

KÚRIAI DÖNTÉSEK BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

2023/7
71. évfolyam

2023. július

TARTALOM

JOGEGYSÉGI PANASZ TANÁCS

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.055/2022/10. számú határozata.....	1193
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.II.60.004/2023/7. számú határozata.....	1200
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.017/2023/3. számú végzése.....	1205
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.019/2023/4. számú végzése.....	1206
A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.021/2023/3. számú végzése.....	1207

BÜNTETŐ KOLLÉGIUM

176	A folytatólagosság egységébe tartozik, ha az elkövető ugyanazon eltiltás hatálya alatt rövid időközökkel, egységes akaratelhatározással többször vezet az eltiltás hatókörébe tartozó gépjárművet. Ilyen esetben az egyes részcelemek önmagukban önálló elbírálására nincs törvényes lehetőség. A jogerős ügydöntő határozat hatályon kívül helyezése esetén a büntethetőséget megszüntető okot akkor is észlelni kell, ha az ítélt dolgot megalapozó másik elítélés az ügydöntő határozat meghozatalát követően emelkedett jogerőre.....	1209
177	A kiskorú veszélyeztetése miatti büntetőjogi felelősség megállapítása esetén a foglalkozástól eltiltás büntetés alkalmazásának kötelező eleme a tartam meghatározása vagy annak kimondása, hogy az eltiltás végleges hatályú. Nem tartozik a kijavítással orvosolható eljárási hibák közé az, amely a kiszabott büntetés tartamának meghatározását pótolja. A kijavítás nem változtathat a határozat érdemén. Érdemi változtatásnak tekintendő minden olyan változtatás, amely a kijavítással érintett határozatban eredetileg nem szereplő, abból egyértelműen meg nem határozható módon változtatja meg az érintett határozatban szereplő büntetéssel kapcsolatos rendelkezést: a büntetés nemét, mértékét vagy tartamát.....	1212
178	I. A közösség tagja elleni erőszak jogi tárgya az emberi méltóság, valamint a hátrányos megkülönböztetéstől mentes társadalmi együttélés. Az emberi méltóság immanens része, hogy az egyén félelem nélkül élhessen meghatározott társadalmi, lakossági csoporthoz tartozása mellett. Összhangban az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésben rögzített diszkrimináció-tilalommal, a tényállás rendeltetése ekként, hogy senkit ne érhesen bántalmazás vagy bántódás miatt, mert valamely társadalmi, lakossági csoporthoz tartozik. II. A lakosság egyes csoportján emberek olyan közössége (összessége) értendő,	

amelynek tagjai valamely okból, illetve valamely ismérv alapján összetartozóak, illetve összetartozónak tekintik magukat. Van legalább egy lényegi ismérv, amely lehet közös (azonos) tulajdonság, nézet, értékrend, meggyőződés stb. A lényegi ismérv az az összetartó sajátosság, amely az adott csoportot a külvilág számára is felismerhetővé, jól elkülöníthetővé teszi, sajátossága pedig nem önmagában abban keresendő, hogy az ismérv veleszületett vagy meg nem változtatható, hanem attól bővebb, az identitáshoz kapcsolódik, az emberi-társadalmi státuszt meghatározó lényeges (védendő) tulajdonság.

III. A közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye előítéletől motivált bűncselekmény (gyűlölet-bűncselekmény), amelynek alapja valamely csoporttal szembeni előítélet.....

179	A vesztegetés elfogadása tényállásszerű, ha az elkövetőnek a gazdálkodó szervezet részére (vagy érdekében) végzett tevékenysége teremti az alkalmat az előny kérésére, függetlenül attól, hogy az arra vonatkozó szerződést már korábban aláírták.....	1213
180	I. A másodfokú bíróság nyilvános ülése megtartásának a terhelt távollétben 2021. január 1. napját követően is feltétele a terhelt szabályszerű idézése, illetve – ha meghallgatása már előre láthatólag sem szükséges – értesítése. II. Nem áll be a kézbesítési fikció, ha az értesítés kézbesítésének megkísérlésére sem került sor. A meg nem történt kézbesítés határidő nélkül, és nem csak annál a bíróságnál kifogásolható, amelynek eljárásában a kézbesítésre, illetve annak megkísérlésére sor került; és ha az feltétlen eljárás szabálysértéshez vezet, annak jogkövetkezményeit időhatár nélkül – akár az arra való hivatkozás hiányában is – alkalmazni kell.....	1222

181	I. Az európai elfogatóparancs végrehajtása tárgyában hozott bírósági végzés nem a vádról, a terhelt büntetőjogi felelősségéről, a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról dönt, emiatt nem ügydöntő határozat, ezért ellene felülvizsgálatnak nincs helye. II. Nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv határozata alapján csak abban az ügyben és csak az azzal érintett terhelt tekintetében lehet felülvizsgálati indítványt előterjeszteni, amely ügygel és terhelttel kapcsolatosan a nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv egyedi döntésében megállapította, hogy az érintett ügyben az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata megsértette a	1226
---------------------	--	----------------------

- törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését; illetve, ha a nemzetközi szerződés azon rendelkezésének megsértését állapította meg, amely olyan eljárási szabálysértést valósított meg, amely a törvény szerint felülvizsgálattal nem, csak fellebbezéssel támadható [1230](#)
- [182](#) I. Érvényességre kiható lehet a bíró pervezetése (értve ez alatt a teljes bizonyítási eljárás lefolytatását), ha abból az tűnik ki, hogy az ügy kimenetelét függetlenül a bizonyítékoktól, a további bizonyítási eljárás eredményétől, eleve (előre) eldöntötte. Az eleve eldöntöttség egyfelől sérti a bizonyítékok szabad értékelésének elvét, másfelől az ártatlanság vélelmének alaptörvényi garanciáját. Ennek a következtetésnek kétségtelenül konkrét ténybeli alapokon nyugvónak kell lennie, ugyanis csak az adott konkrét ügy valóságos tényei alapján lehet megállapítani, s csak olyan feltárt adatok alapján, amelyek a bíró pártatlansága iránt észszerű (megalapozott) kételyt ébreszteni alkalmasak.
- II. Az elfogult, azaz kizárt bíró eljárását orvosolni kizárólag az ítélet hatályon kívül helyezésével lehet, ezért a kérdéses megnyilvánulások figyelmen kívül hagyása nem orvosolja az abszolút eljárási szabálysértést [1231](#)
- [183](#) I. A közérdekű munka büntetés végrehajthatósága megszűnésének megállapítására két feltétel együttes fennállása esetében kerülhet sor. Egyrészt az elítélt egészségi állapotában tartós (behatárolható időkorlát nélküli) változásnak kell bekövetkeznie az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően. Másik feltétel, – amely vagylagos – miszerint ez a tartós változás a közérdekű munka végrehajtását objektíve nem teszi lehetővé, vagy a változás folytán a foglalkoztathatósági szakvélemény vagy a megismételt vizsgálat szerinti foglalkoztathatósági szakvélemény alapján a közérdekű munka végzésére az elítélt nem alkalmas.
- II. Ha a perbíró előtt a jogerős büntetés kiszabásakor nem volt ismert ilyen körülmény – az csak utóbb, a büntetés-végrehajtási eljárás keretében válik ismertté –, ennek eredményeként perújításnak van helye [1236](#)
- POLGÁRI KOLLÉGIUM
POLGÁRI SZAKÁG**
- [184](#) A Ptk. 6:341. § (2) bekezdése szerinti visszatartási jog gyakorlásának egyaránt feltétele, hogy az állított követelés a bérleti jogviszonyból eredjen, valamint az a perben érdemben elbíráható legyen. [1241](#)
- [185](#) A cselekvőképességi szabályok megsértése miatti érvénytelenségre öröklési szerződés esetében nemcsak a kiskorú érdekében lehet hivatkozni, hanem valamennyi megtámadásra jogosult élhet a megtámadás jogával. A kiskorú és az ügyben vele szemben álló fél közötti érdekellentét fennállásáról a gyámhatóság dönt. A gyámhatóság döntése polgári perben nem vizsgálható felül [1244](#)
- [186](#) I. A követelés bírósági úton való érvényesítése mint elvülést megszakító jogi tény annak a követelésnek a vonatkozásában érvényesül, amely a keresetlevél kötelező tartalmi elemei közül a kereseti kérelem, az érvényesíteni kívánt jog és az annak alapjául szolgáló tények alapján beazonosítható. Kárkötelem esetében ez azt jelenti, hogy az abból fakadó különböző kártérítési követelések közül csak a keresetben az említett módon meghatározott követelésekre nézve szakad meg az elvülés.
- II. A követelés összegére vonatkozóan folytatott eljárásban a közbenső ítélethez fűződő anyagi jogerőhatás sem zárja ki, hogy a bíróság állást foglaljon abban a kérdésben: a keresetben megtéríteni kért kiadások közül melyek azok, amelyek megfelleltethetők az egészségügyi szolgáltató kártérítési felelősségét megalapozó, vagyis a gyermek egészségkárosodottan történt megszületéséből eredő károknak [1246](#)
- [187](#) I. Nyilvánvalóan sérti a jóerkölcsöt az a magánszemélyek közötti befektetési szerződés, amelynek megkötésére egy olyan rendszer részeként kerül sor, amelyben a kötelezett, valós üzleti tevékenység nélkül, a korábbi befektetésekre ígért hozamokat a későbbi befektetésekből fedezi és a jogosult célja, hogy ez által a szerződés megkötésének időpontjában legalísan el nem érhető mértékű hozamhoz jusson.
- II. Az érvénytelen szerződés nem hoz létre kötelezettséget a szolgáltatás teljesítésére, illetve jogosultságot a szolgáltatás követelésére, így, ha a biztosított szerződés érvénytelen, az azt biztosító jelzálogjogot alapító szerződés is érvénytelen. [1253](#)
- [188](#) A kötelezett kötbér mérséklésére irányuló kérelme a vele szemben érvényesített anyagi jog, a kötbér (részbeni) megszüntetését célozza, amiből következően anyagi jogi kifogásnak minősül [1259](#)
- [189](#) A jogi személy tagja a jogi személy szervei által hozott határozat hatályon kívül helyezését jogszabálysértésre vagy a létesítő okiratba ütközésre hivatkozással kérheti [1264](#)
- [190](#) A sportról szóló 2004. évi I. törvény 14. § (2) bekezdése mint speciális szabály korlátozza a bírói út igénybevételére jogosult személyek és a támadható határozatok körét is, ezzel kizárva a bírói út igénybevételének Ptk. 3:35. §-a szerinti generális lehetőségét [1267](#)
- [191](#) Az ítélet teljessége a joghatást kiváltó ítéleti rendelkezéseknek a felek kérelmeihez való viszonyát fejezi ki. Az elsőfokú bíróság döntésével esetlegesen okozott jogsérelem, joghátrány elhárításán keresztül a fellebbezés alapján meghozott jogerős ítéleti döntéssel is a kereset (vizontkereset) célja

valósul meg, így végső soron az ítélet teljessége a polgári perrendtartásról szóló törvény céljának a megvalósulását szolgálja. Ennek megfelelően mindkét szintű bíróságnak a kereseti (vizontkereseti) kérelemben foglaltak kimerítése a feladata. E követelménynek tehát nem lehet olyan értelmet tulajdonítani, hogy a másodfokú ítéletnek a fellebbezés teljes terjedelmét – indokaira is kiterjedően – kell kimerítenie.....

1269

POLGÁRI KOLLÉGIUM GAZDASÁGI SZAKÁG

[192](#) A határidőn túl benyújtott hiánypótlás mint elkésetten teljesített perbeli cselekmény hatálytalan.....

1274

[193](#) I. A fogyasztó jogosult kifejezni azt a szándékát, hogy nem kíván a fogyasztói szerződés valamely feltételének tisztességtelenségére hivatkozni. Joga van arra is, hogy lemondjon a szerződés teljes érvénytelenségének megállapításából eredő hátrányos következményekkel szemben őt megillető védelemtől. Amennyiben azonban nem mond le a védelmi rendszer igénybevételéről és kéri a tisztességtelen szerződési feltétel következtében az érvénytelenség jogkövetkezményének a levonását, ennek módja, illetve tartalma meghatározása során nem a fogyasztó kinyilvánított akarata szerint kell eljárni. A bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelenség ítélt feltétel nem létezett volna.

II. A magyar jogalkotás jogalkotói eszközzel generálisan nem rendezte azt a kérdést, hogy az árfolyamkockázatról adott tisztességtelen tájékoztatás, a tisztességtelen szerződési feltétel érvénytelensége esetén hogyan, milyen elszámolással kell alkalmazni ennek jogkövetkezményét. Ezért a DH törvényekkel nem rendezett kérdésekben az egyedi ügyekben lefolytatott vizsgálat alapján szükséges állást foglalni az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződési rendelkezések tisztességességének, és e feltétel tisztességtelensége esetén a jogkövetkezmények levonásának a kérdésében.

III. A tájékoztatás elégtelensége miatt az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító tisztességtelen feltétel következtében érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként a bíróság a szerződést érvényessé nyilváníthatja azzal a tartalommal, hogy a szerződés többi – nem tisztességtelen – feltételének érintetlenül hagyásával az árfolyamkockázat nem a fogyasztót terheli. Az elszámolást úgy kell elvégezni, hogy a kölcsön tőkeösszegének és járulékaiknak (kamat és esetlegesen a százalékban meghatározott kezelési költség)

visszafizetésére a folyósításkori árfolyamon és kamatmértékkel kerül sor

1274

POLGÁRI KOLLÉGIUM MUNKAÜGYI SZAKÁG

[194](#) Ha a közalkalmazott felperes maga tünteti fel munkáltatóját Facebook adatlapján, így saját személye közvetlenül összefüggésbe hozható a munkáltatójával. A Facebookon történt közlés tartalma miatt a közalkalmazott magatartása objektíve alkalmas lehet a munkáltató jóhírnevének megsértésére, amely magatartás megalapozhatja a jogviszony megszüntetését.....

1293

[195](#) I. Önállóan minősül a munkáltató telephelye, amennyiben legalább egy munkáltatói részjogosítvány megilleti a telephely vezetőjét.

II. Az Mt. nem tartalmaz részletszabályokat az üzemtanács-választás lebonyolítására. A választási szabályzatban kizárólag a választás rendjére, lebonyolítására vonatkozóan határozhat meg egyedi előírásokat, melyek az Mt. kógens rendelkezéseivel nem lehetnek ellentétesek.

III. Az üzemi tanács megszűnik, ha a bíróság a választás eredményét megsemmisíti. Üzemi tanács hiányában a választási bizottságot a munkavállalók hozzák létre, annak igazolására azonban szükség van a munkáltatótól kért adatok kiadásához, hogy a választási bizottság valóban a munkavállalók akaratából jött létre.....

1293

[196](#) A bírósághoz fordulás határideje kezdő időpontjaként az a körülmény bír jelentőséggel, hogy az érintett mikor szerzett tudomást az adott tényről. Amennyiben a vitatott intézkedés (jogsértés) nem jut az érdekelt fél tudomására, úgy az őt megillető igényérvényesítési eszközzel sem tud élni. Ha a kérelmezők magára a választás tényére vonatkozóan (lehet-e üzemi tanácsot választani, legitim volt-e a választási bizottság) éltek a bírósághoz fordulás jogával, erről legkésőbb a választás időpontjában tudomással bírtak, ezért a választás időpontjától számítandó az Mt. 289. § (1) bekezdésében előírt öt napos bírósághoz fordulási határidő.....

1298

KÖZIGAZGATÁSI KOLLÉGIUM

[197](#) Az Air. és a Kp. fellebbezésre jogosult tudomására, illetve önhibán kivüliségre vonatkozó szabályai következtében nincs eljárásjogi akadály annak, hogy - az egyéb törvényi feltételek megtartása esetén – a felperes a közigazgatási per keretei között hivatkozzon a büntetőeljárásnak a megelőző eljárásban már értékelt tanúvallomásával szemben álló, szintén a büntetőeljárásban keletkezett, de később ismertté vált bizonyítékára

1301

198	Az Európai Parlament és a Tanács 261/2004/EK rendelet 7. cikk (1) bekezdésében meghatározott kártalanítási összeg fizetésére vonatkozó kötelezettség előírásáról a fogyasztóvédelmi hatóság jogosult rendelkezni.....	1304
199	Az elsőfokú bíróság a közigazgatási határozat alapjául szolgáló tényállás feltáratlansága és bizonyítatlansága esetén nem folytathat le elsőként olyan bizonyítást, amelyet a közigazgatási hatóság nem végzett el, és amely nélkül a hiányzó tényekről nem is döntött, mert az a hatósági hatáskör elvonását eredményezné.....	1307
200	A közrendi és közbiztonsági veszély fennállásának megítéléséhez a családi és személyi körülmények vizsgálata a családi élethez való jog tiszteletben tartására figyelemmel – az adott jogálláshoz kapcsolódó jogszabályi háttér által meghatározott módon – nem mellőzhető....	1311
201	A hatósági bizonyítvány kiadásának megtagadása esetén az építésügyi hatóság köteles azzal egyidejűleg építésrendészeti eljárást kezdeményezni. Az Eljr. 56. § (2) bekezdésében meghatározott határidőn túl indított eljárás során hozott szankciót tartalmazó határozat sérti az ügyfél Alaptörvényben rögzített tisztességes hatósági eljáráshoz való jogát.....	1317
202	A közigazgatási jogi felelősség körében elterjedt objektív felelősség jellemzője, hogy a szabályszegő magatartáshoz fűzi a jogkövetkezményt, függetlenül a szabályszegő vétkességétől vagy felróhatóságától. A közigazgatási jogszabályok megszegése önmagában a jogellenességre tekintettel jogkövetkezményt von maga után. Ebben az esetben a szubjektív elemeket a jogsértés megállapításához vizsgálni nem is kell, mivel a jog által védett közösségi érdekek – a perbeli esetben a fogyasztói társadalom védelmének – a jogalkotó olyan jelentőséget tulajdonít, hogy az a jogsértő vétkességétől vagy felróhatóságától függetlenül védendő.....	1321
203	A hatóság döntésének egyértelműen tartalmaznia kell az eljáró hatóság, az ügyfelek és az ügy azonosításához szükséges minden adatot.....	1325
204	A jogi képviselő részére adott meghatalmazás nem terjed ki a fél valamennyi, még meg sem indult esetleges ügyére, ha abból egyértelműen más nem következik, akkor a meghatalmazás csak arra az ügyre vonatkozik, amelyikben azt benyújtották. Sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, ha az ügyfelet nem értesíti a hatóság a vele szemben hivatalból indított eljárás megindításáról. Az idegenrendészeti hatóságnak akkor is megalapozott döntést kell hoznia, ha 8 napon belül határoz az ügyben.....	1327

205	I. Az ingatlanügyi hatóság regisztratív hatóság, a bejegyzés alapjául szolgáló bírósági végrehajtoi megkeresést csak az ingatlan-nyilvántartási bejegyezhetőség szempontjából vizsgálhatja, a megkeresés alapját képező tényállás, illetőleg a végrehajtó tevékenység jogszerűségének vizsgálatára nem jogosult. II. Amennyiben a perben hozandó ítélet valamely személy jogát, jogos érdekét közvetlenül érinti, és a perben állása a jogvita rendezése érdekében szükséges, úgy a bíróság ezen személy perbeállítását nem mellőzheti.....	1330
206	A közös önkormányzati hivatal működési költségeihez való hozzájárulásra vonatkozó megállapodáson alapuló elszámolási vita kívül esik a más jogszabályba ütközés vizsgálatát végző normakontroll eljárás keretein.....	1333

EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA HATÁROZATAI

I	C-78/22. sz. ALD Automotive ügyben 2023. május 4-én hozott ítélet.....	1336
II	C-620/21. sz. MOMTRADE RUSE ügyben 2023. május 11-én hozott ítélet.....	1338
III	C-156/22–C-158/22. sz. TAP Portugal (Décès du copilote) egyesített ügyben 2023. május 11-én hozott ítélet.....	1346
IV	C-608/21. sz. Politseyski organ pri 02 RU SDVR ügyben 2023. május 25-én hozott ítélet.....	1348

FÓRUM

Előszó.....	1354
Patyi András: A közigazgatási perrend az 1896-ban létrehozott Közigazgatási Bíróság időszakában.....	1355
Stipta István: A pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló 1883. évi XLIII. tc.....	1362
Bordás Péter: Az adóigazgatási alapelvek szerepe a hatósági eljárásban és a pénzügyi bíráskodásban.....	1369
Lovas Dóra: ÁFA kamat, kamatos kamat és monetáris értékvesztés, mint a pénzügyi rendezettség előírásának utólagos kompenzációi.....	1377
Liktor Zoltán Attila: Az idén 140 éves pénzügyi közigazgatási bíróság történelmi előzményei.....	1382
Orosz Dzszenifer: Az alkotmányjogi értelemben vett tulajdonhoz való jog és a konfiskáló adók.....	1384
Rózsás Eszter: Az önkormányzati rendeletek „útja” a törvényességi felhívástól a normakontroll eljárásig.....	1397
Szívós Alexander Roland: Szemelvények a pénzügyi ítélkezés legújabb kérdéseiből.....	1403

CONTENTS

UNIFORMITY COMPLAINT PANEL		
	Decision Jpe.I.60.055/2022/10. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1193
	Decision Jpe.II.60.004/2023/7. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1200
	Decision Jpe.I.60.017/2023/3. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1205
	Decision Jpe.I.60.019/2023/4. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1206
	Decision Jpe.I.60.021/2023/3. of the Uniformity Complaint Panel of the Curia...	1207
BÜNTETŐ KOLLÉGIUM		
176	The offender driving vehicles subject to driving ban more than once at short intervals with the same intention during the same period of driving ban is a continuous offence. In such cases the partial acts cannot be assessed individually. After the annulment of the final judgment the grounds for exemption from criminal liability shall be detected even if the conviction on which the res judicata is based entered into force after the final judgment was delivered.....	1209
177	Upon conviction for the abuse of a minor, the duration of prohibition to exercise professional activity shall be determined, or it shall be declared that the prohibition is permanent. The lack of such a provision is not a typographical error and cannot be corrected as such. Correction cannot change the merits of the judgment. Any change which alters the type, amount or duration of the penalty set out in the judgment in a way not provided for or not clearly discernible from the original judgment is a change to the merits of the judgment.....	1212
178	I. The crime “violence against a member of the community” violates human dignity and the prohibition of discrimination. Living without fear while belonging to a certain social or population group is the immanent part of human dignity. In accordance with the prohibition of discrimination set out in Article XV (2) of the Fundamental Law of Hungary, the provisions of the Criminal Code seek to prevent anyone from being harassed for belonging to a certain social or population group. II. A certain population group is a community of people who belong together or regard themselves to belong together for a certain reason or by some criterion. There is at least one essential feature, which can be a common (identical) characteristic, view, set of values, conviction etc. This essential characteristic is the cohesive feature that makes the given group recognisable and	
	distinguishable to the outside world; its specificity lies not in the fact that the characteristic is innate or unchangeable, but in the fact that it is a more extensive, essential feature linked to identity, defining human-social status, and shall be protected by law.	
	III. Violence against a member of the community is a crime motivated by prejudice (a hate crime), based on prejudice against a certain group	1213
179	It constitutes passive corruption if the perpetrator's activities for (or on behalf of) the economic entity give rise to a claim for unlawful advantage, regardless of whether a contract for such an advantage has already been signed	1222
180	I. The due summoning, or, if summoning is foreseeably unnecessary, the notification of the accused is still a prerequisite of holding the public session of the court of second instance in the absence of the accused even after 1 January 2021. II. A fiction of service cannot be established if the service of the notification was not attempted. Fiction of service may be objected without deadline at the court which attempted to serve the document; if an absolute infringement of procedural rules is consequently established, the legal consequences thereof shall be applied without time limit, even in the absence of a related request.....	1226
181	I. A judicial order on the execution of a European arrest warrant is not a decision on the charges, the criminal liability of the suspect, the criminal penalties or the lack thereof; it is therefore not a decision on the merits of the case, and as such it cannot be reviewed. II. A motion for review based on the decision of a body instituted by an international human rights treaty may be filed only in a case, and only with respect to the accused person, regarding which the body instituted by an international human rights treaty has found in an individual decision that the court proceedings or the final decision on the merits of the case violated a provision of an international treaty promulgated by law, or it found the violation of a provision of an international treaty that constitutes an infringement of procedural rules which is subject to appeal but not review	1230
182	I. The judge’s conduct of the proceedings, with a view to the entirety of the procedure for taking evidence, may affect the validity of the proceedings if it becomes apparent that the judge decided the case in advance,	

irrespective of taken evidence and the possible outcome of taking further evidence. This predetermination violates the principle of the free assessment of evidence and the constitutional guarantee of the presumption of innocence. This conclusion must be based on concrete facts, on the actual and well-established facts of the particular case which are capable of raising reasonable (well-founded) doubts as to the impartiality of the judge.

II. The only remedy for proceedings conducted by a biased, namely excluded, judge is the annulment of the judgment; simply ignoring the statements in question does not remedy this absolute infringement of procedural rules..... 1231

183 I. Community service work ceases to be enforceable on two cumulative conditions. First, there must be a permanent change in the convicted person's state of health (for an undeterminable period of time) after the decision on the case has become final. Second, this permanent change must not objectively allow the performance of community service work, or, alternatively, the change makes the convicted person unfit for community service work according to the employability report or the employability report of the repeated assessment.

II. If such circumstances only become known to the court during the enforcement proceedings, after the final sentence was imposed, this can lead to retrial 1236

**CIVIL CHAMBER
CIVIL DIVISION**

184 The right of retention set out in Section 6:341 (2) of the Civil Code can be exercised only if the claim arises from the tenancy and the claim is admissible on the merits in the action..... 1241

185 In the case of an inheritance contract, invalidity due to infringement of the rules on capacity to act can be invoked not only in the interests of the minor, but also by all those entitled to challenge the contract. The conflict of interest between the minor and the opposing party in the case is assessed by the guardianship authority. The decision of the guardianship authority cannot be reviewed in civil proceedings 1244

186 I. The judicial enforcement of a claim can be considered as a legal fact interrupting the prescription in relation to the claim which can be identified from the following mandatory elements of the statement of claim: the claim, the right sought to be enforced and the facts on which it is based. In the case of a claim for damages, this means that the prescription is interrupted only for the various claims for damages arising therefrom, as defined in the statement of claim.

II. In proceedings concerning the amount of the claim, the substantive res judicata effect of an interlocutory judgment does not preclude the

court from taking a position on the question which of the expenses sought to be reimbursed in the action correspond to the damages which give rise to the liability of the health care provider, i.e. the damages resulting from the birth of the child with a health impairment..... 1246

187 I. It is manifestly contrary to accepted principles of morality for an investment contract between private individuals to be concluded as part of a scheme in which the debtor, without any real business activity, covers promised returns on earlier investments from later investments and the purpose of the creditor is to get an amount of return which legally would be impossible at the time of the conclusion of the contract.

II. An invalid contract does not create an obligation to perform service or a right to claim said service, so if the covered contract is invalid, the contract that created the mortgage covering it is also invalid. 1253

188 The debtor's request for a reduction of the contractual penalty is intended to (partially) terminate a substantive right asserted against him and is therefore a substantive objection 1259

189 A member of a legal person may bring court action seeking annulment of resolutions adopted by the organs of the legal person on the grounds of unlawfulness or the violation of the instrument of constitution 1264

190 Section 14 (2) of Act I of 2004 on Sport restricts the scope of resolutions that can be challenged before the court and the persons who are entitled to do so; this is a special rule, and as such it excludes the application of the general rule on access to courts set out in Section 3:35 of the Civil Code..... 1267

191 The completeness of the judgment expresses the relation of the operative part of the judgment to the claims the parties. The final judgment rendered on appeal also serves the purpose of the claim (counterclaim) through the elimination of any possible prejudice or legal disadvantage caused by the decision of the court of first instance, so ultimately the completeness of the judgment seeks to accomplish the goal of the Code on Civil Procedure. Accordingly, courts of both first and second instance shall reflect on the entirety of the claim (counterclaim). This requirement should therefore not be interpreted as meaning that the judgment on appeal must exhaust the entire scope of the appeal, including its given grounds..... 1269

**CIVIL CHAMBER
COMMERCIAL DIVISION**

192 Remedying deficiencies of submissions shall be deemed to have no effect if taken in delay 1274

193 I. The consumer is entitled to express their intention not to rely on the unfairness of a term of the consumer contract. They also can waive their right to protection against the adverse consequences of the invalidity

of the contract as a whole. But if the consumer does not waive their right to protection and requests the application of the consequences of invalidity, the scope and method of this should not be determined according to the consumer's expressed will. It is the responsibility of the court to ensure that the consumer gets in the same position they would have been if the unfair term had not existed.

II. The Hungarian legislation has not generally settled by legislative means the issue of how the legal consequences of giving unfair information on exchange rate risk should be applied in the case of the invalidity of an unfair contract term. Therefore, it is necessary to decide on the fairness of contractual provisions imposing the exchange rate risk on the consumer and the legal consequences if this condition is found unfair, based on the examination of individual cases.

III. If a contract term imposing the exchange rate risk on the consumer is found unfair due to inadequate information, as legal consequence of the resulting invalidity, the court may declare the contract valid, with the exchange rate risk not borne by the consumer, leaving the other, not unfair, terms of the contract intact. The settlement is made by repaying the loan capital and its interest and expenses (if applicable, administration costs expressed as a percentage) at the interest rate and exchange rate for purchases of foreign currency that was applicable at the time of the advance of the loan..... 1274

**CIVIL CHAMBER
LABOUR DIVISION**

194 If a public servant lists their employer on their Facebook site, they can be directly linked to their employer. The public servant may be objectively liable for damaging the employer's reputation with a Facebook post, and this may be grounds for termination of employment..... 1293

195 I. The employer's premises are considered independent if the head of the premises is entitled to exercise at least one of the employer's rights.
II. The Labour Code does not contain detailed rules on holding works council elections. The election regulations may only cover the order and conduct of the election, and may not conflict with the mandatory provisions of the Labour Code.
III. The works council ceases to exist if the court annuls the result of the election. In the absence of a works council, the election committee is set up by the employees, but the employer is required to provide proof that the election committee was indeed set up at the will of the employees..... 1293

196 The beginning of the time limit for bringing a case before the court depends on when the

person concerned became aware of the fact. If the measure (infringement) at issue is not brought to the attention of the interested party, they will not be able to exercise the means of redress available to them. If the applicants have exercised their right to apply to the court regarding the fact of the election itself (whether a works council can be elected or the election committee was legitimate), they were aware of this at the time of the election at the latest, and therefore the five-day period for applying to the court provided for in Section 289 (1) of the Labour Code is begins from the date of the election..... 1298

ADMINISTRATIVE CHAMBER

197 Provided that all other legal conditions are met, the rules of Act CLI of 2017 on Tax Administration and Act I of 2017 on the Code of Administrative Litigation on the knowledge of the appellant and on the absence of fault allow the claimant in the administrative proceedings to refer to evidence from the criminal proceedings which became known later and is contrary to the witness testimony already evaluated in the preceding proceedings..... 1301

198 The consumer protection authority has the power to impose the obligation to pay the amount of compensation provided for in Article 7 (1) of Regulation (EC) No 261/2004 of the European Parliament and of the Council..... 1304

199 Where the facts on which an administrative decision should have been based are not known and not proven, the court of first instance may not take evidence which the administrative authority has not taken and without which it did not decide on the missing facts, because this would mean encroaching on the authority's powers 1307

200 To assess the existence of a threat to public policy and public security, considering respect for the right to family life, family and personal circumstances must be examined, as defined by the legal framework of the legal status in question ... 1311

201 In the event of refusal to issue an official certificate, the building authority is obliged to initiate a building regulation procedure at the same time.

A decision imposing a sanction in a procedure initiated after the time limit set out in Section 56 (2) of Government Decree 314/2012. infringes the client's right to a fair administrative procedure under the Fundamental Law of Hungary 1317

202 A characteristic of objective liability, which is widespread in administrative law, is that it draws legal consequences from violations of law, irrespective of the culpability or imputability of the offender. The violation of administrative law has legal consequences based on solely the illegality of the act. In such cases, there is no need to

	examine subjective elements in order to determine a violation, as the community interest protected by law was found by the legislator substantial enough to gain protection irrespective of culpability and imputability	1321		Péter Bordás: The role of tax administration principles in the procedures of authorities and financial courts.....	1369
203	The decisions of authorities must contain all necessary data for the unambiguous identification of the determining authority, the parties and the case	1325		Dóra Lovas: VAT interest, compound interest and monetary impairment as ex-post compensation for the imposition of a financial normality.....	1377
204	An authorisation given to a legal representative does not cover all of the party's cases, even those that have not yet begun; unless the authorisation states explicitly otherwise, it extends only to the case in which it was submitted. It infringes the right to a fair hearing if the authority does not inform the party of the initiation of ex officio proceedings against them. The aliens policing authority must make a well-founded decision even if it decides on a case within 8 days.....	1327		Zoltán Attila Liktor: The historical antecedents of the 140-year-old financial court.....	1382
205	I. The building authority is a registrative authority, so it may only examine if the enforcement measures can be registered in the land register as requested by the judicial officer, and not the facts on which the request is based or the legality of the judicial officer's enforcement activity. II. If the judgment to be delivered in the case directly affects the rights or interests of a person and the involvement of this person in the proceedings is necessary to resolve the dispute, the court shall bring that person into the action	1330		Dzsenifer Orosz: The right to property in its constitutional sense and confiscatory taxes. Eszter Rózsás: The "course" of local government decrees from the regulatory request to posterior norm control	1384 1397
206	A dispute concerning the settlement of accounts based on an agreement to contribute to the running costs of a joint municipal authority falls outside the scope of the procedure for the examination of local government decrees conflicting with other legal regulations	1333		Alexander Roland Szívós: Excerpts from the latest issues in financial jurisprudence.	1403
JUDGMENTS OF THE COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION					
I	Judgment of 4 May 2023 delivered in Case C-78/22. ALD Automotive.....	1336			
II	Judgment of 11 May 2023 delivered in Case C-620/21. MOMTRADE RUSE.....	1338			
III	Judgment of 11 May 2023 delivered in joined Cases C-156/22–C-158/22. TAP Portugal (Décès du copilote)	1346			
IV	Judgment of 25 May 2023 delivered in Case C-608/21. Politseyski organ pri 02 RU SDVR	1348			
FORUM					
	András Patyi–Zsolt Balogh: Foreword	1354			
	András Patyi: The Code of Administrative Proceedings in the time of the Administrative Court established in 1896...	1355			
	István Stipta: Act XLIII of 1883 on the Financial Court	1361			

JOGEGYSÉGI PANASZ TANÁCS

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.I.60.055/2022/10. számú
határozata**

Rendelkező rész

A Kúria az alperes jogegységi panaszát elutasítja. Kötelezi az alperest, hogy 15 nap alatt fizessen meg a felperesnek 63 500 (hatvanháromezer ötszáz) forint jogegységi panasz eljárásban felmerült költséget. A jogegységi panasz eljárás illetékét az állam viseli. A határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

A jogegységi panasz elbírálása szempontjából irányadó tényállás

- [1] A felperes 2008 óta informatikai területen és sajtóügynöki tevékenységi körben (fotósként) egyéni vállalkozóként működött, e tevékenysége által szerzett ismeretsége révén került az alperes alkalmazásába úgy, hogy a felperes a munkaviszony létesítését követően a vállalkozói jogviszonyt másodállásként megtartotta. A felperes 2016. november 17. napjától létesített határozatlan idejű munkaviszonyt az alperesnél informatikai rendszergazda munkakörben. A felperes munkavégzési helye a helység neve-i Közös Önkormányzati Hivatalban (a továbbiakban: Hivatal) volt.
- [2] Az alperes 2019 februárjában – a felperes és egy másik munkatárs közötti konfliktus miatt – szóban módosította a felperes munkavégzési helyét, így a felperes átkerült az alapítvány neve Közhasznú Alapítvány (a továbbiakban: Alapítvány) székhelyén lévő irodába. Ettől kezdve a felperes az informatikai feladatait kizárólag az Alapítványnál végezte, a polgármester utasítására a Hivatalba való belépést biztosító kártyáját és a rendszerhasználati hozzáférést visszavonták. Ezt követően a felperes a városmarketing tevékenységi körbe tartozó feladatait folytatva rendszeresen végzett fotózást önkormányzati rendezvényeken. Ezzel egyidőben a felperes és az Alapítvány között önkéntes szerződés jött létre, amely alapján a felperes 2019. március 18. napjától határozatlan ideig állt önkéntes jogviszonyban. Emellett a felperes az alperessel fennálló munkaviszonyára tekintettel munkabérben részesült. A felperes a munkaviszony módosítását követően nem kifogásolta sem a munkaköri feladatok módosulását, sem az Alapítványnál történő munkavégzést.
- [3] A felperes önkéntes segítőként részt vett névl helység neve várost érintő polgármester-jelölti kampányában. névl felkérte a felperest mint egyéni vállalkozót, hogy egy 2019. szeptember 30. napjára tervezett eseményen (helység neve városában lévő tornaterem előtti technikai bejárás) fotózzon. Ezen napon a felperes munkát nem végzett, szabadnapja

volt, a fotózásra való felkérésről az eseményre meg nem hívott polgármestert nem tájékoztatta.

- [4] A rendezvényt követően a Facebook közösségi oldalon működő, aktuálisan 4762 taggal rendelkező helység neve-i Nyitott Csoport elnevezésű nyilvános csoportban 2019. szeptember 30-án a polgármester a saját neve alatt az alábbi bejegyzést posztolta névl-nak címezve: „névl nem szoktam a Hilton előtt más Ferrarijánál fotózkodni. Mint ahogy Maserátit sem béreltem a Rivierán, és szlovák rendszámú autóm sem volt, magyar adófizető állampolgárként. AMÚGY pedig a fotózkodás sem az erősségem. Pláne nem más alkalmazottjával”. Ezen megjegyzés címzettje a felperes volt. Erre a bejegyzésre a felperes 2019. október 3-án ugyanezen csoportban a saját neve alatt az alábbi választ posztolta: „Az alkalmazott egy tisztességes adófizető polgár, aki próbálja a másodállását és magát életben tartani. Ez jó az alkalmazottnak és a városnak is, mert ide fizeti be az adóját. Mivel az alkalmazott végzettségének nem megfelelően van foglalkoztatva már február végétől, ezért semmilyen összeférhetlenséget nem látott a Tűztoronyban való lealacsonyító jegyosztása és a szabadidejében saját gépével történő fotózás között. Ellentétben a jelenlegi városvezetéssel, szerencsére mások számítanak a szakmai munkámra a megyében több helyen is. Ez mindig is így volt a múltban is és most is. Talán megteheti az ember, hogy a szabadidejével ne kelljen elszámolni a munkáltatónak. Továbbá fontos számomra a szakmai fejlődés is, és ehhez pedig arra van szükségem, hogy ezt gyakoroljam. Ha már ezt a tudásomat a munkáltatóm nem veszi igénybe, az nem az én hibám”.
- [5] A felperes Facebook-bejegyzését követően az Alapítvány felmondta a felperessel fennálló önkéntes jogviszonyt. Az alperes 2019. október 24. napján kelt felmondásával megszüntette a felperes munkaviszonyát. A felmondás hivatkozott a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 6. § (2) bekezdésére, valamint az Mt. 8. § (1)–(2) bekezdéseiben rögzített jóhiszemű és tisztesség elvére, a kölcsönös együttműködési kötelezettségre és arra, hogy nem lehet olyan magatartást tanúsítani, amely a másik fél jogát, jogos érdekét sérti, valamint a munkáltató jó hírnevének, jogos gazdasági érdekének, a munkaviszony céljának veszélyeztetésére. Az alperes az indokolásban kifejtette, hogy a felperes „megsértette az Mt. 52. § b) pontjában leírt kötelezettségét, amikor a munkáltatóját közvetlenül érintő tevékenység keretében a munkáltató vezetését a közösségi médián keresztül közzétett bejegyzésével bírálta, ebből adódóan a munkaköre körében tanúsítandó, és annak bizalmi jellegéből fakadó magatartási normát szegte meg. A fenti magatartásával ok-okozati összefüggésben az irányadó munkaköréhez is kapcsolódó munkáltatói értékrendet bírálta, a munkáltató jóhírnevét és gazdasági érdekét sértette meg. A magatartása ezáltal olyan munkaköre

teljesítése során elvárt viselkedési normába ütköző magatartást eredményezett, amelyre figyelemmel a munkáltatója arra jutott, hogy a személyét érintően az informatikai és marketing tevékenységet végző munkaköre ellátásához szükséges bizalma alapvetően és teljességgel megingott.”

- [6] A felperes keresetében a jogellenes jogviszony-megszüntetés jogkövetkezményeként elmaradt jövedelem címén kártérítés megfizetésére kérte kötelezni az alperest.

Az első- és a másodfokú bíróság ítélet

- [7] Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperes keresetét elutasította. Az elsőfokú bíróság megítélése szerint a felperes válasza a polgármester bejegyzésére nem egy indulati vagy ad hoc reakció volt, hanem az alperessel és az alperes munkáltatói jogkör gyakorlójával a munkaviszonyával összefüggésben munkavállalóként szubjektíve megélt vélt és valós sérelmeinek tudatos nyilvánosságra hozatala. Megállapította, hogy a felmondás indokolása valós és okszerű. Kiemelte, hogy a felperes az önkormányzat fotósaként, felelős önkormányzati dolgozóként tartalmában és megfogalmazásában is olyan, az alperes mint munkáltató által képviselt értékrendet nyíltan bíráló, azt megkérdőjelező bejegyzést posztolt, ami a munka világában korlátozott véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó alkotmánybírói és bírósági gyakorlatot is tekintve, közvetlenül és ténylegesen alkalmas volt arra, hogy a munkáltató jóhírnevét veszélyeztesse. A felperes ezzel sértette az alperes jóhírnévhez való jogát és jogos érdekét is, az Mt. 52. § (1) bekezdés d) pontjában és a 8. § (2) bekezdésében foglaltakat.
- [8] A felperes fellebbezése folytán eljáró Fővárosi Ítéletábrla az elsőfokú bíróság ítéletét közbenső ítéletével megváltoztatta és megállapította, hogy az alperes jogellenesen szüntette meg a felperes munkaviszonyát. A másodfokú bíróság rámutatott: a véleménynyilvánítás munkaviszonyban történő korlátozása a felek kölcsönös együttműködési kötelezettségéből származtatható, így a perben hivatkozott munkajogi rendelkezésekhez képest (jóhiszemű és tisztességes eljárás, együttműködési kötelezettség, jogos gazdasági érdek védelme, bizalomnak megfelelő magatartás) az Mt. 8. § (2) és (3) bekezdése mint *lex specialis* alkalmazandó. Az Mt. 8. § (2) bekezdése a 9. § (2) bekezdése szerinti korlátozásra utal vissza, amely a személyiségi jogok korlátozására a szükségesség-arányosság tesztet alkalmazza. E tekintetben van jelentősége a felperes azon hivatkozásának, mely szerint előzetesen vele semmilyen ilyen jellegű tilalmat nem közöltek. Az alperes sem vitatta, hogy a felperes közösségi megnyilvánulásait előzetesen nem korlátozta.
- [9] A jogerős közbenső ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, amelyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és elsődlegesen az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását, másodlagosan a másodfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára való kötelezését kérte. Érvelése szerint a másodfokú bíróság az ügy érdemére is kiható módon túlterjeszkedett a kereseti kérelem azzal, hogy vizsgálta a felperes foglalkoztatásának jogellenességét, ezzel a jogerős ítélet sérti a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 2. § (1) bekezdését és

a Pp. 214. § (1) bekezdését. Az alperes az anyagi jogszabálysértés körében az Mt. 6. § (2) bekezdésének, az Mt. 8. § (1) bekezdésének, az Mt. 9. § (1) bekezdésének, az Mt. 52. § (1) bekezdés d) pontjának, valamint az Mt. 66. § (2) bekezdésének a megsértésére hivatkozott.

- [10] Az alperes a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott arra is, hogy a jogerős közbenső ítélet jogkérdésben eltér a Kúria következő közzétett határozataitól: Kúria Mfv.10.469/2013., Legfelsőbb Bíróság BH 2005.3.117., Legfelsőbb Bíróság EH 2003.894., Legfelsőbb Bíróság EH 1999.41., Kúria Mfv.10.505/2015/1., Kúria BH 2014.11.511., Kúria Mfv.10.214/2019/3. és Kúria Pfv.20.765/2019/30.

A Kúria jogegységi panasszal támadott határozata

- [11] A Kúria mint felülvizsgálati bíróság a 2022. szeptember 7. napján kelt Mfv.VIII.10.033/2022/8. számú közbenső ítéletével (a továbbiakban: Ítélet) a jogerős közbenső ítéletet hatályában fenntartotta. A Kúria úgy foglalt állást, hogy a munkáltató felmondása nem felelt meg az Mt. 66. § (2) bekezdésében foglalt követelménynek, a felmondás indoka nem volt valós és okszerű [Mt. 52. § (1) bekezdés d) pont].
- [12] A Kúria a felperes Facebook-bejegyzését véleménynyilvánítás gyakorlásaként értékelte, ezért vizsgálta a véleménynyilvánítás szabadságának korlátozását a szükségesség-arányosság teszt alapján (14/2017. (IV. 30.) AB határozat [34] bekezdés). Kifejtette, hogy a felperes által közzétett bejegyzéseknek nem volt közéleti kötődése, nem sértette a munkáltató értékrendjét, hanem a munkáltatóval szemben fogalmazott meg kritikát a saját foglalkoztatásával összefüggésben. A közlés tartalmazott tény, illetve kritikát. A tényállítás szerint a felperest nem a végzettségének (informatikus) megfélemlően foglalkoztatták, amely tényállítás valósnak bizonyult. A perben nem volt vitatott az a körülmény, hogy a felperes véleménynyilvánítása nem tartalmazott trágár, vulgáris, sértő kifejezéseket. Rögzítette továbbá, hogy a felperes a foglalkoztatása jogszerűtlensége körében megállapítási, illetve marasztalási kereseti kérelmet ugyan nem terjesztett elő, helytállóan utalt arra a másodfokú bíróság, hogy a felperes által hivatkozott, illetve a felmondásban indokként megjelölt jóhírnév sérelme kapcsán vizsgálni kellett a tényállítás valóságát, a foglalkoztatás jogszerűségét.
- [13] A bizalomvesztéssel összefüggésben kifejtette, hogy nem általában szükséges vizsgálni, hogy az adott magatartás bizalomvesztésre alapot adhat-e, hanem a konkrét esetben kell értékelni a vezetői bizalom megrendülését. E tekintetben elsősorban nem az a fontos, hogy a munkáltató saját szubjektív megítélése szerint elveszítette-e a bizalmat a munkavállalóban, hanem az, hogy az általános, a társadalomban elfogadott megítélés alapján megalapozhatja-e a bizalomvesztést a munkavállaló magatartása, vita esetén a munkáltatónak bizonyítania szükséges a bizalomvesztést megalapozó okok valóságát és okszerűségét. A perbeli esetben a bizalomvesztés körében értékelni kellett azt a körülményt, hogy a felperes által ellátott munkakör bizalmi jellegű-e, létezett-e olyan munkáltatói szabályzat, amely

- korlátozta a közösségi média munkaviszonnyal kapcsolatban használatát, illetve, hogy milyen előzményei voltak a felperes cselekményének. A munkáltató nem rendelkezett olyan szabállyal, mely a munkavállaló közösségi médiában kifejtett tevékenységét szabályozta volna. A felperes által ellátott munkakör nem volt bizalmi jellegű, a felperes nem minősült vezető állású munkavállalónak.
- [14] A Kúria különös súllyal tartotta értékelhetőnek azt a körülményt, hogy maga a munkáltatói jogkör gyakorlója szegte meg az együttműködési kötelezettségét azzal, hogy egy nyilvános Facebook csoportban tett közzé megjegyzést a felperes másodállásban végzett tevékenységéről, közvetetten szólította meg a felperest, aki védekezéséért, erre reagálva tett valós tartalmú, illetve a foglalkoztatásával kapcsolatos véleményt tartalmazó nyilatkozatot, amelynek hangneme nem volt trágár, vulgáris, sértő. Mindezek alapján helytállónak tartotta a másodfokú bíróságnak azt a következtetést, hogy a bizalomvesztés a munkáltatói jogkör gyakorlójának csupán a szubjektív érzete volt. A felperes nem követett el olyan kötelezettségzegést, mely objektíve alátámasztotta volna ezt a munkáltatói felmondási indokot, így jogellenesen került sor a munkaviszony megszüntetésére.
- [15] A Kúria megítélése szerint kellő alap nélkül állította az alperes felülvizsgálati kérelmében, hogy a jogerős közbenső ítélet jogkérdésben eltért több kúriai határozattól, több, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozattól. A felülvizsgálati érvelésben megjelölt eseti döntések tényállása ugyanis jelentősen eltér a jelen per alapjául szolgáló tényállástól, így a jogvita elbírálása során annak nincs relevanciája.

A jogegységi panasz és az ellenérdekű fél nyilatkozata

- [16] Az alperes (a továbbiakban: Panaszos) a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 41/B. § (1) és (2) bekezdésére alapított jogegységi panaszában kérte az ítélet hatályon kívül helyezését, valamint a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását, mert álláspontja szerint a támadott ítélet jogkérdésben indokolatlanul eltér a Kúria közzétett határozataitól. A Panaszos kérte továbbá a jogegységi panasszal támadott határozat végrehajtásának felfüggesztését, valamint az összecszerűség vonatkozásában a Balassagyarmati Törvényszéken folyamatban lévő 1.M.70.069/2021. számú eljárás felfüggesztését.
- [17] A Panaszos a Bszi. 41/B. § (2) bekezdés alapjául a következő határozatokra hivatkozott: „Kúria Mfv.10.469/2013., Legfelsőbb Bíróság BH 2005.3.117., Legfelsőbb Bíróság EH 2003.894., Legfelsőbb Bíróság EH 1999.41., Kúria Mfv.10.505/2015/1., Kúria BH 2014.11.511., Kúria Mfv.10.214/2019/3. és Kúria Pfv.20.765/2019/30”. A Panaszos álláspontja szerint a Kúria nem vette figyelembe ezen – felülvizsgálati kérelemben is megjelölt – döntéseket, amelyek alkalmazhatóságával kapcsolatban kiemelte, hogy nem az egyes adatok egyezőségének van szerepe, hanem annak, hogy a felvetett jogkérdés mögött lényegében ugyanazon tények húzódnak meg.
- [18] A Panaszos sérelmezte, hogy a Kúria nem kezelte önálló jogalapként a bizalomvesztésre alapított felmondás során a munkáltatói bizalom teljes és végérvényes megingását. Álláspontja szerint az eljárás során igazolták, hogy a munkavállaló bizalmi munkakört töltött be, amely egyébként köztudomású tény volt. Hivatkozott arra, hogy a munkavállaló munkaviszonya több éven át egy bizalmas, az önkormányzattal és annak vezetésével összefüzdő szoros viszony volt, tehát a munkavállaló a munkavégzés során a munkáltatói működést teljes egészében átlátta, azzal összefüggésben valamennyi közismert és bizalmas információt egyaránt ismerhetett. Utalt továbbá arra is, hogy a munkavállalóval szembeni bizalom elvesztése az ő magatartásában megnyilvánuló és bizonyítható objektív tényeken alapult.
- [19] Az ellenérdekű fél nyilatkozatában – tartalma szerint – a jogegységi panasz elutasítását kérte. Álláspontja szerint a Panaszos téves állításával szemben, a peres eljárás során nem bizonyította, hogy a munkavállaló bizalmi jellegű munkakört töltött be, erre vonatkozóan még bizonyítási indítványt sem terjesztett elő. Kiemelte, hogy a munkavállaló nem láthatott el bizalmi jellegű munkakört – különösen nem a felmondás időpontjában, illetve az azt megelőző 8 hónapban –, mivel az önkormányzat épületéből kitiltották, informatikai hozzáférését megszüntették, így semmilyen rálátással nem rendelkezhetett az önkormányzat tényleges működésére.
- [20] Az ellenérdekű fél a Panaszos által megjelölt határozatokkal kapcsolatban részletesen kifejtette jogi álláspontját, és valamennyi döntéssel kapcsolatban arra a következtetésre jutott, hogy azok a támadott határozattal nem vethetők össze.

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának döntése és annak jogi indokai

- [21] A jogegységi panasz alaptalan.
- [22] A panasz tartalma alapján a jelen eljárásban irányadó Bszi. 41/B. § (1) bekezdése értelmében jogegységi panasznak van helye – a pervezetésre vonatkozó végzés kivételével – a Kúriának az eljárási törvény alapján további fellebbezéssel, felülvizsgálati kérelemmel vagy felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható határozata ellen, ha a felülvizsgálati kérelemben a Kúria 2012. január 1. után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre már hivatkoztak, és a Kúria az eltéréssel okozott jogsértést határozatában nem orvosolta.
- [23] Erre tekintettel a Jogegységi Panasz Tanácsnak mindenekelőtt azt kellett megvizsgálnia, hogy a jogegységi panaszban a Kúria támadott határozatától eltérő döntésként megjelölt nyolc határozat megfelelő-e a Bszi. 41/B. § (1) bekezdésében meghatározott kritériumoknak. E vizsgálat alapján a Jogegységi Panasz Tanács megállapította, hogy a Kúria Mfv.I.10.469/2013/4., az Mfv.I.10.505/2015/4., az Mfv.I.10.214/2019/3. és a Pfv.V.20.765/2019/30. számú határozatai eleget tesznek a jogszabályban meghatározott követelményeknek. Ezzel szemben a Panaszos három olyan döntésre is hivatkozott (Legfelsőbb Bíróság EH1999.41., EH2003.894., BH2005.3.117.), amelyet még a Legfelsőbb Bíróság hozott 2012. január 1-jét megelőzően, továbbá a

- Bíróági Határozatok Gyűjteményében sem tettek közzé. Ettől függetlenül a Panaszos álláspontja szerint e határozatok vizsgálata indokolt, mivel azokra a Kúria 2012. január 1. után hozott és a Bíróági Határozatok Gyűjteményében közzétett döntése jogkérdésben is hivatkozik, annak megállapításait felhasználja. Ezzel kapcsolatban megjegyzi a Jogegységi Panasz Tanács, hogy a Panaszos egyetlen olyan későbbi, a Kúria 2012. január 1. után hozott és a Bíróági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatát sem jelölte meg, amely konkrétan hivatkozik e döntésekre vagy azok elvi megállapításaira. Ugyancsak e körben mutatott rá a Jogegységi Panasz Tanács egy korábbi határozatában arra, hogy ha a felek idézik az egyedi ügyben felhozott, de az általános gyakorlatra vonatkozó érveket, azzal még nem igazolják, hogy a közzétett döntés és az ügyük között a jogegység megbomlott (Jpe.II.60.030/2022/8. [53] bekezdés).
- [24] A jogegység követelményét az Alaptörvény 25. cikk (3) bekezdése rögzíti, kimondva, hogy a Kúria biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét. A Jogegységi Panasz Tanács töretlen gyakorlata szerint a Kúria e feladatát az ítélezése során akkor teljesíti, ha a közzétett kúriai döntéseiben elfogadott jogértelmezést, elvi megállapítást („ratio decidendi”-t) az azonos ügyekben követi (Jpe.I.60.005/2021/5. [29] bekezdés, Jpe.II.60.030/2022/8. [40] bekezdés).
- [25] A Jogegységi Panasz Tanács már több döntésében is elvi éllal fejtette ki, hogy a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog- és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőséget biztosítanak. A jogegységi panasz eljárás, mint ahogy a nevéből is tükröződik, a közzétett határozattól eltérés feloldását, a jogegység biztosítását célozza, nem pedig újabb jogorvoslati fórumot nyit a panaszosnak, a megelőző eljárások során szükségszerűen már érvényesített jog- és érdeksérelem orvoslására. (Jpe.II.60.036/2021/13. [22] bekezdés).
- [26] A Jogegységi Panasz Tanács kiemeli, hogy a jogegységi panasz eljárás a Bszi.-n alapuló, rendkívüli, jogerő utáni, jogegységet célzó, sui generis eljárás, a jogrendszer belső koherenciájának megteremtését szolgáló önálló eszköz. Jogorvoslati eljárás ugyan, de nem a per folytatása. Nem jelentheti a felülvizsgálati eljárás megismétlését, továbbá az abban szereplő indokolás felülmérlegelését. Nem működhet kvázi „szuper-felülvizsgálatként” (Jpe.I.60.011/2021/3. [20] bekezdés). Ebből következik, hogy ebben az eljárásban nem általában kell a jogegységi panasszal támadott kúriai határozat jogszerűségét vizsgálni, és nincs lehetőség a felülvizsgálati határozattal szemben megismételt, illetve újabb jogi érvek érdemi értékelésére sem. A jogegységi panasz e körben tett előadásait ezért nem lehetett figyelembe venni (Jpe.II.60.025/2021/14. [39] bekezdés).
- [27] A jogegységi panasz érdemi vizsgálatánál először is azt kell megállapítani, hogy a hivatkozott kúriai határozatok valóban összevethetők-e a jogegységi panasszal támadott kúriai határozattal. E körben hangsúlyozza a Jogegységi Panasz Tanács, hogy a jogegységi panasz eljárásban jogkérdésekre vonatkozó eltérést vizsgál a támadott és a referenciaként megjelölt határozatok között (Jpe.II.60.025/2021/14. [37] bekezdés; Jpe.II.60.018/2022/6. [30] bekezdés; Jpe.II.60.022/2022/6. [31] bekezdés).
- [28] A jogértelmezések összehasonlítása nem lehet teljesen absztrakt, mivel az összevetett határozatok egyrészt konkrét tényállások vonatkozásában értelmezték az alkalmazandó jogszabályokat, másrészt ezt csak az adott ügyekben előterjesztett kérelmek keretei között teheték meg. Ez ugyan nem követeli meg a teljes tényállás-azonosságot, de az érintett határozatoknak az általuk elbírált tény- és jogkérdésekre vonatkozó lényegi összevethetőségét igen. Ezt a nem teljes tényállási azonosságot, ugyanakkor lényegi összevethetőséget fejtette ki a Kúria a Jpe.I.60.005/2021. számú határozatában az ügyazonosság követelményének megfogalmazásával.
- [29] A Kúria Jogegységi Panasz Tanács a Jpe.II.60.030/2022/8. számú határozatában ugyanakkor azt is kifejtette, hogy a jogegység követelményén belül az az elvárás, hogy ugyanazon jogkérdést felvető ügyekben (ügyazonosság) a jogértelmezés is azonos legyen. Ha nincs meg az ügyek közötti azonosság, mert eltérő háttérűek a bírói döntések, akkor sem jogilag, sem tágabb értelemben nem értelmezhető a jogegység ([43] bekezdés).
- [30] A Panaszos – a jelen jogegységi eljárásban vizsgálható határozatok közül – a Kúria Mfv.I.10.469/2013/4., Mfv.I.10.505/2015/4. és Mfv.I.10.214/2019/3. számú határozatával összefüggésben anyagi jogi, míg a Kúria Pfv.V.20.765/2019/30. számú ítéletével kapcsolatban eljárásjogi kérdésben történő eltérést jelölt meg. A Panaszos hivatkozott még a BH+2014.11.511. számon megjelent döntésre is, amelynek az alapjául szolgáló Kúriai határozat száma: Mfv.I.10.149/2011/5., az ítélet meghozatalának napja – az abban feltüntetett 2011. április 11. helyett – helyesen: 2012. április 11., amelyet a Bíróági Határozatok Gyűjteményében közzétettek.
- [31] A Kúria Mfv.I.10.469/2013/4. számú, hivatkozott határozatának tényállása annyiban vethető össze a támadott határozat szerinti tényállással, hogy a munkáltató a munkaviszonyt a munkavállaló Facebook bejegyzése miatt szüntette meg. E határozat tényállása szerint a kézbesítő munkakörben alkalmazott felperes a Facebook közösségi oldalon a saját profilja üzenőfalán jelentetett meg egy olyan bejegyzést, amelyben a munkáltatót, annak vezetőit megfenyegette, megsértette, szervezkedésre uszított. A felperes a foglalkozását a Facebook oldalon feltüntette, ismerősei azzal amúgy is tisztában voltak, ezért az érintett munkáltató személye konkrétan és egyértelműen beazonosítható volt. Ezt követően a munkáltató a felperes munkaviszonyát rendkívüli felmondással megszüntette. Az indokolás szerint a felperes a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvény (a továbbiakban: régi Mt.) 103. § (1) bekezdés c) pontját megsértette, mert a munkáltatóját rossz színben tüntette fel, ezáltal az alperes Etikai Kódexének V.3. pontjában foglaltakat is megszegte. A Kúria megállapította, hogy a sértő, fenyegető kifejezések használata miatt az a véleménynyilvánítás szabadságának korlátaiba is ütközött, mert alkalmas volt az alperes, illetve

- vezetői jóhírnevének sértésére. A felperes maga is elismerte a bejegyzés etikailag kifogásolható voltát, tisztában kellett lennie azzal is, hogy a Facebookra feltett szöveg elterjedhet. Az adott helyzetben a munkaviszony fenntartását lehetetlenné tevő magatartásként jogszerűen értékelhette tettét a munkáltató.
- [32] A Panaszos a Kúria Mfv.I.10.469/2013/4. számú határozatával összefüggésben arra hivatkozott, hogy az a magatartás, amely jogszerű azonnali hatályú felmondásra ad alapot, mindenképpen alkalmas arra, hogy a munkáltató (rendes) felmondását (is) jogszerűen megalapozza. Továbbá jogkérdésnek vélte annak megítélését, hogy a felperes magatartása a kúriai jogértelmezés szerint megsértette-e az Mt. 6. §-ában, az Mt. 8. § (1)–(3) bekezdésében, és az Mt. 52. § (1) bekezdésében megjelölt munkavállalói kötelezettséget, így azt, hogy a munkavállaló magatartására alapított felmondás jogszerű-e.
- [33] A Jogegységi Panasz Tanács szerint a panasszal támadott határozat és az összehasonlításhoz hivatkozott Mfv.I.10.469/2013/4. számú határozat alapjául szolgáló tényállás részbeni azonossága ellenére – a Facebookon tett bejegyzés szövegének és tartalmának részletes vizsgálata alapján – az ügyek egymással nem vehetők össze a következő szempontok miatt. Elsőként szükséges rögzíteni, hogy a támadott határozatban vizsgált ügyben a munkáltató nem azonnali hatályú felmondást közölt, hanem felmondással élt. Az azonnali hatályú felmondás és a felmondás két egymástól eltérő, a munkaviszony megszüntetéséhez vezető jognyilatkozat, amelynek szabályait az Mt. eltérően rendezi. Fontos körülmény, hogy a támadott határozatban vizsgált ügyben a munkavállaló nem öncélúan, saját indíttatásból a saját profilján tett közzé bejegyzést, hanem egy olyan Facebook csoportban posztolt, ahol előzetesen a munkáltató már közvetetten megszólította, tehát arra reflektált. Kiemelést érdemel, hogy a munkavállaló megnyilvánulása nem tartalmazott trágár, vulgáris, sértő kifejezéseket, azzal nem sértette semmilyen munkaviszonyra vonatkozó szabályban meghatározott kötelezettségét, így a munkáltató jóhírnevét sem. Ezzel ellentétben az eltérőként megjelölt határozatban a munkavállaló bejegyzése kifejezetten rossz színben tüntette fel a munkáltatóját, sértő, fenyegető, a munkáltató ellen uszító, szervezkedésre buzdító kifejezéseket használt, amellyel nemcsak a jogszabályban foglalt kötelezettségét, hanem a munkáltatónál alkalmazott Etikai Kódex rendelkezését is megsértette. Ebben az esetben a munkavállaló magatartása a munkaviszony fenntartását is lehetetlenné tette. További fontos szempont, hogy ebben az ügyben kérdésként sem merült fel, hogy a munkavállaló bizalmi jellegű munkakört töltött volna be, illetve az sem, hogy a felmondás oka bizalomvesztés lett volna, miközben a támadott határozatban vizsgált ügy központi kérdésköre a bizalomvesztésre alapított felmondás volt.
- [34] A Kúria Mfv.I.10.505/2015/4. számú határozatának tényállása szerint a felperes műszaki referens munkakörben állt az alperes alkalmazásában. A felperes munkaköri kötelezettsége volt a panaszügyintézés alkalmával a fogyasztó számláján zárlat elhelyezése. Az alperesnél 2010-től lépett hatályba az Információbiztonsági Szabályzat, amelyet a felperes figyelmen kívül hagyva, nem az előírásoknak megfelelően tárolta a felhasználói neveket, jelszavakat annak ellenére, hogy ezek biztonságos elhelyezésére zárható fiók állt a rendelkezésére. A jelszavakhoz rajta kívül más is hozzáférhetett, és az alperes számítástechnikai rendszerének ismeretében azt illetéktelenek is felhasználhatták. A munkáltató a felperes munkaviszonyát felmondással megszüntette. Indokolásában – többek között – hivatkozott arra, hogy a felperes a jelszavát az íróasztalon tárolja, így ahhoz más is hozzáférhet. Ezen tények alapján a munkáltató azt a következtetést vonta le, hogy a felperes megszegte az Mt. 52. § (1) bekezdés c) és d) pontjaiban írt kötelezettségét, veszélyeztette a munkáltatója gazdasági érdekeit, elvesztette a bizalmát, és megszegte az Információbiztonsági Szabályzatnak azt a rendelkezését, amely szerint a jelszó titkosítás nélküli leírása, tárolása nem megengedett.
- [35] A Kúria az Mfv.I.10.505/2015/4. számú határozatában megállapította, hogy az alperesnél hatályos Információbiztonsági Szabályzat alapján a számlákhoz történő hozzáférést biztosító kódok biztonságos kezelését jogszerűen követelhetette meg a munkáltató. Mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy nem felel meg az Mt. 52. § (1) bekezdés d) pontja szerinti munkakör ellátásához szükséges bizalomnak megfelelő magatartás tanúsítása követelményének, ha a munkavállaló a munkafeladat ellátásához szükséges, a fogyasztók számlájához hozzáférést biztosító kódokat nem előírászerűen tárolja, és ezzel az esetleges visszaélésekre lehetőséget teremt. A Panaszos e határozattal összefüggésben előadta, hogy a bizalomvesztésre alapított felmondásnak nem előfeltétele a kötelezettségszegés, ugyanakkor állítása szerint a Kúria a támadott határozatban „a bizalomvesztésre alapozható felmondás jogi előfeltételeként rögzíti azt, hogy a felperes munkavállaló kötelezettségszegést kövessen el”.
- [36] A fenti határozat tényállását összevetve a panaszolt határozat alapjául szolgáló ügy tényállásával, az ügyazonosság nem állapítható meg a következő indokok alapján. A támadott határozatban és az eltérőként megjelölt döntésben szereplő ügyek tényállása jelentősen különbözik: utóbbi ügyben a munkavállaló folyamatosan fennálló vétkes kötelezettségszegése és az arra visszavezethető visszaélés gyanúja vezetett ahhoz, hogy a munkáltató az Mt. 52. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozással felmondást közölt. Fontos körülmény tehát, hogy a munkavállaló magatartásával – nem vitatottan – megsértette a munkáltatónál hatályban lévő szabályzatot, amellyel lehetőséget teremtett az esetleges visszaélésekre, ezáltal veszélyeztette a munkáltató gazdasági érdekeit. Ezzel ellentétben a támadott határozatban nem állapította meg a Kúria a munkavállaló kötelezettségszegését, továbbá a munkáltató nem bizonyította a bizalomvesztéshez vezető konkrét tényeket. A Panaszos állításával szemben, a Kúria e döntésében nem foglalt állást arról, hogy a bizalomvesztésnek feltétele-e a munkavállaló kötelezettségszegése.

- [37] A Kúria Mfv.I.10.214/2019/3. számú határozatának tényállása szerint a tehergépkocsivezető munkakörben foglalkoztatott felperes esetén a munkáltató észlelte, hogy az üzemanyaggal kapcsolatban visszaélés, indokolatlan üzemanyagfogyasztás történt. A munkáltató az Mt. 78. § (1) bekezdés a) pontjára alapított azonnali hatályú felmondást közölt a felperessel. Indokolásában hivatkozott arra, hogy a felperes a munkáltató sérelmére elkövetett anyagi haszonszerzésre irányuló cselekmény, károkozás olyan magatartásnak minősül, amelynek a munkavállaló részéről történő tanúsítása rendkívüli felmondást (azonnali hatályú felmondást) von maga után. A lefolytatott bizonyítási eljárás során nem volt megállapítható, hogy pontosan mennyi üzemanyag hiányzott és ezáltal mekkora kárt okozott a felperes, azonban az igen, hogy 12 alkalommal valamennyi üzemanyag a járműből „kifejtésre”, vagy valamilyen módon eltávolításra került. A másodfokú bíróság rögzítette, hogy a felperes terhére rótt kötelezettségszegés lényeges eleme az volt, hogy a felperesre bízott járműből a megjelölt helyeken és időpontban úgy fogyott üzemanyag, hogy hosszabb ideig állt, ráadásul ezek az esetek a felperes lakóhelyénél történtek. A munkáltatói intézkedésben megfogalmazott lényeges kötelezettségét a felperes igazolhatóan súlyos gondatlansággal megszegte, amikor nem nyilvános helyen, hanem a lakóhelyén történő parkolás során a rábízott fuvarszekélyből igazolhatóan üzemanyag fogyott. A kötelezettségszegésnél és annak súlya értékelésénél is irányadó az Mt. 52. § (1) bekezdés d) pontjában foglalt magatartási „zsinórmérték”, amely szerint a munkavállaló a munkakörének ellátásához szükséges bizalomnak megfelelő magatartást köteles tanúsítani.
- [38] E határozattal összefüggésben a Panaszos nem adott elő újabb, érdemi érvelést: egyrésztől megismételte a másodfokú bíróság által az Mt. 52. § (1) bekezdés d) pontjában foglalt magatartási „zsinórmérték”-ről megfogalmazott álláspontot, továbbá hivatkozott arra, hogy a bizalomvesztésre alapított felmondásnak nem előfeltétele a kötelezettségszegés, ugyanakkor állítása szerint a Kúria a támadott határozatban „a bizalomvesztésre alapozható felmondás jogi előfeltételeként rögzíti azt, hogy a felperes munkavállaló kötelezettségszegést kövessen el”.
- [39] A Jogegységi Panasz Tanács e döntés kapcsán vizsgálva az ügyek tényállási elemeit nem talált olyan egyezőséget, amely az ügyek összevethetőségét igazolta volna, ezt egyébként a Panaszos sem vezette le, amely miatt a jogegység hiányára, megbomlására sem lehetett következtetni. A Panaszos által hivatkozott és a támadott határozat tényállása nem azonos: az eltérőként megjelölt ügyben a munkáltató azonnali hatályú felmondást közölt arra tekintettel, hogy a munkavállaló a munkaviszonyból származó lényeges kötelezettségét súlyos gondatlansággal, jelentős mértékben megszegte. A támadott határozattal nem hasonlító tehát össze a hivatkozott ügy, amelyben a tehergépkocsivezető munkavállalóra bízott járműből több alkalommal tűnt el nagyobb mennyiségű üzemanyag, azaz a munkavállaló magatartása a munkáltató sérelmére elkövetett anyagi haszonszerzésnek tekinthető. Ehhez képest a támadott határozatban nem merült fel az, hogy a felperes megszegte volna valamely, munkaviszonyból származó kötelezettségét, főleg nem súlyosan gondatlan magatartással. Ugyanez a helyzet a hivatkozott Mfv.I.10.149/2011/5. számon közzétett határozattal is, amelyben a Kúria a bizalomvesztést hasonlóképpen értelmezte.
- [40] A Kúria Pfv.V.20.765/2019/30. számú határozatának tényállása teljes mértékben eltér a támadott határozattól: ebben az esetben a peres felek között fővállalkozási keretszerződés jött létre, amely az alperes társasházak lakóépületeinek felújítására irányult. A jogvita tárgya vállalkozói díj, üzemeltetési díj és hőenergetikai díj volt, tehát semmilyen módon nem hozható összefüggésbe a munkaviszony jogellenes megszüntetésével. A Panaszos azonban nem is anyagi jogi, hanem eljárásjogi jogkérdésben állított eltérést. Álláspontja szerint az eltérőként megjelölt határozat rögzíti, hogy a bíróság a kereset jogcímehez ugyan nincs kötve, a kereseti kérelmen túlterjeszkedő ítélet azonban jogellenes. Állította, hogy a támadott határozat – a másodfokú bíróság ítéletével egyezően – a kereseti kérelmen túlterjeszkedett, amikor a felperes foglalkoztatásának jogszerűségét vizsgálta.
- [41] A Kúria a Pfv.V.20.765/2019/30. számú határozatában rögzítette, hogy „a kérelemhez kötöttség nem jelent ugyan jogcímhez kötöttséget, de az eltérő igényérvényekhez gyakran tartozik más releváns tényalap. A bíróságnak az előadott kereseti kérelmekhez kapcsolódóan kötelezettsége a bizonyításra szoruló tények és a bizonyítás irányának meghatározása, ami jelentősen eltérhet, ha más jogi alap kapcsolódik az érvényesített igényhez.” Az üggyel összefüggésben kifejtette, hogy „a felperes módosított kereseti kérelmében kizárólag a szerződés teljesítésére hivatkozva igényelt hőenergetikai szolgáltatási díjat az alperesektől. Az eljárás korábbi szakaszában felmerült ugyan a szerződészegés és a lehetetlenülés kérdése, de ezen az eltérő jogi, illetve bizonyítást igénylő tényalapon a felperes nem tartotta fenn az igényét. [...] Ezért a másodfokú bíróság a Pp. 215. §-át és a 3. § (1) bekezdését sértette meg akkor, amikor a módosított keresethez képest alternatív, addicionális alapon, a lehetetlenülés szabályai alapján bírálta el a felperesi igényt.”
- [42] A Jogegységi Panasz Tanács mindenekelőtt rögzíti, hogy a fenti ügy és a támadott határozat között eljárásjogi szempontból sem állapítható meg ügyszomság. Az eltérő határozatként megjelölt ügyben ugyanis a felperes módosított keresetében utóbb már nem tartotta fenn egy korábban előadott igényét, ehhez képest a támadott határozatban – az alperes állítása szerint – soha nem is volt a felperesnek olyan irányú kérelme, amelyet a másodfokú bíróság és a Kúria vizsgált. Tekintettel azonban arra, hogy az alperes érvelése szerint mindkét ügyben előfordult, hogy a bíróság olyan kérdésben is döntést hozott, amelyre nem volt petitum, a Jogegységi Panasz Tanács megvizsgálta a támadott határozattal érintett ügyben előterjesztett keresetet.
- [43] A támadott határozatban a felperes végleges kereseti kérelmét az elsőfokú bíróság ítélete rögzíti: a kereset elsődlegesen a felmondás érvénytelenségének jogkövetkezményére, másodlagosan a felmondás jogellenességének jogkövetkezményére irányult (Balassagyarmati Törvényszék I.M.70.038/2020/39.

- [12] bekezdés). „A másodlagos kereseti kérelme körében a munkáltatói felmondás indokolása kapcsán felperes jogi álláspontja az volt, hogy 2019. márciusától az alperes, megszegve az Mt. 52. §-ban foglalt rendelkezéseket, nem a munkaszerződésben és nem a munkaköri leírásban rögzített munkakörben foglalkoztatta a felperest, hanem valójában – az Mt. 53. §-ában foglaltakat is megsértve – kirendelte/átírányította az Alapítványhoz, ahol felperes nem informatikai feladatokat látott el, hanem gyakorlatilag teljes foglalkoztatás keretében a szakképzettségéhez nem igazodó egyéb tevékenységeket.” {Balassagyarmati Törvényszék 1.M.70.038/2020/39. [13] bekezdés}.
- [44] A fentiekből látható, hogy a felperes ugyan nem kérte kifejezetten a foglalkoztatása jogszerűségének vizsgálatát, ugyanakkor a kereseti kérelméhez kapcsolódóan annak jogszerűtlenségére vonatkozóan részletesen kifejtette jogi álláspontját. A felperes másodlagos kereseti kérelme a jogellenes jogviszony-megszüntetés jogkövetkezményére irányult, hivatkozott arra is, hogy a felmondás indoka nem világos, nem valós és nem okszerű. Fontos körülmény, hogy az alperes felmondásában az Mt. 8. § (1)–(2) bekezdéseinek megsértését, vagyis – többek között – a munkáltatója jóhírnevének veszélyeztetését, megsértését róta a felperes terhére. Felmondásának indokolásában kiemelte, hogy „a munkaköre és a munkakörébe tartozó feladatai, a munkaszervezetben elfoglalt helye alapján a munkáltatót nyíltan bíráló nyilatkozatai miatt a munkáltatójának megrendült a bizalma Önben”.
- [45] A Jogegységi Panasz Tanács hangsúlyozza, hogy mind a másodfokú bíróság (Fővárosi Ítéltábla 1.Mf.31.232/2021/9. [50] bekezdés), mind a Kúria (Ítélet [32] bekezdés) kifejtette, hogy az eljárás során azért kellett vizsgálni a felperes foglalkoztatását, mert ennek alapján lehetett dönteni abban a kérdésben, hogy a felmondás alapját képező Facebook-bejegyzésben szereplő tényállítások valósak-e. Ezt követően foglalhat állást a bíróság arról, hogy a felperes bejegyzése alkalmas volt-e arra, hogy az alperes jóhírnevét – valótlan tényállításokkal – sértse vagy veszélyeztesse. Mindezek hiányában nem dönthető el, hogy a felmondás jogszerű volt-e, vagyis az, hogy a felmondás indoka világos, valós és okszerű-e, tehát a foglalkoztatás jogszerűségének vizsgálata nélkül a felperes jogellenes jogviszony-megszüntetés jogkövetkezményeinek alkalmazására irányuló kereseti kérelme nem lett volna elbíráható.
- [46] A Jogegységi Panasz Tanács utalva a fentiekben a panasz eljárás lényegi sajátosságaival kapcsolatban rögzített elvekre e helyütt ismételtén azt hangsúlyozza, hogy a jogegységi panasz nyomán a Tanács feladata nem annak megítélése, hogy a panasszal támadott kúriai ítélet a felülvizsgálat keretei között jogszerű döntést tartalmaz-e, nem a támadott ítélet (újbóli) felülvizsgálata történik, hanem annak áttekintése, hogy a panaszos által hivatkozott, korábban közzétett határozatokkal a panasszal támadott határozat – ügyazonosság okán – összehasonlítható-e, és igenlő esetben fennáll-e jogkérdésben az eltérés. Így a panasz eljárásban nem értékelhette újra az ügy tényállását (Jpe.60.036/2021/13. [30] bekezdés). Ennek szem előtt tartásával tekintette át a Kúria jelen Jogegységi Panasz Tanácsa a Panaszos által – már a felülvizsgálati kérelemben is – hivatkozott korábbi ítéleteket.
- [47] A kifejtettek alapján a Jogegységi Panasz Tanács jelen ügyben azt állapította meg, hogy a Panaszos által megjelölt, és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett kúriai ítéletek tényállása releváns körben eltér a panaszolt ügy tényállásától. Ebből következően a Panaszos által állított kérdéskörben a korábbi rögzült gyakorlattól való eltérés ügyazonosság hiányában nem volt vizsgálható, a jogkérdésben való eltérés nem volt felvethető.
- [48] A kifejtettek tekintetével a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa megállapította, hogy a panasszal támadott ítélet és a panaszban hivatkozott határozatok között a felvetett jogkérdésekben eltérés nem állapítható meg, ezért a jogegységi panaszt a Bszi. 41/D. § (3) bekezdése alapján elutasította.

Elvi tartalom

- [49] I. A jogegységi panasz eljárás rendkívüli, sui generis eljárás, amelyben elsőként azt kell vizsgálni, hogy a jogegységi panaszban megjelölt határozatok valóban összevethetőek-e a jogegységi panasszal támadott határozattal. Ebből következően a jogegységi panasz elutasításának van helye, ha a jogegységi panaszban hivatkozott határozatok tényállása releváns körben eltér a panaszolt ügy tényállásától.
- [50] II. Az ügyazonosság követelményének önmagában nem felel meg az, ha a munkáltatói felmondások indokolásainak egyes elemei részben hasonlóak; az elvárás az, hogy az ugyanazon jogkérdést felvető ügyekben a bírói jogértelmezés is azonos legyen.

Záró rész

- [51] A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a jogegységi panasz eljárásban is megilleti költségterítés a panasz eljárásra okot nem adó felet (Jpe.I.60.005/2021/5.). Erre tekintettel a Jogegységi Panasz Tanács, a Bszi. 41/C. § (2) bekezdésére figyelemmel, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 82. § (1) bekezdése és 83. § (1) bekezdése alapján rendelkezett a felperes jogi képviselével felmerült költség megfizetéséről, amelynek felszámított összegét a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 3. § (3) bekezdése alapján állapította meg.
- [52] Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 50. § (1) bekezdésében meghatározott jogegységi panasz eljárási illetéket – figyelemmel a Panaszos részére az Itv. 5. § (1) bekezdés b) pontjában biztosított teljes személyes illetékmentességre – a Bszi. 41/C. § (2) bekezdése szerint alkalmazandó Pp. 102. § (6) bekezdése alapján az állam terhén marad.
- [53] A határozat ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. április 24.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke,
Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. előadó bíró, Dr. Patyi András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartkó Levente s.k. bíró, Dr. Csák

Zsolt s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró, Dr. Hajnal Péter s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyíróné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.II.60.004/2023/7. számú
határozata**

Rendelkező rész

A Kúria az alperes jogegységi panaszát elutasítja. Kötelezi az alperest, hogy 15 napon belül fizessen meg a felperesnek 50 000 (ötvenezer) forint jogegységi panasz eljárásban felmerült költséget. A határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

A jogegységi panasz tekintetében irányadó tényállás

- [1] Az alperes mint adós a felperes jogelődjével, a felperes jogelődjének neve-vel (a továbbiakban: Bank) mint hitelezővel 2007. szeptember 23-án devizaalapú – fix törlesztőrésztelű – személyi kölcsönszerződést kötött. A kölcsönszerződés alapján a Bank 14 931 CHF, azaz 2 300 000 forint összegű kölcsönt nyújtott az alperes részére. A Bank a 2013. november 25-i levelében a kölcsönszerződést az alperes fizetési kötelezettségének elmulasztására hivatkozással 2013. december 9. napjára felmondta és közölte, hogy az alperes hitelszámlájának egyenlege 10 964,55 CHF.
- [2] A Bank a felmondást követően a kölcsönszerződésből eredő követelését a felperesre engedményezte.
- [3] A felperes keresetében a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 523. §-a alapján 3 056 515 forint tőke és annak – ügyleti és késedelmi kamatból álló – összegszerűségében is pontosan meghatározott kamatának a megfizetésére kérte kötelezni az alperest.
- [4] Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. Arra hivatkozott, hogy a szerződéskötéskor nem kapta meg az üzletszabályzatot és más iratot, továbbá nem magyarázták el számára az üzletszabályzatnak a szerződés egyedi részében hivatkozott 3.8. és 3.9. pontjai tartalmát. Érvelése szerint a Bank alakította úgy, hogy a szerződés felmondásakor volt tartozása, mivel jogosulatlanul emelte meg kétszeresére a szerződés szerinti fix törlesztőrésztelét. Állította, hogy az üzletszabályzat 3.8. és 3.9. pontja tisztességtelen, mert nem egyértelmű, így ahhoz az 1/2016. PJE határozat értelmében nem fűződhet joghatás.
- [5] Az elsőfokú bíróság a felperes keresete szerint kötelezte az alperest a szerződés felmondásakor fennálló, a felperes részére engedményezett tartozás megfizetésére. Megállapította, hogy a felek között devizaalapú személyi kölcsönszerződés jött létre, amely a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) 213. § (1) bekezdés d) pontja értelmében nem semmis. A szerződés összes

körülményeit vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy az alperes a szerződéskötéskor nem gondolhatta alappal, hogy az árfolyamkockázat korlátozott, ezért a szerződés érvénytelenségét emiatt nem állapította meg. A felperes kimutatása alapján a tartozás összegszerűségét is megalapozottnak találta.

- [6] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Ítéletének indokolásában mindenekelőtt azt állapította meg, hogy az alperes a fellebbezésében hivatkozott először arra, hogy a felperes által érvényesített kamatokat vitatja, és először kifogásolta, hogy az engedményezett követelés alacsonyabb, mint a felperes keresetében megjelölt összeg. Rámutatott továbbá, hogy az alperes először a fellebbezési tárgyaláson tett olyan nyilatkozatot, hogy a 4/2021. PJE határozatra tekintettel vitatja a felmondás időpontjára vetítetten a tartozása összegszerűségét. Mindezt a másodfokú bíróság az alperesnek ezeket a hivatkozásait – idézve a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 235. § (1) bekezdését – figyelmen kívül hagyta.
- [7] A másodfokú bíróság tényként állapította meg, hogy az alperes 2007. augusztus 16-án aláírta a kölcsönszerződéshez kapcsolódó kockázatfeltáró nyilatkozatot. Ennek részletes elemzésével arra a következtetésre jutott, hogy az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg: a Bank a devizaszerződésben rejlő kockázatot megfelelően feltárta, ezért a kölcsönszerződés ez okból nem érvénytelen. Álláspontja szerint a perrel érintett szerződés megfelel a régi Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdésében foglaltaknak és az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) C-51/17. számú előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítéletében foglalt követelményeknek. Kiemelte, hogy az adott kockázatfeltáró nyilatkozat kifejezett, határozott felhívást tartalmaz az árfolyamkockázatról, megfogalmazását tekintve nem homályos vagy bonyolult, a tájékoztatásból kitűnik, hogy a fogyasztóra hátrányos árfolyamváltozásnak nincs felső határa, vagyis a törlesztőrészlet akár jelentősen is megemelkedhet, amint az is kitűnik belőle, hogy az árfolyamváltozás lehetősége valós, a hitel futamideje alatt is bekövetkezhet. Ezzel az indokolással jutott arra a következtetésre, hogy az adott esetben az árfolyamkockázat adásra telepítését tartalmazó szerződéses kikötés tisztességtelenségét a régi „Ptk. 209. § (5) bekezdésében foglaltakra” tekintettel nem lehetett megállapítani.
- [8] Az alperes a jogerős ítélet ellen felülvizsgálati kérelmet terjesztett elő, amelyben azt állította, hogy a másodfokú bíróság tévesen nem észlelte a perbeli szerződésnek az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás hiánya miatti érvénytelenségét. Szerinte ezért a jogerős ítélet sérti a régi Ptk. 205. § (3) bekezdését, a régi Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdését, a régi Ptk. 200. §-át és nem felel meg a 2/2014. és 4/2021. PJE határozatban, továbbá a fogyasztókkal kötött szerződésben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelvben (fogyasztói irányelv), valamint az EUB C-51/17. és C-699/17. számú határozataiban foglaltaknak. Sérelmezte, hogy a másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta azt a fellebbezésében foglalt hivatkozását, hogy a perben érvényesített követelés

összege magasabb, mint az engedményezett követelés; továbbá az érvényesített kamattal és annak mértékével kapcsolatos kifogását. Fenntartotta azt az érvelését, hogy a Bank maga teremtett olyan helyzetet, hogy a hátralékára tekintettel felmondással – szerinte jogellenesen – megszüntethette a szerződést, mert a bankszámláján 2013 szeptemberétől rendelkezésre álló összegeket nem emelte le a tartozás csökkentésére.

A Kúria jogegységi panasszal támadott határozata

- [9] A Kúria Gfv.VI.30.152/2022/6. számú – jogegységi panasszal támadott – határozatával a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta, és kötelezte az alperest a felperes felülvizsgálati eljárással felmerült költségének megfizetésére.
- [10] Ítélete indokolásában előre bocsátotta, hogy a felülvizsgálat mint rendkívüli perorvoslat tárgya a jogerős ítélet [rég Pp. 270. § (2) bekezdés], ezért a felülvizsgálati kérelemnek a jogerős ítéletben kifejtettekkel szemben kell érvelést tartalmaznia. Hangsúlyozta, hogy a Kúria ezt a jogkörét az érdemi vizsgálatra alkalmas tartalommal megjelölt jogszabálysértések vizsgálatával gyakorolhatja. Idekapcsolódóan kifejtette, hogy a régi Pp. 272. §-a szerint a megsértett jogszabályhely megjelölését – utalással az 1/2016. (II. 15.) PK vélemény (a továbbiakban: PK vélemény) 3. pontjához fűzött indokolásra is – konkrétan, a jogforrás, a paragrafusszám, az esetleges bekezdések és pontok számának megadásával kell meghatározni.
- [11] Érvelése szerint további követelmény, hogy az így megjelölt jogszabályhely megfeleljen a jogszabálysértés szöveges körülírásának. Kitért arra is, hogy az adott esetben a régi Pp. 272. § (3) bekezdésének alkalmazására nem volt mód, mivel a Kúria az állított jogszabálysértések vizsgálata során akkor térhet el a felülvizsgálati kérelemben tévesen megjelölt konkrét jogszabályhelyektől, ha e körben nyilvánvaló, azonosítható elírás történt.
- [12] Mivel az alperes a jogerős ítéletnek a régi Pp. 235. § (1) bekezdésére alapított indokolásával szemben – miszerint a félnek a másodfokú eljárásban előadott új tényállításai nem vizsgálhatók – adekvát eljárási szabálysértést nem állított, ez okból érdemben nem foglalt állást („érdemben nem vizsgálhatta”) abban a kérdésben, hogy a másodfokú bíróság ebben a körben helytállóan zárta-e ki az alperes hivatkozásainak érdemi vizsgálatát.
- [13] A Kúria nem tartotta érdemben vizsgálhatónak a felülvizsgálati kérelmet abban a részében sem, amelyben az alperes arra hivatkozással támadta a jogerős ítéletet, hogy a felmondás azért is jogszerűtlen volt, mert a felperes a bankszámláján rendelkezésre álló összeget nem használta fel a tartozása csökkentésére. Rámutatott, hogy a felülvizsgálati kérelem erre vonatkozóan jogszabályi hivatkozást egyáltalán nem tartalmazott.
- [14] A felülvizsgálati kérelem további vizsgálata során megállapította, hogy az alperes változatlanul állította a kölcsönszerződésnek az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő kikötése tisztességtelenségét, de ehhez kapcsolódóan megsértett jogszabályhelyként csak a régi Ptk. 205. § (3) bekezdését, valamint a régi Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdését jelölte meg. Ezek a felülvizsgálati kérelemben megjelölt

jogszabályhelyek viszont – álláspontja szerint – a szövegesen előadott elvi jogkérdéssel nem állnak összhangban, e hivatkozások alapján a vonatkozó szerződéses kikötések átláthatósága érdemben nem vizsgálható. Rámutatott: az alperes által hivatkozott jogszabályi rendelkezésekből következik ugyan, hogy a pénzügyi intézmények kockázatteljesítő nyilatkozatot bocsássonak az ügyfelek rendelkezésére, e kötelezettség nem vagy nem a jogszabályoknak megfelelő teljesítése azonban önmagában nem teszi jogszabályba ütközővé a devizaalapú kölcsönszerződést. Eseti döntéseire (Gfv.30.185/2020/10., Gfv.30.294/2018/8., Gfv.30.228/2021/2.) utalással fejtette ki, hogy az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő konkrét szerződéses kikötések tisztességes vagy tisztességtelen volta a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése alapján ítéltető meg, erre azonban a felperes nem hivatkozott. Hozzátette, hogy a megsértett és adekvát jogszabályhely megjelölésének elmulasztását nem pótolhatta, hogy az alperes a felülvizsgálati kérelmében az EUB egyes ítéleteiben kifejtetteket idézte.

- [15] Mindazonáltal a jogerős ítélet tartalmazza azt a megjegyzést, hogy a Kúria a Bank perbelivel lényegében megegyező szerződéses feltételeit a kapcsolódó árfolyamkockázati tájékoztatással már több ügyben vizsgálta, és azt világosnak és érthetőnek találta.

A jogegységi panasz és az ellenérdekű fél nyilatkozata

- [16] Az alperes a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 41/B. § (1) és (2) bekezdése alapján terjesztett elő jogegységi panaszt. Alapvetően azért támadta a Kúria Gfv.VI.30.152/2022/6. számú felülvizsgálati eljárásban hozott határozatát, mert álláspontja szerint a Kúria jogszabályt sértett, amikor érdemben nem bírálta el a felülvizsgálati kérelmet. Egyúttal kifejtette, hogy ebben az esetben a régi Pp. 272. § (3) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem „visszautasításának” (a régi Pp. alkalmazásában helyesen: hivatalból való elutasításának) lett volna helye.
- [17] A jogegységi panaszában egyfelől változatlanul fenntartotta, hogy a perrel érintett szerződés az árfolyamkockázattal kapcsolatos tájékoztatás nem megfelelő volta miatt – tisztességtelen szerződéses rendelkezés folytán – érvénytelen. E körben arra hivatkozott, hogy a jogegységi panasszal támadott ítélet ellentétes a Jpe.I.60.015/2021/15. számú határozattal, valamint a Kúria Gfv.30.096/2019/5., Gfv.30.245/2019/11. és Gfv.30.262/2020/20. számú határozataival.
- [18] Másfelől változatlanul fenntartotta azt az érvelését is, hogy a kölcsönszerződés felmondása jogellenes volt, mivel a felmondás időpontjában tartozása nem állt fenn, vagy ha igen, az csekély mértékű volt. E körben a Kúria támadott döntésével szemben a 4/2021. PJE határozatra, valamint a Kúria Pfv.21.459/2017/10., Gfv.30.322/2019/4., Gfv.30.212/2019/5., Pfv.21.523/2021/5. és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében (a továbbiakban: BHGY) közzé nem tett Gfv.30.024/2019/5. számú határozatára hivatkozott.

- [19] Ezen túlmenően sérelmezte – a felülvizsgálati kérelmében foglaltakkal ellentétesnek találta – a Kúria támadott ítélete indokolásának megállapítását, miszerint „a felülvizsgálati kérelme megsértett jogszabályhelyet egyáltalán nem tartalmazott” {Indokolás [37] bekezdés} azzal a védekezésével összefüggésben, hogy a felperes a bankszámláján rendelkezésre álló összegeket nem használta fel a tartozása csökkentésére. Idekapcsolódóan a 4/2021. PJE határozatnak a felülvizsgálati kérelmében idézett indokolására – így az abban foglalt jogszabályhelyekre – hivatkozott.
- [20] A felperes mint ellenérdekű fél nyilatkozatával a jogegységi panasz elutasítását kérte. Kizártnak tartotta, hogy a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa olyan kérdésben határozzon, amelyet a Kúria a felülvizsgálat eljárásjogi keretei miatt nem vizsgálhatott.
- A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának döntése és annak jogi indokai**
- [21] A jogegységi panasz nem alapos.
- [22] A Kúria sajátos, minden más bíróságtól különböző feladata: az egyedi ügyekben folytatott ítélkező tevékenysége mellett Magyarország Alaptörvénye 25. cikkének (3) bekezdése értelmében biztosítja a bíróságok jogalkalmazásának egységét. Az egységes és következetes jogalkalmazás a jogállamiság részét képező jogbiztonság fontos garanciája. A jogegységesítés kiemelten fontos eszköze a Bszi. 41. §-ában szabályozott jogegységi panasz eljárás.
- [23] A Bszi. 41/B. § (1) bekezdése értelmében jogegységi panasznak van helye – a pervezetésre vonatkozó végzés kivételével – a Kúriának az eljárási törvény alapján további fellebbezéssel, felülvizsgálati kérelemmel vagy felülvizsgálati indítvánnyal nem támadható határozata ellen, ha a felülvizsgálati kérelemben a Kúria 2012. január 1. után hozott, a BHGY-ben közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre már hivatkoztak, és a Kúria az eltéréssel okozott jogsértést határozatában nem orvosolta.
- [24] A (2) bekezdés alapján akkor is helye van jogegységi panasznak, ha a Kúria ítélkező tanácsa jogkérdésben – jogegységi eljárás kezdeményezése nélkül – úgy tér el a Kúria közzétett határozatától, hogy az adott eltérésre az alsóbb fokú bíróságok határozatában nem került sor.
- [25] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa a jogegységi panasz jogintézményével összefüggésben előljáróban hangsúlyozza, hogy az mint rendkívüli, jogerő utáni sui generis eljárás, a jogrendszer belső koherenciájának megteremtésére, a jogegység fenntartására hivatott, mihez képest a per tárgyává tett jog- és érdeksérelmek kiküszöbölésére az eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok adnak lehetőséget (Jpe.I.60.001/2021/2., Jpe.I.60.011/2021/3.).
- [26] A jogegység követelménye azonban sohasem absztrakt, hanem mindig konkrét ügyszöveg köthető, ezért eltérő háttérű bírói döntések esetén nem értelmezhető (Jpe.II.60.036/2021/13.). Az eltérés adódhat – amint az alábbiakban kifejtettek szerint ebben az esetben is – azonos anyagi jogi háttér mellett is abból, hogy a panaszos által összevetni kért ügyekben különbözik a jogorvoslati kérelem, így a fellebbezés és a felülvizsgálati kérelem tartalma, jogi érvelése.
- [27] Az adott esetben az alperes a jogegységi panaszában ugyan megjelölte a Bszi. 41/B. § (2) bekezdését is, a kérelme tartalma szerint azonban a Bszi. 41/B. § (1) bekezdésén alapszik. A Bszi. 41/B. § (2) bekezdésének törvényi tényállási elemei közül ugyanis ebben az esetben – akárcsak a Jpe.I.60.036/2021. számú ügyben {13. sorszámú határozat Indokolás [42]} az utolsó fordulat („az eltérésre az alsóbb fokú bíróságok határozatában nem került sor”) hiányzik, tekintve, hogy a Kúria hatályában fenntartotta az elsőfokú ítéletet helybenhagyó – az alperes álláspontja szerint a Kúria korábban közzétett döntéseitől eltérő tartalmú – jogerős ítéletet.
- [28] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa az alperes jogegységi panaszát befogadta, mert a Bszi. 41/B. § (1) bekezdésével összefüggésben megállapítható volt, hogy a felülvizsgálati kérelmében már hivatkozott 2012. január 1. után meghozott, BHGY-ben közzétett kúriai határozatokra. A jogegységi panaszában ezeken túlmenően megjelölt kúriai határozatok viszont, minthogy azokra a felülvizsgálati kérelmében nem hivatkozott, ebben az eljárásban ez okból figyelmen kívül maradnak a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés e) pontja értelmében. Ezek, az egyébként BHGY-ben közzétett határozatok: Gfv.30.212/2019/6., Gfv.30.322/2019/4., Pfv.21.523/2021/5.
- [29] Az adott jogegységi panasz központi eleme az alperesnek az az álláspontja, hogy „téves és iratellenes” a panasszal támadott ítéletben foglalt megállapítás, miszerint az árfolyamkockázat tisztességtelenségéhez kapcsolódóan a felülvizsgálati kérelme nem tartalmazott jogszabályi hivatkozást. Ebben a körben utalt arra, hogy a Kúria a felülvizsgálati határozatában maga sorolta fel a hivatkozott jogszabályhelyeket; sérelmezte, hogy a Kúria a régi Pp. 272. § (3) bekezdésében foglaltak ellenére mellőzte az ezirányú felülvizsgálati kérelme érdemi elbírálását.
- [30] Az alperesnek ez az érvelése alaptalan. A Kúria jogegységi panasszal támadott határozata nem azt tartalmazza, hogy az alperes egyáltalán nem jelölt meg jogszabálysértést, hanem azt, hogy a régi Ptk. általa megjelölt 205. § (3) bekezdéséhez és a régi Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdéséhez képest a tisztességtelenség érdemi vizsgálatához szükséges adekvát jogszabályi rendelkezésre, nevezetesen a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésének megsértésére nem hivatkozott (Indokolás [38] bekezdés).
- [31] A Kúria a felülvizsgálati eljárásban indokát adta annak, hogy a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályhelyek az alperes által szövegesen előadott jogi érveléssel nem állnak összhangban, e hivatkozások alapján a vonatkozó kikötések átláthatósága érdemben nem vizsgálható. Egyértelművé tette, hogy két külön jogkérdés az, hogy az adott pénzügyi intézmény teljesítette-e a régi Hpt.-nek – az alperes által hivatkozott – rendelkezéseiben előírt kötelezettségét, illetve az, hogy az árfolyamkockázatot telepítő szerződéses kikötések tisztességesek-e. Jogi érvelésének alátámasztására megjelölte az e tárgyban hozott Gfv.30.185/2020/10. és a BHGY-ben is közzétett Gfv.30.294/2018/8. és Gfv.30.228/2021/2. számú

- határozatait is. A felülvizsgálati kérelem tartalmára utalással rámutatott továbbá, hogy a megsértett konkrét és adekvát jogszabályhely megjelölésének elmulasztását nem pótolhatta, hogy az alperes a felülvizsgálati kérelmében az EUB egyes ítéleteiben kifejtetteket idézte.
- [32] A régi Pp. 272. §-át 2012. szeptember 1-jei hatállyal módosító, az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CXVII. törvény 9. §-a és 17. §-a révén a 2012. október 1. után jogerőre emelkedett határozatok ellen benyújtott felülvizsgálati kérelmek kötelező tartalmi eleme – egyebek mellett – a megsértett jogszabályhely megjelölése, amelyet az 1/2017. PJE határozat szerint a Pp. alkalmazásában is megfelelően irányadó PK vélemény 3. pontjához fűzött indokolásból kitűnően konkrétan, a jogforrás, a paragrafusszám megadásával kell meghatározni. A régi Pp. 272. § (2) bekezdése – mutatott rá az Alkotmánybíróság is a 3307/2017. (XI. 24.) AB határozatában {Indokolás [16]} – kógens alakú, formai szabályt állít fel a jogi képviselővel eljáró felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél számára. Követelmény továbbá az is, hogy az így megjelölt jogszabályhely és a jogszabálysértés szöveges körülírása egymásnak megfeleljen.
- [33] A fentiekből következően nem vezethet eredményre az a felülvizsgálati kérelem, amelyből hiányzik a jogszabálysértés szöveges körülírásának megfelelő konkrét és adekvát jogszabályhely – az adott esetben régi Ptk. 209. § (1) bekezdésének – megjelölése. A felülvizsgálati eljárás ugyanis szigorú eljárásjogi szabályok szerinti rendkívüli perorvoslat, amelynek tárgya a jogerős ítélet, rendeltetése annak megállapítása, hogy a jogerős határozatot hozó bíróság helyesen értelmezte-e a felülvizsgálati kérelemben egyértelműen – a jogszabályhely pontos feltüntetésével – megjelölt jogszabályi rendelkezést, összevetve a fél által ebben a körben szövegesen is előadott jogi érveléssel.
- [34] Az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatásnak a szerződés érvénytelenségéhez vezető tisztességtelensége megállapításához vezető utat – mutatott rá az egységes ítélezési gyakorlatra hivatkozással a Kúria – a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésére való hivatkozás nyitja meg. E jogszabályhely megjelölése nélkül a Kúria a felülvizsgálati eljárás rendkívüli perorvoslati jellegéből adódóan nem foglalhatott állást a szerződés érvénytelenségéről. Következésképpen az alperesnek ebben a körben is csak azokat a hivatkozásait vizsgálhatta, amelyek esetében a felülvizsgálati kérelem tartalmi követelményei maradéktalanul teljesültek.
- [35] A régi Pp. 272. § (2) bekezdésének alkalmazásában egységes és következetes a Kúria gyakorlata abban, hogy a felülvizsgálati eljárás során csak azokat a jogszabálysértéseket vizsgálja, amelyeket a fél a felülvizsgálati kérelmében megjelölt (a többi között: Pfv.20.205/2018/6. [35], Pfv.21.612/2018/8. [38], Pfv.21.360/2020/8. [29], Pfv.20.157/2022/10. [31], Mfv.10.343/2018/4. [15], Pfv.10.113/2022/6. [35], Gfv.30.421/2021/9. [33], Gfv.30.032/2022/6. [39], Gfv.30.064/2022/7. [28]).
- [36] Az alperes érvelésével szemben abban is egységes a Kúria joggyakorlata, hogy a releváns jogszabályhelyre való hivatkozás elmaradása – más megközelítésben: a nem releváns jogszabályhelyre történt hivatkozás – önmagában nem akadályozza annak, hogy a Kúria az ügyben érdemben, ítélettel döntsön (így pl.: Kfv.35.010/2018/11. [27]–[29], Pfv.20.204/2018/9. [29], Pfv.20.239/2018/7. [25], Pfv.20.352/2018/5. [26]).
- [37] Az előzőekben kifejtettekből az a további következtetés is adódik, hogy az alperes alaptalanul hivatkozott a régi Pp. 272. § (3) bekezdésének megsértésére is. Az Alkotmánybíróság is egyértelművé tette a hivatkozott határozatában, hogy a régi Pp. a 272. § (2) bekezdésének formai szigorát csak a „nyilvánvaló elírások esetére” enyhíti a (3) bekezdésben.
- [38] A Kúria ezzel összefüggésben eseti határozatában kimondta, hogy az állított jogszabálysértések vizsgálata során csak akkor térhet el a felülvizsgálati kérelemben tévesen megjelölt jogszabályhelyektől, ha e körben nyilvánvaló, azonosítható elírás történt, vagyis, ha a jogszabálysértés tényének megfelelő szöveges előadása alapján meg lehet állapítani, hogy a kérelem előterjesztője a kérelemben tévesen írtak helyett milyen jogszabályhely megsértésére kívánt valójában hivatkozni (Gfv.30.192/2019/10. [33]). Az alperes felülvizsgálati kérelméből ilyen nyilvánvaló elírásra nem lehet következtetni. Annál is inkább, mert a felülvizsgálati kérelemben foglalt jogszabályi hivatkozások sorában az „rPtk. 200. §” jelölése csak úgy értelmezhető, hogy az alperes a szerződésnek a tájékoztatásra vonatkozó jogszabályi rendelkezések megsértése miatti semmisségét állítja. Ezt a hivatkozását pedig a Kúria a felülvizsgálati eljárásban hozott határozatában érdemben elbíráltta annak kimondásával, hogy „[a]z rHpt.-ben szabályozott tájékoztatási kötelezettség megsértéséhez [...] azonban sem az rPtk., sem az rHpt. nem fűzi a semmisség jogkövetkezményét, ez önmagában nem teszi a devizaalapú kölcsönszerződést jogszabályba ütközővé”.
- [39] Mindezeket egybevetve – minthogy a felülvizsgálati bíróság a fentiek szerint érdemben nem vizsgálhatta az alperesnek az árfolyamkockázat érvénytelenségére történt hivatkozását – az adott, a jogerős ítéletet hatályában fenntartó ítélet nem lehetett ellentétes azokkal a közzétett kúriai határozatokkal, amelyekben a Kúria érdemben vizsgálta az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás nem megfelelő volta miatti tisztességtelenség kérdését. A felülvizsgálati kérelem tartalmi hiányosságára tekintettel az ettől eltérő döntése ellentétes lenne egyrészt azokkal a határozataival – így a jogegységi panasszal támadott ítéletben megjelölteken {Indokolás [38]} túlménoen például a Gfv.30.212/2018/15., Gfv.30.351/2018/5, Gfv.30.394/2018/8. számú határozatokkal –, amelyekben a Kúria különbséget tett a régi Hpt. 203. § (6) és (7) bekezdésében előírt kötelezettség és az árfolyamkockázatot telepítő szerződéses kikötés tisztességtelenségének kérdése között. Másrészt ellentétes lenne a Kúriának azokkal a határozataival, amelyekben az árfolyamkockázat tisztességtelenségét a régi Ptk. 209. § (1) bekezdésére történt hivatkozás alapján érdemben vizsgálta, így a legutóbbi gyakorlatából a többi között a Pfv.20.159/2022/9., Gfv.30.280/2021/7. és Pfv.20.739/2022/16. számú határozataival. Márpedig a Kúria következetesen érvényesített jogi álláspontján alapuló, az egységes joggyakorlatát

- tükröző határozataitól eltérő döntés összegegyeztetetlen a jogalkalmazás egységének alkotmányos követelményével.
- [40] Az alperesnek a kölcsönszerződés felmondásának alaptalanságára vonatkozó érvelését illetően a Jogegységi Panasz Tanács abból indult ki, hogy a felülvizsgálati kérelemmel támadott jogerős ítélet szerint a másodfokú bíróság az alperes által e körben előadottakat azért nem vizsgálta, mert úgy foglalt állást, hogy azok olyan új tényállításnak minősülnek, amelyek a másodfokú eljárásban a régi Pp. 235. § (1) bekezdése alapján már nem vizsgálhatók. Az alperes viszont a felülvizsgálati kérelmében ebben a körben az eljárási szabályok – így a régi Pp. 235. § (1) bekezdésének – megsértését nem állította. A felülvizsgálati eljárásban hozott határozat indokai szerint a Kúria emiatt „nem kerülhetett abba a helyzetbe, hogy ezekben a kérdésekben érdemben állást foglaljon”.
- [41] Az alperes a jogegységi panaszában valójában nem vitatta, hogy a régi Pp. 235. § (1) bekezdésének megsértésére nem hivatkozott, viszont megismételte azt az előadását, hogy a másodfokú bíróság jogszabálysértő módon nem vette figyelembe az elsőfokú eljárásban az általa – akkor jogi képviselő nélkül – felhozott, a kereset összezszerűségét érintő tényeket. Ezzel az indoklással állította, hogy a felülvizsgálati eljárásban hozott határozat ellentétes a Kúria Pfv.21.459/2017/10. számú, BHGY-ben közzétett határozatával.
- [42] A Jogegységi Panasz Tanács megállapította: az alperesnek ez utóbbi hivatkozása nem cáfolja a Kúria erre vonatkozóan kifejtett – a PK véleményben foglaltakkal is megindokolt – érvelését. Ebben a körben ugyanis eljárásjogi oka – jelesül: a másodfokú eljárásnak a régi Pp. 235. § (1) bekezdésében írt korlátja – volt annak, hogy az alperes ez irányú fellebbezése nem vezetett eredményre.
- [43] Ehhez képest a Jogegységi Panasz Tanács ismételt utal arra, hogy a régi Pp. 270. § (2) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárás tárgya: a jogerős, azaz a másodfokú ítélet. Ezért a jogerős ítéletet támadó félnek a régi Pp. 272. § (2) bekezdése alkalmazásában „a másodfokú bíróság által a jogerős ítélet meghozatalakor elkövetett jogszabálysértéseket kell megjelölni” (PK vélemény 3. pont) a felülvizsgálati kérelmében. Ebből következően a Kúria felülvizsgálati tanácsa több más közzétett eseti döntésében – így pl. Mfv.10.393/2018/4. – kifejtettekkel összhangban jutott arra a következtetésre, hogy az alperes hivatkozásai tartalmi vizsgálatának csak akkor lett volna helye, ha az alperes első lépcsőben sikerrel kimutatja azok elbírálása mellőzésének a régi Pp. 235. § (1) bekezdésébe ütköző voltát (Indokolás [36]). Döntésének meghozatalakor szem előtt tartotta a PK vélemény 4–6. pontjaiban írtakat is, miszerint a jogerős ítélet több rendelkezése ellen irányuló felülvizsgálati kérelem esetén annak a törvényben előírt tartalmi kellékeit kérelmenként külön-külön kell tartalmaznia. Erre a perjogi helyzetre tekintettel a Kúria jogegységi panasszal támadott, a jogerős ítéletet hatályában fenntartó ítélete nem lehetett ellentétes az alperes által hivatkozott Pfv.21.459/2017/10. számú, közzétett eseti döntésben foglaltakkal. Az alperes jogegységi panaszát ebben a körben csak az alapozhatná meg, ha a Kúria olyan közzétett határozatára hivatkozott volna, amely szerint a felülvizsgálati eljárásban előállt eljárásjogi helyzetben is vizsgálni kell a felmondás jogszerűségét.
- [44] Az alperes jogegységi panaszában foglalt további érvelés, miszerint a felmondás önmagában azért jogszerűtlen, mert a felperes a bankszámláján rendelkezésre álló összegeket nem használta fel a tartozása csökkentésére, már csak azért sem lehetett eredményes, mert konkrétan ehhez kapcsolódóan eltérő tartalmú közzétett kúriai döntésre nem hivatkozott.
- [45] Kétségtelen, hogy a felülvizsgálati kérelemnek van egy olyan hosszabb – a 4/2021. PJE határozat indokolásából (IV.3. pont harmadik bekezdés és IV.4. pont harmadik bekezdés) szó szerint átvett – szövegrésze, amely egyebek mellett a jogegységi panasszal támadott ítéletben hiányolt régi Ptk. 525. §-át tartalmazza. Hozzá kell tenni, hogy az alperes a jogegységi panaszában maga sem állította, hogy az idézett szövegrészekben megtalálható jogszabályhelyekre kifejezetten úgy hivatkozott volna, mint amelyeket sért a jogerős ítélet. Következésképpen a Kúria éppen akkor tért volna el a korábbi közzétett határozataitól, ha az alperesnek ezeket a hivatkozásait a jogerős ítélettel megsértett jogszabályhelyként figyelembe veszi. A Kúria ugyanis a Pfv.21.483/2013/8. számú közzétett ítéletében a felülvizsgálati kérelem indokolását illetően általános érvennyel – a jogszabályi hivatkozásra és a szöveges indokolásra egyaránt irányadó módon – kimondta, hogy „a kérelem indokainak előadását nem pótolhatja a per során előterjesztett különféle beadványokra történő hivatkozás sem”. A Kúria következetesen egy irányba mutató gyakorlata szerint valamely jogszabályhely különböző bírósági határozatok ismertetése keretében történő említése nem minősül a jogszabálysértés megjelölésének (Kfv.35.327/2018/6. [35]), amint a keresetlevélben foglaltak megisméltése (Kúria Mfv.10.549/2018/5. [34]) és az első- és másodfokú eljárásban előterjesztett beadványokra való utalás (Kfv.35.327/2018/6. [35]) sem.
- [46] Mindezekre tekintettel a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa az alperes megalapozatlan jogegységi panaszát a Bszi. 41/D. § (3) bekezdése alapján elutasította.
- A döntés elvi tartalma**
- [47] A felülvizsgálati eljárás szigorú eljárásjogi szabályok szerinti rendkívüli perorvoslat, amelynek tárgya a jogerős ítélet, rendeltetése annak megállapítása, hogy a jogerős határozatot hozó bíróság helyesen értelmezte-e a felülvizsgálati kérelemben egyértelműen – a jogszabályhely pontos feltüntetésével – megjelölt jogszabályi rendelkezést, összevetve a fél által ebben a körben szövegesen is előadott jogi érveléssel. Ebből következően a jogegységi panasz előterjesztőjének csak azok a hivatkozásai vehetők össze az általa már a felülvizsgálati kérelemben is megjelölt közzétett kúriai határozatokkal, amelyek esetében a felülvizsgálati kérelem tartalmi követelményei maradéktalanul teljesültek. Ha pedig a jogegységi panasz előterjesztője arra hivatkozik, hogy a jogerős

ítélet eljárási szabályt sért, az csak akkor vezethet eredményre, ha megjelöl olyan közzétett kúriai határozatot, amely szerint a Kúria ugyanilyen eljárási helyzetben az ügy érdemében eltérő döntést hozott.

Záró rész

- [48] Az alperes jogegységi panasza nem vezetett eredményre, ezért a Bszi. 41/C. § (2) bekezdése szerint megfelelően alkalmazott, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 82. §-a alapján – figyelemmel a Bszi. 41/C. § (4) bekezdésére is – az ebben az eljárásban felmerült költsége és az általa megfizetett eljárási illeték viselése mellett köteles megfizetni a felperesnek a nyilatkozattételével felmerült ügyvédi költségét. A Jogegységi Panasz Tanács ez utóbbit a bírósági eljárásban megállapítható ügyvédi költségekről szóló 32/2003. (VIII. 22.) IM rendelet 2. § (2) bekezdése alapján, a ténylegesen elvégzett ügyvédi tevékenység arányában határozta meg.
- [49] A jogegységi panasz tárgyaláson kívüli elbírálása a Bszi. 41/C. § (8) bekezdésén alapszik.
- [50] A határozat ellen sem a Bszi, sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. április 17.

Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke, Dr. Orosz Árpád s.k. előadó bíró, Dr. Patyi András s.k. bíró, Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k. bíró, Dr. Farkas Katalin s.k. bíró, Dr. Kalas Tibor s.k. bíró, Dr. Gyarmathy Judit s.k. bíró, Dr. Magyarfalvi Katalin s.k. bíró, Dr. Márton Gizella s.k. bíró, Molnár Ferencné dr. s.k. bíró, Dr. Mudráné dr. Láng Erzsébet s.k. bíró, Dr. Puskás Péter s.k. bíró, Salamonné dr. Piltz Judit s.k. bíró, Dr. Somogyi Gábor s.k. bíró, Dr. Suba Ildikó s.k. bíró, Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke az aláírásban akadályozott Dr. Stark Marianna bíró helyett, Dr. Szabó Klára s.k. bíró, Dr. Varga Zs. András s.k. a tanács elnöke az aláírásban akadályozott Dr. Tóth Kincső bíró helyett, Dr. Vitál-Eigner Beáta s.k. bíró

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.017/2023/3. számú végzése

Rendelkező rész

A Kúria a felperes jogegységi panaszát visszautasítja.
A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A felperes (a továbbiakban: panaszos) 2023. április 11-én a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban Bszi.) 41/B. § (1) és (2) bekezdése alapján jogegységi panaszt nyújtott be a Kúria Pfv.IV.20.979/2022/7. számú ítélete ellen. Álláspontja szerint a Kúria jogegységi panasszal támadott határozata jogkérdésben eltér a Kúria Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett, Pfv.IV.20.258/2022/11. számú határozatától, illetve szükséges lett volna az eltérés a Kúria Pfv.IV.20.834/2020/5., Pfv.IV.20.421/2021/7. és a Pfv.20.150/2016/4. számú határozataitól. A Bszi. 41/D. § (1) bekezdés c)

pontja alapján kérte a panasszal támadott határozat hatályon kívül helyezését és a Kúria új eljárásra, új határozat hozatalára utasítását. A panaszos kérte a Bszi. 41/C. § (1) bekezdése alapján a perköltség tekintetében a végrehajtási eljárás felfüggesztését.

- [2] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [3] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja értelmében a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panasz visszautasítja, ha az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg.
- [4] A jogegységi panaszt előterjesztő felperes a jogegységi panaszában úgy nyilatkozott, hogy „A jogegységi panasz eljárásban – a Bszi. 41/C. § (2) bekezdése h) pontja alapján alkalmazandó – az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 57. § (1) bekezdés o) pontja alapján a közérdekű adat kiadása iránti per tárgyi illetékmentes eljárás alá esik, amelyre tekintettel a felperes a jogegységi panaszra tekintettel – az Itv. 39. § (3) bekezdés d) pontja alapján a meg nem határozható pertárgy érték 700 000 Ft-os összege után – az Itv. 50. § (1) bekezdése értelmében fizetendő 10% (de legalább 50 000 Ft eljárási illeték) megfizetésére tekintettel a 70 000 Ft jogegységi panasz eljárás illetékének megfizetését mellőzi.”
- [5] Az Itv. 57. § (1) bekezdésének o) pontja értelmében tárgyi illetékmentes a polgári és közigazgatási ügyekben a személyes adatok védelmével, illetve a közérdekű adatok nyilvánosságával összefüggésben indított per. A panasszal támadott Pfv.IV.20.979/2022/7. számú határozat [47] bekezdése rögzítette, hogy az eljárás az Itv. hivatkozott szakasza alapján illetékmentes. A panaszos erre alapozva nem fizette meg a jogegységi panasz eljárás illetékét, és nem nyújtott be költségkedvezményre vonatkozó kérelmet.
- [6] Az Itv. 57. § (1) bekezdés o) pontja alapján a tárgyi illetékmentesség nem a jogegységi panasz eljárásra, hanem a polgári és közigazgatási ügyekben a személyes adatok védelmével, illetve a közérdekű adatok nyilvánosságával összefüggésben indított perre, azaz a polgári vagy a közigazgatási peres eljárásra vonatkozik.
- [7] A jogegységi panasz eljárás önálló, a megelőző peres eljárástól elkülönülő eljárás, nem feleltethető meg az Itv.-ben említett polgári vagy közigazgatási pernek. A jogegységi panasz eljárás a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja értelmében illetékköteles. A jogalkotó az Itv.-ben külön nevesítette azokat az eseteket, amelyekben kifejezetten a jogegységi panasz eljárásra kiterjedően az illeték megfizetése alól mentességet kívánt biztosítani. Ilyen rendelkezés az Itv. 57. § (1) bekezdés a) pontja, amelynek alapján illetékmentes a polgári és közigazgatási ügyekben az eljárás, ha a bíróság az eljárást (ideértve a fellebbezési és a felülvizsgálati és jogegységi panasz eljárást is) megindító beadványt visszautasítja, vagy az eljárást a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 259. §-ában foglalt okokból megszünteti.
- [8] A Kúria következetes gyakorlata értelmében a jogegységi panasz eljárás sui generis jogorvoslati eljárás, az nem az alapeljárás folytatása. A jogegységi panasz előterjesztőjének ezért a panasz benyújtásakor vagy le kell rónia a szükséges eljárási illetéket, vagy megfelelő költségkedvezmény

- engedélyezése iránti kérelmet kell előterjeszteni. (Jpe.I.60.017/2021/4. [7]; Jpe.I.60.021/2022/3. [4]; Jpe.I.60.028/2021/4. [4]; Jpe.II.60.032/2022/5. [5], Jpe.I.60.039/2022/6. [6], Jpe.I.60.065/2022/3. [5]) Hiánypótlási felhívás kibocsátásának a jogegységi panasz eljárásban e körben sincs helye. (Jpe.I.60.017/2021/4. [7]; Jpe.I.60.021/2022/3. [6]; Jpe.II.60.042/2022/3. [7]; Jpe.II.60.050/2022/3. [10], Jpe.I.60.065/2022/3. [5]).
- [9] Jelen ügy a Kúria előtt folyamatban volt Jpe.II.60.050/2022. számú ügygel azonos megítélésű. Az alapeljárás tárgya mindkét ügyben polgári perben közérdekű adat kiadása volt és a jogegységi panasz előterjesztői ugyanazon tárgyi illetékmentességi klauzúrára hivatkozva mellőzték az illeték megfizetését. A Kúria a Jpe.II.60.050/2022/3. számú határozatában – a jelen ügyben elfoglalt állásponttal egyezően – megállapította, hogy az Itv. 57. § (1) bekezdés o) pontja alapján a tárgyi illetékmentesség nem a jogegységi panasz eljárásra, hanem a polgári és közigazgatási ügyekben a személyes adatok védelmével, illetve a közérdekű adatok nyilvánosságával összefüggésben indított perre, azaz a polgári vagy a közigazgatási peres eljárásra vonatkozik.
- [10] A kifejtettre figyelemmel a panaszost nem illeti meg a jogegységi panasz eljárásban a peres eljárásokra vonatkozó tárgyi illetékmentesség, ezért tekintettel arra, hogy az eljárás illetékét nem fizették meg, a Kúria a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés c) pontja alapján a jogegységi panaszt – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – visszautasította.
- [11] A perköltség tekintetében a végrehajtási eljárás felfüggesztése nem volt engedélyezhető, figyelemmel arra, hogy a Jogegységi Panasz Tanács a jogegységi panaszt visszautasította.
- Záró rész**
- [12] A Jogegységi Panasz Tanácsnak illetékfizetési kötelezettségről nem kellett rendelkeznie a jogegységi panasz visszautasítása miatt az Itv. 57. § (1) bekezdés a) pontja alapján.
- [13] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. május 8.

Dr. Patyi András s.k. a tanács elnöke, Dr. Varga Zs. András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartók Levente s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró, Dr. Hajdu Edit s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyíróné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Tánccs Rita s.k. bíró

**A Kúria
Jogegységi Panasz Tanácsának
Jpe.I.60.019/2023/4. számú
végzése**

Rendelkező rész

A Kúria a felperes jogegységi panaszát visszautasítja.

A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] A panaszos a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 41/B. § (1) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztett elő a Kúria Pfv.V.20.633/2022/4. számú, a felperes által előterjesztett felülvizsgálati kérelmet visszautasító végzésével szemben. Kérte a végzés hatályon kívül helyezését, és a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását. Álláspontja szerint a Kúria végzése eltér a Kúria Kpk.X.35.696/2019/3., Kökif.VII.39.651/2021/2., Kfv.VI.38.236/2018/4., Kfv.II.37.114/2018/9., Kfv.III.37.201/2018/3., Kfv.IV.37.744/2018/5., Kfv.IV.35.062/2020/5., Kfv.IV.35.241/2020/7., Kfv.I.35.411/2020/5., Kfv.I.35.526/2020/11., Kfv.VII.37.462/2020/8., Kfv.III.37.926/2020/4., Kfv.IV.35.002/2021/5., Kfv.IV.35.304/2021/7., Kfv.VI.35.606/2021/14., Kfv.IV.37.351/2021/9., Kfv.III.37.375/2021/7., Kfv.IV.37.780/2021/7., Kfv.III.38.018/2021/9., Kfv.VI.38.039/2021/6., Kfv.II.37.400/2022/9., Kfv.IV.37.504/2022/4., Pfv.V.20.792/2017/7., Pfv.I.21.388/2017/3., Pfv.I.20.161/2019/6., Pfv.III.21.690/2019/6., Pfv.I.20.606/2020/8., Pfv.III.20.184/2021/4., Pfv.VII.20.320/2021/7., Pfv.V.20.796/2021/6., Pfv.III.21.109/2021/4. és Pfv.I.20.507/2022/5. számú határozataiban, valamint a 26/2015. (VII.21.) AB határozatban és a 3222/2018. (VII.2.) AB határozatban foglaltaktól.
- [2] A Bszi. 41/B. § (1) bekezdése értelmében jogegységi panasz a Kúria 2012. január 1. után hozott és a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre hivatkozással terjeszthető elő. Ennek megfelelően nem vizsgálható a jogegységi panasz eljárásban a 26/2015. (VII.21.) AB határozatban és a 3222/2018. (VII.2.) AB határozatban foglaltaktól való eltérés.
- [3] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [4] A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés h) pontja értelmében a Jogegységi Panasz Tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt visszautasítja, ha az nem tartalmazza a (3) bekezdésben foglaltakat, és a megfelelő kiegészítés az (1) bekezdésben meghatározott határidőn belül nem történik meg.
- [5] A Bszi. 41/C. § (3) bekezdése szerint a jogegységi panaszban – a beadványra vonatkozó általános szabályokon túl – meg kell jelölni egyrészt azt a határozatot, amellyel szemben a fél a panaszt előterjeszti, másrészt azt a közzétett kúriai határozatot, amelytől jogkérdésben való eltérést állít.
- [6] A Jogegységi Panasz Tanács következetes gyakorlata szerint a Bszi.-ben foglalt tartalmi követelmények mellett (a támadott és hivatkozott határozatok megjelölése), a félnek nem elég arra hivatkozni, hogy az egyik határozat eltért a másiktól, a panasz befogadásához szükséges, hogy az előterjesztő megjelölje, miben látja az eltérést. Az eltérés megjelölésének azonban konkrétan kell lennie, pontos jogértelmezésre vonatkozó álláspontnak kell ütköznie pontos jogértelmezésre vonatkozó állásponttal. Be kell mutatnia tehát azt a lényegi háttérnyállást, azaz a szükséges ügyazonosságot, ami az összehasonlítás alapfeltétele. Ki kell munkálnia, hogy a támadott

határozat konkrétan melyik jogszabályi rendelkezésre vonatkozó mely jogértelmezést hol nem tartotta be, hol tért el a támadott határozat jogkérdésben a Kúria közzétett jogértelmezésétől. Fel kell tárnunk tehát az ügyek összehasonlítható tényállását, az ügyben felmerült jogkérdést, az alkalmazandó jogot; egy konkrét jogszabály konkrét határozatban való értelmezését kell összevetni egy hasonló helyzetben történt más értelmezéssel. (Jpe.I.60.011/2021/3., Jpe.I.60.014/2021/5., Jpe.II.60.002/2022/3., Jpe.II.60.032/2022/5.)

- [7] A Jogegységi Panasz Tanács több döntésében rámutatott arra is, hogy a Bszi.-ben rögzített törvényi elvárás nem egy bármilyen tartalmú közzétett kúriai határozat megjelölését jelenti, hanem az állított jogkérdésben eltérés konkrét ismertetését igényli, ennek vizsgálata ugyanis – a panasz befogadása esetén – az eljárás lényege, ennek hiányában az eredménnyel nem folytatható le. (Jpe.I.60.001/2021/2., Jpe.I.60.011/2021/3., Jpe.II.60.002/2022/3.)
- [8] A jogegységi panaszban tehát nem elégséges megjelölni az eltérés alapjául hivatkozott határozatokat, a panaszt adekvát indokolással is el kell látni, részletesen ki kell fejteni, hogy a panaszos miben látja az eltérést.
- [9] A Kúria már több döntésében utalt arra is, hogy a jogegységi panasz jogintézménye nem a panaszosnak a per tárgyává tett jog-, és érdeksérelmének kiküszöbölésére szolgál. Erre a bírósági eljárási törvények által szabályozott rendes és rendkívüli jogorvoslatok többirányú lehetőségét biztosítanak. A jogegységi panasz eljárás, mint ahogy a nevében is tükröződik, a közzétett határozattól eltérés feloldását, a jogegység biztosítását célozza, nem pedig újabb jogorvoslati fórumot nyit a panaszosnak, a megelőző eljárások során szükségszerűen már érvényesített jog-, és érdeksérelmének orvoslására. (Jpe.I.60.001/2021/2., Jpe.I.60.011/2021/2.)
- [10] A jogegységi panasz előterjesztője általánosságban utalt a megjelölt határozatoktól való eltérésre: nem emelte ki világosan és egyértelműen azonosítható módon, hogy melyik jogszabály melyik rendelkezését érinti, melyik korábbi ítélet melyik jogértelmezésétől miért, miben tér el a tér el a támadott ítélet, illetve a referenciahatározatokkal való összevetetőség okán szükséges az ügyazonosság bemutatása is elmaradt.
- [11] A jogegységi panasz előterjesztője tehát valójában az alapeljárást, különösen az annak során szerinte elkövetett különböző eljárási szabálysértéseket sérelmezte. Mindezek miatt a Kúria a jogegységi panaszt a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *h*) pontja alapján visszautasította.

Záró rész

- [12] A panaszos egyesületként az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 5. § (1) bekezdésének *d*) pontja alapján teljes személyes illetékmentességben részesül, így illetékfizetési kötelezettség nem merül fel.
- [13] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. május 8.

Dr. Patyi András s.k. a tanács elnöke, Dr. Varga Zs. András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartók Levente s.k. bíró, Dr. Darák Péter s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró, Dr. Hajdu Edit s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyíróné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Tánzos Rita s.k. bíró

A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.021/2023/3. számú végzése

Rendelkező rész

A Kúria az alperes jogegységi panaszát visszautasítja.

A végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Indokolás

- [1] Az alperes a Kúria Kfv.V.35.365/2022/7. számú, a jogerős határozatot megváltoztató, az alperes határozatát az elsőfokú hatóság határozatára kiterjedő hatállyal megsemmisítő és az elsőfokú hatóságot új eljárás lefolytatására kötelező ítéletével szemben a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban Bszi.) 41/B. § (2) bekezdése alapján jogegységi panaszt terjesztett elő, amelyben kérte a Kúria ítéletének hatályon kívül helyezését, a Kúria új eljárásra és új határozat hozatalára történő utasítását. Álláspontja szerint a Kúria ítélete eltér a Kfv.IV.35.105/2019/8.; Kfv.I.35.413/2021/6.; Kfv.IV.35.462/2012/3. és a Kfv.IV.35.661/2018/5. számú kúriai határozatoktól.
- [2] A jogegységi panasz érdemben nem bírálható el.
- [3] A jogegységi panasz eljárás az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban Itv.) 50. § (1) bekezdése alapján illetékköteles. A Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *c*) pontja értelmében a jogegységi panasz tanács – hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve – a jogegységi panaszt visszautasítja, ha az eljárási illetéket nem vagy hiányosan fizették meg.
- [4] Az alperes jogegységi panaszában az Itv. 5. § (1) bekezdés *c*) pontjára hivatkozva állította, hogy teljes személyes illetékmentességben részesül. Az Itv. hivatkozott szakasza szerint teljes személyes illetékmentességben részesül a költségvetési szerv, a Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodási Zrt., a Maradványvagyon-hasznosító Zártkörűen Működő Részvénytársaság, valamint a Tartalékgazdálkodási Kht., illetve annak tevékenységét folytató nonprofit gazdasági társaság. Az Itv. azonban az 5. § (1) bekezdés *c*) pontja szerinti teljes személyes illetékmentesség igénybevételéhez további feltételek teljesülését írja elő a (2)–(3) bekezdéseiben. A (2) bekezdés szerint az (1) bekezdés *c*) pontjában említett szervezetet az illetékmentesség csak akkor illeti meg, ha a vagyonszerzést, illetve az eljárás megindítását megelőző adóévben folytatott vállalkozási tevékenységből származó jövedelme után társasági adófizetési kötelezettsége, külföldi illetőségű szervezet esetén a társasági adónak megfelelő közteherfizetési kötelezettsége, illetve –

költségvetési szerv esetében – eredménye után a központi költségvetésbe befizetési kötelezettsége nem keletkezett. Mindezek fennállásáról – a (3) bekezdés alapján – a szervezetnek a bírósági eljárás kezdeményezése esetén nyilatkoznia kell.

- [5] Mivel a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa már több alkalommal rámutatott arra, hogy a jogegységi panasz eljárás jogorvoslati eljárás, de nem a per folytatása [Jpe.I.60.005/2021/5., Jpe.I.60.011/2021/3., Jpe.I.60.017/2021/4.], ezért a jogegységi panasz eljárás kezdeményezésekor a teljes személyes illetékmentességre történő hivatkozáskor szükséges az azt alátámasztó – Itv. által előírt – nyilatkozat is [Jpe.II.60.062/2022/4.]. Jelen ügyben a panaszos a személyes illetékmentességet állította, azonban az Itv.-ben előírt feltételek teljesüléséről szóló nyilatkozatot nem tette meg, és eljárási illetéket sem fizetett.
- [6] A kifejtettekre figyelemmel a Kúria a Bszi. 41/C. § (6) bekezdés *c)* pontja alapján, az eljárási illeték határidőben történő megfizetésének elmulasztására tekintettel az alperes jogegységi panaszát visszautasította.

Záró rész

- [7] A jogegységi panasz visszautasítása folytán a Jogegységi Panasz Tanácsnak az Itv. 57. § (1) bekezdés *a)* pontjára tekintettel nem kellett az illetékfizetésről rendelkeznie.
- [8] A végzés ellen sem a Bszi., sem más jogszabály nem biztosít jogorvoslatot.

Budapest, 2023. május 22.

Dr. Patyi András s.k. a tanács elnöke, Dr. Varga Zs. András s.k. bíró, Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró, Dr. Bartal Géza s.k. bíró, Dr. Bartkó Levente s.k. bíró, Dr. Csák Zsolt s.k. bíró, Dr. Domonyai Alexa s.k. bíró, Dr. Döme Attila s.k. bíró, Dr. Dzsula Marianna s.k. bíró, Dr. Farkas Attila s.k. bíró, Dr. Hajdu Edit s.k. bíró, Dr. Hajnal Péter s.k. bíró, Dr. Harangozó Attila s.k. bíró, Dr. Kovács András s.k. bíró, Dr. Kovács Zsuzsanna s.k. bíró, Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró, Nyírőné dr. Kiss Ildikó s.k. bíró, Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró, Dr. Tánzos Rita s.k. bíró

BÜNTETŐ KOLLÉGIUM

176 A folytatólágosság egységébe tartozik, ha az elkövető ugyanazon eltiltás hatálya alatt rövid időközökkel, egységes akaratelhatározással többször vezet az eltiltás hatókörébe tartozó gépjárművet. Ilyen esetben az egyes részcelemek önmagukban elbírálására nincs törvényes lehetőség. A jogerős ügydöntő határozat hatályon kívül helyezése esetén a büntethetőséget megszüntető okot akkor is észlelni kell, ha az ítélt dolgot megalapozó másik elítélés az ügydöntő határozat meghozatalát követően emelkedett jogerőre [Btk. 6. § (2) bek., 239/B. § (1) bek.; Be. 4. § (3) bek., 567. § (1) bek. b) pont; 6/2009. BJE.].

- [1] A kerületi bíróság a 2021. szeptember 22-én kihirdetett ítéletével a terheltet járművezetés az eltiltás hatálya alatt vétsége [Btk. 239/B. § (1) bek.] miatt mint többszörös visszaesőt 1 év, börtönben végrehajtani rendelt, de végrehajtásában 3 év próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésre és 2 év közúti járművezetéstől eltiltásra ítélte azzal, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának elrendelése esetén a terhelt legkorábban a büntetés háromnegyed részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. Megállapította, hogy a terhelt a próbaidő tartama alatt pártfogó felügyelet alatt áll, emellett kötelezte az eljárás során felmerült 24 000 forint bűnügyi költség megfizetésére.
- [2] Az elsőfokú ítélet ellen az arra jogosultak nem jelentettek be fellebbezést, így az a kihirdetése napján jogerőre emelkedett.
- [3] A jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozat ellen a főügyészség terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a Be. 649. § (1) bekezdés b) pont ba) alpontjában írt okra való hivatkozással, a terhelt terhére.
- [4] Indokai szerint az eljáró bíróság helyesen állapította meg a terhelt többszörös visszaesői minőségét figyelemmel arra, hogy a kerületi bíróság, illetve a törvényszék mint másodfokú bíróság egy korábbi ítéletével társtettesként elkövetett lopás vétségének kísérlete miatt őt mint többszörös visszaesőt 1 év 4 hónap börtön fokozatú szabadságvesztésre ítélte és a szabadságvesztés végrehajtásának utolsó napja 2019. november 23. volt.
- [5] Kifejtette, hogy ekként az alapügyben eljáró bíróság a Btk. 86. § (1) bekezdés a) pontjában írt kizáró ok ellenére függesztette fel próbaidőre a terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztés végrehajtását.
- [6] E törvénysértés kiküszöbölésére – végrehajtandó szabadságvesztés kiszabására – azonban a felülvizsgálati eljárás keretében a főügyészség nem látott lehetőséget, ugyanis az elsőfokú eljárásban az ügyészi indítványnak megfelelően kiszabott joghátrányról rendelkező ítéletet a terhelt és a védő is tudomásul vette. Erre figyelemmel a szabadságvesztés végrehajtását próbaidőre felfüggesztő rendelkezés Kúria általi esetleges mellőzését aggályosnak vélte, amely a terhelt jogainak csorbulását is eredményezné.
- [7] Kifejtett érvei alapján indítványozta, hogy a Kúria a jogerős ítéletet helyezze hatályon kívül, és az elsőfokú bíróságot utasítsa új eljárásra.
- [8] A Legfőbb Ügyészség átiratában a főügyészség felülvizsgálati indítványát az alábbiak szerint módosítva tartotta fenn.
- [9] A főügyészség indokait osztva a Bfv.III.1.020/2021/14. számú határozatban írtakra hivatkozással már arra tett indítványt, hogy a Be. 649. § (1) bekezdés c) pontjára alapított felülvizsgálati indítvány elbírálásának eredményeként a Kúria a törvénynek megfelelő határozat meghozatala – a felfüggesztő rendelkezés mellőzése – helyett kasszációs jogkört gyakorolva a megtámadott határozat hatályon kívül helyezéséről és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasításáról rendelkezzen.
- [10] Erre pedig – álláspontja szerint – akkor kerülhet sor, ha a törvénynek megfelelő határozat meghozatala nem lehetséges. Ilyen helyzet áll elő abban az esetben is, ha a bíróság ítélete a Be. 562. § (1) bekezdése alapján rövidített indokolással készül, amely nem tartalmazza az ügy elbírálása során figyelembe vett enyhítő és súlyosító körülményekre vonatkozó mérlegelést, és amely a Kúria számára is kizárja, hogy a felfüggesztésre vonatkozó rendelkezés mellőzéséhez szükséges adatokat feltárhassa. Ennek megfelelően a törvénysértő határozat megváltoztatása helyett a tisztességes eljárás követelményének, a terhelt jogorvoslati jogának biztosítása végett maga is a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett érvelt.
- [11] A Kúria 1/2020. BJE határozatának felhívásával arra a következtetésre jutott, hogy a felülvizsgálati eljárásban elrendelt hatályon kívül helyezés esetén is vizsgálendő a megismételt eljárás lefolytatásának olyan akadályai, amely bizonyítás felvétele nélkül is megállapítható. Igenlő válasz esetén ugyanis a jogerős ügydöntő határozat hatályon kívül helyezése mellett annak megszüntetéséről is rendelkezni kell.
- [12] E körben utalt rá, hogy a terheltet a kerületi bíróság a 2022. március 1-jén jogerőre emelkedett büntetővégzésével ugyancsak elmarasztalta a 2021. július 19-én elkövetett azonos bűncselekmény, járművezetés az eltiltás hatálya alatt vétsége miatt.
- [13] Mindemelllett a vezetői engedéllyel nem rendelkező terheltet 2020. július 22., 23. és 27. napján engedély nélküli vezetés szabálysértés miatt, illetve 2020. évben további közlekedési szabálysértések miatt is elmarasztalták, amely szabálysértési előéletét is értékelve arra a következtetésre jutott, hogy a terhelt az alapügy tárgyát képező bűncselekményt és a kerületi bíróság hivatkozott büntetővégzésével elbírált bűncselekményt egységes elhatározásból követte el.
- [14] A BH 2008.319. számon közzétett eseti döntés elvi tartalmát idézve rámutatott, hogy a Btk. 6. § (2) bekezdésében írt folytatólágosság egység az egyéb törvényi feltételek megléte mellett az azonos sértett sérelmére történő elkövetés hiányában is megállapítható. Ennek megfelelően a támadott

- ítélettel, valamint a büntetővégzéssel elbírált bűncselekményeket a folytatólagoosság törvényi egységébe tartozónak látta.
- [15] Hozzátette, hogy a 6/2009. BJE határozat alapján ugyanakkor nincs helye az újabb vádemelésnek az olyan részselekmény miatt, amely a már elbírált bűncselekmény egységébe tartozik, de nem képezte a jogerős határozatban megállapított tényállás részét.
- [16] Ennek megfelelő megítélése szerint a támadott ítélet indítványozott hatályon kívül helyezése esetén az alapügy tárgyát képező cselekmény a büntetővégzésre figyelemmel ítélt dolgot képez.
- [17] Indokai alapján a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett – a főügyesség indítványától eltérően – [a Be. 653. § (1) bekezdésére, a 617. §-ára és az 589. §-ára figyelemmel] az eljárás Be. 567. § (1) bekezdés *b*) pontján alapuló megszüntetésére tett indítványt.
- [18] A módosított felülvizsgálati indítvány alapos.
- [19] A Be. 660. § (1) bekezdése értelmében a Kúria a felülvizsgálati indítványt főszabályként tanácsulésen bírálja el. E főszabály alóli kivételként a Kúria nyilvános ülésen határoz a felülvizsgálati indítványról, ha a terhelt vagy a védő a terhelt terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány kézbesítésétől számított nyolc napon belül ezt indítványozza [Be. 660. § (2) bek. *a*) pont].
- [20] Figyelemmel arra, hogy e figyelmeztetés után az arra jogosultak nem indítványozták nyilvános ülés kitűzését, ezért a Kúria az ügyben tanácsulésen járt el és hozott határozatot.
- [21] Az ügyiratokból kitűnően a kerületi bíróság 2021. október 18-án közölte az ügyességgel a jogerős ügydöntő határozatot, amelyhez képest a főügyesség 2022. március 3-án, azaz a Be. 652. § (3) bekezdésében meghatározott határidőn belül, ekként joghatályosan nyújtotta be a terhelt terhére a felülvizsgálati indítványt.
- [22] A Legfőbb Ügyesség azonban azt – a már leírtak szerint – módosított tartalommal tartotta fenn, kifejezetten az eljárás megszüntetésére irányuló döntés kimondásának szükségessége mellett érvelve. Ez egyúttal az indítvány irányának a megfordulását is eredményezte.
- [23] Ennek megfelelően a Kúria a Legfőbb Ügyesség átiratában írtakra tekintettel a felülvizsgálati indítványt a terhelt javára előterjesztettnek tekintette, mely esetében a Be. 652. § (3) bekezdésében meghatározott határidő megtartását azonban nem kell és nem lehet vizsgálni.
- [24] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amely a Be. 648. §-a alapján csak a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen, és kizárólag a Be. 649. §-ában tételesen felsorolt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe.
- [25] A felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető, ezért az azon kívül eső anyagi vagy eljárásjogi kérdések a felülvizsgálatban közömbösek.
- [26] A főügyesség a felülvizsgálat okaként a Be. 649. § (1) bekezdés *b*) pont *ba*) alpontját jelölte meg, indítványában ugyanakkor amellett sorakoztatta fel érveit, hogy a bíróság a Btk. 86. § (1) bekezdés *a*) pontjában írt kizáró feltétel ellenére függesztette fel próbaidőre a terhelttel szemben kiszabott szabadságvesztést.
- [27] Ez pedig – valósága esetén – a büntető anyagi jog szabályainak a Be. 649. § (1) bekezdés *c*) pontjában írt felülvizsgálati okot megvalósító megsértését meríti ki.
- [28] A Be. 649. § (1) bekezdés *c*) pontja szerint ugyanis felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság a Btk. 86. § (1) bekezdésében foglalt kizáró ok ellenére függesztette fel a büntetés végrehajtását.
- [29] A szabadságvesztés végrehajtása pedig nem függeszthető fel azzal szemben, aki többszörös visszaeső [Btk. 86. § (1) bek. *a*) pont].
- [30] Többszörös visszaeső az, akit a szándékos bűncselekmény elkövetését megelőzően visszaesőként végrehajtható szabadságvesztésre ítélték, és az utolsó büntetés kitöltésétől vagy végrehajthatósága megszűnésétől az új bűncselekmény elkövetéséig három év még nem telt el [Btk. 459. § (1) bek. 31. b) pont].
- [31] Az ügyiratokból és a Kúria által beszerzett ítéletkiadványból pedig kitűnik, hogy a kerületi bíróság a 2017. december 1-jén kihirdetett, illetve a törvényszék a 2018. április 23-án jogerőre emelkedett ítéletével a terheltet társtettesként elkövetett lopás vétségének kísérlete miatt mint többszörös visszaesőt 1 év 4 hónap, börtönben végrehajtani rendelt szabadságvesztésre és 2 év közügyektől eltiltásra ítélte. A Kúria által ugyancsak beszerzett szabadítási értesítő tanúsága szerint a szabadságvesztés utolsó napja 2019. november 23., a szabadon bocsátás napja pedig 2020. április 6. volt.
- [32] Azaz, a terheltet az alapügyben elbírált, 2021. augusztus 14-én megvalósított járművezetés az eltiltás hatálya alatt vétségének elkövetését megelőzően a kerületi bíróság többszörös visszaesőként ítélte végrehajtható szabadságvesztésre, és e korábban meghozott ítélettel kiszabott szabadságvesztés kitöltésétől az alapügy tárgyát képező újabb szándékos bűncselekmény elkövetéséig nem telt el három év.
- [33] Ehhez képest a kerületi bíróság a felülvizsgálati indítvánnyal támadott ítéletében törvényesen szabott ki büntetést a terhelttel mint többszörös visszaesővel szemben, azonban a Btk. 86. § (1) bekezdés *a*) pontjában írt szabályok megszegésével függesztette fel próbaidőre a kiszabott szabadságvesztés végrehajtását.
- [34] A törvénysértő büntetés orvoslásának főszabálya a felülvizsgálati eljárásban a jogerős ügydöntő határozat megváltoztatása és a törvénynek megfelelő határozat hozatala [Be. 662. § (2) bek. *c*) pont].
- [35] Amennyiben azonban a törvénynek megfelelő határozat hozatala az ügyiratok alapján nem lehetséges, a Be. 663. § (1) bekezdés *b*) pontja lehetővé teszi a Kúria számára a jogerős ügydöntő határozat hatályon kívül helyezését és a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróság új eljárás lefolytatására való utasítását is.
- [36] A jelen ügyben erről van szó.
- [37] A jogerős határozatot meghozó bíróság ítélete a Be. 562. § (1) bekezdése alapján rövidített indokolással készült, amely nem tartalmazza az ügy elbírálása során figyelembe vett súlyosító és enyhítő körülményekre vonatkozó mérlegelést.
- [38] A felülvizsgálati eljárásban bizonyításnak nincs helye, ezért a Kúria nem kerülhetett abba a helyzetbe, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztésére vonatkozó rendelkezés mellőzéséhez szükséges adatokat, körülményeket

- feltárhassa, illetve azokat a megalapozott döntéshez szükséges mértékben megismerhesse.
- [39] Emiatt nem látta lehetségesnek a Be. 662. § (2) bekezdés *c)* pontja alapján a felülvizsgálattal megtámadott határozat megváltoztatását és a törvénynek megfelelő határozat meghozatalát, az kizárólag a Be. 633. §-a szerint megismételt elsőfokú eljárásban (lenne) lehetséges. Abban a perjogi helyzetben nyílik ugyanis lehetőség a terhelt javára és terhére szóló mindazon körülmények megvizsgálására, amelyek figyelembevételével a törvényes büntetőjogi joghátrány meghatározható (Kúria Bfv.III.158/2021/15.).
- [40] A jogerős ítélet hatályon kívül helyezése esetére a Be. 663. § (1) bekezdés *b)* pontja az alapügyben eljárt bíróság új eljárásra utasítását írja elő.
- [41] Értelemszerűen nincs helye azonban az alapügyben eljárt bíróság új eljárásra utasításának, ha olyan ok áll fenn, amely a megismételt eljárásban szükségképpen az eljárást megszüntető végzés hozatalára vezetne [Be. 567. § (1) bek. *a)-b)* pont, *g)* pont, 607. § (1) bek., 625. § (1) bek.]. Az eljárás megszüntetésére alapot adó ok észlelése esetén ugyanis a bíróság nyomban megszünteti az eljárást [Be. 567. § (3) bek.], amely törvényi rendelkezés a Be. 589. §-a, 617. §-a és a 653. § (1) bekezdése folytán a felülvizsgálati eljárásban is irányadó.
- [42] Ilyen, az eljárás megszüntetését eredményező körülmény, ha a cselekményt jogerősen elbírálták [Be. 4. § (3) bek., 567. § (1) bek. *b)* pont].
- [43] A jogerősen elbírált bűncselekmény egységbe tartozó cselekmény – tettazonosság folytán – ítélt dolognak minősül. Ez a bűncselekményegység valamennyi fajtájára egyaránt érvényes.
- [44] Ennek megfelelően a jogerős határozat meghozatalának a folytatólagoosság egységbe tartozó bűncselekmény esetén is egységteremtő hatása van. A törvényi egységbe tartoznak mindazok a (rész)cselekmények, amelyek elkövetésére a jogerős határozat meghozatalát megelőzően került sor (6/2009. BJE határozat).
- [45] Ha tehát a hatályon kívül helyezéssel érintett ítélet tárgyát képező cselekmény a folytatólagoosság törvényi egységbe tartozik a terhelt valamely más jogerős ítéletben megállapított cselekményével, és így az egyik ügyben jogerősen megállapították a folytatólagoos egységet, akkor a további cselekmény odatartozása (vagy a cselekmények egybetartozása) már csak rendkívüli jogorvoslással, perújítás révén érhető el. Ilyenkor csak az a perjogi lehetőség adódik, hogy a bíróság – a hatályon kívül helyezés folytán – még jogerősen el nem bírált részcsselekmény miatt indított eljárást megszüntesse.
- [46] Ezzel párhuzamosan: amennyiben a törvényi egységet képező bűncselekmény részcsselekményeinek egy részét a bíróság már jogerősen elbírált, a további részcsselekmények miatt a más eljárásban hozott ítélet hatályon kívül helyezése mellett az új eljárásra utasítás törvénysértő (Bt.III.1.625/2015/5.).
- [47] A konkrét ügyre vonatkoztatva mindez az alábbiakat jelenti.
- [48] Az alapügyben a kerületi bíróság a 2021. augusztus 14-én elkövetett járművezetés az eltiltás hatálya alatt vétsége miatt marasztalta el a terheltet.
- [49] Ezt követően azonban a kerületi bíróság a 2022. február 10-én meghozott, és 2022. március 1-jén jogerőre emelkedett büntetővégzésével a 2021. július 19-én elkövetett járművezetés az eltiltás hatálya alatt vétsége miatt is büntetést szabott ki vele szemben. A bíróságok által megállapított tényállásból kitűnően a terhelt soha nem rendelkezett vezetői engedéllyel.
- [50] Nem bűnhalmazat, hanem folytatólagoosan elkövetett bűncselekmény az, ha az elkövető ugyanolyan bűncselekményt, egységes elhatározással, azonos sértett sérelmére, rövid időközönként többször követ el [Btk. 6. § (2) bek.].
- [51] Ugyan a járművezetés az eltiltás hatálya alatt vétségének passzív alanya (sértettje) nincs, az azonos sértett sérelmére történő elkövetés hiánya az egyéb törvényi feltételek meglétében – a 4/2004. BJE határozat II. pontjában irtakra figyelemmel – nem zárja ki a folytatólagoosság megállapítását. Ekként a folytatólagoosság megállapítása szempontjából csak a Btk. 6. § (2) bekezdésében felsorolt további feltételeknek: az ugyanolyan (így szükségszerűen azonos jogi tárgyat sértő) bűncselekménynek a többszöri, egységes elhatározásból való véghezvitelének van jelentősége.
- [52] E fennmaradó ismérvek közül az ugyanolyan bűncselekmény terhelt általi elkövetése nem vitásan teljesül.
- [53] Ennek tükrében csak az igényel megfontolást, hogy a 2021. július 19-én és 2021. augusztus 14-én elkövetett azonos bűncselekményt rövid időköz választja-e el, illetve egységes elhatározás fűzi-e össze.
- [54] A két ismérv közötti összefüggés pedig szoros. Minél hosszabb ugyanis az egyes részcsselekmények között eltelt idő, annál valószínűbb az egységes akaratelhatározás hiánya (BH 2013.1. szám alatt közzétett Bfv.III.53/2012/6. számú határozat). Ebből adódóan az egyes részcsselekmények időbeli közelsége éppen az egységes akaratelhatározás megléte mellett szól.
- [55] Az alapügyben, illetve a kerületi bíróság büntetővégzésével elbírált cselekmények között eltelt idő pedig rövid, egy hónapot sem elérő, amely az előbbieken kifejtetteknek megfelelően az elkövetésre irányuló egységes terhelti elhatározás fennállásának irányába mutat. Ezt erősíti, hogy a vezetői engedéllyel soha nem rendelkező terheltet – a bűncselekmény elkövetésének előfeltételeként – már korábban eltiltották a járművezetéstől, ami arra utal, hogy a terhelt az engedélyhez kötött járművezetés szabályait általában is figyelmen kívül hagyva nem alkalmasszerű elhatározásból vette semmibe a vele szemben kiszabott járművezetéstől eltiltást, hanem ahhoz az egységes elhatározás fogalmának megfelelően általános közömbösséggel viszonyulva követte el 2021. július 19-ét követően augusztus 14-én is az azonos minősülés alá eső cselekményét.
- [56] Az előbbiekre figyelemmel az alapügy tárgyát képező cselekmény és a büntetővégzéssel elbírált cselekmény a folytatólagoosság törvényi egységbe tartozik. Ebből fakadóan a felülvizsgálati indítvánnyal támadott jogerős ítélet hatályon kívül helyezését követően az eljárás megszüntetése indokolt, mert a kerületi bíróság büntetővégzésével a cselekményt jogerősen elbírált.
- [57] A kifejtett érvek mentén a Kúria – a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésen – a felülvizsgálati indítvánnyal támadott ítéletet a Be. 663. § (1)

bekezdés *b*) pontja alapján hatályon kívül helyezte, és a terhelttel szemben járművezetés az eltiltás hatálya alatt vétsége miatt indított eljárást a Be. 567. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján – figyelemmel a Be. 4. § (3) bekezdésére, 589. §-ára, 617. §-ára és a 653. § (1) bekezdésére – megszüntette.

- [58] A Be. 856. § (1) bekezdés *c*) pontja szerint a bünygyi költség összegét a befizetéstől a visszatérítés időpontjáig eltelt időre számított mindenkori törvényes kamatával együtt a terheltnek vissza kell téríteni, ha rendkívüli jogorvoslat folytán a bíróság vele szemben az eljárást megszüntette. A Be. 857. § (1) bekezdése alapján a visszatérítésről felülvizsgálat esetén a Kúria rendelkezik. Ennek megfelelően a Kúria elrendelte a terhelt részére a bünygyi költség eddig esetlegesen megfizetett összegének mindenkori törvényes kamatával történő visszatérítését.

(Kúria Bfv.II.1.268/2022/7.)

177 A kiskorú veszélyeztetése miatti büntetőjogi felelősség megállapítása esetén a foglalkozástól eltiltás büntetés alkalmazásának kötelező eleme a tartam meghatározása vagy annak kimondása, hogy az eltiltás végleges hatályú. Nem tartozik a kijavítással orvosolható elírási hibák közé az, amely a kiszabott büntetés tartamának meghatározását pótolja. A kijavítás nem változtathat a határozat érdemén. Érdemi változtatásnak tekintendő minden olyan változtatás, amely a kijavítással érintett határozatban eredetileg nem szereplő, abból egyértelműen meg nem határozható módon változtatja meg az érintett határozatban szereplő büntetéssel kapcsolatos rendelkezést: a büntetés nemét, mértékét vagy tartamát [Btk. 52. § (4) bek., 53. § (1) és (2) bek.; Be. 453. § (1) bek., 649. § (1) bek. *b*) pont *ba*) alpont].

- [1] A járásbíróóság büntetővégzésével I. rendű terhelttel szemben társtettesként elkövetett lopás büntette [Btk. 370. § (1) bek., (2) bek. *b*) pont *bb*) és *bc*) alpont, (3) bek. *b*) pont *ba*) alpont], valamint folytatólágon elkövetett lopás vétsége [Btk. 370. § (1) bek., (2) bek. *b*) pont *bb*) alpont] és 2 rendbeli kiskorú veszélyeztetésének büntette [Btk. 208. § (1) bek.] miatt halmazati büntetésül 2 év szabadságvesztést szabott ki. A kiszabott szabadságvesztés-büntetés végrehajtását 2 év próbaidőre felfüggesztette. A bíróság az I. rendű terheltet eltiltotta minden olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében 18. életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. A bíróság a próbaidő tartama alatt elrendelte a terhelt pártfogó felügyeletét. Rendelkezett arról, hogy a végrehajtás elrendelése esetén a szabadságvesztést börtönben kell végrehajtani, abból az I. rendű terhelt legkorábban a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. Az I. rendű terheltet a magánfél részére 29 996 forint kártérítés megfizetésére, valamint 1500 forint mérsékelt eljárási illeték megfizetésére kötelezte. Kötelezte az I. rendű terheltet a II. rendű terhelttel egyetemlegesen 62 405 forint, ezt meghaladóan pedig önállóan 7200 forint bünygyi költség megfizetésére.

- [2] A büntetővégzés jogerőre emelkedett.
- [3] A járásbíróóság végzésével a büntetővégzés rendelkező részének kijavítását rendelte el olyan módon, hogy az abban nem szereplő időtartamot pótolva az I. rendű terhelt foglalkozástól eltiltás tartamát 2 évben állapította meg. A törvényszék a végzésével a kijavító végzést hatályon kívül helyezte.
- [4] A főügyészség felülvizsgálati indítványt nyújtott be az I. rendű terhelt vonatkozásában a Be. 648. § *a*) pontjában és 649. § (1) bekezdés *b*) pont *ba*) alpontjában meghatározott okból az I. rendű terhelt terhére, mert vele szemben a Btk. 52. § (4) bekezdése alapján, de a Btk. 53. § (1) és (2) bekezdésében írt büntető anyagi jogszabály megsértésével került sor a foglalkozástól eltiltás büntetés kiszabására, mivel az nem tartalmazza sem a határozott ideig tartó eltiltás meghatározott tartamát, sem pedig azt, hogy a bíróság az I. rendű terheltet végleges hatállyal tiltotta el. Indítványozta, hogy a Kúria a járásbíróóság büntetővégzését az I. rendű terhelt vonatkozásában változtassa meg olyan módon, hogy a foglalkozástól eltiltás büntetés tartamát a Btk. 53. § (1) bekezdése alapján a Btk. 53. § (2) bekezdés első mondatára figyelemmel határozott időtartamban állapítsa meg.
- [5] A Legfőbb Ügyészség átiratában a főügyészség felülvizsgálati indítványát az I. rendű terhelt tekintetében módosítva tartotta fenn. Hivatkozott arra, hogy az I. rendű terhelttel szemben a foglalkozástól eltiltás büntetés kiszabására törvénysértően került sor, mert elmaradt a tartamának meghatározása. Ugyanakkor, mivel a foglalkozástól eltiltás mértéke a bíróság mérlegelési körébe tartozó büntetés-kiszabási körülmények értékelésének függvénye, ezért álláspontja szerint a Be. 662. § (2) bekezdés *b*) pontja szerinti, a törvénynek megfelelő határozat meghozatala nem lehetséges felülvizsgálati eljárásban, ezért indítványozta, hogy a Kúria a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésen, a Be. 663. § (1) bekezdés *b*) pontjára figyelemmel, a felülvizsgálati indítvánnyal támadott büntetővégzést az I. rendű terhelt tekintetében helyezze hatályon kívül és utasítsa az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására.
- [6] A főügyészség felülvizsgálati indítványa az I. rendű terhelt tekintetében a Legfőbb Ügyészség által megjelölt módosításokkal alapos.
- [7] A Be. 648. § *a*) pontja alapján felülvizsgálatnak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt is helye van.
- [8] A Be. 649. § (1) bekezdés *b*) pont *ba*) alpontja értelmében a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt, illetve a Btk. más szabályainak megsértésével szabott ki törvénysértő büntetést.
- [9] A Kúria megállapította, hogy a főügyészség felülvizsgálati indítványa az abban megjelöltektől eltérően valójában a terhelt javára szól. A terhelttel szemben kiszabott foglalkozástól eltiltás büntetés a tartamának megjelölése nélkül lényegében azt eredményezi, hogy a terhelt mindaddig a foglalkozástól eltiltás büntetés hatálya alatt áll, amíg ezen rendelkezés rendkívüli jogorvoslat folytán

- megváltoztatásra nem kerül, vagyis határozatlan tartamú. A határozott tartamú büntetés, kerüljön sor annak bármilyen hosszú, törvényben meghatározott tartamban történő megállapítására, minden esetben kedvezőbb, mint a határozatlan tartamú büntetés.
- [10] A Be. 651. § (2) bekezdés *a*) pontja és a 652. § (4) bekezdése alapján a terhelt javára az ügyészség határidő nélkül nyújthat be felülvizsgálati indítványt.
- [11] A Be. 659. § (2) bekezdésére figyelemmel, a felülvizsgálati indítványt – a jelen ügyben nem releváns kivétellel – a megtámadott határozat meghozatala idején hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni.
- [12] A felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozatban alkalmazott Btk. 33. § (1) bekezdés *e*) pontjára figyelemmel a foglalkozástól eltiltás büntetés.
- [13] A Btk. 53. § (1) bekezdése kimondja, a foglalkozástól eltiltás határozott ideig tart vagy végleges hatályú.
- [14] A Btk. 53. § (2) bekezdése szerint a határozott ideig tartó eltiltás legrövidebb tartama 1 év, leghosszabb tartama 10 év. Végleges hatállyal az tiltható el, aki a foglalkozás gyakorlására alkalmatlan vagy arra méltatlan.
- [15] A Btk. 52. § (4) bekezdése alapján a kiskorú veszélyeztetése bűncselekmény elkövetőjét el kell tiltani bármely olyan foglalkozás gyakorlásától vagy egyéb tevékenységtől, amelynek keretében tizennyolcadik életévét be nem töltött személy nevelését, felügyeletét, gondozását, gyógykezelését végzi, illetve ilyen személlyel egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyban áll. Különös méltánylást érdemlő esetben a foglalkozástól eltiltás alkalmazása mellőzhető.
- [16] A törvény rendelkezései alapján megállapítható, hogy a kiskorú veszélyeztetése miatti büntetőjogi felelősség megállapítására figyelemmel a foglalkozástól eltiltás büntetés alkalmazása esetén a törvényes büntetés kötelező eleme annak tartama meghatározása vagy annak kimondása, hogy az eltiltás végleges hatályú.
- [17] A Kúria a Bfv.II.29/2021. számú ügyben hozott határozatában kimondta, hogy törvénysértő a büntetés, ha a bíróság a határozott tartamú büntetést a tartamának megjelölése nélkül szabta ki. Ugyanakkor a törvénysértés kiküszöbölése során a bíróság mérlegelési jogkörén alapuló büntetés kiszabási kérdés nem bírálható felül (BH 2021.218.).
- [18] Mindezekre figyelemmel a Kúria megállapította, hogy a foglalkozástól eltiltás büntetés kiszabása annak tartama törvényes mértékben történő megjelölése nélkül – vagy annak kimondása nélkül, hogy az végleges hatályú – törvénysértő.
- [19] A foglalkozástól eltiltás mértéke ugyanakkor a bíróság mérlegelési körébe tartozó büntetés-kiszabási körülmények értékelésének függvénye. Jelen ügyben a büntetővégzés nem rögzíti azokat a bűnösségi körülményeket, amely alapján a büntetési céloknak megfelelő és a büntetés-kiszabási elveket szem előtt tartó büntetés kiszabása lehetséges lenne.
- [20] Mindezek miatt a Be. 662. § (2) bekezdés *b*) pontja szerinti, a törvénynek megfelelő határozat meghozatala nem lehetséges, ezért a Kúria a Be. 660. § (1) bekezdése szerint tanácsulésan eljárva, a Be. 663. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján a felülvizsgálati indítvánnyal támadott határozatot az I. r. terhelt tekintetében hatályon kívül helyezte és a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságot új eljárásra utasította.
- [21] A megismételt eljárás során a járásbíróságnak a Be. Tizennyolcadik Részében szabályozott rendelkezések szem előtt tartásával kell az eljárást lefolytatni és az ügydöntő határozatban a terhelttel szemben esetlegesen alkalmazandó foglalkozástól eltiltás tartamát a Btk. 53. § -ában rögzített anyagi jogszabály alapján kell meghatározni.
- [22] A Kúria mindezek mellett elvi jelentőséggel állapítja meg azt, hogy nem tartozik a Be. 453. § (1) bekezdése szerinti kijavítással orvosolható elírás és számítási hiba közé az, amely a kiszabott büntetés tartamának meghatározását pótolja. A Be. 453. § (1) bekezdés második mondata értelmében a kijavítás ugyanis nem változtathat a kijavított határozat érdemén. Érdemi változtatásnak tekintendő minden olyan változtatás, amely a kijavítással érintett határozatban eredetileg nem szereplő, abból egyértelműen meg nem határozható módon változtatja meg az érintett határozatban szereplő büntetéssel kapcsolatos rendelkezést: a büntetés nemét, mértékét vagy tartamát.
- [23] A Be. 856. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján a bűnügyi költség címén befizetett összeget a befizetéstől a visszatérítés időpontjáig eltelt időre számított mindenkor kamatával együtt a kijavítás vissza kell téríteni, ha rendkívüli jogorvoslat folytán a jogerős ügydöntő határozatot a bíróság hatályon kívül helyezte vagy az Alkotmánybíróság megsemmisítette és megismételt eljárást kell lefolytatni.
- [24] A Be. 857. § (1) bekezdés *c*) pontja szerint a visszatérítést felülvizsgálat esetén a Kúria rendeli el.

(Kúria Bfv.I.984/2022/20.)

178I. A közösség tagja elleni erőszak jogi tárgya az emberi méltóság, valamint a hátrányos megkülönböztetéstől mentes társadalmi együttélés. Az emberi méltóság immanens része, hogy az egyén félelem nélkül élhessen meghatározott társadalmi, lakossági csoporthoz tartozása mellett. Összhangban az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésben rögzített diszkrimináció-tilalommal, a tényállás rendeltetése ekként, hogy senkit ne érhesen bántalmazás vagy bántódás amiatt, mert valamely társadalmi, lakossági csoporthoz tartozik.

II. A lakosság egyes csoportján emberek olyan közössége (összessége) értendő, amelynek tagjai valamely okból, illetve valamely ismérv alapján összetartozóak, illetve összetartozónak tekintik magukat. Van legalább egy lényegi ismérv, amely lehet közös (azonos) tulajdonság, nézet, értékrend, meggyőződés stb. A lényegi ismérv az az összetartó sajátosság, amely az adott csoportot a külvilág számára is felismerhetővé, jól elkülöníthetővé teszi, sajátossága pedig nem önmagában abban keresendő, hogy az ismérv veleszületett vagy meg nem változtatható, hanem attól bővebb, az identitáshoz kapcsolódik, az emberi-társadalmi státuszt meghatározó lényeges (védendő) tulajdonság.

III. A közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye előítélettel motivált bűncselekmény (gyűlölet-bűncselekmény), amelynek alapja valamely csoporttal szembeni előítélet [Btk. 216. § (2) bek.].

- [1] A kerületi bíróság a 2021. április 23. napján meghozott ítéletével a terheltet bűnösnek mondta ki felfegyverkezve elkövetett közösség tagja elleni erőszak büntetésében [Btk. 216. § (2) bek., (3) bek. *b*) pont] és súlyos testi sértés büntetésének kísérletében [Btk. 164. § (1) bek., (3) bek.]. Ezért őt halmazati büntetésül 6 év börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre és 7 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy a szabadságvesztés-büntetés kétharmad részének kitöltése után bocsátható feltételes szabadságra. A kiszabott szabadságvesztésbe beszámította a terhelt által előzetes fogvatartásban töltött időt, rendelkezett továbbá a bűnjelekről és a bűnügyi költségről.
- [2] Kétirányú fellebbezések alapján eljárva a törvényszék mint másodfokú bíróság a 2021. november 18. napján meghozott ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, a terhelt terhére rótt, az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekményt közösség tagja elleni erőszak büntetésének nevezte meg. A kiszabott szabadságvesztést és közügyektől eltiltást egyaránt 5 évre enyhítette. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [3] Az elsőfokú bíróság által megállapított, és a másodfokú bíróság által helyesbített tényállás lényege a következő:
A sértett 2021. február 25. napján 7 óra 35 perc körüli időben a B., K. utcai megállóban szállt fel az autóbuszra. A sértett a járványügyi intézkedéseknek megfelelően a száját és orrát takaró maszkot viselt, azon jól láthatóan – a Színház- és Filmművészeti Egyetem átalakítása elleni tiltakozást képviselő mozgalomhoz való tartozást jelképező – freeSZFE felirat és szimbólum volt látható. A sértett a felszállást követően az autóbusz középső szakaszának egy kettes ülésére, az ablak melletti helyre ült le.
Az autóbuszra a K. utcai megállóban szállt fel a terhelt is, aki figyelte a sértett által viselt maszkon látható feliratot. A terhelt a maszkon látható felirat miatt – mivel az a freeSZFE mozgalomhoz való tartozást, az azzal való egyetértést képviselte – feldühödött, a sértett mellé lépett, és azzal szólította meg őt, hogy nem fél-e attól, hogy a maszkja miatt bajba kerülhet.
A sértett a terhelt fellépését fenyegetőnek érezte, ezért csak annyit válaszolt, hogy: „nem”. Ezt követően a terhelt szidalmazni kezdte a sértettet, így többek között hazaárulónak nevezte őt. A terhelt további magatartása egyre fenyegetőbbé vált, így közölte a sértettel, hogy szerencséje, hogy kamera van a buszon, különben megölné, valamint olyan kijelentéseket tett, hogy a leszállást követően hogyan fogja megverni őt. A sértett az őt ért fenyegetésekre félelmében csak annyit mert mondani, hogy „neked is az a szerencséd, hogy van itt kamera”. Erre a terhelt 7 óra 38 perckor a táskájából már a szóváltást megelőzően elővett és a bal kezében tartott, megközelítőleg 8 centiméter pengehosszúságú késsel a forgalmi okból álló autóbuszon közepes erővel, célzottan az arcának bal felén megszurta a sértettet. A buszon utazó utasok – miután észlelték a sértettet ért támadást – félelmükben a jármű első és hátsó részébe húzódtak, és arra kérték a jármű vezetőjét, hogy álljon meg, és biztosítsa a leszállás lehetőségét. Az autóbusz 7 óra 39 perckor érkezett meg a B., Sz. I. téren található megállóba, ahol a terheltnek sikerült leszállnia, majd futva elmenekülnie.
A terhelt a maszkon olvasható felirat által megjelenített, egyetemi átalakítás ellen tiltakozó mozgalomhoz tartozása miatt fenyegette meg, majd sebesítette meg az arcán a sértettet.
A sértett bal arcfelének 8 napon belül gyógyuló, erős vérzéssel járó, 2,5 centiméteres, a bőr alatti rétegig terjedő, arcüregbe nem hatoló sebzését szenvedte el, melyet kórházi ellátása során három öltéssel varrtak össze. A terhelt szándéka – a támadott testrésze és a támadás során használt eszközre, valamint a terhelt által alkalmazott erő kifejtésére figyelemmel – súlyosabb, 8 napon túl gyógyuló sérülés okozására irányult.
- [4] A bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen a terhelt védője terjesztett elő felülvizsgálati indítványt – a Be. 649. § (1) bekezdés *a*) pont *aa*) alpontjára és a Be. 649. § (1) bekezdés *b*) pont *ba*) alpontjára alapítottn – elsődlegesen a megtámadott határozatok megváltoztatása és a terhelt közösség tagja elleni erőszak büntetésének vádja alóli felmentése, ebből következően a büntetés enyhítése, másodlagosan a kiszabott büntetés jelentős enyhítése, intézkedés alkalmazása érdekében.
- [5] Indokai szerint a megállapított tényállásból az eljáró bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg, hogy a terhelt elkövette a közösség tagja elleni erőszak büntetést is.
- [6] Vitatta, hogy a sértett olyan közösséghez tartozott, amely a Btk. 216. § (2) bekezdésében írt „lakosság egyéb csoportja” körébe esik. Ezzel kapcsolatban kifejtette, hogy az Alkotmánybíróság és a Kúria (Legfelsőbb Bíróság) döntései, illetve a jogi szakirodalom akként foglal állást, hogy a közös nézet- és eszmerendszerű csoport önazonosságát nem bármely, hanem valamely lényegi sajátosság kell, hogy jelentse, kiemelve, hogy az emberek identitását meghatározó ezen lényegi tulajdonságuk miatt előítélettel, kirekesztéssel néznek szembe.
- [7] A védő szerint a másodfokú bíróság önkényesen állapította meg, hogy a terhelt megvetette a maszk által kifejezett nézetrendszert, és emiatt bántalmazta a sértettet. Ezzel szemben valójában jogellenes cselekmények, vagyis az egyetemfoglalás és az ahhoz kapcsolódó tiltakozás iránt viseltetett elutasító véleménnyel.
- [8] Az eljáró bíróság egy adott kérdésben zajló – jelen ügyben az egyetem átalakításáról szóló – vitát tekintett csoportképző eszmerendszernek, amely téves, mert eszerint bármely vita (például adott esetben két család közötti szomszédjogi vita) alapul szolgálhatna a védett lakossági csoporthoz tartozás megállapítására, ami azzal jár, hogy kiüresedik a szimbolikus és kiemelt büntetőjogi védelem értelme. A csoportképző szempontokat azon magasabb fokú szinten kell értelmezni, amit ez a szimbolikus és kiemelt védelem megkíván.
- [9] Hangsúlyozta, hogy a freeSZFE mozgalom mint egy hatályos törvény végrehajtása elleni jogellenes magatartással történt tiltakozás, egyrészt nem tekinthető csoportképző eszme- vagy nézetrendszernek, másrészt az egy véleményen lévők esetében nem tekinthető az identitásuk lényegi sajátosságát jelentő tulajdonságnak a pusztán egy konkrét dologban képviselt azonos vélemény. A

- tisztán szubjektív alapon (valaminek a tetszése alapján) elkülönülő személyek csoportját, illetve az e csoporthoz tartozókat (például szurkolói csoportok tagjai, zenekarok rajongói) csupán ez alapján nem lehet fokozott büntetőjogi védelemben részesíteni.
- [10] A maszk viselésével a sértett csak a szimpátiáját, véleményét fejezte ki, de ettől nem vált egy védett lakossági csoport tagjává, mivel a szimbólum viselése a személyiségének nem volt lényegi sajátossága. Nem képez kiemelt védett közösséget az emberek olyan csoportja, akik nem lényeges, hanem esetleges tulajdonságaik miatt kerülnek egy halmazba. Egy mozgalomra utaló jelkép viselésétől senki nem válik olyan lakossági csoport tagjává vagy vélt tagjává, amelyet emiatt fokozott büntetőjogi védelem illet meg.
- [11] Ekként a sértett esetében nem állapítható meg a lakossági csoporthoz tartozás, többletvédelemre nem volt jogosult, így tényállási elem hiányában a közösség tagja elleni erőszak nem valósult meg.
- [12] A védő hivatkozott a bírósági gyakorlatban követett elvre, mely szerint az eszmerendszer közösségére alapozottan szervezett csoport tagjai csak akkor élvezhetnek kiemelt büntetőjogi védelmet, ha törvényes keretek között fejtik ki a tevékenységet, a törvényi előírásokkal nyilvánvalóan szembehelyezkedő szerveződés tagjait ez nem illeti meg.
- [13] A közösség tagja elleni erőszak „kisebbségvédő intézkedés” alkalmazása kapcsán a védelem csak a sérülékeny, hátrányos helyzetű csoportokra terjed ki, amelyek jellemzően számszerű kisebbségben is vannak. Ekként e bűncselekmény csak valamely „védett csoporthoz” való tartozás esetén követhető el, de olyan esetben nem, amikor a csoport a jogellenesség talajára helyezkedik, és amely ellen erre tekintettel az állam is küzd.
- [14] Álláspontja szerint a sértett által viselt maszk kifejezetten az egyetemfoglalás szimbóluma volt, nem a társadalmi vitáé. Az abban részt vevők a jogellenes magatartásukkal egy hatályos törvény végrehajtását akadályozták. Ebből adódóan a maszk által szimbolizált freeSZFE mozgalom „törvényen kívüli”, csoportjellegét kizárólagosan a személyösszesség többszörösen és súlyosan jogsértő magatartása alkotta. Emiatt nem tekinthető a jogállamiság elveit tiszteletben tartó, ezáltal a jogrendszer által védelemben részesítendő csoportnak.
- [15] Mindezekre figyelemmel a terhelt magatartása tényállásszerűség hiányában nem minősül közösség tagja elleni erőszaknak.
- [16] A védő kifejtette, hogy az eljáró bíróságok megsértették a büntetés kiszabására irányadó szabályokat és a büntető jogrend belső arányosságát, így eltúlzott, aránytalanul súlyos büntetéssel sújtották a terheltet.
- [17] A Legfőbb Ügyészség nyilatkozatában a felülvizsgálati indítványt részben alaptalannak, részben törvényben kizártnak tartotta. Utalt rá, hogy az valójában a Be. 649. § (1) bekezdés *b*) pont I. fordulata alapján előterjesztett.
- [18] Indokai szerint az indítványnak az a hivatkozása, hogy az alapügyben eljáró bíróságok helytelen következtetéssel állapították meg a sértett lakosság egyes csoportjához tartozását, az irányadó tényállás felülvizsgálati eljárásban tilalmazott támadása.
- [19] A 30/1992. (V. 22.) AB határozatban írtakra hivatkozva kifejtette, hogy a lakosság egyes csoportjai kitétel mögött – az eltérő nézetrendszer, párttagok, egyesületek, mozgalmak stb. résztvevői – vagy egyéb, tulajdonképpen bármely ismérv szerint elkülönülő személyek védelmének szándéka húzódik meg. A bűncselekmény elkövetésének motívuma a megjelölt csoporthoz vélt vagy valós tartozás.
- [20] Ehhez képest az irányadó tényállás alapján az eljáró bíróságok helyesen következtettek arra, hogy a sértett által viselt maszk az egyetem átalakítása elleni tiltakozást képviselő mozgalomhoz tartozás jelképe, ebből adódóan a sértett kiemelt büntetőjogi védelem alá tartozott.
- [21] Kifejtette, hogy a freeSZFE mozgalom nem tekinthető a törvényi előírásokkal nyilvánvalóan szembehelyezkedő szerveződésnek. Utalt rá, hogy a mozgalom alapjain utóbb egyesület jött létre, amelyet a bíróság jogerős határozatával bejegyzett.
- [22] A terhelt cselekményének motívuma egyértelmű volt.
- [23] Mindezek alapján indítványozta, hogy a Kúria a megtámadott határozatot hatályában tartsa fenn.
- [24] A Legfőbb Ügyészség nyilatkozatára tett észrevételében a védő a felülvizsgálati indítványban foglaltakkal egyezően fejtette ki az álláspontját.
- [25] Hivatkozott arra, hogy nem minősül az irányadó tényállás tilalmazott támadásának a sértett védendő lakossági csoporthoz való tartozásának vitatása. Ez ugyanis értelmezést igénylő jogkérdés, amelyben az eljáró bíróság helytelen álláspontot foglalt el.
- [26] Hangsúlyozta, hogy a freeSZFE mozgalom sem az egyesületi bejegyzését megelőzően, sem pedig azt követően, tehát sem az egyetem átalakítása miatti tiltakozás, sem a bejegyzett tevékenysége okán nem minősülhet kiemelten védett lakossági csoportnak, hiszen csoportként az identitásának lényegi sajátossága miatt nincs kitéve előítéletnek, kirekesztésnek, hátrányos megkülönböztetésnek. Ezért a sértett nem minősülhet védett csoport vélt vagy valós tagjának.
- [27] A Kúria mindenekelőtt rögzíti az ügy elbírálása során alapjogi szempontból fontos nemzetközi és hazai szabályokat.
- [28] Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése által 1948. december 10-én elfogadott Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (a továbbiakban: Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata) 1. cikke rögzíti, hogy minden emberi lény szabadon születik és egyenlő méltósága és joga van.
- [29] Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott, az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (a továbbiakban: Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya) a preambulumban deklarálja, hogy az emberi közösség valamennyi tagja veleszületett méltóságának, valamint egyenlő és elidegeníthetetlen jogainak az elismerése a szabadság, az igazságosság és a világbéke alapja, és hogy ezek a jogok az emberi lény veleszületett méltóságából erednek.
- [30] Az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Alapjogi Charta) preambuluma utal arra, hogy a szellemi és erkölcsi öröksége tudatában az Unió az emberi méltóság, a szabadság, az egyenlőség és a szolidaritás oszthatatlan és

- egyetemes értékein alapul, a demokrácia és a jogállamiság elveire támaszkodik. Az 1. cikk szerint az emberi méltóság sérthetetlen, azt tiszteletben kell tartani, és védelmezni kell.
- [31] Az egyenlő bánásmód követelményével kapcsolatban az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 2. cikke akként fogalmaz, hogy „Mindenki, bármely megkülönböztetésre, nevezetesen fajra, színre, nemre, nyelvre, vallásra, politikai vagy bármely más véleményre, nemzeti vagy társadalmi eredetre, vagyoni, születésre vagy bármely más körülményre való tekintet nélkül hivatkozhat a jelen Nyilatkozatban kinyilvánított összes jogokra és szabadságokra. Ezenfelül nem lehet semmiféle megkülönböztetést tenni annak az országnak vagy területnek politikai, jogi vagy nemzetközi helyzete alapján sem, amelynek a személy állampolgára, aszerint, hogy az illető ország vagy terület független, gyámság alatt áll, nem autonóm vagy szuverenitása bármely vonatkozásban korlátozott.”
- [32] A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 2. cikk 1. pontja alapján az Egyezségokmányban elismert jogokat minden megkülönböztetés, így különösen „faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül” biztosítani kell. A 26. cikk kimondja a diszkrimináció tilalmát, amely értelmében „a törvény előtt minden személy egyenlő és minden megkülönböztetés nélkül joga van egyenlő törvényes védelemre”, és „erre tekintettel a törvénynek minden megkülönböztetést tiltania kell és minden személy számára egyenlő és hatékony védelmet kell biztosítania bármilyen megkülönböztetés ellen, mint amilyen például a faj, szín, nem, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy más helyzet alapján történő megkülönböztetés”.
- [33] Az Emberi Jogok Európai Egyezménye 14. cikke rögzíti, hogy az Egyezményben meghatározott jogokat „minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetés” kell biztosítani.
- [34] Az Alapjogi Charta 21. cikke tilt minden, „így különösen a nem, faj, szín, etnikai vagy társadalmi származás, genetikai tulajdonságok, nyelv, vallás vagy meggyőződés, politikai vagy más vélemény, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés, fogyatékoság, kor vagy szexuális irányultság alapján történő megkülönböztetést”.
- [35] A véleménynyilvánítás szabadságával összefüggésben az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának 19. cikke kimondja, hogy: „Minden személynek joga van a vélemény és a kifejezés szabadságához, amely magában foglalja azt a jogot, hogy véleménye miatt ne szenvedjen zaklatást és hogy határookra való tekintet nélkül kutathasson, átvihessen és terjeszthessen híreket és eszméket bármilyen kifejezési módon.”
- [36] A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 19. cikk 1. és 2. pontja szerint nézetei miatt senki sem zaklatható, és „mindenkinek joga van a szabad véleménynyilvánításra; ez a jog magában foglalja mindenfajta adat és gondolat határookra való tekintet nélküli – szóban, írásban, nyomtatásban, művészi formában vagy bármilyen más tetszése szerinti módon történő – keresésének, megismerésének és terjesztésének a szabadságát is.”
- [37] Ezzel összhangban az Emberi Jogok Európai Egyezménye 10. cikk 1. pontja úgy fogalmaz, hogy: „Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárookra tekintet nélkül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhatna.”
- [38] Az Alapjogi Charta: 11. cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy „Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magában foglalja a véleményalkotás szabadságát, valamint az információk és eszmék megismerésének és közlésének szabadságát anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhatna, továbbá országhatárookra való tekintet nélkül.”
- [39] Magyarország Alaptörvénye II. cikke szerint az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.
- [40] A IX. cikk (1) bekezdése alapján mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. A (4) és (5) bekezdés szerint a véleménynyilvánítás szabadságának a gyakorlása nem irányulhat mások emberi méltóságának, illetve a magyar nemzet, a nemzeti, etnikai, faji vagy vallási közösségek méltóságának a megsértésére.
- [41] A X. cikk (1) bekezdése kimondja, hogy Magyarország biztosítja a tudományos kutatás és művészeti alkotás szabadságát, továbbá – a lehető legmagasabb szintű tudás megszerzése érdekében – a tanulás, valamint törvényben meghatározott keretek között a tanítás szabadságát. A (3) bekezdés értelmében a felsőoktatási intézmények a kutatás és a tanítás tartalmát, módszereit illetően önállóak, szervezeti rendjüket törvény szabályozza.
- [42] A XI. cikk (1) bekezdése szerint minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. A (2) bekezdés alapján Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.
- [43] A XV. cikk (2) bekezdése rögzíti, hogy Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.
- [44] A védő által benyújtott felülvizsgálati indítvány nem alapos.
- [45] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, a jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozattal szembeni jogi kifogás lehetőségét biztosítja.
- [46] A Be. 648. §-a valamennyi felülvizsgálati okra kiterjedően rögzíti, hogy felülvizsgálatnak csak a

- bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen van helye, és a jogerős ügydöntő határozatban rögzített tényállás alapulvételével, kizárólag a Be. 649. §-ában megjelölt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe, a felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető.
- [47] Felülvizsgálatban a tényállás megalapozottsága, a bizonyítékok mikénti mérlegelése nem vitatható. A jogkövetkeztetések – így a bűnösség vagy a jogi minősítés megállapításának – helyessége kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével vizsgálható [Be. 659. § (1) bek.].
- [48] A Be. 649. § (1) bekezdés *a)* pont *aa)* alpontja alapján a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével állapította meg a terhelt bűnösségét.
- [49] A védő a felülvizsgálati indítványban elsődlegesen e törvényi okra hivatkozva azt indítványozta, hogy a Kúria a terheltet mentse fel az ellene közösség tagja elleni erőszak büntette miatt emelt vád alól, és a terhére rótt súlyos testi sértés büntette kísérlete miatt a legenyhébb büntetésben, illetve intézkedésben részesítse.
- [50] A Kúria ezzel összefüggésben röviden rámutat a következőkre.
- [51] A Btk. 6. § (1) bekezdése szerint bűnhalmazat az, ha az elkövető egy vagy több cselekménye több bűncselekményt valósít meg, és azokat egy eljárásban bírálják el. Alaki halmazat, ha az elkövető egy cselekménye valósít meg több bűncselekményt. Jelen ügyben az irányadó tényállás szerint a terhelt egyetlen cselekményének mikénti megítélése, jogi értékelése a vitatott.
- [52] Az alaki halmazatban álló bűncselekmény esetében tehát valójában egyazon magatartás jogi értékelésének változatairól, ekként minősítéséről van szó. Így az ilyen jogi értékelés (illetve annak megléte vagy hiánya miatti kifogás) nem a Be. 649. § (1) bekezdés *a)* pontja, hanem a Be. 649. § (1) bekezdés *b)* pont első fordulata szerint képezheti felülvizsgálat tárgyát; amint az ilyen értékelés téves mivolta sem vezet sem a bűnösség kimondásához (EBD 2012.B.15.), sem pedig felmentéshez (BH 2008.322., Bfv.II.718/2020/5. számú határozat [26] bekezdés).
- [53] Ekként a felülvizsgálati indítvány a Be. 649. § (1) bekezdés *b)* pont első fordulata alapján előterjesztett, amint arra a védő másodlagosan hivatkozott, és valójában az indítvány tartalmában is ennek megfelelő.
- [54] A védő ugyanis azt kifogásolta, hogy az irányadó tényállás alapján az eljáró bíróság a terhelt cselekményét nem csupán testi sértés büntette kísérletének [Btk. 164. § (1) és (3) bek.] – ami három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő –, hanem közösség tagja elleni erőszak büntetének [Btk. 216. § (2) bek., (3) bek. *b)* pont] – ami két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő – is minősítette, és szabott ki vele szemben emiatt törvénysértő (halmazati) büntetést.
- [55] A Be. 649. § (1) bekezdés *b)* pont *ba)* alpontja értelmében a büntető anyagi jog szabályainak megsértése miatt felülvizsgálati indítvány terjeszthető elő, ha a bíróság a bűncselekmény törvénysértő minősítése miatt, illetve a Btk. más szabályának megsértésével szabott ki törvénysértő büntetést. A *b)* pont első fordulata szerinti felülvizsgálati ok akkor valósul meg, ha a terheltnek a jogerős ítéleti tényállásban rögzített magatartása a Btk. Különös Részenek nem a bíróság jogerős ítéletében megjelölt, hanem más rendelkezését meríti ki, és ennek következtében a kiszabott büntetés – a helyes minősítés alapulvételével – törvénysértő.
- [56] A törvénysértő minősítés ekként nem önmagában felülvizsgálati ok, hanem abban az esetben, ha a törvénysértő minősítéshez törvénysértő bünteteskiszabás is kapcsolódik.
- [57] A kiszabott büntetés akkor tekinthető törvénysértőnek, ha annak neme vagy mértéke a Btk. valamely mérlegelést nem tűrő rendelkezésébe ütközik, így a bűncselekmény minősítéséhez kapcsolódó büntetési tételkeret megsértésével kiszabott, avagy az irányadó büntetési tételkereten belüli ugyan, de az anyagi jogszabálysértés kiküszöbölése mellett tartományban eltúlzottan súlyos vagy eltúlzottan enyhe.
- [58] A közösség tagja elleni erőszak törvényi tényállása a Btk. XXI. Fejezetében, az Emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények között található.
- [59] A bíróság bűnösnek mondta ki a terheltet a Btk. 216. § (2) bekezdés, (3) bekezdés *b)* pontja szerinti közösség tagja elleni erőszak büntetében (is).
- [60] A Btk. 216. § (2) bekezdése szerint egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki mást valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultsága miatt bántalmaz, illetve erőszakkal vagy fenyegetéssel arra kényszerít, hogy valamit tegyen, ne tegyen vagy eltűnjön.
- [61] A (3) bekezdés *b)* pontja alapján a büntetés két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztés, ha a közösség tagja elleni erőszakot felfegyverkezve követik el.
- [62] A bűncselekmény védett jogi tárgya az emberi méltóság, valamint a hátrányos megkülönböztetéstől mentes társadalmi együttélés.
- [63] Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése ugyanis rögzíti, hogy Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.
- [64] Az emberi méltóság immanens része, hogy az egyén félelem nélkül élhessen meghatározott társadalmi, lakossági csoporthoz tartozása mellett. Összhangban az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésben rögzített diszkrimináció-tilalommal, a tényállás rendeltetése ekként, hogy senkit ne érhesen bántalmazás vagy bántódás miatt, mert valamely társadalmi, lakossági csoporthoz tartozik (Kúria Bfv.II.590/2012/18. számú határozat).
- [65] A csoporthoz való tartozás ténye nem szükségszerű eleme a bűncselekmény megvalósulásának, a cselekmény akkor is tényállásszerű, ha az elkövető tévesen feltételezi, hogy a sértett e csoportok valamelyikéhez tartozik. E tekintetben tehát a tévedésnek nincs jelentősége.
- [66] Ez pedig azt jelenti – szemben a védő érvelésével –, hogy jelen esetben a bűncselekmény passzív alanya, sértettje bárki lehet.
- [67] A közösség tagja elleni erőszak büntette esetében kiemelkedő jelentősége van a cselekmény

- motívumának, ugyanis a kihívóan közösségellenes magatartást [(1) bekezdés], illetve a bántalmazást vagy a kényszerítést [(2) bekezdés] más személy (sértett) valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozása vagy vélt tartozása, így különösen fogyatékosága, nemi identitása, szexuális irányultsága miatt tanúsítja.
- [68] A bűncselekmény egyik lényegi ismérve tehát az elkövető indítéka, egyrészt ez az, aminek a jogalkotó nagyobb tárgyi súlyt, nagyobb társadalomra veszélyességet tulajdonít. Nem a sértett tudatának tartalma törvényi tényállási elem, hanem az elkövetőé.
- [69] A passzív alany, a sértett meghatározott csoport gyakran csupán véletlenszerűen kiválasztott tagja vagy vélt tagja, akit az elkövető nem is ismer, miként jelen ügyben.
- [70] Ehhez képest lényeges az elkövető motívuma; az, hogy a bűncselekményt a sértett által megtestesített csoporttal szembeni előítéletes indítékból kövesse el. Másként fogalmazva az elkövető előítélettel viseltetik azzal a csoporttal szemben, amely csoporthoz akár valóban, akár csupán általa véltén a passzív alanyként kiválasztott személy, a sértett tartozik.
- [71] A közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye másik lényegi ismérve a tényállás szerinti védett csoportok: a nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport, illetve a lakosság egyes csoportjai, ez utóbbi körében a törvény három ismérvet külön is megnevez: a fogyatékoságot, a nemi identitást és a szexuális irányultságot.
- [72] A jogalkotó a büntetőjogi védelmet 2009. február 1. napjától hatályosan terjesztette ki a lakosság egyes csoportjaira, ekkor módosult a bűncselekmény megnevezése is közösség tagja elleni erőszakra [1978. évi IV. törvény (korábbi Btk.) 174/B. §].
- [73] A törvény indokolása szerint a több, mint tízéves jogalkalmazási tapasztalat bebizonyította, hogy a társadalomban további csoportosulások, közösségi formák is léteznek, amelyek tagjaival szembeni diszkriminatív és erőszakos megnyilvánulásokat hasonlóan szigorú büntetéssel kell fenyegetni. Erre figyelemmel a törvény büntetendővé nyilvánítja a lakosság egyes csoportjai elleni erőszakot is. Ez a szélesebb megfogalmazás lehetővé teszi, hogy a büntetőjogi védelem valamennyi olyan közösség, csoportosulás tagjára kiterjedjen, akit a csoporthoz való tartozása vagy annak vélelmezése miatt bántalmaztak. A lakosság egyéb csoportjai mint speciális jogi tárgyak, a lehetséges sokféleségük miatt még példálódzó jelleggel sem sorolhatók fel. A tényállásszerűséghez elegendő, ha egy, azonos ismérv alapján elkülönülő csoporthoz tartozás vagy vélt tartozás miatt bántalmazzák a csoporthoz tartozó személyt. Az Alkotmánybíróság a 30/1992. (V. 22.) AB határozatában (még a közösség elleni izgatás tényállása kapcsán) kifejtette, hogy a lakosság egyes csoportjai kitétel mögött „az eltérő nézetrendszer (párttagok, egyesületek, mozgalmak stb. résztvevői) vagy egyéb, tulajdonképpen bármely ismérv szerint elkülönülő személyek védelmének szándéka húzódik meg”.
- [74] A védett tulajdonságok korábbi zárt listáját a módosítás nyíltá tette, ekként a tényállás kisebbségvédő és identitásvédő.
- [75] Kétségtelen, hogy a törvényi tényállás szerinti nyílt lista és az ehhez kapcsolódó törvényi indokolás kiszélesítette a bűncselekmény alkalmazásának lehetséges körét. Ez pedig azt jelenti, hogy a jogalkalmazás, a bíróság feladata, hogy a konkrét ügyek kapcsán, esetről-esetre vizsgálja, és tartalommal megtöltse a „lakosság egyes csoportjai” kitétel.
- [76] E körben a korábbi bírósági határozatok mellett különösképpen figyelemmel kell lenni az Alkotmánybíróság újabb, 3206/2014. (VII. 21.) AB határozatában írtakra, mely szerint „az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében garantált diszkriminációtílalom ugyanis csupán olyan élethelyzeteket ölelhet át, amelyekben az emberek önzonosságát, identitását meghatározó lényegi tulajdonságuk miatt előítélettel vagy társadalmi kirekesztéssel néznek szembe”.
- [77] Ez a jogértelmezés kellő mértékben leszűkíti az egyenlő bánásmóddhoz való alapjog alkalmazási körét, és megfelelő zsinórmértéket ad arra nézve, hogy az „egyéb helyzet” szerinti megkülönböztetés valójában nem jelenthet bármilyen helyzetet (tulajdonságot). A diszkriminációtílalom a büntetőjog oldaláról a „mi-ők” kontextusában (problémajaként) jelentkezhet, amit pedig az Alaptörvény „egyéb helyzet” szerinti különbségtételként tilalmaz, megfelel annak, amit a büntetőjog a gyűlölet-bűncselekmények, ekként a közösség tagja elleni erőszak tényállása „lakosság egyes csoportjai” köreként fogalmaz meg.
- [78] A Kúria ezt követően a felülvizsgálati indítványt a jogerős ügydöntő határozatban megállapított irányadó tényállás alapján azon eldöntendő kérdésre figyelemmel bírálta el, hogy az alapcselekménynek tekintett testi sértéshez képest a terhelt cselekménye valóban többlettértékelést kíván-e.
- [79] A Btk. 216. § (2) bekezdésében írt tényállás egyik elkövetési magatartása a bántalmazás. Ebben az esetben a bűncselekménynek konkrét természetes személy sértettje van.
- [80] A bántalmazás más testére gyakorolt támadó szándékú ráhatás, amely tudatos és közvetlen.
- [81] Ehhez képest van jelentősége jelen ügyben annak, hogy a felülvizsgálati indítványban a védői érvelés szerint sem vitatott, hogy az irányadó tényállás alapján a terhelt által elkövetett alapbűncselekmény testi sértés büntetettének kísérlete.
- [82] A védő kifejtette, hogy semmilyen olyan körülmény nem merült fel, amely azt indokolhatta volna, hogy a terhelt előítélettel viseltetett, azaz alacsonyabb rendűnek tartotta az átalakítási vita miatt a csoportot (freeSZFE mozgalom). A terhelt nem értett egyet a mozgalommal, amely jog őt is megillette, mint sokaknak, így neki ugyancsak ellenszenves volt a mozgalom (ezt kifejezte az eljárás során is) a jogellenessége stb. és az ország lejárata miatt, ami kiváltotta belőle az ellenérzést, indulatot. A védő szerint ezzel kívánta szembesíteni a sértettet, erre utalt a „hazaáruló” kifejezés.
- [83] Ezen védői álláspont azonban téves.
- [84] A Kúria előrebocsátja, hogy a terhelt oldaláról nézve a véleménynyilvánítás jogával, alapjoggyakorlásra hivatkozással (akár csak részben) igazolni a személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetését kizárt.
- [85] Véleménynyilvánítás erőszakos magatartással, erőszakkal nyilvánvalóan nem gyakorolható.

- [86] A Btk. – bárminemű motivációtól, indítéktól és célzattól függetlenül – büntetni rendeli az erőszak kifejtését; még a jogos vagy jogosnak vélt igény erőszakkal érvényesítése is bűncselekmény (önbíráskodás).
- [87] Erőszakot kifejtő cselekmény tényállásszerűsége ellenében pedig csak olyan körülmények zárhatják ki a társadalomra veszélyességet (jogellenességet), melyek folytán az adott magatartás társadalom számára hasznos, de legalább túrt.
- [88] E körbe tartozhat valamely alapjog gyakorlása, kiváltképp (és időtlenül) ilyen az élethez való jog.
- [89] Ez azonban erőszakos magatartás csak akkor lehet, ha közvetlen jogtalan támadást, illetve annak közvetlen fenyegető veszélyét hártja (jogos védelem), vagy közvetlen és másként el nem hárítható veszélyből ment (végszükség), vagy a bűncselekmény elkövetésén tetten ért személy kerül elfogásra [Be. 127. § (3) bekezdés].
- [90] Jelen esetben azonban a terhelt oldalán – nyilvánvalóan – egyikről sincs szó.
- [91] A Btk. az erőszak fogalmát, mértékét nem (egyik bűncselekmény esetében sem) határozza meg. Az erőszak – értelemszerűen – fizikai erő kifejtésével történő ráhatást, támadást jelent.
- [92] A Btk. 459. § (1) bekezdés 4. pontja szerinti törvényi értelmezés alapján erőszakos magatartásnak minősül a más személyre gyakorolt támadó jellegű fizikai ráhatás is, abban az esetben is, ha az nem alkalmas testi sérülés okozására.
- [93] Felülvizsgálatban a felülbírálatnak egyaránt tárgya a tényállásszerűség és a bűnösség kérdése. A tényállásszerűség az úgynevezett tárgyi okozatosság, a bűnösség pedig az úgynevezett alanyi okozatosság. A kettő együtt adja ki, hogy az elkövető tehet arról, amit a terhére róttak, amivel vádolják, mert van olyan külvilágbeli magatartása, ami a büntetőtörvényi tényállás szerinti elkövetői magatartás (mint szükséges ismérv a tárgyi oldalon); és mert tehet az ilyen magatartás tanúsításáról. Ez utóbbi az anyagi jogi bűnösség elengedhetetlen alapja, ami az alany tudati, gondolati világával függ össze (és mint ilyen, szükséges ismérv az alanyi oldalon).
- [94] Kétségtelen, hogy a terhelt erőszakot alkalmazott, amely alkalmas a testi sértés büntette kísérletének megállapítására.
- [95] Az elkövető tudatának tartalma törvényi tényállási elem, az ún. alanyi okozatosság: a tárgyi oldal elemeinek (elkövetési magatartás, eredmény stb.) külvilágban való megnyilvánulása, ténybelisége, és az elkövető ahhoz való akaratí viszonyulása.
- [96] Ez a viszonyulás az elkövetőn belüli, külvilágtól elzárt. Ezért az elkövetési magatartásról (eredményről) való tudatban előzetesen, illetve egyidejűleg meglévő képzet mindig csak valamely külvilágban megjelenő, illetve fizikai mérhető tényből következtetéssel ragadható meg, s mint ilyen, ténykérdés. Ebből a szándékosságra, gondatlanságra, illetve annak mikéntjére, s a bűnösségre vont következtetés jogi értékelés, ami jogkérdés.
- [97] A tudati – és más tények – megállapításától el kell különíteni a megállapított tények jogi értékelését, ami a valónak már elfogadott fizikai és tudati tényeknek a jogi normával történő egybevetése, a törvény szövegének való megfeleltetése. Ennek eredménye pedig már jogi fogalmak formájában jelenik meg. A kettő közti kapcsolatot az teremti meg, hogy ha az irányadó tényállás valamelyik külvilágból megjelenő tényt és abból vont ténybeli következtetést egyaránt rögzíti, és utóbbi helyes, akkor a jogi értékelésnek, s ekként a törvényi tényállás adott eleme megállapításának alapja van.
- [98] Az elkövető tudatának (a cselekmény motívumának) vizsgálata perdöntő, a tudatra vont következtetés ténybeli.
- [99] A motívumra vagy annak hiányára általában az elkövető kijelentéseiből, annak indulati töltéséből, a kijelentést kísérő cselekvőségéből vonható következtetés.
- [100] Jelen ügyben az elkövető tudattartalmára vont következtetés nem lehet kétséges, azt maga a terhelt tette nyilvánvalóvá.
- [101] Az irányadó tényállás egyértelműen rögzíti, hogy – a terhelt a sértett által viselt maszkon látható felirat miatt dühödött fel, és szólította meg őt, hogy nem fél-e attól, hogy a maszkja miatt bajba kerülhet; – ezt követően a terhelt a sértettet szidalmazta, többek között „hazaárulónak” nevezte, – és közölte, hogy szerencséje, hogy kamera van a buszon, különben megölné, – valamint olyan kijelentéseket tett, hogy a leszállást követően hogyan fogja megverni őt. – A terhelt ezután, már a szövtáást megelőzően elővett és kezében tartott késsel, a sértettet az arcának bal felén megszurta.
- [102] Mindez pedig azt jelenti, hogy a terhelt által elkövetett bűncselekmény (testi sértés) motivációja egyértelmű volt, azt a terhelt kinyilvánította, arra kizárólag azért került sor, mert előítélettel viseltetett a freeSZFE mozgalommal szemben, és az egyébként számára ismeretlen sértettet emiatt, az általa viselt szimbólum (maszk) miatt fenyegette, majd a hangoztatott szándékának megfelelően szúrta meg, miközben (többek között) „hazaárulónak” nevezte.
- [103] A terhelt indítéka tehát nem volt kétséges, annak a későbbiek során is hangot adott, miként azt az ítélet indokolása tartalmazza, hogy „a sértett az ő szemében ótvar, alantas, országrontó stb. szervezetet reklámoz”.
- [104] Ehhez képest a terhelt cselekménye tipikus üzenet-bűncselekmény, melynél a sértett személye valójában közömbös.
- [105] A védő álláspontja szerint a maszk viselésével a sértett csak a szimpátiáját, véleményét fejezte ki, de ettől nem vált egy védett lakossági csoport tagjává vagy vélt tagjává, a szimbólum viselése a személyiségének nem volt lényegi sajátossága.
- [106] A Kúria e védelmi érvelés kapcsán rámutat a következőkre.
- [107] A 7/2021. (II. 19.) AB határozat szerint a vallás, illetve közösséghez való tartozás az Alkotmánybíróság korábbi joggyakorlata alapján az ember személyiségének meghatározó jelentőségű eleme lehet (indokolás [3] bekezdés).
- [108] Mindezek alapján nem kétséges, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága összefüggésben van az egyén önkitaljesedésével, annak egyik alapfeltétele.
- [109] Az egyén nézetei, gondolkodásmódja, véleménye a személyiségének elválaszthatatlan része, és egyéni szabadságából adódóan kényszer és befolyás nélkül döntheti el, hogy ezt kifejezésre juttatja-e, és ha igen, mikor és milyen formában.

- [110]A vélemény kifejezése az is, ha valaki olyan ruhadarabot, öltözéket visel, amellyel egyértelműen a külvilág tudtára adja, hogy egy bizonyos kérdésben milyen álláspontot, nézetet, véleményt képvisel.
- [111]A sértett véleményének kinyilvánítása nem más, mint alapvető jog gyakorlása, amit a terhelt erőszakkal torolt meg. A Btk. Preambuluma rögzíti, hogy a törvényhozó – többek között – az ember sérthetetlen és elidegeníthetetlen alapvető jogainak védelme érdekében alkotta a törvényt.
- [112]A fokozott védelmet biztosító bűncselekmény megvalósulása szempontjából azonban nem az a kérdés, hogy a sértett a jelkép viselésével a csoport tagjává vált-e vagy sem, avagy milyen a kötődése az adott csoporthoz, szoros, laza vagy bármilyen.
- [113]Nem a sértett identitása a megválaszolandó kérdés, nem az, hogy miért viselte a maszkot, nem a sértett viszonylatában kell vizsgálni a csoportképző ismérveket.
- [114]E tekintetben a másodfokú ítélet indokolása (másodfokú ítélet [21] bekezdés utolsó mondat) is (részben) pontosításra szorul, azonban mindez az ügy érdemi megítélésén nem változtat. Ezért nyilvánvalóan irreleváns jelen ügy eldöntését illetően a sértett személyét (tudattartalmát) előterébe helyezni, miután a megválaszolandó kérdés valójában a freeSZFE mozgalom identitása. Az ugyanis tény, hogy a sértett a mozgalmat szimbolizáló maszkot viselte, és az is tény, hogy a terhelt emiatt bántalmazta.
- [115]Kizárólag ez az értelmezés következik a tényállás „vélt tartozás” eleméből.
- [116]A sértett véleménynyilvánítása jelen ügyben pedig (csupán) abból állt, hogy az autóbuzson utazva (a járványügyi intézkedéseknek megfelelően) viselt egy freeSZFE felirattal ellátott maszkot. Az emiatti erőszakos, fizikai és verbális megleckéztetése, az ismeretlenül is a rajta vett elégtétel, a kirekesztése, megbélyegzése, megalázása nem hogy kétséget afelől – szemben a védő érvelésével –, hogy a terhelt előítélettel viseltetett a freeSZFE mozgalom iránt.
- [117]A terhelt által elkövetett bűncselekményt (testi sértést), az erőszakot a védelmi indokok mentén méltányolhatónak tekinteni tehát kizárt. A cselekmény a terhelt előítéletességének a következménye, ami nem más, mint megtorlás, bosszú, amelyet a büntetőjogi dogmatika aljas indokként ismer.
- [118]Következésképpen a jogerős ítélet szerinti alapcselekmény nem azért nem a súlyos testi sértés minősített esete, mert a terhelt indítéka méltányolható lett volna, vagy, mert a verbalitás szintjén mindez már elterjedt (épp ellenkezőleg, erkölcsileg mélyen elítélendő), hanem azért, mert az aljas indokból elkövetés a közösség tagja elleni erőszak büntette megállapítása mellett a kétszeres értékelés tilalmába ütközik.
- [119]A védő hivatkozott a Kúria joggyakorlat-elemző csoportjának, illetve az EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatalának gyűlölet-bűncselekményekkel foglalkozó megállapításaira.
- [120]Ez utóbbi a gyűlölet-bűncselekményeket olyan bűncselekményekként definiálja, amelyeket előítélet-indítékból követnek el, ekként van egy alapbűncselekmény, amely közvetlenül irányulhat akár személy, akár vagyontárgy ellen, és ehhez járulékos elemként kapcsolódik az, hogy az elkövető a cselekményét a sértett által megtestesített csoporttal szembeni előítéletes indítékból követi el.
- [121]A Kúria ezzel egyetértve rögzítette, és rögzíti jelen ügy kapcsán is, hogy a gyűlölet-bűncselekményt általában nem egy konkrétan meghatározott személy (áldozat) ellen táplált, konkrét okon alapuló gyűlölettel vezérelve követik el. A passzív alany vagy a sértett bizonyos tulajdonságok alapján meghatározott csoport gyakran pusztán véletlenszerűen kiválasztott tagja, akit az elkövető általában nem ismer. Ahhoz, hogy a cselekmény gyűlölet(vezérelt)-bűncselekménynek minősüljön, nem kell, hogy az elkövetője ténylegesen gyűlölje az áldozatát. A gyűlölet-bűncselekmény valóságos méltóságot. Ez a tulajdonság pedig lehet nemzetiségi hovatartozás, bőrszín, származás, nemi identitás, szexuális irányultság stb. Ez az alacsonyabb rendűség megítélés vezet a csoport kiválasztott tagja(i) elleni valamilyen agresszív fellépésre. Következésképpen nem minden gyűlölet motiválta bűncselekmény sorolható a gyűlölet-bűncselekmény fogalom körébe, hanem csak azok, amelyeknél a gyűlölet oka, alapja valamilyen csoporttal szembeni előítélet.
- [122]A gyűlölet-bűncselekmény tulajdonképpen előítélettel motivált bűncselekmény. Az előítélet pedig negatív tartalmú: az elkövető belső meggyőződése szerint ahhoz a csoporthoz tartozók, amelynek tagjai vagy vélt tagjai a kiválasztott sértettek, valamely tulajdonságuknál fogva alacsonyabb rendűek, tehát nem érdemelnek egyenlő méltóságot. Ez a tulajdonság pedig lehet nemzetiségi hovatartozás, bőrszín, származás, nemi identitás, szexuális irányultság stb. Ez az alacsonyabb rendűség megítélés vezet a csoport kiválasztott tagja(i) elleni valamilyen agresszív fellépésre. Következésképpen nem minden gyűlölet motiválta bűncselekmény sorolható a gyűlölet-bűncselekmény fogalom körébe, hanem csak azok, amelyeknél a gyűlölet oka, alapja valamilyen csoporttal szembeni előítélet.
- [123]Jelen ügyben – szemben a védő érvelésével – ez történt.
- [124]Mindebből pedig két lényeges következtetést kell levonni.
- [125]Egyrészt azt, hogy a terhelt által elkövetett cselekmény a motívuma miatt előítéletes bűncselekmény, ekként a közösség tagja elleni erőszak bűncselekménye egyik lényegi ismérve megvalósult.
- [126]Másképp azt, hogy a terhelt cselekménye a másik lényegi ismérv – védett csoport – esetleges hiányában is aljas indokból elkövetett testi sértés büntette kísérleteként minősül.
- [127]Az irányadó tényállás alapján az is nyilvánvaló, hogy a bántalmazás mögött nem a sértett nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoporthoz való tartozásának motívuma áll, és nem is fogyatékosága, nemi identitása vagy szexuális irányultsága.
- [128]Ekként a felülbírálat során további megválaszolandó kérdés, hogy a freeSZFE mozgalom a lakosság olyan csoportjának tekintendő-e, amely a tényállás (közösség tagja elleni erőszak büntette) szerinti fokozott védelmet igénylő vagy sem.
- [129]A felülvizsgálati indítványban a felrótt cselekmény tényállásszerűségével összefüggésben a védő arra is hivatkozott, hogy a freeSZFE mozgalom tagjai jogellenes tevékenységet folytattak (jogellenes egyetemfoglalás), így a tagokat ez okból sem illeti meg a közösség tagja elleni erőszak tényállása által biztosított fokozott büntetőjogi védelem.

- [130]Kifogásolta, hogy az első- és a másodfokú bíróság sem foglalt állást az egyetemfoglalás jogellenességét illetően, azt meg sem említették.
- [131]A védő ezen érvelése szintén nem helytálló.
- [132]Mindenekelőtt ki kell emelni, hogy jelen büntetőügyben az eljárás első- és másodfokú bíróság, és így a Kúria sem arról dönt, hogy miként ítéendő meg az egyetemfoglalás, hanem a terhelt vád tárgyává tett cselekményéről és az e keretek között megállapított (ítéleti) tényállásban rögzített cselekményről.
- [133]Másként fogalmazva a büntetőeljárás tárgya nem az egyetemfoglalás, hanem a terhelt által az adott időben elkövetett bűncselekmény, ez az, amit el kell bírálni. Ezt az első- és a másodfokú bíróság megtette, és helytállóan rögzítette azt is indokolásában, hogy a mozgalom nem tekinthető jogellenesen működő, jogellenes célból létrejött csoportnak.
- [134]Ekként változatlanul irányadó az a bírósági gyakorlat, amely szerint az eszmerendszer közösségére alapozottan szervezett csoport (amely lehet egyesület, mozgalom stb.) tagjai csak akkor élvezhetnek kiemelt büntetőjogi védelmet, ha a szervezet az alkotmányban rögzített elveket tiszteletben tartva, törvényes keretek között fejti ki a tevékenységét. A nemzeti, etnikai, faji, vallási vagy egyéb lakossági csoport ellen irányuló célból létrehozott és a törvényi előírásokkal nyilvánvalóan szembe helyezkedő szerveződés tagjait – kiváltképpen akkor, ha a szervezetet a bíróság jogerős döntésével már fel is oszlatta – értelemszerűen a büntetőjog sem védheti fokozottan, hiszen ebben az esetben a jogrend egységének elve szenvedne súlyos sérelmet (Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.87/2011/5. számú határozat).
- [135]Jelen ügyben azonban ez utóbbiról nincsen szó.
- [136]Helytállóan állapította meg a másodfokú bíróság, hogy a freeSZFE mozgalom nem tekinthető nemzeti, etnikai, faji, vallási vagy egyéb lakossági csoport ellen irányuló célból létrehozott és a törvényi előírásokkal nyilvánvalóan szembe helyezkedő szerveződésnek; felosztatására, ellene hatósági fellépésre nem került sor, az alkotmányos rend elleni támadás a szerveződés részéről nem történt.
- [137]A védő ezzel ellentétes érvelése egyoldalú, a mozgalommal kapcsolatban kizárólag egy múltbéli eseményre fókuszáló, amikor kifejezi azon véleményét, hogy nem érdemel fokozott védelmet a szerinte jogellenes egyetemfoglalók mozgalma.
- [138]A Kúria ekként a következőkre mutat rá, szigorúan a terhelti cselekmény megítélésével összefüggésben.
- [139]Köztudomású tény, hogy az egyetemfoglalás 2020. szeptember 1. napján kezdődött és 2020. november 10. napjáig tartott, e napon befejeződött.
- [140]A freeSZFE mozgalom sem ez időszak alatt, és nyilvánvalóan ezt követően sem szűkíthető le az egyetemfoglalók mozgalmára, a mozgalom egyesületi formában változatlanul jelenleg is létezik és működik.
- [141]A Freeszfe Egyesületet a B. Törvényszék 2021. január 28. napján jogerős határozatával nyilvántartásba vette, a létesítő okirat kelte 2021. január 26. napja. Az egyesület létrehozására és bíróság általi bejegyzésére a jelen ügy tárgyát képező bűncselekmény elkövetése előtt már sor került, és a mozgalom, illetve az egyesület által folytatott és célzott tevékenységet nem tartotta jogellenesnek. Ehhez képest a terhelt a bűncselekményt 2021. február 25. napján követte el.
- [142]Az egyesület céljának leírása pedig azt tartalmazza, hogy „A Freeszfe Egyesület az autonómiájától 2020-ban megfosztott Színház- és Filmművészeti Egyetem 155 éves szellemiségét tovább örökítő szabad oktatási, kulturális és művészi alkotóműhely, mely demokratikus keretek között, autonóm módon működik. Célja egyrészt az Egyetem egykori szellemiségének megfelelő képzés, kutatás és tudásátadás megteremtése, másrészt nyitott műhelyként a művészet közvetítése a társadalom felé, egy új kulturális központi tér létrehozása és fenntartása.”.
- [143]A Kúria – szemben a védő érvelésével – egyetértett a Legfőbb Ügyészség átiratában írtakkal, így azzal is, hogy a sértett által viselt maszk egy olyan mozgalommal való szolidaritást jelképez, amely a Színház- és Filmművészeti Egyetem átalakítása ellen tiltakozott, és amely utóbb az általa képviselt eszmerendszernek megfelelő tevékenységét egy – máig is működő – bejegyzett egyesület keretében folytatta (folytatja) tovább, értelemszerűen a jelen ügy tárgyát képező cselekmény elkövetési idején is. A mozgalom nem törvényen kívüli lakossági csoport, amely a jogállamiság elveivel szembehelyezkedik, és amely ezért nem részesíthető kiemelt büntetőjogi védelemben.
- [144]Egyik oldalról nézve nyilvánvaló, hogy a mozgalom ismérve nem a védő által állított törvényellenessége (épp ellenkezőleg), következésképpen a kiemelt védelemre érdemtelennek nem tekinthető.
- [145]Másik oldalról nézve viszont önmagában abból, hogy egy csoport nem érdemtelen e védelemre (nem törvénybe ütköző), nem következik automatikusan az is, hogy arra érdemes, azaz fel kell mutatnia azon értéket (értékeket), védett tulajdonságot (tulajdonságokat), amelyek olyan identitást adnak, hogy a csoportot megilleti a kiemelt védelem.
- [146]A védő a jogellenességre hivatkozás mellett (ezen túlmenően) sem tekintette védendőnek a mozgalmat, az szerinte csupán egy adott kérdésben zajló vita kapcsán tiltakozók csoportja, ami nem olyan lényegi sajátosság, amely védelmet érdemel, továbbá emiatt előítéletnek, kirekesztésnek sem voltak kitéve.
- [147]Ez utóbbi kitétel az elkövetett bűncselekmény előítéletes motívuma, az elkövetési idő ismeretében nyilvánvalóan nem helytálló.
- [148]A Kúria a freeSZFE mozgalom (egyesület) csoportképző ismérveinek vizsgálata kapcsán a következőkre mutat rá.
- [149]A lakosság egyes csoportján emberek olyan közössége (összessége) értendő, amelynek tagjai valamely okból, illetve valamely ismérv alapján összetartozóak, illetve összetartozónak tekintik magukat. Van legalább egy lényegi ismérv, amely lehet közös (azonos) tulajdonság, nézet, értékrend, meggyőződés stb. A lényegi ismérv az az összetartó sajátosság, amely az adott csoportot a külvilág számára is felismerhetővé, jól elkülöníthetővé teszi.
- [150]Ezen lényegi ismérv sajátossága pedig a közösség tagja elleni erőszak törvényi tényállásának változását követően már nem önmagában abban keresendő, hogy az ismérv veleszületett vagy meg nem változtatható, hanem attól bővebb, az identitáshoz kapcsolódik.
- [151]A büntetőjogi fellépés oka ugyanis az előítélet-motiváció elleni küzdelem, függetlenül attól, hogy a

- cselekmény a hagyományos értelemben vett hátrányos helyzetben lévő csoport ellen irányul vagy sem (miként jelen ügyben). Ez a lényegi ismérv az emberi-társadalmi státuszt meghatározó lényeges (védendő) tulajdonság.
- [152] Jelen ügyben a freeSZFE mozgalom (egyesület) tagjai, támogatói a Színház- és Filmművészeti Egyetem átalakítása kapcsán nem kétséges, hogy csoportot alkottak, és pedig olyan csoportot, amely összetartó ereje, a közös vélemény tartalma, a mozgalom (egyesület) elvei, eszméje, értékei alkotmányos alapelveket (ekként védett tulajdonságot) képviseltek, képviselnek.
- [153] Ekként a mozgalom lényegi ismérvei között kell sorolni az alapjog „hierarchia” csúcsán elhelyezkedő alapjogokat, az (egyenlő) emberi méltóságot és a véleménynyilvánítás szabadságát, továbbá ezekhez kapcsolódóan az önrendelkezés jogát, a tanulás, tanítás, a művelődés és a diszkriminációmentesség jogát is.
- [154] Mindez pedig arra is választ ad, hogy a mozgalom nem csupán valaminek a tetszése vagy nem tetszése alapján – szubjektíve – különül el másoktól, más csoportoktól, hanem a lényegi összetartó sajátossága által, objektíve.
- [155] Az eljáró bíróságok következtetése helytálló, a freeSZFE mozgalom (egyesület) a lakosság olyan csoportja, amelynek tagja (vélt tagja) az ellene irányuló előítéletes támadás miatt kiemelt jogi védelemben részesítendő.
- [156] Az irányadó tényállás szerint a terhelt az élet kioltására alkalmas eszközzel, késsel követte el a bűncselekményt, ekként a felfegyverkezve elkövetés minősítő körülményének megállapítása sem lehet kétséges.
- [157] Nem tévedett tehát az eljáró bíróság, amikor a terheltet bűnösnek mondta ki közösség tagja elleni erőszak büntetésében [Btk. 216. § (2) bek., (3) bek. b) pont] és – helyesen megnevezve – testi sértés büntetésének kísérletében [Btk. 164. § (1) bek., (3) bek.], törvényes a cselekmény minősítése és a kiszabott büntetés is.
- [158] A védő kifogásolta azt is, hogy a terhelttel szemben kiszabott büntetés eltúlzott, az eljáró bíróságok megsértették a büntetés kiszabása során irányadó rendelkezéseket.
- [159] Miután azonban a minősítés törvényes, és más anyagi jogszabálysértés sem történt, önmagában a kiszabott büntetés mértéke felülvizsgálati eljárásban nem kifogásolható.
- [160] A bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik ugyanis, hogy konkrét ügyben, illetve az adott terhelt esetében mit tekint enyhítő vagy súlyosító körülménynek, s azt miként értékeli.
- [161] Ennek során a bíróságnak figyelemmel kell lennie a büntetés törvényben rögzített céljára (Btk. 79. §) és a büntetés kiszabásának elveire (Btk. 80. §), valamint a büntetés kiszabás során értékelhető tényezőkről szóló 56. BK véleményben foglaltakra. Nyilvánvaló, hogy ezek a büntetés kiszabási tevékenység mérlegelendő, mérlegelésre váró szempontjai. Miután pedig az anyagi jogi felülvizsgálat tárgyát sem a bíróság bizonyítékokat mérlegelő tevékenysége, sem a büntetés kiszabási tényezők értékelése nem képezheti, így felülvizsgálatban az sem támadható, illetve vizsgálható, hogy az eljáró bíróság miként vette figyelembe a Btk. 79. és 80. §-ának előírásait, valamint az 56. BK véleményben rögzített iránymutatást.
- [162] Ekként a Kúria a védő által előterjesztett felülvizsgálati indítványt elbírálva – miután nem észlelt olyan eljárási szabálysértést sem, amelynek vizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles – a megtámadott határozatokat a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsulésen eljárva, a Be. 662. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Bfv.III.366/2022/9.)

179 A vesztegetés elfogadása tényállásszerű, ha az elkövetőnek a gazdálkodó szervezet részére (vagy érdekében) végzett tevékenysége teremti az alkalmat az előny kérésére, függetlenül attól, hogy az arra vonatkozó szerződést már korábban aláírták [Btk. 291. § (1) bek., (3) bek. a) pont].

- [1] A törvényszék a 2021. május 27-én kihirdetett ítéletével az I. r. terheltet az ellene „önálló intézkedésre jogosult személy által, kötelességszegéssel elkövetett vesztegetés elfogadása büntette” – helyesen vesztegetés elfogadásának büntette – [Btk. 291. § (1) bek., (2) bek. a) pont, (3) bek. b) pont] miatt emelt vád alól felmentette.
- [2] Az ügyészség fellebbezése folytán eljáró ítéletábra mint másodfokú bíróság a 2022. január 20-án meghozott végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét az I. r. terhelt tekintetében helyben hagyta.
- [3] A jogerős ítéletben megállapított tényállás szerint az I. r. terhelt M. Város Polgármesteri Hivatalának Városfejlesztési és Fenntartási Osztályán magasépítési beruházási ügyintézőként és közbiztonsági referensként dolgozott.
- [4] A Városfejlesztési és Fenntartási Osztály feladatai közé tartozik többek között az önkormányzati beruházások előkészítése és bonyolítása, az intézményi kezelésben nem lévő önkormányzati vagyron állagmegóvása, kárelhárítása.
- [5] Az I. r. terheltnek a 2011. december 31. napjától hatályos munkaköri leírása szerint elsődleges feladata volt a város intézményhálózata beruházási és felújítási munkáinak műszaki ügyintézői feladatai elvégzése. Gondoskodott ezen feladatok előkészítéséről, szerződésbe adásáról, ellenőrzéséről, pénzügyi rendezéséről, az intézményfelújítások éves és középtávú terveinek elkészítéséről és azok végrehajtásáról. Felelős volt a szerződések megkötése előtti pályázatokért, illetve az árajánlatok elkészítéséért. Ellátta az önkormányzati beruházások közül a magasépítési feladatok műszaki ellenőri teendőit.
- [6] M. Város Polgármesteri Hivatala a 2015. július 2. napjától hatályos, majd a 2016. február 15. napjától 2016. július 18. napjáig hatályos utasításokkal rendelkezett a kötelezettségvállalás, az utalványozás, az ellenjegyzés szabályozásáról. Ezen utasítások szerint az I. r. terhelt szakmai teljesítés igazolására volt jogosult, ami kiterjedt az intézményi fejlesztésekre, felújításokra, karbantartásokra, az M. Kft. által megrendelt felújítási munkákhoz kapcsolódó teljesítési igazolások aláírására, számlák szakmai igazolására.

- [7] Az I. r. terhelt és a II. r. terhelt középiskolás koruk óta ismerték egymást, mindketten a gy.-i H. J. Építőipari Szakközépiskolában tanultak.
- [8] A II. r. terhelt 1997. év óta foglalkozott kőfaragói és kőmegmunkálási tevékenységgel különböző cégek keretében. 2015–2016. években M. Város Önkormányzata részére az R. Kft. ügyvezetőjeként vállalt felújítási munkákat. Az I. r. terhelttel ezen munkák végzése során került hivatalos kapcsolatba, emellett a régi ismeretségből fakadó személyes és magánjellegű gazdasági kapcsolat is fennállt a két terhelt között.
- [9] Az R. Kft. és M. Város Önkormányzata 2015. október 8. napján engedményezési szerződést írt alá.
- [10] A szerződés tárgya az volt, hogy az R. Kft. által az M. Polgármesteri Hivatalban a felújítási munkákra kapott végösszegeből az adótartozásának részteljesítése céljából az önkormányzat részére engedményez.
- [11] 2015. december 30. napján az M. Város Önkormányzata nevében eljáró polgármester és a II. r. terhelt mint az R. Kft. ügyvezető igazgatója között vállalkozási szerződés jött létre az M. Polgármesteri Hivatal (Városháza) főépületében folyamatban lévő kőlépcső felújítási munkák I. ütemének elvégzése utáni helyreállító festési munkák elvégzésére. A vállalkozási szerződés mellékletét képezte a 2015. december 29. napján elkészített árajánlat, ami szerint 1 380 236 forint + 372 664 forint áfa, összesen bruttó 1 752 900 forint a helyreállítási munkák költsége, mely összeg a vállalkozási szerződésben a szerződés összegeként lett feltüntetve.
- [12] A II. r. terhelt az elvállalt munkát A. T. festő-mázoló egyéni vállalkozóval végeztette el. A 2016. január 1. napján kelt vállalkozási szerződés szerint a szerződés összege 960 000 forint volt, mely összeg az anyagdíj és a munkadíj összegét tartalmazta.
- [13] 2016. január 7. napját megelőzően az I. r. terhelt a II. r. terhelttől szerzett információ alapján tisztában volt azzal, hogy a helyreállítási munkák költsége az elfogadott árajánlatnál valamivel kevesebb lesz.
- [14] 2016. január 7. napján 12 óra 03 perckor telefonon beszéltek egymással a terheltek, és eközben az I. r. terhelt azt mondta „Ja, annyit mond, tehát a festésnél ugye számolgattunk, te valami ilyesmit mondtál, hogy 690 vagy 680-at kért a festő, és ugye én ezt nagyjából megdupláztam. Óóó ... arra gondoltam, hogy ott a fölét feleznénk, a nettóját, ha ez így neked jó? Amit én számoltam.” Erre a II. r. terhelt azt mondta, hogy „Ilyesmire, ilyesmire gondolok én is, igen. Tehát amire, amire én gondoltam, amire én gondoltam, neked az körülbelül ez az összeg, úgyhogy igen.” Az I. r. terhelt erre azt mondta, hogy „Jó, tehát azt ott a fölét azt felezzük, tehát ezt így gondoltam. Jó lenne, ha ez a ha a magas emelésű békát is ki tudnád valamikor perkálni megmondom én...”.
- [15] Valamivel később pedig arról beszéltek, hogy az önkormányzati vezetők minden alkalommal megkérdezték az I. r. terheltet arról, hogy van-e engedményezés is. Majd közölte a II. r. terhelttel, hogy előleget fog fizetni az önkormányzat, de a végszámlán megint fel kell ajánlania majd valamit.
- [16] A beszélgetés során a II. r. terhelt ígéretet tett a pontos teljesítésre és a megfelelő minőségű munkavégzésre.
- [17] 2016. január 7. napján az I. r. terhelt a vállalkozási szerződésben vállalt kivitelezési munka teljesítéséről teljesítésigazolási jegyzőkönyvet állított ki, amely szerint a II. r. terhelt 1 380 236 forint + 372 664 forint áfa, azaz bruttó 1 752 900 forint összegű végszámla benyújtására jogosult.
- [18] Az R. Kft. 2016. január 7. napján kiállította a számlát majd azt M. Város Önkormányzatának benyújtotta.
- [19] A számla alapján 2016. január 11. napján M. Város Önkormányzata 1 752 900 forintot átutalt az R. Kft. bankszámlájára.
- [20] A festési munkát ténylegesen elvégző A. T. alvállalkozó 2016. január 29. napján állította ki a számlát nettó 960 000 forint összegről az R. Kft. fővállalkozó részére.
- [21] Az elvégzett munkának a helyszíni mérések és a TERC VIP összevont költségvetési program felhasználásával számított kivitelezési költsége nettó 1 352 957 forint, bruttó 1 718 255 forint.
- [22] A jogerős ügydöntő határozat ellen a fellebbeviteli főügyészség terjesztett elő felülvizsgálati indítványt a Be. 649. § (1) bekezdés a) pont ac) alpontjában írt okból, az I. r. terhelt terhére.
- [23] A felülvizsgálati indítvány szerint a másodfokon eljáró ítélőtábla az elsőfokú ítélet tényállását megalapozatlannak, felderítetlennek találta, ugyanakkor az észlelt megalapozatlanságot bizonyítás felvételével kiküszöbölte, a bizonyítás eredményeként a törvényszék által megállapított tényállást érintetlenül hagyva. Ezzel együtt az ítélőtábla ítéletszerkesztési hiba folytán olyan további tényeket is megállapított indokolása [134] és [144] bekezdésében, amelyek ugyancsak a tényállás részeként kezelendők.
- [24] E tényállásból pedig a főügyészség szerint kizárólag az I. r. terhelt bűnösségére vonható következtetés. A lényegét ugyanis abban látta, hogy az I. r. terhelt tisztában volt vele, miszerint a II. r. terhelt a szerződés tárgyát képező munkálatokat a vállalkozói díjhoz képest olcsóbban el tudja végeztetni, azonban ezt az információt nem az önkormányzat javára érvényesítette, hanem saját maga kívánt belőle hasznot húzni, fennálló magántartozása megfizetésével. Azaz az I. r. terhelt munkakörét felhasználva teremtett fedezetet a II. r. terhelt vállalkozói tevékenysége folytán saját követelésének kiegyenlítésére, amely még akkor is jogtalan előny, ha egyébként a szerződés egyéb paraméterei nem jogellenesek. Ez pedig jóval több, mint az ítélőtábla szerinti egyszerű összeférhetlenség.
- [25] Ekként a tényállásból azt is kiolvashatónak tartotta, hogy az I. r. terhelt gazdálkodó szervezet érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban kért előnyt. A tényállás részévé tett telefonbeszélgetés alapján az I. r. terhelt a szerződésből származó haszon felét kérte a II. r. terhelttől, következképpen az I. r. terhelt pusztán a II. r. terheltnek címzett kérés kimondásával megvalósította a vesztegetés elfogadása büntetettének alapesetét. Mivel pedig az I. r. terhelt a gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozójának minősül, cselekménye a Btk. 291. § (1) bekezdésébe ütközős, és a (3) bekezdés a) pontja szerint minősülő vesztegetés elfogadásának büntetetté válását megvalósította meg.
- [26] Ehhez képest a másodfokú bíróság ítéletének indokolását a [138] bekezdésben abban is tévesnek vélte, hogy a cselekmény elkövetési magatartása az előny adása, illetve annak ígérete lett volna. Az

- ítélőtábla ugyanis maga is megállapította, hogy az I. r. terhelt jogtalan előnyt kért a II. r. terhelttől, amellyel tényállásszerű magatartást tanúsított.
- [27] Indokai alapján indítványozta, hogy a Kúria az ítélet tábla végzését helyezze hatályon kívül, és a másodfokú bíróságot utasítsa új eljárásra.
- [28] A Legfőbb Ügyészség átiratában a fellebbviteli főügyészség felülvizsgálati indítványát – annak indokaival is egyetértve – fenntartotta.
- [29] Az indítvány érveit kiegészítve kifejtette, hogy az I. r. terhelt az őt a városi önkormányzat mint gazdálkodó szervezet működésével kapcsolatban álló személyek jogait és érdekeit érintő lényeges kérdésekben megillető és döntés-előkészítési jogosultságai okán tekintendő önálló intézkedésre jogosult személynek.
- [30] Az I. r. terhelt büntetőjogi felelőssége szempontjából az ítélet táblától eltérően nem tulajdonított jelentőséget annak, hogy más szerződésekkel kapcsolatban a II. r. terhelt cége engedményezési szerződést kötött az önkormányzattal, miként a szerződés tárgyát képező munka valós piaci árának sem. Mivel a gazdasági társaság és az önkormányzat között szinte folyamatos gazdasági kapcsolat állt fenn, ezért azt is közömbösnek vélte, hogy a tényállásban szerepeltetett telefonbeszélgetést egy héttel megelőzően már sor került a szerződés aláírására. Kiemelte, hogy az eljáró bíróságok álláspontjával szemben az I. r. terhelt köteleességszegése vagy a II. r. terhelt jogtalan előnyhöz juttatása a bűncselekmény megállapításához nem szükséges.
- [31] A fellebbviteli főügyészség indítványát módosítva ezért az első- és másodfokú ügydöntő határozat hatályon kívül helyezésére, és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítása iránt tett indítványt.
- [32] A felülvizsgálati indítvány alapos.
- [33] A Be. 660. § (1) bekezdése értelmében a Kúria a felülvizsgálati indítványt főszabályként tanácsüléssel bírálja el. E főszabály alóli kivételként a Kúria nyilvános ülésen határoz a felülvizsgálati indítványról, ha a terhelt vagy a védő a terhelt terhére benyújtott felülvizsgálati indítvány kézbesítésétől számított nyolc napon belül ezt indítványozza [Be. 660. § (2) bek. a) pont].
- [34] A fentiekre történő figyelmeztetés után az érintettek nem indítványozták nyilvános ülés kitűzését, ezért a Kúria a felülvizsgálati indítványt tanácsüléssel bírálta el.
- [35] Az iratokból kitűnően az ítélet tábla 2022. február 23-án kézbesítette az ügyészség részére a jogerős ügydöntő határozatot, amelyhez képest a fellebbviteli főügyészség a Be. 652. § (3) bekezdésében meghatározott határidőn belül, 2022. június 27-én, ekként joghatályosan nyújtotta be a terhelt terhére szóló felülvizsgálati indítványt.
- [36] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amely a Be. 648. §-a alapján csak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen, és kizárólag a Be. 649. §-ában tételesen felsorolt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe. A felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető, ezért az azon kívül eső anyagi vagy eljárásjogi kérdések a felülvizsgálatban közömbösek.
- [37] A Be. 649. § (1) bekezdés a) pont ac) alpontja alapján felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével mentette fel a terheltet.
- [38] A felülvizsgálati eljárás megkerülhetetlen szabálya, hogy a felülvizsgálati indítványban a jogerős ügydöntő határozat által megállapított tényállás nem támadható [Be. 650. § (2) bek.]. Ezzel összhangban a felülvizsgálati eljárásban a bizonyítékok ismételt egybevetésének, eltérő értékelésének, valamint bizonyítás felvételének nincs helye, a felülvizsgálati indítvány elbírálásakor a jogerős ügydöntő határozatban megállapított tényállás az irányadó [Be. 659. § (1) bek.]. A jogkövetkeztetések helyessége tehát kizárólag az irányadó tényállás alapulvételével ítéltető meg (BH 2004.102., BH 2021.280.).
- [39] Azaz, felülvizsgálat keretében az eljárási törvény a jogerős ítélettel szembeni jogi kifogások előterjesztésének lehetőségét biztosítja. Éppen ezért a Kúria már az indokolás e pontján rögzíti, hogy az alapügyben eljáró bíróságok ténybeli következtetései a felülvizsgálati eljárás során érinthetetlenek. Következésképpen, a támadott ügydöntő határozat jog- és ténybeli következtetései az indítvány elbírálása során élesen elkülönítendőek, és a Kúria által folytatott rendkívüli jogorvoslati eljárásban kizárólag az előbbieket javítására végezhető el, mégpedig az irányadó tényállás alapulvételével.
- [40] Az irányadó tényállás pedig az ítélet egészében és tartalmilag vizsgálható (BH 2015.216.I.), és ezért a tényálláshoz tartozónak kell tekinteni mindazon történeti tényeket, amelyeket az ítélet megállapított, függetlenül attól, hogy ítéletszerkesztési hiba folytán a bíróság esetlegesen nem a történeti tényállásban rögzítette, hanem az indokolás más részében, így a bizonyítékok értékelése vagy a jogi indokolás körében (BH 2016.163.III.).
- [41] Ennek pedig jelen ügyben is jelentősége van, mert az első- és a másodfokú bíróság – a szoros értelemben vett történeti tényállásból ki nem tűnő módon – a jogi értékelés szempontjából alapvető jelentőségű ténykérdésben gyökeresen eltérő következtetést vont le.
- [42] A vádirat azt róta az I. r. terhelt terhére, hogy a 2016. január 7-én folytatott „telefonbeszélgetés során arra kérte a II. r. gyanúsítottat, hogy a tényleges nettó összeg, valamint az árajánlatban szereplő nettó összeg közötti különbség felét a részére adja át”. A törvényszék elsőfokú ítéletében ugyanakkor e megfogalmazás helyett a külső szemlélő számára nehezen követhető telefonbeszélgetés érintett részének szó szerinti leiratát szerepeltette a tényállásban.
- [43] Ezt pedig okkal tette: az indokolás [54]–[55] bekezdésében ugyanis pontosan arra az álláspontra helyezkedett, hogy a lehallgatott telefonbeszélgetés többféleképpen is értelmezhető. Másként szólva, a telefonbeszélgetés értelme (igazolt módon) nem azonos a vádiratban neki tulajdonított jelentéstartalommal, azaz, hogy az I. r. terhelt (bizonyíthatóan) nem az M. Város Önkormányzata és az R. Kft. között 2015. december 30-án létrejött szerződésben kikötött vállalkozói díjból kért részesedést a II. r. terhelttől.
- [44] A törvényszék ekként nem talált igazolható ténybeli kapcsolatot a vállalkozási szerződés és az I. r. terhelt által 2016. január 7-én a II. r. terheltnek címzett kérés között.

- [45] A másodfokon eljáró ítélőtábla azonban az elsőfokú bíróság ítéletét részben felderítetlennek [Be. 592. § (2) bek. b) pont] ítélte, ezért az indokolás [114] bekezdése szerint bizonyítást vett fel „a Be. 593. § (1) bekezdés b) pontja szerint a felderítetlenségből eredő részleges megalapozatlanság kiküszöbölése érdekében”, ismertetve az általa jelentősnek vélt okiratokat. A kérdéses okiratok lényegi tartalmát a [115]–[125] bekezdésben is feltüntette, majd a [126] bekezdésben deklarálta, hogy „ezzel a bizonyítási anyag már teljes és a tényállás megalapozott és a Be. 593. § (3) bekezdése szerint a másodfokú eljárásban is irányadó volt”.
- [46] Ehhez képest a másodfokú bíróság a törvényszék által megállapított tényállást szövegszerűen semmiben nem módosította, annak ellenére, hogy a Be. 593. § (1) bekezdés b) pontjának felhívásával ráadásul eltérő – a Be. 593. § (5) bekezdés a)–b) pontjában írtak szerint az ügy megítélését megfordító – tényállás megállapítására utalt, miközben az elsőfokú bírósággal azonos (el nem térő) következtetésre jutott az I. r. terhelt bűnösségét illetően.
- [47] Valójában azonban az ítélőtábla – tényállásbeli módosítás hiányában is – eltérő ténybeli következtetést vont le a törvényszékhez képest, amely a lentebb kifejtendők szerint valóban alkalmas az ügy megítélésének megfordítására, mégpedig éppen a fellebbviteli főügyészség indítványa által célzott irányban.
- [48] Az ítélőtábla ugyanis – szemben a törvényszékkel – tényként állapította meg ítélete [132] és [139] bekezdésében, hogy az I. r. terhelt a 2016. január 7-én lezajlott telefonbeszélgetés során pontosan a 2015. december 30-án megkötött vállalkozási díj hasznából kért részesedést a II. r. terhelttől.
- [49] Ez pedig olyan ténybeli következtetés, amely a határozatszerkesztéstől függetlenül a történeti tényállás részeként kezelendő, és amely ekként a felülvizsgálati eljárásban is irányadó.
- [50] Kizárólag az irányadó tények ilyenét azonosítását követően válhatott lehetségessé az I. r. terhelt cselekvőségét érintő helyes jogi következtetés levonása.
- [51] A jogi elbírálás középpontjában pedig az a tény áll, hogy az I. r. terhelt M. Város Polgármesteri Hivatala [mint a Btk. 291. § (1) bekezdése szerinti gazdálkodó szervezet] alkalmazottjaként eljárva tartott kapcsolatot az egyébként vele baráti viszonyban álló II. r. terhelttel az utóbbi által képviselt R. Kft. és az önkormányzat között kötött szerződésekkel – így a 2015. december 30-án létrejött szerződéssel – összefüggésben.
- [52] A fentiek szerint a jogerős ítélet azt is tényként állapította meg, hogy a tényállásban írt „felezés” alatt az I. r. terhelt a II. r. terhelt által képviselt gazdasági társaságot megillető vállalkozó díj hasznából való részesedésre utalt. Az I. r. terhelt tehát meghatározott pénzösszeget kért a II. r. terhelttől, e pénzösszeg pedig a Btk. 291. § (1) bekezdésének alkalmazásában előnyként értékelendő.
- [53] A vizsgált bűncselekmény megvalósulása ekként azon áll, hogy az előny kérése az I. r. terheltnek az önkormányzat alkalmazottjaként végzett tevékenységével kapcsolatban állónak, egyúttal jogtalannak tekinthető-e.
- [54] Általánosságban, ha az elkövetőt és az előny kérésével érintett címzettet éppen a passzív vesztegető gazdálkodó szervezet részére (vagy érdekében) végzett tevékenysége fűzi az előny kéréséhez vezető kapcsolatba, az elsőként említett feltétel megléte általában megállapítható. Más szóval, ha az elkövetőnek a gazdálkodó szervezet részére (vagy érdekében) végzett tevékenysége teremti az alkalmat az előny kérésére, a cselekmény tényállásszerű.
- [55] A kért előny pedig minden esetben jogtalan, ha az elkövető nem rendelkezik érvényes jogcímmel annak szolgáltatására.
- [56] A törvény által megkívánt feltételek jelen ügy tényállására is teljesülnek.
- [57] Az I. r. terhelt az önkormányzat műszaki ügyintézői feladatkörében eljárva a II. r. terhelt által képviselt R. Kft.-vel megkötött szerződés során is döntéselőkészítő feladatokat látott el. Ez azt jelenti, hogy az önkormányzat részére végzett munkája a szerződés létrejöttének, ezzel az R. Kft. részére járó díjazás kikötésének is szükséges előfeltételét képezte. Azaz maga is közreműködött abban, hogy az R. Kft. az őt foglalkoztató önkormányzat irányába vállalkozói díjra formálhasson igényt. Saját munkaköri feladatainak teljesítésével járult tehát hozzá, hogy az önkormányzat kifizetést teljesítsen a II. r. terhelt által képviselt kft. részére, ezért a vállalkozót megillető díjazásból való részesedés kérésével pontosan az önkormányzat részére végzett tevékenységével kapcsolatban kért előnyt.
- [58] Az előny jogszerűtlensége sem lehet kérdéses: az I. r. terhelt munkaköri kötelességének teljesítéséért az önkormányzattal fennállt munkavégzésre irányuló jogviszonya keretében volt díjazásra jogosult, ellenben a vállalkozói díjból való részesedésre természetszerűleg nem tarthatott igényt.
- [59] A kifejtetteknek megfelelően, és az ítélőtábla indokolásában írtakkal ellentétben teljességgel közömbös, hogy a szerződés megkötésére – így a vállalkozói díj kikötésére – már az előny kérését megelőzően sor került. Az időbeliség nem befolyásolja a tényállási elemek megvalósulását sem az előnynek az I. r. terhelt önkormányzat részére végzett tevékenységével való összefüggését, sem pedig annak jogtalanságát illetően.
- [60] A másodfokú határozat indokolásának [145] bekezdésében írtakkal szemben a bűncselekmény megvalósulása körében jelentőség nélküli továbbá, hogy az I. r. terhelt „magánemberként vállalkozói tevékenységet” folytatott, és „ennek keretében az önkormányzati munkákban is érdekelt gazdasági szereplőkként üzentelt”. A büntetőjogi elbírálás igényét nem az keletkezteti, hogy az I. r. terheltnek a II. r. terhelttel, avagy az általa képviselt gazdasági társasággal elszámolási jogviszonya állt fenn, amelyből eredő esetleges követeléseit érvényesíteni kívánta, hanem az, hogy az önkormányzat részére végzett tevékenységét magánérdekei szolgálatával mosta össze, az őt meg nem illető díjazásból jogtalanul részesedni kívánva.
- [61] A vesztegetés elfogadásának büntette kapcsán önálló intézkedésre jogosultnak minősül, aki az adott szerv működését vagy a szervvel kapcsolatba kerülő személyek jogait és érdekeit érintő lényeges kérdésekben dönthet. A vezető beosztású alkalmazottak, valamint az adott szerv képviselőire

- jogosult személyek mellett önálló intézkedésre jogosultnak tekintendők azok is, akik lényegesen befolyásolhatják az érdemi döntést (BH 2017.250.I.).
- [62] A Kúria más ügyben megfogalmazott elvi iránymutatásának alapulvételével a nem vezető beosztást betöltő I. r. terhelt is önálló intézkedésre jogosult személyként valósította meg a tényállásban írt cselekményt. A tényállásban írtak szerint ugyanis mind a polgármester hatáskörébe tartozó szerződések megkötésének folyamatában, mind pedig a vállalkozó részére történt teljesítés során az érdemi döntés (a szerződés megkötése, a vállalkozói díj kifizetése) olyan döntéselőkészítő feladatkörökkel rendelkezett, amelyek gyakorlásával az érdemi döntés meghozatalát, tartalmát lényegi módon volt képes befolyásolni.
- [63] Mindezek alapján az I. r. terhelt irányadó tényállásban foglalt cselekménye – a felülvizsgálati indítvány érveivel összhangban – a vesztegetés elfogadása büntetnének [Btk. 291. § (1) bek. I. ford., (3) bek. a) pont] megállapítására lehet alkalmas.
- [64] Ekként a törvényszék, illetve az ítélőtábla a büntető anyagi jog szabályainak megsértésével hozott felmentő rendelkezést az I. r. terhelttel szemben.
- [65] A kifejtett érvek mentén a Kúria – mivel nem észlelt olyan eljárási szabálysértést, amelynek vizsgálatára a Be. 659. § (6) bekezdése alapján hivatalból köteles – a felülvizsgálati indítványnak helyt adva – a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsulésen – a megtámadott első- és másodfokú határozatot a Be. 663. § (1) bekezdés a) pontja alapján hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasította.

(Kúria Bfv.II.801/2022/5.)

180I. A másodfokú bíróság nyilvános ülése megtartásának a terhelt távollétében 2021. január 1. napját követően is feltétele a terhelt szabályszerű idézése, illetve – ha meghallgatása már előre láthatólag sem szükséges – értesítése [Be. 599. § (4) és (5) bek.].

II. Nem áll be a kézbesítési fikció, ha az értesítés kézbesítésének megkísérlése sem került sor. A meg nem történt kézbesítés határidő nélkül, és nem csak annál a bíróságnál kifogásolható, amelynek eljárásában a kézbesítésre, illetve annak megkísérlésére sor került; és ha az feltétlen eljárási szabálysértéshez vezet, annak jogkövetkezményeit időhatár nélkül – akár az arra való hivatkozás hiányában is – alkalmazni kell [Be. 133. § (2) bek. és (3) bek. a) pont].

- [1] A kerületi bíróság a 2021. május 26-án kihirdetett ítéletével a terheltet járművezetés ittas állapotban vétsége [Btk. 236. § (1) bek.] miatt 5 hónap, fogházban végrehajtani rendelt szabadságvesztésre, 3 év közúti járművezetéstől eltiltásra és 1 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy a terhelt a kiszabott szabadságvesztésből legkorábban a büntetés kétharmad részének kitöltését követő napon bocsátható feltételes szabadságra. Elrendelte továbbá a D. Járásbíróság büntetővégzésével kiszabott 7 hónap – eredetileg végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett – szabadságvesztés végrehajtását, és kötelezte a terheltet az eljárás során felmerült 30 000 forint büntetőjogi költség megfizetésére.
- [2] Az ellentétes irányú fellebbezések folytán eljárási törvényszék mint másodfokú bíróság a 2021. október 12-én meghozott végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta, egyúttal kötelezte a terheltet a másodfokú eljárásban felmerült 7 200 forint büntetőjogi költség megfizetésére.
- [3] A jogerős ügydöntő határozatot „perújítási indítvány” megnevezéssel a terhelt védője támadta meg.
- [4] Indítványában kifejtette, hogy a terhelt részére címzett, a törvényszék által kitűzött nyilvános ülésre szóló, „nem kereste” jelzéssel visszaérkezett értesítés nem tekinthető szabályszerűen kézbesítettnek, mert az utóbb kezdeményezett postai kivizsgálás eredményeként a levélküldeményről szóló postai értesítőt a kézbesítő nem a címhelyen állította ki.
- [5] Erre tekintettel úgy ítélte meg, hogy a „kézbesítési vélelem” megdőlt, így a terhelt önhibáján kívül esett el attól, hogy a nyilvános ülésen megjelenve a büntetés kiszabás körében a javára szóló körülményeket előadja.
- [6] Indokai alapján a Be. 637. § (1) bekezdés g) pontjában írt okból perújítás elrendelésére, egyben „a másodfokú ítélet hatályon kívül helyezésével” az alapügyben kiszabott szabadságvesztés fülbeszakítására tett indítványt.
- [7] A Legfőbb Ügyészség átiratában a védő felülvizsgálati indítványként értékelt beadványa nyomán az indítványt törvényben kizártak tartotta.
- [8] A Be. 132–133. §-ában és az 598–599. §-ában írt szabályok áttekintését követően arra az álláspontra helyezkedett, hogy a terheltnek címzett, a másodfokú bíróság nyilvános ülésére szóló értesítés kézbesítésére vonatkozó kézbesítési fikció 2021. szeptember 9-én beállt. Az ezt követő három hónap elteltét követően kézbesítési kifogás előterjesztésének nincs helye, és e határidő elmulasztását a védő sem vitatta indítványában.
- [9] A BH 2019.101. számon közzétett eseti döntés elvi tartalmát idézve arra a következtetésre jutott, hogy az értesítés kézbesítése nem tekinthető ugyan szabályszerűnek, de az adott esetben nem a másodfokú bíróság intézkedése, hanem a Magyar Posta Zrt. mulasztása volt az oka annak, hogy a szabadon lévő terhelt a lakcímére küldött értesítésről nem szerzett tudomást. E jogsérelmet azonban nem felülvizsgálati eljárásban láta orvosolhatónak, hanem a Be. 133. § (1) bekezdés a) pontján alapuló kézbesítési kifogás útján, megjegyezve egyúttal, hogy a kézbesítési kifogás benyújtására a Be. 133. § (2) bekezdésében szabott jogvesztő határidő már lejárt.
- [10] Mivel pedig a kézbesítéssel összefüggésben a másodfokú bíróságot nem terhelté mulasztás, a felülvizsgálati indítványban felrótt abszolút hatályú eljárási szabálysértést sem látta megvalósulni.
- [11] Indítványozta ezért, hogy a Kúria a felülvizsgálati indítványt mint törvényben kizártat utasítsa el.
- [12] A védő a Legfőbb Ügyészség átiratára tett észrevételében az indítványban foglaltakat fenntartotta.
- [13] Okfejtése szerint a terhelt kézbesítési kifogását kizárólag a jogerős határozatról való tudomásszerzését követően, a postai vizsgálat eredményének ismeretében terjeszthette (volna) elő, amely szükségképpen csak a kézbesítési fikció

- beálltától számított három hónapon túli időpontra eshetett.
- [14] Ekként a terhelt „a postai kézbesítés szándékos szabotálása” miatt nem vehetett részt a nyilvános ülésen.
- [15] A felülvizsgálati indítvány alapos.
- [16] A védő beadványát nem felülvizsgálati indítvány címén terjesztette elő, és kérelmének elbírálását a törvényszéktől várta, ezért a Kúria elsőként azt vizsgálta, hogy annak elbírálására rendelkezik-e hatáskörrel.
- [17] A beadványok, nyilatkozatok elbírálásának alapvető rendező elve szerint azokat soha nem a megnevezésük, hanem mindenkor a tartalmuk szerint kell megítélni (BH 2003.355.). Az Alkotmánybíróság gyakorlata ugyanezt a rendező elvet követi (3227/2013. (XII. 12.) AB végzés [14] bekezdés, 3156/2013. (VII. 24.) AB végzés [14] bekezdés).
- [18] Nem vitásan perújítási okot jelent(ene), ha az alapügyet a bíróság a Be. CI. Fejezete szerinti külön eljárásban fejezte (volna) be [Be. 637. § (1) bek. g) pont].
- [19] A másodfokú bíróság azonban nem a Be. CI. Fejezete szerint, azaz nem a Be. 747. § (3) és (4) bekezdésében írt feltételek meglétének ellenőrzését követően, és nem a Be. 750. § (2) és (3) bekezdésében írt eljárási rendben bírálta el az elsőfokú ítélet ellen bejelentett fellebbezéseket. A Be. CI. Fejezete szerint lefolytatott külön eljárás hiányában pedig értelemszerűen a Be. 637. § (1) bekezdés g) pontjában írt perújítási ok megvalósulása sem vetődhet fel.
- [20] Ehelyett a védő valójában azt kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság szabályszerűnek nem tekinthető értesítés alapján tartotta meg a nyilvános ülést a terhelt távollétében, az eljárást jogerős ügydöntő határozattal befejezve.
- [21] Ez pedig – a Be. 608. § (1) bekezdés d) pontjában írtakra figyelemmel – a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontjában írt felülvizsgálati okra való hivatkozásnak feleltethető meg, így a védő beadványa megnevezése ellenére is kizárólag felülvizsgálati indítványként bírálható el.
- [22] A felülvizsgálat rendkívüli jogorvoslat, amely a Be. 648. §-a alapján csak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen, és kizárólag a Be. 649. §-ában tételesen felsorolt anyagi és eljárásjogi okokra hivatkozással vehető igénybe. A felülvizsgálati okok törvényi köre nem bővíthető, ezért az azon kívül eső anyagi vagy eljárásjogi kérdések a felülvizsgálatban közömbösek.
- [23] A Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja szerint felülvizsgálatnak van helye, ha a bíróság a határozatát a Be. 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértéssel hozta meg. A Be. 608. § (1) bekezdés d) pontja alapján feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértést valósít meg, ha a tárgyalást olyan személy távollétében tartották meg, akinek a jelenléte a törvény értelmében kötelező.
- [24] A felülvizsgálati indítvány szerint e feltétlen hatályon kívül helyezésre vezető eljárási szabálysértés a másodfokú nyilvános ülésnek a terhelt távollétében való megtartásával állt be.
- [25] Az ügyiratokból kitűnően a törvényszék 2021. augusztus 19-én nyilvános ülést tűzött ki az ítélet ellen bejelentett fellebbezések elbírálására, amelynek határnapjaként 2021. október 12-ét határozta meg. A nyilvános ülésre értesíteni rendelte a terheltet. Az értesítés „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza a bíróságra, így az a kézbesítés tértivevény szerinti 2021. szeptember 2-i második megkísérlésének időpontjárta tekintettel az ezt követő ötödik munkanapon, 2021. szeptember 9-én szabályszerűen kézbesítettnek látszott.
- [26] Ezt követően a törvényszék a tértivevény által igazolt adatok valóságában bízva a kitűzött nyilvános ülést a terhelt távollétében megtartotta, és a büntetőügyet jogerős ügydöntő határozattal befejezte.
- [27] Az eljárás tényeinek illetlen tisztázását követően válhat lehetségessé az állásfoglalás a felülvizsgálati indítvány középpontjában álló jogkérdéseket illetően.
- [28] Elsőként azt szükséges tisztázni, hogy a törvény lehetőséget biztosít-e a másodfokú nyilvános ülés megtartására a terhelt távollétében, illetve, hogy ezt befolyásolja-e a részére címzett idézés vagy értesítés szabályszerű kézbesítésének megtörténte.
- [29] E tárgyban pedig az alábbi törvényi rendelkezések adnak iránymutatást:
- a bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság azt idézi, akinek a jelenléte az eljárási cselekménynél kötelező, és azt értesíti, akinek a jelenléte nem kötelező, de azt a törvény lehetővé teszi [Be. 112. § (1) bek.],
 - a bíróság eljárási cselekményei közül a tárgyaláson a terhelt jelenléte kötelező, ha a tárgyaláson való jelenlét jogáról a Be. 430. § (1) bekezdése szerint nem mondott le [Be. 428. § (1) bek. a) pont],
 - a másodfokú bíróság a nyilvános ülésen a terheltet a büntetékiszabási körülmények további tisztázása érdekében meghallgathatja [Be. 599. § (2) bek. b) pont],
 - a nyilvános ülésen a terhelt jelenléte a Be. 599. § (2) bekezdés b) pontjában írt esetet kivéve nem kötelező [Be. 599. § (4) bek.], és
 - a fellebbezés a szabályszerűen idézett vádlott távollétében akkor is elbírálható, ha a nyilvános ülés eredményeként megállapítható, hogy a meghallgatása nem szükséges [Be. 599. § (5) bek.].
- [30] Mindezeket összevetve az alábbiak állapíthatók meg.
- [31] Amikor a fellebbezés elbírálásának előkészítése során a másodfokú tanács elnöke az ügyet a Be. 596. § (2) bekezdése alapján nyilvános ülésre tűzi ki, a Be. 589. §-ára figyelemmel a Be. 509. § (1) bekezdése szerinti eljárása során megvizsgálja, hogy a nyilvános ülésen előre láthatólag szükséges lesz-e a terhelt meghallgatása a büntetékiszabási körülmények további tisztázása érdekében; igenlő esetben a terheltet idézi, ellenkező esetben értesíti a nyilvános ülésről.
- [32] Ha a másodfokú bíróság a nyilvános ülésre a terheltet idézte, az a távollétében csak akkor tartható meg, ha a nyilvános ülés eredményeként megállapítható, hogy a terhelt meghallgatása mégsem szükséges. Erre ugyanis a Be. 599. § (5) bekezdése kifejezetten lehetőséget ad, annak egyetlen további feltételeként a terhelt szabályszerű idézését jelöli meg.
- [33] Amennyiben a terhelt értesítés ellenére marad távol a nyilvános ülésről, akkor külön törvényi rendelkezés nélkül, önmagában a Be. 112. § (1) bekezdése alapján is nyilvánvaló, hogy a nyilvános ülés megtartható, hiszen éppen azért került sor az

- értesítésére, mert a jelenléte – a Be. 599. § (4) bekezdése értelmében – nem kötelező. Ekként a jelen ügyben az a megválaszolandó kérdés, hogy ebben az esetben feltétele-e a nyilvános ülés megtartásának a terhelt szabályszerű értesítése, illetve eredményez-e eltérő jogi megítélést az értesítés teljes elmaradása és a megtörtént kézbesítés körében megvalósult esetleges más szabálysértés.
- [34] Ennek megválaszolása kapcsán a Kúria elsőként arra utal, hogy a másodfokú bíróság nyilvános ülésére vonatkozóan a Be. 2021. január 1. napját megelőzően hatályban volt szövege a terhelt eljárási cselekményen való jelenléte kapcsán nem tartalmazott eltérő szabályt a Be. 425. § (3) bekezdésére tekintettel irányadó Be. 428. §-ához képest, azaz az kötelező volt. Ugyanakkor a Be. 599. § (5) bekezdése – a jelenleg hatályossal azonos szövegezéssel – lehetővé tette a nyilvános ülés megtartását a szabályszerűen idézett terhelt távollétében akkor, ha a nyilvános ülés eredményeként megállapítható, hogy a meghallgatása nem szükséges.
- [35] Ekként – mivel a terhelt jelenléte főszabályként kötelező volt – a terheltet a nyilvános ülésre minden esetben idézni kellett. Ebből az következik, hogy a szabályszerű idézés megtörténte minden esetben feltétele volt a nyilvános ülés terhelt távollétében való megtartásának és a Kúria gyakorlata is ennek megfelelően alakult [Kúria Bfv.III.197/2021/8., Bfv.I.387/2020/7. (BH 2020.292.), Bfv.I.1294/2020/13., Bfv.III.1367/2013/6. (BH 2015.152.)]. Ugyanakkor a Be. 599. § (5) bekezdése minden esetben lehetővé tette, hogy – ha a terhelt meghallgatására nem volt szükség – a másodfokú bíróság a nyilvános ülést megtartsa és be is fejezze az idézés ellenére távol maradt terhelt jelenléte nélkül is.
- [36] A büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2020. évi XLIII. törvény 222. §-a 2021. január 1-jei hatállyal módosította a Be. 599. § (4) bekezdését annyiban, hogy rögzítette, miszerint a nyilvános ülésen a terhelt jelenléte – ha meghallgatása nem szükséges – nem kötelező. Ezzel további önálló kivételt határozott meg a Be. 428. § (1) bekezdésének főszabálya alól, ami külön törvényi rendelkezés nélkül, önmagában a Be. 112. § (1) bekezdéséből adódóan vonja maga után, hogy ilyen esetben a terheltet a nyilvános ülésre nem idézni, hanem értesíteni kell.
- [37] Ehhez képest a törvény – értelemszerűen – nem mondja ki külön, hogy a nyilvános ülés megtartásának a terhelt távollétében feltétele a terhelt szabályszerű értesítése, ez azonban szintén adódik a Be. 112. § (1) bekezdéséből, egyúttal alapfeltétele a Be. 39. § (1) bekezdés *h*) pontja szerinti terhelti jog gyakorlásának, és ekként a tisztességes eljáráshoz való jognak is lényeges eleme. Az ellenkező álláspont oda vezetne, hogy akár a terhelt értesítésének teljes mellőzésével, kötelező védői eljárást nem igénylő ügyben pedig lényegében bárki idézése vagy értesítése nélkül hozhatna a bíróság „nyilvános ülésen” ügydöntő határozatot.
- [38] Ennek megfelelően a Kúria a Bfv.I.1426/2021/11. számú határozatában rögzítette, hogy a nyilvános ülés megtartásának a jelenleg hatályos jogszabályi környezetben is feltétele, hogy a másodfokú bíróság a nyilvános ülésről a terheltet szabályszerűen értesítse. A nyilvános ülés megtartása a terhelt távollétében tehát szabályszerű értesítés hiányában akkor is kötelezően hatályon kívül helyezéshoz vezető feltétlen eljárási szabálysértés, ha a terhelt meghallgatása a nyilvános ülésen nem szükséges. Csak ez biztosítja ugyanis, hogy a terhelt a jelenléti jogának gyakorlásáról érdemben dönthessen (Bfv.II.793/2022/10. [20]–[29] bekezdés).
- [39] Ekként már csak az szorul megítélésre, hogy az adott esetben a terhelt részére címzett, a törvényszékre „nem kereste” jelzéssel visszaérkezett értesítés szabályszerűen kézbesítettnek tekintendő-e, és ha igen, az indítvány a kézbesítési fikció megdöntésére alkalmas-e.
- [40] Ennek eldöntéséhez pedig az alábbi jogszabályi rendelkezések szolgálnak támpontul:
- a hivatalos iratot a címzettnek vagy az egyéb jogosult átvevőnek személyes átadással kell kézbesíteni [a postai szolgáltatások nyújtásának és a hivatalos iratokkal kapcsolatos postai szolgáltatás részletes szabályairól, valamint a postai szolgáltatók általános szerződési feltételeiről és a postai szolgáltatásból kizárt vagy feltételesen szállítható küldeményekről szóló 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 29. § (1) bek.],
 - amennyiben az első kézbesítési kísérlet nem vezetett eredményre – kivéve, ha az átvételt a címzett megtagadta, vagy a postai szolgáltató a 26. § (3) bekezdése szerinti kézbesítést érintő információval rendelkezik –, a postai szolgáltató a hivatalos irat érkezéséről és a sikertelen kézbesítési kísérletről a címzett részére a (3) bekezdésben meghatározott adattartalommal bíró értesítőt hagy hátra, a hivatalos iratot az értesítőn megjelölt kézbesítési ponton a címzett vagy egyéb jogosult átvevő rendelkezésére tartja, és a kézbesítést a sikertelen kézbesítés napját követő ötödik munkanapon újból megkísérli [335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 31. § (1) bek.],
 - a második kézbesítési kísérlet sikertelensége esetén a postai szolgáltató a címzett részére a (3) bekezdésben meghatározott adattartalommal bíró értesítőt hagy hátra, a hivatalos iratot az értesítőn megjelölt kézbesítési ponton a második kézbesítési kísérlet napját követő öt munkanapig a címzett vagy egyéb jogosult átvevő rendelkezésére tartja [335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 31. § (2) bek.],
 - a második értesítőben megjelölt átvételi határidő eredménytelen elteltét követő munkanapon a postai szolgáltató a hivatalos iratot a tértivevényen vagy az annak megfelelő elektronikus dokumentumon feltüntetendő „nem kereste” jelzéssel a feladónak visszaküldi [335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 31. § (4) bek.],
 - a postai úton kézbesítendő ügyiratot szabályszerűen kézbesítettnek kell tekinteni a kézbesítés második megkísérlésének napját követő ötödik munkanapon, ha a kézbesítés azért volt eredménytelen, mert a címzett vagy helyette a jogszabály szerint átvételre jogosult más személy az ügyiratot nem vette át, ezért az „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza [Be. 132. § (2) bek. b) pont],
 - a címzett és a címzett képviselője vagy védője a (3) bekezdésben meghatározott okból kifogást

- terjeszthet elő annál a bíróságnál, amelynek eljárása alatt a kézbesítés történt a kézbesítési fikció alján kézbesítettnek tekintett ügyirat esetében a [Be. 132. § (2) bekezdésében meghatározott] kézbesítési fikció beálltáról való tudomásszerzéstől számított tizenöt napon belül [Be. 133. § (1) bek. a) pont],
- a bíróság akkor ad helyt a kifogásnak, ha a címzett az ügyiratot azért nem vehette át, mert a kézbesítés a postai küldemények kézbesítéséről szóló jogszabály [335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet] megsértésével történt, vagy más okból nem volt szabályszerű [Be. 133. § (3) bek. a) pont],
 - a kifogás benyújtásának a kézbesítési fikció beállta napjától számított három hónap elteltével nincs helye, és e határidő elmulasztása miatt nem lehet igazolással élni [Be. 133. § (2) bek.].
- [41] Az idézett jogszabályi rendelkezések egybevetésével az indítvány mikénti elbírálásának sarokköve, hogy a postai kivizsgálás eredménye (a megkísérelt kézbesítés szabálytalan jellegének alátámasztásával) a kézbesítési fikció megdöntését alapozza-e meg (azaz kézbesítési kifogásként lehet megítélhető), avagy annak igazolására alkalmas-e, hogy kézbesítés hiányában a kézbesítési fikció be sem állt.
- [42] Kézbesítési fikciót ugyanis a Be. 132. § (2) bekezdés b) pontjában írt, fentebb idézett törvényi rendelkezéseknek megfelelően kizárólag a megkísérelt, de eredménytelen kézbesítés keletkeztethet.
- [43] Ekként a kézbesítési kifogás azon keresztül támadja a kézbesítési fikciót, hogy a kézbesítés tényleges megkísérlése a 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet szabályaival ellentétesen ment végbe. Ezzel párhuzamosan a Be. 133. § (3) bekezdés a) pontjának idézett szövege is a jogszabály megsértésével „történt”, azaz a valósan, de szabálytalanul megkísérelt kézbesítésről szól, e feltétel teljesülése esetére biztosítva a kézbesítési kifogás előterjesztésének lehetőségét.
- [44] Ehhez képest a meg nem kísérelt kézbesítés értelemszerűen nem vezethet a kézbesítési fikció beálltára. Az idézés (értesítés) kézbesítetlensége a tértivevényen feltüntetett, a való tényekkel összhangban nem álló „nem kereste” jelzéstől függetlenül a Be. 132. § (2) bekezdés b) pontja alapján sem eredményezi, hogy azt szabályszerűen kézbesítettnek lehessen tekinteni. Kézbesítetlenség esetén ezért a szabályszerű kézbesítés eljárási törvényben meghatározott következményei sem alkalmazhatók.
- [45] A kérdés a felülvizsgálati indítvány megítélése szempontjából is meghatározó jelentőséggel bír.
- [46] Ha a valóságban nem történt kézbesítés (a tértivevény a való élet tényeivel ellentétesen igazolja a kézbesítés kétszeri megkísérlését), akkor az iméntiek szerint a Be. 132. § (2) bekezdésében írt kézbesítési fikcióról sem lehet szó. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a meg nem történt kézbesítés határidő nélkül, és nem csak annál a bíróságnál kifogásolható, amelynek eljárásában a kézbesítésre, illetve annak megkísérlésére sor került, és ha az feltétlen eljárási szabálysértéshez vezet, annak jogkövetkezményeit időhatár nélkül – akár az arra való hivatkozás hiányában is – alkalmazni kell.
- [47] Következésképpen, amennyiben a tértivevény által tanúsított tényekkel ellentétesen a nyilvános ülésre szóló terhelti idézés (értesítés) kézbesítését a postai szolgáltató a valóságban meg sem kísérelte (nem történt kézbesítés), úgy a szabályszerű idézés (értesítés) hiánya a felülvizsgálati eljárásban is észlelhető (észlelendő), a Be. 608. § (1) bekezdés d) pontjában írt következmények levonásának szükségességével.
- [48] Ezzel ellentétesen, ha a postai szolgáltató megkísérelte ugyan a nyilvános ülésre szóló, „nem kereste” jelzéssel visszaérkezett terhelti idézés (értesítés) kézbesítését, de a kézbesítés tényleges megkísérlése során megszegte a 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 31. § (1)–(4) bekezdésében írt szabályokat, a Be. 132. § (2) bekezdés b) pontja szerint beállt kézbesítési fikció nyomán szabályszerűnek tekintendő kézbesítés eljárásjogi következményei kizárólag a Be. 133–134. §-ában írt kézbesítési kifogás útján érthetők el. A kézbesítési kifogás előterjesztése pedig csakis a Be. 133. § (1) bekezdésében meghatározott szubjektív, illetve a (2) bekezdésben írt objektív határidőn belül lehetséges, elbírálása a kézbesítési fikcióval érintett hivatalos irat kézbesítését elrendelő bíróság kizárólagos, a rendkívüli jogorvoslat elbírálására jogosult bíróság által el nem vonható hatáskörébe tartozik. A kézbesítési fikció okán szabályszerűnek tekintett kézbesítés következményei ezért a kézbesítési kifogás elbírálására hatáskörrel nem rendelkező Kúria által lefolytatott felülvizsgálati eljárásban nem küszöbölhetők ki, még abban az esetben sem, ha a postai küldemények kézbesítéséről szóló jogszabálynak az idézés (értesítés) valós megkísérlése során történt megsértése csak a kézbesítési kifogás előterjesztésére nyitva álló határidőn túl igazolódik be.
- [49] Ez utóbbi esetkörre vonatkozatható elvi tartalmat hordoz a Legfőbb Ügyészség átiratában hivatkozott, BH 2019.101. számú közzétett eseti döntés, amely szerint a kézbesítési fikció megdöntése iránti kérelem előterjesztésére nyitva álló törvényi határidő (három hónap) eltelte után nem tehető kétségessé az értesítés (idézés) kézbesítésének szabályszerűsége, és ennek folytán az, hogy a fellebbezések másodfokú tanácsulésen történő elbírálása ebből a szempontból szabályszerű volt-e (hasonlóképpen Bfv.II.293/2020/7. [50] bekezdés).
- [50] Olyan döntés ugyanakkor nem lelhető fel a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett kúriai határozatok közt, amely amellett érvelne, hogy a kézbesítés következményei pusztán a kézbesítési bizonyítványon (tértivevényen) feltüntetett jelzés nyomán beállnának, függetlenül a kézbesítés valós megtörténtétől. Ezzel szemben a Kúria éppen azt szögezte le elvi élle, hogy a kézbesítés joghatásai nem a tértivevény visszaérkezéséhez (vagy az azon feltüntetett jelzéshez), hanem – figyelemmel az Alaptörvény 28. cikkére is – a tényleges, igazolható kézbesítéshez, illetve annak időpontjához kötődnek (Bfv.II.793/2022/10. [34] bekezdés). Ezzel összhangban a kézbesítés elmaradása a Be. egyetlen szabálya szerint sem vonja maga után a kézbesítéshez fűződő következmények alkalmazását.
- [51] A másodfokú nyilvános ülésre szóló terhelti idézés (értesítés) kézbesítetlenségének, illetve a kézbesítési fikció okán szabályszerűként értékelendő

- kézbesítésének esetköreit elkülönítve, majd a különböző esetkörök eltérő következményeit áttekintve juthatott el a Kúria az alapügy tényeinek eljárásjogi szempontú megítéléséig.
- [52] A konkrét ügyben pedig a felülvizsgálati indítvány mellékleteként csatolt, a Magyar Posta Zrt. által kiállított okirat szerint a kézbesítést nyomkövetésre alkalmas eszköz támogatásával végző postai alkalmazott a kézbesítés megkísérlése esetén a levélszekrénybe helyezendő értesítőt nem a 335/2012. (XII. 4.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdés c) pontja szerinti címhelyen állította ki, ezért az értesítő Korm. rendelet által megkívánt hátrahagyása nem igazolható. Ennek logikus folyományaként az sem támasztható alá, hogy a postai kézbesítő a címhelyet felkeresve a kézbesítést egyáltalán megkísérelte volna.
- [53] Mindez pedig azt jelenti, hogy a másodfokú nyilvános ülésre szóló terhelti értesítés kézbesítésére – utólag igazolhatóan – egyáltalán nem került sor, kézbesítés hiányában pedig a Be. 132. § (2) bekezdés b) pontja szerinti kézbesítési fikció sem állhatott be.
- [54] Szabályszerű (avagy szabályszerűen értesítettnek tekintendő) értesítés hiányában azonban a törvény a fentebb írtak szerint nem teszi lehetővé a másodfokú bíróság által kitűzött nyilvános ülés terhelt távollétében való megtartását, még akkor sem, ha az értesítést a kézbesítési bizonyítványon feltüntetett jelzés alapján a törvényszék alappal vélte szabályszerűen kézbesítettnek.
- [55] Éppen ezért nincs jelentősége annak sem, hogy a feltétlen eljárási szabálysértés – a kifejtettek szerint – a bíróságnak valóban nem róható fel, annak megvalósulása ugyanis ettől független (BH 2018.40., BH 2014.333.).
- [56] Ekként a törvényszék a nyilvános ülést – bár önhibáján kívül, de – szabályszerű értesítés hiányában tartotta meg a terhelt távollétében, amellyel a másodfokú eljárásban a Be. 608. § (1) bekezdés d) pontjában meghatározott, feltétlen hatályon kívül helyezésre vezető, egyúttal a Be. 649. § (2) bekezdés d) pontja alapján felülvizsgálati okot is képező eljárási szabálysértés valósult meg.
- [57] A kifejtett érvek mentén a Kúria – a Be. 660. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésen – a törvényszék felülvizsgálati indítvánnyal támadott végzését a Be. 663. § (2) bekezdése és a (4) bekezdés a) pontja alapján hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróságot új eljárásra utasította.
- [58] A Kúria – a Kúria Elnöke számára a bíróságok szervezeteről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 10. § (2) bekezdésében biztosított felhatalmazás alapján, a Kúria ügyelosztási rendjének IV.6. pontjában írt rendelkezése nyomán – öttagú tanácsban járt el.
- [59] A Kúria a Be. 663. § (3) bekezdése szerinti utasításként írja elő, hogy a törvényszék a megismételt eljárást a terhelt jelenlétre vonatkozó rendelkezési jogát tiszteletben tartva folytassa le, a nyilvános ülés terhelt – esetleges – távollétében való megtartásának feltételeként a részére címzett értesítés kézbesítésének kézbesítési bizonyítvány által igazolt szabályszerűségére továbbra is ügyelje.
- [60] A Be. 856. § (1) bekezdés a) pontja szerint a bűnügyi költséget a befizetéstől a visszatérítés időpontjáig eltelt időre számított mindenkori törvényes kamatával együtt a terheltnek vissza kell téríteni, ha rendkívüli jogorvoslat folytán a jogerős ügydöntő határozatot a bíróság hatályon kívül helyezte, és megismételt eljárást kell lefolytatni. A Be. 857. § (1) bekezdése pedig előírja, hogy a visszatérítést felülvizsgálat esetén a Kúria rendeli el. Ennek megfelelően a Kúria elrendelte a terhelt részére az általa eddig esetlegesen megfizetett bűnügyi költség mindenkori törvényes kamatával történő visszatérítését.
- (Kúria Bfv.II.1038/2022/7.)
- 181 I. Az európai elfogatóparancs végrehajtása tárgyában hozott bírósági végzés nem a vádról, a terhelt büntetőjogi felelősségéről, a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról dönt, emiatt nem ügydöntő határozat, ezért ellene felülvizsgálatnak sincs helye.**
- II. Nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv határozata alapján csak abban az esetben és csak az azzal érintett terhelt tekintetében lehet felülvizsgálati indítványt előterjeszteni, amely ügyvel és terhelttel kapcsolatosan a nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv egyedi döntésében megállapította, hogy az érintett ügyben az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését; illetve, ha a nemzetközi szerződés azon rendelkezésének megsértését állapította meg, amely olyan eljárási szabálysértést valósított meg, amely a törvény szerint felülvizsgálattal nem, csak fellebbezéssel támadható [Be. 456. § (1) bek., 648. § c) pont, 649. § (2) bek. c) pont].**
- [1] A törvényszék a nyilvános tárgyaláson meghozott végzésével a 2022. augusztus 8. napján 22 óra 35 perctől őrizetben volt, 2022. augusztus 10. napjától ideiglenes átadási letartóztatásban lévő terhelt átadási letartóztatását és átadását egy szlovák járásbíróság a terhelttel szemben kibocsátott európai elfogatóparancsa vonatkozásában elrendelte. Rendelkezett arról, hogy a terheltet legkésőbb a határozat véglegessé válásától számított 10 napon belül át kell adni a szlovák hatóságoknak, amennyiben ezen időpontig nem veszik át, szabadlábra kell helyezni. Megállapította, hogy a specialitás szabálya a terhelt tekintetében alkalmazandó.
- [2] Az ítéletábra mint másodfokú bíróság – tanácsülésen – meghozott végzésével az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta azzal, hogy az átadási letartóztatás az átadásig tart. A terhelt utónevét pontosította és megállapította, hogy az európai elfogatóparancsot kibocsátó tagállam a Szlovák Köztársaság. A törvényszék határozata a másodfokú végzés folytán véglegessé vált.
- [3] A terhelt meghatalmazott védője felülvizsgálati indítványt nyújtott be a megjelölt végzésekkel szemben a Be. 648. § c) pont II. fordulatára hivatkozással és indítványozta, hogy a Kúria a megtámadott végzéseket változtassa meg és hozzon a törvénynek megfelelő határozatot, tagadja meg a terhelt átadását a Szlovák Köztársaság részére. Másodlagosan kérte, hogy a Kúria az indítvány elbírálásáig a terhelt átadását a Szlovák Köztársaság részére függesse fel.

- [4] Felülvizsgálati indítványát a Be. 648. § c) pontjában foglalt azon felülvizsgálati okra alapította, mely szerint felülvizgálatnak „nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv határozata alapján van helye”. Hivatkozott arra, hogy a szlovák bíróság korábbi eljárásának ismeretében nem garantálják a terheltnek az Emberi Jogok Európai Egyezményében foglalt jogait.
- [5] Az indítvány alapján felülvizsgálati eljárás lefolytatása törvényben kizárt.
- [6] A Be. XC. Fejezetében szabályozott felülvizgálat rendkívüli jogorvoslat, annak lefolytatására kizárólag a bíróság jogerős ügydöntő határozatával szemben és kizárólag a törvényben meghatározott okokra történő hivatkozással, azok fennállása esetén van helye. A felülvizsgálati okok köre nem bővíthető.
- [7] A Be. 648. §-a egyértelműen meghatározza, hogy felülvizgálatnak kizárólag a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen van helye.
- [8] A felülvizsgálati indítvánnyal támadott végzések nem ügydöntő határozatok, ezért azok felülvizgálatára nincs törvényes lehetőség.
- [9] A Be. 456. § (1) bekezdése szerint a bíróság jogerős ügydöntő határozata végleges, mindenkire kötelező döntést tartalmaz a vádról, illetve a terhelt büntetőjogi felelősségéről, a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról.
- [10] Az európai elfogatóparancs végrehajtása tárgyában hozott bírósági végzés nem a vádról, a terhelt büntetőjogi felelősségéről, a büntetőjogi következményekről vagy ezek hiányáról dönt, emiatt nem ügydöntő határozat, ezért ellene felülvizgálatnak sincs helye.
- [11] Jogerőre kizárólag a bíróság ügydöntő határozata emelkedhet. A Be. 459. § (1) bekezdése értelmében az egyesbíró vagy a tanács elnöke az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően a határozatra vezetett záradékkal tanúsítja az ügydöntő határozat jogerőre emelkedésének tényét és a jogerőre emelkedés napját. A felülvizsgálati indítvánnyal támadott bírósági határozatok nem ügydöntő végzések, amelyek a Be. 460. § (1) bekezdésére figyelemmel nem jogerőre emelkednek, hanem véglegessé válnak [Be. 449. § (1) bek. a) pont és b) pont].
- [12] A Kúria megállapította, hogy emellett a védő felülvizsgálati okra hivatkozása is téves.
- [13] A Be. 648. § c) pontjában írt felülvizgálati okot, mely szerint felülvizgálatnak a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata ellen az Alkotmánybíróság vagy nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv határozata alapján is van helye, a Be. 649. § (3)–(5) bekezdése részletezi.
- [14] A Be. 649. § (4) és (5) bekezdése alapján egyértelmű, hogy nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv határozata alapján csak abban az esetben és csak az azzal érintett terhelt tekintetében lehet felülvizgálati indítványt előterjeszteni, amely ügygel és terhelttel kapcsolatosan a nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv egyedi döntésében megállapította, hogy az érintett ügyben az eljárás lefolytatása vagy a bíróság jogerős, a vádról rendelkező ügydöntő határozata megsértette a törvényben kihirdetett nemzetközi szerződés valamely rendelkezését; illetve, ha a nemzetközi

szerződés azon rendelkezésének megsértését állapította meg, amely olyan eljárási szabálysértést valósított meg, amely a törvény szerint felülvizgálatlaltal nem, csak fellebbezéssel támadható. Mindezekre figyelemmel általánosságban nemzetközi szerződéssel létrehozott emberi jogi szerv más ügyben, más személyt érintően hozott határozatai alapján a határozattal nem érintett ügyben, illetve személy esetében felülvizgálati indítvány előterjesztésének nincs helye.

- [16] Mindezekre figyelemmel a Kúria a Be. 660. § (1) bekezdése alapján tanácsulésen eljárva, a terhelt védője által előterjesztett felülvizgálati indítványt mint törvényben kizárt indítványt elutasította.

(Kúria Bfv.I.51/2023/2.)

182I. Érvényességre kiható lehet a bírói eljárás lefolytatását, ha abból az tűnik ki, hogy az ügy kimenetelét függetlenül a bizonyítékoktól, a további bizonyítási eljárás eredményétől, eleve (előre) eldöntötte. Az eleve eldöntöttség egyfelől sérti a bizonyítékok szabad értékelésének elvét, másfelől az ártatlanság védelmének alaptörvényi garanciáját. Ennek a következtetésnek kétségtelenül konkrét ténybeli alapokon nyugvónak kell lennie, ugyanis csak az adott konkrét ügy valóságos tényei alapján lehet megállapítani, s csak olyan feltárt adatok alapján, amelyek a bíró pártatlansága iránt észszerű (megalapozott) kételyt ébreszteni alkalmasak.

II. Az elfogult, azaz kizárt bíró eljárását orvosolni kizárólag az ítélet hatályon kívül helyezésével lehet, ezért a kérdéses megnyilvánulások figyelmen kívül hagyása nem orvosolja az abszolút eljárási szabálysértést [Be. 608. § (1) bek. b) pont, 14. § (1) bek. e) pont].

- [1] A törvényszék katonai tanácsa a 2021. szeptember 10. napján kihirdetett ítéletével – a volt rendőr őrmester I. r. vádlottat hivatali visszaélés büntette [Btk. 305. § c) pont] miatt 200 napi tétel, napi tételenként 1000 forint, összesen 200 000 forint pénzbüntetésre ítélte. Rendelkezett a részletfizetés engedélyezéséről, valamint a pénzbüntetés meg nem fizetése esetén az átváltoztatásról.
– A II. r. vádlottat közúti veszélyeztetés büntette [Btk. 234. § (1) bek.] és felbujtóként elkövetett hivatali visszaélés büntette [Btk. 305. § c) pont] miatt halmazati büntetésül 2 év börtön fokozatú szabadságvesztésre és 3 év közúti járművezetéstől eltiltásra ítélte. A szabadságvesztés-büntetés végrehajtását 3 évi próbaidőre felfüggesztette. Rendelkezett a végrehajtás elrendelése esetén a feltételes szabadságra bocsáthatóságról.
– A III. r. vádlottat felbujtóként elkövetett hivatali visszaélés büntette [Btk. 305. § c) pont] miatt 200 napi tétel, napi tételenként 1000 forint, összesen 200 000 forint pénzbüntetésre ítélte. Rendelkezett a pénzbüntetés meg nem fizetése esetén az átváltoztatásról, valamint a bűnügyi költség viseléséről.
- [2] Az elsőfokú bíróság ítélete ellen a II. r. vádlott és védője, valamint a III. r. vádlott és védője elsődlegesen felmentés, másodlagosan enyhítés érdekében jelentett be fellebbezést.

- [3] Az elsőfokú ítélet az I. r. vádlott tekintetében 2021. szeptember 10. napján jogerőre emelkedett.
- [4] Az ítéletábla katonai tanácsa mint másodfokú bíróság a 2022. április 29. napján meghozott végzésével az elsőfokú bíróság ítéletét az I. r., a II. r. és a III. r. vádlott tekintetében hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította azzal, hogy az elsőfokú eljárást a törvényszék katonai tanácsának másik tanácsa folytassa le.
- [5] Az ítéletábla katonai tanácsa a hatályon kívül helyező rendelkezés indokaként a Be. 608. § (1) bekezdés *b)* pontjában írt abszolút eljárási szabálysértést jelölte meg.
- [6] Kifejtette, hogy a Be. 14. § (1) bekezdés *e)* pontja szerint bíróként nem járhat el, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható, jelen ügyben ez az elfogultság, illetve ennek nyilvánvaló látszata az, amely az eljáró bíró kizártságának alapját képezi.
- [7] Az eljáró bíró a tárgyaláson tanúsított magatartásával a pártatlanság látszatát nem őrizte meg, így hangot adott annak is, hogy a beszerzett bizonyítékot (vallomást) miként ítéli meg, ezzel előre vetítve határozatának tartalmát.
- [8] Indoklása szerint az eljáró bírónak a II. r. vádlottal szembeni magatartása egyértelműen személyessé vált, amikor a büntetőeljárás megindításához vezető rendezvénybiztosítási tevékenységét kritizálta, összehasonlítva a saját korábbi, diákkorában végzett ilyen tevékenységével.
- [9] Az eljáró bíró ezen nyilatkozatait részben a tárgyaláson tett vádlotti vagy tanúvallomások és a bűnügyi iratokban rögzített bizonyítékok ellentmondásainak észlelése kapcsán tette. Az ítéletábla kifejtette, hogy nem kerülhet sor arra, hogy a bíróság már a bizonyítási eljárás befejezését megelőzően, nyomban értékelje a megismert bizonyítékokat, mert azt az ítélet indokolásának kell tartalmaznia.
- [10] Kerülni kell továbbá annak a látszatát is, hogy az ügy már a bizonyítási eljárás befejezését megelőzően eldöntésre került a bíró részéről.
- [11] Rámutatott arra, hogy nem kelti a pártatlan bírói magatartás látszatát az, ha az eljáró bíró a tanú vallomásának a tárgyaláson történő megváltoztatását követően tényként nyilatkozik arról, hogy a tanú vádlotti ráhatásra tett a tárgyaláson valótlán tartalmú vallomást.
- [12] Minderre tekintettel az ítéletábla az elsőfokú ítéletet a Be. 608. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján az I. r. [figyelemmel a Be. 590. § (11) bekezdésére], a II. r. és a III. r. vádlott vonatkozásában hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította.
- [13] A másodfokú bíróság hatályon kívül helyező végzése ellen a fellebbviteli főügyészség a másodfokú végzés hatályon kívül helyezése és az ítéletábla másodfokú eljárás lefolytatására utasítása érdekében jelentett be fellebbezést.
- [14] A Legfőbb Ügyészség átiratában az ügyészi fellebbezést annak indokaival egyetértve, kiegészítésekkel fenntartotta.
- [15] Kifejtette, hogy a másodfokú bíróság végzésének indokolásában azt nem állapította meg, hogy az első fokozat eljáró bíró elfogult volt, hanem azt róta fel neki, hogy a tárgyaláson tanúsított magatartásával a pártatlanság látszatát nem őrizte meg.
- [16] A Be. 14. § (1) bekezdés *e)* pontja szerinti kizárási ok csak abban az esetben áll fenn, ha a bíró az ügyben elfogult. A pártatlanság látszatának sérelme e kizárási okot még nem valósítja meg, ezért hatályon kívül helyezésnek sincs helye.
- [17] A pártatlanság látszatának meg nem őrzése folyamatban lévő elsőfokú eljárásban a bíró ellen bejelentett kizárási indítvány esetén eredményezheti más bíró kijelölését, jelen esetben ugyanakkor az elsőfokú eljárás már befejeződött, az elsőfokú bíróság ítéletet hozott, amely ellen bejelentett fellebbezések folytán az ítélet felülbírálatának van helye. Ennek során a másodfokú bíróságnak módja van megítélni, hogy a pártatlanság látszatának meg nem őrzése megalapozatlan tényállást, egyéb okból törvénysértő ítéletet eredményezett-e. Amennyiben igen, az érdemi felülbírálat keretében a törvénysértő ítéletet az eljárási törvény adta keretek között megváltoztathatja, annak indokoltsága esetén akár hatályon kívül helyezheti, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasíthatja.
- [18] A másodfokú bíróság azonban kellő alap nélkül, ezért indokolatlanul helyezte hatályon kívül az elsőfokú ítéletet.
- [19] Ezért indítványozta, hogy a Kúria az ítéletábla katonai tanácsa végzését a Be. 630. § (2) bekezdése alapján valamennyi vádlott tekintetében helyezze hatályon kívül, és a másodfokú bíróságot utasítsa az eljárás lefolytatására.
- [20] A II. r. vádlott védője az ügyészi fellebbezésre tett észrevételében kifejtette, hogy nem ért egyet az ügyészség álláspontjával, a másodfokú végzésben foglaltak helytállóak.
- [21] A Kúria a fellebbezést a Be. 628. § (1) bekezdés *b)* pontja szerint tanácsulésen bírálta el.
- [22] A fellebbviteli főügyészség fellebbezése nem alapos.
- [23] A másodfokú bíróságnak az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyező, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasító végzése ellen fellebbezésnek van helye a Be. 627. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján akkor, ha a hatályon kívül helyezésre a Be. 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértés; a 627. § (1) bekezdés *b)* pontja alapján, ha a Be. 609. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértés, a Be. 627. § (1) bekezdés *c)* pontja alapján pedig akkor, ha a Be. 592. § (1) bekezdése szerinti teljes megalapozatlanság miatt került sor.
- [24] Jelen ügyben a másodfokú bíróság végzésében a hatályon kívül helyezés okaként a Be. 608. § (1) bekezdés *b)* pontját jelölte meg; ekként a végzés ellen fellebbezésnek helye van, így a Be. 627. § (3) bekezdés *b)* pontja szerinti jogosult – az ügyészség – által határidőben előterjesztett fellebbezés joghatályos.
- [25] A Be. Tizenhetedik Része szerinti eljárásban a jogorvoslat tárgya kizárólag a másodfokú (vagy a harmadfokú) bíróság hatályon kívül helyező végzése, és a fellebbviteli bíróság ahhoz vezető eljárása. Az eljárás célja pedig annak vizsgálata, hogy a megtámadott végzés törvénysértő-e.
- [26] A támadott (hatályon kívül helyező) rendelkezés ugyanis nem az ügy eldöntését vagy az eljárás lezárását, hanem az eljárás újratekintését jelenti. Ehhez képest a fellebbezéssel támadott hatályon kívül helyező és új eljárásra utasító rendelkezés

- tartalma nem az, hogy miért jó vagy nem jó ez a döntés, hanem az, hogy miért nem volt hozható érdemi döntés, illetve miért nem eredményezett ilyen (érdemi) döntésre alkalmas helyzetet a lefolyt eljárás. Nyitva hagyja azonban az eljárás tárgyában hozható jövőbeni döntés lehetőségét, mibenlétét (ide nem értve a hatályon kívül helyezés folytán megismételt eljárásban érvényesülő súlyosítási korlátokat). Érdemi döntés esetében a döntés (tehát a jogkövetkeztetés) és annak ténybeli alapja közötti viszony a vizsgálat tárgya; a hatályon kívül helyezés felülbírálati során azonban ez a viszonyítás nem végezhető el. A hatályon kívül helyező végzés elleni fellebbezés elbírálásakor ugyanis éppen azt kell megítélni, hogy az érdemi határozathozatal feltételeinek hiányáról – és ezért a hatályon kívül helyezésről – a másodfokú bíróság helyesen vagy indokolatlanul rendelkezett-e.
- [27] Nyilvánvaló, hogy minden felülbírálat a tárgyanak – jelen esetben a hatályon kívül helyezés – rendeltetéséhez igazodik. Ehhez képest a hatályon kívül helyező végzés elleni fellebbezés elbírálása valójában nem ügy-, nem irat-, hanem túlnyomórészt határozatvizsgálat.
- [28] Így, amennyiben a hatályon kívül helyezés indoka a Be. 608. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértés, úgy vizsgálandó, hogy a megjelölt feltétlen eljárási szabálysértés valóban megvalósult-e; ha pedig a Be. 609. § (1) bekezdésében meghatározott eljárási szabálysértés, akkor az eljárási szabálysértés megvalósulásán túl az is, hogy e szabálysértés lényeges hatással volt-e az eljárás lefolytatására, a bűnösség megállapítására, a bűncselekmény minősítésére, a büntetés kiszabására, illetve az intézkedés alkalmazására, és ha igen, az orvosolható lett volna-e a másodfokú eljárásban.
- [29] A Be. 611. § (1) bekezdése szerint a hatályon kívül helyező végzés indokolása tartalmazza a hatályon kívül helyezés okát, továbbá a másodfokú bíróságnak a megismételt eljárásra vonatkozó iránymutatását. A Kúria jelen eljárásában valójában e törvényi előírás, elvárás a felülbírálat szempontja és kerete.
- [30] Jelen ügyben ez a következőket jelenti.
- [31] A másodfokú bíróság támadott végzése az elsőfokú ítélet hatályon kívül helyezése törvényi okként a Be. 608. § (1) bekezdés *b)* pontját jelölte meg.
- [32] Ezen törvényi rendelkezés azt határozza meg abszolút eljárási szabálysértésként, ha az ítélet meghozatalában a törvény szerint kizárt bíró vett részt.
- [33] A másodfokú bíróság álláspontja szerint az érdemi felülbírálatot az elsőfokú bíróságnak a Be. 608. § (1) bekezdés *b)* pontja szerinti abszolút hatályú eljárási szabálysértése – az ítélet meghozatalában kizárt bíró vett részt – zárta ki.
- [34] Az ítéletábla katonai tanácsa az eljáró bíró elfoglaltságát, illetve az elfoglaltság látszatát róta fel az elsőfokú bíróságnak, melynek következményeként a feltétlen eljárási szabálysértések között felsorolt eljárási szabálysértést állapított meg.
- [35] A Kúriának érdemben azt kellett vizsgálnia, hogy alapos volt-e a fellebbviteli bíróság hatályon kívül helyező döntése.
- [36] Jelen ügyben a másodfokú bíróság azt rögzítette, hogy az eljáró bíró a tárgyaláson tanúsított magatartásával a pártatlanság látszatát nem őrizte meg, ugyanis hangot adott annak, hogy a beszerzett bizonyítékot (vallomást) miként ítéli meg, ezzel előre vetítve meghozott határozatának tartalmát. Az ítéletábla álláspontja szerint az eljáró bírónak a II. r. vádlottal szembeni magatartása egyértelműen személyessé vált, amikor annak büntetőeljárás megindításához vezető rendezvénybiztosítási tevékenységét kritizálta a saját korábbi, diákkorában végzett ilyen tevékenységével összehasonlítva úgy, hogy mindezt a II. r. vádlottnak a személyi körülményei körében tett nyilatkozata kapcsán tette. Az első fokon eljáró bíró a hivatkozott nyilatkozatai egy részét a tárgyaláson tett vádlotti vagy tanúvallomások és a bűnügyi iratokban rögzített bizonyítékok ellentmondásainak észlelése kapcsán tette. Nem kerülhet sor azonban arra, hogy a bizonyítási eljárás befejezését megelőzően, nyomban értékelje a megismert bizonyítékokat, mert azt az ítélet indokolásának kell tartalmaznia.
- [37] Rögzítette továbbá, hogy ugyancsak nem kelti a pártatlan bírói magatartás látszatát az, ha az eljáró bíró a tanú vallomásának a tárgyaláson történő megváltoztatását követően tényként nyilatkozik arról, hogy a tanú vádlotti ráhatásra tett a tárgyaláson valótlan tartalmú vallomást.
- [38] A másodfokú bíróság – ha e törvény kivételt nem tesz – a fellebbezéssel sérelmezett ítéletet az azt megelőző eljárással együtt hivatalból felülbírálja, ez a felülbírálat érvényesül a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések tekintetében is [Be. 590. § (1) bek., (2) bek., (5) bek. *a)* pont *aa)* alpont].
- [39] A Be. 608. § (1) bekezdés *b)* pontja szerint a másodfokú bíróság nem ügydöntő végzésével hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha az ítélet meghozatalában törvény szerint kizárt bíró vett részt.
- [40] A Be. 14. § (1) bekezdés *e)* pontja alapján bíróként nem járhat el, akitől az ügy elfogulatlan megítélése egyéb okból nem várható.
- [41] Az ítéletábla azon érvelése, mely az elsőfokú bíró által tanúsított, a tárgyalási jegyzőkönyvben rögzített, a pártatlanság követelményeinek nem megfelelő magatartására vonatkozik helytálló. Az elsőfokú ítéletet meghozó bíró eljárása során az ítéletábla határozatában megjelöltek szerint megsértette a pártatlan, tárgyilagos eljárás követelményeit. A bíró magatartása a bizonyítási eljárás során nem volt objektív, nélkülözötte annak tárgyilagos, részrehajlás nélküli lefolytatását, ezért a hatályon kívül helyezés a Be. 608. § (1) bekezdés *b)* pontjára és a Be. 14. § (1) bekezdés *e)* pontjára alapítottan ugyancsak helytálló.
- [42] A Be. 14. § (1) bekezdés *e)* pont szerinti kizárási ok megállapítható akkor, ha az ügy, a bizonyítási eljárás lefolytatása körülményeinek elemzése azt eredményezi, hogy a bíró elfogulatlanságát illetően észszerű és konkrét indokoknál fogva kétely keletkezett.
- [43] Az ügy tárgyilagos megítélését garantáló magatartás hiánya kétségtelen megjelenhet egyfelől az ítéletben annak indokolása, érvelése körében, másfelől a bizonyítási eljárásban az eljárási cselekményekben, az a közvetlenség keretében a bizonyítás mikéntjéhez és a tények alapjául szolgáló bizonyítékok bírói mérlegelési tevékenységéhez kapcsolódhat.

- [44] A pártatlanság sérelmét jelentheti különösen az eljáró bíró azon magatartása, ha egy adott bizonyítéknak szubjektív megítélése szerinti konkrét bizonyító erőt tulajdonít, továbbá olyan megnyilvánulása, amelyből az ügy eleve eldőlt.
- [45] Amennyiben a bíró a bizonyítási eljárás befejezését megelőzően az ügy kimenetelét eleve eldöntött megnyilvánulást tesz, azaz prejudikál, akkor ezzel eleve feleslegessé teszi a bizonyítási eljárás lefolytatását, illetve a bizonyítékok mérlegelésének másik alapvető elemét, a belső meggyőződés kialakítását.
- [46] A bizonyítási eljárás során a bíró részéről szubjektív véleménynek nincs helye. A kritikainak szánt, de egyértelműen személyessé váló mondatok az eljáró bíró elfogultságát alapozhatják meg.
- [47] Az elfogultság vizsgálata során azonban különbséget kell tenni a nem helyénvaló, de érvényességet nem befolyásoló, illetve a nem helyénvaló és egyben érvényességet befolyásoló megnyilvánulás között.
- [48] A bíró az ítékezés során személyesen jár el, döntése kizárólag a saját személyes döntése, azonban az ügy, amit eldönt nem személyes ügy. Semmiképpen nem helyénvaló a bizonyítási eljárás során, a tárgyaláson a bíró személyes megnyilvánulása, azonban mindez nem feltétlen jelent érvényességi problémát. Ezt minden ügyben körültekintően és ügyhöz kötötten kell vizsgálni.
- [49] Másként fogalmazva – és a konkrét ügyre vonatkoztatva – vannak a tárgyalás vezetése során helyénvaló bírói megnyilvánulások és nem helyénvaló, de érvényességet nem befolyásoló megnyilvánulások; s vannak nem helyénvaló és érvényességet is megdőntő bírói megnyilvánulások, amelyek lehetnek feltétlen hatályon kívül helyezési okok. Ilyen lehet jelen ügyben a másodfokú bíróság által hivatkozott elfogultság, amely esetben az eljáró bíró tárgyalási jegyzőkönyvben rögzített eljárása (magatartása) nem csupán az eljárás résztvevői, de a külső szemlélő számára is azt a látszatot kelti, hogy az ügy elfogulatlan elbírálása tőle nem várható el.
- [50] Mindezt az ítéletablával egyezően a Kúria is sorra veszi.
- [51] Az elsőfokú bíróság 2021. szeptember 10-i tárgyalási napjáról készült 23. számú jegyzőkönyv a hatályon kívül helyezést érintően az alábbiakat tartalmazza:
1/ A II. r. vádlott gyanúsítottí kihallgatásáról készült jegyzőkönyv ismertetését követően a bíró azt a megjegyzést tette, hogy „Az a problémám ezzel, hogy az eddig általam ismert eljárási adatok nem túlzottan látszanak alátámasztani az Ön által elmondottakat. Gondolom megismerte a nyomozati iratokat? Hajlandó kérdésekre válaszolni?”
2/ A katonai bíró felolvasással a II. r. vádlott elé tárta a III. r. vádlottal lefolytatott telefonbeszélgetésről készült jelentést, majd azt a megjegyzést fűzte hozzá, hogy „Éz mintha nem túlzottan lenne szinkronban azzal, amit ön itt megpróbál elhitetni, hogy mi történt.”
3/ Tudja még mindig van egy pici problémám, de lehet, hogy azért, mert én ilyen földhözragadt típus vagyok és nem tudom elképzelni, hogy vajon az I. r. vádlott az előbb miért ismerte el a terhére rótt bűncselekmény elkövetését a váddal egyezően, ha ilyen nem történt?
4/ Az eljáró bíró a II. r. vádlottnak bírói kérdésre adott válaszával kapcsolatban azt a megjegyzést

tette, hogy „Tudja, én nagyon szívesen elhallgatom azt, amit ön itt elmond nekem, csak nem nagyon szeretem, de szerintem senki sem szereti nagyon, hogy ha – fogalmazzunk úgy, hogy – nem az igazságot szeretnék vele elhitetni, mert itt felolvastam ezeket a hangfelvételekről készült jegyzőkönyveket. Gondolom, nem vitatja, hogy ezek pontosak?”

5/ Az eljáró katonai bíró a II. r. vádlottal szemben a jelen üggyel párhuzamosan folyó másik üggyel kapcsolatban tett megjegyzést. „Tudja érdekes dolog ez. Velem nem nagyon szokott a vádlottnak szerencsésük lenni, mert én elég sok mindent csináltam diákként, többek között placemester is voltam. A placemester irányítja az összes biztosságát, mindenért ő felel, mindenben ő dönt. Ismerős ez a szerepkör?”; majd a II. r. vádlott válaszára „Lehet, hogy már máshogy hívják, de amikor én diák voltam, az nem most volt. Tudja érdekes módon nekem sosem volt ilyen problémám, sose keveredtem ilyenbe. Lehet, hogy csak szerencsém volt, de nem egy alkalom volt, amikor én ezt csináltam, hanem volt, amikor ebből éltem.”

6/ Az eljáró katonai bíró a III. r. vádlottnak a havi jövedelmére tett nyilatkozatát követően az alábbi megjegyzést tette „Tudja ez egy olyan összeg, ami nem nagyon fogadható el. Es én most finoman fogok fogalmazni: nem nagyon szeretem, hogy ha nem az igazságot mondják, itt nekem. Érti ugye?”

7/ A tárgyaláson Cs. G. tanú a nyomozati szakban tett nyilatkozatával szemben már nem kérte a személyi adatai zárt kezelését, és tartalmában is eltérő vallomást tett. Ennek kapcsán a tárgyalási jegyzőkönyvben az alábbi párbeszéd került rögzítésre. „Katonai bíró: Azóta hányszor találkoztak az úriemberrel? Tanú: Egyszer sem. Katonai bíró: Akkor esetleg üzent önnek? Tanú: Nem. Katonai bíró: Esetleg a barátjának üzent vagy a családjának? Tanú: Nem, semmi. Nem üzent, nem is találkoztam vele azóta egyszer sem. Katonai bíró: Akkor miért próbálta itt ön letagadni, hogy a korábbi vallomásában szereplő leszorítás megtörtént? Katonai bíró: Tudja én nem most kezdtem a szakmát, és eddig még csak olyan esetben találkoztam azzal, hogy valaki, aki korábban kérte az adatai zárt történő kezelését, a tárgyaláson nem kérte, ha korábban együtt dolgozott például a vádlottal, tehát magyarul semmi értelme nem volt. De hogy egy ügy sértettje, a vele szemben erőszakosan fellépő személy jelenlétében itt a tárgyaláson hirtelen meggondolja magát és feltárja minden személyi körülményét, adatát, hát erre a gyakorlatomban még nem volt példa. Persze tudom, hogy vannak csodák a történelemben, csak én nem nagyon hiszek bennük, mert még nem láttam ilyet. Ugye érti, hogy miről beszélnek? Tanú: Persze. Katonai bíró: Nos, akkor el tetszene mondani, vagy esetleg kiküldjem a vádlottakat, hogy miért is sikerült itt megváltoztatni a vallomást?”

8/ A tárgyaláson K. R. tanú kihallgatásának végén a II. r. vádlott által feltett kérdésre a tanú részéről történt válaszadást követően az alábbi párbeszéd hangzott el a katonai bíró és a II. r. vádlott között. „Katonai bíró: És amikor elmagyarázta nekik, hogy hogy kell tanúvallomást tenni, akkor is így magyarázta el, mint most? II. r. vádlott: Nem értem. Katonai bíró: Hogy mit kell mondani? II. r. vádlott:

- Nem értem a kérdést. Katonai bíró: Pedig elég világos. II. r. vádlott: Nem értem. Katonai bíró: Elég világosan kérdeztem, hogy amikor korábban elmagyarázta nekik, hogy milyen vallomást kell tenni, akkor is így a szájukba adta, hogy mit kell elmondani?”
- [52] A Kúria előrebocsátja: az EJEB joggyakorlatának is kiindulópontja, hogy a pártatlanság érvényesülése nélkülözhetetlen eleme annak a közbizalomnak, amelynek képviselője a demokratikus társadalmakban a bírói hatalom egyik fő kötelessége. Az EJEB a pártatlanság két aspektusát ismeri el: a szubjektív, illetve az objektív értelemben vett pártatlanságot. A pártatlanság szubjektív oldala azt az igényt fogalmazza meg, hogy az adott ügyben a bíróság egyetlen tagja sem rendelkezhet előítéletekkel és nem lehet elfogult. Ehhez képest a pártatlanság objektív oldala azt jelenti, hogy a bíró adott ügyben tanúsított magatartásán túlmutatóan felmerülhet-e jogos kétely a pártatlansága tekintetében. E jogos kétely pedig akkor releváns, ha objektív igazolást nyerhet {25/2013. (X. 4.) AB határozat [27] bekezdés}.
- [53] Körültekintő vizsgálatot igényel, hogy mindezek a tárgyalás vezetése, a bizonyítás felvétele során történt helyteleníthető bírói megnyilatkozások a pártatlanság, a tárgyilagosságot megítélés követelményét valóban sértőek-e, és ekként az elsőfokú eljárás érvényességét befolyásoló kijelentések-e.
- [54] Éppen ezért a kifogás tárgyává tett mondatokat tartalmukat tekintve külön-külön is vizsgálni kell arra vonatkozóan, hogy azok helyénvalók voltak-e vagy sem, amennyiben pedig nem voltak helyénvalók, akkor az érvényességet megdőntőek-e vagy sem. A vizsgálatot természetesen összességében, összefüggéseiben is el kell végezni.
- [55] Az 1/–6/ pontban írtak kétségtelenül nem helyénvaló megnyilvánulások, azonban az eljárás érvényességét önmagukban nem feltétlenül befolyásolják.
- [56] Ugyanakkor a 7/–8/ pontban írtak eltérnek az 1/–6/ pontban írtaktól, ugyanis ezekben a bíró előrevetítette az adott bizonyíték értékelését. Ezek tükrében viszont más az előbbi megnyilvánulások jelentősége is.
- [57] Kétségtelen, hogy az egyoldalú bizonyítékértékelés nem azonos az elfogultsággal. Sőt, önmagában a mérlegelési tevékenység mikéntjét se lehet a Be. 14. § e) pontján keresztül vizsgálni. Ehhez nyilvánvalóan többlet kell. Az egyoldalú bizonyítékértékelés lehet az indokolás hibája, de nem alapozza meg az elfogultságot, hanem relatív eljárási szabálysértéshez vezethet.
- [58] A másodfokú bíróság azonban nem a mérlegelési tevékenységet tette kritika tárgyává, hanem a pervezetést, a bizonyítási eljárást lefolytatását, a bizonyítás felvételét érintő bírói magatartást ítélte olyannak, amely prejudikálást jelentő megnyilvánulásban öltött testet.
- [59] Ezen bírói megnyilvánulás az ügydöntő határozat érvényességére kiható, mintegy előrehozott bizonyítékértékelés volt.
- [60] Ekként érvényességre kiható lehet a bíró pervezetése (értve ez alatt a teljes bizonyítási eljárást lefolytatását), ha abból az tűnik ki, hogy az ügy kimenetelét függetlenül a bizonyítékoktól, a további bizonyítási eljárás eredményétől, eleve (előre) eldöntötte. Ebben ragadható meg a különbség a helytelen, nem odaillő kiszólások, kinyilatkoztatások és az elfogultságot jelentő bírói magatartás között. Nem kizárva azt sem, hogy az előbbiek is vezethetnek adott esetben bírói elfogultság megállapításához.
- [61] Jelen ügyben az elfogultságot megalapozó magatartásban az mutatkozik meg, hogy a bíró eleve előre eldöntötte az ügy kimenetelét. Ennek a következtetésnek kétségtelenül konkrét ténybeli alapokon nyugvónak kell lennie, ugyanis azt a törvényi feltételt, miszerint az ügy elfogulatlan megítélése valamely bírótól nem várható, csak az adott konkrét ügy valóságos tényei alapján lehet megállapítani, s csak olyan feltárt adatok alapján, amelyek a bíró pártatlansága iránt észszerű (megalapozott) kételyt ébresztenek alkalmasak (EBH 2014.B.4.II.).
- [62] Az eleve eldöntöttség egyfelől sérti a bizonyítékok szabad értékelésének elvét, másfelől az ártatlanság vélelmének alaptörvényi garanciáját.
- [63] Kétségtelen, hogy a bíró pervezetése, kihallgatási taktikája tág határokon belül változó lehet és amíg az emberi méltóságot nem sérti, alapvetően nem kifogásolható. Az ellentmondások, ellentétek tisztázása elengedhetetlen, csakúgy, mint a tanúvádlotti kapcsolatokról adódó elfogultság vizsgálata is mellőzhetetlen. A bizonyítás során nyilvánvalóan tisztázni kell az esetleges kapcsolatokról adódó hitelességi kételyt, mely akár határozottan is megjeleníthető. Ebben kivétel nélkül nincs, elfogultsággal, prejudikálással nem értékelhető.
- [64] Tehát a kizárás alaposágához nem elégséges a kéreztől tilalmak sérelme vagy a nem helyénvaló – de érvényességet nem befolyásoló – bírói megnyilvánulások számbavétele. Nem a szükséges bizonyítás felvétele, nem az ellentmondások feltárása, az ellentétek szembeállítás stb., hanem annak mikéntje jelenthet adott esetben érvényességi problémát.
- [65] Jelen ügyben pedig az eljáró bíró a kérdéseiben tényállítást fogalmazott meg a II. r. vádlott felé, majd azon meggyőződésének adott hangot, hogy a II. r. vádlott elmagyarázta a tanúnak: milyen vallomást kell tennie a bíróságon, azaz „szájukba adta, hogy mit kell elmondani”, ami egyébként szerinte valótlán.
- [66] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság, tisztességes és nyilvános tárgyaláson, észszerű határidőn belül bírálja el.
- [67] A pártatlanság követelménye azt hivatott elősegíteni, hogy az ítélező bíró az ügyben résztvevő felekkel szembeni elfogultságtól vagy előítéletektől mentesen bírálja el az ügyet, és hozza meg döntését.
- [68] A pártatlanság elve érvényesülésének vagy érvényesíthetőségének hiánya az önkényes döntéshozatal veszélyét rejti magában. A pártatlanság szubjektív oldala kifejezetten azt az igényt fogalmazza meg, hogy az adott ügyben az eljáró bíró nem rendelkezhet előítéletekkel és nem lehet elfogult. Az ügyek pártatlan megítélésén túl az ítélező bíróságnak a pártatlanság látszatát sem szabad elveszítenie.
- [69] Az ügyek tárgyilagosságot megítélése abban az esetben garantált, ha a bírók képesek kizárólag az ügy tényeit, a tények alapjául szolgáló bizonyítékokat, valamint a

tények megítéléséhez szükséges jogszabályokat elszigetelten vizsgálni és értékelni. Minden olyan körülmény, amely ezeken kívül esik és egyúttal a felekhez vagy magához az ügyhöz kapcsolódik, azért sodorja veszélybe az adott ügy tárgyilagosságot elbírálását, mert képes befolyásolni a bíró mérlegelési tevékenységét. Éppen ezért a pártatlan eljárás garanciájának sérelme egyfelől a konkrét ügy elintézését, annak kimenetelét egyik vagy másik fél hátrányára befolyásolja. Másfelől ugyanakkor az ügyek elfogult, részrehajló megítélése a bírói hatalom tekintélyét, valamint a bíróság ítéleteibe vetett közbizalmat, így végső soron a jogállamiság értékrendjét erodálhatja. A pártatlanság garanciája éppen ezért átfogja az érvényesítésére, a pártatlansági megkérdőjelezhetőségére szolgáló jogorvoslati lehetőségeket is (25/2013. (X. 4.) AB határozat [43] bekezdés).

- [70] Jelen ügyben a bizonyítási eljárás során a 2021. szeptember 10-i tárgyalási napról készült 23. számú jegyzőkönyvből a 7/ és 8/ pontban idézettek és az azokkal nyilvánvaló összefüggésben álló, az 1/–6/ pontban írtak alapján az eljáró elsőfokú bíró a pártatlan, tárgyilagosságot követelményét megsértette.
- [71] Ekként a bíró a pervezetés, a bizonyítás felvétele során félreérthetetlenül hangot adott annak, hogy a beszerzett bizonyítékokat miként ítéli meg, ezzel előrevetítette a bizonyítékok értékelését, mérlegelését, a meghozandó határozatának tartalmát.
- [72] Az ítélet tábla végzésében kifogásolt bírói megnyilvánulások valóban törvénysértőek, a pártatlan bírósági eljárás követelményével nem összeegyeztethetőek, a Be. 608. § (1) bekezdés b) pontjában írt feltétlen eljárási szabálysértés megvalósult.
- [73] Az elfogult, azaz kizárt bíró eljárását orvosolni kizárólag az ítélet hatályon kívül helyezésével lehet, ezért a kérdéses megnyilvánulások figyelmen kívül hagyása nem orvosolja az abszolút eljárási szabálysértést. A feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés az érdemi felülbírálatot kizárja.
- [74] Ekként a Kúria az ítélet tábla katonai tanácsa határozatát a Be. 629. § (2) bekezdés a) pontja, (3) bekezdése és a Be. 630. § (1) bekezdése alapján helybenhagyta.

(Kúria Hkf.III.876/2022/10.)

183I. A közérdekű munka büntetés végrehajthatósága megszűnésének megállapítására két feltétel együttes fennállása esetében kerülhet sor.

Egyrészt az elítélt egészségi állapotában tartós (behatárolható időkorlát nélküli) változásnak kell bekövetkeznie az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően.

Másik feltétel, – amely vagylagos – miszerint ez a tartós változás a közérdekű munka végrehajtását objektíve nem teszi lehetővé, vagy a változás folytán a foglalkoztathatósági szakvélemény vagy a megismertelt vizsgálat szerinti foglalkoztathatósági szakvélemény alapján a közérdekű munka végzésére az elítélt nem alkalmas [2013. évi CCXL. tv. (Bv.tv.) 289. §].

II. Ha a perbíróság előtt a jogerős büntetés kiszabásakor nem volt ismert ilyen körülmény – az

csak utóbb, a büntetés-végrehajtási eljárás keretében válik ismertté –, ennek eredményeként perújításnak van helye (Be. 641. §-ában írt perújítási nyomozás) [Be. 637. § (1) bek. a) pont aa) alpont].

- [1] A járásbíróság a 2021. július 8. napján meghozott és 2021. július 21. napján jogerős büntetővégzésével a terhelttel mint visszaesővel szemben ittas járművezetés vétsége [Btk. 236. § (1) bek.] miatt 150 óra közérdekű munka és 1 év 5 hónap „B” járműkategóriába tartozó közúti járművezetéstől eltiltás büntetést szabott ki. Rendelkezett arról, hogy a közérdekű munkát önhibából adódó el nem végzése esetén szabadságvesztésre kell átválttatni, továbbá a bűnügyi költségről. A járművezetéstől eltiltásba beszámította a 2021. március 28. napjától a büntetővégzés jogerőre emelkedéséig eltelt időt.
- [2] A közérdekű munka végrehajtásáért felelős megyei kormányhivatal pártfogó felügyelője 2021. október 20. napján előterjesztést tett a törvényszék büntetés-végrehajtási csoportjánál a közérdekű munka végrehajthatósága megszűnésének megállapítása érdekében.
- [3] A törvényszék büntetés-végrehajtási csoportja a 2021. november 24. napján meghozott végzésével megállapította, hogy a terhelttel szemben kiszabott közérdekű munka büntetés nem hajtható végre.
- [4] Indokai szerint a végrehajtási eljárás során beszerzett foglalkoztathatósági szakvélemény szerint a terhelt munkavállalási és munkahelymegtartási esélyei egészségkárosodás miatt csökkentek, a terhelt a büntetés teljesítésére egészségügyileg nem alkalmas, nem foglalkoztatható.
- [5] Ügyészi fellebbezés alapján eljárva a törvényszék mint másodfokú bíróság a 2022. február 22. napján meghozott végzésével az elsőfokú bíróság végzését helybenhagyta azzal, hogy a közérdekű munka büntetés végrehajthatósága megszűnését tekintette megállapítottnak.
- [6] Hivatkozott arra, hogy a büntetés-végrehajtás keretei között a foglalkoztathatóság megítélése szempontjából az arra jogosult orvos által adott szakvélemény tartalma az irányadó. Kifejtette, hogy téves az a jogértelmezés, amely szerint csak az ügydöntő határozat jogerőre emelkedése után bekövetkezett alkalmatlanság esetén van lehetőség a közérdekű munka végrehajthatósága megszűnésének megállapítására.
- [7] A törvényszék álláspontja szerint a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.) 289. § c) pontjában foglalt rendelkezés értelmezése esetén „a jogszabály céljával ellentétes eredményre vezetne az, hogy azért nem állapítható meg a közérdekű munka büntetés végrehajthatóságának megszűnése, mert az elítélt már a közérdekű munkát kiszabó ügydöntő határozat jogerőre emelkedése előtt sem volt alkalmas a közérdekű munka végzésére”.
- [8] A törvényszék büntetés-végrehajtási csoportja, illetve a törvényszék végzése ellen a legfőbb ügyész terjesztett elő – a Be. 667. § (1) bekezdése szerint – jogorvoslati indítványt a törvényesség érdekében annak megállapítása végett, hogy a megtámadott végzések törvénysértők. Indítványozta továbbá e határozatok hatályon kívül helyezését, és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását.

- [9] Jogi álláspontja szerint a törvényszék büntetés-végrehajtási csoportja elsőfokú, valamint a törvényszék másodfokú döntése téves jogértelmezés miatt egyaránt megalapozatlan.
- [10] Hivatkozott arra, hogy a Bv. tv. 289. § c) pontja értelmében két feltételnek kell együttesen fennállnia ahhoz, hogy a kiszabott közérdekű munka büntetés végrehajthatóságának megszűnése alappal megállapítható legyen. Ez egyrészt a terhelt egészségi állapotában bekövetkezett olyan jelentős, tartós, és behatárolható időkorlát nélküli változás, amely objektíve képtelenné teszi arra, hogy teljesítse a büntetés végrehajtásával összefüggő kötelezettségeit. A másik jogszabályi feltétel szerint ennek az állapotváltozásnak, illetve a büntetés végrehajtására alkalmatlan állapotnak az ítélet jogerőre emelkedését követően kell bekövetkeznie.
- [11] Kiemelte, hogy jelen ügyben a terhelttel szemben a közérdekű munka büntetés jogerős kiszabására a foglalkoztathatósági szakvélemény kiállítását megelőzően két és fél hónappal került sor. Ez a rövid időtartam arra utal, hogy vonatkozásában már korábban is fennállhatott az az egészségi állapot, amely alapján a szakvélemény azt rögzítette, miszerint a terhelt nem foglalkoztatható.
- [12] Erre tekintettel az ügyben tisztázni kellett volna, hogy a közérdekű munkát kiszabó ítélet jogerőre emelkedése előtt vagy az után alakult ki az az egészségi állapot, amely miatt a terhelttel szemben közérdekű munka büntetés végrehajtására nem kerülhet sor. Az ügyben eljáró bíróságok – a Bv. tv. 289. § c) pontjában meghatározottak téves értelmezése miatt – viszont ezt a körülményt egyáltalán nem akarták vizsgálat tárgyává tenni, amelynek okán a döntéseik megalapozatlanná váltak.
- [13] A legfőbb ügyész törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslata a következők szerint alapos.
- [14] A Be. 667. § (1) bekezdése alapján a legfőbb ügyész a bíróság törvénysértő jogerős ügydöntő határozata és végleges nem ügydöntő végzése ellen a Kúriánál a törvényesség érdekében jogorvoslatot jelenthet be – a (2) bekezdésben foglalt kivétellel –, vagyis, ha a jogerős (végleges) határozat más jogorvoslattal nem támadható meg.
- [15] A törvényességi jogorvoslat nem a konkrét felek, hanem csak a legfőbb ügyész által igénybe vehető jogi eszköz, melynek elsődleges célja nem a felekre kiható határozat (döntés) elérése, hanem annak deklarálása, hogy a megtámadott határozat egésze vagy annak valamely rendelkezése törvénysértő. Törvényi korlátja, hogy a Kúria határozata ellenében és perújítási, avagy felülvizsgálati okból nem vehető igénybe.
- [16] Jelen esetben a törvényszék támadott végzése jogerős, ezért ellene rendes perorvoslatnak nincs helye. Ugyanakkor a határozata nem a vádról, illetve a vád alapján folyt eljárás lezárásáról rendelkezik [Be. 456. § (1) bek., Be. 564–569. §], ezért ellene perújításnak, felülvizsgálatnak, egyszerűsített felülvizsgálathoz sincs helye.
- [17] Következésképp sem rendes, sem más rendkívüli jogorvoslattal nem támadható, ekként ellene a következetes ítélkezési gyakorlat szerint a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatnak helye van.
- [18] Itt jegyzi meg a Kúria, hogy ez a gyakorlat értelmezés következménye.
- [19] Az értelmezés szempontja, hogy jogerő utáni határozat esetében a felülvizsgálat, a perújítás és a jogorvoslat a törvényesség érdekében egyaránt biztosítja az ügydöntő határozat támadásának lehetőségét, a jogorvoslat a törvényesség érdekében ezt nem ügydöntő határozat esetében is lehetővé teszi.
- [20] A különbség alapja az, hogy a felülvizsgálat és a perújítás törvényi okai (feltételrendszere) konkrétan és kimerítően meghatározott.
- [21] Ennek jelentősége nyilvánvalóan abban áll, hogy az állam – a felülvizsgálat esetében a jog, a perújítás esetében pedig a tény körében – csak konkrét, taxatív felsorolt ok miatt ad lehetőséget a jogerős határozat elleni támadásra.
- [22] Ehhez képest nyilvánvaló az is, hogy ezen konkrét, körülhatárolt okok körét a perújítási eljárásban és a felülvizsgálati eljárásban – értelmezés útján – bővíteni, tágítani nem lehet.
- [23] A törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat esetében a szabályozás köre, így a kifogásolhatóság lehetősége ennél tágabb; beletartozik mindaz, ami a felülvizsgálat és a perújítás tárgyát nem képezi, képezheti [vö. Be. 667. § (2) bek. b) pont].
- [24] A büntetés-végrehajtási bíró eljárásában született törvénysértő határozat esetében tehát nem az ügydöntő vagy nem ügydöntő kifejezésnek van jelentősége; az ilyen határozat a jogorvoslat a törvényesség érdekében szerinti eljárásban támadható (Bt.I.1.199/2019/5.).
- [25] A legfőbb ügyész jogorvoslati kifogása a közérdekű munka büntetés végrehajthatósága megszűnését megállapító bírósági határozatra vonatkozó.
- [26] Jelen ügyben a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati eljárásnak alanyi, tárgyi és tartalmi feltételei egyaránt adottak.
- [27] A törvény nem határozza meg a törvénysértés mibenlétét, vagyis azt, hogy annak megállapítására anyagi, avagy eljárásjogi vagy végrehajtási jogi ok adhat-e alapot.
- [28] Kétségtelen, hogy a Kúria döntési jogkörére vonatkozó szabály számos anyagi jogi elemet rögzít, azonban ez korántsem jelenti azt, hogy a legfőbb ügyész indítványa kizárólag anyagi jogi kérdésekre szorítkozhat. A Kúria gyakorlata következetes abban, hogy a büntetés-végrehajtási jogot érintő kérdésekben is határoz (Bt.I.1.199/2019/5., Bt.I.133/2022/6.).
- [29] Ez következik abból, hogy a szabályozás, a jogintézmény jogépségi célt szolgál; vagyis azt, hogy a jogerő (avagy a véglegesség) bekövetkezte, tehát fellebbezés, illetve más törvényi lehetőség hiányában se maradjon megválaszolatlanul a legfőbb ügyész törvényességi aggálya. Ez a szabályozás kétségtelen közjogi természetű megfontolása.
- [30] Általánosságban valamely bírói rendelkezés vagy azért lehet törvénysértő, mert rossz (jogi, avagy ténybeli) választ ad, vagy pedig azért, mert nem ad választ.
- [31] Ehhez képest egy bírói rendelkezés egyfelől azért törvénysértő, mert a törvény valamely konkrét, kötelező szabályát megszegi (ami inkább anyagi jogi természetű), avagy ún. abszolút eljárási szabálysértést vét.
- [32] Másfelől azért törvénysértő, mert olyan törvényi szabályt sért, amelynek alkalmazását a törvény a bíró számára más törvényi szabályokkal összhangban,

- törvényi korlátok között biztosítja. Ezek főleg olyan eljárási kérdések, amelyek értelmezést igényelnek. Ilyenkor arról van szó, hogy az ilyen bírói rendelkezés nem illeszkedik a törvénybe, ez azonban nem mérlegelés, hanem jogi értékelés következménye. Értelemszerűen ide tartozik az is, amikor a bíró adott esetben olyan anyagi jogi rendelkezést, amelynek értelmezése az ítélkezési gyakorlatban következetes, tévesen, oktalan tartalommal lát el.
- [33] További esete a törvénytörésnek, amikor a bíró a törvény diszkrecionális lehetőségével (a törvény által delegált, átadott mandátummal) élve alkalmazza a törvényt, és ez valamelyik fél számára sérelmes (ügymond törvénytörés). Ezek leginkább a jogkövetkezmények körébe tartoznak, s mérlegelés eredményei. Ilyenkor is szó lehet azonban arról, hogy a rendelkezés a törvény elvi sérelmével jár. De ez a helyzet akkor is, ha a bíró hallgat, és nem foglalkozik olyan kérdéssel, ami a határozata rendelkezésével összefüggő; ez nem konkrét törvényi szabály megsértése, hanem egyoldalúság. Végül van az a törvénytörés, ami nem más, mint direkt büntetőjogi szabályba, tilalomba ütközés, ez egyben perújítási ok is [Be. 637. § (1) bek. e) pont].
- [34] A Bv. tv. 289. § c) pontja szerint a közérdekű munka vagy annak hátralévő része nem hajtható végre, ha az ügydöntő határozat jogerőre emelkedése után az elítélt egészségi állapotában olyan tartós változás következett be, amely a közérdekű munka végrehajtását nem teszi lehetővé, vagy a foglalkoztathatósági szakvélemény vagy a megismételt vizsgálat szerinti foglalkoztathatósági szakvélemény alapján a közérdekű munka végzésére az elítélt nem alkalmas.
- [35] A törvényi rendelkezés megszüvegezéséből következik, hogy az elítélt egészségügyi állapotának tartós változása akkor vezethet a közérdekű munka büntetés végrehajtásához, ha az az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően következett be.
- [36] Ez tűnik ki a Bv. tv. 289. §-ához fűzött indokolásból is: „Részben méltányossági, részben célszerűségi szempontokra figyelemmel a törvény kimondja, hogy bizonyos esetekben, az ítélet jogerőre emelkedése után bekövetkező okból a közérdekű munka büntetés, illetve annak hátralévő része nem hajtható végre.”
- [37] Ebből következően a közérdekű munka büntetés végrehajtathatósága megszűnésének megállapítására két feltétel együttes fennállása esetében kerülhet sor.
- [38] Egyrészt az elítélt egészségi állapotában tartós (behatárolható időkorlát nélküli) változásnak kell bekövetkeznie az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően.
- [39] Másik feltétel, – amely vagylagos – miszerint
– ez a tartós változás a közérdekű munka végrehajtását objektíve nem teszi lehetővé,
– vagy a változás folytán a foglalkoztathatósági szakvélemény vagy a megismételt vizsgálat szerinti foglalkoztathatósági szakvélemény alapján a közérdekű munka végzésére az elítélt nem alkalmas.
- [40] Jelen ügyben a törvényi feltételeknek való megfelelés alapjául szolgáló értelmezés, és a második, vagylagos feltétel a vizsgálat tárgya.
- [41] A járásbíró 2021. július 21. napján jogerős büntetővégzése rögzíti, hogy a terhelt rész munkaidőben az M. Kft. alkalmazásában fizikai munkaként dolgozik.
- [42] Ehhez képest a 2021. október 8. napján készült foglalkoztathatósági vélemény szerint nem foglalkoztatható, munkavállalási és munkahely-megtartási esélyei egészségkárosodás miatt csökkentek. A szakvélemény többek között rögzíti, hogy a terhelt kézi anyagmozgatással járó munkavégzésre nem alkalmas, semmilyen fizikai munkát, illetve egyoldalú, ismétlődő, monoton mozgást igénylő munkát nem végezhet.
- [43] Kétségtelen, hogy e ténybeli adatok egymásnak ellentmondóak, miként az is, hogy ezek alapján nem dönthető el egyértelműen az a kérdés, hogy az elítélt közérdekű munka végzésére alkalmas-e.
- [44] Az elsőfokú végzés ellen bejelentett fellebbezésben az ügyész a határozat megalapozatlanságát kifogásolta. Hivatkozott arra, hogy nem mellőzhető annak vizsgálata, hogy az ittas járművezetést megvalósító és fizikai munkaként dolgozó elítélt valóban alkalmatlan lehet-e minden munka elvégzésére. A terhelt egészségi állapotának megítélése – ideértve a munkaképesség-csökkenés vélhető keletkezési időpontját, kifejlődési idejét is – orvosi szakkérdés, e tekintetben szakértő kirendelésével lehetett volna a tényállást megalapozottan megállapítani, ezért bizonyítás lefolytatása szükséges.
- [45] A másodfokú bíróság végzésében kifejtette: „A foglalkoztathatóság értelemszerűen orvosi szakkérdés, amelyről ilyen tárgyú szakvélemény adására feljogosított, ebből következően e körben a szükséges kompetenciával rendelkező orvos nyilatkozhat. Az ügy iratai alapján megállapítható volt, hogy a jogszabályban előírt foglalkoztathatósági szakvélemény rendelkezésre állt, ugyanakkor annak figyelembe vehetőségét megkérdőjelező körülmény nem merült fel, ezért helyesen vette azt figyelembe az elsőfokú bíróság.”
- [46] A már felidézettek szerint törvénytörő döntés születik akkor is, ha a bíró hallgat, és nem foglalkozik olyan kérdéssel, ami a határozata rendelkezésével összefüggő; ez nem konkrét törvényi szabály megsértése, hanem egyoldalúság.
- [47] A bíróság döntését arra alapította, hogy a törvény által kizárólag foglalkoztathatósági szakvélemény megléte szükséges a végrehajtathatóság kérdésében való döntéshez.
- [48] Ez nyilvánvalóan igaz, ha a szakvélemény hiánytalan, egyértelmű, más adatokkal nem ellentétben álló.
- [49] Jelen ügyben viszont nem ez a helyzet.
- [50] Az eljáró bíróság akkor járt volna el törvényesen, ha megkísérli a nyilvánvaló ellentmondás feloldását (akár orvosszakértői vélemény beszerzése révén is) – ahogyan azt az ügyészi fellebbezés is célozta –, és amint azt a Bv. tv. 50. § (1) bekezdés b) pontja számára egyértelműen biztosítja.
- [51] Ennek értelmében ugyanis a büntetés-végrehajtási bíró „... egyéb esetekben, vagy ha azt szükségesnek tartja az elítélt meghallgatja, bizonyítás felvétele esetén tárgyalást tart”.
- [52] Az eljáró bíróság ennek eredményeként lett volna ugyanis abban a helyzetben, hogy megalapozottan döntsön a Bv. tv. 289. § c) pontjában írt feltételek fennálltáról vagy azok hiányáról.

- [53] Valójában tehát nem e törvényi rendelkezés, az ebben szereplő feltételek értelmezése a kérdés, hanem
– a bv. bíró mikénti eljárása;
– a megalapozottság iránti igény teljesülése, amely a törvényi rendelkezésben írt feltételek valós vizsgálatát jelenti.
- [54] Ennek döntő jelentőségét ugyanis a valós vizsgálat eredménye nyomán követendő eljárás adja.
- [55] Értelemszerűen a Bv. tv. nem támaszthat jogerő előtti helyzetre vonatkozó, végrehajthatóság megszűnésével összefüggő feltételt. Ilyen tartalmú, erre irányuló, ezt célzó vizsgálat fogalmilag kizárt bv. bírói eljárásban.
- [56] Jogerő előtt ugyanis a perbíró feladata feltárni, és figyelembe venni minden olyan tény, körülményt, amely az adott büntetés kiszabása során jelentőséggel bírhat. Ilyen a terhelt már jogerő előtt fennálló egészségi állapota, amely miatt közérdekű munka végzésére eleve nem alkalmas. Ez esetben – ilyen tény ismeretében – értelemszerűen nem szabható ki közérdekű munka büntetés.
- [57] Előfordulhat az is, hogy a perbíró előtt a jogerős büntetés kiszabásakor nem volt ismert ilyen körülmény, az csak utóbb, a büntetés-végrehajtási eljárás keretében válik ismertté (erre a megállapításra jut a szakértő).
- [58] Ennek eredményeként perújításnak van helye, amint arra helyesen az ügyészi indítvány is utalt; [Be. 641. §-ában írt perújítási nyomozás, Be. 637. § (1) bekezdés a) pont aa) alpont].
- [59] A másodfokú bíróság érvelése szerint a jogszabály céljával ellentétes eredményre vezetne az, hogy azért nem állapítható meg a közérdekű munka büntetés végrehajthatóságának megszűnése, mert az elítélt már a közérdekű munkát kiszabó ügydöntő határozat jogerőre emelkedése előtt sem volt alkalmas a közérdekű munka végzésére.
- [60] A törvényi rendelkezések előzőekben kifejtett, összefüggő értelmezésből viszont nyilvánvalóan nem az következik, hogy a munka végzésére (eleve) nem alkalmas terhelttel szemben a végrehajtás kikényszeríthető lenne.
- [61] Épp ellenkezőleg, a törvénysértés orvosolandó, csupán arra adott esetben nem a bv. bírói eljárás a megfelelő.
- [62] Mindezek alapján az eljárt bíróságok akkor jártak volna el törvényesen, ha körültekintően megvizsgálják és megalapozottan döntenek arról, hogy a terhelt egészségi állapotának közérdekű munka büntetés végrehajtását kizáró változása valóban bekövetkezett-e.
- [63] E vizsgálat eredménye legalább kétféle lehet: a terheltre kedvező (tényleg nem alkalmas munkavégzésre, ezen állapota később, jogerő után következett be), illetve hátrányára szóló (munkaképes, közérdekű munka végzésére ténylegesen alkalmas).
- [64] A megtámadott határozatok hatályon kívül helyezésére, és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítására azonban az alábbiak szerint nincs törvényes lehetőség.
- [65] A Be. 669. § (1) bekezdése értelmében, ha a Kúria a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslatot alaposnak találja, ítéletében megállapítja, hogy a sérelmezett határozat törvénysértő, ellenkező esetben a jogorvoslatot végzésével elutasítja.
- [66] A Be. 669. § (2) bekezdése alapján a Kúria a törvénysértés megállapítása esetén a terheltet felmentheti, a kényszergyógykezelését mellőzheti, az eljárást megszüntetheti, enyhébb büntetést szabhat ki, vagy enyhébb intézkedést alkalmazhat; illetve ilyen határozat meghozatala érdekében a sérelmezett határozatot hatályon kívül helyezheti, és szükség esetén az eljárt bíróságot új eljárásra utasíthatja.
- [67] A Bv. tv. 51. § (5) bekezdése szerint a büntetés-végrehajtási bíró és a törvényszék másodfokú határozatával szemben a Be. szerinti törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat alapján a Kúria a törvénysértés megállapítása esetén a megtámadott határozatot
a) megváltoztathatja, vagy
b) hatályon kívül helyezheti, és az eljárást megszüntetheti, vagy szükség esetén az eljárt bíróságot új eljárásra utasíthatja.
- [68] A Be. és a Bv. tv. rendelkezéseinek összevetéséből következik, hogy a büntetés-végrehajtási ügyekben hozott határozatokkal szemben bejelentett törvényességi jogorvoslat elbírálása során a Kúria döntési jogköre szélesebb, mert a Bv. tv. a reformatórius és kasszációs jogkör vonatkozásában a meghozható határozat irányát nem korlátozza a terhelt javára szóló döntésekre.
- [69] A Be. 669. § (2) bekezdése azonban egyértelműen azt tartalmazza, hogy a törvényességi jogorvoslattal támadott határozat megváltoztatására vagy hatályon kívül helyezésére csak akkor kerülhet sor, ha az a terhelt javára történik. Ellenkező esetben (a terhelt terhére esően) a Kúria csak a törvénysértés deklaratív jellegű megállapítására szorítkozhat [Be. 669. § (3) bek.].
- [70] A Bv. tv. 50. § (6) bekezdése szerint, ha e törvény vagy más törvény eltérően nem rendelkezik, a büntetés-végrehajtási bíró eljárására a büntetőeljárás szabályait kell alkalmazni azzal, hogy bizonyítási indítvány előterjesztésére vonatkozóan a Be. 520. §-a nem alkalmazható és előkészítő ülés megtartásának nincs helye.
- [71] A Bv. tv. a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslattal kapcsolatban eltérő rendelkezést nem tartalmaz, ellenben a Bv. tv. 51. § (5) bekezdése kifejezetten a Be. szabályaira utal vissza.
- [72] Ebből pedig az következik, hogy a Bv. tv. 51. § (5) bekezdésében írt, a büntetés-végrehajtási bíró és a törvényszék másodfokú határozatával szemben a törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslat elbírálása során a döntési jogkör a Be. vonatkozó rendelkezéseinek tükrében, azok keretei között értelmezhető. Ekként nem hozható olyan döntés, amelynek folytán a terhelt hátrányosabb helyzetbe kerül vagy kerülhet.
- [73] A Kúria ismételten hangsúlyozza, hogy a törvényesség érdekében emelhető jogorvoslat sem tartalmában, sem funkciójában nem azonos a korábbi törvényességi óvással. Ellenkezőleg, a törvény a törvényesség érdekében emelhető jogorvoslatot alapvetően nem arra kívánja felhasználni, hogy jogerős határozatok törvénysértő jellegét orvosolja, hanem arra, hogy a joggyakorlat számára jogegységi funkciókat lásson el. Eppen ezért tartalmazza a Be. azt a szabályt, hogy a megtámadott határozat megváltoztatására vagy hatályon kívül helyezésére csak a terhelt javára, az ő érdekében kerülhet sor. E jogorvoslat nem lehet eszköze annak, hogy

- folymányaként a terhelt terhére szóló újabb bírósági döntés szülessen.
- [74] Ez az értelmezés áll összhangban az Alkotmánybíróság 9/1992. (I. 30.) AB határozat V/10. pontjában írtakkal, mely szerint: „A terhelt hátrányára emelt óvás – és a vádelejtés miatti óvás – különösen súlyosan sérti a jogbiztonság alkotmányos elvét, valamint a jogállam büntető hatalmát jellemző azt az elvet, hogy a bűnüldözésnek szigorú anyagi jogi és eljárási korlátok és feltételek között kell folynia, s hogy a bűnüldözés sikertelenségének kockázatát az állam viseli.”
- [75] Jelen ügyben a legfőbb ügyész által felvetett jogértelmezési kérdés kapcsán a Kúria rögzítette az álláspontját, és megállapította, hogy a megtámadott határozatok törvénysértőek. Hatályon kívül helyezésükre és az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítására azonban nincs mód, mert az eljárás megisméltése a terhelt számára hátrányosabb döntés irányába ható vizsgálatot igényelne.
- [76] A jogorvoslati eljárásban kirendelt védői díjként felmerült bűnügyi költségről a Kúria a Be. 669. § (4) bekezdése értelmében rendelkezett.
- [77] Ekként a Kúria a Be. 667. § (1) bekezdése alapján a legfőbb ügyész törvényesség érdekében bejelentett jogorvoslati indítványát a Be. 668. § (1) bekezdése szerinti tanácsülésen elbírálván, a Be. 669. § (1) bekezdés 2. fordulata alapján megállapította, hogy a törvényszék bv. csoportja, valamint a törvényszék végzése törvénysértő.

(Kúria Bt.III.837/2022/7.)

POLGÁRI KOLLÉGIUM

POLGÁRI SZAKÁG

184 A Ptk. 6:341. § (2) bekezdése szerinti visszatartási jog gyakorlásának egyaránt feltétele, hogy az állított követelés a bérleti jogviszonyból eredjen, valamint az a perben érdemben elbírálható legyen [2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 7. § (1) bek. 1. pont, 199. § (2) bek. b) pont; 2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:341. § (2) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az alperes mint hasznobérlő a felperessel mint hasznobérbeadóval kötött mezőgazdasági hasznobérleti szerződések alapján 2008 óta használta a felperes tulajdonában álló földrésztletet (a továbbiakban: ingatlan), amelynek 2007–2008-ban az alperes házastársa volt a hasznobérlője. Az alperes házastársát megelőző bérlők (a továbbiakban együtt: korábbi bérlő) az ingatlanon épületeket (a továbbiakban együtt: felépítmény) létesítettek.
- [2] A felek 2015. március 26-án új, rekreációs célú földhasználati szerződést kötöttek az ingatlan használatára 2015. január 1-jétől 2017. december 31-ig (a továbbiakban: szerződés). E szerint a felek a korábbi hasznobérleti szerződést közös megegyezéssel megszüntetik, valamint rögzítik, hogy egymással mindenre kiterjedően teljeskörűen elszámoltak, így a továbbiakban semmilyen jogcímen nincs további követelésük. A felperes 2017. november 28-i levelében arról tájékoztatta az alperest, hogy a szerződés annak lejártával megszűnik, új szerződés megkötésére nincs lehetőség, ezért felszólította a felépítmény elbontására, a bontási törmelék elszállítására és az ingatlan visszaadására. Az alperes leveleiben kérte a korábbi bérlő és az általa végzett beruházások elszámolását. A felperes 2017. december 20-án arról tájékoztatta az alperest, hogy a helyzet tisztázása érdekében 2018. június 30-ig továbbra is biztosítja használati szerződések megkötését. 2018. március 22-i levelében azonban arról tájékoztatta az alperest, hogy ha nem vállalja a felépítmény elbontását és a törmelék elszállítását, akkor az ingatlan további bérbevételére nincs lehetősége, így azt legkésőbb 2018. június 30-ig ürítse ki, amit az alperes nem teljesített.

A kereset és az alperes védekezése

- [3] A felperes az ingatlan kiürítésére és birtokba adására, bontásra és a törmelék elszállítására, valamint használati díj megfizetésére kérte kötelezni az alperest.
- [4] Indokolása szerint a határozott idejű szerződés lejártával az alperes köteles az ingatlan visszaadására. Az alperesnek nincs olyan követelése, amelyre figyelemmel alappal visszatarthatja az ingatlan. Az építkezés tényleges időpontja nem állapítható meg. A korábbi bérlő sem volt jogosult az építkezésre, továbbá valamennyi bérleti szerződés tartalmazta az esetlegesen létesített felépítmény

elbontásának a kötelezettségét. A szerződés 1. pontja alapján a felek egymással mindenre kiterjedően, teljeskörűen elszámoltak, így az alperesnek nem lehet semmilyen követelése.

- [5] Az alperes kérte a kereset elutasítását.
- [6] A kiürítési keresettel kapcsolatban a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:341. § (2) bekezdésére hivatkozott. Indokolása szerint az általa, illetve jogelődei által készített felépítmény és kerti beruházások alapján összesen 15 500 000 forint összegű követelése áll fenn a felperessel szemben ráépítésből eredő gazdagodás megfizetése, valamint jogalap nélküli gazdagodás megtérítése iránti igényként. A gazdagodás összecszerűségére a jelen perben nem lehet bizonyítást lefolytatni, de ez nem is szükséges az anyagi jogi kifogás megalapozottságához, mert maga a gazdagodás nem lehet vitás. Visszatartási jogát azért gyakorolja, hogy a felperes elszámoljon vele. A visszatartási jog arra szolgál, hogy a bérbeadó korrekten, a polgári jog alapelveinek megfelelő eljárásra szorítsa a bérlői igények kapcsán. A ráépítés a bérlő részéről a bérleti jogviszony hatálya alatt történt, ezért a követelések a bérleti jogviszonyból származnak.

Az elsőfokú ítélet és a másodfokú részítélet

- [7] Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest az ingatlan kiürítésére és birtokba bocsátására, illetőleg lebontására és a bontásból származó törmelék saját költségen való elszállítására, valamint használati díj megfizetésére.
- [8] Indokolása szerint a határozott idejű szerződés megszűnt, így az alperes nem rendelkezik jogcímmel az ingatlan használatára, a felperes azonban annak tulajdonosa, akit megillet a birtoklás joga. A visszatartási joggal kapcsolatban arra a következtetésre jutott, az alperes nem nyilatkozott határozottan és egyértelműen arról, hogy milyen jogalapon, milyen tényállás alapján, milyen összegű a jogviszonyból keletkezett követelése. Konkrét igényérvényesítés nélkül a visszatartási jogra történő hivatkozással nem mentesülhet időkorlát nélkül a kiürítési kötelezettség alól. Nem volt egyértelmű, hogy az alperes a jogelődje által a ráépítés szabályai szerint elvégzett építkezés folytán előállt gazdagodás megtérítésére vagy a jogalap nélküli gazdagodás szabályaira kíván hivatkozni, a jogelődje által épített felépítmény, illetve a saját beruházásai alapján.
- [9] Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság részítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének az ingatlan kiürítésére és használati díj megfizetésére vonatkozó rendelkezéseit helybenhagyta. A bontásra és a bontásból származó törmelék elszállítására kötelező rendelkezését azonban hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot újabb eljárásra és újabb határozat hozatalára utasította.

[10] Indokolása szerint az elsőfokú bíróság helyesen döntött a kiürítési keresetről. A határozott idő lejártával a szerződés megszűnt, és az alperes nem rendelkezik jogcímmel az ingatlan használatára sem használati díj fizetése, sem visszatartási joga alapján. A visszatartási joggal kapcsolatban az elsőfokú bíróság indokolása nem teljes körű, de ez az eljárási szabálysértés nem hatott ki az ügy érdemi eldöntésére. Az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásából kiemelte azt a releváns megállapítást, hogy az alperes konkrét igényérvényesítés nélkül a visszatartási jogra történő hivatkozással nem mentesülhet időkorlát nélkül a kiürítési kötelezettség alól. A visszatartási jog gyakorlásához nem elegendő a bérleti jogviszonyból eredő, a bérbeadóval szembeni követelés fennállása, annak feltétele a bérbeadóval szembeni érvényesítés is. Önmagában nem elegendő, hogy az alperes valóban megjelölte követelése jogszabályi alapját, esedékességét és összegét, ha maga az igényérvényesítés elmaradt. A bérlet a visszatartás joga követelése kiegyenlítéséig illeti meg, így az érvényesítés nélküli követelés kiüresítene a visszatartási jogot. Ezt meghaladóan a használati díjjal kapcsolatban helyesnek, a bontásra kötelező rendelkezés vonatkozásában ugyanakkor felülbírálatra alkalmatlannak ítélte az elsőfokú bíróság határozatát.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

[11] Az alperes felülvizsgálati kérelmében kérte a jogerős részítélet elsőfokú ítéletre is kiterjedő hatályon kívül helyezését, és elsődlegesen új határozat hozatalával a kiürítési kereset elutasítását, másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását. A felülvizsgálati kérelem szerint a jogerős részítélet sérti a Ptk. 6:341. § (2) bekezdését.

[12] Indokolása szerint a jogerős részítéletet kizárólag a kiürítési keresettel összefüggésben támadja. A másodfokú bíróság tévesen alkalmazta az anyagi jogi kifogás alapjául szolgáló Ptk. 6:341. § (2) bekezdését, amikor a visszatartási jogra való hivatkozást azért nem tartotta alaposnak, mert a gazdagodás megtérítése iránti igényét nem érvényesítette peres úton a bérbeadóval szemben. Ennek az álláspontnak nincs tételes jogi alapja, mert a jogszabály még közvetve sem támaszt ilyen feltételt. Az elsőfokú eljárás során pontosan meghatározta követelése ténybeli és jogszabályi alapját, annak esedékességét és összegét. A Ptk. 6:341. § (2) bekezdése kifejezetten nem teszi a bérlet kötelezettségévé, hogy peresítse a visszatartási jog alapjául szolgáló követelését. A gazdagodás megtérítésére irányuló viszontkereset előterjeszhető lenne, de csak az írásbeli ellenkérelemmel egyidejűleg, az eljárásjogi korlátok pedig nem járhatnak azzal, hogy a bérlet elessen anyagi joga – a visszatartási jog – kifogásként történő érvényesítésétől. Ha a bérletnek külön marasztalási pert kellene indítania, akkor ez a külön per eljárásjogi problémákat vetne fel a visszatartási jog anyagi jogi kifogásként való érvényesítésével kapcsolatban. A visszatartási jog rendeltetése – egyfajta biztosítékként – az, hogy a bérbeadót korrekt, a polgári jog alapelveinek megfelelő eljárásra szorítsa a bérleti igények kapcsán. A kiürítési per bíróságának a körülményektől függően, egyedileg kell megítélnie, hogy alapos-e a visszatartási jogra való

hivatkozás. A megtérítési követelés perbeli érvényesítését csak akkor lehet a visszatartási jog feltételének tekinteni, ha a bérbeadó megkísérelt elszámolni a gazdagodással. Konkrét törvényi szabályozás hiányában a polgári jog alapelvei az irányadók: a felek a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megfelelően kötelesek eljárni úgy, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható, valamint tilos számukra a joggal való visszaélés. Ö mindvégig e követelményeknek megfelelően járt el, a felperes ugyanakkor nyilvánvalóan alaptalan érvekkel, rosszhiszeműen elzárkózik a jogviszonyt lezáró korrekt elszámolás elől. A bérlet a visszatartási jog alapjául szolgáló követelést akként köteles meghatározni, hogy az azonosítható és értelmezhető legyen, továbbá a visszatartási jogra való hivatkozása – a polgári jog alapelveire és az adott ténybeli körülményekre tekintettel – ne minősüljön visszaélésszerűnek. Ő e követelményeknek megfelelően járt el, ezért az ezzel ellentétes jogerős részítélet jogsértő.

[13] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében kérte a jogerős részítélet hatályában való fenntartását.

[14] Indokolása szerint a jelen ügyben az azonos tényállás alapján meghozott, a Kúria Pfv.I.20.720/2021/5. számú, BH 2022.235. számon is megjelölt határozatában írtakat kell irányadónak tekinteni. E szerint a visszatartási jogra hivatkozó alperesnek meg kell jelölnie a bérleti jogviszonyból keletkezett követelést, valamint az azt megalapozó konkrét (történeti) tényeket. Szükséges, hogy az alperest ténylegesen megillessen az általa állított jog és az alapján az általa hivatkozott – bérleti jogviszonyból keletkezett – igény: az elismert vagy már megítélt vagy a perben érdemben elbírálható követelés legyen.

[15] Ugyanezen tényállás mellett hozta meg a Kúria Pfv.II.20.136/2022/9. számú határozatát is. E szerint a visszatartási jog gyakorlásának feltétele egyrészt a bérbeadóval szembeni bérleti jogviszonyból eredő követelés fennállása, másrészt annak a bérbeadóval szembeni érvényesítése. Ha az alperes visszatartási jogát nem a szerződésből, hanem egy dologi jogi vagy egy szerződésen kívüli jogviszonyból eredő követelésre alapítja, akkor hiányzik a visszatartási jog egyik alapfeltétele, a bérleti jogviszonyból eredő követelés.

A Kúria döntése és jogi indokai

[16] A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 413. § (1) bekezdése és a 423. § (1) bekezdése alapján a Kúria a jogerős határozatot a felülvizsgálati kérelemben megjelölt megsértett jogszabályhely, az ott előadott jogszabálysértés, valamint a kérelem jogi indokai által meghatározott keretek között vizsgálhatja felül.

[17] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős részítéletet csak az ingatlan kiürítésére kötelező részében támadta, így a felülvizsgálat csak erre terjedt ki.

[18] Az alperes a jogerős részítélet anyagi jogszabálysértését abban jelölte meg, hogy a másodfokú bíróság a Ptk. 6:341. § (2) bekezdését tévesen értelmezte, amikor azért nem tartotta megalapozottnak a gazdagodás megtérítése iránti követelése alapján gyakorolt visszatartási jogát, mert részéről a követeléssel összefüggésben nem történt

- konkrét igényérvényesítés. Állította, hogy a visszatartási jog alapjául szolgáló követelést azonosítható és értelmezhető módon kell meghatározni, de nem köteles annak érvényesítésére.
- [19] Az elsőfokú bíróság a visszatartási jogra vonatkozó kifogást azért tekintette alaptalannak, mert az alperes nem jelölte meg határozottan követelése jogalapját, annak tényeit és összecszerúságát: nem volt egyértelmű, hogy – jogelődje vagy saját beruházásai alapján – ráépítésből vagy jogalap nélküli gazdagodásból eredő követelésre hivatkozik-e. A másodfokú bíróság értékelése szerint az alperes megjelölte követelése jogszabályi alapját, esedékességét és összegét, de maga az igényérvényesítés elmaradt, amely feltétele a visszatartási jog gyakorlásának.
- [20] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a Ptk. 6:341. § (2) bekezdésével kapcsolatban a Kúria két közzétett határozatára hivatkozott. A Kúria Pfv.I.20.720/2021/5. számú, BH2022. 235. számon is megjelent határozata [31] bekezdésében kifejtette, hogy a visszatartási jogra történő hivatkozás olyan anyagi jogi kifogás [Pp. 7. § (1) bekezdés 1. pont], amelyre az alperes érdemi védekezését alapíthatja a vele szerződő féllel szemben az ingatlan visszaadása iránti kereset előterjesztése esetén. A felperesnek az ingatlan visszaadására irányuló anyagi joga érvényesíthetőségét az anyagi jogi kifogás akkor gátolja, ha a Ptk. 6:341. § (2) bekezdése szerinti jogállítást alapos, a visszatartási jog megalapozott követelésen alapul. A bíróságnak ehhez azt kell értékelnie, hogy az alperesnek ténylegesen van-e a bérleti jogviszonyból keletkezett követelése az általa megjelölt összegben. A visszatartási jog megalapozott gyakorlásához szükséges, hogy a visszaadás biztosítéki jelleggel való megtagadása okaként hivatkozott igények az alperest valóban megillessék: azok elismert vagy már megítélt vagy a perben érdemben elbíráható követelések legyenek. A Pfv.II.20.136/2022/9. számú határozat [23]–[25] bekezdéseiben írtak alapján a Kúria döntését arra alapította, hogy a visszatartási jog egyik alapfeltétele a bérleti jogviszonyból eredő követelés. Nem valósul meg ez a feltétel, ha az alperes visszatartási jogát nem a szerződésből, hanem egy dologi jogviszonyból eredő követelésre (ráépítésből eredő gazdagodás megfizetése iránti igény), valamint egy szerződésen kívüli jogviszonyból eredő követelésre (jogalap nélküli gazdagodás visszatérítése iránti igény) alapítja.
- [21] A Kúria fenti határozataira is figyelemmel a Ptk. 6:341. § (2) bekezdése szerinti visszatartási jog gyakorlásának egyaránt feltétele, hogy az állított követelés a bérleti jogviszonyból eredjen, valamint az a perben érdemben elbíráható legyen. A jelen ügyben az alperes írásbeli ellenkérelmében arra hivatkozott, hogy a felépítményt a korábbi bérlő építette, akítől azt a házastársa vásárolta meg és ő is újította fel. A felépítménnyel összefüggésben úgy nyilatkozott, hogy jogutódként azt saját tulajdonnak tekinti, követelése jogalapja pedig a felépítmény vonatkozásában ráépítésből eredő gazdagodás megtérítése 12 500 000 forint összegben, míg a kerti beruházásokkal és növénytelepítéssel elért értéknövekmény 3 000 000 forint, amelyek megtérítésére a felperes a haszonbérleti szerződések, valamint az azokra irányadó jogszabályi rendelkezések alapján köteles. Ezt követő beadványában az alperes a 15 500 000 forint összegű követelését a felépítményben és a növénytelepítésben megnyilvánuló tulajdonosi gazdagodásként két jogalapon, egyrészt ráépítésből eredő gazdagodás, másrészt jogalap nélküli gazdagodás megtérítése iránti igényként jelölte meg. Az alperes tehát azt állította, hogy követelései a bérleti jogviszonyból erednek, visszatartási jogát azonban ténylegesen dologi jogviszonyból (ráépítésből) és szerződésen kívüli jogviszonyból (jogalap nélküli gazdagodásból) eredő igényekre alapította. Az alperes emellett követelése jogalapja és összecszerúsága alaposágát, az azokkal kapcsolatban (részben) előadott tényeket nem kívánta bizonyítani, követelését (gazdagodását) „vitathatatlan tényként” kezelte, arra kizárólag azért hivatkozott, hogy a felperest rászorítsa egy peren kívüli elszámolásra. A követelés külön perben történt megítélése vagy annak felperesi elismerése hiányában az alperesnek e perben lehetett és kellett volna anyagi jogi kifogása körében bizonyítania, hogy a visszatartási jog gyakorlása megalapozott követelésen alapul (Kúria Pfv.I.20.720/2021/5. [31]), így ténylegesen megilleti az érdemi védekezésben [Pp. 199. § (2) bekezdés b) pont *ba*) és *bc*) alpont] érvényesített jog [Ptk. 6:341. § (2) bekezdés]. Az alperes azonban e perben az anyagi jogi kifogás alapjául szolgáló követelés jogalapját és összecszerúságát kifejezetten nem kívánta bizonyítani. Mindezek alapján a Ptk. 6:341. § (2) bekezdése szerinti visszatartási jog feltételei nem állnak fenn: egyrészt az alperes a visszatartási joga fennállása körében hivatkozott követeléseket nem a felek közötti szerződéses jogviszonyból eredő igényként állította (Kúria Pfv.II.20.136/2022/9. [23]–[25]), másrészt azok a perben érdemben nem elbíráhatóak (Kúria Pfv.I.20.720/2021/5. [31]). A másodfokú bíróság nem vizsgálta a követelések felek közötti szerződéses jogviszonyból való keletkezését, azok érdemi elbíráhatóságával kapcsolatban pedig a fentiekkel részben ellentétes következtetésre jutott. A visszatartási jog alaptalanságára vonatkozó döntése azonban – az előzőekben kifejtettek szerint – érdemben helyes.
- [22] Mindezekre figyelemmel a jogerős részítélet felülvizsgálattal támadott részében nem sérti a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályi rendelkezést, ezért azt a Kúria hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv.I.20.571/2022/8.)

185A cselekvőképességi szabályok megsértése miatt érvénytelenségre öröklési szerződés esetében nemcsak a kiskorú érdekében lehet hivatkozni, hanem valamennyi megtámadásra jogosult élhet a megtámadás jogával. A kiskorú és az ügyben vele szemben álló fél közötti érdekellentét fennállásáról a gyámhatóság dönt. A gyámhatóság döntése polgári perben nem vizsgálható felül [2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:12. § (1) bek., 2:15. § (1) bek. b) pont, 2:17. §, 4:163. § (1)–(2) bek., 7:37. § (2) bek., 7:49. § (1) bek.; 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 130/A. § (1) bek. b) pont].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes és a II. rendű alperes testvérek, az örökhagyó gyermekei, míg az I. rendű alperes a II. rendű alperes 2001. január 5-én született gyermeke. Az örökhagyó és az akkor még kiskorú I. rendű alperes mint szerződéses örökös között közjegyző által 2018. május 3-án közjegyzői okiratba foglalt öröklési szerződés jött létre, amelyet a II. rendű alperes a szerződéses örökös törvényes képviselőjeként és teljesítési segédként írt alá. Az öröklési szerződésben az örökhagyó úgy rendelkezett, hogy minden ingóságát és a g.-i ingatlanát – a II. rendű alperes holtig tartó hasznélvezeti jogával terhelt – az I. rendű alperes örökölje. Az I. rendű alperes a juttatás fejében kötelezte magát, hogy a szerződésben foglaltaknak megfelelően, saját költségén gondoskodik az örökhagyó gondozásáról, tartásáról, továbbá halála esetén illő eltemetéséről. A II. rendű alperes vállalta, hogy a kiskorú szerződéses örökös helyett teljesítési segédként nyújtja a tartást, mindaddig segíti a szerződéses örökösöt, amíg a szerződés teljesítésére önállóan nem képes. A II. rendű alperes joglemondás hatályával kijelentette, hogy az I. rendű alperestől nagykorúságát követően sem fogja követelni az általa nyújtott tartás, gondozás ellenértékét. A szerződéses örökös törvényes képviselőjeként kötelezettséget vállalt az öröklési szerződést jóváhagyó gyámhatósági határozat beszerzésére.
- [2] A gyámhatóság a 2018. június 19-én meghozott határozatával jóváhagyta a II. rendű alperes öröklési szerződésben tett törvényes képviselői jognyilatkozatát. A határozat indokolása – egyebek mellett – tartalmazza, hogy nem tartotta szükségesnek eseti gyám rendelését a jognyilatkozat jóváhagyására, mivel nem áll fenn érdekellentét.
- [3] Az örökhagyó 2018. október 31-én elhunyt. A közjegyző a 2019. május 29-én kelt végzésével a hagyatékát – az ingatlan a II. rendű alperes holtig tartó hasznélvezeti jogával terhelt – a szerződéses örökös I. rendű alperesnek adta át ideiglenes hatállyal.
- [4] A felperes keresetet terjesztett elő az I–II. rendű alperesek ellen elsődlegesen az öröklési szerződés létre nem jöttének, másodlagosan érvénytelenségének megállapítása iránt. Az elsőfokú bíróság a 2021. február 18-i tárgyaláson meghozott ítéletével megállapította az öröklési szerződés érvénytelenségét.
- [5] A gyámhatóság a 2021. szeptember 28-án kelt határozatával jóváhagyta az I. rendű alperes képviselőjében eljáró dr. I. M. ügyvéd, eseti gyám öröklési szerződésre vonatkozóan tett

jognyilatkozatát. Megállapította, hogy határozata alapján a kiskorú törvényes képviselőjére dr. I. M. ügyvéd, eseti gyám jogosult. A döntés indokolásában utalt arra, hogy a gyámhivatal a korábbiakban nem tartotta szükségesnek eseti gyám rendelését a jognyilatkozat jóváhagyására, azonban a bíróság ítéletével megállapította az öröklési szerződés érvénytelenségét és azt, hogy kötelező lett volna az eseti gyám részvétele az eljárásban.

- [6] Az I. rendű alperes 2021. október 11-én nyilatkozatot (a továbbiakban: Nyilatkozat) tett, amelyben kijelentette, hogy jóváhagyja a szerződéskötéskor eljárt törvényes képviselője nyilatkozatát, írásban megerősíti a korábbi ráutaló magatartásával kifejezett jóváhagyó magatartását.

A kereseti kérelem és az alperesek védekezése

- [7] A folytatódó eljárásban a felperes a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4:163. § (1)–(2) bekezdésére, 6:63. § (1) bekezdésére, 7:55. § (1)–(2) bekezdésére alapított elsődleges keresetében az öröklési szerződés létre nem jöttének megállapítását kérte. A Ptk. 4:163. § (2) bekezdésére, 6:88. § (1) bekezdésére, 6:95. §-ára, 6:108. § (1) bekezdésére és az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 2. pontjára alapított másodlagos keresete pedig annak megállapítására irányult, hogy az öröklési szerződés jogszabályba ütközés miatt érvénytelen.
- [8] A felperes előadta, hogy az öröklési szerződés megkötésekor a még kiskorú I. rendű alperest a szülei képviselték. Az öröklési szerződés természetéből következően három irányban is érdekellentét állt fenn: az örökhagyó érdeke az volt, hogy minél tovább élvezhesse a szerződés előnyeit; a kötelezetté az, hogy mielőbb szabaduljon a kötelemből; a teljesítési segédé pedig az, hogy minél rövidebb ideig kelljen a kötelezett helyett teljesítenie. Érdekellentétet eredményezett továbbá a hasznélvezeti jog alapítása is. A II. rendű alperes a Ptk. 4:163. § (1) bekezdése értelmében nem járhatott volna el törvényes képviselőként, mert a másik szerződő fél az egyenesági rokona volt. Az I. rendű alperes a Ptk. 4:163. § (2) bekezdése szerint csak eseti gyám közreműködésével tehetett volna szerződéses jognyilatkozatot. Érvényes jognyilatkozata hiányában az öröklési szerződés a Ptk. 6:63. § (1) bekezdésére tekintettel nem jött létre. A Ptk. 4:163. §-át és a Kúria Kfv.37.657/2016/5. számú döntését egybevetve az öröklési szerződés érvényes megkötéséhez eseti gyám kirendelése volt szükséges. Az öröklési szerződés jogszabályba ütközik, mivel eseti gyám nem vizsgálta meg, nem ellenjegyezte.
- [9] Az alperesek ellenkérelmükben a kereset elutasítását kérték. Arra hivatkoztak, hogy a gyámhatóság jóváhagyta az öröklési szerződésben tett jognyilatkozatot, és megállapította, hogy a felek között nem áll fenn érdekellentét. Az örökhagyó csak rájuk számíthatott. A II. rendű alperes a szerződéskötésnél az I. rendű alperes érdekei elsődlegessége alapján látta el a törvényes képviselőt, amikor kötelezettséget vállalt helyette a tartásra. A gyámhatóság az eseti gyám öröklési szerződésre vonatkozó jognyilatkozatát is jóváhagyta, és az I. rendű alperes is döntött a függő jognyilatkozata érvényességéről [Ptk. 2:12. § (1)

bekezdés]. A jóváhagyás megtörténtével a jognyilatkozat visszamenőleg hatályossá vált [Ptk. 6:118. § (1) bekezdés].

Az első- és a másodfokú ítélet

- [10] Az elsőfokú bíróság ítéletével megállapította, hogy az öröklési szerződés érvénytelen.
- [11] Indokolása szerint az elsődleges keresetet alaptalan, mert nem volt tényelőadás és jogszabályi alap, amely alátámasztotta volna, hogy nem jött létre az örökhagyó és az alperesek között az öröklési szerződés.
- [12] A másodlagos keresetet vonatkozásában rámutatott arra, hogy az érdekellentétet nem az alperesek között, hanem az örökhagyó és az alperesek között kellett vizsgálni. Az utóbbiak között fennálló érdekellentétre figyelemmel a Ptk. 4:163. § (2) bekezdése és a keresetben hivatkozott kúriai döntés alapján a perbeli esetben kötelező lett volna eseti gyám kirendelése. A Ptk. 2:15. § (1) bekezdés b) pontja alapján pedig a törvényes képviselő jognyilatkozata csak a gyámhatóság jóváhagyásával érvényes. Az öröklési szerződés az eseti gyám kötelező részvételének hiányában, a jelentését jóváhagyó gyámhatósági határozat, valamint az I. rendű alperes Nyilatkozata mellett is érvénytelen. A szerződés a Ptk. 6:94. § (1) bekezdése értelmében a teljesítéssel sem vált érvényessé.
- [13] Az alperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és a keresetet teljes egészében elutasította.
- [14] Indokolásában rámutatott arra, hogy az alperesek a jogorvoslati kérelemben nem vitatták az elsőfokú bíróságnak az elsődleges kereset alaptalansága körében kifejtett jogi következtetéseit, ezért a másodfokú felülbírálat az elsőfokú bíróság döntését ebben a körben nem érintette. Az elsőfokú bíróság a tényállást a rendelkezésre álló bizonyítékok okszerű mérlegelésével állapította meg, ezért annak módosítása, kiegészítése nem volt indokolt.
- [15] A másodfokú bíróság kiemelte, hogy az öröklési szerződés érvénytelenségét a felperes jogszabályba ütközés semmisségi okra alapította. Az volt az álláspontja, hogy érdekellentét miatt a korlátozottan cselekvőképes kiskorú jognyilatkozatának érvényességéhez eseti gyám kirendelése és az eseti gyám nyilatkozatának gyámhatósági jóváhagyása lett volna szükséges. Ennek hiányában a kiskorú jognyilatkozata és így az öröklési szerződés is semmis. A kiskorú jognyilatkozata relatív semmisségének a Ptk. 2:17. §-a szerinti szabálya alapján azonban a kiskorúság miatti korlátozott cselekvőképességen vagy cselekvőképtelenségen alapuló semmisségre annak érdekében lehet hivatkozni, akinek cselekvőképessége korlátozott vagy hiányzik. Ebből következően a másodlagos kereset szerinti érvénytelenségi okra kizárólag az öröklési szerződés kiskorúság miatti korlátozottan cselekvőképes kötelezettje érdekében lehetett hivatkozni. A felperes azonban a keresetét nem a szerződéskötéskor kiskorú, a korlátozottan cselekvőképes I. rendű alperes érdekében terjesztette elő, amely eleve kizárta az öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítását.
- [16] A másodfokú bíróság másrészt arra mutatott rá, hogy a gyámhatóság a törvényes képviselő jognyilatkozata jóváhagyásáról hozott egyedi döntésével

közigazgatási tevékenységet végzett. A polgári perben ez a döntés nem vizsgálható felül, a közigazgatási tevékenység keretében meghozott döntések jogszerűségének megítélése a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (Kp.) 1. § (1) bekezdése és 5. §-a alapján a közigazgatási ügyben eljáró bíróságok hatáskörébe tartozik. Ebből következően a polgári perben eljáró bíróságnak nincs hatásköre a közigazgatási tevékenység jogszerűségének megítélésére, a döntés felülvizsgálatára; a felperes másodlagos keresete pedig éppen erre irányult.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [17] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítéletet helybenhagyó határozat hozatalát kérte.
- [18] Álláspontja szerint tévesen alkalmazta a másodfokú bíróság a Ptk. 2:17. §-a szerinti relatív semmisség jogintézményét, mivel az kizárólag élők közötti jogügyletekre vonatkozik. Az öröklési szerződést a Ptk. 7:37. § (2) bekezdése alapján a saját érdekében is megtámadhatta (Legfelsőbb Bíróság Pfv.II.22.108/2004/6., megjelent: EBH 2005.1212.). A másodfokú bíróság akkor járt volna el jogszerűen, ha a gyámhatóság 2018. június 19-i és 2021. szeptember 28-i határozatát a Pp. 323. § (1) bekezdése szerinti közokirati bizonyítéknak tekinti. A határozatok bizonyítékként való értékelését azonban a Pp. 279. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére mellőzte. A gyámhatóság a 2021. szeptember 28-i határozatában az elsőfokú bíróság ítéletének hatására hatályon kívül helyezte a 2018. június 19-i határozatát, majd a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.) 130/A. § (1) bekezdés b) pontjára tekintettel új határozatot hozott. Az öröklési szerződés tárgya ingatlan volt, ezért ez a határozat a Ptk. 6:94. § (1)–(2) bekezdése alapján nem eredményezhette a kiskorú nyilatkozatának érvényességét. A határozat azonban alkalmas annak bizonyítására, hogy az öröklési szerződés megkötésekor az alperesek között, illetve az örökhagyó és az I. rendű alperes között érdekellentét állt fenn és eseti gyám kirendelése lett volna szükséges már a 2018. június 19-i határozat meghozatalakor.
- [19] A felperes álláspontja szerint a másodfokú bíróság azzal, hogy a gyámhatóság határozatait nem értékelte bizonyítéknak, megsértette a Pp. 263. § (2) bekezdését. Kirívóan okszerűtlen következtetést vont le – megsértve ezzel a Pp. 279. § (1) bekezdését – amikor a 2021. szeptember 28-i határozat ellenére érdekellentét fennállását nem látta bizonyítottnak. Ezáltal a Ptk. 4:163. § (1) bekezdését is megsértette.
- [20] Az I–II. rendű alperesek felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult. Rámutattak arra, hogy a gyámhatóság a 2018. június 19-i határozatával jóváhagyta az I. rendű alperes szerződéses nyilatkozatát, miután nem állapított meg érdekellentétet. A 2021. szeptember 28-án kelt határozattal pedig befogadta az eseti gyám jelentését és ennek alapján hagyta jóvá az I. rendű alperes öröklési szerződésben tett nyilatkozatát. Ezzel megtörtént a felperes által támadott hiányosság kiküszöbölése, illetve pótlása.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [21] A Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 423. § (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően kizárólag a felülvizsgálati kérelem keretei között, az ott megjelölt jogszabályok tekintetében vizsgálhatta felül.
- [22] A másodfokú bíróság a döntését az elsőfokú bíróság által megállapított tényállására alapította. A felperes a másodfokú eljárás során az elsőfokú ítéleti tényállást nem sérelmezte. E tényállás szerint a gyámhatóság a 2018. június 19-i határozatával jóváhagyta a II. rendű alperes öröklési szerződésben tett törvényes képviselői jognyilatkozatát. A felperes a felülvizsgálati eljárásban utalt a jóváhagyó határozat hatályon kívül helyezésére. A hivatkozása érdemben nem volt vizsgálható, mert egyrészt a Pp. 279. § (1) bekezdésének megsértését nem ezzel összefüggésben állította, másrészt a Pp. 406. § (1) bekezdésére tekintettel a jogerős ítélet csak olyan kérdésekben támadható felülvizsgálattal, amely az első- és másodfokú eljárásnak is tárgya volt (Kúria Pfv.V.20.797/2016/11., megjelent: BH 2017.232.).
- [23] A Kúria a felülvizsgálat eredményeként azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet az ügy érdemére kiható módon nem jogszabálysértő.
- [24] Az ügy érdemi elbírálása szempontjából jelentősége volt annak, hogy az öröklési szerződés kettős természetű (formáját tekintve végrendelet, tartalma szerint tartási vagy életjáradéki szerződés), ezért a végrendeletre és a szerződésre vonatkozó szabályok is alkalmazandók rá. A szerződésre vonatkozó általános szabályok azokban a kérdésekben irányadók, amelyeket az öröklési szerződés végintézkedési jellege folytán megkívánt különös szabályok nem rendeznek. A végrendelet és a Ptk. 7:49. § (1) bekezdése szerint az öröklési szerződés tekintetében az érvénytelenség a Ptk. 7:37. §-a értelmében megtámadhatóságot jelent azzal, hogy ez a fogalom nem azonos a kötelmi jogi megtámadhatósággal és a kötelmi jogi semmisségi okok is megtámadási okként vehetők figyelembe.
- [25] A Ptk. 7:37. § (2) bekezdése alapján az öröklési szerződés megtámadásra az jogosult, aki az érvénytelenség vagy a hatálytalanság megállapítása esetén maga örökölné, vagy a végintézkedéssel reá rótt kötelezettségtől vagy más tehertől mentesülné. A megtámadásra vonatkozó norma speciális végintézkedési szabályként kizárja a megfelelő általános szabályok alkalmazását, ezért a cselekvőképességi szabályok megsértése miatti érvénytelenségre öröklési szerződésnél nemcsak a kiskorú érdekében lehet hivatkozni, hanem valamennyi megtámadásra jogosult élhet a megtámadás jogával (Legfelsőbb Bíróság Pfv.II.22.108/2004/6., megjelent: EBH 2005.1212.; Legfelsőbb Bíróság Pfv.I.20.864/2011/3., megjelent: BH 2012.170.; Kúria Pfv.20.320/2012/5.). A Kúria ezért nem értett egyet a másodfokú bíróságnak azzal a jogi álláspontjával, hogy a jelen ügyben a Ptk. 2:17. §-ára tekintettel eleve kizárt az öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítása.
- [26] A kiskorú jognyilatkozata érvényességének megítélése a polgári perben eljáró bíróság hatáskörébe tartozik. A Ptk. 2:12. § (1) bekezdése szerint a korlátozottan cselekvőképes kiskorú (Ptk. 2:11. §) jognyilatkozatának érvényességéhez – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – törvényes

képviselőjének hozzájárulása szükséges. A törvényes képviselőnek a kiskorú öröklési jog alapján megillető jogra vagy öt terhelő kötelezettségre vonatkozó jognyilatkozata a gyámhatóság jóváhagyásával érvényes [Ptk. 2:15. § (1) bekezdés b) pont]. A főszabály [Ptk. 4:161. § (1)–(2) bekezdés] a szülői törvényes képviselet, amely a Ptk. 4:163. § (1) bekezdésében meghatározott esetben érdekellentét miatt kizárt.

- [27] A Ptk. 4:163. § (1) bekezdésében foglalt érdekellentét a jogi, és elsősorban vagyoni érdekek ellentétét jelenti. A kiskorúval szemben álló fél az ügyben akkor jelenik meg ellenérdekű félként, ha vagyoni vagy nem vagyoni előnyhöz jutna a kiskorú rovására. Az érdekellentét fennállása ezért nem ítéhető meg pusztán formális okok alapján. A tartalmi vizsgálatot, az érdekek megállapítását és mérlegelését igénylő döntés meghozatala a Gyer. 130/A. § (1) bekezdés b) pontja szerint a gyámhatóság hatáskörébe tartozik (Kúria Kfv.II.37.907/2016/7., megjelent: KGD 2018.77.; Kúria Kfv.37.146/2021/7.). A gyámhatóság egyedi ügyben hozott döntése pedig – miként arra a jogerős ítéletben a másodfokú bíróság helyesen rámutatott – polgári perben nem vizsgálható felül.
- [28] Mindezekre tekintettel a jelen perben a bíróság nem dönthetett abban a kérdésben, hogy az ügyben kizárt volt-e szülői törvényes képviselet, ezért a felperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy a jogerős ítélet sérti a Ptk. 4:163. § (1) bekezdésében foglaltakat.
- [29] A perben az I. rendű alperes jognyilatkozata érvényességének megítéléséhez a gyámhatóság határozatát nem bizonyítékként, hanem tényként kellett értékelni. A jogerős ítélet ehhez képest a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott további eljárásjogi szabályokat sem sérti.
- [30] A Kúria mindezekre figyelemmel a felülvizsgálati kérelemben előadott okból nem jogsértő jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv.I.20.989/2022/4.)

186I. A követelés bírósági úton való érvényesítése mint elévülést megszakító jogi tény annak a követelésnek a vonatkozásában érvényesül, amely a keresetlevél kötelező tartalmi elemei közül a kereseti kérelem, az érvényesíteni kívánt jog és az annak alapjául szolgáló tények alapján beazonosítható. Kárkötelem esetében ez azt jelenti, hogy az abból fakadó különböző kártérítési követelések közül csak a keresetben az említett módon meghatározott követelésekre nézve szakad meg az elévülés.

II. A követelés összegére vonatkozóan folytatott eljárásban a közbenső ítélethez fűződő anyagi jogerőhatás sem zárja ki, hogy a bíróság állást foglaljon abban a kérdésben: a keresetben megtéríteni kért kiadások közül melyek azok, amelyek megfeleltethetőek az egészségügyi szolgáltató kártérítési felelősségét megalapozó, vagyis a gyermek egészségkárosodottan történt megszületéséből eredő károknak [1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 326. § (1) bek., 327. § (1) bek., 355. § (4) bek., 360. § (1) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A II. rendű felperes a családjában korábban előfordult genetikai rendellenességre tekintettel 1995. június 27-én felkereste az alperes genetikai

- tanácsadását, ahol azt állapították meg, hogy 50%-os valószínűséggel az adott betegséget genetikai állományában hordozza, és a terhességvállalást nem javasolták. További vizsgálatokat végeztek, amelynek eredményéről a II. rendű felperest első terhessége alatt nem tájékoztatták. 1996. október 15-én egészségesen született meg a II. és III. rendű felperes első gyermeke, a IV. rendű felperes.
- [2] 1998-ban a III. rendű felperes megkeresése alapján közölték, hogy a II. rendű felperes 95%-os biztonsággal nem hordozója a kérdéses genetikai betegségnek.
- [3] 2000. január 18-án megszületett a II. és III. rendű felperes második fiúgyermeke, az I. rendű felperes, akiről 2007 márciusában derült ki, hogy az adott genetikai betegségben szenved.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [4] A felperesek keresetükben vagyoni és nem vagyoni káraik megtérítésére kérték kötelezni az alperest. Az I. rendű felperes a keresetétől elállt, vonatkozásában az elsőfokú bíróság a pert megszüntette.
- [5] Az alperes – elévülési kifogást is tartalmazó – érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte.
- [6] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. A másodfokú bíróság a közbenső ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, és megállapította az alperes kártérítő felelősségét a II–IV. rendű felperesek abból eredő káráért, hogy kiskorú K. K. egészségkárosodottan megszületett.
- [7] A II–IV. rendű felperesek az összegszerűség tárgyában folytatódó eljárásban keresetükben mindhármuk részére nem vagyoni kártérítés, valamint a II–III. rendű felperesek részére egyrészt a gyermek alap-nevelési költségeiből, másrészt a gyermek egészségkárosodásából adódó speciális többletköltségekből álló vagyoni kártérítés megfizetésére kérték kötelezni az alperest.
- [8] Az elsőfokú bíróság ítéletével az alperest a II–III. rendű felperesek részére személyenként 6 000 000 forint, a IV. rendű felperes részére 2 000 000 forint nem vagyoni kártérítés és késedelmi kamatai, továbbá a II–III. rendű felperesek mint egyetemleges jogosultak javára 25 769 837 forint és abból különböző részeszettek után különböző időpontoktól járó törvényes mértékű késedelmi kamat, 2017. július 1-jétől pedig havi 308 336 forint járadék megfizetésére kötelezte az alperest; ezt meghaladóan a keresetet elutasította.
- [9] A másodfokú bíróság részítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének a II–III. rendű felpereseket megillető nem vagyoni kártérítés, illetőleg a speciális többletköltségek megtérítésére irányuló keresetet elbíráló rendelkezéseit – a lakásvásárlás költsége címén érvényesített igényt elutasító rendelkezés kivételével – helyben hagyta; az alap-nevelési költségeket és a lakásvásárlás költségét elutasító, valamint a perköltség, az illeték és az állam által előlegezett szakértői költség viselésére vonatkozó rendelkezéseket hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot ebben a keretben a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.
- [10] A Kúria a Pfv.III.20.780/2018/5-II. számú részítéletével a jogerős részítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezését hatályában fenntartotta.
- [11] A II–III. rendű felperesek a hatályon kívül helyezést követően megismételt eljárásban módosított

keresetükben lakáscsere költsége, akadálymentesítés költsége és babaholmik költsége jogcímén egyösszegű vagyoni kártérítés, míg háztartás-fenntartási humán erő-ráfordítás költsége, rezsi-költség, iskolai étkeztetés költsége, a beteg gyermek ruházatásával kapcsolatban felmerült költség, tisztító és tisztálkodási szerek költsége, játékok és gyermekholmik költsége, otthoni étkeztetés költsége, valamint gyermekgondozási és nevelési humán erő-ráfordítás költsége jogcímén járadék megfizetésére kérték kötelezni az alperest.

- [12] Az alperes az elévülési kifogását fenntartotta. Hivatkozott arra, hogy a jogerős közbenső ítélet szerint a károkozás időpontja 2003. január 18., a gyermek születésének napja, és mivel a genetikai ártalom 2007. április 24-én derült ki, az elévülés eddig nyugodott. Előadta, hogy a 2008. február 13-án előterjesztett keresetlevélben érvényesített jogcímenek alapuló igényekre terjed ki a jogerős közbenső ítélet hatálya, de ezek az igények mind a gyermek betegségéért felmerült többletköltségek, amelyek nem illeszthetők be a teljes felnevelés költségeinek körébe. Álláspontja szerint ezért a 2013. október 2-án előterjesztett keresetpontosításban megjelölt alap-felnevelési költségekkel, valamint a lakásvásárlás és az akadálymentesítés költségével kapcsolatos követelések elévültek. Ellenkérelmében érdemben is vitatta a kereset megalapozottságát.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [13] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.
- [14] Elsődlegesen az alperes elévülési kifogásának megalapozottságát vizsgálta. Abból indult ki, hogy a felperesek kára a gyermek megszületésekor következett be, azonban a betegség felismeréséig nyilvánvalóan nem voltak abban a helyzetben, hogy igényüket érvényesítsék, az elévülés ezért 2007. április 24-ig nyugodott, és a követelést – a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 326. § (2) bekezdése alapján – további egy évig, 2008. április 24-ig érvényesíthették. Ehhez képest figyelemmel volt arra, hogy a felperesek a keresetlevelet 2008. február 13-án terjesztették elő, az elévülés ezért ekkor még nem következett be. Kiemelte ugyanakkor, hogy a felperesek a keresetlevélben a nem vagyoni kártérítési igényen felül a gyógytorna, uszoda, gyógyászati segédeszközök, utazás, rezsi, ételfeljavítás és háztartási kisegítő többletköltségéből álló vagyoni kártérítési igényt érvényesítettek, és csak a 2013. október 2-án előterjesztett keresetpontosításban választották szét egymástól a gyermek felnevelésének a betegségtől független költségeit azoktól a költségektől, amelyek a betegség miatt merültek fel. Emiatt arra az álláspontra helyezkedett, hogy mindazon követelés, amelyet 2008. április 24-ig nem érvényesítettek, elévült. Ennek megfelelően megállapította a gyermek betegségétől független, alap-nevelési költségek közül babaholmik, ruházatás, tisztálkodás, játékok, otthoni étkezés, iskolai étkezés költsége, valamint a gyermekgondozási és nevelési humán erő költség megtérítése iránti követelés elévülését.
- [15] Megalapozatlannak találta a felpereseknek azt a hivatkozását, hogy a keresetlevél petituma az egyes jogcímenek példálózóan sorolja fel, és ezért nem lehet szó az egyes vagyoni kártérítési igények

- elévüléséről. Ezzel szemben rögzítette, hogy a keresetlevél egyértelműen feltüntette a vagyoni kártérítési igény alapját képező kiadásokat, és a felpereseknek a tárgyalás berekesztéséig lehetőségük volt a keresetet megváltoztatni, ez azonban nem érinti az egyes követelések elévülését.
- [16] A lakáscsere költségével kapcsolatban egyetértett az alperessel abban, hogy 2007-ben már előre lehetett látni, hogy az a lakás, amelybe a szülők második gyermeket vállaltak, kicsi lesz a négytagú családnak, illetve azt a betegség progressziójával akadálymentesíteni kell. Ervélese szerint ezért a felperesek a betegség 2007. április 24-én történt megállapításakor minden szükséges információ birtokában voltak ahhoz, hogy felmérjék a betegség következtében szükségessé váló kiadásokat. Mivel pedig ezt a követelést is csak 2013. október 2-án terjesztették elő, ezért az ugyancsak elévült. Megalapozatlannak tartotta a felpereseknek azt az állítását, hogy a lakáscsere költségei felmerülésének általában esedékessé válásának időpontja 2019. január 3., és emiatt az elévülés még nem következhetett be. Ezt azzal indokolta, hogy a károsodás a gyermek megszületésének időpontjában bekövetkezett, az elévülés e követeléssel kapcsolatban is ekkor kezdődött, majd a betegség felismeréséig nyugodott, és az azt követő egy év elteltével elévült.
- [17] A háztartási munkák költségével és a rezsi-költséggel összefüggő, már a keresetlevélben is érvényesített kártérítési igények megalapozottságát érdemben vizsgálta. Ennek során figyelemmel volt a jogerős közbenső ítélet rendelkezésére, amelyet álláspontja szerint az alkotmányos rendelkezések alapján nem lehet úgy értelmezni, hogy a gyermek léte önmagában kár, ehelyett a közbenső ítélet alapján csupán a betegséggel kapcsolatban felmerült kár megtérítésének lehet helye. Erre tekintettel megalapozatlannak tartotta a II–III. rendű felperesek valamennyi olyan követelését, amely egy egészséges gyermek nevelésével kapcsolatban költségként merül fel, és amelyet a II–III. rendű felperesek a gyermek létezésével kapcsolatos kárként kívánnak érvényesíteni. Ennélfogva a keresetet a háztartási munkák költsége és a rezsi-költség tekintetében is elutasította.
- [18] A II–III. rendű felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett rendelkezését részben megváltoztatta, és kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a II–III. rendű felpereseknek mint egyetemleges jogosultaknak 24 311 847 forintot és abból különböző részösszegek után eltérő időpontoktól járó késedelmi kamatot, valamint 2020. december 1-jétől véghatáridő nélkül havi 47 453 forint járadékot, míg egyebekben – a per főtárgya tekintetében – az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [19] Mindenekelőtt utalt arra, hogy a jogerős részítélet meghozatala után még elbírálandó kereseti kérelem valamennyi eleme a károsultat ért vagyoni hátrány csökkentéséhez szükséges költségnek minősül, amelynél – a követelzetes bírói gyakorlat szerint – a károskozó magatartás tanúsításának és a kár bekövetkezésének időpontja egymástól elválhat, és ilyen esetben a kártérítési követelés az utóbbi időpontban válik esedékessé, az elévülés is ekkor kezdődik. Emiatt az elsőfokú bíróság álláspontjával szemben rögzítette, hogy a II–III. rendű felperesek által érvényesített, a gyermek felnevelés költségeinek megtérítése iránti kártérítési követelés elévülése nem feltétlenül a károkozásakor, hanem a szóban forgó költségek felmerülésekor, a járadék jellegű követelés esetén pedig a követelés egészére akkor kezdődött, amikor a kéresemény folytán első ízben jelentkezett az egyébként rendszeres, időszakonként visszatérő károsodás.
- [20] A fentiekre figyelemmel a babaholmik, babakelengye és gyermekruházat, ruháztatás, tisztító és tisztálkodószerek, játékok és gyermekszükségleti holmik, otthoni étkeztetés, valamint a gyermekgondozás és nevelés költségei elévülésének kérdésében egyetértett az elsőfokú bírósággal. Megállapította, hogy e járadék jellegű követelések elévülése a gyermek születésekor elkezdődött, és a betegség felismeréséig nyugodott, a II–III. rendű felperesek ezért azokat 2008. április 24-ig érvényesíthették volna, a 2008. február 13-án benyújtott keresetlevélben ugyanakkor a szóban forgó költségnek nem szerepeltek, azokat csak 2013. október 2-án érvényesítették. Ebben a keretben ezért az elsőfokú bíróság keresetet elutasító rendelkezését helybenhagyta.
- [21] Az iskolai étkeztetés költségénél viszont arra a következtetésre jutott, hogy a felperesek a követelésüket az elévülési időn belül érvényesítették. Ennek indokaként azt jelölte meg, hogy a károsodás első ízben a gyermek általános iskolás korában, 2010. szeptember 1-jén jelentkezett, amelyhez képest a kereset előterjesztése 2013. október 2-án megtörtént. A költség felmerülésének okirattal történt igazolására és indoklására tekintettel az elsőfokú bíróság ítéletét ebben a részében megváltoztatta, és az alperest a kereset szerint marasztalta.
- [22] Az előzőekben kifejtettekből következően az igazolt módon 2019. január 3-án felmerült lakáscsere költsége címén érvényesített igény elévülését sem tartotta megállapíthatónak. Ezzel kapcsolatban utalt a jogerős részítéletben a megismételt eljárásra adott iránymutatására, amely szerint az elsőfokú bíróságnak azt kellett vizsgálnia, hogy a beteg gyermek ellátása miatt valóban szükségese nagyobb, földszinti, akadálymentesített lakásnak mennyi a reális, az alperesre áthárítható költsége. Megítélése szerint pedig a II. rendű felperes által megvásárolt, a beteg gyermek igényeihez igazodóan földszinti, 82 m² alapterületű lakás többletköltségére vonatkozó igény – tekintetbe véve a kéresemény előtti lakhatási viszonyokat is – nem volt eltúlzott. Az újonnan vásárolt lakás akadálymentesítésének a II–III. rendű felperesek által szintén megtéríteni kért költsége indokoltságát, arányosságát és célszerűségét a szakértői véleménnyel is alátámasztottnak tekintette. Emiatt az elsőfokú bíróság ítéletét e részében is megváltoztatta, és az alperest a keresettel egyezően marasztalta.
- [23] Nyomatékkal utalt arra, hogy a kereset összecszerúsége tárgyában folytatódó eljárásban az már nem volt vizsgálható kérdés, hogy a gyermek élete önmagában kárnak tekinthető-e, ugyanis az alperes kártérítési felelősségét a jogerős közbenső ítélettel megállapította. Hivatkozása szerint az elsőfokú bíróság tévesen tért el a jogerős közbenső ítéletben meghatározott kártérítő felelősségtől

akként, hogy kizárólag a gyermek egészségkárosodásából eredő többletköltségeket vette figyelembe a vagyoni kártérítés összegének meghatározása során. Ebből következően az elsőfokú bíróság ítéletének a háztartás-fenntartási humán erő-ráfordítás költsége és rezsiköltségek címén már a keresetlevélben is érvényesített kártérítési igények megfizetése iránti keresetet elutasító rendelkezését tévesnek minősítette. Utalt arra, hogy a követelések összege nem volt eltúlzott, az az általános életpaszta szerint is igazodik a gyermek tényleges szükségleteihez. Az elsőfokú bíróság ítéletét ezért ebben a keretben is megváltoztatta, és az alperest a keresetnek megfelelően marasztalta.

A felülvizsgálati kérelmek és ellenkérelmek

- [24] A jogerős ítélet ellen a II–III. rendű felperesek és az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet.
- [25] A II–III. rendű felperesek felülvizsgálati kérelmükben elsődlegesen a jogerős ítélet részbeni hatályon kívül helyezését és a babaholmik, babakelengye és gyermekruházat költségei, ruházattal kapcsolatos költségek, tisztító és tisztálkodási szerek költsége, játékok, gyermekszükségleti holmik költsége, otthoni étkeztetés költsége, valamint alap gyermekgondozási-nevelési humán erő-ráfordítás költsége tekintetében az alperesnek a kereset szerinti marasztalását, másodlagosan a jogerős ítélet részbeni hatályon kívül helyezése mellett az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérték.
- [26] Megsértett jogszabályhelyként a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: régi Pp.) 206. § (1) bekezdését, valamint a régi Ptk. 324–326. §-ait jelölték meg.
- [27] Kiemelték, hogy a jogerős ítélet indokolása szerint a felülvizsgálati kérelemmel érintett kártérítési igények, azaz a gyermek felnevelésének alapköltségei megtérítésének jogalapja a jogerős közbenső ítéletre tekintettel már nem tehető vitássá. Vitatták ugyanakkor azt, hogy a felsorolt kártérítési igények elévültek. A jogerős ítélet ezzel összefüggő indokaival azért nem értettek egyet, mert álláspontjuk szerint az elévülést már a keresetlevél 2008. február 13-án történt benyújtásával megszakították, a keresetlevélben ugyanis egyértelműen kifejezésre juttatták: igényt tartanak mindannak a vagyoni kárnak a megtérítésére, amely az alperes felróható magatartásával okozati összefüggésben áll. Hivatkozásuk szerint a további vagyoni kártérítési jogcímelek megjelölése nem új kártérítési igénynek, hanem keresetfelemelésnek minősült. Arra is utaltak, hogy a keresetlevélben a vagyoni kártérítés összegét jogfenntartással jelölték meg, és az egyes vagyoni kártérítési igényeket példalózóan sorolták fel.
- [28] Az alperes felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen a jogerős ítéletnek az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztató rendelkezésének hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását, másodlagosan a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte.
- [29] Megsértett jogszabályhelyként az Alkotmány 54. §-át, 67. §-át és 70/A. §-át, az Alaptörvény 18. cikkét, a régi Pp. 3. § (2) bekezdését, 206. § (1) és (3) bekezdését, 213. § (3) bekezdését, 220. § (1) bekezdés b) pontját, 221. § (1) bekezdését és 229. § (1) bekezdését, a régi Ptk. 85. § (1) bekezdését, 324–326. §-ait, 339. § (1) bekezdését, 355. § (4) bekezdését és 360. § (1) bekezdését jelölte meg.
- [30] Kifogásolta, hogy a jogerős ítélet a felek között az I. és IV. rendű felperest is feltüntette, holott a másodfokú eljárásban már nem voltak érintettek, a fellebbezést kizárólag a II–III. rendű felperesek terjesztették elő. Emellett állította, hogy a jogerős ítélet a felperesek korábbi lakcímének feltüntetését tartalmazza.
- [31] Hangsúlyozta: a másodfokú bíróság sem a közbenső ítéletben, sem a felülvizsgálati kérelemmel támadott ítéletben nem állapította meg, hogy a gyermek létezését kell kárnak tekinteni. Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság helytállóan állapította meg, hogy az ember megszületése az egészségi állapotától függetlenül polgári jogi értelemben nem kár. Kifejtette továbbá, hogy mivel a II–III. rendű felpereseknek nincs második egészséges gyermekük, ezért a második egészséges gyermek felnevelésével oki kapcsolatban kár nem merült fel.
- [32] Állította, hogy a közbenső ítélettel sem a károk, sem az okozati összefüggés nem került elbírálásra. Értelmezése szerint a jogerős ítélet indokaival szemben anyagi jogerő a közbenső ítélethez annyiban fűződik, amennyiben az elbírálta a vitássá tett jogviszonyt.
- [33] Sérelmezte, hogy bár az elévülési kifogás mellett érdemben is vitatta a követeléseket, ezeket a jogalapot és az összegszerűséget egyaránt érintő hivatkozásait a másodfokú bíróság figyelmen kívül hagyta. Ilyen elbírálatlan hivatkozásként jelölte meg azt, hogy a lakásvásárlás nem kár, a társadalmi kompenzáció hatását teljeskörűen figyelembe kell venni, továbbá a gyermek gondozása és nevelése törvényi kötelezettség, amely egyidejűleg kár nem lehet.
- [34] Az iskolai étkeztetés költsége tekintetében egyetértett az elsőfokú bírósággal abban, hogy az nem tekinthető új költségnek. Ezzel egyezően a lakáscsere és az akadálymentesítés szükségességét a gyermek születésekor már előre láthatónak nevezte. Emiatt a felsorolt költségek esetében továbbra is hivatkozott azok elévülésére.
- [35] Előadta, hogy mivel a megvásárolt lakás a II. rendű felperes vagyonának részét képezi, ezért nincs vagyoncsökkenés, és a vagyoni elemek átcsoportosítása nem kár. Azzal is érvelt, hogy a saját gyermek gondozása, kísérte sem minősül kárnak, az nem munkavégzés, ezért nem értékelhető a mindenkor minimálbérhez mérten.
- [36] Felülvizsgálati ellenkérelmeikben a II–III. rendű felperesek és az alperes a jogerős ítéletnek az ellenérdekű fél által felülvizsgálati kérelemmel támadott rendelkezésének hatályában való fenntartását kérték.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [37] A II–III. rendű felperesek felülvizsgálati kérelme nem megalapozott, az alperes felülvizsgálati kérelme részben megalapozott.
- [38] A Kúria a régi Pp. 275. § (2) bekezdése szerint a felülvizsgálati kérelmek keretei között eljárva, a felülvizsgálati eljárás eredményeként azt állapította

- meg, hogy a jogerős ítélet sérti a régi Ptk. 355. § (4) bekezdését, míg a II–III. rendű felperesek és az alperes által megjelölt és érdemben vizsgálható további okokból nem jogszabálysértő.
- [39] A II–III. rendű felperesek felülvizsgálati kérelmükben a jogerős ítéletnek az elsőfokú bíróság ítéletét részben helyben hagyó rendelkezését támadták. Minthogy ebben a részben a kereset elutasításának indoka a követelés elévülése volt, és a II–III. rendű felperesek e tekintetben nem a lényeges ténymegállapítások alapjául szolgáló bizonyítékmérlegelés okszerűségét, hanem az azokból levont fenti jogi következtetés helyességét vitatták, az általuk megjelölt eljárásjogi jogszabályhelynek, a régi Pp. 206. § (1) bekezdésének megsértése fel sem merülhetett. Ehelyett abban a kérdésben kellett állást foglalni, hogy a bíróságok a régi Ptk. 324–326. §-ainak a felülvizsgálati kérelemben állított téves alkalmazásával határoztak-e a kereset részbeni elutasításáról.
- [40] Kártérítési követelésekről lévén szó, az elévülés kezdetének meghatározásakor a jogerős ítélet indokolásában felhívott régi Ptk. 360. § (1) és (4) bekezdésére kellett figyelemmel lenni. Annak is jelentőséget kellett tulajdonítani, hogy a megtéríteni kért károk a régi Ptk. 355. § (4) bekezdésében meghatározott kárfajták közül a károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez, kiküszöböléséhez szükséges költségek minősültek, és azokkal kapcsolatban a II–III. rendű felperesek járadék megállapítását kérték. A károsultat ért vagyoni és nem vagyoni hátrány csökkentéséhez, kiküszöböléséhez szükséges költség vonatkozásában ugyanis a károsodás a költség felmerülésekor jelentkezik, ami időben általában nem esik egybe a károkozással (Kúria Pfv.III.20.641/2019/5.). A PK 52. számú állásfoglalás értelmében pedig baleseti járadékkövetelés esetén az elévülési idő a járadékkövetelés egészére, tehát a jövőben lejáró részletekre vonatkozóan is egységesen akkor kezdődik, amikor a baleset folytán bekövetkezett munkaképesség-csökkenés, illetőleg munkaképtelenség első ízben vezetett keresetkiesésben (jövedelemkiesésben) megmutakozó károsodásra. Ezt a tételt a bírói gyakorlat nem csupán a régi Ptk. 356–357. §-aiban szabályozott baleseti járadék kapcsán követte, hanem a kártérítési járadék többi fajtája, így a költségpótló járadék esetében is alkalmazandónak tartotta (Kúria Pfv.III.20.093/2021/3., Pfv.III.20.800/2013/7., Legfelsőbb Bíróság Pfv.III.21.123/2009/4.). [A jogalkotó ezt a bírói gyakorlatot építette be a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:533. § (2) bekezdésébe, amely szerint a járadékkövetelés elévülési ideje a járadékkövetelés egészére egységesen akkor kezdődik, amikor a járadékkövetelést megalapozó kár első ízben jelentkezik.]
- [41] A másodfokú bíróság helytállóan mutatott rá arra, hogy a még elbírálandó kártérítési követelések esedékességének, s egyúttal az elévülés kezdetének időpontját a fentiek figyelembevételével kellett meghatározni. Miután azonban a szóban forgó költségek első alkalommal a II–III. rendű felperesek gyermekének 2003. január 8-i megszületésekor merültek fel, az elévülési idő számítását – az eltérő kiindulási alap ellenére – mindkét fokú bíróság azonosan végezte el. Egyezően jutottak arra, a felülvizsgálati kérelemben sem vitatott következtetésre is, hogy az elévülés a régi Ptk. 326. § (2) bekezdése szerint a gyermek betegségének felismeréséig, 2007. április 24-ig nyugodott, és ehhez képest a követelések 2008. április 24-ig voltak érvényesíthetők. Az elévülési időn belül, 2008. február 13-án benyújtott keresetlevél ugyanakkor azokat nem nevesítette, a II–III. rendű felperesek csak a 2013. október 2-án előterjesztett, keresetpontosítást tartalmazó beadványukban jelölték meg azokat. Erre tekintettel a bíróságok helyesen állapították meg a babaholmik, babakelengye és gyermekruházat költségeinek, a ruházattási költségeinek, a tisztító és tisztálkodási szerek költségeinek, a játékok, gyermekszükségleti holmik költségeinek, az otthoni étkeztetés költségeinek, valamint az alap gyermekgondozási-nevelési humán-erő-ráfordítás költségeinek megtérítése iránti követelések elévülését. A II–III. rendű felperesek következetesen képviselt álláspontjával szemben a keresetlevél előterjesztése e tekintetben az elévülést nem szakította meg. Ennek indoka az, hogy a követelés bírósági úton való érvényesítése mint a régi Ptk. 327. § (1) bekezdésében meghatározott, az elévülést megszakító jogi tény annak a követelésnek a vonatkozásában érvényesül, amely a keresetlevél kötelező tartalmi elemei közül a kereseti kérelem, az érvényesíteni kívánt jog és az annak alapjául szolgáló tények [rég Pp. 121. § (1) bekezdés c) és e) pontja, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény 170. § (2) bekezdés a), b) és c) pontja] alapján beazonosítható. Kárkötelelem esetében ez azt jelenti, hogy az abból fakadó különböző kártérítési követelések közül csak a keresetben az említett módon meghatározott követelésekre nézve szakad meg az elévülés. A kereset előterjesztése csak azon kárelemek tekintetében szakította meg az elévülést, amelyeket a felperesek konkrétan érvényesítettek (Kúria Pfv.III.20.800/2013/7.). Azoktól eltérő és ennyiben új követelés érvényesítése keresetváltoztatást feltételez. Jóllehet a bírói gyakorlat szerint a perindítás esetén az elévülés megszakadása nem korlátozódik arra az összegre, amelynek a megfizetése iránt a keresetben benyújtották (Kúria Pfv.V.22.146/2017/8., Pfv.IV.21.510/2021/8.), ez kizárólag a kérelemösszege megváltoztatása, annak felemelése esetén irányadó. Az adott esetben azonban nem erről volt szó: a II–III. rendű felperesek az elévülési időn túl előterjesztett beadványukban a korábbiaktól eltérő tényalapon nyugvó kártérítési követeléseket érvényesítettek. Az általuk előadottakkal szemben pedig a jogfenntartás intézményét az eljárásjog nem ismeri, és olyan anyagi jogi jogszabály sincs, amely a deliktuális kárfelelősségi szabályok alkalmazásának esetére lehetővé tenné a jogfenntartást. Ennélfogva a jogerős ítélet vizsgált rendelkezése a régi Ptk. 324–326. §-ait nem sérti.
- [42] A Kúria az alperes felülvizsgálati kérelmét illetően előrebocsátja, hogy a felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak

- kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja [régi Pp. 272. § (2) bekezdés]. Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt pedig a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti. Ha a fél a felülvizsgálati kérelmében több, egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásának rendelkeznie kell az előzőekben meghatározott tartalmi követelményekkel [1/2016. (II. 15.) PK vélemény 3. és 4. pontja].
- [43] Az alperes az Alkotmány 54. §-ának, 67. §-ának és 70/A. §-ának, valamint az Alaptörvény 18. cikkének megsértésére is hivatkozott. Ezzel kapcsolatban abból kellett kiindulni, hogy a felülvizsgálatot jogszabálysértésre hivatkozással lehet kérni, a felülvizsgálati kérelemben jogszabálysértést kell előadni, valamint a Kúria a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabálysértést vizsgálhatja. Az Alaptörvény Nemzeti Hitvallás utolsó előtti bekezdése szerint az Alaptörvény a jogrend alapja, ugyanakkor az Alapvetés C) cikk (3) bekezdése, az R) cikk (2) bekezdése és a T) cikk (2)–(3) bekezdései alapján az Alaptörvény nem jogszabály. Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságoknak a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmezniük. Ebből következően a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott jogszabálysértések vizsgálata körében a Kúriának a megsértettként állított jogszabályi rendelkezést az Alaptörvénnyel összhangban kell értelmeznie, és erre figyelemmel kell állást foglalnia a jogszabálysértésről. A Kúria azonban nem vizsgálhatja, hogy a jogerős ítélet sérti-e az Alaptörvényt, mert erre kizárólag az Alkotmánybíróság jogosult az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja alapján [Kúria Pfv.V.21.965/2018/8. (BH 2020.324.)]. Az Alaptörvény megsértésére hivatkozás tehát önmagában nem ad alapot felülvizsgálati kérelem előterjesztésére, amellet valamilyen konkrét anyagi vagy eljárási jogszabály megsértésének megjelölését is kell tartalmaznia a kérelemnek az érdemi elbíráláshoz (Kúria Pfv.III.20.015/2019/2.). A Kúria ezért érdemben nem vizsgálhatta, hogy a jogerős ítélet sérti-e az Alkotmánynak és az Alaptörvénynek az alperes felülvizsgálati kérelmében feltüntetett rendelkezéseit.
- [44] Ezzel szemben az alperes a régi Pp. 3. § (2) bekezdésének, 206. § (1) és (3) bekezdésének, valamint a régi Ptk. 85. § (1) bekezdésének sérelmét anélkül állította, hogy az ezzel összefüggő indokait ismertette volna. E felülvizsgálati támadások ezért érdemben nem voltak vizsgálhatóak.
- [45] A másodfokú bíróság az alperes által megjelölt és érdemben vizsgálható eljárási szabálysértések nélkül hozta meg a jogerős ítéletét. Ezzel kapcsolatban abból kellett kiindulni, hogy a jogerős közbenső ítélet szerint az alperest kártérítő felelősség terheli a II–IV. rendű felperesek abból eredő káráért, hogy kiskorú K. K. egészségkárosodottan megszületett. Mindezt a határozathoz kötődő, a régi Pp. 229. § (1) bekezdésében meghatározott anyagi jogerőhatás miatt az alperes a követelés összegére nézve folytatott eljárásban már nem tehet vitássá [Kúria Pfv.III.20.769/2016/3. (BH 2017.151.)]. Emiatt a jogerős ítélet az alperes által feltüntetett okokból a régi Pp. 213. § (3) bekezdését és 229. § (1) bekezdését sem sérti. Ettől elkülönítetten, a régi Ptk. 355. § (4) bekezdésének alkalmazása körében kellett ugyanakkor állást foglalni arról, hogy a II–III. rendű felperesek által megtéríteni kért költségek közül melyek voltak azok, amelyekre az alperes jogerős közbenső ítélettel megállapított kártérítési felelőssége kiterjedt.
- [46] A másodfokú bíróság – az alperes felülvizsgálati hivatkozásával ellentétben – az elsőfokú bíróságétól eltérő érdemi döntését nem csupán az elévülési kifogás megalapozatlansága szempontjából indokolta, hanem arról is számot adott, hogy a II–III. rendű felperesek elévülési időn belül érvényesített kártérítési követeléseinek fennállását és mértékét miért találta bizonyítottnak. Kétségtelen, hogy az alperesnek az elsőfokú eljárásban előterjesztett védekezése ellenére a társadalmi kompenzáció hatásának figyelembevételével kapcsolatos érveket külön nem vizsgálta. A régi Pp. 221. § (1) bekezdésében szabályozott indokolásnak ez a hiányossága azonban az ügy érdemi elbírálására lényegesen kiható eljárási szabálysértést nem eredményezett.
- [48] Az alperes a felülvizsgálati kérelmében is fenntartotta az iskolai étkeztetés költségét, a lakáscsere költségét és a lakás akadálymentesítésének költségét érintő, a másodfokú bíróság által megalapozatlannak ítélt elévülési kifogását. A másodfokú bíróság itt is helyesen indult ki abból, hogy a károsodás a szóban forgó költségek felmerülésekor következett be, és a követelések ekkor váltak esedékessé, az elévülésük is csak ekkor kezdődött. Ez az időpont a járadékként megtéríteni kért iskolai étkeztetés költsége esetében 2010. szeptember 1., míg a másik két költség tekintetében 2019. január 3. volt. Ehhez képest a bírósági úton történő igényérvényesítés, a keresetváltoztatás előterjesztése mindhárom követelésnél az elévülési időn belül megtörtént. Következésképpen a jogerős ítélet e körben sem sérti a régi Ptk. 324–326. §-ait, és a régi Ptk. 360. § (1) bekezdésének téves alkalmazása sem volt megállapítható.
- [49] Az alperes megalapozatlanul vonta kétségbe a – keresetben használt megnevezése szerint – lakáscsere költségének kárjellegét. Az ugyanis a régi Ptk. 355. § (4) bekezdésében írt kárfogalomnak megfeleltethető volt, a károsultat ért nem vagyoni hátrány csökkentéséhez szükséges költségnek minősült, amelynek szükségességét, s ezáltal az alperes károkozó magatartásával való okozati összefüggésének fennállását a II–III. rendű felperesek a perben nem bizonyították. A másodfokú bíróság a szükségesség vizsgálatakor helyesen tulajdonított jelentőséget annak, hogy a korábbi lakás értékesítése után megvásárolt nagyobb alapterületű, a beteg gyermek szükségleteihez igazodó lakás megvásárlásával felmerült többletköltség nem volt eltűzött.
- [50] Az alperesnek az a felülvizsgálati okfejtése is téves volt, amely szerint a saját gyermek gondozása, kísérete sem tekinthető kárnak. A Kúria már több eseti döntésében is kifejtette: a károkozó kártérítési kötelezettségén kívül eső körülmény, hogy a

- károsodás elszenvedéséből fakadó vagyoni veszteségek viseléséhez szükséges anyagi forrásokat a károsult saját jövedelméből, vagyonából teremti-e elő, vagy kötetlenül kívül álló harmadik személyek előlegezik-e meg számára, és az is a felelősségi viszonyon kívül eső kérdés, hogy ezt ingyenesen nyújtják-e (Kúria Pfv.III.20.032/2017/4., Pfv.III.22.383/2016/5.). A családtag ingyenes vagyoni vagy nem vagyoni (tevéleges) segítségnyújtása nem a károkozó kárviselés alóli részleges vagy teljes mentesítését szolgálja, e veszteségek térítése a károkozó feladata [Kúria Pfv.III.20.618/2020/4. (BH 2021.308.), Pfv.III.20.751/2019/9., Pfv.III.20.597/2019/5.]. Éppen ezért a II–III. rendű felperesek által a gyermekük érdekében végzett gondozás és háztartási kisegítés mint a károkozás folytán szükségessé vált többletvevényesség ingyenes jellege az alperest e költségeknek a teljes kártérítés körében való megtérítése alól nem mentesíthette.
- [51] Az alperesnek a társadalmi kompenzáció hatására történt és a másodfokú bíróság által külön nem értékelt hivatkozása a káronszerzés tilalmának téves értelmezésén alapult. Ez a bírói gyakorlat által követett, a régi Ptk. 355. § (4) bekezdéséből is következő jogelv a károkozásból származó előnyök levonásának kötelezettségét jelenti, amelyet a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 6:522. § (3) bekezdése kivételt engedő szabályként tartalmaz. Alkalmazásának feltétele a károkozó magatartás és a vagyoni előny közötti okozati összefüggés fennállása (Kúria Pfv.III.20.751/2019/9.). Az adott esetben azonban a károkozás jellegéből adódóan nem lehetett szó a kár ténye folytán szükségtelenné vált kiadásokról. A kárnszerzés tilalmának alkalmazásakor legfeljebb olyan, a II–III. rendű felperesek megillető társadalombiztosítási juttatásoknak lehetett volna jelentősége, amelyek a gyermekük érdekében kifejtett többletvevényességeik valamelyikét kompenzálják. A jogerős ítélettel elbírált és a felülvizsgálati kérelmekkel érintett követeléseknél azonban ennek figyelembevétele részben a szóba jöhető követelések elévülése, részben azoknak – az alábbiakban részletezett – megalapozatlansága miatt nem volt indokolt.
- [52] A II–III. rendű felperesek vagyoni kártérítésként a gyermekük teljes felnevelési költségének, vagyis az egészségkárosodással összefüggésben felmerült többletköltségek mellett az alap-felnevelési költségek megtérítésére is igényt tartottak. A másodfokú bíróság a jogerős részítéletével a speciális többletköltségek megtérítésére irányuló követelésekről – a lakásvásárlás költsége kivételével – érdemben határozott, az elsőfokú bíróság korábbi ítéletének a kereset e részében elbíráló rendelkezését helybenhagyta, míg az alap-nevelési költségeket és a lakásvásárlás költségét elutasító rendelkezést hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot ebben a keretben a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította. Az elsőfokú bíróságnak tehát a megismételt eljárásban – a lakásvásárlás és az akadálymentesítés költsége kivételével – a keresetnek az alap-felnevelési költségek megtérítése iránti részéről kellett rendelkeznie, és a jogerős ítéletben foglalt döntés is e követelésekre terjedt ki.
- [53] A hivatkozott jogerős részítéletben is felhívott EBH 2015.P.11. (Kúria Pfv.III.20.069/2015/3.) értelmében a vagyoni károk körében a szülők a károsodottan született gyermek teljes felnevelési költségét igényelhetik, az egészséges létből és a fogyatékoságból eredő költségek elkülönítésének nincs jogi alapja. Az elvi bírósági határozat indokolása tartalmazta, hogy valamennyi, a gyermek megszületésével kapcsolatban felmerülő felnevelési költség olyan kárnak minősül, amelyeket a károkozó térít meg, és nem lehet kár csak a fogyatékoságból eredő többletkiadás.
- [54] A Kúria az adott felülvizsgálati eljárásban – a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2014. évi CLXI. törvény 32. § (1) bekezdés b) pontja és 33. § (1) bekezdés b) pontja alapján – előzetes döntéshozatali indítványt terjesztett elő a jogegység érdekében, mert a fentiekben ismertetett elvi bírósági határozattól el kívánt térni, egyúttal a felülvizsgálati eljárást a jogegységi eljárás befejezéséig felfüggesztette.
- [55] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa által meghozott 2/2022. Jogegységi határozat (Jpe.III.60.011/2022/15. szám) szerint, amennyiben az egészségügyi szolgáltató kártérítési felelőssége megállapítható amiatt, hogy a terhesség során elmaradt vagy hibás orvosi tájékoztatás következtében az anya nem élhetett a terhességmegszakítás jogszabály által biztosított jogával, a genetikai, teratológiai ártalom következtében egészségkárosodottan született gyermek esetében a szülők kártérítésként az egészségkárosodással kapcsolatban felmerült többlet-felnevelési költségre, és nem a gyermek teljes felnevelési költségére tarthatnak igényt. A jogegységi határozat indokolása rögzítette, hogy a Kúria eltérő tartalmú határozatai a továbbiakban nem hivatkozhatók kötelező erejű határozatként, és a jogegységi határozat a bíróságokra a Magyar Közlönyben történő közzététel időpontjától kötelező. A közzététel 2022. október 13-án megtörtént.
- [56] Mindezek miatt a folytatódó felülvizsgálati eljárásban is az ismertetett jogegységi határozat figyelembevételével kellett határozni, amelyek indokolása szerint nem tarthatnak bele a kárfogalomba a gyermek létéből eredő költségek, vagyis az alap-felnevelési költségek, kizárólag az egészségkárosodással összefüggésben felmerült többletköltségek. Ezért a fejlődési rendellenességgel született gyermek felnevelésével kapcsolatban a szülők vagyoni kárként a tervezett egészséges és a ténylegesen megszületett egészségkárosodott gyermek magasabb felnevelési költsége közötti különbözetet érvényesíthetik. Ennélfogva az egészségügyi szolgáltató felelősségi körébe is csupán azok a többletterhek, gondozási, nevelési és tartási többletköltségek tartoznak, amelyek a tervezett és/vagy vállalt, de a természetnél fogva fogyatékosan született gyermek tartásának különbözeteként jelentkeznek. Mindezeket figyelembe véve a Kúria jogegységi határozatában úgy foglalt állást, hogy miután a genetikai, teratológiai ártalommal született gyermek léte önmagában kárként nem értelmezhető, a vagyoni kár fogalmába nem tarthat bele a gyermek felnevelésével kapcsolatos összes költség, kizárólag az egészségkárosodásból eredően felmerült többletköltség. Erre tekintettel nem vonható az

- egészségügyi szolgáltató kártérítési felelőssége körébe az alap-felnevelési költség megtérítése.
- [57] Ennek megfelelően abból kellett kiindulni, hogy a II–III. rendű felperesek az alap-felnevelési költségeik megtérítését az alperestől nem követelheték, ami azt jelentette, hogy az alperesnek a régi Ptk. 355. § (4) bekezdésének sérelmére alapított felülvizsgálati támadása – a fentiek szerint – el nem évült iskolai étkeztetés költsége, háztartás-fenntartási humán erőforrás fordítás költsége és a rezsiköltségek megtérítése iránti követelések esetében megalapozott volt. E következtetés levonását a közbenső ítélethez fűződő anyagi jogerőhatás sem zárta ki. Abban a kérdésben ugyanis, hogy a keresetben megtéríteni kért kiadások közül melyek voltak azok, amelyek megfeleltethetőek voltak az alperes kártérítési felelősségét megalapozó, vagyis a gyermek egészségkárosodottan történt megszületéséből eredő károknak, a követelés összegére vonatkozóan folytatott eljárásban kellett állást foglalni.
- [58] A Kúria a kifejtettékre figyelemmel a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta, és kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a II–III. rendű felpereseknek mint egyetemleges jogosultaknak 18 180 868 forintot és abból 9 500 000 forint után 2019. január 3-tól a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félév első napján érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű késedelmi kamatot; egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

(Kúria Pfv.III.21.290/2022/3.)

187I. Nyilvánvalóan sérti a jóerkölcset az a magánszemélyek közötti befektetési szerződés, amelynek megkötésére egy olyan rendszer részeként kerül sor, amelyben a kötelezett, valós üzleti tevékenység nélkül, a korábbi befektetésekre ígért hozamokat a későbbi befektetésekből fedezi és a jogosult célja, hogy ez által a szerződés megkötésének időpontjában legalísiman el nem érhető mértékű hozamhoz jusson.

II. Az érvénytelen szerződés nem hoz létre kötelezettséget a szolgáltatás teljesítésére, illetve jogosultságot a szolgáltatás követelésére, így, ha a biztosított szerződés érvénytelen, az azt biztosító jelzálogjogot alapító szerződés is érvénytelen [1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) 200. § (2) bek., 234. § (1) bek., 251. § (3) bek.; 1952. évi III. törvény (rég. Pp.) 3. §, 4. §, 221. § (1) bek., 272. § (2) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A II. rendű alperes – aki pénzügyi befektetési tevékenység végzéséhez szükséges engedéllyel, szakismerettel nem rendelkezett – 2010-től befektetési tevékenység látszatát keltve, de annak folytatása nélkül egy piramisjáték elven működő rendszert épített ki. A rendszerbe belépő személyektől átvett összegek részben vagy egészben történő kifizetésére, illetve az ígért havi hozamok kifizetésére fedezetet az nyújtott, hogy a II. rendű alperes és társai újabb és újabb személyeket vontak be a rendszerbe, akiknek a befizetéséből fizették ki a korábbi belépőknek járó összegeket. 2012-re a rendszer fenntarthatatlanná vált.
- [2] Az I. rendű alperes 2012 júliusában szerzett tudomást a befektetési lehetőségéről, amely szerint a II. rendű

alperes 50 000 000 forint befektetés felett, a befektetett összeg tőkegarantált visszafizetése mellett, havi 10 %, az alatt havi 5% hozam kifizetését ígérte.

- [3] 2012. augusztus 3-án az I. rendű alperes mint kölcsönadó és a II. rendű alperes mint kölcsönvevő között létrejött megállapodás szerint az I. rendű alperes ügyvédi letétbe helyezéssel 60 000 000 forint befektetési célú kölcsönt bocsát a II. rendű alperes rendelkezésére. A szerződő felek megállapodtak abban, hogy ügyvédet vonnak be a szerződés megszerkesztése érdekében.
- [4] Dr. W. K. ügyvéd 2017. augusztus 7-én 60 000 000 forint készpénz ügyvédi letétbe helyezéséről bocsátott ki letéti igazolást.
- [5] 2012. augusztus 16-án az I. és a II. rendű alperes között befektetési szerződés vagyionkezelésre elnevezésű szerződés jött létre, amelyben az I. rendű alperes mint befektető 60 000 000 forint átadására vállalt kötelezettséget abból a célból, hogy a II. rendű alperes megbízottként tőzsdéi és tőzsdén kívüli befektetéseket eszközölkjön belőle, ezután havi elszámolással hozamot fizessen. A felek a szerződésben a befektetés időtartamát 1 évben határozták meg azzal, hogy az átadott tőkét legkésőbb 2013. augusztus 15-ig, egy összegben kell a megbízottnak a befektető részére visszafizetni. A II. rendű alperes a tőke visszafizetésére teljes körű garanciát vállalt, magánvagyonával készfizető kezesként felelt. A szerződés 5. pontja szerint a II. rendű alperes vállalta, hogy az átadott 60 000 000 forint fedezetéül több ingatlan közül az I. rendű alperes által kiválasztott ingatlanra alapított jelzálogot nyújt. Kikötötték a felek, hogy az egyes ingatlanok forgalmi értékének a befektetett összeg mintegy kétszeresének kell lennie.
- [6] 2012. október 11-én az alperesek közt újabb befektetési vagyionkezelési szerződés jött létre, amelyben az I. rendű alperes 25 000 000 forint rendelkezésre bocsátását vállalta a II. rendű alperes részére, a befektetés határidejét 2013. október 9. napjában határozták meg azzal, hogy biztosítékként a szerződésben ingatlan-jelzálog alapítása került megjelölésre. A 2012. augusztus 16-i szerződés vonatkozásában a szerződő felek rögzítették, hogy az részben nem ment teljesedésbe, azt az I. rendű alperes részlegesen megszüntette, annak pótlására kötötték meg az újabb szerződést.
- [7] Az I. rendű alperes zálogjogosult és a felperes zálogkötelezett között 2012. október 9-én létrejött jelzálogszerződéssel – annak tartalma szerint – az alperesek közti, 2012. október 9-én megkötött kölcsönszerződéshez kapcsolódóan a kamatmentes, „jó ismeretségen alapuló” kölcsönként átadott 25 000 000 forint és járulékai erejéig az I. rendű alperes zálogjogosult javára jelzálogjogot alapítottak a felperes ingatlanára. A felperes 2012. október 11-én közjegyző előtt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozatban megerősítette a zálogszerződésből eredő kötelezettségét. A felperes részére a II. rendű alperes a jelzálogjog engedélyezése fejében 10 hónapon keresztül havi 2–2 500 000 forintot ígért, amely megfizetésre nem került.
- [8] 2012. október 10-én a felperes jogosult és a II. rendű alperes kötelezett között kezességi szerződés jött létre, amelynek alapján a II. rendű alperes a jelzálogjog érvényesítéséből keletkező kár

- megterítésére vállalt kötelezettséget és ugyanezen a napon a II. rendű alperes 25 000 000 forintra a felperes javára váltót állított ki.
- [9] A II. rendű alperes a megállapodásban foglaltak ellenére az I. rendű alperes által rendelkezésére bocsátott tőkét nem fizette vissza, azután hozamot sem fizetett, továbbá a felperesnek az ingatlanfedezet biztosításáért sem teljesítette a vállalt havi összeget.
- [10] A II. rendű alperes a 2015. május 14-én kelt okiratban kötelezettséget vállalt arra, hogy az I. rendű alperes által rendelkezésre bocsátott összeget visszafizeti a büntetőeljárás lezárulását követően.
- [11] A II. rendű alperest – egyebek mellett ezen ügy miatt – jogerősen 11 év fegyházbüntetésre ítélték csalás büntetnének elkövetése miatt. A büntetőeljárásnak a felperes és az I. rendű alperes is sértettje volt.
- A kereseti kérelem és az alperesek védekezése**
- [12] A felperes módosított keresetében elsődlegesen annak megállapítását kérte, hogy a felperes és az I. rendű alperes között 2012. október 9-én létrejött jelzálogszerződés, valamint a 2012. október 11-i közjegyzői okiratba foglalt egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat semmis, illetőleg létre sem jött, tekintettel arra, hogy a főkövetelést tartalmazó szerződés sem jött létre, mert 2012. október 9-én az alperesek között nem volt olyan kötelmi viszony, amelyet biztosítani lehetett volna. A felperes annak megállapítását is kérte, hogy az I. és a II. rendű alperes között 2012. augusztus 16-án és október 11-én létrejött szerződések érvénytelenek a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) 200. § (2) bekezdése és 207. § (6) bekezdése alapján. Kérte továbbá a felperes az I. rendű alperessel kötött jelzálogszerződése érvénytelenségének a megállapítását elsődlegesen azért, mert a 2012. október 9-én megkötött I. és II. rendű alperes közötti szerződés érvénytelen, másodlagosan pedig azért, mert az a régi Ptk. 200. § (2) bekezdése alapján mint jóerkölsbe ütköző szerződés, önmagában is érvénytelen. A jelzálogszerződés érvénytelenségi okaként megjelölte továbbá a régi Ptk. 257. § (1) bekezdését és a régi Ptk. 210. § (1) és (4) bekezdését is.
- [13] Az I. rendű alperes érdemi ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte, a II. rendű alperes érdemi ellenkérelmet nem terjesztett elő.
- Az első- és a másodfokú ítélet**
- [14] Az elsőfokú bíróság többszörös hatályon kívül helyezést követő megismételt eljárásában meghozott ítéletével a keresetet elutasította. Megkereste az ingatlanügyi hatóságot annak érdekében, hogy a perbeli ingatlanra az I. rendű alperes javára 25 000 000 forint kölcsön és járulékai erejéig jelzálogjogot jegyezzen be.
- [15] Az elsőfokú bíróság ítéletének felülvizsgálat szempontjából releváns indokai szerint a II. rendű alperes azon célja, hogy a befektetésként átadott összeget nem a szerződésben meghatározott célra, hanem egyoldalú előnyszerzésre használja, az általános társadalmi megítélés szerint elítélendő ugyan, de ezzel az I. rendű alperes a szerződés megkötésekor nem volt tisztában. Nem a szerződés tárgya, az elérni kívánt joghatás vagy a szerződés közös célja volt jóerkölsbe ütköző, hanem a II. rendű alperes cselekménye. A befektetési célú szerződés érvénytelenségének a hiányában a jelzálogszerződés mint járulékos ügylet – önálló érvénytelenségi ok hiányában – nem semmis.
- [16] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és megállapította, hogy az alperesek között 2012. augusztus 16-án és 2012. október 11-én megkötött kölcsönszerződések, a felperes és az I. rendű alperes közötti, 2012. október 9-én megkötött jelzálogszerződés, továbbá a 2012. október 12-én kelt, közjegyző előtt közokiratba foglalt felperes által tett egyoldalú kötelezettségvállaló nyilatkozat érvénytelen.
- [17] Ítélete felülvizsgálat szempontjából releváns indokolása szerint a befektetési célú szerződés vonatkozásában az elsőfokú ítélet a régi Ptk. 200. § (2) bekezdés második fordulatába ütközik. A szerződés jóerkölsbe ütközésének mint semmisségi oknak a megállapíthatósága objektív, valamint a II. rendű alperes oldalán fennálló szubjektív elemek tekintetében az elsőfokú bíróság helyes következtetésre jutott. A szubjektív kritérium vonatkozásában is helyesen vonta be értékelési körébe a II. rendű alperesen túl az I. rendű alperest mint másik szerződő felet is, azonban ennek során túlzott jelentőséget tulajdonított annak a ténynek, hogy az I. rendű alperes nem vádlottja, hanem sértettje volt a büntetőeljárásnak. Ezen semmisségi ok megállapíthatóságának – szemben a régi Ptk. 207. § (6) bekezdésében foglalt színleltéssel – nem feltétele az, hogy a szerződést kötő felek ügyleti akarata szándékegységben eltérjen a jognyilatkozatukban foglaltaktól. Jelen esetben az I. rendű alperesnek valóban az volt a szerződéskötéssel elérni kívánt célja, amely a jogügyletből is egyértelműen kiolvasható: a pénzüsszeg befektetésével – tőkegarantáltan – extra magas hozamhoz jusson. Az I. rendű alperes azonban az ígért havi hozam nagyságára és a szerződéskötés körülményeire is tekintettel, kellő körültekintés, gondosság mellett tudhatott a II. rendű alperes bűncselekményt megvalósító, jó erkölsbe ütköző motivációjáról. Az I. rendű alperes bizonyítottan összesen három alkalommal fektetett be a II. rendű alperesnél. A szerződés megkötése időpontjában legális befektetéssel köztudottan el nem érhető, irreálisan magas hozamot (50 millió forint feletti befektetés esetén havi 10%, az alatt havi 5%) kívánt elérni. Márpedig a legálisan teljesíthetetlen ígérettel kecsegtető ajánlat alapján létrejött szerződés nyilvánvalóan jó erkölsbe ütközik. Az I. rendű alperes által elvárt irreálisan magas hozamból, valamint abból, hogy a jogi képviselővel eljáró I. rendű alperes a befektetési szerződéses konstrukció részleteivel tisztában volt, a semmisségi ok megállapíthatóságának szubjektív feltételei mindkét alperes oldalán fennálltak. Hangsúlyozta, hogy nem a megtámadhatósági érvénytelenségi ok, hanem az I. rendű alperes szerződési konstrukció ismerete szempontjából van jelentősége annak, hogy 65 000 000 forint befektetés érdekében három különböző alkalommal is sor került jogügylet megkötésére közte és a II. rendű alperes között, továbbá annak biztosítékaként a felperest megelőzően két másik ingatlan mint zálogtárgy tulajdonosával is kötöttek a befektetési tárgyú

- jogügyletek biztosítása céljából
jelzálogszerződéseket
- [18] Megjegyezte, hogy a régi Ptk. 200. § (2) bekezdés második fordulata szerinti jóerkölcsbe ütközés, mint semmisségi ok megállapíthatósága szempontjából jelen jogvitára is irányadók a Kúria Pfv.20.831/2021/8. számú eseti döntésében kifejtett indokok, miután ezen semmisségi ok szempontjából a releváns tények között olyan különbség nem volt, amely eltérő jogi következtetés levonására adhatott volna alapot.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [19] A jogerős ítélettel szemben az I. rendű alperes élt felülvizsgálati kérelemmel, amelyben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és – tartalma alapján – az elsőfokú ítéletet helybenhagyó döntés meghozatalát kérte.
- [20] Megsértett jogszabályként a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényt (a továbbiakban: régi Pp.) 3. § (1) és (2) bekezdését, 4. § (1) bekezdését, 221. § (1) bekezdését, a régi Ptk. 200. § (2) bekezdés második fordulatát, 234. § (1) bekezdését és 251. § (3) bekezdését jelölte meg.
- [21] Kifejtette, hogy a másodfokú bíróság korábban indokolás nélkül hozott ítéletet, majd a Kúria hatályon kívül helyező végzésében foglaltaknak a peradatok alapján nem volt képes eleget tenni, de a felperes keresetét nem kívánta elutasítani, inkább teljesen indokolatlanul hatályon kívül helyezte az elsőfokú ítéletet. Ezt követően gyakorlatilag mentőövet kapott azzal, hogy megszületett a Kúria Pfv.20.831/2021/8. számú ítélete, amelynek hiányában másodfokú bíróság nem tudott volna helyt adni a keresetnek, hiszen azt sem a tények, sem pedig a releváns bírói gyakorlat nem támasztja alá. Álláspontja szerint a jogerős ítélet a keresetnek helyt adó részében nem felel meg a peradatoknak, valótlan tényállításokat tartalmaz, illetve a valós tényállításokból helytelen, téves jogi következtetéseket von le.
- [22] A régi Ptk. 200. § (2) bekezdés második fordulatának a megsértését az I. rendű alperes azon az alapon állította, hogy a bírói gyakorlat (BDT 2008.1742., BDT 2012.2635., BH 2016.172, BH 2009.303) egységes abban, hogy a szerződés jóerkölcsbe ütközése nem a felek rosszhiszemű magatartása alapján, hanem az objektív és szubjektív elemek együttes hatásaként valósul meg, ezért a bíróság a szerződés tartalmát, továbbá a szerződő felek szándékát és a szerződéssel megvalósítani kívánt célt vizsgálja és értékeli a szerződéskötéskor fennálló körülmények alapján. Amennyiben tehát a szerződés jóerkölcsbe ütközésével az egyik szerződő fél nincs tisztában és a kellő körültekintés tanúsítása mellett sem kell, hogy tisztában legyen, a szerződés jóerkölcsbe ütközése nem állapítható meg. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság azon következtetése, hogy az I. rendű alperesnek – figyelemmel a szerződéskötés körülményeire, valamint a felajánlott hozam nagyságára – tudnia kellett a II. rendű alperes bűncselekményt megvalósító motivációjáról, teljesen abszurd.
- [23] E körben hangsúlyozta, hogy nincs semmiféle jogszabály, amely rögzítené, hogy legális befektetéssel mekkora hozamra lehet szert tenni Magyarországon, így azt sem lehet megmondani,

hogy mely hozamígéret irreális. Ha a bíróság a hozamígéret alapján, pusztán számszaki alapon foglal állást abban a kérdésben, hogy egy befektetés legális-e, avagy sem, akkor azzal átveszi a törvényalkotó szerepét, és a tervgazdálkodás felé tesz egy komoly lépést. Ha a havi 5–10%-os hozamcél már nem legális, akkor a tőzsdét be lehet zárni, hiszen a tőzsdei befektetések sajátossága, hogy ennél jóval nagyobb haszonra is szert lehet tenni. Utalt arra is, hogy e logika alapján egy lottószelvény az Sz. Zrt. „legálisan teljesíthetetlen ígérettel kecsegtető ajánlata”, mert sokszorosan haladja meg a 30–60%-os hozamot. A II. rendű alperessel szóbeli megállapodás keretében megcélzott havi 5–10%-os százalékos hozamcél, megfelelő tudás és gyakorlat birtokában ma sem tekinthető sem extrémnek, sem elérhetetlennek.

- [24] A peradatok alapján a szerződéskötés körülményeiből az is teljesen nyilvánvaló, hogy az I. rendű alperesnek nem kellett arra gondolnia, hogy a II. rendű alperes a neki befektetési célból átadott összegekkel bűncselekményt valósít meg és azt ténylegesen nem fekteti be. A II. rendű alperest ugyanis egy olyan személy ajánlotta az I. rendű alperesnek, aki brókerként tevékenykedik a piacon. A II. rendű alperes által eszközölt befektetésekről olyan helyen tartottak prezentációt, ahol egy-egy iroda bérlése többszázézeses bérelti díjba került. Az előadás szerint a II. rendű alperes és munkatársai egy bank leányvállalatán keresztül kereskedtek az értékpapírokkal. Az I. rendű alperes pedig annak érdekében, hogy az ügylet teljesen transzparens és jogszerű legyen, valamint a szerződő felek akaratát tükrözze, jogi képviselőt vont be, ezen kívül pedig ahhoz is ragaszkodott, hogy a befektetése tőkegarantált legyen, ezért vontak be jelzálogkötelezetteket is. Az alperesek nem kötöttek egymással színlelt szerződést, a befektetési célú kölcsönszerződések, amelyek az eredeti 2012. augusztus 3-án kelt kölcsönszerződés kiegészítésének tekinthetők, a felek valós szándékait tükrözték.
- [25] A befektetési szerződés vagyonekezelésre megnevezésű okiratnak a hozam elszámolásával kapcsolatos szabályai szerinti megállapodás lényege éppen az volt, hogy a II. rendű alperes köteles kimutatást vezetni, és tájékoztatni a hozamokról, ennek elmaradása, vagy az ígért hozamcél el nem érése esetén pedig az I. rendű alperes „kiszállhat” a szerződésből és visszakérheti a pénzt. A II. rendű alperes semmilyen „garanciát” nem vállalt arra, hogy el tudja érni a havi 5–10%-os hozamcélját. Az I. rendű alperes azzal is elégedett lett volna, ha a II. rendű alperes az ígért hozamoknak a felét eléri a tőzsdei befektetések révén, az 5–10%-os hozamcél a legoptimistább becslés volt.
- [26] Kiemelte továbbá, hogy már a szerződés megkötésekor nyilvánvalónak kell lennie, hogy a szerződéssel elérni kívánt cél, illetve a szerződés tárgya sérti az általánosan elfogadott erkölcsi normákat és szokásokat. A perbeli esetben az eljáró bíróság azonban 9 éve nem tudják eldönteni, hogy a kölcsönszerződés jóerkölcsbe ütköző-e, így azt állítani, hogy a szerződés „nyilvánvalóan” sérti az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, nem lehet.
- [27] Mindezen körülmények alapján az I. rendű alperesnek nem kellett tudnia arról, hogy a II. rendű

- alperes nem egy jól menő bróker, hanem az ügyfelek pénzével visszaéléseket követ el. A másodfokú bíróság olyan valós szerződéskötési körülményre, amely az álláspontját alátámasztja, nem hivatkozik, tévesen állítja azt is, hogy a II. rendű alperes három alkalommal fektetett be a II. rendű alperesnél, holott valójában csak egy befektetésre került sor. A jogerős ítélet ilyen módon okiratellenes is. A másodfokú bíróság ezzel megsértette a régi Pp. 221. §-ában foglalt, tényállás megállapítására, és a bizonyítékok mérlegelésére vonatkozó rendelkezéseket is.
- [28] Az alperesek között létrejött befektetési kölcsönszerződés érvényességére tekintettel a felperes és az I. rendű alperes között létrejött jelzálogszerződés is érvényes, így a jogerős ítélet a régi Ptk. 251. § (3) bekezdését is sérti.
- [29] Az I. rendű alperes a régi Pp. 4. § (1) bekezdésének sérelmét azon az alapon állította, hogy a jogerős ítéletében a másodfokú bíróság hivatkozik a Kúria Pfv.20.831/2021/8. számú ítéletére azzal, hogy a semmisségi ok szempontjából a releváns tények között olyan különbség nem volt, amely eltérő jogi következtetések levonására adhatott volna alapot. A hivatkozott kúriai ítéletből azonban a másodfokú bíróság csak azokat az elemeket emelte ki, amelyek a két tényállás vonatkozásában hasonlóak, az eltéréseket teljes egészében figyelmen kívül hagyta. A két ügyben azonban a szerződéskötés körülményei, és a jóerkölcsbe ütközés szempontjából döntő jelentőségű szubjektív elemek eltérnek, ami kizárja, hogy a másodfokú bíróság a Kúria hivatkozott ítéletét vegye alapul. Kifejtette továbbá, hogy a Kúria a hivatkozott ítélete meghozatalakor a BH 1996.306., valamint az EBH 1999.112. számú eseti döntésekkel olyan határozatokat vett alapul, amelyek alapjául olyan pilótajátékot megvalósító bűncselekmények szolgáltak, ahol nyilvánvalóan nem volt szó valós befektetésekről. A perbeli eset ettől nagyban eltér: a II. rendű alperes professzionális módon hitette el az ügyfeleivel azt, hogy a kölcsönadott pénzt – főszabály szerint – tőzsdei trade és treasury ügyletekben forgatja meg. Önmagában a hozamígéret nagysága – különösen úgy, hogy erre a II. rendű alperes nem vállalt semmilyen garanciát – nem alapozhatja meg a megállapodás jóerkölcsbe ütközését, a szerződéskötés egyéb körülményei pedig éppen arra engednek következtetni, hogy az I. rendű alperes fejében még csak meg sem fordult, hogy egy olyan befektetés részesévé válik, ahol a II. rendű alperes valójában nem végez semmiféle pénzügyi befektetői tevékenységet, hanem mások befektetéseiből akar fizetni. Mivel a szerződéskötés során erre utaló jelek egyáltalán nem voltak, és a felek a valós szándékaiknak megfelelő megállapodásokat kötöttek, fogalmilag kizárt, hogy a szubjektív körülmények alapján a befektetési kölcsönszerződés jóerkölcsbe ütközzön, mint ahogy az is, hogy az másodfokú bíróság egy olyan kúriai határozat vegyen alapul, ahol éppen a szerződéskötés körülményei ennyire eltérőek.
- [30] Az I. rendű alperes a régi Ptk. 234. § (1) bekezdésének és a régi Pp. 3. § (1) és (2) bekezdésének a megsértését arra alapította, hogy a semmisségi ok hivatalbóli észlelése nem azt jelenti, hogy a bíróság a jogvita tárgyát képező szerződés valamennyi rendelkezését hivatalból revízió alá veszi abból a szempontból, hogy nem észlel-e a felek által hivatkozottakon túl, további semmisségi okokat. A bíróságnak a tényállás részévé tett szerződési feltétel érvénytelenségét kell hivatalból észlelnie, ha az érvénytelenség a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján megállapítható. A felek rendelkezési jogából következően azonban nem terjesztheti ki a bíróság a vizsgálódását olyan szerződési feltételekre, amelyekre a felek sem kifejezetten, sem nyilatkozataik tartalmát értelmezve nem hivatkoztak (BDT 2015.3361.) Amennyiben a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti perben a jogosult által hivatkozott érvénytelenségi ok a szerződés tartalmának csak meghatározott, behatárolható (osztható) részét érinti, a bíróság a szerződés részleges érvénytelenségét állapíthatja meg és ebben az esetben ezt meghaladóan elutasítja a keresetet. A perben a másodfokú bíróság a felek rendelkezési jogán jelentősen túlterjeszkedve, egy olyan semmisségi okot talált, illetve kreált azzal, hogy a hozamígéret alapján állapította meg a befektetési célú kölcsönszerződés semmisségét, amelyre a felperes a jóerkölcsbe ütközéssel összefüggésben nem hivatkozott.
- [31] A fentiekben túlmenően az I. rendű alperes utalt arra is, hogy az alperesek között létrejött befektetési kölcsönszerződés eredetileg tartalmazta a megállapodás kölcsönre vonatkozó elemeit, majd a felek utólag kiegészítették azt befektetési elemekkel is. A hozamígéretet/célt az alperesi szerződés nem véletlenül nem tartalmazta, ennek ugyanis a felek kisebb jelentőséget tulajdonítottak. A megállapodás lényege az volt, hogy az I. rendű alperes az átadott kölcsönösszeget minden körülmények között visszakapja, vagyis a megállapodás tőkegarantált volt, amely a hozamra nem vonatkozott, azt nem kérhette számon az I. rendű alperes a II. rendű alperesen. A biztosítéki célú jelzálogszerződés is csak a tőkeösszeg biztosítása érdekében jött létre. A hozamcél/ígéret tehát az alperesek olyan megállapodása volt, amely a felperesi helytállási kötelezettséget semmiben nem érintette, így nonszensz, hogy egy, a felperes szempontjából indifferens megállapodás eredményezi azt, hogy a jelzálogszerződés érvénytelen. Kiemelte, hogy a felperes és az I. rendű alperes nem a befektetés, illetve a befektetés hozamai biztosításában állapodtak meg egymással, csak egy kölcsönösszeg biztosításában, amely fix összeg volt. Ha a felajánlott hozam nagyságára tekintettel a felek megállapodása jóerkölcsbe is ütközik, ez legfeljebb a hozam tekintetében létrejött szóbeli megállapodás kapcsán állapítható meg, az alperesek közötti befektetési célú kölcsönszerződés azon része tekintetében, amely az átadott kölcsön összegére vonatkozik, nem. Mindezek alapján legfeljebb részleges érvénytelenség megállapításának lehetett volna helye.
- [32] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában való fenntartását kérte, a II. rendű alperes a felülvizsgálati eljárásban nyilatkozatot nem tett.

A Kúria döntése és jogi indokai

[33] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.

[34] A felülvizsgálati eljárás nem a per folytatása, hanem egy, kérelemhez kötött, rendkívüli jogorvoslati eljárás, amelynek tárgya a jogerős ítélet, amely a régi Pp. 275. § (2) bekezdése alapján a felülvizsgálati

kérelem keretei között vizsgálható. A régi Pp. 272. § (2) bekezdése és az azt értelmező, a felülvizsgálati kérelem hivatalbóli elutasításának egyes kérdéseiről szóló 1/2016. (II. 15.) PK vélemény (a továbbiakban: 1/2016. PK vélemény) 3. és 4. pontjában és annak indokolásában adott jogértelmezés alapján a Kúria már – számos egyéb határozata mellett – a Pfv.20.406/2022/7., Pfv.20.210/2022/6. számú ítéleteiben is rámutatott arra, hogy a felülvizsgálati kérelem egymással szorosan összefüggő kötelező tartalmi kellékei a régi Pp. 272. § (2) bekezdése alapján a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyt konkrétan megjelöli, másrészt a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis, ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is előadja. Ha a fél a felülvizsgálati kérelmében több, egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásának rendelkeznie kell e tartalmi követelményekkel. A hiányos hivatkozásokat a Kúria érdemben nem bírálja el (Kúria Pfv.21.483/2013/8.).

[35] A tényállás megállapításának, ennek érdekében a peres felek perbeli előadásainak és a tanúvallomások, bizonyítékok értékelésének eljárásjogi szabálya a régi Pp. 206. § (1) bekezdése. A Kúria mint rendkívüli perorvoslati bíróság, a bizonyítékok felülmérlegelésére, annak eredményeként más tényállás megállapítására csak kivételesen, akkor jogosult, ha megállapítható a bizonyítékok kirívóan okszerűtlen mérlegelése, amit a bíróság által megállapított tényállás iratellenes, hiányos vagy logikai ellentmondásokat tartalmazó, okszerűtlen volta alapoZH meg (BH 1994.196., BH 1994.85., BH 2013.119.II., BH 2022.18.). Ez esetben az ítélet megalapozatlan. Ennek feltétele azonban, hogy a felülvizsgálatot benyújtó fél megsértett jogszabályhelyként megjelölje a régi Pp. 206. § (1) bekezdését. A fentiekre tekintettel az I. rendű alperes felülvizsgálati kérelmében a régi Pp. 221. § (1) bekezdésének a megsértése körében előadott azon hivatkozásai – amelyek szerint a másodfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékokat nem megfelelően mérlegelte, azokból nem helytálló következtetést vont le és a megállapított tényállás így iratellenes, okszerűtlen – nem voltak érdemben vizsgálhatóak, mert e tekintetben az I. rendű alperes nem a régi Pp. 206. § (1) bekezdésének, hanem az indokolási kötelezettségre vonatkozó jogszabálynak a megsértését állította. Az adekvát jogszabálysértés megjelölésének hiánya miatt a bizonyítékok értékelése és az abból levont következtetések, így a megállapított tényállás a felülvizsgálati eljárásban is irányadó volt.

[36] Az I. rendű alperes a jogerős ítéletet anyagi jogi és eljárásjogi alapon egyaránt támadta elsődlegesen arra hivatkozva, hogy az – eltérve az irányadó bírói gyakorlattól – a régi Ptk. 200. § (2) bekezdését és ezzel összefüggésben a régi Pp. 221. § (1) bekezdését is sérti. Az I. rendű alperes ezen hivatkozásai azonban alaptalanok, az alábbiakra tekintettel.

[37] A régi Pp. 221. § (1) bekezdése alapján a bíróságnak az ítéletben ki kell térnie arra, hogy mely bizonyítékok alapján, milyen tényállást állapított meg, meg kell jelölnie azokat a jogszabályokat, amelyekre a döntését alapítja és azt is le kell vezetnie, hogy a megállapított tényállásra és a rendelkezésre álló bizonyítékokra tekintettel, miért jutott a megjelölt jogszabályok alapján a rendelkező részben foglalt jogkövetkeztetésre. A korábbi jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére éppen azért került sor, mert abból nem volt megállapítható, hogy a másodfokú bíróság a perben feltárt mely tények és a perben rendelkezésre álló mely bizonyítékok alapján jutott arra a következtetésre, hogy az alperesek közötti szerződések a jóerkölcsbe ütköznek. A másodfokú bíróság nem adott magyarázatot arra sem, hogy mely bizonyítékokra alapította azt a megállapítását, hogy az I. rendű alperes tudata nem fogta át a szerződések jóerkölcsbe ütköző voltát alátámasztó ténybeli körülményeket, illetve, mi okból látott lehetőséget a szerződések ezen a jogcímen való érvénytelenségének a megállapítására. A megismételt eljárásban hozott jogerős ítélet azonban ezekben a hibákban nem szenved: abból egyértelműen kitűnik, hogy a másodfokú bíróság a perben feltárt mely tények, bizonyítékok és körülmények értékelése folytán jutott a per tárgyává tett szerződések érvénytelenségének a megítélése során az I. rendű alperesi szándék és a szerződések érvényessége vonatkozásában az elsőfokú bíróságtól eltérő jogi következtetésre. Az, hogy a kifejtett indokkal az I. rendű alperes nem ért egyet, a régi Pp. 221. § (1) bekezdése körében nem értékelhető. Az indokolási kötelezettség azt az elvárás támogatja a bírósággal szemben, hogy a döntés indokolása kiterjedjen az ügy érdeme szempontjából releváns kérdésekre, de nem kell kiterjednie minden egyes részletre. A bíróságok indokolási kötelezettségéből nem következik a felek által felhozott minden észrevétel egyenként való megcáfolásának kötelezettsége, különösen nem a szubjektív elvárásait is kielégítő mélységű érvrendszer bemutatása. (3354/2020. (X. 14.) AB határozat [25], 3169/2019. (VII. 10.) AB határozat [32]). (Kúria Pfv.20.549/2021/6.) A jogerős ítélet e követelményeknek mindenben megfelel. Az I. rendű alperes ez irányú érvelésére csak megjegyzi a Kúria, hogy jelen felülvizsgálati eljárásban nem volt jelentősége és erre tekintettel nem is volt értékelhető, hogy a Kúria Pfv.20.634/2020/14. számú hatályon kívül helyező végzését követően a másodfokú bíróság milyen okból helyezte hatályon kívül az elsőfokú ítéletet. Ez a másodfokú bíróság hatáskörébe tartozó kérdés, amelynek indokait a hatályon kívül helyező végzés tartalmazza, amely végzés azonban nem tárgya a felülvizsgálati eljárásnak. A régi Pp. 270. § (2) bekezdésének és a 275. § (3)–(4) bekezdéseinek együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja eljárásjogi jogszabálysértés csak akkor lehet, ha annak az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatása van. Az indokolási kötelezettség ügy érdemére kiható megsértése egyébként a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését eredményezhetné, amely iránti kérelmet maga az I. rendű alperes sem terjesztett elő.

- [38] Alapítanul állította az I. rendű alperes a régi Ptk. 200. § (2) bekezdésének a megsértését is. E körben előadott érvelése azon alapult, hogy a másodfokú bíróság eltért a BDT 2008.1742., BDT 2012.2635., BH 2016.172, BH 2009.303 számú eseti döntésekben megjelenő bírói gyakorlattól, amely szerint a szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti semmissége nem a szerződő felek magatartása alapján, hanem általában objektív és szubjektív elemek együtthatásaként valósul meg. A vizsgálatnak ezért ki kell terjednie a vállalt kötelezettség és szolgáltatás megítélésén túlmenően a szerződést kötő felek szándékára és a szerződéssel megvalósítani kívánt célra. Az egyik fél oldalán a szubjektív elemek fennállása, az erkölcsileg elítélendő ügyletkötési szándék, a szerződéssel elérni kívánt cél a szerződés jóerkölcsbe ütközésének megállapítására vezethet, ha erről a másik fél tudott vagy az ügyletkötéssel kapcsolatos körülményekből a tőle elvárható gondosság, körültekintés mellett tudhatott. A jogerős ítélet azonban ettől eltérő jogértelmezést nem tartalmaz, a másodfokú bíróság elfogadta e jogértelmezést, döntése azon alapult, hogy a semmisségi ok megállapíthatóságának szubjektív feltételei – a szerződéskötés körülményeire, valamint a felajánlott hozam nagyságára figyelemmel – mindkét alperes oldalán fennálltak. Ezen jogi következtetést a perben feltárt tények és körülmények alapján a Kúria is osztotta az alábbiakra tekintettel.
- [39] Annak megítélése körében, hogy az I. rendű alperes tudata átfogta-e, illetve kellő körültekintés mellett át kellett-e fognia a szerződések jóerkölcsbe ütköző voltát alátámasztó ténybeli körülményeket, az egyéb körülmények mellett valóban értékelni kellett a jogszerű befektetéssel elérhető hozam nagyságát. Ennek kapcsán annak volt jelentősége, hogy az I. rendű alperes nem egy befektetési vállalkozással szerződött, hanem a II. rendű alperessel mint magánszeméllyel, aki ilyenként befektetési szolgáltatás nyújtására, ilyen tevékenység végzésére nem volt jogosult. Az ígért hozam nagyságát – amely éves szinten az I. rendű alperes esetében 120%-os mértékű volt – ennek megfelelően a szerződéskötés időpontjában egy másik magánszemély által adható/elérhető hozammal kellett összemérni. Ennek kapcsán arra is figyelemmel kellett lenni, hogy a befektetés nyereségének e mértéket is nyilvánvalóan meg kellett haladnia, hiszen, ha az elért teljes nyereség csak a befektetőt illette meg, az ellentétes a rPtk. 201. § (1) bekezdésével, és fel sem merült, hogy a II. rendű alperes valamiféle ingyenes szívességből végez ilyen tevékenységet az I. rendű alperes javára. A szerződés ez esetben a II. rendű alperesnek nem járna üzleti előnnyel, így a II. rendű alperesnek az I. rendű alperes által hivatkozott életszínvonalra sem volna mivel magyarázható. Mindezekre tekintettel irrelevánsak voltak az I. rendű alperes által hivatkozott, befektetési vállalkozásokon keresztül végzett, jogszerű tőzsdei ügyletekkel elérhető hozamok. Az I. rendű alperes a II. rendű alperessel kötött szerződése folytán nem vett részt egy jogszerűen szervezett szerencsejátékban sem, így az ezzel kapcsolatos hivatkozása sem értelmezhető.
- [40] Helytállóan utalt arra is a másodfokú bíróság, hogy az I. rendű alperesnek a szerződéskötés egyéb körülményei alapján is tudnia kellett a II. rendű alperes jóerkölcsbe ütköző motivációjáról, azaz arról, hogy az általa ajánlott befektetés nyilvánvalóan nem legális. Mindezt alátámasztotta az első, befektetési célú kölcsönszerződésnek nevezett, 2012. augusztus 3-án kelt szerződés, amely nyilvánvalóan sem alakisa, sem tartalma (szövegezése) alapján nem minősülhetett egy üzletszerűen befektetési tevékenységet folytató személy által kötött, komoly pénzügyi befektetési szerződésnek. Ezt maga az I. rendű alperes is észlelte, ezért került sor jogi képviselő bevonásával a szerződés tartalmi „pontosítására” és immáron nem kölcsön, hanem befektetési vagytonkezelési szerződésnek nevezett megállapodások megkötésére és ügyvédi okiratba foglalására, valamint arra, hogy az I. rendű alperes a befektetett összeg átadását kétszeres értékű ingatlanfedezet bevonásához kötötte. A jelzálogszerződésben a biztosított szerződés ugyanakkor egy kamatmentes, baráti kölcsön átadásáról szóló kölcsönszerződésként került feltüntetésre, amely tartalmú szerződés az alperesek között az I. rendű alperes által is tudottan, nem jött létre. Önmagában tehát már az első szerződés, majd a jelzálogszerződés szövegezéséből is észlelnie kellett az I. rendű alperesnek, hogy a II. rendű alperes szándéka nem jogszerű tevékenység folytatására irányul, hiszen az általa kötött szerződések másként nevezték az alperesek között létrejött jogviszonyt. Mindezek alapján összhangban áll a periratokkal és nem okszerűtlen a másodfokú bíróság azon következtetése, hogy a jogi képviselő bevonására és a több, eltérő tartalmú szerződés megkötésére tekintettel az I. rendű alperes a befektetési szerződéses konstrukció részleteivel tisztában volt, tudomással bírt az irreálisan magas hozamról is, így a régi Ptk. 200. § (2) bekezdés második fordulata szerinti semmisségi ok megállapíthatóságának szubjektív feltételei nem csak a II. rendű, hanem az I. rendű alperes oldalán is fennálltak. Utalni kell itt arra a tényre is, hogy a II. rendű alperes valóban egy illegális pilótajátékszerű tevékenységet folytató bűnöző volt, azaz fel sem merült semmi olyan tevékenység, amellyel valóban és legálisan olyan eredményt lehetett volna elérni, mint amiben az alperesek egymással megállapodtak.
- [41] A másodfokú bíróság nem sértette meg a régi Pp. 4. § (1) bekezdését sem, ugyanis a jogerős ítélet a fentiekben kifejtettek alapján nem kizárólag a Kúria jogerős ítéletben hivatkozott Pfv.20.831/2021/8. számú határozatán alapult. A precedens hatályú döntéssel elbírált jogvita tárgyat képező szerződések is részei voltak azonban a II. rendű alperes által elkövetett piramis jellegű csalássorozatnak. A II. rendű alperes által a befektetővel kötött szerződés(ek) jogi megítélése – bár részben eltérő tényállás alapján – mindkét ügyben azonos volt, így a Pfv.20.831/2021/8. számú ítélet iránymutató döntésként jelen ügyben is figyelembe vehető volt. Abból, hogy a Pfv.20.831/2021/8. számú ügyben – a felek előadása, nyilatkozatai, vitatása stb. – alapján jelentős hangsúlyt kapott az elérhető hozam nagysága, nem következik, hogy ez lenne az egyetlen mérlegelés alá vonható körülmény. A Kúria abban az ügyben és a másodfokú bíróság ebben az ügyben egyéb tényezőket is vizsgált és azok összessége alapján vont le következtetést a jóerkölcsbe ütközésről, illetve e felek tudomásáról.

- [42] Tévesen állította az I. rendű alperes a régi Ptk. 234. § (1) bekezdésének a régi Pp. 3. § (1) és (2) bekezdésének a megsértését is. Ezen hivatkozások kapcsán elsődlegesen azt kell hangsúlyozni, hogy a régi Ptk. 205. (1) bekezdése alapján a szerződés a felek akaratának kölcsönös és egybehangzó kifejezésével jön létre. A szerződéses akaratról kiállított okirat a szerződés írásbeli alakja. Az okirat jogi hatását tekintve tehát nem azonos a szerződéssel. Erre tekintettel nem volt jelentősége annak, hogy az alperesek a 2012. augusztusi szerződést kölcsönszerződésnek nevezték, ugyanis a közöttük létrejött szerződést és az azzal keletkező jogviszonyt a valós szándékuk, szerződéses akaratuk alapján kellett megítélni. Az alperesek között ennek megfelelően – szemben az I. rendű alperes állításával – nem kölcsönszerződés és kölcsönjogviszony, hanem egy befektetési jellegű szerződéses jogviszony jött létre, amely alapján a II. rendű alperes az átadott összeg befektetésére, az azzal elért hozammal való elszámolás elmaradása és a hozam havi kifizetésére, majd a befektetett összeg egy év múlva való visszaadására vállalt kötelezettséget. A II. rendű alperes szolgáltatása tehát nem egyszerűen az átvett pénz meghatározott idő elteltével való visszaadásából állt, amelyet az is alátámaszt, hogy a hozammal való elszámolás elmaradása – mint szerződésszegés – esetén a szerződést az I. rendű alperes egyoldalúan megszüntethette. Kölcsönjogviszony hiányában az I. rendű alperes erre alapított érvelése súlytalan.
- [43] A kereset a befektetési szerződés jóerkölcsebe ütközés miatti teljes érvénytelenségének a megállapítására irányult, a bizonyítás ezen kereset alaposságának a megállapítása körében folyt, így az I. rendű alperes régi Ptk. 234. § (1) bekezdésének a sérelmére való hivatkozása nem volt értelmezhető. A bíróság kötelezettsége a semmisség hivatalból való észlelésére csak olyan semmisségi okra vonatkozhat, amely nem tárgya a keresetnek. [2/2010. (VI. 28.) PK vélemény 4. a. pont, Kúria Pfv.21.203/2020/12-II.] A másodfokú bíróság azzal, hogy az előterjesztett kereset kapcsán a tényállás megállapítása és az alapján döntése meghozatala során a perben feltárt valamennyi tény, körülményt, és rendelkezésre álló bizonyítékot, így a szerződés teljes tartalmát figyelembe vette, értékelte, a régi Pp. 206. § (1) bekezdése alapján járt el, amelynek megsértését az I. rendű alperes a [35] bekezdésben már hivatkozottak szerint nem állította. A másodfokú bíróság e mérlegelési tevékenységével nem sérthette meg a régi Pp. 3. § (1) és (2) bekezdését, így a felek rendelkezési jogát sem, hiszen a keresettel egyező semmisségi ok alapján állapította meg a szerződés teljes semmisségét.
- [44] Az sem bírt relevanciával, hogy a felperesi ingatlan csak a tőkét biztosította, az az ígért hozam fedezetét nem képezte. Az alperesek közötti szerződés érvénytelenségét ugyanis nem a felperes szempontjából, az általa kötött szerződés tartalma alapján kellett értékelni és megítélni. A felperes kapcsán kizárólag annak volt jelentősége, hogy kívülállóként tud-e igazolni olyan jogi érdekeltiséget, amely feljogosítja a más személyek által kötött szerződés érvénytelenségének a megállapítása iránti kereset előterjesztésére. A biztosítéki szerződés megkötésére tekintettel – amelynek alapján dologi

jogi adósként a biztosított szerződés érvényessége esetén fennáll a helytállási kötelezettsége – a jogi érdeke igazolt volt.

- [45] A kifejtettekben megállapíthatóan az alperesek közötti befektetési jellegű szerződés a régi Ptk. 200. § (2) bekezdése szerint semmis, amely egyben azt is eredményezte, hogy a biztosítékaul szolgáló jelzőlogszerződés és tartozáselismerő nyilatkozat is semmis, mert a jelzőlogjog fennállása és tartalma – a járulékosága folytán – a biztosított követeléshez igazodik. Az érvénytelen szerződés nem hoz létre kötelezettséget a szolgáltatás teljesítésére, illetve jogosultságot a szolgáltatás követelésére, így, ha a biztosított követelésre vonatkozó szerződés érvénytelen, akkor a jelzőlogjogot alapító szerződéshez sem fűződhet a felek által célzott joghatás, hiszen nincs mit biztosítani. A jogerős ítélet tehát nem sérti a régi Ptk. 251. § (3) bekezdését sem.
- [46] Mindezek alapján a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta, mert az megfelelt a felülvizsgálat tárgyává tett jogszabályoknak.

(Kúria Pfv.V.20.865/2022/15.)

188A kötelezett kötbér mérséklésére irányuló kérelme a vele szemben érvényesített anyagi jog, a kötbér (részbeni) megszüntetését célozza, amiből következően anyagi jogi kifogásnak minősül [2013. évi V. törvény (Ptk.) 6:186. §, 6:188. §; 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 7. § (1) bek. 1. és 4. pont, 216. § (1) bek. a)–b) pont, 218. § (1)–(2) bek., 221. § (1) bek. g) pont].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes mint megrendelő és az alperes mint tervező 2017. augusztus 28-án két tervezési szerződést kötöttek, egyrészlől „A V. gazdaságélénkítő környezeti megújítása” (a továbbiakban: V. projekt), másrészlől „Az Ú. gazdaságélénkítő környezeti megújítása” (a továbbiakban: Ú. projekt) tárgyú projektek megvalósításához szükséges engedélyezési és kiviteli tervdokumentáció elkészítésére.
- [2] Mindkét szerződésnél megállapodtak, hogy az engedélyezési tervdokumentáció elkészítésének és engedélyeztetésre történő benyújtásának határideje a szerződéstől számított 60 nap, míg a kivitelezési tervdokumentáció szolgáltatásának határideje a jogerős engedély kiadását követő 30 nap. Amennyiben a tervezési munka elkészítéséhez adatszolgáltatás, intézkedés válik szükségessé, a megrendelő a felszólítás kézhezvételétől számított 5 munkanapon belül az adatokat a tervező rendelkezésére bocsátja, illetőleg az intézkedéseket megteszi. A megrendelő az elkészült munkarészekkel kapcsolatban a tovább tervezés szempontjából lényeges kérdésekben a kérdés felmerülésétől számított 3 napon belül köteles állást foglalni.
- [3] A felek rögzítették, hogy ha a tervező a szerződésből eredő kötelezettségeinek teljesítésével késedelembe esik, a teljesítési határidő napjától számított késedelembe esés időszakára késedelmi naponként a késedelemmel érintett tervezési feladat (engedélyezési/kivitelezési terv) nettó értéke 1%-ának megfelelő összegű késedelmi kötbért köteles fizetni. Amennyiben a tervező nem teljesít, vagy késedelme a 15 napot eléri vagy meghaladja,

- illetőleg, ha a szerződés olyan okból, amelyért a tervező felelős meghiúsul, a megrendelő jogosult a szerződést rendkívüli felmondással megszüntetni. Ebben az esetben a meghiúsulási kötbér mértéke a szerződés nettó értékének 15%-a.
- [4] A V. projekt szerződésben a felek az engedélyezési tervdokumentáció elkészítésének díját 6 500 000 forint + 27% áfa, a kivitelezési tervdokumentáció elkészítésének díját 7 315 000 forint + áfa összegben határozták meg. Az Ú. projekt szerződésben az engedélyezési tervdokumentáció elkészítésének díját 8 335 450 forint + 27% áfa, a kivitelezési tervdokumentáció elkészítésének díját 9 399 550 forint + áfa összegben rögzítették.
- [5] A vállalt tervezési feladat nem volt engedélyköteles.
- [6] Az alperes az engedélyes tervek és azok mellékleteinek végleges átadására vonatkozó szerződési kötelezettségét mindkét szerződés alapján 2018. január 22-én, míg a kivitelezési tervek és azok kötelező mellékleteinek átadására vonatkozó kötelezettségét 2018. március 21-én teljesítette.
- [7] Az Ú. projekt kapcsán az alperes által készített kivitelezési tervhez tartozó költségvetési kiírás 5 tétele nem volt megfelelő, ezek hibáit az alperes a felperes felhívására kijavította.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [8] Az egyesített perekben előterjesztett, módosított keresetében a felperes a V. projekt kapcsán az engedélyes tervek szolgáltatásának 13 napos késedelmére hivatkozva 845 000 forint késedelmi kötbér, a kivitelezési tervek szolgáltatásának 45 napos késedelmére hivatkozva 3 291 750 forint késedelmi kötbér, míg az Ú. projekt kapcsán az engedélyes tervek szolgáltatásának 13 napos késedelme miatt 845 000 forint kötbér, a kivitelezési tervek szolgáltatásának 45 napos késedelmére hivatkozva 3 291 750 forint késedelmi kötbér, a szolgáltatott tervek hibáira hivatkozva pedig 500 000 forint hibás teljesítési kötbér, és mindezeknek 2018. március 26. napjától járó késedelmi kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Hangsúlyozta, hogy az engedélyes tervek ténylegesen nem voltak engedélyesek, emiatt a kivitelezési tervek szolgáltatására vonatkozó 30 napos határidő az engedélyes tervek szolgáltatására megállapított 60 napos határidő elteltétől kezdődően számítandó.
- [9] Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult. A kivitelezési tervek szolgáltatásának határidejével kapcsolatosan kiemelte, hogy mivel az engedély iránti kérelem jogerős elbírálása rendszerint 30 napot vesz igénybe, így a kivitelezési tervek szolgáltatására megállapított 30 napos határidő kezdeteként az engedélyes tervek szolgáltatására megállapított 60 napos határidő elteltétől számított további 30 napot kell figyelembe venni. Vitatta, hogy hibásan teljesített volna, ezzel szemben állította, hogy a szolgáltatott tervekkel kapcsolatos valamennyi olyan kérdést, amelyet a felperes hozzá intézett, megfelelően megválaszolt. Kifogásolta, hogy a felperes számos esetben nem a szerződéses határidőben teljesítette a tervezési feladata teljesítéséhez szükséges, általa kért adatszolgáltatást, illetve intézkedést, valamint túllépte a szerződéses határidőt, illetve több esetben a tovább tervezés szempontjából lényeges kérdésekben a szerződéses határidőt túllépve foglalt állást. Álláspontja szerint ezzel a felperes megszegte a szerződés 2.5 pont és 9.2 pontja szerinti kötelezettségét, ami közbenső szerződésszegésnek minősül, és kizárja kötbér fizetési kötelezettségét. Kiemelte továbbá, hogy a felperes utólagos változtatásai miatt 106 napig akadályoztatva volt a tervezési munka végzésében, az e napokra vonatkozó késedelem nem róható a terhére.
- [10] Az alperes az érdemi tárgyalási szakban előterjesztett kérelmében a felperes által igényelt késedelmi kötbér összeg mérséklését kérte arra hivatkozva, hogy a felperes által követelt késedelmi kötbér összege jelentősen meghaladja a szerződésben kikötött meghiúsulási kötbér 15%-os mértékét, annak ellenére, hogy ő a szerződéses vállalást teljesítette.
- Az első- és a másodfokú ítélet**
- [11] Az elsőfokú bíróság ítéletében 4 732 500 forint és annak 2018. március 26. napjától járó késedelmi kamata megfizetésére kötelezte az alperest, ezt meghaladóan a keresetet elutasította.
- [12] Határozatának indokolása szerint a beszerzett szakvélemény öt költségvetési tétel vonatkozásában állapított meg az alperes hibás teljesítéseként értékelhető hibát, ugyanakkor az alperes ezekkel kapcsolatban bizonyította, hogy azokat kijavította. Emiatt a felperest a hibás teljesítés esetére kikötött kötbér nem illeti meg, az erre vonatkozó keresetet elutasította.
- [13] Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint az alperesnek speciális szaktudása alapján tudnia kellett volna, hogy az általa vállalt tervezési feladat nem engedélyköteles. Erre tekintettel a kivitelezési tervek vonatkozó teljesítési határidő kezdő időpontját – a felperes hivatkozásával egyezően – a szerződéskötéstől számított 61. napban határozta meg.
- [14] A szakértői véleményre támaszkodva alaptalannak találta az alperesnek az utólagos változtatások által okozott többletmunkára vonatkozó hivatkozását, és a két projekt kapcsán a tervek megvalósításához ténylegesen szükséges többletmunka időtartamát összesen 10 órában állapította meg, amely egy naptári napot sem tesz ki, azaz nem befolyásolta a késedelmes napok számát.
- [15] A szakértői vélemény alapján állapította meg azt is, hogy a felperes késedelmes adatszolgáltatásai olyan információkra vonatkoztak, amelyeket az alperes a megelőző közbeszerzési eljárás során megfelelő kérdésekkel tisztázhatott volna, ezért a felperesi adatszolgáltatás késedelme vagy elmaradása nem minősül a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:150. § (1) bekezdése szerinti közbenső szerződésszegésnek és nem igazolja az alperesi késedelem felperesnek felróható mivoltát sem.
- [16] Az elsőfokú bíróság indokoltan ítélte ugyanakkor az alperes kötbér mérséklése iránti kérelmét. E körben megállapította, hogy a szerződés teljesítésének elmaradására kikötött 15% mértékű meghiúsulási kötbérhez viszonyítottan a több mint kétszeres mértékű késedelmi kötbér igény erősen eltúlzott, és azt a Ptk. 6:188. §-ának alkalmazásával a nettó szerződéses díj 15–15%-ára mérsékelte, azaz a V. projekt vonatkozásában 2 072 250 forintra, az Ú. projekt kapcsán 2 660 250 forintra, és

- a Ptk. 6:155. §-a alapján a megítélt kötbér összeg után késedelmi kamat fizetésre kötelezte az alperest.
- [17] A mindkét oldali fellebbezés folytán eljárás másodfokú bíróság a felperes fellebbezését részben alaposnak, az alperesét alaptalannak ítélte, és a per főtárgya tekintetében az elsőfokú bíróság ítéletét a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 383. § (2) bekezdése alapján részben megváltoztatva az alperes által a felperesnek fizetendő tökeösszeget 8 273 500 forintra felemelte. Egyebekben az elsőfokú ítéletet helybenhagyta.
- [18] A fellebbezések tartalmára tekintettel a másodfokú bíróság – egyebek mellett – vizsgálta azt is, hogy az elsőfokú bíróság eljárása szabályszerű volt-e a késedelmi kötbér mérsékléséről hozott döntése tekintetében. Helyállónak ítélte az elsőfokú bíróság álláspontját a két szerződés vonatkozásában megállapított alperesi teljesítési késedelemmel, illetve ahhoz kapcsolódóan a felperes késedelmi kötbér iránti igényének megalapozott voltával kapcsolatban, döntése a kötbér mérséklésével kapcsolatban tért el az elsőfokú ítélettől.
- [19] A kivitelezési tervdokumentáció szállítási határideje – felek által eltérően értelmezett – kezdő időpontját illetően a másodfokú bíróság rámutatott: a peranyagból megállapítható, hogy a közbeszerzési eljárás során az alperes a tervezési programban meghatározott feladatok tartalmára, valamint a terv engedélyeztetések módjára vonatkozóan kérdést nem tett fel, a tervezési program műszaki tartalmát tudomásul vette, elfogadta, a felek ennek ismeretében kötötték meg a szerződések. Kiemelte, hogy a közbeszerzési eljárás során kellett volna tisztázni az engedélyeztetés módját, a közreműködő hatóságok, szakhatóságok szerepeit. Egyetértett az elsőfokú bíróság megállapításával, miszerint az alperesnek tudnia kellett volna a szerződés megkötésekor, hogy az általa vállalandó tervezési feladat nem engedélyköteles, emiatt pedig a kivitelezési tervekre vonatkozó teljesítési határidő kezdőnapja a szerződéskötéstől számított 61. nap.
- [20] A másodfokú bíróság maradéktalanul egyetértett azzal az elsőfokú bíróság általi megállapítással is, hogy az alperes által hivatkozott utólagos változtatások miatti többletmunka igény a szakértő szerint 10 órában fogadható el, illetve a teljesítés időszakában nem valósult meg a felperesi adatszolgáltatás késedelme, ezért alaptalan az alperes 108 napos, a felperes által okozott késedelemre történő hivatkozása.
- [21] A jogerős ítélet indokolása szerint nem eredményezheti a tényállás módosítását a Pp. 369. § (3) bekezdés a) pontjára történő hivatkozással az alperes azon előadása, hogy a beszerzett szakvélemény sérti az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (a továbbiakban: Szaktv.) 47. §-át. Ezzel szemben az elsőfokú bíróság helyállónak támaszkodott a szakvélemény megállapításaira, mivel az megfelelt a Szaktv. 47. § (4) bekezdésében foglaltaknak, illetve a (6) bekezdésben előírt azon követelménynek is, hogy a szakvéleményben jogkérdésben nem lehet állást foglalni. Az elsőfokú bíróság továbbá nem sértette meg a Pp. 313. § (2) és (3) bekezdésben előírt kötelezettségét sem és az alperesnek a szakvélemény aggályosságára történő hivatkozása tisztázása érdekében helyt adott a szakvélemény kiegészítésére irányuló indítványnak. Ennek alapján a szakértő részletesen kimunkálta – figyelemmel az alperes 19. sorszám alatti előkészítő iratában előadottakra –, hogy miért nem valósult meg jogosult késedelem, illetve, hogy egyoldalú módosításnak miért nem tekinthető a felperes kérése, ami azonban az alperesi állítással szemben a szakértő részéről nem minősült jogkérdésben történő állásfoglalásnak.
- [22] A másodfokú bíróság kifejtette, hogy a felek mindkét szerződést 2017. augusztus 28-án kötötték. Ehhez képest az engedélyezési tervdokumentációra megszabott 60 napos teljesítési határidő 2017. október 27-én telt le, a felperes 2017. november 9-én állította ki nyilatkozatát e teljesítés elfogadásáról, ennek alapján érvényesített 2017. október 27-től november 9-ig terjedő 13 nap késedelemre kötbérgényt. A kivitelezési tervdokumentációhoz kapcsolódóan a felperes 45 nap késedelmes teljesítésre érvényesítette kötbér követelését. A másodfokú bíróság megjegyezte, hogy még az alperes általi határidő számítás mellett is megáll a felperes 45 nap késedelemhez kapcsolódó kötbérgénye: 2017. november 9-i teljesítési határidő alapulvételével az alperes által állított 60 nap 2018. január 8-án járna le, amelyhez viszonyítva a teljesítés 2018. március 21-én történt, tehát még az alperesi számítás szerinti teljesítési határidőt is mindenképpen túllépve.
- [23] Összességében a másodfokú bíróság nem látta indokát annak, hogy a bizonyítás eredményét okszerűtlennek minősítse, ily módon nem volt indokolt a tényállás módosítása vagy a megállapított tényekből eltérő jogi következtetés levonása.
- [24] Részben alaposnak találta a felperes fellebbezését a másodfokú bíróság a késedelmi kötbér mérséklése tekintetében. Kiemelte, hogy az elsőfokú bíróság nem dönthetett volna a késedelmi kötbér mérsékléséről, mert az alperes 77. sorszámú beadványban előterjesztett kötbér mérséklése iránti kérelme nem megengedhető ellenkérelem-változtatásnak minősült. Rámutatott, a 74. sorszámú jegyzőkönyvben az elsőfokú bíróság kérdésére az alperes kategorikusan kijelentette, hogy nyilatkozatát nem kéri a kötbér mérséklésére vonatkozó másodlagos ellenkérelemnek tekinteni, hanem változatlanul kizárólag a kereset teljes elutasítását kéri. Az alperes védekezése ezt megelőzően sem irányult a Ptk. 6:188. §-ában szabályozott kötbér mérséklésre. Az elsőfokú bíróságnak észlelnie kellett volna, hogy a 2021. szeptember 7-én kelt alperesi beadvány 5. pontjában előterjesztett kérelem a Pp. 216. § (1) bekezdésével ellentétes ellenkérelem-változtatást tartalmaz, azonban elmulasztotta az ellenkérelem-változtatás, illetve annak megengedhetősége vizsgálatát, és azt elfogadva döntése részévé tette. Megjegyezte, hogy az alperes fellebbezése – bár az elsőfokú bíróság helyt adott a kötbér mérséklése iránti kérelemnek –, egyik eshetőségében sem terjedt ki az elsőfokú ítélet helybenhagyására, az továbbra is a kereset teljes elutasítását, illetve a felperes által igényelt késedelmi kötbér 13 nap mértékben történő elismerését vagy az elsőfokú eljárás megismétlését célozta.
- [25] A másodfokú bíróság tévesnek ítélte az alperes hivatkozását, miszerint a kötbér mérséklése iránti kérelem nem minősül engedélyhez kötött

- ellenkérelem-változtatásnak a Pp. 221. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján. Ezzel összefüggésben hangsúlyozta, hogy a kötbér mérséklésére vonatkozó kérelem nem tekinthető feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak. Rámutatott, hogy a Pp. 221. § (1) bekezdés *b*) pontja szerint a fél az ellenfél hozzájárulása és e törvényben meghatározott feltételek nélkül írásban vagy tárgyaláson szóban bármikor elismerheti az ellenfél jogállítást, kérelmét vagy annak valamely részét, illetve beismerheti az ellenfél azon tényállítását, amelyet korábban vitatott. A Ptk. 6:188. §-ára történő hivatkozás azonban az alperesi előadással ellentétben nem jelenti egyúttal azt, hogy az alperes elismerte volna a felperes követelését a teljesítés késedelme okán öt megillető kötbérre. Ezen túlmenően a kötbér mérséklésére vonatkozó jogszabályi rendelkezés csak meghatározott körülmények fennállása esetén alkalmazható, figyelemmel az e körben irányadó bírói gyakorlatra. Az alperes az egész eljárás során konzekvensen tagadta, hogy teljesítésével késedelembe esett volna és végig a jogosulti késedelemre hivatkozott. Kitért a másodfokú bíróság arra is, hogy az elsőfokú bíróság által elfogadott kötbér mérséklési kérelem nem valaminek az elismeréséről szól, azt arra az esetre terjesztette elő az alperes, ha az addigi védekezését a bíróság nem fogadná el.
- [26] Mindezek alapján a másodfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy az alperes kötbér mérséklési kérelme nem tekinthető sem feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak, sem megengedhető ellenkérelem-változtatásnak, így – felülbíráva az elsőfokú bíróság eljárásának szabályszerűségét – megállapította, hogy alaptalan volt a felperes által érvényesített késedelmi kötbér összegének mérséklése.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [27] A jogerős ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, elsődlegesen a jogerős ítélet teljes egészében, továbbá az elsőfokú ítélet részbeni hatályon kívül helyezése és új határozat hozatala érdekében. Kérte 13 napban figyelembe venni késedelmét, erre tekintettel a kötbért az Ú. projektnél az engedélyezési tervdokumentációnál 83 355 forint/nap alkalmazásával 1 083 615 forintban, míg a V. projektnél az engedélyezési tervdokumentációnál 65 000 forint/nap alkalmazásával 845 000 forintban, összesen 1 928 615 forintban meghatározni. Másodlagosan – kérelme tartalmára [Pp. 110. § (3) bekezdés] figyelemmel – a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérte. Harmadlagos felülvizsgálati kérelme a jogerős ítéletnek az elsőfokú ítéletre is kiterjedő hatályon kívül helyezésére és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítására irányult.
- [28] Megsértett jogszabályhelyként az alperes a Pp. 7. § (1) bekezdés 1. pontját és 4. pontja *a*) alpontját, 216. § (1) bekezdés *a*) és *b*) pontját, 218. § (1) és (2) bekezdését, 221. § (1) bekezdés *g*) pontját, valamint 316. § (1) bekezdés *d*) pontját és (3) bekezdését jelölte meg.
- [29] Elsődleges felülvizsgálati kérelme körében – fellebbezésére utalva – arra hivatkozott, hogy az elsőfokú ítélet tévesen és iratellenesen rögzítette az engedélyezési terv leadásának időpontját 2018. január 22. napjában, mert a csatolt teljesítési igazolás szerint annak teljesítésére 2017. november 9-én került sor. Így az engedélyes tervcsomag leadása a szerződésben rögzített határidőt 13 nappal haladta meg. Fenntartotta, hogy a késedelem neki nem félrható, tekintettel arra, hogy a felperes többletmunkát eredményező tervmódosítást kért az engedélyezési tervfázis szakaszában. E kérelmét arra alapozta, hogy a másodfokú bíróság indokolása szerint a 77. sorszámú, a kötbér mérséklésére vonatkozó beadványa nem megengedhető ellenkérelem-változtatásnak minősült.
- [30] Szerinte a kötbér mérséklésére vonatkozó igény nem ellenkérelem-változtatás, mert a Pp. 7. § (1) bekezdés 4. pont *a*) alpontja értelmében az ellenkérelem-változtatás a jogállításhoz képest eltérő vagy további anyagi jogi kifogásra való hivatkozás, az anyagi jogi kifogás pedig a Pp. 7. § (1) bekezdés 1. pontja alapján a keresettel érvényesített jog érvényesíthetőségét kizáró, megszüntető vagy gátló anyagi jogi rendelkezésre történő hivatkozás. Ebből kiindulva kifejtette, hogy a kötbér mérséklésére való hivatkozás nem tekinthető anyagi jogi kifogásnak, így az ellenkérelem megváltoztatását sem alapozza meg, mert nem zárja ki, nem szünteti meg, és nem is gátolja a keresettel érvényesített jogot.
- [31] Ervelése értelmében az elsőfokú bíróság helyesen tekintette a kötbér mérséklésére irányuló másodlagos ellenkérelmet feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak a Pp. 221. § (1) bekezdés *g*) pontja alapján, miután az nem minősülhet ellenkérelem-változtatásnak, és mert kimeríti az eltérő és további jogi érvelésre vonatkozó hivatkozás fogalmát. Ezzel összefüggésben hangsúlyozta, a Pp.-t módosító 2020. évi CXIX. törvény (a továbbiakban: Pp. Novella) egyebek mellett abban a körben módosította a perrendtartást, hogy kiemelte az ellenkérelem-változtatás köréből az eltérő jogi érvelést, egyúttal áthelyezve azt a feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatok közé.
- [32] Miután a kötbérmérséklésre történő hivatkozás nem minősíthető ellenkérelem-változtatásnak, az alperes szerint nem kerülhet sor a Pp. 216. §-a alapján a megengedhetőségének vizsgálatára. Kifogásolta, hogy a másodfokú bíróság ítéletében nem adta indokát, miért minősülne a kötbér mérséklése iránti kérelme ellenkérelem-változtatásnak, a jogerős ítélet indokolása ugyanis csak arra szorítkozott, hogy miért nem feleltethető meg a Pp. 221. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak.
- [33] Az alperes hangsúlyozta, az ügy legfőbb jogkérdése, hogy tekintheti-e a bíróság ellenkérelem-változtatásnak a fél kötbér mérséklés iránti kérelmét, amennyiben arra a perfelvételi szak után hivatkozik. Álláspontja szerint igenlő válasz esetén a félnek a kötbér mérséklésre már a perfelvételi szakban hivatkoznia kellene, ebben az esetben pedig a mérséklésre irányuló igény csak akkor volna alkalmazható, ha a fél szükségszerűen elismeri az ellenérdekű fél kérelmét. Ezt aggályosnak tartotta, különösen arra tekintettel, hogy az 1959-es Ptk.-val szemben a bíróság hivatalból már nem mérsékelheti a kötbért. Állította, hogy ha a kötbér mérséklése iránti kérelem ellenkérelem-változtatásnak minősülne a fenti eljárási szakaszban, úgy a mérséklést kérő felet olyan perbeli nyilatkozathoz

- kötné, amely miatt szükségtelen hátrányba kerülne az eljárás folyamán, és ami jelentősen korlátozná a kötbér mérséklési kérelem alkalmazhatóságát.
- [34] Az alperes másodlagos felülvizsgálati kérelmét az elsődleges kérelmével azonos eljárási szabálysértésekkel indokolta. Arra hivatkozott, hogy az elsőfokú bíróság ítéletében helyesen nem tért ki a kötbér mérséklési kérelem indoklására, mert szerinte jogszerűen tekintette azt a Pp. 221. § (1) bekezdés g) pontja alapján feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak.
- [35] Harmadlagos felülvizsgálati kérelme körében az alperes egyrésztől azért kérte az elsőfokú eljárás megismétlését, mert ha a kötbér mérséklése iránti kérelme mégis ellenkérelem-változtatásnak minősülne, úgy az elsőfokú eljárásban elmaradtak a Pp. 216–219. §-a szerinti kötelező eljárási cselekmények. Ebben az esetben ugyanis az elsőfokú bíróság anyagi pervezetése hibásnak minősül, mert a Pp. 218. § (1) bekezdése alapján vizsgálat tárgyává kellett volna tennie a kötbér mérséklése iránti kérelmet tartalmazó beadványát, hiányos benyújtás esetén pedig elutasításnak lett volna helye. Ezután további 8 napja lett volna, hogy szabályosan előterjessze kérelmét, amelyet a bíróság már érdemi vizsgálat tárgyává tudott volna tenni. Az általa állított, az elsőfokú eljárást érintő eljárási hiba véleménye szerint az elsőfokú ítélet megváltoztatásával nem orvosolható, a másodfokú bíróságnak emiatt az elsőfokú ítéletet hatályon kívül kellett volna helyeznie.
- [36] Ugyancsak a harmadlagos felülvizsgálati kérelme körében hivatkozott arra, hogy a bíróságnak fel kellett volna ismernie a kirendelt szakértő szakvéleményének aggályosságára tekintettel, hogy a szakvélemény a Pp. 316. § (3) bekezdése alapján bizonyítékként nem vehető figyelembe. Véleménye szerint a szakvélemény aggályosságát a Pp. 316. § (1) bekezdés d) pontja alapozza meg. Utalt arra, számos periratban kifejtette, a szakértői vélemény alkalmatlan arra, hogy bizonyítékként a bíróság figyelembe vegye, egyrészt azért, mert a Szaktv. 47. § (6) bekezdése alapján a szakértői jogkérdésben nem foglalhat állást, másrészt, mert a szakértő nem jelölte meg, hogy az általa egyébként hibásan hivatkozott Magyar Mérnöki Kamarai és Magyar Építész Kamarai szabályzatok mely pontjának nem felel meg a teljesítése.
- [38] A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában történő fenntartására irányult.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [47] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [48] Az alperes mindhárom felülvizsgálati kérelmének alapvető kérdése az volt, hogy a felperes kötbér iránti igényével összefüggésben az alperes által a perfelvétel lezárását követően előterjesztett kötbér mérséklés iránti kérelem ellenkérelem-változtatásnak minősül-e. Ettől függően lehetett releváns annak vizsgálata, hogy az alperes által az elsőfokú eljárás során 77. sorszámú előterjesztett beadványában megfogalmazott kérelme megengedhető, illetve meg nem engedhető ellenkérelem-változtatás volt-e, amihez képest lehetett megítélni, hogy a másodfokú bíróság helytállóan mellőzte-e annak figyelembevételét.
- [49] E körben tekintettel kellett lenni a 77. sorszámú beadvány előterjesztésének eljárási előzményeire és az irányadó anyagi jogi (Ptk.) rendelkezésekre.
- [50] A Kúria ezzel összefüggésben rámutat: az alperes ellenkérelme az elsőfokú eljárás során egyértelmű és következetes volt; a felperes kötbér iránti keresete teljes elutasítására irányult a felperes mint jogosult közbenső szerződösszegére [Ptk. 6:150. § (1) bekezdés] hivatkozással.
- [51] Az alperes ez irányú védekezése – a közbenső szerződösszegés Ptk. 6:150. § (2) bekezdésében rögzített joghatására tekintettel – alapos volta esetén kizárta volna a perbeli szerződésben vállalt tervszolgáltatás körében az alperes szerződösszegése esetére kikötött, azon alapuló jogkövetkezmény, a késedelmi kötbér iránti igény felperes általi érvényesíthetőségét. Az alperes védekezése tehát eredetileg is tartalmazott a felperes keretével érvényesített jog (kötbér iránti igény) érvényesíthetőségét kizáró hivatkozást, azaz a Pp. 7. § (1) bekezdés 1. pontja első fordulata szerint minősülő anyagi jogi kifogást.
- [52] A 74. sorszámú jegyzőkönyvben rögzítettek szerint az alperes jogi képviselője a kötbér mérséklésére vonatkozóan tett nyilatkozatát kifejezetten nem kérte további (másodlagos) ellenkérelemnek tekinteni, tehát hatályos ellenkérelme a korábbival egyezően, továbbra is – kifejezetten és kizárólag – a kereset teljes elutasítására irányult.
- [53] Eljárásjogi oldalról tehát az alperes az elsőfokú eljárás e pontjait nem tett ellenkérelem-változtatásnak tekinthető nyilatkozatot, az elsőfokú bíróság pedig – okszerűen – kizárólag az addig tett perfelvételi nyilatkozatok körében adott anyagi pervezetést, és hívta fel az alperest az érdekében álló bizonyításra (kizárólag a szakértői vélemény 24. oldalán felsorolt 5 költségvetési tétellel kapcsolatos hibák, hiányosságok alperes általi kijavítása kapcsán).
- [54] Az alperes által ezt követően előterjesztett 77. sorszámú beadvány e felhívástól eltérően – és annak tárgyától függetlenül – teljesen új ellenkérelmi elemet tartalmazott: a kötbér mérséklésére irányuló kérelmet, amelynek eljárásjogi megítélésénél a Pp. 7. § (1) bekezdés 1. pontja (anyagi jogi kifogás fogalma) és 4. pontja (ellenkérelem-változtatás fogalma) tartalmából kell kiindulni.
- [55] A kötbér a szerződés megerősítésének egyik eszköze (Ptk. 6:186. §), a túlzott mértékű kötbér összegét a kötelezett kérelmére a bíróság mérsékelheti (Ptk. 6:188. §). A kötbér és annak mérséklése tehát anyagi jogi jogintézmények, a mérséklés iránti kérelem így nyilvánvalóan anyagi jogi rendelkezésre történő hivatkozás.
- [56] A bíróság által elfogadott (megalapozottnak tekintett) kötbér mérséklés iránti kérelem következménye az egyébként alapos kötbérigény összegének a marasztalási összegben való csökkentésében nyilvánul meg. A kötbér mérséklése iránti kérelem tehát nem zárja ki, nem is gátolja a kötbér iránti jog érvényesíthetőségét, azonban – alapos volta esetén – a mérsékléssel érintett kötbérösszeg tekintetében elenyészletti, azaz megszünteti azt. Joghatása tehát az érvényesített anyagi jog (kötbér) egy részének megszüntetésében jelenik meg.

- [57] Erre tekintettel az alperes 77. sorszámú, kötbér mérséklésére irányuló kérelme – eltérően a korábbi, a felperes közbenső szerződésszegésére történt ellenkérelmi hivatkozásától, amely a felperes által érvényesített jogot kizárta volna – az érvényesített jog (részbeni) megszüntetését célozta. Ebből következően a kötbér mérséklés iránti kérelem a Pp. 7. § (1) bekezdés 1. pontja második fordulata szerinti anyagi jogi kifogásnak minősül.
- [58] E két anyagi jogi alapú ellenkérelmi hivatkozás joghatásbéli eltérésére tekintettel akkor, amikor az alperes a kötbér mérséklése iránti kérelmét előterjesztette, a korábbi ellenkérelmétől eltérő – és miután a felperes közbenső szerződésszegésére való hivatkozását nem vonta vissza, egyúttal továbbinak minősülő – anyagi jogi kifogásra hivatkozott, így a 77. sorszámú nyilatkozata a Pp. 7. § (1) bekezdés 4. pontja a) alpontja szerinti ellenkérelem-változtatás volt.
- [59] A 74. sorszámú jegyzőkönyvben rögzített bírósági felhívásra is tekintettel azonban ennek az ellenkérelem-változtatásnak a Pp. 216. § (1) bekezdésének sem az a), sem a b) pontjában foglalt feltételei nem álltak fenn, ezért a másodfokú bíróság helytállóan rögzítette jogerős ítélete [25] pontjában, hogy az nem megengedhető ellenkérelem-változtatásnak minősült.
- [60] A Kúria mindenben egyetért a másodfokú bíróság által a jogerős ítélet [26] pontjában kifejtett indokokra – ezért azokra a Pp. 405. § (1) bekezdése szerint alkalmazandó 386. § (4) bekezdése alapján, megismétlésük nélkül, visszautal –, miszerint a kötbér mérséklése iránti kérelem nem tekinthető feltételhez nem kötött ellenkérelem-változtatásnak, azaz feltételhez kötött ellenkérelem-változtatásnak minősül.
- [61] Hozzáfüzi továbbá, hogy a Pp. 221. § (1) bekezdés b) pontja értelmében a fél az ellenfél hozzájárulása és a Pp.-ben meghatározott feltételek nélkül elismerheti az ellenfél jogállását, kérelmét vagy annak valamely részét, a kötbér mérséklése iránti kérelem azonban nem feltételezi ilyen tartalmú (elismerő) nyilatkozat megtételét. A kötbér mérséklés iránti kérelem alapján a bíróság a fél által vitatott, de a bíróság által alaposnak ítélt kötbér összegszerűségét csökkentheti, így a Ptk. 6:188. § alkalmazására irányuló kérelem nem jár a védekezési jog tekintetében az alperes felülvizsgálati kérelmében hivatkozott hátránnyal, és nem szűkíti le e jogintézmény alkalmazhatóságát.
- [62] A kifejtettekből következően a Pp. 221. § (1) bekezdés g) pontjára történt alperesi hivatkozás is téves, a kötbér mérséklése iránti kérelem nem pusztán jogi érvelésnek minősül.
- [63] A fentiek alapján az elsőfokú bíróságnak a Pp. 218. § (1) bekezdése szerint eljárva – miután az alperes ellenkérelem-változtatás iránti kérelmet nem terjesztett elő – vissza kellett volna utasítania az alperes meg nem engedett ellenkérelem-változtatását. E mozzanat elmaradása azonban a jogerős ítélet hatályon kívül helyezésére nem ad okot, mert a másodfokú bíróság – helytállóan – mellőzte a kérelem figyelembevételét, így az elsőfokú bíróság eljárása az ügy érdemére nem hatott ki.
- [64] Az alperes egyik felülvizsgálati kérelme sem foghatott helyt, ezért a Kúria a jogerős ítéletet – a

felülvizsgálattal támadott részében hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv.V.20.794/2022/4.)

189 A jogi személy tagja a jogi személy szervei által hozott határozat hatályon kívül helyezését jogszabálysértésre vagy a létesítő okiratba ütközésre hivatkozással kérheti [2013. évi V. törvény (Ptk.) 3:35. §].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes sportegyesület az alperes sportszövetség tagja.
- [2] Az alperes 2021. március 5–7. napja között rendezte meg a bajnokságát, amelyet annak versenykiírása szerint egy nemzetközi sportszövetség és az alperes érvényben lévő versenyszabályai alapján bonyolított le. A Versenykiírás értelmében óvás esetén a helyszínen felkért három tagú Bizottság (vezetőbíró, alperesi megbízott, az ügyben nem érintett személy) dönt, határozatuk ellen fellebbezésnek nincs helye, óvás benyújtása írásban, az óvási díj befizetésével történik.
- [3] A versenyen 8519. rajszámmal a felperes sportolója, S. P. is részt vett a 3x40 összetett férfi puska versenyszámban.
- [4] A 2021. március 7-én kiállított, N. M. vezető versenybíró, K. A., a szövetség képviselője, továbbá J. Cs. független zsűritag által aláírt lőtéri eseménynaplóban rögzítettek szerint S. P. sportoló megsértette a nemzetközi versenyszabályzata 7.5.8.6. szabályát, figyelmeztetés, majd újbóli figyelmeztetés (sárga lap), majd újbóli figyelmeztetés és utasítás (zöld lap) ellenére sem vette le a szabálytalan eszközt; a lőállásban elektronikus eszközt is használt. A szabályzat 7.5.8.6., 6.12.6.1.a), valamint 6.11.8.f) szabályok megsértése miatt a sportolóval szemben kizárás büntetés került kiszabásra. A versenybírói jelentés 12. pontjában az egyéb közlendők rovatban a kizárás ténye rögzítésre került. A felperes sportolója a döntés ellen óvást nyújtott be.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [5] A felperes keresetében az alperes versenybírói jelentésének 12. pontjában megjelölt 8519. rajszámú S. P. sportolót a bajnokságból kizáró határozat hatályon kívül helyezését kérte a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 3:35. §-a és 3:37. § (1) bekezdése alapján.
- [6] Arra hivatkozott, hogy a kizáró határozat téves, mert a versenybírói jelentés a sportolójának fegyverén lévő, a nemzetközi versenyszabályzat 7.4.2.7 pontja szerinti súlyt a 7.5.8.6. pontban megjelölt ún. bipodnak minősítette, továbbá a támadott határozat a 6.8.3.11 és a 6.12.6.1. a) pontban foglalt eljárási szabályok megsértésével született.
- [7] Előadta, hogy sportolója, S. P. a verseny helyszínén óvást nyújtott be, annak elbírálására azonban a verseny során nem került sor. E körben hivatkozott a nemzetközi versenyszabályzat 6.16.6. pontjára, amely szerint, ha az óvást elutasítják, a versenyző fellebbezést nyújthat be, azonban sportolója erre sem kapott lehetőséget.

- [8] Érvelése értelmében az alperes határozata a fentiekben megjelölt szabályok mellett sérti az alperesi szabályokat: a Szervezeti Működési Szabályzat (a továbbiakban: SZMSZ) 28. § (2) bekezdését, az Alapszabály 26–28. §-ait, illetve a Versenykiírást is.
- [9] Hangsúlyozta, hogy az óvás elbírálását követően kizárt jogorvoslat csak az alperes belső jogorvoslatára vonatkozik, azonban ez nem zárja ki a Ptk. szerinti jogorvoslati lehetőségek kimerítését.
- [10] Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.
- [11] Elsődlegesen arra hivatkozott, hogy a Ptk. rendelkezései alapján a keresettel támadott versenybírói döntés, majd a zsűri ezt követően hozott óvást elbíráló döntése nem minősül olyan alperesi határozatnak, amely bíróság előtt megtámadható lenne. Kiemelte, hogy a fegyver megfelelőségének kérdésében – mint sportszakmai, sporttechnikai kérdésben – a versenybíró, illetőleg a zsűri hivatott dönteni, e kérdés elbírálása nem igazságszolgáltatási kérdés.
- [12] Utalt arra is, hogy a nemzetközi szabályrendszer mellett a sportról szóló 2004. évi I. törvény (a továbbiakban: Stv.) 67. § (1) bekezdése által biztosított lehetőség alapján kiadott Versenykiírás révén speciális szabályok szerint szervezte meg a versenyt. A Versenykiírás 3. oldalának utolsó előtti bekezdése rendezi az óvás szabályait, amely alapján a zsűri S. P. óvását a nemzetközi versenyszabályzat 6.16.6. pontja szerint elbírálta. Az óvást elbíráló testület a Versenykiírásnak megfelelő összetétellel jött létre és hozta meg az elutasító döntést. S. P. az óvás benyújtását követően azonnal távozott a verseny helyszínéről, és az óvás elbírálását követő 30 percen belül sem ő, sem pedig csapatvezetője nem nyújtott be fellebbezést. A meghozott döntés ellen a Versenykiírás további jogorvoslati lehetőséget nem biztosít.
- Az első- és a másodfokú ítélet**
- [13] Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.
- [14] Határozata indokolásában a Ptk. 3:35. §-a és a 3:37. § (1) bekezdésre utalással rámutatott, hogy a jogi személy határozata bírósági felülvizsgálatának célja a jogi személy és szervei törvényes és az alapító okiratnak megfelelő működésének biztosítása. A jogi személy határozatainak felülvizsgálata ezért csak a polgári jogi tartalmú, a jogi személyt és annak működését érintő döntések felülvizsgálatára terjedhet ki. A létesítő okirat és annak felhatalmazása alapján a szervezeti működési szabályzat (SZMSZ) tartalmazza a jogi személy azon szerveit, amelyek révén a jogi személy működése megvalósul, tevékenységét kifejti, és ezek azok a szervek, amelyek határozatait a bíróság előtt megtámadhatók.
- [15] Az elsőfokú bíróság kifejtette, hogy az óvást elbíráló bizottság ad hoc jelleggel került felállításra, a bizottság és a versenybíró nem tekinthető az alperes mint társadalmi szervezet szervének. A verseny nem az alperes mint jogi személy polgári jogi működésének a része, attól független esemény, az ott hozott döntések az alperes polgári jogi működését nem befolyásolják. A verseny lebonyolítása során hozott döntések nem minősülnek az alperes bíróság által felülvizsgálható döntéseinek. Utalt az alperes Alapszabálya V. fejezetére, 16. §-ára, 32. § (1) bekezdésére és ezen keresztül arra, hogy a felperes versenyzőjének kizárásáról szóló határozatot hozó eseti bizottság e rendelkezéseknek nem felel meg, nem az elnökség hozta létre, nem tekinthető az alperes olyan szervének, amely bíróság előtt megtámadható határozatot hozhatna; nem feleltethető meg az Alapszabály 32. §-ában meghatározott bizottságoknak sem. Az SZMSZ 10. §-a szerinti Versenybírói Bizottság nem azonosítható a verseny során eljáró eseti bizottsággal. Az óvást elbíráló bizottság az Alapszabály 32. §-ában meghatározott feladatokat nem látja el. Mindezek alapján az alperes által szervezett versenyen hozott, a felperes sportolóját kizáró határozat keresettel nem támadható.
- [16] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 383. § (2) bekezdése alapján helybenhagyta.
- [17] A jogerős ítélet szerint az alperes az Stv. alapján működő országos sportági szakszövetség, amelyre az Stv. 20. § (3) bekezdése értelmében alapvetően e törvény rendelkezései irányadók és amennyiben eltérően nem rendelkezik, megfelelően alkalmazandók az egyesületi jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (a továbbiakban: Civil tv.) és a Ptk. egyesületekre vonatkozó szabályai. Ebből következően a Ptk. 3:35–3:37. §-ainak megfelelő alkalmazására csupán abban az esetben kerülhet sor, ha az Stv. másként nem rendelkezik.
- [18] A másodfokú bíróság kifejtette, az Stv. szabályozza, hogy mely esetekben van lehetőség bírósághoz fordulni. Az Stv. eltérő rendelkezése híján az alperes mint jogi személy szervei által hozott határozat bíróság előtti megtámadására a Ptk. 3:35. § kifejezett rendelkezése szerint akkor van lehetőség, ha az jogszabálysértő vagy a létesítő okiratba ütközik.
- [19] Kiemelte, hogy az alperes mint országos sportági szakszövetség a sporthoz kapcsolódóan a Ptk.-ban szabályozott egyesületeken túlmutató többletfeladatokat lát el, amelyeket az Stv. szabályoz. A Ptk. alapvetően az általa szabályozott jogi személyek, jogi személy egyesületek vonatkozásában ad lehetőséget a 3:35–3:37. §-aiban az egyesület szervei által hozott határozatok megtámadására. Az Stv. által szabályozott sportegyesületek, így az országos sportági szakszövetség tekintetében is előldlegesen az Stv. rendelkezései érvényesülnek és csak ezen túlmenően lehet a sportszervezet sajátosságaira figyelemmel megfelelően alkalmazandó a Ptk., így annak 3:35. §-a is.
- [20] A másodfokú bíróság helytállónak ítélte az elsőfokú bíróság álláspontját abban a tekintetben, hogy az alperes által rendezett országos bajnokságon hozott, a keresettel támadott versenybírói határozat a Ptk. 3:35. §-a alapján bíróság előtt nem támadható. Az alperes versenyrendezési jogosultsága és ezzel összefüggésben a verseny lebonyolítása során eljáró szervek, azoknak a verseny lefolyásával, és ezen belül a versenyző sportolókkal kapcsolatos döntései az alperesnek az Stv.-ben biztosított, a sporttal kapcsolatos jogosítványain alapulnak. Hangsúlyozta, hogy az Stv.-ben mint speciális jogszabályban

rögzített feladatok nem a Ptk. szerinti egyesületi szerveződésből, jellegből fakadnak, hanem azon túlmutatóak, amelyekre felhatalmazást az Stv. ad az alperesnek. Az Stv. a verseny lebonyolításával kapcsolatos feladatokat, döntési jogosultságokat, a versenyrendszer szabályozását – szabályzatok megalkotása útján – az alperes hatáskörébe adja. Az Stv. a fegyelmi eljárásban hozott, meghatározott döntés ellen ad – adott személynek – lehetőséget a bírósághoz fordulásra, azonban a versenyen vagy a versenyzéssel kapcsolatban hozott döntések ellen nem biztosít ilyen lehetőséget, mert azok nem minősülnek az Stv. 14. § (2) bekezdése szerinti olyan döntésnek, amely ellen a bírósághoz fordulás joga biztosított.

- [21] Azzal is egyetértett, hogy a versenyen, a versennyel kapcsolatban felállított bizottságok, a versenybírók nem az alperesnek mint jogi személynek a szervei, nem az alperes mint jogi személy működésével, hanem a speciális jogszabályon, az Stv.-n alapuló, abban szabályozott, a sport versenyrendszerével kapcsolatban létrehozott ad hoc szervei, amelyek határozataival szemben az Stv. csak a versenysportra irányadó szabályzatok szerint ad lehetőséget esetleges jogorvoslatra, de nem ad lehetőséget bírósághoz fordulásra. Ezen speciális szabályozásra tekintettel nem kerülhet alkalmazásra a Ptk. 3:35. §-a.
- [22] A másodfokú bíróság kitért arra is, hogy a Ptk. 3:35. §-a alapján egy adott egyesületi szerv által meghozott határozat támadható a bíróság előtt, amelyből következően e jogszabályhely nem ad lehetőséget bírósághoz fordulásra egy határozat elmulasztásának sérelmezése miatt, ezért a határozat felperes által kifogásolt elmulasztása nem orvosolható a Ptk. 3:35. §-a alapján.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [23] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és a jogszabályoknak megfelelő új – a keresetet érdemben elbíráló – határozat meghozatala érdekében. Megsértett jogszabályhelyként a Ptk. 3:35. §-át jelölte meg, továbbá utalt a Pp. megalkotásának a törvény preambulumban rögzített azon céljára, miszerint az a polgárok szolgálatát biztosító, a közjónak és a józanésznek megfelelő jogalkalmazás eszméjétől vezérelve, a magánjogi jogviták tisztességes eljárás elvén nyugvó rendezése és az anyagi jogok hatékony érvényre juttatása. Álláspontja szerint az eljáró bíróságok e törvényi célt nem tartották szem előtti keresete elbírálása során.
- [24] A felperes a jogerős ítéletet két okból tartotta jogszabálysértőnek.
- [25] Egyrészt az Stv. és a Ptk. alkalmazása körében állította a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát abból a szempontból, hogy az eljáró bíróságok helytelenül ítélték meg az alperes azon szerveit, amelyek határozatai ellen bírósági jogorvoslatnak van helye. E körben arra hivatkozott, hogy sem az Stv., sem a Ptk. nem nevesíti a jogi személy szerveit és nem tesz különbséget ágazati, sportszakmai vagy funkcionális működést biztosító szervek között. Az alperesi szerveket az alperes Alapszabálya és annak „végrehajtási rendelete”, az SZMSZ szabályozza. Az Alapszabály 16. § (1) bekezdés f) pontja szerint

alperes szervei az elnökség által létrehozott bizottságok. A 32. § (1) bekezdése értelmében az elnökség egyes szakfeladatok ellátására állandó vagy ideiglenes bizottságokat hozhat létre. A (2) bekezdésnek megfelelően feladataikat és hatáskörüket az SZMSZ határozza meg. Az SZMSZ 10. §-a nevesíti alperes szerveként a Versenybírói Bizottságot. A (2) bekezdés szerint: „A Versenybírói Bizottság tagjai az érvényes sportbírói igazolvánnyal rendelkező sportbírók lehetnek.” A Versenybírói Bizottság feladata a (3) bekezdés c) pontjának megfelelően a versenykiírások jóváhagyása, az e) pont szerint a versenynaptárban szereplő eseményekre versenybírók delegálása, a f) pont értelmében az együttműködés a versenyigazgatóval.

- [26] Utalt arra, hogy a tárgyi verseny Versenykiírása szerint azt az alperes az Alapszabály 6. § (2) bekezdés d) pontjában nevesített versenyszabályzata alapján rendezte. Arra is hivatkozott, hogy az alperes Hazai Versenyzési és Versenyvezetési Szabályzatának 7.1. pontja kimondja „Minden hazai (...) verseny lebonyolítása a rendezőszerv és a versenybírók feladata”. A 7.2. pont szerint a Versenybírók a hazai, valamint a nemzetközi szabályok figyelembevételével látja el feladatait. A 7.3. pontnak megfelelően a Versenybírók elnökét, tagjait alperes Versenybírói Bizottsága jelöli ki. A felperes álláspontja értelmében az általa felsorolt szabályok alapján érthetetlen, hogy az eljáró bíróságok miért nem tekintették a Versenybírói Bizottság által a tárgyi versenyre delegált versenybírók által hozott, illetve nem hozott döntéseket bíróság előtt megtámadhatónak, mivel nem vitatható, hogy a Versenybírói Bizottság az alperes szerve. Ténynek tekintette, hogy ezen Bizottság delegálta tagjai közül azon versenybírókat, akik a tárgyi versenyen ellátták a Versenybírói Bizottság feladatait.
- [27] Másrészt a felperes sérelmezte a másodfokú bíróság indokolásának azt a megállapítását, miszerint csak meghozott határozatok támadhatók, elmulasztottak nem. Kifejtette, az óvás elbírálásának perbeli esete mulasztásos jogsértést, „hallgatolagos határozat” hozatalát jelenti, amely ellen jogorvoslatnak kell lennie, ellenkező esetben ilyen jellegű mulasztások esetén a sportoló érdemi jogorvoslati lehetőség nélkül marad.
- [28] Hangsúlyozta: az, hogy a perbeli esetben a „felperes” óvását az alperes nem bírálta el, nem sportszakmai kérdés, hanem a működés körébe tartozó, alperes egyik szervének az eljárásrendet sértő mulasztása.
- [29] Érvélese értelmében az eljáró bíróságok megsértették a Ptk. 3:35. §-át azzal, hogy azt nem találták alkalmazhatónak keresete elbírálásához, amikor nem minősítették az alperesi Alapszabály 16. § (1) bekezdés f) pontja szerinti és az SZMSZ 10. §-a szerint nevesített Versenybírói Bizottságot alperes olyan szervének, amelynek döntése vagy mulasztása miatt kereseti joga van. Kifogásolta, hogy a jogerős ítéletével a bíróság „a versenyek rendezésével kapcsolatos döntéseket, mulasztásokat kizárja a perindítás jogorvoslati köréből, ezáltal megkérdőjelezi és megsérti az Stv. 6. § (2) bekezdésének d) pontjában foglalt versenyrendezési alapfeladatát, az Stv. és az Alapszabály 5. §-ában megfogalmazott kizárólagos jogosítványait, valamint az Alapszabály 6. § (3) bekezdés h) pontja

szerint a sportesemények megrendezésével kapcsolatos szakmai szabályok meghatározásából eredően megalkotott szabályokat, mint az említett Versenyszabályzatot, Versenykiírást, Hazai Versenyzési és Versenyeztetési Szabályzat rendelkezéseit”.

- [30] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmet nem terjesztett elő.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [31] A felülvizsgálati kérelem nem alapos.
- [32] A felülvizsgálat eredményeként a Kúria azt állapította meg, hogy a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okból nem jogszabálysértő.
- [33] A felülvizsgálati eljárásban – és a perben – alapvetően azt a kérdést kellett vizsgálni, hogy a felperes által a keresettel támadott versenybírói jelentésben foglalt kizáró határozat hatályon kívül helyezése kérhető-e polgári perben a Ptk. 3:35. §-a alapján.
- [34] Ennek megítélése terén a Ptk. 3:35. § [A felülvizsgálat oka és a kezdeményezésre jogosultak] normatartalmából kell kiindulni. E jogszabályhely szerint: „A jogi személy tagja, tagság nélküli jogi személy esetén az alapítói jogok gyakorlója, a jogi személy vezető tisztségviselője és felügyelőbizottsági tagja kérheti a bíróságtól a tagok vagy az alapítók és a jogi személy szervei által hozott határozat hatályon kívül helyezését, ha a határozat jogszabálysértő vagy a létesítő okiratba ütközik.”
- [35] Az idézett törvényi rendelkezés nyelvtani értelmezése útján egyértelműen megállapítható, hogy annak alapján ki(k), milyen (ki, illetve mi által hozott) határozat hatályon kívül helyezését kérhetik, és mely további törvényi feltételek fennállta esetén.
- [36] A bírói úton (polgári perben) érvényesíthető jogorvoslatnak (a bírósági felülvizsgálatnak) tehát egyrésztől alanyi, másrésztől tárgyi oldalról, harmadsorban a jogsértés mibenléte tekintetében meghatározott, egyidejűleg és egyszerre fennálló (konjunktív) jogszabályi feltételei vannak. E feltételek bármelyikének hiánya kizárja a bírósági felülvizsgálat lehetőségét.
- [37] A jogsértés – bírósági felülvizsgálatához elvárt – mibenlétét a Ptk. 3:35. §-a fentebb idézett rendelkezése alternatív módon fogalmazza meg: a határozatnak jogszabálysértőnek vagy a létesítő okiratba ütközőnek kell lennie.
- [38] Ehhez képest a felperes a keresetében tett jogállítása szerint egyrésztől a nemzetközi versenyszabályzat egyes pontjainak megsértését, másrésztől az alperes SZMSZ-e, Alapszabálya és a Versenykiírás egyes rendelkezései megsértését állította.
- [39] A felperes által felsoroltak közül a nemzetközi versenyszabályzat, továbbá az alperes SZMSZ-e és a Versenykiírás nem jogszabály, így bírósági felülvizsgálat alapját nem képezheti.
- [40] Az Alapszabály az alperes mint egyesület alapító okirata (Ptk. 3:64. §), tehát megsértése elvileg alkalmas lehet bírósági felülvizsgálatra.
- [41] A 3/F/2/1. alatt csatolt alperesi Alapszabály tekintetében a felperes által hivatkozott 26–28. §-ok azonban „Az elnökség működése” cím alatt az alperes elnöksége működésének technikai szabályairól (a munkaterv és ügyrend megállapítása, az ülések rendje, nyilvánossága, a meghívottak köre, emlékeztető készítése; továbbá az ülések

összehívásával, határozatképességével, határozathozatala rendjével, és a határozathozatalból kizárt személyekkel kapcsolatos előírásokról) rendelkeznek, így a keresettel támadott határozat jogszabálysértő jellege szempontjából nem értelmezhető.

- [42] Jogszabálysértés és az Alapszabály mint létesítő okirat adekvát rendelkezésének megjelölése hiányában a Ptk. 3:35. § fentebb írt konjunktív feltételeinek fennállta nem állapítható meg, így a Kúria a keresetet elutasító jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv.V.21.042/2022/3.)

190A sportról szóló 2004. évi I. törvény 14. § (2) bekezdése mint speciális szabály korlátozza a bírói út igénybevételére jogosult személyek és a támadható határozatok körét is, ezzel kizárva a bírói út igénybevételének Ptk. 3:35. §-a szerinti generális lehetőségét [2016. évi CXX. törvény (Pp.) 176. § (1) bek. f) és g) pont; 2013 évi V. törvény (Ptk.) 3:35. §; 2004. évi I. tv. (Stv.) 14. § (2) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes, aki az alperes Ellenőrző Testületének elnöke, több fegyelmi eljárást kezdeményezett, amely kérelmeket az alperes Fegyelmi Bizottsága első fokon elutasította és az eljárást megszüntette. A felperes fellebbezése folytán eljáró alperesi Elnökség mint Fellebbviteli Fegyelmi Bizottság határozataival az első fokon eljáró Fegyelmi Bizottság határozatainak a kérelem elutasítására vonatkozó rendelkezéseit helybenhagyta, míg az eljárás megszüntetésére vonatkozó rendelkezéseit mellőzte.

A kereseti kérelem

- [2] A felperes keresetében kérte, hogy a bíróság az alperes Elnökségének mint másodfokon eljáró Fellebbviteli Fegyelmi Bizottságnak határozatait helyezze hatályon kívül és kötelezze az alperest a fegyelmi eljárások megindítására és lefolytatására.
- [3] Keresetét a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 3:35–3:37. §-aira, a sportról szóló 2004. évi I. törvény (a továbbiakban: Stv.) 12. § (1) bekezdésére és a 24. § (1) bekezdés d) pontjára, a sportfegyelmi felelősségről szóló 39/2004. (III.12.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Sfr.) 3. § (1) bekezdés c) és d) pontjára, a (2) bekezdésre és a 4. § (1) bekezdésére, valamint az alperes Alapszabálya, Szervezeti és Működési Szabályzata és Fegyelmi Szabályzata vonatkozó rendelkezéseire alapította.

Az első- és a másodfokú végzés

- [4] Az elsőfokú bíróság végzésével a keresetlevelet a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 176. § (1) bekezdés f) és g) pontjai alapján visszautasította. Indokolásában kiemelte, hogy a felperes sportfegyelmi eljárásban hozott határozatok hatályon kívül helyezését kérte, amely határozatok bírósági felülvizsgálatáról az Stv. 14. § (2) bekezdését mint általános szabályt (Ptk. 3:35. §) lerontó speciális szabály rendelkezik. Rámutatott, hogy a felperes nem a fegyelmi eljárások érintettje, hanem kezdeményezője, és a felperes által támadott határozatok nem tartalmazzak büntetést

- kiszabó rendelkezést. Mindezekre tekintettel megállapította, hogy a pert nem a jogszabályban erre feljogosított személy kezdeményezte, amely mellett az igény nem is érvényesíthető bírósági úton.
- [5] A felperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését – annak helyes indokaira utalással – helybenhagyta. A fellebbezésben írtakra tekintettel hangsúlyozta, hogy az Stv. 20. § (2) bekezdése értelmében az alperesre mint országos sportági szakszövetségre – amennyiben az Stv. eltérően nem rendelkezik – az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló 2011. évi CLXXV. törvény (a továbbiakban: Civil tv.) és a Ptk. egyesültre vonatkozó szabályait kell megfelelően alkalmazni. Ebből azt a következtetést vonta le, hogy az alperes, illetve szervei működésére elsődlegesen az Stv. rendelkezései irányadók, míg a Ptk. csak annyiban, amennyiben az Stv. eltérően nem rendelkezik, de a Ptk. ilyenkor is csak megfelelően kerülhet alkalmazásra.
- [6] Kiemelte, hogy a sportfegyelmi felelősség és eljárás szabályait az Stv. és a 14. § (3) bekezdésének felhatalmazása alapján az Sfr. állapítja meg, amely keretek között az alperes volt köteles megalkotni a sportfegyelmi szabályzatát. Utalt az Stv. 14. § (2) bekezdésére, amely kifejezetten meghatározza, hogy mely határidőn belül, ki és milyen tartalmú határozattal szemben fordulhat bírósághoz. Az Stv. a sportfegyelmi eljárásra tehát a Ptk. 3:35. §-ától eltérő szabályt alkotott, és az előbbi elsődlegességére tekintettel a Ptk. 3:35. §-a nem kerülhet alkalmazásra sportfegyelmi ügyben hozott határozat esetében, azok megtámadása nem alapulhat a Ptk. hivatkozott rendelkezésén. Ennek kapcsán kiemelte még, hogy mind az Stv., mind a Ptk. kiemelkedő jelentőséget tulajdonít a sportági szakszövetség autonómiájának, önkormányzatiságának, amelynek okán a bíróság csak a jogszabályban meghatározott esetekben avatkozhat be az egyesület működésébe. A hivatkozott törvényi szabályozásból következően nem minden alperesi határozat támadható bíróság előtt.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [7] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős végzés hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását kérte.
- [8] Megsértett jogszabályként a Ptk. 3:35. §-át, az Stv. 12. § (1) bekezdését és az Sfr. 4. § (1) bekezdését jelölte meg.
- [9] Álláspontja szerint a másodfokú bíróság az Stv. 14. § (2) bekezdésével kapcsolatos érvelése során figyelmen kívül hagyta, hogy az Stv. e speciális szabálya kizárólag a fegyelmi eljárásban az eljárás alá vont személlyel szemben alkalmazott súlyosabb büntetések kiszabása okán történt keresetindításról rendelkezik. A perbeli esetben azonban éppen azért került sor a keresetindításra, mert a fegyelmi eljárás lefolytatása nem történt meg; az alperes első- és másodfokú fegyelmi szerve a felperes által indítványozott fegyelmi felelősségre vonás iránti kérelmeket érdemi vizsgálat nélkül elutasította, erre pedig az Stv. semmiféle rendelkezést nem tartalmaz.
- [10] Érvelése szerint a másodfokú bíróság döntése azért sért jogszabályt, mert nem megfelelően, hanem a jogszabály szövegével össze nem egyeztethető módon, kiterjesztően értelmezte az Stv. 20. § (3) bekezdés „eltérően nem rendelkezik” fordulatát és arra az esetre is alkalmazhatónak tartotta, amely esetre az Stv. semmiféle előírást nem tartalmaz. Nem vitatta a felperes, hogy az Stv. 14. § (2) bekezdése az ott meghatározott esetekre valóban ad a Ptk. általános szabályaitól eltérő rendelkezést, a perbeli esetben azonban nem ez áll fenn, így az Stv. speciális rendelkezése nem értelmezhető, nem alkalmazható. Tévesnek tartotta ezért a másodfokú bíróság azon megállapítását, hogy az igény nem érvényesíthető bírósági úton, továbbá, hogy a pert nem a jogszabályban erre feljogosított személy indította, mivel ez esetben a Ptk. 3:35. §-a mint általános szabály alkalmazható.
- [11] A felperes felülvizsgálati kérelmében hangsúlyozta, hogy az alperes határozatai nem is minősülnek fegyelmi határozatoknak, azokra sem az Stv., sem az Sfr. tárgyi hatálya nem terjed ki, mivel épp e határozatok alapján nem került sor a fegyelmi eljárások megindítására. A perbeli határozatok tehát sem alakilag, sem tartalmilag nem minősülnek fegyelmi, különösen nem sportfegyelmi határozatoknak, ezért azok bíróság előtti megtámadására kizárólag a Ptk. 3:35. § alapján van lehetőség.
- [12] Az alperes észrevételt nem terjesztett elő.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [13] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.
- [14] A Kúria a felülvizsgálati eljárást az arra irányadó Pp. rendelkezései szerint folytatta le, amelynek a 406. § (2) bekezdése értelmében az (1) bekezdés megfelelő alkalmazásával a keresetlevelet visszautasító jogerős végzés felülvizsgálatát az ügy érdemére kiható eljárásjogi vagy anyagi jogi szabálysértésre, illetve a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre hivatkozással lehet kérni.
- [15] A Kúria a felperes hivatkozása alapján elsődlegesen azt vizsgálta, hogy a perbeli határozatok fegyelmi határozatoknak minősülnek-e, és azokra kiterjed-e az Stv. és az Sfr. vonatkozó rendelkezéseinek hatálya.
- [16] Az alperes Fegyelmi Bizottsága első fokon meghozott határozatával a fegyelmi eljárás iránti kérelmet elutasította és az eljárást megszüntette. Az Sfr. 6. § (7) bekezdése szabályozza, hogy a sportfegyelmi bizottság határozatában milyen döntést hozhat, amelynek c) pontja szerint az eljárás megszüntetéséről is rendelkezhet. A 11. § (1) bekezdése az elsőfokú sportfegyelmi határozattal szemben biztosít fellebbezési jogot, nem szűkítve e határozatok körét, azaz az Sfr. értelmében az eljárást megszüntető határozat is fegyelmi határozatnak minősül. Az Stv. 14. § (3) bekezdés felhatalmazása alapján kidolgozott alperesi Fegyelmi Szabályzat 15. § (3) bekezdés c) pontja ugyancsak fegyelmi határozatnak minősíti az eljárást megszüntető határozatot. Az Elnökség mint Fellebbviteli Fegyelmi Bizottság a másodfokú határozatban az eljárás megszüntetésére vonatkozó rendelkezést azért mellőzte, mert az eljárás – mivel azt nem arra jogosult kezdeményezte – meg sem indult. A határozat azonban ettől még fegyelmi ügyben meghozott határozat, hiszen a kérelem a felperes által

sem vitatottan sportfegyelmi eljárás megindítására irányult és azt a fegyelmi eljárás lefolytatására jogosult szervek a fegyelmi eljárásra vonatkozó szabályok alapján vizsgálták és a Fegyelmi Szabályzat 11. §-a alapján döntöttek annak elutasításáról. Mindezek okán alaptalan volt az a felperesi érvelés, hogy a per tárgyává tett határozatok nem fegyelmi határozatok és különösen nem sportfegyelmi határozatok, mert azokat az Sfr. és az alperes Fegyelmi Szabályzata alapján lefolytatandó eljárásban hozták meg. A felperes tévesen állította tehát, hogy önmagában azért, mert a kérelem elutasításra került, a támadott határozatok kívül esnek a fegyelmi eljárás keretein.

- [17] A felperes sérelmezte, hogy az eljáró bíróságok nem megfelelően alkalmazták az Stv. és a Ptk. viszonylatában az utóbbi jogszabályt, annak rendelkezéseit alaptalanul hagyták figyelmen kívül, ezért a Kúriának abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy a *lex specialis derogat legi generali* jogelv miként érvényesül, az Stv. 14. § (2) bekezdése elsőbbséget élvez-e a Ptk. 3:35. §-ával szemben. Ezen jogkérdésben a Kúria egyetértett a jogerős döntéssel és annak indokaival is, ezért azokat megismételni nem kívánja, de a felülvizsgálati kérelemben foglaltakra figyelemmel az alábbiakat emeli ki.
- [18] Felülvizsgálati kérelmében a felperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy a Ptk. 3:35. §-ának alkalmazása azért lett volna szükséges, mert az Stv. nem ad semmiféle szabályozást a fegyelmi felelősségre vonás iránti kérelmet érdemi vizsgálat nélkül elutasító döntéssel szembeni jogorvoslatra. Az Stv. 79. § (1) bekezdés b) pontjában kapott felhatalmazás alapján a Kormány az Sfr.-ben részletesen szabályozza a fegyelmi eljárás menetét, a fegyelmi büntetések körét. Ennek részeként rögzíti, hogy az eljárást megszüntető határozat ellen fellebbezésnek van helye [Sfr. 11. § (1) bekezdés]. A bírói út igénybevételének lehetőségét ehhez képest szűkíti le az Stv. 14. § (2) bekezdése azokra a fegyelmi határozatokra, amelyek súlyosabb sportfegyelmi büntetések kiszabásáról rendelkeznek. Ebből következően a jogalkotó nem kívánta a bírói út igénybevételének lehetőségét biztosítani a fegyelmi eljárásban hozott, más tartalmú határozatokkal szemben. Az a szabályozási mód, hogy a törvény „hallgat” az utóbbi határozatok keresettel való megtámadásának lehetőségéről, nem azt jelenti, hogy arról nem rendelkezett az Stv., hanem azt, hogy az ilyen tartalmú határozatok bíróság előtti megtámadásának lehetőségét a jogalkotó senki számára nem kívánta biztosítani.
- [19] Az Stv. 14. § (2) bekezdése és a Ptk. 3:35. §-a szabályozási tárgya (jogi személy határozatának bíróság előtti megtámadása) azonos azzal a különbséggel, hogy míg a Ptk. az Stv.-hez képest egy szélesebb személyi kör számára (tag, vezető tisztségviselő, felügyelőbizottsági tag) általánosságban ad lehetőséget a jogi személy (a tagok vagy az alapítók és a jogi személy szervei) által hozott határozatok bíróság előtti megtámadására, addig az Stv. hivatkozott rendelkezése a sportfegyelmi eljárásban hozott határozatok vonatkozásában csak a súlyosabb fegyelmi büntetést kiszabó határozatokkal szemben és kizárólag az érintett számára biztosítja a bírói út igénybevételét.

Az Stv. 14. § (2) bekezdése mint speciális szabály, ekként lerontja a Ptk. 3:35. §-át mint általános rendelkezést azzal, hogy korlátozza a bírói út igénybevételére jogosult személyek és a támadható határozatok körét is, ezzel kizárva a bírói út igénybevételének generális lehetőségét. A Ptk. 3:35. §-ának a szabályozás jellegéből adódóan tehát nem az a rendeltetése, hogy a konkrét sportfegyelmi eljárásban – az arra vonatkozó szabályokon túlmenően – egy speciális jogorvoslatot hozzon létre, amellyel elérhető a sportfegyelmi eljáráson kívül a támadott határozat megsemmisítése. (Kúria Pfv.21.368/2015/4.) Eltérő jogértelmezés a speciális rendelkezést kiüresíti, ami nyilvánvalóan nem lehetett jogalkotói cél. Az Stv. indokolása szerint a hatályos szabályozás így is szélesebb körben biztosítja a bírósági jogorvoslat igénybevételének lehetőségét, mint a korábbi szabályozás [a sportról szóló 2000. évi CXLV. törvény a 19. § (4) bekezdésében csak eltiltás esetére tette ezt lehetővé]. Mindezekre figyelemmel sem az Stv., sem a Ptk. vonatkozó rendelkezései nem értelmezhetők akként, hogy a fegyelmi eljárás megindítása iránti kérelmet elutasító határozat esetén annak ellenére biztosított a bírósághoz való fordulás joga, hogy arra a kisebb súlyú fegyelmi büntetést kiszabó határozat vagy az eljárás megszüntetése esetén nincs mód. A felperesi érvelés szerinti jogértelmezés elfogadása nem állna összhangban Magyarország Alaptörvénye 28. cikkének jogértelmezési előírásával, így mindezekre tekintettel a jogerős végzés nem sérti a Ptk. 3:35. §-át.

- [20] A jogerős végzés a Pp. 176. § (1) bekezdés f) és g) pontján alapul, amely azt jelenti, hogy a kereset, így az annak tárgyát képező határozatok érdemi vizsgálatára nem került sor. Az eljáró bíróságok tehát nem vizsgálták, hogy az alperes határozata megfelelt-e az Stv. 12. § (1) bekezdése és az Sfr. 4. § (1) bekezdése rendelkezéseinek. A jogerős végzés erre tekintettel nem sérthette e jogszabályi rendelkezéseket sem.
- [21] A Kúria a kifejtettekre tekintettel a jogerős végzést hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv.V.21.149/2022/3.)

191 Az ítélet teljessége a joghatást kiváltó ítéleti rendelkezéseknek a felek kérelmeihez való viszonyát fejezi ki. Az elsőfokú bíróság döntésével esetlegesen okozott jogsérelem, joghátrány elhárításán keresztül a fellebbezés alapján meghozott jogerős ítéleti döntéssel is a kereset (vizontkereset) célja valósul meg, így végső soron az ítélet teljessége a polgári perrendtartásról szóló törvény céljának a megvalósulását szolgálja. Ennek megfelelően mindkét szintű bíróságnak a kereseti (vizontkereseti) kérelemben foglaltak kimerítése a feladata. E követelménynek tehát nem lehet olyan értelmet tulajdonítani, hogy a másodfokú ítéletnek a fellebbezés teljes terjedelmét – indokaira is kiterjedően – kell kimerítenie [1952. évi III. törvény (rég. Pp.) 239. §, 213. § (1) bek., 221. § (1) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes képviselőjében eljáró Kft. 2006. október 19-én megkötött lakásbérleti szerződéssel bérbe adta az alperesnek a perrel érintett 61 m² alapterületű két

- szoba, mellékhelyiségekből álló komfortos szolgálati lakást a szolgálati lakásra jogosító munkaköre betöltésének időtartamára. A felek a szerződésben rögzítették, hogy a lakás nincs kiutalható állapotban, a kiutalható állapotba hozatalt a bérlő vállalja oly módon, hogy költségeit a bérbeadó a munkák elvégzése, a lakás eladása, illetve visszaadása esetén sem téríti meg. A lakással kapcsolatos bármilyen változtatás (átalakítás, korszerűsítés stb.) esetén a bérlőnek bejelentési kötelezettsége van, a változtatás elvégzéséhez a bérbeadó írásos engedélyre szükséges.
- [2] A felperes 2007. április 27-én engedélyt adott a bejelentett átalakítások elvégzésére azzal, hogy az átalakítás költsége az alperest terheli, azt részére a bérleti jogviszony fennállása alatt nem téríti meg; az alperes csak a szolgálati lakás leadása után, jogalap nélküli gazdagodás címén tarthat igényt költségtérítésre.
- [3] Az alperes a lakást rendeltetésszerű használatra alkalmas állapotba hozta, átalakította, korszerűsítette.
- [4] A felek között a szolgálati lakásra vonatkozó bérleti szerződés 2013. március 15-én megszűnt.

A kereset és az ellenkérelem

- [5] A felperes keresetében a perbeli lakás kiürítésére és birtokba adására, valamint használati díj megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Az alperes vizontkeresetet terjesztett elő, amelyben jogalap nélküli gazdagodás és sérelemdíj címén a felperes marasztalását, valamint a hivatkozott vállalati utasítás megsemmisítését kérte.
- [6] Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest a lakás kiürítésére és használati díj fizetésére, míg a vizontkeresetet elutasította. Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság a részítéletével az elsőfokú ítéletnek a lakás kiürítésére kötelező és a sérelemdíj címén előterjesztett, illetve az utasítás megsemmisítésére irányuló vizontkeresetet elutasító rendelkezéseit helybenhagyta; az alperest lakáshasználati díj fizetésére kötelező rendelkezéseit és a jogalap nélküli gazdagodás címén előterjesztett vizontkeresetet elutasító rendelkezését hatályon kívül helyezte. A Kúria részítéletével a jogerős részítélet felülvizsgálati kérelemmel támadott, kiürítésre kötelező rendelkezését hatályában fenntartotta.
- [7] A megismételt eljárásban a másodfokú bíróság részítéletével részben megváltoztatta az újabb elsőfokú ítélet használati díjfizetésre kötelező rendelkezését; a vizontkeresetnek helyt adó rendelkezését hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot a per újabb tárgyalására és újabb határozat hozatalára utasította.
- [8] Az alperes az újabb eljárásban vizontkeresetében jogalap nélküli gazdagodás címén 8 300 000 forint megfizetésére kérte kötelezni felperest. A követelését az ingatlanban 2007 és 2009 között végzett, a gázbekötéssel teljes egészében a 2012. évre befejeződött értéknövelő munkálataival bekövetkezett forgalmi értéknövekedésre alapította. Allította, hogy szóbeli tájékoztatás alapján a lakás kiutalható állapotba hozatalához tisztasági festést, a villanybojler pótlását és két utcai betört ablak üvegezését várták el tőle, ezzel szemben a birtokbaadáskor készült jegyzőkönyvben rögzített hiányosságok már jóval meghaladták azt az észszerű mértéket, amely ellentételezés nélkül, önkéntesen vállalható. A 2007. április 27-i felperesi nyilatkozat szerint átalakításra és komfortfokozat emelésre kért és kapott engedélyt. A korábbi megállapodást ezzel az új helyzetnek megfelelően módosították. A kiutalható állapotba hozatalhoz elvégzett és a további korszerűsítési munkák növelték az ingatlan értékét, így a felperes vagyoni előnyhöz jutott.
- [9] A felperes ellenkérelme a vizontkereset elutasítására irányult. Előadta, hogy az általa 2007 áprilisában engedélyezett tervekben tetőtér kialakításáról, fődémbontásról, gázbekötésről nem volt szó. Az engedély nélkül, házilag kivitelezett munkálatokat az alperes saját kockázatára végezte, az ellentételezésükre nem tarthat igényt.

Az első- és a másodfokú ítélet

- [10] Az elsőfokú bíróság ítéletével a felperest 4 115 700 forint megfizetésére kötelezte, ezt meghaladóan a vizontkeresetet elutasította. Indoklásában a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 361. § (1) bekezdésére hivatkozással rámutatott, hogy a szerződéses jogviszony megszűnése után nem kizárt az igényérvényesítés jogalap nélküli gazdagodás címén; önmagában a szerződéses jogviszony fennállása sem zárja ki ilyen jogcímen az igényérvényesítést, ha a gazdagodásnak nincs más jogcíme. A kiutalható állapotba hozatalhoz szükséges munkákkal összefüggésben a felperes jogosultsága és az alperes kötelezettsége egyaránt a szerződés rendelkezésein alapul, ezért az alperes ezekre a munkákra alapítva a jogviszony megszűnése után sem érvényesíthet igényt jogalap nélküli gazdagodás címén. A perben annak volt jelentősége, hogy az alperes a kiutalható állapotba hozatalhoz szükséges munkákon felül milyen beruházást végzett, az a felperesnél jogalap nélküli vagyongyarapodást eredményezett-e és mely időpontban.
- [11] Az elsőfokú bíróság az aggálytalannak ítélt szakvélemény alapján az alperes beruházása következtében az ingatlan forgalmi értékében bekövetkezett növekedést 2012. évi árszinten 4 573 000 forintban határozta meg. Arra tekintettel, hogy az ingatlan végrehajtási eljárás keretében csak 2020. szeptember 30-án került a felperes birtokába, az alperes ingatlan használatának hatásaként 10%-ot levont a forgalmi értéknövekedés összegéből.
- [12] A mindkét fél fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletével helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.
- [13] A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást egyebek mellett azzal egészítette ki, illetve pontosította, hogy a 2006. október 30-án kelt lakásátadási jegyzőkönyv tartalmazza a törött ablaküveg, a parketta és kőpadlóburkolat cseréjének, az ajtók, ablakok mázolásának, a falburkolat, vakolat javításának és festésének, az ablakszárnyak (12 db), az elektromos hálózat és szerelvények, a víz- és szennyvízhálózat és berendezési tárgyak cseréjének szükségességét. Az alperes a 2007. március 27-én kelt levelében válaszfalak áthelyezéséhez és lakásfelújításhoz kért tulajdonosi hozzájárulást. A perbeli „lakásban végzendő átalakítás engedélyezése” tárgyú, 2007. április 27. napján kelt levelében a felperes – Ingatlanlagzádkodási – Igazgatóságának

- osztályvezetője a kívánt átalakításhoz – feltételekkel – hozzájárult.
- [14] A másodfokú bíróság indokolásában változatlanul irányadónak tekintette azt a korábbi határozataiban kifejtett álláspontját, hogy a kiutalható állapotba hozatalhoz szükséges munkákból eredő esetleges vagyongyarapodás nem jogalap nélküli; azt kell megítélni, hogy a kiutalható állapotba hozatalhoz szükséges munkákon felül végzett beruházások eredményeztek-e az időmúlásra és az alperesi használatra figyelemmel jogalap nélküli vagyongyarapodást a felperesnél.
- [15] A másodfokú bíróság rámutatott arra, hogy bérbe adni – eltérő megállapodás hiányában – a rendeltetésszerű használatra alkalmas ingatlant lehet. A perbeli esetben ezért a kiutalható állapotba hozatalt illetően úgy értelmezhető a bérbeadó és a bérlő megállapodása, hogy az alperes a rendeltetésszerű használatra alkalmassá tételt vállalta.
- [16] A lakható és a kiutalható állapot fogalma – az alperes hivatkozásával ellentétben – összegegyeztethető. A kiutalható, azaz rendeltetésszerű használatra alkalmas állapot a meghatározója lehet annak, hogy az alperest a lakható állapot kialakítása körében milyen – minimum – kötelezettség terhelte. Az alperes 2006. október 30-án aláírta az átadási jegyzőkönyvet, amely részletesen tartalmazza a „szükséges” munkákat. Legkésőbb ekkor megismerte a lakás állapotát, az elvárt munkákat, amelyek ellen – a rendelkezésre álló bizonyítékok szerint – nem élt kifogással. Alaptalan az a hivatkozása, hogy mivel a munkák időben egyértelműen nem különíthetők el, illetve egymásra épültek, összefüggtek, ezért a kiutalható állapotba hozatalhoz a 2007. április 27-ig végzett munkák kellett. Az alperes 2008. szeptember 23-án írásban azt a vállalást tette – miután a „lakhatóvá tételre” felszólították, mert a „lakás felújítását” még nem fejezte be –, hogy 2008. december 15-ével a lakást „kiutalható állapotba” hozza.
- [17] A másodfokú bíróság szerint a 2007. április 27-i felperesi levélben adott engedély a kiutalható állapotba hozatalhoz szükséges munkákon túlmutató átalakítási munkákra vonatkozott, ezért az alperes hivatkozásával ellentétben nem módosította a felek megállapodását. A kiutalható állapotba hozatal költségei az engedély alapján nem igényelhetők. A levélből következően az átalakítási munkák vonatkozásában a felperes a jogalap nélküli gazdagodás szabályait tartotta irányadónak, mivel arról tájékoztatta az alperest, hogy ezen a jogcímen költségtérítésre tarthat igényt a lakás leadása után. A jogalap nélküli gazdagodás szabályainak alkalmazása az engedély nélkül végzett munkák kapcsán sem kizárt, mert a vagyonegység szerződésszegés címén nem orvosolható.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [18] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és a viszontkeresetnek teljes egészében helyt adó határozat hozatalát kérte. Álláspontja szerint a másodfokú bíróság azzal, hogy a jogerős ítélet nem terjed ki a fellebbezése teljességére, megsértette a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 239. §-a szerint alkalmazandó Pp. 213. § (1) bekezdését, a lakásátadási jegyzőkönyv téves, iratellenes értékelésével pedig a Pp. 221. § (1) bekezdését.
- [19] Az alperes előadta, hogy a fellebbezésében és a megismételt eljárásban előadott indokait maradéktalanul fenntartja.
- [20] Érvelése szerint téves a másodfokú bíróságnak az a megközelítése, hogy a lakás lakhatóvá tételének elvállalása a lakásbérleti szerződés egyik pontjában rögzített erre utaló rendelkezésből és a lakás átvételkori állapotát rögzítő leltár-jegyzőkönyv hibafelsorolásából kiindulva ítéendő meg. A leltár-jegyzőkönyv tartalmazza azt is, hogy a lakás visszaadaskori állapota nem lehet rosszabb az átvételkorinál. Azt ellenben nem rögzíti, nem is rögzítheti, hogy a lakhatóvá tétel érdekében az abban foglaltakat neki a saját költségén, ellenszolgáltatás nélkül meg kell csinálnia. A másodfokú ítéletben említett lakásátadási jegyzőkönyv értékelése ezért és ennyiben iratellenes.
- [21] Az alperes szerint a másodfokú bíróság nem indokolta meg, hogy a kiutalható állapot és a lakható állapot kifejezést miért ítélte azonos tartalmúnak. Nem reagált a jogerős ítélet indokolásában a fellebbezése 2. pontjában foglaltakra, nem oldotta fel az elsőfokú ítélet ott kifogásolt ellentmondását.
- [22] Az alperes rámutatott, nem a lakásátadási jegyzőkönyv aláírásának időpontja a meghatározó, hanem a hibák feltárása, a megszüntetésük felmérése utáni cselekvési terv és a lehetőségek mérlegelése. 2007 februárjában ennek eleget tett, amelyre a felperesi válasz áprilisban megérkezett. Ebben a körben a jogerős ítélet indokolásában a másodfokú bíróság érdemben nem értékelte a fellebbezése 4. pontjában előadott anyagi jogi kifogást.
- [23] A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [24] A felülvizsgálat rendkívüli perorvoslat, amelynek tárgya a jogerős ítélet. A Pp. 270. § (2) bekezdésének és a 275. § (3) bekezdésének együttes értelmezéséből következően az eredményes felülvizsgálat alapja az anyagi jogi jogszabálysértés vagy az ügy érdemi elbírálására lényeges kihatással bíró eljárás jogszabálysértés megvalósulása. A Pp. 275. § (2) bekezdésében foglaltak szerint a Kúria a jogerős ítéletet csak a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálhatja felül. Az érdemi felülvizsgálat kereteit alapvetően a felülvizsgálati kérelem határozza meg, amelynek – a Pp. 272. § (2) bekezdése értelmében – egymással szorosan összefüggő, kötelező tartalmi kellékei a jogszabálysértés és a megsértett jogszabályhely megjelölése, valamint annak kifejtése, hogy a fél a határozat megváltoztatását milyen okból kívánja. Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az arra vonatkozó jogi álláspontját kifejti, vagyis, ha a jogszabálysértésre való hivatkozása indokait is ismerteti. Ha a fél a felülvizsgálati kérelemben több egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozik, valamennyi hivatkozásának rendelkeznie kell az előzőekben meghatározott tartalmi követelményekkel [1/2016. (II. 12.) PK vélemény 3., 4. pont].

- [25] Mindezekből következően a felülvizsgálati kérelemben nem elegendő fenntartani a fellebbezésben és az eljárás korábbi szakaszaiban tett nyilatkozatokat. A fél jogi álláspontját a jogerős ítélet indokolásában foglaltakkal kell ütköztetni, amelyekre a fellebbezésben nem kerülhet sor. A felülvizsgálati eljárásban a jogerős ítélet tekintetében előadott hivatkozások és indokok vizsgálhatók (Kúria Gfv.VI.30.523/2017/6., megjelent: BH 2018.113.), amelyeket a félnek a felülvizsgálati kérelemben kell részletesen ismertetnie (Legfelsőbb Bíróság Mfv.II.10.676/1997/2., megjelent: BH 1998.558.II.; Kúria Pfv.V.20.480/2021/6.). A Kúria ezért nem lehetett figyelemmel az alperes utalásszerűen hivatkozott korábbi nyilatkozataira.
- [26] Az alperes a felülvizsgálati kérelemben a jogerős ítéletben a kiegészített tényállás kifogásolásával a másodfokú bíróság bizonyítékértékelését sérelmezte, de a Pp. 206. § (1) bekezdését nem jelölte meg megsértett jogszabályi rendelkezésként, így a felülvizsgálati eljárásban nem volt lehetőség a hivatkozott jogszabálysértés érdemi vizsgálatára.
- [27] Az érdemben vizsgálható jogkérdés az volt, hogy az adott esetben a Pp. 239. §-a folytán irányadó Pp. 213. § (1) bekezdés másodfokú eljárásban való megfelelő alkalmazása felvetheti-e e jogszabályi rendelkezés eltérő értelmezését az elsőfokú eljárásban történő alkalmazásához képest.
- [28] A felülvizsgálati kérelemben hivatkozott Pp. 239. §-a a másodfokú eljárásban alkalmazandó rendelkezéseket határolja be, de azt, hogy az elsőfokú eljárásra vonatkozó egyes rendelkezéseket a másodfokú eljárásban miként kell alkalmazni – mit jelent a megfelelő alkalmazás –, esetenként kell eldönteni. A Pp. 213. § (1) bekezdése a bíróság számára az ítélet teljességének a követelményét írja elő, azt, hogy a rendelkező részbe foglalt döntésnek a jogvita kereteit alapjaiban meghatározó kereseti (vizontkereseti) kérelemhez és ellenkérelemhez (beszámítási kifogáshoz) kell igazodnia. Az ítélet teljessége tehát a joghatást kiváltó ítéleti rendelkezéseknek a felek kérelmeihez való viszonyát fejezi ki. Azt jelenti, hogy a bíróságnak a kereset, vizontkereset tartalmáról maradéktalanul kell döntenie, a jogvitát érdemben valamennyi kereseti kérelemre, vizontkereseti kérelemre és az ezekkel összefüggő védekezésre kiterjedően teljeskörűen el kell bírálania. Az elsőfokú bíróság döntésével esetlegesen okozott jogsérelem, joghátrány elhárításán keresztül a fellebbezés alapján meghozott jogerős ítéleti döntéssel is a kereset (vizontkereset) célja valósul meg, így végső soron az ítélet teljessége a polgári perrendtartásról szóló törvény céljának a megvalósulását szolgálja (Pp. 1. §). A bíróság az ítélet meghozatalával tölti be a polgári eljárás célját, az adott jogvita bírósági út igénybevételével való eldöntését. Ennek megfelelően mindkét szintű bíróságnak a kereseti (vizontkereseti) kérelemben foglaltak kimerítése a feladata. A Pp. 213. § (1) bekezdésének tartalma ezért a Pp. 239. §-ának utaló szabályára figyelemmel sem változik. Az ítélet teljességére vonatkozó szabálynak az alperes tévesen tulajdonított olyan értelmet, hogy a másodfokú ítéletnek a fellebbezés teljes terjedelmét – annak indokaira is kiterjedően – kell kimerítenie. A fél a fellebbezésben foglalt jogi álláspontja vagy érvelése figyelmen kívül hagyását legfeljebb az indokolási kötelezettség körében sérelmezheti, mint ahogyan az alperes a felülvizsgálati kérelemben részben maga is ezt tette. Mindezekre tekintettel az alperes alaptalanul vonta kétségbe a másodfokú bíróság döntésének teljességét: a jogerős ítélet a jelen megismételt eljárásban elbírálendő vizontkereseti igényt kimerítette.
- [29] Az ítélet indokolásával szembeni szerkezeti, tartalmi követelményeket meghatározó Pp. 221. § (1) bekezdése szerint az indokolásban röviden elő kell adni a bíróság által megállapított tényállást az arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével, hivatkozni kell azokra a jogszabályokra, amelyeken a bíróság ítélete alapszik. Meg kell röviden említeni azokat a körülményeket, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett, végül utalni kell azokra az okokra, amelyek miatt a bíróság valamely tényt nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a feljánlott bizonyítást mellőzte.
- [30] A jogszabály értelmében az ítélet indokolásából annak kell kitűnnie, hogy a bíróság mire alapította a döntését. Az indokolás terjedelmét és mélységét az adott döntés természete és az ügy egyedi körülményei határozzák meg. Minimális elvárás, hogy a bíróság a feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alaposítással megvizsgálja és ennek értékeléséről határozatában számot adjon, amellyel kapcsolatban figyelembe kell vennie a jogvita természetét, az eljárás törvény rendelkezéseit, a felek által az ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket (7/2013. (III. 1.) AB határozat Indokolás [31] és [34]). A döntés indokolásának nem kell kiterjednie minden egyes részletre, de ki kell terjednie az ügy érdeme szempontjából releváns kérdésekre (26/2020. (XII. 2.) AB határozat Indokolás [22]).
- [31] A jelen ügyben a felülvizsgálati kérelemben foglaltakkal ellentétben a másodfokú bíróság a jogerős ítéletében megvizsgálta az alperes fellebbezésének 2. pontjában előadottakat. Megindokolta, miként egyeztethető össze a lakható és a kiutalható állapot fogalma. Kifejtette, hogy milyen jelentőséget tulajdonított a szerződés rendelkezéseinek, a 2006. október 30-i átadási jegyzőkönyvnek és az alperes 2008. szeptember 23-án tett vállalásának. Utalt azokra az okokra, amelyek miatt nem tartotta alaposnak az alperesnek azt a tényállítást, miszerint a szerződésben a felek csak a 2007. április 27-ig végzett munkákat tekintették szükségesnek a kiutalható állapotba hozatalhoz. Indokolásából kitűnően az alperes szerződésmódosítással kapcsolatos álláspontját is értékelte. Utalt azokra az okokra, amelyek miatt a bizonyított tények alapján az alperes jogi következtetésétől eltérő következtetésre jutott. Értelmezte a felek szerződését, amellyel kapcsolatban az alperes a felülvizsgálati kérelemben anyagi jogi jogszabálysértésre nem hivatkozott.
- [32] Mindezekre tekintettel a jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt eljárásjogi jogszabályokat nem sérti, ezért a Kúria a másodfokú bíróság jogerős ítéletét hatályában fenntartotta.

(Kúria Pfv.I.20.639/2022/6.)

POLGÁRI KOLLÉGIUM GAZDASÁGI SZAKÁG

192 A határidőn túl benyújtott hiánypótlás mint elkésetten teljesített perbeli cselekmény hatálytalan [2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 149. § (1) bek., 74. § (4) bek.].

A határozat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes a Budapest Környéki Törvényszék 4. számú végzése ellen felülvizsgálati kérelmet és azzal egyidejűleg felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet terjesztett elő, valamint 51 935 forint eljárási illetéket fizetett meg.
- [2] A Kúria a Gfv.30.066/2023/3. számú végzésével – a jogkövetkezményekre történt figyelmeztetés mellett – felhívta a felperest, hogy a végzés kézbesítésétől számított 8 napon belül csatolja a jogi képviselője felülvizsgálati eljárásra vonatkozó meghatalmazását, tekintettel arra, hogy a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 72. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati eljárásban a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő fél számára a jogi képviselő kötelező és a felperes jogi képviselőjét ellátó jogi képviselő meghatalmazása megszűnt.
- [3] A fenti végzést a felperes 2023. április 5-én átvette. A hiánypótlásra nyitva álló határidő 2023. április 13-án lejárt, tekintettel arra is, hogy az OBH Üzemzavar naptár adatai szerint a határidő tartama alatt négy órát meghaladó üzemzavar, illetve üzemszünet nem volt (Pp. 617. §). A felperes az új jogi képviselője részére adott meghatalmazást határidőn túl, 2023. április 14-én nyújtotta be.
- [4] A Pp. 149. § (1) bekezdése értelmében az elkésetten teljesített perbeli cselekmény hatálytalan.
- [5] A Pp.-nek a fent idézett, a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 95. § (2) bekezdésében szabályozottakhoz képest megváltozott rendelkezései alapján a Kúria nem tartja irányadónak azt a korábbi bírói gyakorlatot (BH 1991.6.245.), amely szerint a beadvány hiányai a hiánypótlásra szabott határidőn belül, de legkésőbb a mulasztás jogkövetkezményének bíróság általi levonásáig pótolhatóak (a megváltozott jogértelmezést alkalmazza a Kúria VI.30.501/2022/4., Pfv. II. 20.659/2022/21. számú határozata).
- [6] A Kúria a fentiekre tekintettel a felperes felülvizsgálati kérelmét érdemben nem vizsgálhatta, ezért azt a Pp. 74. § (4) bekezdése, valamint a Pp. 415. § (1) bekezdés f) pontja alapján visszautasította.
- [7] A felülvizsgálati kérelem visszautasítása folytán az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 57. § (1) bekezdés a) pontja alapján a felülvizsgálati eljárás illetékmentes. Erre tekintettel a felperes az átutalással megfizetett 51 935 forint eljárási illeték visszatérítését kérheti. A Kúria tájékoztatja a felperest, hogy az illeték visszatérítését az adóhatóságtól kell kérnie.
- [8] A végzés elleni felülvizsgálatot a Pp. 407. § (1) bekezdés d) pontja zárja ki.

(Kúria Gfv.VI.30.066/2023/5.)

193 I. A fogyasztó jogosult kifejezni azt a szándékát, hogy nem kíván a fogyasztói szerződés valamely feltételének tisztességtelenségére hivatkozni. Joga van arra is, hogy lemondjon a szerződés teljes érvénytelenségének megállapításából eredő hátrányos következményekkel szemben őt megillető védelemtől. Amennyiben azonban nem mond le a védelmi rendszer igénybevételéről és kéri a tisztességtelen szerződési feltétel következtében az érvénytelenség jogkövetkezményének a levonását, ennek módja, illetve tartalma meghatározása során nem a fogyasztó kinyilvánított akarata szerint kell eljárni. A bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelenség ítélt feltétel nem létezett volna [1959. évi IV. törvény (régi Ptk.) 209. §, 209/A. § (2) bek., 237. § (2) bek.; 2014. évi XXXVIII. törvény (DH1 tv.) 3. §, 10. §; 2014. évi XL. törvény (DH2 tv.) 1. §, 37. § (1) bek., 37/A. §; 2014. évi LXXVII. törvény (DH3 tv.) 15/A §; 6/2013. PJE határozat III.4. pont].

II. A magyar jogalkotás jogalkotói eszközzel generálisan nem rendezte azt a kérdést, hogy az árfolyamkockázatról adott tisztességtelen tájékoztatás, a tisztességtelen szerződési feltétel érvénytelensége esetén hogyan, milyen elszámolással kell alkalmazni ennek jogkövetkezményét. Ezért a DH törvényekkel nem rendezett kérdésekben az egyedi ügyekben lefolytatott vizsgálat alapján szükséges állást foglalni az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződési rendelkezések tisztességességének, és e feltétel tisztességtelensége esetén a jogkövetkezmények levonásának a kérdésében.

III. A tájékoztatás elégtelensége miatt az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hátrító tisztességtelen feltétel következtében érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként a bíróság a szerződést érvényessé nyilváníthatja azzal a tartalommal, hogy a szerződés többi – nem tisztességtelen – feltételének érintetlenül hagyásával az árfolyamkockázat nem a fogyasztót terheli. Az elszámolást úgy kell elvégezni, hogy a kölcsön tőkeösszegének és járulékainak (kamat és esetlegesen a százalékban meghatározott kezelési költség) visszafizetésére a folyósításkori árfolyamon és kamatmértékkel kerül sor [93/13/EGK irányelv (fogyasztói irányelv) 1. cikk (2) bek., 3. cikk (1) bek., 6. cikk (1) bek., 7. cikk].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes mint lízingbeadó és az alperes mint lízingbevevő között 2007. május 29-én svájci frank alapú egyedi lízingszerződés jött létre egy 3 484 000 forint bruttó vételárú személygépkocsi megvásárlása céljából.

- [2] A lízingszerződés 3. pontja értelmében a mértékadó devizanem svájci frank, a 4. pont szerint a lízingbevevő által választott kamatváltozás I. és kamatváltozás II. (árfolyamváltozás) elszámolási módja fix devizakonstrukció, amely szerint a kamatváltozás I. és kamatváltozás II. elszámolása a futamidő végén történik, a fizetendő kamatváltozás I. és kamatváltozás II. esetén a futamidő azonos törlesztőrészek mellett meghosszabbodik, míg a visszajáró kamatváltozás I. és kamatváltozás II. összegeket a lízingbeadó köteles visszautalni a lízingbevevőnek.
- [3] A 6. pont értelmében a tőketartozás 2 903 333 forint, az áfa 508 667 forint, a maradványérték 0 forint, míg az első lízingdíj a szerződés aláírásának napján 413 000 forint összegben esedékes. A lízingdíjak az első lízingdíjat követően folyamatosan havonta, a tárgyhoz 5. napján esedékesek azzal, hogy 2007. június 1. és 2008. május 31. között a havi lízingdíj összege 0 Ft, majd ezt követően 2008. június 1. napjától kezdődően folyamatosan havonta minden hónap 5. napján 2017. május 5. napjával bezárólag – 108 hónapon keresztül – havi 41 538 forint. Az összes lízingdíj 4 899 104 forint.
- [4] Az egyedi lízingszerződés elválaszthatatlan részét képezte a gépjármű lízingtevékenységre vonatkozó Üzletszabályzat (a továbbiakban: üzletszabályzat), amelynek I.10. pontja szerint a lízingdíj magában foglalja a lízingbevevő tőketartozását (a lízingtárgy nettó beszerzési ára), a tőkére számított áfát, valamint a kamatot és a regisztrációs adót. Az I.13. pont határozta meg a mértékadó kamatláb fogalmát, svájci frank esetére akként, hogy az 3 havi LIBOR azzal, ha a refinanszírozási feltételek a pénzügyi körülmények hatására módosulnak és a mértékadó kamatláb változása nem követi a pénzügyi kamatok mozgását, akkor a lízingbeadó forrásköltsége az irányadó. Az I.20. pont tartalmazta az egyedi lízingszerződés 4. pontjában írt kamatváltozás definícióját, amely szerint a kamatváltozás I. azt jelenti, hogy a mértékadó kamatláb pénzügyi piacra bekövetkezett százalékos értékének változása függvényében a hátralévő lízingdíjak összegét érintő kamatkülönbözet, míg a kamatváltozás II. (árfolyamváltozás) a mértékadó árfolyam és a fizetési esedékesség napján aktuális deviza eladási árfolyamváltozásnak függvényében a megadott képlet szerint meghatározott kamatkülönbözet. Az üzletszabályzat VIII. pontja a fix devizakonstrukcióra vonatkozó külön rendelkezéseket állapította meg.
- [5] A felperes a lízingtárgy vételárát a szállítónak megfizette, a gépjármű üzemeltetője az alperes lett, aki a lízingdíjak fizetését megkezdte, de a szerződéses kötelezettsége teljesítését később elmulasztotta.
- [6] A felperes (az alperes részére 2013. szeptember 18-án kézbesített 98 208 forint lejárt tartozás megfizetésére történt felszólítást követően) 2013. október 1-jén kelt levelével a lízingszerződést azonnali hatállyal felmondta, és az alperest felszólította a felmondással lejártá tett 3 887 859 forint megfizetésére, amelyből 2 050 843 forint volt az árfolyamváltozás, 217 946 forint az árfolyamváltozás kamata. A felperes a lízingtárgy értékesítéséből befolyt vételárát, 1 370 000 forintot 2013. december 5-i értéknappal jóváírt a követelésre.
- [7] A felperes a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (a továbbiakban: DH2 tv.) szerinti elszámolási kötelezettségének eleget téve az alperes javára 186 753 Ft tisztességtelenül felszámított összeget írt jóvá, és felhívta az alperest a fennmaradó 2 368 538 forint megfizetésére.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [8] A felperes a fizetési meghagyásos eljárásból perré alakult eljárásban előterjesztett, módosított elsődleges keresetében a lízingszerződésből eredő követelés jogcímén kérte az alperest a lejárt tőke, ügyleti kamat és késedelmi kamat megfizetésére kötelezni, másodlagosan a lízingszerződés érvénytelensége jogkövetkezményének levonásaként kérte a szerződés érvényességét nyilvánítását, és az alperes kötelezését 2 320 131 forint tőke és ennek 2017. május 6-tól a jegybanki alapkamat kétszeresének megfelelő mértékű késedelmi kamat megfizetésére.
- [9] Másodlagos kereseti kérelme körében elismerte, hogy a felek között létrejött szerződés az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás nem megfelelő volta miatt érvénytelen. Elkészítette a kölcsön forint alapú kalkulációját, amelynek során az alperes fizetési kötelezettségét csökkentette az árfolyamkülönbözet és a tisztességtelenül felszámított díjelemek összegével, valamint növelte a magasabb forint alapú ügyleti kamatláb miatt magasabb törlesztőrészekkel, a magasabb fizetési kötelezettség alapján magasabb összegben megállapított felmondási díjjal és késedelmi kamat összegével. Előadta, hogy a keresete szerinti levezetés a Kúriának a DH törvények hatálya alá tartozó szerződések érvénytelenségével kapcsolatos perekkel foglalkozó Konzultációs Testületének (a továbbiakban: Konzultációs Testület) 2019. június 19-i üléséről kiadott emlékeztetőjén alapul. Hivatkozott arra, hogy az érvénytelenség jogkövetkezménye egyedül az érvényesség nyilvánítás lehet, amelynek során a bíróságnak arra kell törekedni, hogy az eredetileg egyenértékű szolgáltatások értékegyensúlya fennmaradjon, egyik fél se kerüljön a másikkal szemben aránytalanul kedvezőbb, illetve méltánytalanul súlyosabb vagyoni helyzetbe.
- [10] Az alperes a kereset elutasítását kérte. Állította, hogy a szerződés érvénytelen, többek között azért, mert tisztességtelen szerződési feltételeket tartalmaz. Hivatkozott a felmondás jogszerűtlenségére is, kifogásolta továbbá, hogy a felperes a követelésésségszerúségét megfelelően nem vezette le és nem támasztotta alá. A másodlagos kereseti kérelem vonatkozásában tiltakozott a szerződés érvényesség nyilvánítása és a felperes által a ennek körében kidolgozott módszertan ellen. A felek közötti jogviszony elszámolását a lízing ügylet használati kötelelem jellegének hangsúlyozása mellett a használati díj csökkentett mértékének felszámításával látta indokoltnak, amely alapján túlfizetést állított, és az érvénytelenség jogkövetkezményének szankciójaként ellenezte az

- kedvezőbb helyzetbe annál, mintha eleve érvényes szerződést kötött volna.
- [20] Nem önmagában az egyenlőtlenség, hanem annak jelentős mértéke az, ami a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, a Tanács 1993. április 5-i 93/13/EGK irányelve (a továbbiakban: fogyasztói irányelv) 3. cikk (1) bekezdése, valamint az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) e rendelkezéshez kapcsolódó joggyakorlata szerint megalapozza a tisztességtelenség megállapítását. Az átlagos fogyasztónak a nem megfelelő és nem teljes körű tájékoztatás mellett is tudnia kellett azt, hogy az árfolyam rá nézve kedvezőtlen irányban is változhat.
- [21] A másodfokú bíróság nem látta alkalmazhatónak a forint alapon történő érvényessé nyilvánítást, mivel az arra az esetre vonatkozna, ha az alperes egyáltalán nem lett volna tudatában annak, hogy devizaalapú szerződést köt. Hangsúlyozta, a fél által az érvényessé nyilvánításon belül előterjesztett és alkalmazni kért számítási mód a bíróságot nem köti, az érvényessé nyilvánításon belül az alkalmazott (akár matematikai) módszer csak a szerződés rendelkezéseitől, illetve az érvénytelenség orvoslása körében figyelembe veendő mérlegelési körülményektől függ.
- [22] Mindezek alapján a másodfokú bíróság úgy ítélte meg, hogy az érvénytelenség oly módon küszöbölhető ki, ha a szerződés devizaalapúságát meghagyva, a szerződést a megszűnése időpontjáig érvényessé nyilvánítja. Az érvényessé nyilvánítás eredményeképpen azonban nem egy speciális, használat alapú elszámolás alkalmazandó: az érvényessé nyilvánításnak éppen az a jogkövetkezménye, hogy a felek között – az árfolyamváltozás viselésével kapcsolatos rendelkezések tisztességtelensége kiküszöbölésével és amellet – az érvényessé nyilvánított lízingszerződés rendelkezései alapján kell elszámolni.
- [23] A másodfokú bíróság azösszegezés megállapítása körében a felperes által a teljes futamidőre számított 2 166 970 forint árfolyamkockázatot – figyelemmel arra, hogy a szerződés értelmében a felperes a felmondáskor a teljes futamidőre felszámolhatta a svájci frank alapon nyilvántartott követelése árfolyamváltozását – akként osztotta meg, hogy annak 70%-át a felperes, 30%-át az alperes viseli. Erre figyelemmel a felek közötti elszámolás akként alakul, hogy a felperes által a felülvizsgált elszámolásban kimutatott 2 368 832 forint tartozásból levonva az 1 516 879 forint felperes által viselt árfolyamkockázatot, 851 953 forint hátralékos lízingdíj terheli az alperest.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [24] Az alperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és – tartalma szerint – elsődlegesen az elsőfokú bíróság ítéletének helybenhagyását, másodlagosan a megváltoztatását kérte akként, hogy a lízingszerződés érvényessé nyilvánítása mellett az alperest 635 256 forint tőke (az árfolyamkockázat 20%-a) terhelje, ami után 2013. december 6-tól köteles megfizetni a törvényes mértékű késedelmi kamatot. Állította, hogy a jogerős ítélet sérti a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXIII. törvény (a továbbiakban: Pp.) 266. § (1) bekezdését, 279. § (1) bekezdését, az Alaptörvény M) cikk (2) bekezdését és 28. cikkét, a régi Ptk. 209/A. § (2) bekezdését, a 237. § (2) bekezdését, a 239. § (2) bekezdését, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: régi Hpt.) 213. § (3) bekezdését, valamint ellentétes a 6/2013. PJE határozat III.4. pont második bekezdésével, az 1/2010. PK vélemény 6. és 8. pontjával, a fogyasztói kölcsönszerződésben pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről szóló 2/2012. PK vélemény 8. pontjával és az EUB több, a felülvizsgálati kérelemben megjelölt és idézett határozatával, valamint az Alkotmánybíróság 20/2017. (VIII. 18.) számú határozatával, az utóbbival abból az okból, hogy a másodfokú bíróság eseti döntésre (BH 2013.12.) hivatkozással állapította meg a felperes követelésének a létrejöttét.
- [25] Az alperes a felülvizsgálati kérelmével egyidejűleg felülvizsgálat engedélyezése iránti kérelmet is előterjesztett.
- [26] Az alperes a jogerős ítélet jogszabálysértését több okból is állította: vitatta az érvényessé nyilvánítás mint a bíróság által egyedül alkalmazhatónak vélt jogkövetkezményt, az alperesre hárított 30%-os kockázatviselési mértékét, a késedelmi kamat viselésének kötelezettségét, valamint sérelmezte az uniós jog alkalmazásának mellőzését. Megítélése szerint a másodfokú ítélet teljes mértékben mellőzte a fogyasztóvédelmi szempontokat, ami ellentétes az uniós joggal. Két alkotmánybíróági döntésre (IV/1358/2019. AB határozat, V/732/2019. AB határozat) is hivatkozással hangsúlyozta, az EUB döntései hazánkra kötelezőek. Kiemelte az Alkotmánybíróságnak azt a megállapítását, amely szerint nem tulajdonítható a magyar jogszabályi rendelkezéseknek olyan értelmezés, amely az uniós joggal ellentétes eredményre vezet. A kötelezően alkalmazandó uniós jogra kizárólag az EUB adhat értelmezést, amelyet a nemzeti bíróságoknak az értelmezés iránti kérelmekről határozó ítélet előtt keletkezett jogviszonyokra is alkalmazniuk kell.
- [27] Az alperes hangsúlyozta, az uniós joggyakorlat alapján a tagállami bíróságoknak a fogyasztó érdekét és akaratát lehet csak figyelembe venni az érvénytelenség jogkövetkezményének levonása körében. A fogyasztói irányelv 8. cikkének helyes értelmezéséből az következik, hogy csak az egyirányú elmozdulást lehetővé tevő szabályozás érvényesülhet, csak olyan, ami a fogyasztót jobban védi. Ennek tükrében kell vizsgálni azt, hogy a Kúria 2/2014. PJE határozatában is hivatkozott régi Ptk. 231. § (2) bekezdés diszpozitív rendelkezése – más pénzneven vagy aranyban meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam (ár) alapulvételével kell átszámítani – kétirányú elmozdulást tesz lehetővé, azaz a rendelkezés a fogyasztó hátrányára is történhet. Ez tilalmazott és a fogyasztói irányelvbe ütközik, mint ahogy a Kúria a Konzultációs Testületének 2019. június 19-i állásfoglalásra is. Ez a rendelkezés fenntartja a devizaelszámolást, ami nem áll a fogyasztó érdekében. Ebből következik, hogy akkor jár el helyesen a bíróság, ha teljes mértékben mellőzi a perrel érintett szerződés kapcsán a fogyasztót terhelő

- árfolyamkockázatot, mint ahogy ezt helyesen az elsőfokú bíróság tette.
- [28] Felülvizsgálati álláspontja szerint kizárt az érvényessé nyilvánítás, az uniós jog alapján ugyanis a fogyasztó választhatja meg, hogy az érvénytelenség melyik jogkövetkezményét kéri alkalmazni, amelyet az eljáró bíróságnak kötelessége tiszteletben tartani. Ezt a jogértelmezést igazolja például az EUB C-118/17. számú ítéletének 54. pontja, valamint a C-126/17. számú ítélet rendelkező részének 2. pontja és közvetve C-51/17. számú ítélet 56. és 60. pontjai. Ha az adós a támadott kikötések semmisségére hivatkozik, az nem csupán az indexálási mechanizmus és az árfolyamrés elhagyásához vezet, hanem az árfolyamkockázat megszűnéséhez is, ami közvetlenül kapcsolódik a devizához kötöttséghez.
- [29] Az EUB már több, többek között a C-260/18. ügyben is megállapította, hogy az árfolyamkockázatra vonatkozó kikötés a hitelszerződés elsődleges tárgyát határozza meg, anélkül szerződés fenntartására nincs lehetőség, ezért tisztességtelensége esetén a nemzeti bíróság jogosult arra, hogy a szerződés teljes semmisségét állapítsa meg. Az a lehetőség, hogy a tisztességtelen feltételeket a nemzeti jog valamely diszpozitív szabályával helyettesítsék, csak arra az esetre vonatkozik, ha a szerződés teljes érvénytelenségének a megállapítása a fogyasztót büntetné. A bíróságnak a fogyasztói érdeket a jogvita elbírálásakor fennálló szempontok szerint kell értékelnie. A fogyasztó kifejezheti azt a szándékát, hogy nem kíván a kikötés tisztességtelenségére hivatkozni, joga van arra is, hogy lemondjon a szerződés teljes érvénytelenségének megállapításából eredő hátrányos következményekkel szemben őt megillető védelemről, azaz kérheti jogkövetkezményként akár az eredeti állapot helyreállítását is (44., 45., 48., 51., 53. és 55. pontok).
- [30] Az alperes kiemelte: az EUB C-260/18. számú, a lengyel bíróság megkeresése alapján hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben a régi Ptk. 231. § (1) bekezdésével azonosan rendelkezett a lengyel jog is. Ebből az következik, hogy ez az ítélet irányadó a magyar jogi környezetben is, a diszpozitív rendelkezés csak akkor alkalmazható, ha a fogyasztó kéri, mert pl. nem hivatkozik egy feltétel tisztességtelenségére. Mindezek álláspontja szerint a DH törvények létjogosultságát is megkérdőjelezi, így ezeket is figyelmen kívül kell hagyniuk a nemzeti bíróságoknak, ha csak a fogyasztó nem kéri ezek alkalmazását.
- [31] A nemzeti bíróság nem módosíthatja a tisztességtelen feltétel tartalmát, emiatt a szerződést nem nyilváníthatja érvényessé sem valamilyen százalékos mértékkel, mivel ez olyan tartalmi módosulást eredményez, amelyre a felek szerződéskötéskori akarata nem terjedt ki, amelyre nézve nincs konszenzusuk. A bíróság nem pótolhatja a szerződési akaratot.
- [32] Az alperes érvelése szerint a hazai normatív szabályok alapján sem kerülhet sor a szerződés érvényessé nyilvánítására. Az érvényessé nyilvánításra ugyanis az alábbi feltételek együttes fennállása esetén kerülhetne sor: ha a fogyasztó érdeke is ezt kívánja; nincs felmondva a szerződés; ha nem a fogyasztó akaratának pótlására irányul; ha az érvénytelenségből fakadó adósi oldalon jelentkező esetleges tartozás egy összegben esedékessé válna; és végül, ha az érvénytelenség oka kiküszöbölhető. Ezek egyike sem állapítható meg a perbeli esetben. Az árfolyamkockázat a devizaalapú lízingszerződés lényegadó sajátossága, lényeges tartalmi eleme, ezért az arra vonatkozó érvénytelenség nem kiküszöbölhető.
- [33] Az alperes hangsúlyozta, ha az érvényessé nyilvánítás mégis lehetséges lenne, a másodfokú bíróság által alkalmazott módszer ebben az esetben is jogsértő. Egyetlen körülmény sem utalt arra a perben, hogy az alperesnek számítania kellett volna 30%-os mértékű kockázatviseléssel. A másodfokú bíróság megsértette a bizonyítás szabályait és döntését nem jogszabályokra, hanem egyedül a Kúria Konzultációs Testületének nem kötelező állásfoglalására alapította. A bíróságoknak azonban a határozataikat a jogszabályok alapján kell meghozniuk.
- [34] Az érvényessé nyilvánítás kizárólag a felperes érdekét szolgáló módszer, amellyel még így is képes nyereségre szert tenni, annak ellenére, hogy nem adott teljes körű és szakmailag kifogástalan tájékoztatást az alperes részére. A Konzultációs Testület állásfoglalásában javasolt 20%-os adósi kockázatvállalásnak van ugyan uniós jogi normatíva alapja (2014/17/EUB irányelv 30. preambulum bekezdés), azonban az ajánlás – a kamattal kapcsolatos megállapításai következtében – a lízingszerződésekre nem, csak kölcsönszerződésekre vonatkoztatható. Ezt a felperes is elismerte a per során. Amennyiben a Kúria fenntartja az érvényessé nyilvánítást, úgy az alperes kizárólag a 20%-os mértékű kockázatviselést tudja elfogadni.
- [35] Az alperes jogsértőnek tartotta a késedelmi kamatra kötelező rendelkezést is, arra hivatkozással, hogy érvényessé nyilvánítás esetén nem eshetett késedelembe, továbbá a felperes felróható magatartása miatt vált érvénytelenné a szerződés. Álláspontja szerint a hatályossá nyilvánítás körében az elsőfokú bíróság által alkalmazott jegybanki alapkamat alkalmazása, mint a pénz használatának ellenértéke elfogadható, az következik az 1/2010. PK véleményből is.
- [36] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte. Hangsúlyozta, hogy az EUB ítéletei nem jogszabályok, ennek megfelelően a felülvizsgálati kérelmet közvetlenül nem lehet arra alapítani, hogy az ítélet nem felel meg az EUB egyedi ügyben hozott döntéseinek. A Kúria gyakorlata alapján önmagában az Alaptörvénybe ütközésre hivatkozás sem alapozhatja meg a felülvizsgálatot. Nem vehetők figyelembe továbbá a PJE határozatokra, illetve PK véleményekre való hivatkozások sem, mert az azoknak való meg nem felelés nem tekinthető jogszabálysértésnek.
- [37] A szerződés érvénytelensége folytán a felek között alkalmazandó elszámolás módszertanára a nemzeti jog vonatkozik. A nemzeti bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy a szerződés érvényessé nyilvánítása esetén a felek közötti értékegyensúlyt milyen elszámolás mellett állítja helyre. A fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdése és 7. cikk (1) bekezdése a kitűzött célokat és az érvényesíteni kívánt feltételeket fogalmazza meg, azt azonban a tagállamokra bízta, hogy milyen eszközök biztosításával gondoskodnak ezek hatékony

- érvényesüléséről. E körben hivatkozott az EUB C-26/13., C-483/16., C-118/17., C-38/17. és C-260/18. számú ítéleteiben írtakra.
- [38] A felperes álláspontja szerint a felülvizsgálati kérelemben is megjelölt jogszabályhelyek alapján nincs akadálya az érvénytelenség kiküszöbölésének és ezáltal a szerződés érvényessé nyilvánításának. Az EUB döntéseiből – a magyar nemzeti jogszabályokkal azonosan – a szerződés érvényessé nyilvánítása következik, mint alkalmazandó jogkövetkezmény. Nyomatékkal hivatkozott e körben a C-472/20. számú ügyben hozott döntésre, amely szerint a fogyasztói irányelv célkitűzése arra irányul, hogy a felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartja a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa. Hangsúlyozta, hogy a Konzultációs Testület állásfoglalásában javasolt elszámolási módszertanok az uniós jogi rendelkezések, valamint az EUB joggyakorlatának figyelembevételével mellett kerültek kidolgozásra, és – szemben az alperes álláspontjával – lízingszerződések esetén is alkalmazhatóak.
- [39] A felperes nem értett egyet az alperesnek azzal az érvelésével, hogy a bíróság nem jogosult megválasztani az érvénytelenség jogkövetkezményét. Az alperes által hivatkozott döntésekből csak annyi következik, hogy a fogyasztó kinyilvánított szándékának annyiban van jelentősége, hogy a bíróság csak akkor tarthat fenn hatályában a tisztességtelen rendelkezést, ha ehhez a fogyasztó hozzájárul.
- [40] A felperes hivatkozott arra is, hogy a mérlegelési jogkörben hozott döntés (az árfolyamkockázat mértékének megállapítása) nem vizsgálható a felülvizsgálat keretében.
- [41] Állította, hogy aaptalan az alperes késedelmi kamatra vonatkozó érvelése is. A lízingszerződés késedelmi kamatra és annak mértékére vonatkozó rendelkezései a régi Ptk. 198. § (1) bekezdésén alapulnak. Érvényesség nyilvánítás esetén pedig a szerződéskötés napjától érvényes szerződés alapján meghatározott késedelmi kamat követelése áll fenn a felperesnek. Hangsúlyozta, hogy a másodfokú bíróság a leszállított tartozás után ítélte meg késedelmi kamatot, tehát az érvénytelen rész tekintetében nem számított fel késedelmi kamatot.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [42] A Kúria az alperes kérelmére engedélyezte a felülvizsgálatot a joggyakorlat egységének biztosítása érdekében és a felvetett jogkérdés társadalmi jelentőségére tekintettel a Gfv.VI.30.006/2022/5. számú végzésével. A 11. sorszámú végzésével a felülvizsgálati eljárást az EUB előtt C-705/21. számon folyamatban lévő előzetes döntéshozatali eljárás befejezéséig felfüggesztette.
- [43] A Kúria az eljárás felfüggesztését követően folytatódó eljárásban a jogerős ítéletet a Pp. 423. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt az abban megjelölt okokból az alábbiak szerint jogszabálysértőnek találta.
- [44] A Kúria rögzíti, az eljárás jelen szakaszában tényként állapítható meg, hogy a perbeli lízingszerződésben az árfolyamkockázatot a fogyasztóra (alperesre) hárító szerződéses kikötés a felperes által nyújtott nem megfelelő tájékoztatás miatt a régi Ptk. 209. § (1) bekezdése és 209/A. § (2) bekezdése alapján tisztességtelen, ezért semmis. Mivel az árfolyamkockázat a kirovó és a lerovó pénznem eltéréseiből adódó, szükségképpen és automatikus következmény, ami a szerződés deviza alapúságából következik, a devizaalapú fogyasztói lízingszerződés ezen kikötése a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, a szerződés elsődleges tárgya [6/2013. PJE határozat III/2. a) pontjához tartozó indokolás; 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 52. pont], tisztességtelensége ezért a teljes szerződés érvénytelenségét eredményezi (Gfv.VI.30.023/2021/7.).
- [45] A felperes elbírált, másodlagos keresete a szerződés érvénytelensége jogkövetkezményének levonására, és ennek eredményeként az alperes marasztalására irányult. Ezért a Kúriának az alperes felülvizsgálati kérelme alapján abban a jogkérdésben kellett állást foglalnia, hogy az adott ügyben az érvénytelenség mely jogkövetkezménye, milyen tartalommal alkalmazható.
- [46] A jogkövetkezményeket illetően a régi Ptk. 237. § (1) bekezdése kimondja, hogy érvénytelen szerződés esetében a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet kell visszaállítani. A régi Ptk. 237. § (2) bekezdése szerint, ha a szerződéskötés előtt fennállott helyzetet nem lehet visszaállítani, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. Az érvénytelen szerződést érvényessé lehet nyilvánítani, ha az érvénytelenség oka – különösen uzorás szerződés, a felek szolgáltatásainak feltűnő aránytalansága esetén az aránytalan előny kiküszöbölésével – megszüntethető. Ezekben az esetekben rendelkezni kell az esetleg ellenszolgáltatás nélkül maradó szolgáltatás visszatérítéséről.
- [47] A DH2 tv. 1. §-a értelmében e törvény hatálya a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: DH1 tv.) hatálya alá tartozó fogyasztói szerződésekre terjed ki, így a perbeli pénzügyi lízingszerződésre is. A DH2 tv. 37. § (1) bekezdése *lex specialis*ként előírt rendelkezése szerint a törvény hatálya alá tartozó szerződések tekintetében a fél a bíróságtól a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (a továbbiakban: részleges érvénytelenség) megállapítását – az érvénytelenség okától függetlenül – csak az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazására is kiterjedően kérheti. A DH2 tv. megfogalmazásából és annak jogalkotói indokolásából következik az a jogalkotói cél, hogy a jogkövetkezmények levonására a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításával kerülhet sor. Az e rendelkezéshez fűzött törvényi indokolás szerint a perek jelentős száma és az e körben bizonytalan jogalkalmazói gyakorlat szükségessé tette, hogy a jogalkotó e kérdésben is állást foglaljon, és normatív iránymutatást adjon arra vonatkozóan, hogy az

- érvénytelen fogyasztói kölcsönszerződések érvényesség, illetve hatályosságá nyilvánítása esetén a felek által nyújtott szolgáltatások elszámolása során a jogalkalmazó szervnek miként kell eljárnia.
- [48] Az Alkotmánybíróság a 3098/2016. (V. 24.) AB határozatában a DH2 tv.-nek és az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvénynek (a továbbiakban: DH3 tv.) az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonásával (DH2 tv. 37/A §) és a forintosítás tekintetében előírt elszámolással összefüggő rendelkezéseit (DH3 tv. 15/A §) vizsgálva alaptörvény-ellenességét, normakollíziót nem állapított meg, ezért a normakontroll indítványokat elutasította. Az Alkotmánybíróság a bírói kezdeményezéseket is elutasította, a vitatott rendelkezések normavilágosságát vizsgálva arra mutatott rá, hogy a devizahitelesek érintő, jogszabályban testet öltő intézkedések számos törvényben megjelentek. A tárgyat érintő törvények sorozata normatív megoldást kívánt nyújtani a deviza- és devizaalapú (részben pedig a forintalapú) kölcsönszerződésekkel kapcsolatban felmerült, társadalmi méretűvé vált problémákra. E törvények lényegében egy egymásra épülő, komplex rendszert alkotnak, és együttesen rajzolják ki azt a normatív tartalmat, amely a konkrét, folyamatban lévő jogviták megoldását is befolyásolja. A normatív megoldás azonban mindig szükségképpen általános. A perekben az eljáró bíróságoknak az a feladata, hogy a normatív úton eldöntött kérdéseket követően a még fennmaradó vitás elemekre szűkítsék az ügy eldöntését (3098/2016. (V. 24.) AB határozat Indokolás [34]).
- [49] Az EUB több előzetes döntéshozatali eljárásban szintén vizsgálta a DH törvényeket, azok uniós jognak való megfelelését. A C-118/17. számú ítélete 42. pontjában kifejtettek szerint a fogyasztói irányelv 7. cikk (1) bekezdése nem képezi akadályát annak, hogy a tagállamok a fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdéséből következő követelmények tiszteletben tartása mellett jogszabállyal vessenek véget a tisztességtelen szerződési feltételeknek a fogyasztók és eladók vagy szolgáltatók közötti szerződésekben történő használatának.
- [50] Az EUB a C-51/17. számú ügyben hozott ítéletében egyrészt az árfolyamkockázatról, másrészt ez ettől eltérő jogi megítélésű árfolyamrészről nyilvánított véleményt. Az árfolyamrész tekintetében kifejtette, hogy a fogyasztói irányelv 3. cikk (1) bekezdésében szereplő „egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel” fogalmat akként kell értelmezni, hogy az vonatkozik többek között az olyan szerződési feltételre, amelyet valamely kötelező érvényű, a szerződés fogyasztóval történő megkötését követően elfogadott olyan nemzeti jogszabályi rendelkezés módosított, amely arra irányul, hogy más szabályt léptessenek az említett szerződésben foglalt valamely semmis feltétel helyébe. Amikor a nemzeti jogalkotó a DH1 tv. 3. § (2) bekezdése és a DH3 tv. 10. §-a értelmében olyan feltételt léptetett az árfolyamrészről szóló feltétel helyébe, amely előírja, hogy a szerződő felek között a Magyar Nemzeti Bank által meghatározott, az esedékesség időpontjában jegyzett árfolyamot kell alkalmazni, az ilyen típusú kölcsönszerződésekben foglalt kötelezettségekre vonatkozó bizonyos feltételeket szándékozott meghatározni (2018. szeptember 20-i OTP Bank és OTP Faktoring ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750, 62. pont).
- [51] A C-932/19. számú előzetes döntéshozatali eljárás tárgyat lényegében a DH1 tv. fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdésének a megfelelése képezte. Az EUB ebben a döntésében – megismételve a C-118/17. számú ítélet 56. pontjában már kimondottakat – nem tekintette ellentétesnek az irányelv e rendelkezésével az olyan nemzeti szabályozást, amely a fogyasztóval kötött kölcsönszerződéseket illetően semmisnek nyilvánítja az árfolyamrészre vonatkozó, tisztességtelennek tekintett kikötést, és arra kötelezi a hatáskörrel rendelkező nemzeti bíróságot, hogy e kikötést a nemzeti jog hivatalos árfolyam alkalmazását előíró rendelkezésével váltsa fel, anélkül hogy e bíróságnak lehetősége lenne az érintett fogyasztó azon kérelmének helyt adni, amely a kölcsönszerződés teljes érvénytelenségének megállapítására irányul, még akkor is, ha az említett bíróság is úgy ítéli meg, hogy e szerződés fenntartása ellentétes lenne a fogyasztó érdekeivel, különös tekintettel az árfolyamkockázatra, amely a fogyasztót az említett szerződés egy másik kikötése értelmében továbbra is terheli, feltéve, hogy ugyanez a bíróság az önálló mérlegelési jogkörének gyakorlása keretében és anélkül, hogy az e fogyasztó által kifejezett szándék elsőbbséget élvezhetne e mérlegelési jogkörhöz képest, meg tudja állapítani, hogy az e nemzeti jogszabályban így előírt intézkedések megtétele valóban lehetővé teszi azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben az említett fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lett volna (2021. szeptember 2-i OTP Jelzálogbank és társai ítélet, C-932/19, EU:C:2021:673, 51. pont).
- [52] Ami tehát az árfolyamrészre vonatkozó, a kölcsönszerződésekben eredetileg szereplő kikötést, valamint azokat a hatásokat illeti, amelyeket az említett szabályozás a fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdéséből eredő, e kikötéssel kapcsolatos védelmi biztosítékokra gyakorol, az EUB lényegében úgy ítélte meg, hogy amennyiben a magyar jogalkotó orvosolta az árfolyamrészre vonatkozó kikötést tartalmazó szerződésekhez kapcsolódó gyakorlati problémákat azáltal, hogy előírta e kikötés felváltását, és így biztosította az érintett szerződések érvényességét, az ilyen megközelítés megfelel az uniós jogalkotó által az irányelv, azon belül is különösen a 6. cikk (1) bekezdése keretében követett célkitűzésnek, amely a felek közötti egyensúly helyreállítását főszabály szerint a szerződés egésze érvényességének fenntartásával, nem pedig a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződés érvénytelenségének megállapításával éri el (C-118/17. 38., 40. és 51. pont, C-932/19. 40. pont).
- [53] Az árfolyamrészre vonatkozó kérdések tekintetében tehát egyértelmű, az EUB ítéleteiben is megerősített jogértelmezéssel fennálló jogi helyzetről van szó: a magyar jogalkotó által az árfolyamrész alkalmazásából adódó tisztességtelen szerződési feltételek helyébe léptetett szerződési rendelkezések az uniós joggal való összhang hiánya miatt nem vitathatók. Alapítványon állította ezért az alperes, hogy DH törvények létjogosultsága megkérdőjelezhető,

- azokat a nemzeti bíróságoknak figyelmen kívül kell hagyni.
- [54] Az árfolyamréssel ugyan összefügg, de a korábban írtakból következően a magyar jogi környezetben önállóan vizsgálendő az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító kikötés tisztességtelensége és annak jogkövetkezménye. A Kúria e körben elsődlegesen a felülvizsgálati kérelem azon állítását vizsgálta, amely szerint – lényegében az uniós jog elsőbbsége alapján – a fogyasztó választhatja meg, hogy a bíróság az érvénytelenség melyik jogkövetkezményét alkalmazza, a választását az eljáró bíróságnak kötelessége tiszteletben tartani. Az alperes ezen álláspontja alátámasztására az EUB C-118/17. számú ítélete 54. pontjára, a C-126/17. számú végzés rendelkező részének 2. pontjára, valamint a C-51/17. számú ítélet 56. és 60. pontjaira és a C-260/18. számú ítélet megállapításaira hivatkozott.
- [55] A Kúria álláspontja szerint a fogyasztói érdekek elsődlegességére figyelemmel sem támasztható alá az alperes álláspontja. Az EUB e körben hivatkozott ítéletei közül csak a C-260/18. számú ítélet foglalkozott konkrétan a jogkövetkezmények kérdésével. (Az ítélet tárgyát többek között valamely feltétel tisztességtelen jellege megállapításának joghatásai, a fogyasztó érdekének vizsgálatá, a szerződés tisztességtelen feltételek nélküli fennmaradása képezte, a később részletesebben kifejtettek szerint a lengyel nemzeti jog tükrében.) Az EUB a fogyasztó kinyilvánított akaratának tulajdonított jelentőséget illetően emlékeztetett arra, hogy a nemzeti bíróság azon kötelezettségével kapcsolatban, miszerint az irányelv 6. cikk (1) bekezdésével összhangban szükség esetén hivatalból mellőznie kell a tisztességtelen feltételeket, az EUB már pontosította, hogy a nemzeti bíróság nem köteles mellőzni a szóban forgó feltétel alkalmazását, amennyiben a fogyasztó – miután a nemzeti bíróság megfelelően tájékoztatta – szabad és világos hozzájárulását adja e feltételhez, illetve kifejezi azon szándékát, hogy nem kíván az ilyen kikötés tisztességtelen jellegére hivatkozni (lásd ebben az értelemben: 2013. február 21-i Banif Plus Bank ítélet, C-472/11, EU:C:2013:88, 23., 27. és 35. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Amennyiben a fogyasztó úgy dönt, hogy nem hivatkozik e védelmi rendszerre, az nem alkalmazandó (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 53. és 54. pont). Hasonlóképpen rendelkezett az EUB a C-19/20. sz. ítélete (2021. április 29-i Bank BPH ítélet, C-19/20, EU:C:2021:341) 46. és 56. pontjaiban.
- [56] Ezen meghatározott szempontok szerint kell értelmezni a C-260/18. számú ítélet 56. pontjában és a rendelkező rész 2. pontjában tett megállapítást, miszerint a szerződés teljes érvénytelenségének megállapítása következtében a fogyasztó helyzetére gyakorolt következmények értékelése szempontjából a fogyasztó e tekintetben kinyilvánított szándéka döntő jelentőséggel bír.
- [57] Az EUB a C-80/21-C-82/21. számú egyesített ügyekben hozott ítélete (2022. szeptember 8-i D.B.P. ítélet, C-80/21–C-82/21, EU:C:2022:646) 74. pontjában a fentieket kiegészítette. Eszerint ez a kifejezett szándék azonban nem élvezhet elsőbbséget az eljáró bíróság önálló jogkörébe tartozó azon kérdés megítélésénél, hogy az adott esetben a releváns nemzeti jogszabályban előírt intézkedések megtétele lehetővé teszi-e azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lett volna (lásd ebben az értelemben: C-932/19. 50. pont). Ehhez hasonlóan – az árfolyamréssel összefüggésben, de az árfolyamkockázatra is vonatkoztatható módon – a C-932/19. számú ítélet 50. pontjában, illetve rendelkező részében kimondta, a fogyasztó által kifejezett szándék nem élvez elsőbbséget a nemzeti bíróság mérlegelési jogköréhez képest annak megállapítása során, hogy a nemzeti jogszabályban így előírt intézkedések megtétele valóban lehetővé teszi-e azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben az említett fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lett volna. A C-19/20. számú ítélete 57. pontjában az EUB tovább pontosította a megállapításait: annak értékelése során, hogy az egy vagy több tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés az említett feltételek kihagyásával is teljesíthető-e, az eljáró bíróság nem támaszkodhat kizárólag arra, hogy az említett szerződés egészének semmissé nyilvánítása a fogyasztó számára esetleg kedvező (C-19/20. 57. pont, 2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 33. pont).
- [58] Mindezekből az következik, a fogyasztót az a jog illeti meg, hogy lemondjon a védelmi rendszer igénybeviteléről, azaz megfelelő tájékoztatást követően nyilatkozhat úgy is, hogy nem hivatkozik a feltétel tisztességtelenségére, nem kéri levonni annak jogkövetkezményét, de amennyiben ilyen nyilatkozatot nem tesz, úgy az érvénytelenség jogkövetkezményének alkalmazott módja, illetve annak tartalma meghatározása során nem a fogyasztó kinyilvánított akaratá bír elsődleges jelentőséggel.
- [59] Az EUB hivatkozott ítéletei alapján a jogkövetkezmények tekintetében – a fogyasztói irányelv célkitűzéseinek tiszteletben tartásával – a nemzeti jogszabályok irányadóak. Így mind a jelen ügyben felperesi pozícióban lévő pénzügyintézet, mind az alperesként eljáró fogyasztó vonatkozásában irányadó a 2/2010. PK vélemény 5. a) pontján nyugvó következetes bírói gyakorlat, miszerint a kérelemhez kötöttség elve nem érvényesül maradéktalanul az érvénytelenség megállapítása iránti perben, az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása körében a fél kérelmének tartalma a bíróságot nem köti. A bíróság azonban nem alkalmazhat olyan jogkövetkezményt, amely ellen valamennyi fél tiltakozik.
- [60] A Kúria nem értett egyet az alperes azon jogi álláspontjával, hogy az EUB előzetes döntéshozatali eljárásban hozott határozatainak a jogegységi határozatokhoz hasonló joghatásai lennének (a jogkövetkezmények alkalmazása során is). Az előzetes döntéshozatali eljárásokban az EUB a feltett kérdésekre válaszol, gyakran az elterjesztő bíróság által bemutatott tagállami jogszabályokra is figyelemmel. Ezért a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott, az árfolyamrés és egyben az árfolyamkockázat jogkövetkezményei tekintetében a lengyel előzetes döntéshozatali előterjesztések alapján hozott EUB határozatok nem irányadóak a magyar jogi környezetre, illetve annak nem mindenben feleltethetők meg, a magyar és a lengyel

- tagállami jogi szabályozás és az érvénytelenség tekintetében alkalmazott jogvédelmi eszközök különbözősége miatt.
- [61] A lengyel Kodeks cywilny-be (lengyel Polgári Törvénykönyv) csak 2009-ben került beiktatásra a régi Ptk. 231. § (2) bekezdéséhez hasonló szabály (amely szerint az idegen pénznemben meghatározott kötelezettség értékét a Lengyel Nemzeti Bank által a teljesítés esedékességének napjára vonatkozóan közzétett középárfolyamon kell kiszámítani). Miután a deviza- és devizaalapú szerződések jelentősebb részét ezen időpontot megelőzően kötötték Lengyelországban is (a C-260/18. számú Dzubiak ügyben 2008. november 14-én), így a lengyel bíróság által az előzetes döntéshozatali előterjesztésekben egyértelműen ismertetett jogi háttérből (C-260/18. 24. pont) kétségmentesen megállapítható, hogy az utóbb bekövetkezett módosítás eredményeként megváltozott szabályozás lehetővé tette ugyan viszonyítási alapként a jegybank által közzétett középárfolyam figyelembe vételét, azonban az e módosítást megelőző lengyel szabályozásban ilyen szabály egyáltalán nem volt. A jogszabályi környezet lényeges eltérései miatt az EUB C-260/18. számú ügyben adott jogértelmezése nem irányadó a magyar ügyekben, amelyekben viszont ilyen diszpozitív rendelkezés esetére adott az EUB jogértelmezést, először a C-26/13. számú (2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet, C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282) ügyben hozott, majd utóbb több, már fentebb hivatkozott ítéletében.
- [62] A fentiekben túl, ahogyan az EUB a C-260/18. számú ügyben (59. pont) is megismételte korábbi joggyakorlatának lényegi elemeit, a fogyasztói irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróság a szerződésben szereplő tisztességtelen feltételek semmisségét orvosolhatja azáltal, hogy a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével vagy a szóban forgó szerződés feleinek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezésével helyettesíti. Ez a C-26/13. számú ítéletben megfogalmazott (kivételes helyzetekben, a fogyasztó jogvédelme érdekében érvényesülő) helyettesíthetőség – amely kivételt képez azon főszabály alól, amely szerint a szóban forgó szerződés csak akkor köti a feleket, ha az a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyásával is fennmaradhat – a belső jog valamely diszpozitív rendelkezésére vagy a felek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezéseire korlátozódik, és többek között azon az előfeltevésen alapul, hogy e rendelkezések nem tartalmaznak tisztességtelen feltételeket, továbbá alkalmazásuk előfeltétele, hogy egyébként a szerződés teljes érvénytelenségének megállapítása a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek teszi ki (C-26/13. 81. pont; 2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 59. pont). E rendelkezések vélhetően azt tükrözik, hogy a nemzeti jogalkotó a meghatározott szerződések feleit megillető jogok és az őket terhelő kötelezettségek között egyensúlyt teremtett arra az esetre, ha a felek vagy nem tértek el a nemzeti jogalkotó által az érintett szerződések tekintetében előírt általános szabályoktól, vagy kifejezetten a nemzeti jogalkotó által e célból bevezetett szabály alkalmazhatósága mellett döntöttek (C-260/18. 60. pont). A lengyel jog előzetes döntéshozatali előterjesztésben ismertetett általános rendelkezései nem feleltek meg e kritériumoknak, így ezek a rendelkezések nem orvosolhatták a szerződésnek a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyása következtében keletkezett hiányosságait.
- [63] Magyarországon a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott lengyel jogi helyzettel amiatt is lényeges eltérés állapítható meg, mert a magyar jogalkotó a DH törvények elfogadása mellett döntött. A DH1 tv. elfogadására pedig egyrészt a 2014. április 30-i Kásler és Káslerné Rábai ítélet (C-26/13, EU:C:2014:282), másrészt a 2/2014. PJE határozat meghozatala után, és ezek figyelembevételével került sor. A törvény 3. § bekezdése szerint a fogyasztói kölcsönszerződésben semmis az árfolyamrészre vonatkozó, egyedileg meg nem tárgyalta feltétel. Azzal, hogy a jogalkotó a Magyar Nemzeti Bank által meghatározott árfolyam alkalmazását írta elő, megszüntette az árfolyamrész alkalmazását is, ezáltal jogalkotói eszközzel vonta le ennek jogi következményét (hasonló módon orvosolta a 4. § (1) bekezdése értelmében semmis egyoldalú szerződésmódosításból származó költségnövekedés következményeit is). Az ezzel kapcsolatos elszámolási kérdéseket is teljeskörűen rendezte a jogalkotó, a DH2 tv. ugyanis a DH1 tv. szerint tisztességtelennek minősített szerződési feltételek alapján jogosulatlanul beszedett összegeket visszatéríteni vagy elszámolni rendelte a fogyasztó javára (ezzel lehetővé téve annak a jogi és ténybeli helyzetnek a helyreállítását, amelyben a fogyasztók e tisztességtelen szerződési feltételek hiányában lettek volna). Ezt a szabályozást egészítette ki a DH3 tv., amely előírta, hogy az érintett kölcsönöket a 10. §-ában meghatározott árfolyam szerint véglegesen forintra kell átváltani annak érdekében, hogy kiküszöböljék a jövőbeli árfolyamváltozásokból eredő kockázatokat.
- [64] A magyar jogalkotás tehát véglegesen, a jogkövetkezményekre is kiterjedően rendezte a tisztességtelenül felszámított árfolyamrész és az egyoldalú szerződésmódosítási jogból eredő költségnövekedés kérdését, továbbá részben rendezte az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos kérdéseket is, hiszen egyrészt az igények érvényesítésével kapcsolatos eljárási feltételeket, a keresetek anyagi jogi alapját szabályozta a tisztességtelen szerződési feltételek alapuló árfolyamkockázat esetén, továbbá generálisan, minden (a törvény hatálya alá tartozó) fogyasztói jogviszonyra a DH3 tv. hatálya lépésétől kezdődően rendezte az árfolyamkockázat kérdését, ugyanis annak kiiktatásával valamennyi fogyasztói szerződésre nézve rendelkezett a forintosításról.
- [65] A C-932/19. számú ügyben az EUB megerősítette a 2019. március 14-i Dunai ítélettel (C-118/17, EU:C:2019:207, 36. és 37. pont) már megfogalmazott megállapítását, hogy az árfolyamrészre vonatkozó tisztességtelen kikötés helyébe lépő, és az említett ügyben az érintett magyar jogszabályok, különösen a DH1 tv. 3. §-a értelmében visszamenőleges hatállyal a kölcsönszerződés szerves részévé váló kikötések, a kötelező érvényű nemzeti jogszabályi rendelkezéseket tükröző ilyen kikötéseként nem tartoznak a fogyasztói irányelv hatálya alá, mivel az az 1. cikkének (2) bekezdése

- értelmében nem alkalmazandó a kereskedő és a fogyasztó közötti szerződésben szereplő, a nemzeti szabályok által meghatározott feltételekre (C-932/19. 39. pont).
- [66] A fentieknek azért is van nagy jelentősége, mert míg a lengyel jogalkotó nem alkotott olyan szabályt, amely a – csak kivételes helyzetekben, a fogyasztó jogvédelme érdekében igénybe vehető – bírói behelyettesítés módszerén túl rendezte volna a lerovó és kirovó pénznem különbözőségéből adódó jogi következményeket, addig a magyar jogalkotó – az EUB ítéleteivel is megerősítetten EU-jog konform módon – rendelkezett az átszámítási mechanizmusra vonatkozó szabályokról. Ennek következtében a jogalkotói behelyettesítés folytán minden devizaalapú, DH törvények hatálya alá tartozó szerződésnél problémamentesen kiszámítható akár lerovó, akár kirovó pénznemben a teljesítendő szolgáltatás mértéke, így az átváltási mechanizmus működésére vonatkozó szerződési rendelkezések képesek jogi hatás kiváltására.
- [67] Mivel azonban a magyar jogalkotás jogalkotói eszközzel generálisan nem rendezte azt a kérdést, hogy az árfolyamkockázatról adott tisztességtelen tájékoztatás, a tisztességtelen szerződési feltétel érvénytelensége esetén hogyan, milyen elszámolással kell alkalmazni ennek jogkövetkezményét, a fentebb bemutatott ítélkezési gyakorlatból jól látszik, hogy a DH törvényekkel nem rendezett kérdésekben egyedi ügyekben lefolytatott vizsgálat alapján szükséges állást foglalni az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződési rendelkezések tisztességességének, és e feltétel tisztességtelensége esetén a jogkövetkezmények levonásának kérdésében.
- [68] Mindezeknek a rögzítését azért tartotta a Kúria szükségesnek, mert az EUB a C-705/21. számú ítéletében kizárólag az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító szerződési kikötés tisztességtelen jellegének megállapítása miatt e szerződés érvénytelensége következményeinek a megkötésétől – a devizában nyilvántartott kölcsönszerződések nemzeti pénznemre történő átváltására a magyar jogszabály által előírt határidőnek megfelelő – 2015. február 1-jéig terjedő időszakra vonatkozóan tett megállapításokat (2023. április 27-i AxFina Hungary ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352 33–34. pont), azaz semmilyen tekintetben nem érintette sem az árfolyamrész (és az egyoldalú szerződésmódosítás lehetőségének) kérdését, sem azokat a szerződéseket, amelyek tekintetében az árfolyamkockázatról adott megfelelő tájékoztatás hiányát a bíróság nem állapította meg.
- [69] Az EUB a C-705/21. számú ítéletében megerősítette azt a korábbi gyakorlatát, hogy a fogyasztói irányelv 6. cikke (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy ha a nemzeti bíróság megállapítja a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségét, e bíróság nem egészítheti ki a szerződést e feltétel tartalmának módosításával (C-705/21. 38. pont, 2020. november 25-i Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat, 2015. január 21-i, Unicaja Banco et Caixabank ítélet, C-482/13, C-484/13, C-485/13 és C-487/13, EU:C:2015:21, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat) a fogyasztói irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú, az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére irányuló cél elérése érdekében (C-705/21. 40. pont, lásd ebben az értelemben: 2020. március 3-i Gómez del Moral Guasch ítélet, C-125/18, EU:C:2020:138, 60. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- [70] Az EUB ezért kimondta, hogy a nemzeti bíróság nem orvosolhatja a szerződésnek az abban szereplő valamely kikötés tisztességtelen jellegéből eredő érvénytelenségét oly módon, hogy e szerződést érvényesnek nyilvánítja, és egyidejűleg módosítja annak pénznemét és az említett szerződésben rögzített kamatlábat, vagy maximálja e deviza árfolyamát (C-705/21. 41. pont, C-212/20. 69. pont, 2021. április 29-i Bank BPH ítélet, C-19/20, 68. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Pontosítva eddigi gyakorlatát kimondta azt is, hogy ha a felek vonatkozásában nem lehet helyreállítani azt az állapotot, amelyben akkor lettek volna, ha a szerződést nem kötötték volna meg, a tagállami bíróságnak feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek ítélt feltétel soha nem létezett volna (C-705/21. 47. pont, 2022. március 31-i Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 57. pont). Ezért a nemzeti bíróság jogosult többek között arra, hogy a fogyasztó érdekeit védelemben részesítse azáltal, hogy visszatéríteti neki azokat az összegeket, amelyeket a hitelező a tisztességtelennek ítélt feltétel alapján szedett be, azzal, hogy e visszatérítés a jogalap nélküli gazdagodás jogcímén történik (C-705/21. 48. pont, lásd ebben az értelemben: C-472/20. 58. pont).
- [71] A C-705/21. számú ítélet tükrében egyértelmű, hogy a Kúriának a Konzultációs Testület által kidolgozott, és az alsóbb szintű bíróságok által eddig tipikusan követett kétféle elszámolási módtól eltérő alapon kell az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonásáról rendelkeznie.
- [72] A fogyasztói irányelv minimum harmonizációt valósított meg (2013. május 30-i Jörös ítélet, C-397/11, EU:C:2013:340, 47. pont). A (12) preambulumbekkezdéséből is kitűnően nem kívánta a tisztességtelen szerződési feltételek tekintetében a tagállamok valamennyi jogi szabályát uniformizálni, a tagállamok nemzeti jogszabályainak csak egy részleges harmonizációját írta elő. Az irányelvben nem szabályozott kérdésekben – így többek között az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása, azaz a tisztességtelen szerződési kikötések esetén alkalmazandó szankciók tekintetében – változatlanul a tagállami anyagi jogi és eljárásjogi szabályok az irányadók, amelyek alkalmazása körében is tekintettel kell lenni azonban egyrészt az EUB joggyakorlatára, különösen az irányelv célkitűzéséből adódó, az EUB által kiemelten hangsúlyozott értelmezési elvre (visszatartó erő érvényesülése, C-705/21. 40. pont, C-125/18. 60. pont), másrészt az egyenértékűség és tényleges érvényesülés elvére (2013. május 30-i Asbeek Brusse és de Man Garabito ítélet, C-488/11, EU:C:2013:341, 45. és 46. pont, C-397/11. 32. pont), továbbá az Alapjogi Charta 47. cikke szerinti megfelelő és hatékony bírói jogvédelem biztosításának követelményére (lásd ebben az

- értelemben: 2016. április 14-i Sales Sinués és Drame Ba ítélet, C-381/14 és C-385/14, EU:C:2016:252, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- [73] Az irányelv nem szabályozza az átláthatóság hiánya miatti érvénytelenség jogkövetkezményeit, azaz e területen nincs uniós szabályozás, ami eleve fogalmilag kizárja egy ilyen jogviszony esetén egyrészt egy uniós jogi rendelkezés közvetlen hatályának érvényesülését, továbbá a felülvizsgálati kérelemben is hivatkozott, csak ütköző jogi helyzetek esetére alkalmazható elsőbbség (elsődlegesség) [1964. július 15-i Costa kontra E.N.E.L. ítélet, 6-64, EU:C:1964:66, majd a Lisszaboni Szerződéshez csatolt 17. Nyilatkozat az uniós jog elsőbbségéről: az Unió joga elsőbbséget élvez a tagállamok nemzeti jogával szemben], és a Simmenthal-elv alkalmazását [1978. március 9-i Simmenthal ítélet, 106/77, EU:C:1978:49: a nemzeti bíróság általi eltökéltség a közösségi (ma: uniós) joggal ellentétes törvény alkalmazásától].
- [74] A jogkövetkezmények levonása tekintetében az irányelv a tagállami jogok eltérő megoldásainak ad teret, amit igazol, hogy az EUB szerint is e tekintetben a tagállami jog rendelkezéseiből kell kiindulni (C-705/21. 47. pont, C-472/20. 53. pont, 2018. február 22-i ERSTE Bank Hungary végzés, C-126/17, EU:C:2018:107, 38. pont). A jogkövetkezmények levonása tekintetében – a fentebb bemutatott szempontok szerint – egyfajta von Colson elv [1984. április 10-i Von Colson és Kamann ítélet, 14/83, EU:C:1984:153: a nemzeti bíróság feladata, hogy a közösségi (ma: uniós) jog követelményeinek megfelelően értelmezze és alkalmazza az irányelv alkalmazása céljából hozott törvényt minden olyan intézkedés során, amikor nemzeti joga mérlegelési jogkört biztosít számára], továbbá az egyenértékűség és tényleges érvényesülés elveivel módosított terjedelmű tagállami eljárási autonómia elv adja meg a tagállami jog uniós jog fényében való értelmezésének kereteit.
- [75] E körben a szerződési feltételek tisztességtelen jellegét megállapító tagállami bíróságok feladata egyrészt a fogyasztói irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében a nemzeti jog alapján meghatározni az ebből eredő jogkövetkezményeket abból a célból, hogy a szóban forgó feltételek ne jelentsenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, másrészt értékelni azt, hogy az érintett szerződés e tisztességtelen feltételek kihagyásával is fennmaradhat-e (C-472/20. 53. pont, C-126/17. 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- [76] A Kúria utal arra is, hogy a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott C-260/18. számú ügyben, illetve más lengyel kezdeményezésre indult előzetes döntéshozatali eljárásokban hozott ítéletekben az EUB-nak az a megállapítása, amely szerint az irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, ha valamely nemzeti bíróság, miután megállapította valamely hitelszerződés egyes szerződési feltételeinek tisztességtelen jellegét, belső jogának megfelelően úgy értékeli, hogy e szerződés e feltételek nélkül nem maradhat fenn, annak tükrében értelmezendő, hogy a lengyel jogban a megkereső bíróság által bemutatott szabályozás szerint a szerződés érvénytelenségének a jogkövetkezménye az eredeti állapot helyreállítása és a jogalap nélküli gazdagodás szerinti elszámolás.
- [77] A magyar jog, a régi Ptk. 237. § (2) bekezdésében meghatározott jogkövetkezmények mellett a devizaalapú kölcsönszerződések tekintetében speciális szabályozást adott a tisztességtelen szerződési kikötés miatt érvénytelen szerződések esetén alkalmazható jogkövetkezmények vonatkozásában. A magyar jogalkotó kizárta e jogviszonyoknál az *in integrum restitutiót* (megelőzve egyben ezzel a kölcsönszerződés használati kötelelem jellegére figyelemmel e jogkövetkezmény alkalmazhatósága körében mutatkozó eltérő álláspontokra tekintettel a szétartó gyakorlatot), így a szerződő felek vonatkozásában nem lehet helyreállítani azt az állapotot, amelyben akkor lettek volna, ha e szerződést nem kötötték volna meg. A bíróságnak ugyanakkor feladata gondoskodni arról, hogy a fogyasztó végső soron abba a helyzetbe kerüljön, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelennek ítélt feltétel soha nem létezett volna (C-705/21. 47. pont, C-472/20. 57. pont).
- [78] Az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeit a fentiek szerint a régi Ptk. 237. § (2) bekezdésének, a DH2 tv. 37. és 37/A §-ának „az uniós jog fényében” és az EUB által adott jogértelmezési keretek között történő értelmezése mellett lehet levonni. A korábban kifejtettek szerint az uniós jogalkotó által a fogyasztói irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott célkitűzés arra irányul, hogy a felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartsa a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa (C-472/20. 54. pont, C-118/17. 40. pont, C-932/1940. pont).
- [79] Ennek az elvárásnak a 6/2013. PJE határozat 4. pontjában is írtak szerint az felel meg, ha a bíróság elsősorban a szerződés érvényesség nyilvánítására törekszik. A Kúria álláspontja szerint a bemutatott uniós joggyakorlat és a legutóbb hozott C-705/21. számú ítélet sem zárja ki az érvényesség nyilvánítást az alkalmazható jogkövetkezmények közül, mert az érvénytelenség oka nem önmagában a kirovó és a lerovó pénznem eltérése, hanem az ebből eredő árfolyamkockázat viselésének a fogyasztóra gyakorolt hatásainak átláthatatlansága, ez pedig az érvényesség nyilvánítás keretében maradéktalanul megszüntethető azzal, hogy az árfolyamkockázatot nem a fogyasztó viseli, az alól teljes mértékben mentesül. Ez nem jelent az uniós joggyakorlat fogalomkészlete szerint tiltott szerződésmódosítást (2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet, C-618/10, EU:C:2012:349, 65. pont és a C-488/11. 57. pont), mert lényegét tekintve arról van szó, hogy – ha a kockázattelepítés tekintetében adott tájékoztatás átláthatatlan – a teljes szerződés megdőlése esetén az a jogkövetkezmény, hogy kiesik az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő feltétel, a szerződés a kockázattelepítő rendelkezések nélkül fennmaradhat.
- [80] Magyarországon az eddig követett bírói joggyakorlat az érvényesség nyilvánítás során az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 8. pontjában megfogalmazott elszámolási elveket vette alapul az érvényesség nyilvánítás során. Ennek lényege szerint a bíróságnak arra kell törekednie, hogy az

- érvénytelenség jogkövetkezményeinek rendezése során egyik fél se kerüljön a másikkal szemben aránytalanul kedvezőbb, illetve méltánytalanul súlyosabb vagyoni helyzetbe, más szóval meg kell akadályozni bármelyik fél jogalap nélküli gazdagodását. Ezt az értelmezést az uniós jogfejlődésre is tekintettel ítélte megfelelőnek, ugyanis az uniós jogalkotó a 2014. február 4-én kelt, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról, valamint a 2008/48/EK és a 2013/36/EU irányelv és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról szóló 2014/17/EU irányelv (30) preambulum bekezdésére tekintettel megállapított 23. cikk (4) és (6) bekezdésében a 20%-os mértékű árfolyamkockázatot tekintette olyannak, mint amelyet a fogyasztó tájékoztatás hiányában is viselni köteles. Ugyanakkor a C-705/21. számú ítéletből következően a nemzeti bíróság egy ennek lényegében megfelelő jogi megoldással nem jogosult helyreállítani a tisztességtelen feltételek okozta jelentős egyenlőtlenséget, mert e lehetőség sérthetné a fogyasztói irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt, amely az ilyen szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére irányul [C-705/21. 40. pont]. A jogkövetkezmények levonása során az EUB a hangsúlyt a szankciós jellegre helyezte át. Mindebből következik, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó fogyasztói szerződések esetén a jogkövetkezmények levonása során – az EU-jog konform értelmezésnek megfelelően – az érvényesség nyilvánításakor az 1/2010. PK vélemény 8. pontjában megfogalmazott elszámolási elvek nem irányadók, illetve a visszatartó erő, a szankciós jelleg érvényesülésének érdekében oly módon értelmezendők, hogy a felek közötti tényleges egyensúly helyreállítását a tisztességtelen feltétel elhagyásával kell biztosítani.
- [81] Az EUB által adott útmutatásnak megfelelően ezért a nemzeti bíróságnak úgy kell a fogyasztó érdekeit védelemben részesítenie, hogy – a jogalap nélküli gazdagodás elveinek megfelelően – a megszünt szerződések esetén visszatéríteti, míg a meg nem szűnt szerződések esetén teljesítésként elszámolja neki azokat az összegeket, amelyeket a pénzüntézet a nem átlátható módon a fogyasztóra telepített árfolyamkockázat alapján szedett be vagy írt elő (lásd ebben az értelemben: C-472/20. 58. pont), míg a szerződés egyéb – nem tisztességtelen – feltételei változatlan tartalommal kötik a feleket. Ez az elszámolási mód az alábbiak miatt megfelel az EUB C-705/21. számú ítélete 48. pontjában lefektetett elveknek és az uniós jogra tekintettel értelmezett magyar jogszabályi rendelkezéseknek is.
- [82] Ha a nem átlátható módon a fogyasztóra telepített árfolyamkockázat viselését kimondó kikötést elhagyjuk a szerződésből, amelynek eredményeként a kölcsön tökeösszegének és járulékainak (kamat és esetlegesen a százalékban meghatározott kezelési költség) visszafizetésére a folyósításkori árfolyamon és kamatmértékkel kerül sor, ezzel teljesül az az EUB joggyakorlatával értelmezett irányelvi célkitűzés, hogy a fogyasztó mentesül a tisztességtelen rendelkezés valamennyi következményéről, az árfolyamkockázatot teljes egészében a pénzüntézet viseli.
- [83] Ezzel a módszerrel a teljesítéssel megszünt szerződések esetén elszámolással rendezhető az adós visszatérítési igénye. A fogyasztó szerződésszegése miatt – felmondással – megszüntetett szerződések esetén az árfolyamkockázat fogyasztóra terhelése nélküli elszámolás eredményétől függően lehet állást foglalni a felmondás kötelemszüntető hatásáról. Miután a felmondott szerződéseknel a felmondás jogszerűsége csak a szerződés érvényessé nyilvánítása esetén vizsgálható, így indokolt első lépésként a szerződés érvényessé nyilvánítása ügy, hogy az árfolyamkockázat nem terheli a fogyasztót. Ezt követően szükséges a devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződések (és ezzel egy tekintet alá eső, a DH törvények hatálya alá tartozó fogyasztói lízingszerződések) felmondása jogszerűségének megítéléséről szóló 4/2021. Polgári jogegységi határozatban meghatározott elvek szerint vizsgálni a felmondás jogszerűségét akként, hogy ebben az esetben a felmondás előtt az árfolyamváltozás címén tisztességtelenül felszámított összegeket kell vizsgálni. Ha az újraszámítás eredményeként is az állapítható meg, hogy a felmondás jogszerű volt, mert még így is olyan mértékű volt a tartozás, hogy az megalapozta a rendkívüli felmondást, akkor az érvényessé nyilvánított szerződés a felmondással megszünt, a fennálló tartozás összegéből le kell vonni az árfolyamváltozás címén felszámított összeget. Ha pedig az újraszámítás eredményeként a felmondás jogellenessége állapítható meg, akkor attól függően kell eljárni, hogy időközben a szerződés eredeti futamideje letelt-e. Az eredeti futamidő időközbeni letelte esetén az esetlegesen fennmaradt tartozás összegéből le kell vonni az árfolyamkockázat címén felszámított összeget. Ha nem maradt fenn tartozás vagy az kisebb, mint a jogellenesen felszámított összeg, a fogyasztó részére a különbözetet vissza kell fizetni. Ha pedig a felmondás jogellenes és az eredeti futamidő még nem járt le, teljesítésként el kell számolni a fogyasztó javára a jogellenesen felszámított összegeket, a jövőbeni törlesztőrészeket pedig újra kell kalkulálni.
- [84] Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek fenti módon történő levonása során a pénzüntézetnek mindenképpen újra kell számolnia a fogyasztó tisztességtelen kikötést már nem tartalmazó teljesítéseit, és szükség esetén a forintosítás időpontjában a DH3 tv. szerinti elszámolást is erre tekintettel kell megismételni.
- [85] A fentiekre tekintettel a Kúria a jogerős ítéletet az elsőfokú ítéletre is kiterjedően hatályon kívül helyezte és miután az érdemi döntéshez szükséges adatok jelenleg nem állnak rendelkezésre, a Pp. 424. § (3) bekezdése alapján az elsőfokú bíróságot a perfelvételi szaktól kezdődően új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.
- [86] Az új eljárásban az elsőfokú bíróságnak új perfelvételi tárgyalást kell kitűznie, lehetőséget teremtve a felek részére nyilatkozataik megtételére, esetleges bizonyítási indítványaik előterjesztésére, illetve az EUB 705/21. számú ítéletének 46. pontjában körülírt keretek között tárgyalások folytatására és a fogyasztói irányelv célkitűzéseinek megfelelő egyezség megkötésére. A felek megegyezésének hiányában az elsőfokú bíróságnak fel kell hívnia a felperest a fenti elveknek megfelelő

elszámolás elkészítésére. Mindezen adatok birtokában kerül az elsőfokú bíróság abba a helyzetbe, hogy a felperes másodlagos kereseti kérelme tárgyában megalapozott ítéletet hozzon.

(Kúria Gfv.VI.30.206/2023/2.)

POLGÁRI KOLLÉGIUM

MUNKAÜGYI SZAKÁG

194 Ha a közalkalmazott felperes maga tünteti fel munkáltatóját Facebook adatlapján, így saját személye közvetlenül összefüggésbe hozható a munkáltatójával. A Facebookon történt közlés tartalma miatt a közalkalmazott magatartása objektíve alkalmas lehet a munkáltató jóhírnevének megsértésére, amely magatartás megalapozhatja a jogviszony megszüntetését [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 8. §, 9. §; 2011. évi CXXXII. törvény (Nktv.) 16/D. § (2) bek., 16/B. § (1) bek. b) pont].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes 2000 szeptemberétől állt az alperes, illetve annak jogelődje alkalmazásában oktató, egyetemi docens munkakörben, határozatlan idejű közalkalmazotti jogviszonyban.
- [2] A felperes az egyetem életében aktív és szakmailag elismert oktatóként vett részt, 2015. május 24-től 4 évre, majd 2019. május 29-től ismét 4 évre az alperes Szenátusának teljes jogú tagja volt. 2018. október 25-től 3 évig a Hallgatói Jogorvoslati Bizottság tagja és a Kari Tanácsnak is teljes jogú tagja volt 2019. május 27-től 4 évig.
- [3] 2019. november 5-én egy személy a Facebook közösségi oldalon egy bejegyzést tett közzé, amely egyebek között az Alapjogokért Központ (továbbiakban: AK) egyik elemzőjének, politikai tárgyú írására vonatkozott. A felperes ehhez kommentet fűzött, amely szerint „Ez az A. Központ az a hely, ahol még az alapszakos diplomájukat sem megszerzett „elemzők” osztják az okosságot a propaganda médiában, igaz legalább csinosak, vajon milyen funkcióik vannak még”. A felperesi komment kapcsán levelezés indult, és többen kifogásolták a megjegyzést. Ezt követően a felperes egy magyarító bejegyzést eszközölt, amelyben a csinos nőkkel kapcsolatos korábbi megjegyzést a képernyőképes megjelenéssel magyarázta. A felperes üzenetét követően további levelek érkeztek, ezek között volt olyan, amelyben határozottan sérelmezték a felperes megnyilvánulásait a női nemre vonatkozóan, ugyanakkor volt olyan, amelyik tisztázottnak tekintette felperes kijelentését a hozzá fűzött magyarázatot követően.
- [5] Ezt követően 2019. november 7-én a felperes saját Facebook oldalán egy bejegyzést tett közzé, amely szerint „Sokkal jobban járnának ezek a szerencsétlenek az AK „alkalmazásában”, ha keresnének maguknak egy tisztességes állást és nem csinálnának hülyét magukból nyilvánosan, amit utána életük végéig nem mosnak le magukról. Jó, persze akkor lehet, hogy nem lenne „annyi” pénz, TV-szereplés „szakmai” (Pfff) kapcsolatok, amerikai utazás, satöbbi satöbbi, de legalább nem égetnék le magukat ilyen istentelen lélekkufárok szolgálatában (...)”. A felperes üzenete tartalmazta továbbá, hogy „viszont Kedves PS meg AK-s fiúk, ha kurvát

akartok ne P. E. női mivoltát vegyétek elő – elég ha belenézte a tükörbe”.

- [6] Az alperes rektora 2018. november 18-án érdemtelenségi eljárást kezdeményezett felperessel szemben, mivel a közelmúltban tanúsított magatartására figyelemmel felmerült a lehetősége annak, hogy magatartása a Nemzeti Közszerződési Egyetemről, valamint a közigazgatási rendészeti és katonai felsőoktatásról szóló 2011. évi CXXXII. törvény (továbbiakban: Nktv.) 16/D. § (2) bekezdése szerinti érdemtelenséget megalapozza. A rektori levél tartalma szerint a felperes a Facebookon több nyilvános posztot és kommentet is írt, ebben P. E.-t és az őt foglalkoztató AK-t erőteljes kifejezésekkel illette. A levélből idézettek alapján a rektor arra a következtetésre jutott, hogy P. E. külső megjelenésével összefüggésben neki egyéb funkciókat is tulajdonított a felperes, amelyeket az illetőnek a munkahelyén be kell töltenie. Ézzel azt sugallta, hogy ellenszolgáltatás fejében jut szakmai megbecsültséghez. Azon túl, hogy ez a konkrét személy becsületébe és emberi méltóságába gázol, egy általános, a női nemmel kapcsolatos attitűdöt jelez, olyan sztereotípiát fogad el igaznak, miszerint a csinos nők alapvetően nem szellemi képességeik, hanem testi adottságaik, szolgáltatásaik révén jutnak munkához, illetve tudnak előre lépni. Ez az emberi méltósághoz való jog negligálása, ami az egyetemen nem elfogadható.
- [7] 2019. december 2-án a felperes vitatta az eljárás elrendelésének jogalapját, az érdemtelenség fennállását, az alperes jó hírnevének megsértését. Minderre tekintettel a vizsgálat megszüntetését kérte. Ugyanezen a napon a rektor által felállított vizsgáló bizottság meghallgatta a felperest, aki e levélben írtakat szóban is előadta. Egyéb észrevétel, kérdés a meghallgatás során nem hangzott el. A vizsgáló bizottság ezt követően jelentést készített, majd a rektor 2019. december 6-án felmentéssel megszüntette a felperes közalkalmazotti jogviszonyát az Nktv. 16/B. § (1) bekezdés b) pontja és 16/D. §-a alapján.
- [8] A felmentés indokolása szerint a felperes olyan magatartást tanúsított, amely az egyetem által képviselt értékrenddel összeegyeztethetetlen. Az egyik legismertebb közösségi médiafelületen több nyilvános, a női nemre vonatkozóan lealacsonyító, az egyenlő bánásmódot és emberi méltóságot, becsületet sértő posztot és kommentet írt. Az alperes azt állapította meg, hogy a felperes nyilvános hozzászólása szerint a nők alapvetően nem szellemi képességek révén tudnak munkához jutni, illetve szakmailag előrelépni. A sztereotíp és gyalázkodó megjegyzések, az általuk közvetített nézetek nem egyeztethetők össze az egyetem által képviselt, az emberi méltóságot és a nemek közötti egyenlőséget megbecsülő és tisztelőben tartó értékrenddel. Utalt a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény

- (továbbiakban: Mt.) 8. § (3) bekezdésében foglaltakra. Hivatkozása szerint a munkavállaló nem gyakorolhatja a véleménynyilvánításhoz való jogát a munkáltató jóhírnevét, jogos gazdasági és szervezeti érdekeit súlyosan sértő vagy veszélyeztető módon.
- [9] Az alperes 2019. december 7-én közleményt juttatott el az MTI-hez, amely a felperes nevének feltüntetésével azt tartalmazta, hogy a közösségi médiában a közelmúltban tett és nagy sajtónyilvánosságot kiváltó bejegyzései ellentétesek az emberi méltósághoz való jog és a nemek közötti egyenjogúság követelményével, az ehhez kapcsolódó értékrenddel. Mindez egyetemi polgártól méltatlan és elfogadhatatlan viselkedés.
- [11] 2019. szeptember 11-én a Szenátus ülésén a rektor ismertette a jelenlevőkkel a felperes jogviszonyának a megszüntetését, annak indokait. Megállapította, hogy a nyilvánosságra került mondatok nyelvtanilag félreértelmezhetetlenek és tagadják az egyenlő emberi méltóság alapvetését. 2019. december 10-én a Kar Kari Tanácsa ülést tartott, ahol szintén tájékoztatást kaptak a résztvevők a felperes jogviszonyának megszüntetéséről és annak körülményeiről.
- A felperes keresete és az alperes ellenkérelme**
- [13] A keresetében a felperes a jogviszony megszüntetés jogellenességére hivatkozott, és kérte annak helyreállítását az egyenlő bánásmód követelményének megsértése okán. A közalkalmazotti jogviszony helyreállítására tekintettel 2019. december 9-től havi 505 000 forint elmaradt illetményt és annak kamatát igényelte. A jogviszony helyreállítása hiányában kérte a bíróságot, hogy kötelezze az alperest 5 000 050 forint elmaradt jövedelem és annak kamata megfizetésére. Visszahelyezés hiányában 3 000 030 forint végkielégítés megfizetését is igényelte. Kérte továbbá az alperes kötelezését személyiségi jogainak megsértése címén 3 000 000 forint sérelemdíj és annak kamata megtérítésére.
- [14] Az alperes a kereset elutasítását kérte.
- Az első- és a másodfokú bíróság ítélete**
- [15] A törvényszék ítéletével kötelezte alperest, hogy fizessen a felperesnek 700 000 forint sérelemdíjat és annak kamatát. Ezt meghaladóan a keresetet elutasította.
- [16] Az elsőfokú bíróság ítéletében utalt a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (továbbiakban: Mt.) 7. § (1) bekezdésére, 8. § (1)–(3) bekezdésére, 9. § (1) és (2) bekezdésére, 56. § (1) és (2) bekezdésére, 82. § (1)–(3) bekezdésére, 83. § (1)–(4) bekezdésére. Felhívta a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (továbbiakban: Kjt.) 2. § (3) bekezdését, 30. § (1) és (2) bekezdését, 37. § (1) és (10) bekezdését. Alkalmazhatónak ítélte az Nktv. 16/B. § (1)–(4) bekezdését, valamint az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXXV. törvény (Ebkvt.) 2., 4., 5., 7. és 8. §-át. Hivatkozott a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 1:5. § (1) és (2) bekezdésére, 2:42. § (1), (2) és (3) bekezdésére, 2:43. §-ra, 2:44. § (1)–(3) bekezdésére, 2:45. § (1) és (2) bekezdésére, 2:52. § (1)–(3) bekezdésére, valamint a 6:48. § (1) bekezdésében foglaltakra. Felhívta továbbá az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (továbbiakban: Infotv.) 3. §-ában, a 23. § (1) és (2) bekezdésében, a 26. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakat.
- [17] Az elsőfokú bíróság ítéletében elsődlegesen vizsgálta a közalkalmazotti jogviszony megszüntetésének jogszerűségét megállapítva, miszerint a perben az alperest terhelte annak bizonyítása, hogy a felmentésben rögzített indokolás valós, világos és okszerű volt, azaz a felperes magatartása kimerítette az érdemtelen Nktv.-ben rögzített tényállását. E körben bizonyítani tartozott, hogy a felperes a 2019. november 18-án kelt értesítésben terhére rótt kommenteket elhelyezte a Facebook oldalán, és azokkal az alperes jóhírnevét súlyosan sértette.
- [18] Az elsőfokú bíróság egyetértett az alperessel abban, hogy az Nktv. 16/B. §-án alapuló és a 16/D. § (1) és (2) bekezdésében foglaltak szerinti érdemtelen alapoló felmentés az Egyetem által foglalkoztatott közalkalmazottak vonatkozásában a Kjt. rendelkezéseitől eltérő, önálló jogviszony megszüntetési mód.
- [19] Sem a Kjt., sem az Mt., sem az Nktv. nem rendelkezik arról, hogy az érdemtelen eljárási lefolytatásához szükség van belső eljárási rend kialakítására, és annak belső szabályozóba foglalására. Ebből következően ennek hiányában is lefolytatható volt az eljárás az Nktv. 16/D. § (4) bekezdésében foglalt rendelkezések betartásával. Az elsőfokú bíróság álláspontja szerint mindez jogszabálysértés nélkül megtörtént.
- [20] Nem alapos a felperes azon hivatkozása, amely szerint nem kapott lehetőséget valamennyi, a terhére rótt komment vonatkozásában védekezés előadására, hiszen kizárólag az értesítő levélben rögzített két kommentet vizsgálták, amelyet a meghallgatott tanúk alátámasztottak, és azokra tekintettel került sor a felmentésre. A felperesnek tehát lehetősége volt a felmentés alapjául szolgáló körülményeket megismerni és azok vonatkozásában védekezését előadni, valamint a vizsgáló bizottság külön meghallgatást tartott, melyen felperes megjelent és álláspontját itt is előadhatta.
- [21] A felperes alaptalanul hivatkozott arra, hogy nem kézbesítették neki a vizsgáló bizottság jelentését, ez pedig sérti a tisztességes eljáráshoz való jogát az érdemtelen eljárási lefolytatásában. A vizsgáló bizottság jelentése döntés előkészítő iratnak minősül, és annak megismerését, illetve felperessel történő közlését jogszabály nem írja elő.
- [22] Az elsőfokú bíróság utalt az Nktv. 16/D. § (2) bekezdésére, amely meghatározza az érdemtelen fogalmát. Eszerint kizárólag annak a közalkalmazottnak a vonatkozásában lehet megállapítani az érdemtelen eljárási lefolytatást, aki a munkahelyén vagy azon kívül olyan magatartást tanúsít, amely az őt foglalkoztató egyetem jóhírnevét súlyosan sérti. E tényállásból egyértelműen következik, hogy a felperes terhére rótt magatartás a munkahelyén kívül tanúsított magatartások közé sorolható az érdemtelen tényállási körben belül, emellett pedig azt volt szükséges vizsgálni, hogy a felperes által közölt két komment súlyosan sérti-e az alperes jóhírnevét. E körben a felperes kérte, hogy a bíróság értékelje a Herbai kontra Magyarország

- ügyben hozott Emberi Jogok Európai Bíróságának döntését is.
- [23] A felperes azt állította, hogy az egyetem jóhírnevének súlyos sérelme nem valósult meg, ennél fogva az érdemtelenység az ő vonatkozásában nem állapítható meg. Ezzel szemben az alperes arra hivatkozott, hogy a felperes megsértette a jóhírnevét azzal, miszerint olyan kommenteket helyezett el a Facebookon, amelyek megdöbbenést és megbotránkozást váltanak ki az azt olvasó személyekből.
- [24] Az elsőfokú bíróság vizsgálta, hogy alperes és a felperes személye közötti közvetlen kapcsolat megállapítható-e a Facebook kommentek esetében. Megállapította, miszerint a felperes Facebook oldalán – általa sem vitatottan – feltűntette az alperest mint munkáltatót, továbbá a felperesnek több mint 9000 követője és több mint 9000 kedvelője van, így ismert a kommentjeit olvasó és nagy nyilvánosságot jelentő közösség előtt, hogy az alperes kötelékében álló egyetemi oktató. Erre a minőségére több tárgybeli kommentben utalást is tesznek az olvasók olyan kontextusban, hogy ez egyetemi oktatóhoz méltatlan magatartás.
- [25] A felperes kommentjének értelmezése során az általa közölni kívánt tartalom irányából nem szükséges vizsgálni az előadottakat, abból a szempontból kell megítélni, hogy az olvasó azt hogyan, miként értette vagy érthette. Jelen esetben a felperes első sérelmezett kommentje félreérthető megfogalmazást tartalmazott, melyet bizonyítanak az alatta megjelölt kommentek. Ezekből kiderül, hogy egyes olvasók a nőkre vonatkozó degradáló megnyilvánulásként érthették és értették is felperes hozzászólását, melyet kifejezésre juttattak például azzal, hogy a felperest bocsánatkérésre szőlítették fel.
- [26] Jelen esetben nem volt szükséges a jóhírnév súlyos sérelmének megállapításához annak alperes általi bizonyítása, hogy a felperes kommentje nyomán kialakult-e az alperes vonatkozásában negatív megítélés. A jóhírnév súlyos sérelme megvalósult azáltal, hogy a felperes bejegyzése felháborodást és negatív értékítéletet keltett az olvasókban, továbbá adatlapján szerepelt az alperes mint munkáltató, mely közvetlen összefüggést teremtett a felperes közlése és az alperes között. Az elsőfokú bíróság szerint a második sérelmezett komment is sértette az alperes jóhírnevét, mert a felperes úgy fejtette ki álláspontját az AK dolgozóiról, hogy nem volt tekintettel arra, miszerint ezzel saját közvetlen kollégáját is megsérti.
- [27] Az elsőfokú bíróság az általa lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként arra a következtetésre jutott, hogy a munkáltató az egyenlő bánásmód követelményét sem sértette meg felperes esetében politikai véleménynyilvánítása miatt.
- [28] Az alperes előadta, hogy a közlemény közzétételére az MTI felé a Ptk.-ban rögzített kárenyhítési kötelezettsége teljesítése miatt került sor. Mivel a felperes az érdemtelenégi eljárást eredményező magatartást és azzal együtt az alperes jóhírnevének megsértését nagy nyilvánosság előtt valósította meg, így az alperes a jóhírnév sérelmének lehető legteljesebb kompenzálása, az általa folytatott szakmai tisztképző és nevelő munka hatékonyságának megtartása érdekében szükséges és arányos intézkedést hozott.
- [29] A felperest terhelte annak bizonyítása, hogy az alperes a közalkalmazotti jogviszony megszüntetésekor joggal való visszaélést valósított meg. A felperes azonban az eljárás során nem igazolta, hogy vele szemben az érdemtelenégi eljárás választása, illetve a jogviszony megszüntetése során az alperes joggal való visszaélést valósított volna meg. Mindemellett az, hogy az érdemtelenégi eljárás lefolytatását és az érdemtelenégi fennállását az elsőfokú bíróság jogszerűnek találta, szintén alátámasztja, hogy alperes helyesen járt el az eljárás megindításakor.
- [31] A felperes személyiségi jogának megsértése körében az Infotv. 23. § (2) bekezdésére utalt az elsőfokú bíróság. A felperes által hivatkozott személyiségi jogsértés tekintetében vizsgálta, hogy az alperes sérelmezett nyilatkozatai a személyiségi jogvédelmi igényét megalapozzák-e vagy sem. Utalt a Ptk. 2:45. §-ára, valamint a BDT 2020.4235. számú eseti döntésre. A felperes által hivatkozott valamennyi nyilatkozat vonatkozásában azt állapította meg, hogy azok véleménynyilvánításnak minősülnek, és nem tartalmaznak indokolatlanul bántó megfogalmazást. A felperes személyiségi jogot, emberi méltóságot sértőnek és a Ptk. 2:42. § (2) bekezdésére ütközőnek tartotta, hogy az alperes rektora figyelmen kívül hagyta meglátása szerint a döntése meghozatalánál a 2019. december 2-án kelt válaszevelében foglaltakat. Ezen alperesi magatartást nem értékelhető emberi méltóságot sértőnek.
- [32] Az elsőfokú bíróság az adatvédelmi szabályok megsértésére vonatkozó felperesi hivatkozást is a kereset részének tekintette, és alperesnek lehetőséget biztosított védekezése előterjesztésére. E körben a bíróság álláspontja szerint alperes megsértette a felperesre irányadó adatkezelési szabályokat, ezáltal a Ptk. 2:43. § e) pontjában foglalt, a személyes adatok védelméhez való jogát, amikor sajtóközleményében közölte, hogy felperes jogviszonyát milyen indokok miatt szüntette meg. E körben az elsőfokú bíróság figyelembe vette a PJD 2020.1. számú döntést, amely egyértelművé teszi, hogy az adatvédelmi jog mint személyiségi jog alapját az információs önrendelkezési jog képezi. A bíróság ezért 700 000 forint sérelemdíj megfizetésére kötelezte az alperest.
- [33] A felperes fellebbezése folytán eljáró Ítéletábrla ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.
- [34] A másodfokú bíróság előjáróban rögzítette, hogy az elsőfokú bíróság helytállóan döntött az érdemtelenégi eljárásról, és a felmentés indokolásának valóságához, okszerűségéhez kapcsolódó tényekből helyes jogi következtetést vont le.
- [35] Az Nketv. 16/D. § (2) bekezdésére hivatkozással a másodfokú bíróság figyelembe vette, hogy a jogszabály alapján nem csupán valamilyen állítás, kijelentés, hanem bármilyen magatartás megalapozhatja a munkáltató jóhírnevének súlyos megsértését.
- [36] A másodfokú bíróság irányadónak tekintette a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Kttv.) 64. §-ban foglaltakat, mivel a kormánytisztviselő méltatlansága több kérdésben hasonlóságot mutat a jelen jogviszonyra vonatkozó érdemtelenégi jogintézményével. Így érdemteleniséget az a magatartás alapozhat meg, amelyet az alperesnél foglalkoztatott közalkalmazott

- akár az egyetemi munkája során, akár a munkahelyén kívül tanúsít, amennyiben magatartása alkalmas arra, hogy a munkáltató jóhírnevét, az érintett közalkalmazott által betöltött pozíció tekintélyét, illetve a munkáltató működésébe vetett közbizalmat súlyosan rombolja, és emiatt nem várható el, hogy a munkáltató a jogviszonyt fenntartsa. Az pedig, hogy a felperes oktatói státusza ismert volt, több komment tartalmából is kiderült.
- [37] A jóhírnév sérelmével kapcsolatos kérdést is helytállóan értékelte az elsőfokú bíróság, mivel a nőket érintő megjegyzés, illetve az A. K. részére tevékenykedő személyekkel kapcsolatban az alperes oktatójának személyére is vonatkoztatható kijelentések alkalmasak voltak az alperes jóhírneve súlyos megsértésére. E körben utalt a BH 2010.294. szám, valamint a BH 2016.287. számú eseti döntésben foglaltakra.
- [38] Az alperes fellebbezési ellenkérelmében helytállóan hivatkozott a bírói gyakorlatra az érintett személy hátrányos társadalmi megítélésével összefüggésben. Az elsőfokú bíróság ítéletében a felperesi közlések tartalmát vizsgálta, azok összefüggéseinek a szövegkörnyezet és az olvasók értelmezése oldaláról is. Az elsőfokú bíróság helyes következtetése szerint a szavak nyelvtani értelmezését figyelembe véve a felperes első, 2019. november 5-i megnyilvánulása a női nemre nézve a nők és férfiak közötti egyenjogúság, az emberi méltóság alapvető követelményét megkérdőjelező tartalmú volt, ami a kommentet olvasók közül többekből ellenérzést, tiltakozást váltott ki. A második, 2019. november 7-i bejegyzés kapcsán is helytálló álláspontot képviselt az elsőfokú bíróság, mivel a bírósági gyakorlatra is figyelemmel T. N. illetve az alperes megnevezése hiányában is összefüggésbe lehetett hozni a felperest az alperesi intézménnyel.
- [39] A felperes véleményének kifejtése a közlésmódra tekintettel nem élvezett törvényi védelmet, mivel az mások alapvető jogainak sérelmét eredményezte. Erre éppen a felperes fellebbezésében is hivatkozott 14/2017. (VI. 30.) AB határozatában mutatott rá az Alkotmánybíróság. A határozat [28] bekezdésében az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy a véleménynyilvánítás nem élvezi az oltalmat, ha a munkavállaló közéleti véleménye a munkáltatója értékalapú meggyőződésével, elveivel nyíltan szembehelyezkedik.
- [40] A felperes alaptalanul állította, hogy az elsőfokú bíróság releváns körülményekre nem tért ki ítélete indokolásában, nem vizsgálta teljeskörűen valamennyi érvelését, a kommentjeit, azok hatását az alperes jóhírnév sérelme körében, és mindez kihatott a döntés jogszerűségére. Ezzel szemben az elsőfokú bíróság ez EJEB Herbai kontra Magyarország ügyben hozott ítélet alapján ítélete indokolása [83] bekezdésében értékelte a releváns szempontokat, vagyis a közlés természetét, a közlő személy szándékát, annak hatását és a munkáltatói szankció súlyosságát. A véleménynyilvánítás szabadságát nem élvezi az indokolatlanul bántó, sértő, adott esetben trágár kinyilatkoztatás. Az Mt. 8. § (1), (2) és (3) bekezdéséből az is következik, hogy a munkavállaló köteles tartózkodni a munkáltató jóhírnevét, jogos gazdasági és szervezeti érdekeit súlyosan sértő vagy veszélyeztető megnyilvánulásoktól, mely szabályok irányadóak a munkaidőn kívül tanúsított magatartás értékelése körében is.
- [41] A másodfokú bíróság utalt arra, hogy a felperes nem adta elő, miszerint a másodfokú bíróság az egyenlő bánásmód megsértése, a joggal való visszaélés és a sérelemdíj összege tekintetében mennyiben és milyen okból változtassa meg az elsőfokú ítéletet. Utalt a Pp. 371. § (1) bekezdésére.
- A felperes felülvizsgálati kérelme és az alperes felülvizsgálati ellenkérelme**
- [42] A felperes felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen az ítéletek hatályon kívül helyezése mellett az alperes kereset szerinti marasztalását kérte eredeti munkakörbe történő visszahelyezésével, ennek hiányában elmaradt illetmény és végkielégítés megfizetésével. Másodlagosan az elsőfokú bíróság új eljárásra utasítását, ennek hiányában a másodfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását indítványozta.
- [43] Hivatkozása szerint az idézett kommentek sehol sem említik az alperest, az pedig téves és iratellenes következtetés, hogy önmagában amiatt, mert a felperes a Facebook profilján feltüntette az alperest munkáltatóként, illetve munkahelyként, közvetlenül összefüggésbe hozhatók lennének az alperes személyével. Sem a felmentés alapját képező kommentek, sem a további hozzászólások még csak említést sem tesznek az alperesről. Az Nktv. 16/D. §-a szerinti érdemtelenység megállapításához szükséges a fokozott, tehát súlyos jóhírnév sérelem, ennek ellenére semmilyen sérelmet nem tudott az alperes igazolni.
- [44] Az elsőfokú bíróság nem tért ki arra, hogy a felperes által már 2021. január 7-én tartott tárgyaláson felvett 15. számú jegyzőkönyvben, valamint 2021. január 25-én kelt nyilatkozatban, továbbá a 2021. október 18-án kelt fellebbezésben hivatkozott 14/2017. (VI. 30.) AB határozat miként értelmezendő, valamint az Mt. 8. §-ához fűzött miniszteri indokolásban foglaltakat miért nem vették figyelembe a bíróságok.
- [45] A munkaviszony léte nem érintheti a munkavállaló magánéletének bizonyos szegmenseit. Erről rendelkezik az Mt. 8. § (3) bekezdése. A miniszteri indokolás szerint [utalva a 9. § (2) bekezdésére] a munkavállaló véleménynyilvánítási szabadsága a jogviszonyra tekintettel csak abban az esetben korlátozható, ha a korlátozás a munkaviszony rendeltetésével közvetlenül összefüggő okból feltétlenül szükséges és a cél elérésével arányos. Ez egyben azt is jelenti, hogy a munkavállaló véleménynyilvánítási szabadsága nem korlátozható, ha a vélemény nem függ össze a munkaviszonnyal. Nem közömbös, hogy a munkavállaló munkahelyén kívül fejtje-e ki véleményét, vagy a munkahelyen tanúsít olyan magatartást, amely zavarhatja adott esetben a munkáltató működési rendjét.
- [46] A véleménynyilvánítás jogával élni kívánók szabadsága ugyanakkor a munka világában is csak alkotmányosan korlátozható, az ilyenkor irányadó szükségesség és arányosság tesztje alapján. A munkaügyi jogvitákban eljáró bíróságoknak tehát elsődlegesen azonosítaniuk kell az adott ügyben a véleménynyilvánítási szabadság vonatkozásait, és a munkaviszonyra irányadó magatartási zsinórmértéket az alapjog alkotmányos tartalmára tekintettel kell értelmezni.

- [47] Értékelni kell, hogy a közlés okozott-e hátrányt, vagy kedvezőtlenül hatott-e a munkáltató megítélésére, a vélemény szabadságával élő fél jóhiszeműségét, illetve mindehhez képest a véleménynyilvánítás miatt alkalmazott munkáltatói intézkedés súlyát. Az Alkotmánybíróság hivatkozott határozata legfontosabb megállapítása az, hogy munkaviszonyban a munkavállalót az Mt. alapján megillető véleménynyilvánításhoz való jog az Alaptörvény IX. cikkében megállapított alapjogi védelem alatt áll.
- [48] Az alperesnél indult érdemtelenségi eljárásnak a jelen perbeli Facebook-kommentek akkor képezhetnék az alapját, ha a munkáltató előzetesen, írásban tájékoztatja a munkavállalót a véleménynyilvánítás joga mint személyiségi joga korlátozásáról, a korlátozás módjáról, feltételeiről, várható tartamáról, valamint a korlátozás szükségességét és arányosságát alátámasztó körülményekről.
- [49] Az Nktv. 16/D. § (2) bekezdése értelmében érdemtelenségnek minősül, ha a közalkalmazott a munkahelyén vagy azon kívül olyan magatartást tanúsít, amely az őt foglalkoztató egyetem jóhírnevét súlyosan sérti. Az alperes felmentése az Nktv. 16/B. § (1) bekezdés *b*) pontjára és a 16/D. §-ra hivatkozva szüntette meg a közalkalmazotti jogviszonyt. Az érdemtelenség törvényi definíciója szerint az érdemtelenség fogalmi eleme az alperes jóhírnevének súlyos sérelme, ami a közalkalmazott magatartásának a következménye. Az elsőfokú eljárás során egyértelműen kiderült, hogy az alperes rektora által felállított háromtagú bizottság nem vizsgálta sem azt, hogy az alperes jóhírve sértült-e, ha igen milyen mértékben, illetve az ekként megállapított súlyos jóhírnév sérelem okozati összefüggésben áll-e felperes Facebook bejegyzésével. Az alperes sem a saját jóhírve sérelmét, sem az okozati összefüggést nem vizsgálta. Mindezek ellenére jutott arra a következtetésre, hogy a közalkalmazotti jogviszony megszüntetése jogszerűen történt.
- [56] A felperes érvelése szerint jelen ügyben nem alkalmazható a bíróság által hivatkozott BH 2010.294. számú eseti döntés, amelynek konklúziója, hogy „A jóhírnév megsértésének megállapítását megalapozza az, ha más személyre vonatkozóan közölt valótlan tényállítás objektíve alkalmas az érintett személy hátrányos társadalmi megítélésének kiváltására”. A perbeli esetben ugyanis a felmentés alapját képező Facebook posztok egyikében sincs, még csak közvetlen utalás sem az alperesre, továbbá nem tényállítást, hanem véleményt tartalmaznak a posztok.
- [58] A hivatkozott BH 2016.287. számú jogesetben a munkavállaló érdemtelenség alapján történő felmentése egy a munkavállaló által elkövetett mulasztáson alapult, amelyből eredően a munkáltatónak közvetlen hátránya származott. Ez az eset tehát nem lehet analóg a perbeli esettel.
- [59] A másodfokú ítélet az ügy érdemére kihatóan jogszabálysértő volt, szembe ment az Alkotmánybíróság gyakorlatával, amely szerint a véleményszabadságot korlátozó törvényeket megszorítóan kell értelmezni.
- [60] A felperes álláspontja szerint a másodfokú bíróság megsértette az Nktv. 16/D. § (2) bekezdését, az Mt. 8. § (2) bekezdését, a 9. § (2) bekezdését, továbbá sérült a Pp. 346. § (5) bekezdése, az Alaptörvény IX. cikk (1) bekezdése, valamint az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Római Egyezmény 10. cikk (1) bekezdésében deklarált véleménynyilvánítás szabadsága, valamint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése. A bíróságok megsértették az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény (EJEE) és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény 6. cikk 1. pontjában foglalt, illetve az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezség okmánya kihirdetéséről szóló 1976. évi VIII. törvényerejű rendelet 14. cikk 1. pontjában deklarált tisztességes eljáráshoz való jog. Megsértette továbbá az EJEE 13. cikkében deklarált hatékony jogorvoslathoz való jogot, mivel nem indokolta, hogy a fentebb hivatkozott fellebbezésben előadott indokokat a másodfokú bíróság miért mellőzte.
- [61] A felperes felülvizsgálati kérelmében a bíróságok részéről történő téves bizonyítási kioktatásra is hivatkozott. Sérelmezte, hogy a jogerős ítélet indokolás nélkül mellőzte a fellebbezésben a bizonyítási teherrel kapcsolatban általa előadottakat, és az is indokolás nélkül maradt, hogy a másodfokú bíróság miért hagyta helyben az elsőfokú ítéletet annak ellenére, hogy az a saját maga által kiosztott bizonyítási teherrel szembe menve állapította meg a felmentés jogszerű voltát anélkül, hogy vizsgálta volna az alperesi jóhírnév sérelmének bekövetkeztét.
- [62] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályában való fenntartására irányult.
- [66] A jóhírnév sérelem kérdésében a Kúria a Pfv.20.011/2015/3. számú precedensképes határozata a vizsgált ítéletekben foglalt döntéssel összhangban állva kimondta, hogy „Azt is helytállóan állapította meg a jogerős ítélet, hogy a jogsértés megállapításához elegendő a használt kifejezésnek az érintett személy hátrányos megítélésére való alkalmassága, nem kell külön bizonyítást vezetni arra, hogy egyébként a hátrányos megítélés ténylegesen bekövetkezett-e a közléssel okozati összefüggésben.”. Alperes álláspontja szerint felperes megnyilvánulása alkalmas volt az egyetem súlyosan hátrányos társadalmi megítélésének kiváltására, ezért az ezzel összefüggésben alkalmazott jogkövetkezmény nem volt jogsértő.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [67] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.
- [68] A Pp. 423. § (1) bekezdése alapján a Kúria a felülvizsgálat során a felülvizsgálati kérelem korlátai között, az ott megjelölt jogszabályok tekintetében vizsgálhatta a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát, figyelemmel a Pp. 523. §-ában foglaltakra is.
- [69] A Pp. 413. § (1) bekezdés *a*) és *c*) pontjában rögzíti, hogy a felülvizsgálati kérelemnek a beadványokra vonatkozó általános szabályok mellett tartalmaznia kell a felülvizsgáltni kívánt ítélet számát, a jogszabálysértés pontos megnevezését, a jogszabályhely megjelölésével az eljárási illetve anyagi jogi szabálysértést, amely kihatott az ügy érdemi eldöntésére, valamint annak indokait, hogy a fél az új határozat hozatalát, vagy a határozat

- hatályon kívül helyezését milyen okból kívánja. Ezen együttes törvényi feltételeknek a fél akkor tesz eleget, ha egyrészt a megsértett jogszabályhelyet konkrétan megjelöli, másrészt pedig a hivatkozott jogszabálysértést tartalmilag is körülírja, az erre vonatkozó jogi álláspontját részletesen kifejti [1/2017. polgári jogegységi határozat folytán alkalmazandó 1/2016. (II. 15.) PK vélemény].
- [70] A vonatkozó jogszabályhely megjelölése hiányában jelen felülvizsgálati eljárásban a munkáltató diszkriminatív eljárása, az alperes által fizetendő sérelemdíj illetve annak összege, a téves bizonyítási tájékoztatás nem, míg az érdemtelenégi eljárás lefolytatásának jogszerűsége pedig csak a felülvizsgálattal érintett részében volt vizsgálható.
- [71] Fenti jogszabályi követelményeknek nem felel meg, ha a fél a jogi érvelését nem a szerinte megsértett jogszabályhelyre vetítve adja elő, a jogi érvelés megtételekor a megsértett jogszabályhelyet nem jelöli meg, vagy azokat egy helyen, egyszerre sorolja fel (Kúria Mfv.VIII.10.053/2022/9.). Fentiekből következően azon felülvizsgálati érvelések voltak vizsgálat tárgyává tehetőek, amelyek a fenti kívánalmaknak megfelelnek.
- [72] A felperes felülvizsgálati kérelmében megsértett jogszabályhelyként nem hivatkozott a Pp. 279. § (1) bekezdésében foglaltakra, így jelen eljárásban is a jogerős ítélet szerinti tényállás volt az irányadó.
- [73] A felperes felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen azt állította, hogy az alperes súlyos jóhírnév sérelmet nem tudott igazolni. Érvelése szerint önmagában azon körülmény miatt, hogy a felperes Facebook-profilján fel volt tüntetve az alperes mint munkahely, nem hozható közvetlenül összefüggésbe a kommentje a munkáltatóval, a kommentek említést sem tesznek az alperesről.
- [74] Ezen felülvizsgálati érvelés alaptalan. Nemcsak akkor állapítható meg a közvetlen kapcsolat a bejegyzés és írója, valamint annak munkáltatója között, ha név szerint, kifejezetten megnevezik ez utóbbit. Az online térben kifejtett véleménynyilvánításnak alapvetően eltérő jellemzői vannak, mint az offline véleménynyilvánításnak, amelyek a közlés természetére és jogi értékelésére is kihatással vannak. A megváltozott tartalomközlési, kommunikációs és információs „fogyasztási” szokások tükrében a jognak (és a felhasználóknak) idomulniuk kell a digitalizáció által hozott megváltozott realitásokhoz. Jelen esetben ez azt jelenti, hogy bár a hozzászólás maga valóban nem tartalmazta a munkáltató kilétét, az mindenféle különösebb technikai tudás nélkül két kattintással a felperes profiljáról kideríthető volt.
- [75] Amennyiben a felhasználó élni kíván az internetes közösségi médiában történő véleménynyilvánítás lehetőségével, elvárható, hogy ezt az igénybe vett fórum alapvető működési jellemzőinek tudatában tegye. Ebbe az is beletartozik, hogy tisztában van azzal, miszerint az internethasználat során a felhasználók egyre jelentősebb adathalmazt szolgáltatnak magukról, ami – az offline közlésekhez képest fokozott mértékben – lehetővé teheti az egyes közlések, információk egymással történő összekapcsolását. Ez megvalósulhat olyan módon, hogy a közlést megfogalmazó személy akár saját maga is feltüntetheti munkahelyét az adatlapján vagy magában a közlésben, de adott esetben egy keresőmotor segítségével is könnyedén kideríthető a munkáltató kiléte. Az is elképzelhető, hogy azt más felhasználók teszik közzé a bejegyzés alatt folytatott „beszélgetésben”.
- [76] Jelen ügyben nem elhanyagolható szempont, hogy a felperes maga tüntette fel a munkáltatóját az adatlapján, különösebb idő- és energiaráfordítást nélkülözően lehetővé téve a munkahelyének beazonosítását. A később érkezett hozzászólások utalást tartalmaztak arra, hogy a munkáltató egy egyetem, inentől kezdve pedig ugyancsak könnyedén kideríthető volt, hogy pontosan melyik oktatási intézmény felperes munkáltatója, ahol oktatási tevékenységet végez. Mindebből következően pedig a felperes személye (ezáltal hozzászólása) közvetlenül összefüggésbe hozható volt az alperessel, az nemcsak az MTI közleménye által válhatott a nagy nyilvánosság előtt ismertté.
- [77] Arra alappal hivatkozott a felperes, hogy a véleménynyilvánítás szabadsága a munkavállalókat is megilleti, annak gyakorlása azonban a munka világában erősebb korlátok között érvényesülhet, különös tekintettel a munkavállaló hűségi és titoktartási kötelezettségére (14/2017. (VI. 30.) AB határozat [33] bekezdés).
- [78] Adott esetben nemcsak a munkahelyre közvetlenül vonatkozó vélemény (például munkáltató, munkahely bírálata, munkatársak kritizálása stb.) kinyilvánítását érintheti ez a korlátozás, hanem a munkavégzéssel közvetlen kapcsolatban nem álló tárgykörben kinyilvánított véleményt is (Mfv.I.10.098/2019/4.). Az Mt. 8. §-ához fűzött indokolás szerint a munkavállaló véleménynyilvánítása nem korlátozható, ha az nem függ össze a munkavisztonnyal. Tekintettel a felperes bejegyzése és az alperes közötti közvetlen kapcsolatra az állapítható meg, hogy a fentiek ([76] bekezdés) szerint fennállt a közalkalmazotti jogvisztonnyal való összefüggés annak ellenére, hogy a bejegyzés megfogalmazása nem nevesítette kifejezetten a munkáltatót, így a felperes munkahelyen kívül tanúsított magatartása (tekintettel az Mt. 8. §-ra is) szigorú feltételek mentén, de korlátozható volt.
- [79] Az Alkotmánybíróság a már hivatkozott 14/2017. (VI. 30.) AB határozatában – az EJEB e tárgyú gyakorlatával összhangban – meghatározta a munkavállalók véleménynyilvánítási szabadsága korlátozása értékelése során azokat a szempontokat, amelyeket a mérlegelés során a szükségesség és arányosság általános tesztje mellett a bíróságoknak figyelembe kell venniük. Ezek: a közlés közéleti és szakmai kötődése; a közlés ténybeli kötődése, illetve értékítéletének jellege; a közlés által okozott hátrány, vagyis annak kedvezőtlen hatása a munkáltató megítélésére; a véleményszabadsággal élő jóhiszeműsége; az alkalmazott munkáltatói jogkövetkezmény súlya.
- [80] Fentiekre figyelemmel tehát hangsúlyozandó, hogy az online (közösségi médiában) megvalósuló és az offline véleménynyilvánítás között minőségbeli különbség van. Jellemzően sokkal nagyobb körhöz juthat el az adott bejegyzés, az akár tovább is osztható, tartalma másolható és változtatás nélkül közölhető. Kifejezésmódját illetően általánosan fokozottan jellemző az indokolatlanul bántó, sértő, vulgáris kifejezések használata.

- [81] A jogvita eldöntése során a perbeli esetben fokozottan kellett értékelni a felperes munkakörét. Az Alkotmánybíróság az 56/1994. (XI. 10.) AB határozatában foglalta össze a közalkalmazott által a munkahelyen kívüli magatartással kapcsolatos követelményeket. Eszerint a közalkalmazottak magánéletében tanúsított magatartása miatt fegyelmi felelősségre vonás csak akkor elkerülhetetlen és arányos, ha a közalkalmazott munkahelyen kívüli jogviszonyához méltatlan magatartása a közalkalmazott munkaköre vagy beosztása ellátására lényeges és valóságos közvetlen kihatással van, és ha az egyúttal alkalmazójának érdeksérelmével jár. A felperessel mint a szakmájában is elismert egyetemi oktatóval, a Szenátus és a Kari Tanács tagjával szemben magasabb elvárások érvényesülnek mind a munkaköréből, annak sajátosságából (oktató, nevelő munka), mind az őt foglalkoztató szervezet speciális helyzetéből (az alperes által nyújtott képzés jellege) következik a példamutató magatartás követelménye. Egyes hivatásrendekre vonatkozó többlet elvárásokkal összefüggésben a Kúria már azonos álláspontot foglalt el (pedagógus Mfv.I.10.098/2019/4.; ügyész Mfv.X.10.015/2020/4.).
- [82] Ugyancsak értékelni kellett a közlés nyilvánosságát. A felperes első kommentje nagy nyilvánossághoz jutott el azáltal, hogy egy polgármester (politikus) nyilvános bejegyzése alatt tette azt közzé. Nem elhanyagolható körülmény, hogy az esetről egy portál is beszámolt. A második bejegyzés tekintetében szintén megállapítható a nyilvánosság, mivel a felperes több száz ismerőssel rendelkezik személyes profilján is.
- [83] A közlés tartalma és kifejezőmódja is kifogásolható. Az első megjegyzés tartalmát illetően a nőkre vonatkozó degradáló, az egyenlő bánásmód érvényesülését kétségbe vonó megnyilvánulásként lehet értelmezni. A második megjegyzés indokolatlanul bántó, sértő kifejezőmódjában vulgáris kijelentéseket is tartalmaz, amelyet a következetes ítélkezési gyakorlat ugyancsak nem fogad el (Mfv.10.469/2013.; Mfv.10.124/2019.).
- [84] A közlés célját illetően nem állapítható meg, hogy az kifejezetten az alperes jóhírnevének rombolását célozta volna. Ugyancsak nem fogadható el, miszerint a felperes második bejegyzése közvetlenül vonatkoztatható volt egy az A. K.-nál is dolgozó egyetemi kollegájára. Ugyanakkor hatását tekintve – különös tekintettel a többi kommentelő körében kiváltott felháborodásra – a felperes magatartása objektíve alkalmas volt a munkáltató jóhírnevének megsértésére: véleménynyilvánítása a munkáltató egyetem elveivel (nemek egyenjogúsága, ezen elv oktatásban történő érvényre juttatása, hallgatóknak továbbadása, oktatótól az emberi méltóságot, becsületet tiszteltben tartó megnyilvánulások megkövetelése) szembe helyezkedő volt.
- [85] A felperes hivatkozott az Mt. 9. § (2) bekezdésében foglalt megsértésre is állítva, hogy a személyiségi joga korlátozásáról a munkáltató nem tájékoztatta törvényi kötelezettsége ellenére. A felperesnek alapvetően (az Mt. 8. § (3) bekezdés előírása szerint) a foglalkoztatottaktól általában elvárható, a munkáltató jóhírnevét nem sértő módon kellett eljárnia jogviszonya alatt, ami fentiek alapján részéről nem valósult meg. A munkáltató további megszorító szabályokat nem kívánt vele szemben sem érvényesíteni. A másodfokú bíróság e körben helyesen hivatkozott az alperes Szervezeti és Működési Szabályzatára is, a foglalkoztatási követelményrendszer részeként a 49. §-ban megfogalmazottakra. Ez a foglalkoztatottak kötelezettségeként írta elő, hogy magatartásukkal járuljanak hozzá az egyetem jóhírnevének megőrzéséhez, annak növeléséhez.
- [86] A felperes az Nktv. 16/D. § (2) és 16/B. § (1) bekezdés b) pontjának téves alkalmazását is alaptalanul állította arra hivatkozással, hogy egyrészt részéről nem tényállítás történt, másrészt hogy a felállított háromtagú bizottság ténylegesen nem vizsgálta az alperes jóhírnevének sérelmét, annak súlyát, illetve az okozati összefüggést. Az Nktv. 16/D. (2) bekezdése szerinti érdemtelenségre okot adó magatartás nem azonos a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:45. § (2) bekezdése szerinti jóhírnevsértés definíciójával. A Nektv. nem kizárólag valótlán tényállítás, hanem bármely magatartás következményeként határozza meg a jóhírnév (súlyos) sérelmét, így [az Mt. 8. (3) bekezdéssel egyezően] véleménynyilvánítással is megtörténhet. Az érdemtelenségi eljárásban a vizsgálat lefolytatói a felperes magatartását (a Facebook-bejegyzéseit) megnyilvánulásában, hatásában összességében értékelték, és azt a munkáltató hátrányos megítélésére, jóhírve megsértésére alkalmasnak találták, ami végül munkajogi jogkövetkezményként a jogviszony megszüntetését eredményezte.
- [87] A jogvita eldöntése során nem annak volt kiemelt jelentősége, hogy a felperes „közszerelő” minőségében tett-e Facebook-bejegyzést, vagy személyes profillal írta azt, hanem annak, hogy a kinyilatkoztatásának tartalma egyrészt a női nemet sértette, másrészt annak stílusa is kifogásolható volt. A felperes személye pedig összefüggésbe hozható volt egy olyan intézménnyel (munkáltató), amellyel szemben fokozott társadalmi elvárások érvényesülnek a fiatalok, a jövő hivatásos közszolgálatot teljesítő személyi állománya értékrendjének, helyes életszemléletének kialakításában játszott szerepe miatt, mindennek pedig a felperes bejegyzései tartalmuk, kifejezőmódjuk miatt nem feleltek meg.
- [88] Alaptalan azon felülvizsgálati érvelés is, hogy az alperes semmilyen érdeksérelmet nem igazolt, amelyek a felperes bejegyzései tartalmával megvalósultak. Ezzel összefüggésben a másodfokú bíróság helyesen hivatkozott a 14/2017. (VI. 30.) AB határozatra, amely [28.] bekezdésében kifejtette, hogy a véleménynyilvánítás nem élvez az oltalmat, ha a munkavállaló közéleti véleménye a munkáltatója értékalapú meggyőződésével, elveivel nyíltan szembehelyezkedik. Jelen esetben pedig a felperes ezt megvalósította, bejegyzése ezáltal alkalmas volt a munkáltató hátrányos megítélésére. Az Nktv. 16/B. § (1) bekezdés b) pontja szerinti munkáltatói intézkedés ezért jogszabálysértés megállapítására nem adott módot.
- [89] A Kúria a fentiekre tekintettel a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta a Pp. 424. § (1) bekezdése szerint, mivel a felülvizsgálati kérelem jogszabálysértés megállapítására nem adott módot.

(Kúria Mfv.VIII.10.001/2023/4.)

195I. Önállóan minősül a munkáltató telephelye, amennyiben legalább egy munkáltatói részjogosítvány megilleti a telephely vezetőjét [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 236. § (2) bek.].

II. Az Mt. nem tartalmaz részletszabályokat az üzemi tanács-választás lebonyolítására. A választási szabályzatban kizárólag a választás rendjére, lebonyolítására vonatkozóan határozhat meg egyedi előírásokat, melyek az Mt. kögens rendelkezéseivel nem lehetnek ellentétesek [Mt. 267. § (5) bek. c) pont].

III. Az üzemi tanács megszűnik, ha a bíróság a választás eredményét megsemmisíti. Üzemi tanács hiányában a választási bizottságot a munkavállalók hozzák létre, annak igazolására azonban szükség van a munkáltatótól kért adatok kiadásához, hogy a választási bizottság valóban a munkavállalók akaratából jött létre [Mt. 152. § h) pont, 240. § (4) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A kérelmezett munkáltató körülbelül 10 000 főt foglalkoztató cég, amely speciális szervezeti struktúrával látja el feladatait. Az M. Ü.-on belül öt egység működik. A főmérnökségek további szervezeti egységekre tagolódnak. Valamennyi főmérnökséget vezető főmérnök rendelkezik általános munkáltatói jogkörrel, az üzemigazgató az általános munkáltatói jogkör gyakorlója.
- [2] Az M. Ü.-on egy üzemi tanács működött két cikluson keresztül. A második ciklusban mandátuma 2021 novemberében járt le, amelyet megelőzően a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (továbbiakban: Mt.) 240. § (2) bekezdésében biztosított jogkörénél fogva létrehozta az M. Üzemi Tanács Választási Bizottságot, amelynek választó körzete az M. Ü. teljes területére kiterjedt, és amelynek mandátuma a Választási Szabályzat IV. fejezet 4. pontja értelmében az új választási bizottság felállításáig szólt.
- [3] Az új M. Üzemi Tanács megalakítása érdekében 2021. november 10. és 16. között tartott választás eredményét az Ítéletábla végzésével megsemmisítette. A Választási Szabályzat IX. fejezet 4. pont e) alpontja erre az esetre úgy rendelkezett, hogy időközi választást kell tartani. Ennek megfelelően a kérelmezettnél működő Központi Üzemi Tanács a Választási Szabályzat IX. fejezet 1. pontjára hivatkozással 2022. július 4. napján kelt levelében kezdeményezte az M. Ü. területén megalakult Üzemi Tanács Választási Bizottságnál új választások kiírását. Ennek elnöke ugyanezen a napon tájékoztatta a kérelmezettet és a munkavállalókat, hogy megkezdte az új választás előkészítését. Ennek részeként 2022. június 11. napján aktualizálta a Választási Szabályzatot, a választások lebonyolítására pedig a 2022. szeptember 12. és 16. közötti időszakot jelölte ki. Megkereste a kérelmezettet, aki 2022. július 14-én megküldte a választó és választható munkavállalók névsorát a teljes M. Ü.-t illetően.
- [4] A kérelmező munkavállalók 2022. július 25-én létrehozták az Ü. és T. F. Üzemi Tanács Választási Bizottságát, melyben tagként jelölték meg jelen per kérelmezőit. Elnöke 2022. július 29-én 13 óra 45 perckor írt e-mailben kérelemmel fordult a

munkáltatóhoz az üzemi tanács választására jogosult, és megválasztható munkavállalók adatainak kiadása érdekében.

- [5] Ugyanezen a napon a munkáltató e-mailben a kérelmet elutasította azzal, hogy „az Önök által létrehozott „Ü. és T. Üzemi Tanács Választási Bizottság” nem felel meg a jogszabályi előírásoknak. Az adatszolgáltatási kérelmüket az M. Ü. nevében megtagadom, valamint tájékoztatom Önöket, hogy a jelen levelükben jelzett „Ü. és T. Üzemi Tanács Választási Bizottság” címen tevékenységre az abban résztvevők munkaidejükben nem mentesülnek a munkavégzési és rendelkezésre állási kötelezettségük alól, és nem jogosultak távolléti díjra sem”.

A kérelmezők kérelme és a kérelmezett ellenkérelme

- [6] A kérelmezők 2022. augusztus 3-án kérelemmel fordultak a munkaügyi bírósághoz, amelyben a kérelmezett kötelezését indítványozták a Zrt. M. Ü.-n belül az Ü. F.-en mint önálló telephelyen az Ü. és T. Üzemi Tanács tagjainak a megválasztása érdekében megalakult Választási Bizottság (továbbiakban: Választási Bizottság) részére a választásra jogosult, valamint a választható munkavállalók névsora kiadására. Kérelmükben arra hivatkoztak, hogy a főmérnökség mint önálló szervezeti egység jogosult a jogszabály értelmében üzemi tanács megalakítására mind létszámát, mind önállóságát tekintve.
- [7] A kérelmezett a kérelem elutasítását kérte figyelemmel arra, hogy érvelése szerint a korábbi M. Üzemi Tanács Választási Bizottság továbbra is fennáll, új nem választható. K. I. elnökségével létrehozott választási bizottság nem legitim, így nem jogosult arra, hogy a munkavállalók névsorát megkapja. A fentiekben túl e választási bizottság nem igazolta a munkáltató felé okirattal, hogy felállítása jogszerűen történt.

Az első- és a másodfokú bíróság határozata

- [8] A törvényszék végzésével kötelezte a kötelezettet, hogy 8 napon belül a Zrt. M. Ü.-án belül az Ü. F.-en mint önálló telephelyen az Ü. és T. Üzemi Tanács tagjainak a megválasztása érdekében megalakult választási bizottság részére adja meg a választásra jogosult, valamint a választható munkavállalók névsorát.
- [9] Az elsőfokú bíróság végzésében utalt az Mt. 233. § (1) bekezdés a) pontjára, a 2. és 3. §-ára, a 240. § (1)–(4) bekezdéseire, a 240. §-ában foglaltakra.
- [10] Rögzítette, hogy az eljárás során az nem képezte vita tárgyát, hogy az Ü. F.-en a munkavállalók létszáma az üzemi tanács választásához szükséges 50 főt meghaladja. Ugyanakkor kérdésként vetődött fel, hogy ugyanezen szempontból a M. Ü.-on belül az Ü.-i F. önálló szervezeti egységnek minősül-e. Ennek kapcsán az elsőfokú bíróság utalt az Mt. 236. § (1) bekezdésére és (2) bekezdésében foglaltakra.
- [11] Az Mt. szerint önálló telephelyenként kell és lehet létrehozni üzemi tanácsot. Annál a telephelynél, illetve részlegnél jöhet létre üzemi tanács, ahol annak vezetőjét az üzemi tanácsot megillető egyes részvételi jogok tekintetében a jogosultság megilleti (Mt. 265–266. §). Az Mt. jogtár kommentárja szerint nem derül ki egyértelműen a törvényből, miszerint

- üzemi tanács létrehozásához szükséges-e, hogy a részleg vezetőjét valamennyi olyan jogkör megilletse, amely az egyes részvételi jogokhoz kapcsolódik. Az önálló telephely nem feltétlenül jelent egyúttal földrajzi elkülönülést is, mint ahogy az azonos földrajzi helyszín is magában foglalhat adott esetben több, egymástól elkülönülő önálló telephelyet. A választás feltétele az egység önálló vezetése, jól meghatározható és elkülönülő feladatköre, és jelentősége van az Mt. 264. §-ában meghatározott jogosultságok gyakorlásának. Az Mt. erre vonatkozó rendelkezése hiányában nem feltétel valamennyi, e paragrafusban meghatározott jogkör gyakorlása az önálló egység vezetője által.
- [12] Mindezek alapján megállapítható, hogy a kérelmezett sem vitatta, miszerint az Ü. F. vezetője munkáltatói jogkörrel rendelkezik, azonban az Mt. sem határozza meg pontosan milyen munkáltatói jogok gyakorlása a feltétel ahhoz, hogy üzemi tanáccsal az adott egység rendelkezzen. Mindezek alapján az elsőfokú bíróság álláspontja szerint minimum egy munkáltatói jogkör is elégséges ahhoz.
- [13] Azon tény, melyet a kérelmezett állított, miszerint a főmérnökségek további alegységekre bonthatók, szintén azt erősíti, hogy azok önálló és nem összefonódó egységeknél tekinthetők, amelyet egyébként a kérelmezett által csatolt kérelmezetti szervezeti ábra is igazol.
- [14] Mindezek alapján megállapítható, hogy a főmérnökségek, így az érintett M. F. is, önálló egységek, így üzemi tanács létrehozására jogosultak.
- [15] Az elsőfokú bíróság felhívta a Választási Szabályzat IV. Fejezetének 4. pontját, valamint IX. Fejezetének 1.3. pontját is. Álláspontja az volt, hogy az Ü. és T. Üzemi Tanács Választási Bizottság nem a korábbi M. Üzemi Tanács Választási Bizottságának a helyébe lépett, mivel nem ugyanazon egység hozta létre, hanem annak a főmérnöksége, amely nem csak abban az esetben hozhat létre választási bizottságot, ha a M. Üzemi Tanács Választási Bizottságának a mandátuma lejárt, hanem, mivel egy másik egységről van szó, annak mandátuma fennállása alatt is.
- [16] Az elsőfokú bíróság utalt az Mt. 6. § (2) bekezdésében foglaltakra az EBH2014.M.21. számú eseti döntésére hivatkozással. Szerinte amennyiben a kérelmezett nincs birtokában minden szükséges adatnak, akkor rövid úton a kérelmező felé fordulhat, hogy a szükséges adatok, információk pótlásra kerüljenek. Ennek kapcsán megállapítható, hogy ilyet a kérelmezett nem tett, „csak” elutasította a kérelmezők kérését, amire az Mt. 241. §-a alapján joga volt. Megállapítható, hogy még a visszautasító válaszból sem egyértelmű, miszerint a kérelmezett mire figyelemmel nem tett eleget a kérésnek, hiszen az elutasító e-mailben szó szerint az szerepel, hogy az „Ü.-ai és T. Üzemi Tanács Választási Bizottság nem felel meg a jogszabályi előírásoknak,” és nem részletezi, hogy milyen jogszabályi előírásokat ért ez alatt, kizárólag a nemperes eljárás során a kérelmezett által becsatolt nyilatkozatokból állapítható az meg.
- [17] Az elsőfokú bíróság utalt arra is, hogy annak vizsgálata, miszerint az Ü. és T. Üzemi Tanács Választási Bizottsága nem az összes munkavállaló egyetértésével alakult meg, nem ezen eljárás tárgya, valamint ezen kérdés vitatásának joga azon munkavállalókat illeti meg, akik szerint e választási bizottság nem jogszerűen alakult.
- [18] A kérelmezett fellebbezése folytán eljáró Ítéletábrla végzésével az elsőfokú bíróság végzését megváltoztatta és a kérelmezők kérelmét elutasította.
- [19] A másodfokú bíróság szerint az eljárásban nem volt vitatott, hogy a M. Ü.-on egy üzemi tanács működött, amely teljeskörűen ellátta a négy főmérnökség, így az Ü. F. munkavállalóinak képviselőit is. Az M. Üzemi Tanács mandátuma 2021 novemberében lejárt, melyet megelőzően az Mt. 240. § (2) bekezdése alapján létrehozta az M. Üzemi Tanács Választási Bizottságát, amely lebonyolította a választási eljárást. Ennek eredményét az ítéletábrla megemlítette, azonban a döntése az M. Üzemi Tanács Választási Bizottságának létrehozását, illetve annak fennállását nem érintette. Az sem volt vitatott, hogy a Választási Szabályzat rendelkezéseinek megfelelően a korábban létrehozott M. Üzemi Tanács Választási Bizottság megkezdte a megismételt választási eljárásához szükséges előkészületeket, aktualizálta a Választási Szabályzatot, mely intézkedéseit nemperes eljárás keretében öt napon belül senki nem támadta.
- [20] Az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta azt a rendkívül fontos tény, hogy a kérelmezett az M. Üzemi Tanács Választási Bizottságának megkeresésére az Mt. 241. §-a szerinti adatszolgáltatást már teljesítette.
- [21] A Választási Szabályzat IX. Fejezet 4.e. pontja időközi választás tartását írja elő, melyet a helyi választási bizottság kezdeményez. E rendelkezésből, és abból, hogy a IV. Fejezet 4. pontja értelmében a választási bizottság mandátuma az új választási bizottság felállításáig tart az következik, hogy a M. Üzemi Tanács által létrehozott választási bizottság volt köteles eljárni a bírósági döntés miatt megismételt választási eljárásban is. Ennek következtében a kérelmezett jogszerűen teljesítette a M. Üzemi Tanács Választási Bizottságának a megkeresését. Megalapozatlan a kérelmezők azon előadása, miszerint a M. Üzemi Tanács Választási Bizottságának mandátuma nem érvényes, mivel az jogszerűen működött, választási körzete az üzemmérnökség teljes munkavállalói körére kiterjedt.
- [22] A kérelmezett helytállóan mutatott rá arra, hogy a kérelmezők az adatszolgáltatás teljesítéséhez mindössze e-mailt küldtek, amelyben megjelölték a tagokat. Az e-mail egy L. I. nevű feladótól származott, ugyanakkor K. I. előgépelt neve volt rajta olvasható. Az e-mail semmilyen csatolmányt nem tartalmazott, a választási bizottság megalakulásának jegyzőkönyvét sem. E körben nem fogadható el az elsőfokú bíróság végzése a jóhiszeműség vonatkozásában. A csatolt, a választási bizottságot létrehozó jegyzőkönyvből sem állapítható meg, hogy milyen területen foglalkoztatott munkavállalók hozták létre a választási bizottságot. Az sem tisztázott, hogy az Ü.-ai és T. F. Üzemi Tanács működési területének munkavállalói kifejezték volna az irányú szándékukat, hogy ki akarnak válni a M. Üzemi Tanácsból, és a továbbiakban a főmérnökség szintjén kívánnak egy új választási körzetet kialakítani, új üzemi tanácsot létrehozni.
- [23] Az irányadó jogszabályi rendelkezések nem írják elő, hogy az üzemi tanácsokat minden esetben a törvényi

feltételeknek való megfelelés esetén a legkisebb szervezeti egységeknél kell létrehozni. Figyelemmel arra, hogy az M. Ü. Üzemi Tanácsa által létrehozott Választási Bizottság volt jogosult és köteles eljárni a bírósági döntés miatt megismételt választási eljárásban – hiszen létrehozása jogszerűen történt, fennállását a bíróság döntése nem érintette és a mandátuma sem járt le –, így a kérelmezett jogszerűen szolgáltatott adatot az M. Üzemi Tanács Választási Bizottságának. Ezen választási bizottság jogszerűen működött, választási körzete a M. Ü. teljes munkavállalói körére kiterjedt. Ezen tény kizárja az Ü. és T. F. Üzemi Tanács Választási Bizottsága megválasztásának jogszerűségét, mely miatt nem lehet jogosult az Mt. 241. §-a szerinti adatszolgáltatásra.

- [24] Amennyiben a munkáltató kiadta volna a személyes adatokat, abban az esetben eljárása ellentétes lett volna az Mt.-vel és az információs önrendelkezési jogról és az információ szabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (továbbiakban: Infotv.) rendelkezéseivel, valamint a 95/46/EK. rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló Európa Parlament és a Tanács 2016/679. rendeletében írottakkal is.
- [25] A másodfokú bíróság rámutat arra, hogy a munkáltatónál hatályos Választási Szabályzat IV. fejezetének 4. pontja szerint a választási bizottság mandátuma az új választási bizottság felállításáig szól. A hatályos választási szabályzat alapján az M. Üzemi Tanács Választási Bizottságának van élő mandátuma, ezért ez volt jogosult kikérni a munkavállalói adatokat és egyéb eljárási cselekményeket is végezni.

A kérelmezők felülvizsgálati kérelme és a kérelmezett felülvizsgálati ellenkérelme

- [26] A kérelmezők felülvizsgálati kérelmükben a jogerős végzés hatályon kívül helyezését és helyette a jogszabályoknak megfelelő döntés meghozatalát kérték oly módon, hogy a Kúria kötelezze a kérelmezettet, miszerint a Zrt. M. Ü.-án belül az Ü. F.-en mint önálló telephelyen az Ü. és T. Üzemi Tanács tagjainak a megválasztása érdekében megalakult Választási Bizottság részére adja meg a választásra jogosult, valamint a választható munkavállalók névsorát.
- [27] A kérelmezők álláspontja szerint a jogerős döntés eljárásjogi és anyagi jogi jogszabályokat sért.
- [28] Az eljárásjogi szabálysértések körében a Pp. 263. §-ára utalással kifejtette, hogy jogsértő a másodfokú bíróság végzésének azon állítása, amely szerint nem volt vitatott, hogy a Választási Szabályzat rendelkezéseinek megfelelően a korábban létrehozott választási bizottság megkezdte a megismételt választási eljárásához szükséges előkészületeket, aktualizálta a Választási Szabályzatot. Ez nem felel meg a valóságnak, mivel a kérelmezők éppen azon megállapítás ellen nyújtottak be fellebbezést, mely szerint az M. Ü. Választási Bizottságának a mandátuma jelenleg is fennállhat. A fellebbezésben részletesen kifejtették a kérelmezők ezzel kapcsolatos jogi álláspontjukat.
- [29] Eszerint a korábbi választási eredményt megsemmisítő végzés következményeként megvalósult az Mt. 252. § h) pontja szerinti tényállás, az M. Ü.-on megválasztott Üzemi Tanács megszűnt, ezáltal az Mt. 240. § (4) bekezdése szerinti tényállási

elem is, azaz Üzemi Tanács hiányában az új tanács megválasztásához szükséges új Választási Bizottságot kellett a munkavállalóknak létrehozni. Ilyen azonban nem történt. Az Mt. ezzel kapcsolatos szabályai kőgensek, azoktól kizárólag Üzemi Megállapodásban lehet az Mt. 267. § rendelkezései szerint eltérni. Ennek hiányában tehát a Választási Szabályzat minden, fentiekkel ellentétes rendelkezése érvénytelen. Eljárásjogi szabálysértés, hogy a másodfokú bíróság a kérelmezők fellebbezésében foglaltakkal kapcsolatban nem hozott döntést, nem vitatottnak tekintette a fellebbezéssel támadott tényállási elemet, ezzel megsértette a Pp. 370. § (1) bekezdését, 383. § (3) bekezdését és a 386. § (1) bekezdésében foglaltakat.

- [30] Az M. Üzemi Tanács választás egy új választás volt, amelynek során az Mt. 240. § rendelkezései szerint kellett volna eljárni, ugyanis az Mt. nem ad lehetőséget egy általános Választási Bizottság létrehozására, kizárólag az Mt. rendelkezései szerint bonyolítható le a választás, amely nem történt meg.
- [31] A kérelmezők álláspontja, hogy jelen eljárás tárgya az Ü. és T. F. Üzemi Tanács választásának a jogszerűsége, és nem az M. Üzemi Tanács választásának jogszerű vagy jogszerűtlen volta. Ezért erről jogszerűen nem rendelkezhetett volna a másodfokú bíróság, így megsértette a Pp. 342. § (1) bekezdését.
- [32] A kérelmezők által hivatkozott BH 2020.218. döntés alapján üzemitanács-választás lebonyolításával, illetve eredményének megállapításával kapcsolatos igény az üzemi tanáccsal szemben érvényesíthető. A hatályos Pp. perbeli jogképességgel a munkaügyi perekben a választási bizottságot nem ruházza fel, melyet az Mt.-ben foglalt, az üzemi tanács megválasztására, megalakulására és megszűnésére vonatkozó jogszabályi előírások is alátámasztanak. Az üzemi tanács ugyanis annak választása napján alakul meg, ugyanakkor az Mt. 252. § h) pontja alapján megszűnik, amennyiben a bíróság a választás eredményét megsemmisíti. Ezen anyagi jogi rendelkezésből is következően a választás lebonyolításával vagy eredményének megállapításával kapcsolatban az igény az üzemi tanáccsal, és nem a választási bizottsággal szemben érvényesíthető. A másodfokú bíróság ezzel összefüggésben megsértette a Pp. 33. §-át, 514. §-át, valamint az Mt. 249. §-át és 252. § h) pontját. Az indokolás hiányos, így sérült a Pp. 346. § (4) és (5) bekezdése.
- [33] Az anyagi jogi jogszabálysértések körében arra utaltak a kérelmezők, hogy a másodfokú végzés nem tartalmazott rendelkezést az eljárásban felmerült legalapvetőbb anyagi jogi problémáról, nevezetesen arról, hogy az Ü. és T. F. úgynevezett önálló telephelynek minősül-e, és ennek folyományaként a telephelyen foglalkoztatott munkavállalók jogosultak-e üzemi tanácsot választani. Erről a kérdéstről elsődlegesen kellett volna határozni, minden más ugyanis ennek a következménye.
- [34] A kérelmezők valamennyi, az ügyben előadott beadványukban hivatkoztak arra, hogy az Ü. F. az Mt. 236. § (1) és (2) bekezdése értelmében önálló, azaz „üzemi tanácsképes” telephelynek minősül tekintettel arra, hogy megvan a szükséges 50 fő feletti munkavállalói létszáma és vezetőjének az a jogköre, amelyet az Mt. 236. § (2) bekezdése említ.

- Kiemelendő, hogy az önálló telephely fogalma nem földrajzi, hanem szervezeti kérdés. E körben utaltak a kérelmezők az Mt. 236. § (1) és (2) bekezdésére.
- [35] Az Mt. hivatkozott rendelkezései szerint, ha az Ü.F. az Mt. 236. § (1) és (2) bekezdése értelmében önálló, azaz „üzemi tanácsképes” telephelynek minősül, és megvan a vezetőjénél az a jogkör, amelyet az Mt. 236. § (2) bekezdése említ, nem férhet kétség ahhoz, hogy a munkavállalók ebben a szervezeti egységben jogosultak üzemi tanácsot választani. Ennek a jognak a gyakorlása nem függ semmilyen más körülménytől, így attól sem, hogy a munkáltatónál működik-e másik választási bizottság és annak fennállta jogszerű-e. Ilyen feltételt az Mt. nem tartalmaz, az üzemi tanács választásának jogát kizárólag pozitív feltételhez köti. A jogerős döntés ezzel összefüggésben megsértette az Mt. 236. § (1) és (2) bekezdését, valamint a 262–264. § rendelkezéseit.
- [36] Amennyiben az Ü. F. önálló telephelynek minősül, úgy ott a munkavállalók üzemi tanácsot választhatnak, a választási eljárást le lehet bonyolítani, és ennek első törvényes lépése választási bizottság megalakítása, amelyre az Mt. 240. § (4) bekezdése alapján sor is került.
- [37] Abban az esetben, ha a kérelmezett nem volt birtokában minden szükséges adatnak, akkor rövid úton a kérelmezőkhöz fordulhatott volna annak pontosítása érdekében, így azonban sérült az Mt. 240. § (4) bekezdése.
- [38] Az M. Ü.-on a kérelem benyújtásakor nem volt megválasztott üzemi tanács, a megválasztásáról szóló eredményt az Ítéletábla megsemmisítette, így az ezzel összefüggő jelen másodfokú végzésben foglaltak megalapozatlanok, és nem vehetők figyelembe. A megsemmisítő döntés értelmében az M. Üzemi Tanács az Mt. 252. § a) pontja alapján megszűnt. Az Mt. 255. § b) pontja szerint pedig az üzemi tanács tagjainak megbízatása az üzemi tanács megszűnésével ugyancsak megszűnik.
- [39] Az új M. Üzemi Tanács megválasztásához tehát új választási bizottságot is létre kellett volna hozni az Mt. 240. § (4) bekezdése alapján. Ez nem történt meg, így az új M. Üzemi Tanács megválasztását előkészítő, a megsemmisítő döntést követően szabályszerűen meg nem választott választási bizottságnak történő kérelmezetti adatszolgáltatás jogszerűtlen, a munkavállalók adataival visszaélő kérelmezetti magatartást. A másodfokú bíróság megsértette az Mt. 252. § h) pontját és 255. § b) pontját, valamint a 240. § (4) bekezdésében foglaltakat.
- [40] Jelen eljárásban nem az a kérdés, hogy az Mt. előírja-e, hogy az üzemi tanácsot minden esetben a feltételeknek megfelelő legkisebb szervezeti egységben kell megválasztani. Az a kérdés, hogy a feltételeknek megfelelő szervezeti egységben jogosultak-e a munkavállalók üzemi tanácsot választani, erre a kérdésre pedig egyértelműen igen a válasz. A bíróság ezzel összefüggésben megsértette az Mt. 236. § (1) és (2) bekezdését és a 262–264. §-ban foglaltakat.
- [41] A másodfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy „a jogalkotó a munkavállalókra bízta annak eldöntését, hogy milyen szinten és hány üzemi tanácsot választanak”, azonban ezt a gondolatmenetet minden ok nélkül megváltoztatta, amikor az Mt. 236. § (1) és (2) bekezdésében foglalt rendelkezéseket megsértve kimondta, hogy az M. Üzemi Tanács megválasztásával kapcsolatban az előkészület kizárja az Ü. és T. F. Üzemi Tanács Választási Bizottság választásának a jogszerűségét. Olyan rendelkezést, amelyből ez a következtetés vonható le, az Mt. nem tartalmaz, ilyen jogszabályi előírást a másodfokú bíróság sem jelölt meg.
- [42] A másodfokú bíróság végzésében nem adja indokát annak, miért is volna jogszerűtlen az Ü. és T. F. Választási Bizottságának létrejötte és működése, ezért sérült a Pp. 346. § (5) bekezdése.
- [43] A kérelmezett felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős végzés hatályában való fenntartására irányult.
- [44] Álláspontja szerint a Választási Szabályzatban meghatározott részletes előírások összhangban vannak az Mt. rendelkezéseivel.
- [45] A másodfokú végzés egyértelmű rendelkezést tartalmaz arra, hogy a Választási Szabályzatot hatályosnak kell tekinteni, így a Pp. 370. § (1) bekezdésének, a 383. § (3) bekezdésének és a 386. § (1) bekezdésének megsértése sem valósulhatott meg.
- [46] Az ellenkérelemben foglaltak szerint az önálló telephely kérdését külön vizsgálnia nem kellett a másodfokú bíróságnak.
- [47] Az Mt. 240. § (4) bekezdéséből nem lehet a másodfokú végzés jogszabálysértő voltára következtetni. Ezen szakasz valóban azt rögzíti, hogy üzemi tanács hiányában a választási bizottságot a munkavállalók hozzák létre, azonban ebből a rendelkezésből nem következik, hogy a már jogszerűen létrehozott választási bizottság mandátuma lejár, és újat kell létrehozni.
- [48] Az Mt. nem írja elő, hogy bárkinek bármilyen okból kiadhatók lennének a munkavállalók személyes adatai, így az ezzel kapcsolatban előadott felülvizsgálati okfejtés alaptalan.
- [49] A másodfokú bíróság egyértelműen megállapította, hogy a kérelmezettnél hatályos Választási Szabályzat IV. Fejezetének 4. pontja szerint a választási bizottság mandátuma az új Választási Bizottság felállításáig szól. A hatályos Választási Szabályzat alapján az M. Üzemi Tanács Választási Bizottságnak van élő mandátuma, ez a választási bizottság az, aki jogszerűen kikérheti a munkavállalói adatokat, és egyéb eljárásjogi cselekményeket is megtehet.

A Kúria döntése és annak jogi indokai

- [50] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.
- [51] A Pp. 423. § (1) bekezdése alapján a Kúria a felülvizsgálati eljárás során a felülvizsgálati kérelem korlátai között, az ott megjelölt jogszabályok tekintetében vizsgálhatta a jogerős ítélet jogszabálysértő voltát figyelemmel a Pp. 523. §-ban foglaltakra is.
- [52] A felülvizsgálati eljárásban is irányadó tényállás szerint a M. Ü.-on egy üzemi tanács működött, amely ellátta a négy főmérnökség, köztük az Ü. és T. F. munkavállalóinak képviseletét is. Az M. Üzemi Tanács mandátuma 2021 novemberében két ciklust követően lejárt, melyet megelőzően létrehozta az M. Üzemi Tanács Választási Bizottságot. Ez lebonyolította 2021. november 10–16. között a választási eljárást, amelynek eredményét az ítéletábla végzésével megsemmisített.
- [53] Az Mt. 236. § (1) és (2) bekezdése alapján a munkavállalók a munkáltatónál vagy a munkáltató

- önálló telephelyén, részlegénél (továbbiakban: telephely), ha a munkavállalóknak a választási bizottság megalakítását megelőző fél évre számított átlagos létszáma a 15 főt meghaladja, üzemi megbízottat, ha az 50 főt meghaladja, üzemi tanácsot választanak. Önállónak minősül a munkáltató telephelye, ha vezetője az üzemi tanácsot megillető egyes részvételi jogok tekintetében jogkörrel rendelkezik.
- [54] Az üzemi tanács választásához szükséges munkavállalói létszám a főmérnökségen a felek által nem volt vitatott, és e körben elfogadható azon kérelmezői álláspont is, miszerint amennyiben legalább egy munkáltatói részjogosítvány megvan a telephely vezetőjénél, úgy már teljesül az Mt. 236. § (2) bekezdésében meghatározott feltétel is. Jelen esetben ez utóbbi bizonyított volt.
- [55] Ebből következően kisebb szervezeti egységek is jogosultak lehetnek üzemi tanácsot választani és választási bizottságot létrehozni, ha a fent részletezett törvényi feltételeknek megfelelnek. Nem előírás, hogy a legkisebb szervezeti egységeknél külön üzemi tanácsot kellene választani, de nincs is erre vonatkozó tiltó rendelkezés.
- [56] Az üzemitanács-választás jogszabályoknak megfelelő biztosítása a választási bizottság feladata. Az Mt. 240. § (1) bekezdése szerint ebbe beletartozik a választás előkészítése, lebonyolítása, valamint a választási eljárás részletes szabályainak megállapítása. A választási bizottság vonatkozásában a törvény akként rendelkezik, hogy amennyiben már létezik üzemi tanács, akkor a választási bizottság tagjait az üzemi tanács választja meg. A munkavállalók üzemi tanács hiányában hozzák saját maguk létre a választási bizottságot (Mt. 240. § (2) és (4) bekezdés).
- [57] Nem vitatott, hogy a kérelmezett rendelkezett Választási Szabályzattal, amelyben foglaltak azonban nem térhetek el az Mt. 267. § (5) bekezdés c) pontja alapján – mivel nem üzemi megállapodás – a számára kógens Mt. 240. §, 252–254. § előírásaitól. Az Mt. nem tartalmaz részletszabályokat a választás lebonyolítására, azok meghatározását bízza a választási bizottságra. Ebből következően tehát a Választási Szabályzatban kizárólag a választás rendjére, lebonyolítására vonatkozóan határozhatóak meg egyedi előírások, de olyan szabályokat nem tartalmazhat, amely az Mt. fenti rendelkezéseivel ellentétesek.
- [58] Az ítéletábra az M. Üzemi Tanács 2021. november 10–16. közötti választás eredményét megsemmisítő végzése következtében az Mt. 252. § h) pontja szerint megszűnt a megválasztott üzemi tanács, a két ciklus után leköszönt, 2021. novemberéig mandátummal rendelkező, a M. Üzemi Tanács Választási Bizottságot megalakító M. Üzemi Tanács megbízatása pedig az Mt. 254. § értelmében a döntés meghozatalakor bizonyosan lejárt. Az erre a választásra megalakított M. Üzemi Tanács Választási Bizottság mandátuma az Mt. 252. és 254. §-a, valamint a 240. § (2) és (4) bekezdés rendelkezései egybevetéséből következően nem nyúlhatott át olyan időszakra, amikor nem létezett üzemi tanács: az üzemi tanács lemondása, visszahívása, a munkáltató jogutód nélküli megszűnése, a választási eredmény megsemmisítése miatti megszűnése esetére az Mt. 254. §-a nem rendelkezik az üzemi tanács mandátumának meghosszabbodásáról, következésképp ilyen esetekben a következő (új) választás lebonyolítására jogosult választási bizottság létrehozására sem lehet felhatalmazása. Az Mt. 240. § (1) és (2) bekezdés és 244. § alapján a választási bizottság feladatait egy adott választás előkészítése, lebonyolítása és annak eredményei megállapítása jelentik. Azt ugyanis mindig az adott választást megelőzően hozzák létre. Ezért a választás megismétlésének elrendelésekor nem volt üzemi tanács, amelyik e választás lebonyolítására választási bizottságot alakíthatott, emiatt erre az esetre a Választási Szabályzat IV. Fejezetének 4. pontja rendelkezése jogszerűen nem volt alkalmazható, az üzemi tanács választásához a választási bizottságot a Mt. 240. § (4) bekezdése alapján a munkavállalók hozhatták létre.
- [59] Ezen ténynek a jelen jogvitában eljáró felek között a kérelmező kérelme teljesíthetősége körében van csak jelentősége.
- [60] Jelen esetben az Ü. F. megfelelt az Mt. 236. § (1) és (2) bekezdésében foglalt előírásoknak az üzemi tanács választása szempontjából – amely tényt a jogerős végzés sem tett vitássá –, és a fentebb kifejtettek szerint választási bizottságot is alakíthattak. Jelen jogvita szempontjából azonban a kérelmezett nyilatkozatára tekintettel annak is jelentősége van, hogy az adatokat kérő személyek választási bizottságnak tekinthetők-e, mely tényt a kérelmezett jogszerűen vitathatott.
- [61] A másodfokú bíróság helyesen rögzítette, hogy a kérelmezők az adatszolgáltatás teljesítéséhez mindössze egy e-mailt küldtek, amelyben megjelölték a tagokat. Ez az e-mail L. I. nevű feladótól származott, ugyanakkor K. I. előgépelt neve volt azon olvasható. Az e-mail semmilyen csatolmányt nem tartalmazott, a Választási Bizottság megalakulásának jegyzőkönyvét sem.
- [62] A kérelmezett a kérelmezők által újonnan létrehozott választási bizottság legitimációját kétségbe vonta, az adatok kiadása iránti kérelem teljesítésének megtagadásakor már hivatkozott arra, hogy az nem felel meg „a jogszabályi előírásoknak”, majd ellenkérelmében és az eljárás során mindvégig ezen álláspontját hangsúlyozta.
- [63] A másodfokú bíróság a bizonyítékok helytálló értékelésével rögzítette, hogy nem volt megállapítható, miszerint a kérelmezők által létrehozott választási bizottság megválasztását illetően megfelelt a jogszabályi előírásoknak, illetve ebből következően az sem, hogy jogszerűen igényelt adatkiadást az üzemi tanács megalakításához.
- [64] Az általuk az eljárásban csatolt, választási bizottságot létrehozó jegyzőkönyvből nem állapítható meg, hogy az Ü. és T. F. Üzemi Tanács működési területének munkavállalói kifejezték volna szándékukat arról, hogy az M. Üzemi Tanácsból ki akarnak válni, és főmérnökségi szinten új választási körzetet kívánnak kialakítani, és itt új üzemi tanácsot létrehozni. Arra sincsen adat, hogy a kérelmezőként megjelölt személyek milyen felhatalmazás alapján alakítottak választási bizottságot. Ezt támasztja alá a kérelmezett 2022. augusztus 18-án előterjesztett nyilatkozatának melléklete, amely szerint több munkavállaló az üzemigazgatóhoz írt levélben ugyancsak sérelmezte mindezt.

- [66] Mindezekre figyelemmel azt kellett megállapítani, hogy a munkavállalóknak jogszabály szerint volt lehetőségük az Ü. F. tekintetében üzemi tanács választására és választási bizottság létrehozására, azonban – a kérelmezett hivatkozása ellenére – a kérelmezők nem igazolták, hogy választási bizottságként megalakulásuk a munkavállalók akaratából történt, és ezért intézkedhettek az üzemi tanács megválasztása érdekében az adatok kiadása iránt.
- [67] Amennyiben a munkáltató kiadta volna a személyes adatokat a kérelmezőknek, abban az esetben intézkedése – a másodfokú bíróság helytálló okfejtése szerint – a személyes adatok kezelésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket sértette volna.
- [68] A bíróságok indokolási kötelezettségüknek eleget tettek, a tényállást megfelelően feltárták és abból – bár részben téves következtetést vontak le – az irányadó jogszabályok alapján érdemben helyes döntést hoztak. Így a kérelmezőknek Pp. 346. § (4) és (5) bekezdésének megsértésére hivatkozása alaptalan.
- [69] A kifejtettekre tekintettel a Kúria a jogerős végzést – indokbeli módosítással – hatályában fenntartotta a Pp. 424. § (1) bekezdésére figyelemmel, mivel a felülvizsgálati kérelem jogszabálysértés megállapítására nem adott módot.

(Kúria Mpk.VIII.10.003/2023/5.)

196A bírósághoz fordulás határideje kezdő időpontjaként az a körülmény bír jelentőséggel, hogy az érintett mikor szerzett tudomást az adott tényről. Amennyiben a vitatott intézkedés (jogsértés) nem jut az érdekelt fél tudomására, úgy az őt megillető igényérvényesítési eszközzel sem tud élni. Ha a kérelmezők magára a választás tényére vonatkozóan (lehet-e üzemi tanácsot választani, legitím volt-e a választási bizottság) éltek a bírósághoz fordulás jogával, erről legkésőbb a választás időpontjában tudomással bírtak, ezért a választás időpontjától számítandó az Mt. 289. § (1) bekezdésében előírt öt napos bírósághoz fordulási határidő [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 289. § (1) bek.].

A tényállás

- [1] A kérelmezett egy közlekedési cég üzemigazgatósági üzemi tanácsa, míg a kérelmezők szakszervezetek. A munkáltatónál 2022. szeptember 12–16. napján üzemitanács-választást tartottak. A kérelmezők számára 2022. szeptember 17-én kézbesítették a választás lebonyolításáról készült jegyzőkönyvet.

A kérelmezők kérelme a kérelmezett ellenkérelme

- [2] A kérelmezők a 2022. szeptember 22-én előterjesztett beadványukban kérték, hogy a bíróság a kérelmezettnél 2022. szeptember 12–16-án megtartott üzemitanács-választás eredményét semmisítse meg, valamint kötelezze a kérelmezettet költségük megtérítésére, arra figyelemmel, hogy a lebonyolított szavazás érvénytelen volt. Elsődlegesen arra hivatkoztak, hogy az üzemigazgatóság nem minősül a munka

törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (a továbbiakban: Mt.) 236. §-a szerinti önálló telephelynek, másodlagosan azzal érveltek, hogy a választást lebonyolító választási bizottságot az Mt. 240. § (4) bekezdésébe ütköző módon, a korábbi választási eredmény megsemmisítését követően megszünt Üzemi Tanács hiányában nem a munkavállalók hozták létre, így a választási bizottság valamennyi intézkedése és az ennek nyomán megtartott választás érvénytelen volt.

- [3] A kérelmezett az ellenkérelmében a kérelem elutasítását kérte többek között arra hivatkozva, hogy a kérelem elkésztett.

Az első- és másodfokú bíróság határozata

- [4] A törvényszék végzésében a kérelmet az igényérvényesítési határidő elmulasztására tekintettel visszautasította, megállapítva, hogy az Mt. 289. § (1) bekezdése által meghatározott öt napos igényérvényesítési határidő 2022. szeptember 16-án kezdődött.
- [5] A kérelmezők fellebbezése alapján eljáró ítéletábla végzésével az elsőfokú bíróság végzését helyben hagyta. Az elsőfokú bíróság álláspontjával egyezően megállapította, hogy a kérelmezők kérelme az annak benyújtására nyitva álló jogvesztő határidőn túl érkezett. Határozata indokolásában hivatkozott a Kúria Mfv.II.10.478/2013/5. számú, illetve Mfv.II.10.479/2013/4. számú döntésére, melyek egyértelműen rögzítik, hogy a határidő számítása szempontjából annak a választási eredménynek az időpontja az irányadó, amely vonatkozásában jogorvoslatot kezdeményeztek. Hivatkozott továbbá az Mt. 249. §-hoz fűzött indokolásra, amely szintén azt támasztja alá, hogy az adott eseményt követően lehet bírósághoz fordulni. Erre tekintettel megállapította, hogy az elsőfokú bíróság helyesen jutott arra a következtetésre, hogy a kérelem előterjesztésére nyitva álló határidő 2022. szeptember 16-án kezdődött és a kérelmezőknek 2022. szeptember 21-ig lett volna lehetősége az igényérvényesítésre.

A felülvizsgálati kérelem és felülvizsgálati ellenkérelem

- [6] A jogerős végzés ellen a kérelmezők terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet, melyben kérték, hogy a Kúria azt helyezze hatályon kívül, és az elsőfokú bíróságot kötelezze új eljárás lefolytatására. Érvelésük szerint addig, amíg részükre a választásról készült jegyzőkönyvet nem küldték meg, annak tartalmát nem ismerhették, így nem nyílt meg számukra az igényérvényesítési határidő, hiszen kizárólag a jegyzőkönyv tartalmából volt megállapítható az esetleges szabályszegés, amelyre kérelmükben hivatkoztak. Bizonyítási indítványaik között csatolták a támadott jegyzőkönyvet és az annak átvételét igazoló e-mail üzenetet, és nyilatkoztak azzal kapcsolatban, hogy a jegyzőkönyv átvételétől, 2022. szeptember 17-től számított öt napon belül, 2022. szeptember 22-én nyújtották be kérelmüket.
- [7] Jogszabálysértőnek ítélték az elsőfokú bíróság azon megállapítását is, hogy a kérelmezők a hivatali idő lejártát követően nyújtották be kérelmüket, így az nem azon a napon, hanem a következő napon minősült teljesítettnek tekintettel a Pp. 612. §-ára.

- Kérelmüket nem 2022. szeptember 23-án, hanem szeptember 22-én, az Mt. 289. § (1) bekezdésében rögzített 5 napos határidő megtartásával terjesztették elő.
- [8] Álláspontjuk szerint a választás eredményével kapcsolatban, az arról készült jegyzőkönyv közlésének a napját követő naptól számított öt napon belül voltak jogosultak bírósághoz fordulni. A kérelmezők kizárólag a jegyzőkönyv tartalmának a megismerését követően kerültek abba a helyzetbe, hogy megítélik, történt-e jogszabálysértés, a választási bizottság az Mt. hivatkozott rendelkezéseit betartva járt-e el.
- [9] Az 2022. szeptember 22-én határidőben benyújtottnak tekintendő, ezért annak érdemi elbírálását kérték. Az anyagi jogszabálysértés kihatott az ügy érdemi elbírálására is, így a határozat hatályon kívül helyezése indokolt.
- [10] A kérelmezett felülvizsgálati ellenkérelmében kérte, hogy a felülvizsgálni kért végzést a Kúria hatályaiban tartsa fenn, mivel az megfelel a jogszabályoknak.
- [11] Érvelése szerint a kérelmezők figyelmen kívül hagyták azt a tényt, hogy az üzemitanács-választást azért támadják, mert véleményük szerint a M. Ü. nem minősült önálló telephelynek, illetve másodlagosan azért, mert a választási bizottság nem volt szabályosan megalakítva, mivel azt nem közvetlenül a munkavállalók hozták létre, az üzemitanács-választásra a korábbi üzemi tanács választási eredményének megsemmisítését követően a választási bizottságnak nem is lett volna lehetősége, illetve azért, mert a részükre csak 2022. augusztus 12-én küldték meg a Választási Szabályzatot.
- [12] Érvelése szerint a felülvizsgálati kérelemben a kérelmezők úgy próbáltak érvelni, mintha az üzemi tanácsi választások kiírásáról, az azt lebonyolító választási bizottságról csupán a választás eredményéről szóló jegyzőkönyvből szereztek volna tudomást. A kérelmezők előtt már a választások kiírásától ismert volt az üzemitanács-választások időpontja, illetve az is, hogy arra a M. Ü. keretében kerül sor, így a kérelmezők az általuk vitatott jogsértésekről már jóval a választások kezdete előtt tudomással bírtak. A kérelmezők kérelme nem állította semmilyen módon azt sem, hogy az általuk állított jogsértés milyen módon hatott ki a választások eredményére, így esetükben továbbra is irányadó a Kúriának az elsőfokú eljárásban felhívott eseti döntéseiben kifejtett álláspont.
- [13] A hivatali idő fogalma vonatkozásában a jogerős végzés kifejezetten rámutatott arra, hogy mindez nem bírt relevanciával az adott ügyben, mivel a kérelem előterjesztésére nyitva álló határidő 2022. szeptember 16-án kezdődött.
- A Kúria döntése és annak jogi indokai**
- [14] A felülvizsgálati kérelem nem megalapozott.
- [15] A hatályos Mt. – a korábbi Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvényhez képest – részletesebben és pontosabban rendelkezik az üzemitanács-választás lebonyolításával kapcsolatos vitáról. Az Mt.-hez fűzött miniszteri indokolás szerint a szabályozás célja az eljárás gyors befejezése: erre tekintettel mondja ki az Mt. 249. § (1) bekezdése és 289. § (1) bekezdése, hogy a munkavállaló, a munkáltató, továbbá a munkáltatónál képvisellel rendelkező szakszervezet a jelöléssel, a választás lebonyolításával vagy eredményének megállapításával kapcsolatban 5 napon belül bírósághoz fordulhat.
- [16] Az Mt. nem rendelkezik arról, hogy az öt napos igényérvényesítési határidőt mikortól, a sérelmezett intézkedés bekövetkezésétől vagy az arról való tudomásszerzéstől kell-e számítani. A másodfokú bíróság végzésében hivatkozott eseti döntések valóban azt tartalmazzák, hogy „a határidő számítása szempontjából annak a választási eredménynek az időpontja az irányadó, amely vonatkozásában a jogorvoslat kezdeményezésére kerül sor” [31. bekezdés].
- [17] Ugyanakkor ezek a határozatok azt rögzítették, hogy a választási eljárás egyes eseményeit külön-külön lehet támadni az öt napos határidőn belül. Ezen ügyekben nem azt a kérdést vizsgálták a bíróságok, hogy a határidő a jogsértés bekövetkezésekor vagy a tudomásszerzéskor kezdődik-e.
- [18] A bírósághoz fordulás határideje kezdő időpontjaként az a körülmény bír jelentőséggel, hogy az érintett mikor szerzett tudomást az adott tényről. Amennyiben a vitatott intézkedés (jogsértés) nem jut az érdekelt fél tudomására, úgy az őt megillető igényérvényesítési eszközzel sem tud élni. A jogszabály céljával és rendeltetésével ellentétes lenne olyan gyakorlat legitimálása, amely lehetővé tenné, hogy amennyiben a választási bizottság nem vagy késedelmesen küldi meg a választásról szóló jegyzőkönyvet, úgy ellehetetlenülne vagy jelentősen megnehezülne az érdekelt igényérvényesítési lehetősége. Erre figyelemmel helyes a felülvizsgálati kérelem azon megállapítása, hogy a határidő a sérelmezett jogsértésről való tudomásszerzéskor kezdődik, nem a jogsértés megtörténtekor.
- [19] Ezen felül azonban szükséges azt vizsgálni, hogy az üzemi tanács választása során a választási eljárás melyik stádiumával összefüggésben él az érdekelt a bírósághoz fordulás jogával: melyik választási eredményről való tudomásszerzés időpontja lesz az irányadó az öt napos határidő számításakor.
- [20] Az irányadó és az eljárás során is hivatkozott precedenshatású egyedi ügyekben hozott határozatok szerint [Mfv.II.10.479/2013/4., Mfv.II.10.478/2013/5.] az Mt. az egyes választási eseményekkel összefüggésben is biztosítja a bírói út igénybevitelét nem csak a választási eredmény megállapítását követően.
- [21] Ennek megfelelően olyan esetben is lehetőség van a bírói út igénybevitelére és megállapításra irányuló kérelem előterjesztésére, amikor még nem született választási eredmény, vagy egyébként olyan eljárási szabályszegés történt, amely a választás eredményét nem befolyásolja. Ennek megfelelően a határidő számítása szempontjából annak a választási eseménynek az időpontja az irányadó, amely vonatkozásában a jogorvoslatot kezdeményezik.
- [22] Bár az Mt. 249. §-a a jelöléssel, a választás lebonyolításával vagy eredményének megállapításával kapcsolatban teszi lehetővé a bírói út igénybevitelét, az ítélkezési gyakorlat értelmében – fenntartva a korábbi Mt. lényegében azonos szabályára kialakított gyakorlatot – a választási bizottság létrehozása tárgyában is önálló kérelem terjeszthető elő [Mfv.II.10.197/2014/4., Mfv.II.10.443/2014/4.].

- [23] Mivel a vizsgált ügyben a kérelmezők magára a választás tényére vonatkozóan (lehet-e üzemi tanácsot választani, legitim volt-e a választási bizottság) éltek a bírósághoz fordulás jogával és erről már legkésőbb a választás időpontjában tudomással bírtak, elmulasztották az Mt. 289. § (1) bekezdésében előírt öt napos bírósághoz fordulási határidőt.
- [24] Helytállóan állította a kérelmezett, hogy az Mt. 24–25. §-ai megsértésére vonatkozó felülvizsgálati érvelésnek nem volt relevanciája az adott ügyben, mivel a kérelem előterjesztésére nyitva álló határidő az előző napon, 2022. szeptember 21-én lejárt.
- [25] Az eljáró bíróságok döntése nem sértette a felülvizsgálati kérelemben megjelölt jogszabályokat, így a Kúria a jogerős végzést a Pp. 424. § (1) bekezdésére figyelemmel hatályában fenntartotta.

(Kúria Mpk.VIII.10.014/2023/4.)

KÖZIGAZGATÁSI KOLLÉGIUM

197 Az Air. és a Kp. fellebbezésre jogosult tudomására, illetve önhibán kívüliségre vonatkozó szabályai következtében nincs eljárásjogi akadály annak, hogy – az egyéb törvényi feltételek megtartása esetén – a felperes a közigazgatási per keretei között hivatkozzon a büntetőeljárásnak a megelőző eljárásban már értékelt tanúvallomásaival szemben álló, szintén a büntetőeljárásban keletkezett, de később ismertté vált bizonyítékára [2017. évi I. törvény (Kp.) 78. §; 2017. évi CLI. törvény (Air) 124. §; 2017. évi XC. törvény (Be.) 100. §, 101. §].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes árbevételre a perbeli időszakban üzletviteli tanácsadásból, humán erőforrás tanácsadásból, személyzeti szolgáltatások nyújtásából, flotta kezelésből, pályázat írásai és pályázat adminisztrációs tevékenységéből származott. A 2012–2013. években kötött reklámszolgáltatásra vonatkozó keretszerződést és fogadott be reklámszolgáltatásról szóló számlákat, melyek adótartalmát levonásba helyezte.
- [2] A NAV Dél-dunántúli Bűnügyi Igazgatósága üzletszerűen és bünszervezetben elkövetett költségvetési csalás büntette és más bűncselekmények miatt büntetőeljárást indított F.K. és társai ellen. A IV. rendű vádlott a felperes tulajdonosa és ügyvezetője volt. A nyomozati szakasz vádemeléssel zárult.
- [3] Az elsőfokú adóhatóság a 2012. február 1. és 2012. március 31., valamint a 2012. július 1. és 2016. október 31. közötti időszakra áfa adónemben adóellenőrzést végzett a felperesnél. Ennek során értékelték a felperes által átadott iratokat, a bevallásokat, az elektronikus számlázás adatait. A számlakibocsátóknál - ahol lehetett - kapcsolódó vizsgálatot folytattak le, ahol ez már nem volt lehetséges a korábbi ellenőrzések adatait, bizonyítékait értékelték. Nyilatkoztatták az ügyvezetőket, felperes ügyvezetőjét, egyes munkavállalókat.
- [4] A büntetőeljárást folytató Pécsi Törvényszéktől alperes a bűnjelek közül beszerezte a felperessel kapcsolatos, korábbiakban lefoglalt iratokat. A büntetőeljárás további iratai közül az alperes figyelembe vette a büntetőeljárás során kirendelt igazságügyi szakértő véleményét, P. B. és a felperesi ügyvezető gyanúsítottai vallomását.
- [5] Az elsőfokú adóhatóság a 2012. február – március, 2012. július – december, 2013. január, 2013. március – december, 2014. január- december, 2015. január – december és 2016. január – október hónapokra áfa adónemben összesen 126 870 000 forint adóhiánynak minősülő adókülönbötzetet állapított meg, 50%-os mértékű adóbírságot szabott ki és késedelmi pótlékot számított fel. Kitért arra, hogy felperes az ellenőrzési jegyzőkönyvet a kézbesítési vélelem beálltát követően, 2021. július 26-án töltötte le. A vélelmezett 2021. július 22-i kézbesítési dátumhoz képest a jogvesztő határidő 2021.

augusztus 23-án letelt, felperes azonban csak szeptember 6-án tett észrevételt, így azt az elsőfokú adóhatóság nem vette figyelembe.

- [6] Az alperes a határozatával az adóbírság és a következő időszakra átvihető követelés tekintetében megváltoztatta az elsőfokú döntést, egyebekben helybenhagyta. Indokolása szerint a felperes és a versenyzetető társaságok közötti gazdasági események megtörténtek, az 5/2016. (IX. 26.) KMK vélemény 3. esetkőre valósult meg azzal, hogy a gazdaságilag kirívóan észszerűtlen tartalmú szerződésekből, a szerződéskötések módjából és a számlaösszegek visszajuttatásából a felperes aktív, a jogellenes adóelőny megszerzése érdekében tanúsított tevételes magatartására lehet következtetni. Az EUB által a Halifax ügyben kidolgozott teszt elemei fennállnak, bizonyított, hogy a felperes ügyletei a rendeltetésszerű joggyakorlás elvébe ütköznek. A gazdasági cél nélküli ügyletekkel olyan láncolat lett kialakítva, amelynek egyedüli célja az adólevonási jog lehetőségének megteremtése felperes részére, azzal kárt okozva az államháztartás alrendszerének.
 - [8] Az alperes határozatát az adóigazgatási rendtartásról szóló 2017. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Air.) 97. § (2) bekezdésére, a 99. § (1)–(2) bekezdésére, az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: Áfa tv.) 120. § a) pontjára, a 127. § (1) bekezdés a) pontjára, a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 15. § (3) bekezdésére, a 165. § (1)–(2) bekezdésére, a 166. § (2) bekezdésére és az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény (a továbbiakban: Art.) 1. §-ára alapította.
- A kereseti kérelem**
- [9] A felperes a keresetében több okból kezdeményezte az alperesi határozat bírósági jogorvoslatát. Előadta, az alperes a bizonyítékok téves értékelésével, egyes bizonyítékok figyelmen kívül hagyásával a jogügyletek tartalmi tisztázásának, a javára szolgáló tények feltárásának elmulasztásával hozta meg határozatát. Az elsőfokú adóhatóság nem vette figyelembe határidőben benyújtott észrevételét; a jegyzőkönyvet 2021. augusztus 6-án töltötte le. Az adóhatóságnak nem volt lehetősége folyamatban lévő büntetőeljárásból bizonyítékok átvételére. Az alperes egy teljesen más időszak vonatkozásában és más eljárásban (büntetőeljárás) összegyűjtött információkat felhasználva tett a terhére megállapításokat, amely sérti az Air. 4. §-ban foglalt egyedi elbírálás elvét. Az adóhatóság nem támasztotta alá, hogyan került felhasználásra a büntetőeljárás iratanyaga. Hivatkozott a Kúria Kfv.I.35.594/2016. és Kfv.I.35.144/2017/6. számú ítéleteire. Az adóbírság mértéke sérti az Áfa tv. 55. § (2) bekezdését, figyelemmel a Kúria Kfv.I.35.248/2018/6. számú döntésére. Indítványozta az ügyvezető tanúkenti meghallgatását.

Az elsőfokú bíróság ítélete

- [10] Az elsőfokú bíróság jogerős ítéletével elutasította a felperes keresetét.
- [12] Alaptalanul hivatkozott a felperes arra, hogy az adóhatóság nem használhatta volna fel a le nem zárt büntetőeljárásból származó bizonyítékokat. A bírói engedélyhez nem kötött, nem titkos információgyűjtés keretében az adóellenőrzés során felhasznált, a büntetőeljárásból származó, a vizsgált gazdasági eseményekre információkat tartalmazó tanúvallomások, gyanúsítottai vallomások felhasználásának megítélése eltér a leplezett nyomozati cselekmények útján beszerzett bizonyítékok felhasználásának megítélésétől. Titkos információgyűjtés eredményeként beszerzett bizonyítékot a perbeli ügyben az alperes nem használt fel, ilyen konkrét bizonyítékot a felperes sem jelölt meg keresetében. Az alperes határozatában a jegyzőkönyvi mellékletre utalással tételesen megnevezte, mely bizonyítékokra alapította megállapításait, a megjelölt bizonyítási eszközöket pedig az elsőfokú adóhatóság jegyzőkönyvéhez mellékletként csatolta, így azok a felperesnek is rendelkezésre álltak, azokat megismerhette. A felperes iratellenesen állította, hogy nem igazolt, miként került felhasználásra a büntetőeljárás iratanyaga. Az adóhatósági iratok kifejezetten rögzítik, hogy a nyomozó hatóság és a Pécsi Törvényszék engedélyezte az általuk megküldött tanúvallomásoknak és egyéb keletkezett iratoknak az ellenőrzés során történő felhasználását.
- [13] A büntetőeljárás során beszerzett bizonyítékoknak az alperes általi felhasználására az Air. 99. § (1) bekezdése, és a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 100. § (4) és 101. § (1) bekezdése kellően egyértelmű és pontos jogalapot ad. Létezik tehát olyan törvényi rendelkezés, amelyik lehetővé teszi a büntetőeljárás iratainak átemelését a közigazgatási eljárásba, ezen kívül jogszabály nem támaszt többletkövetelményt a bizonyítási eszköz adóhatóság általi megismerésére és annak felhasználására. Nem jogszerűtlen a párhuzamosan folyó és még be nem fejezett büntetőeljárás keretében jogszerűen beszerzett bizonyítékok felhasználása a közigazgatási eljárás keretében, amennyiben a tisztességes eljárás garanciái érvényesülnek. E körben a felperes nem hivatkozott arra, hogy e jogai sérültek volna, a Kúria Kfv.I.35.594/2016. és Kfv.I.35.144/2017/6. számú ítéleteire utalva állította, hogy a büntetőeljárásból származó bizonyítékok felhasználására jogszabálysértő módon került sor. Nem állította azonban azt, hogy ezeket a bizonyítékokat nem ismerhette meg, azok értékelését nem vitathatta, vagy hogy a bizonyításra vonatkozó eljárási jogának gyakorlása elől elzárta volna az adóhatóság.
- [14] A felperes az alperes által értékelt bizonyítékokat a közigazgatási eljárásban megismerhette, e bizonyítékok beszerzésének jogszerűségét és értékelését vitathatta, lehetősége volt a lefolytatott bizonyításhoz kapcsolódóan indítványok tételére. Mindezt azonban a felperes nem tette meg, ezért garanciális jogai nem sérültek.
- [15] A számlakibocsátás körülményeire nézve felperes részletes kereseti előadás nélkül vitatta az alperes tényállás tisztázási kötelezettségének megsértését, de csak azt jelölte meg jogsérelemként, hogy az alperes a megállapításait, a felperes család magatartását, aktív szerepét nem bizonyította, a döntés feltételezésen alapul, más időszakra vonatkozó büntetőeljárás iratait használta fel.
- [16] Ügyszintén nem tartalmaz részletes tényállítást és okfejtést a felperes keresete, hogy mik azok az előadások melyeket az alperes indokolás nélkül figyelmen kívül hagyott, és melyek a javára fel nem tárt tények. A perben a felperest terheli a bizonyítás, a keresetben nem elegendő egyszerű hivatkozás szintjén vitássá tenni az alperesi ténymegállapítások megalapozottságát. Az önmagában álló, az alapul szolgáló indokokat be nem mutató kereseti hivatkozás alaptalan.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [18] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására utasítását kérte, másodlagosan az alperesi határozatnak az elsőfokú határozatra is kiterjedő hatályon kívül helyezését indítványozta, az elsőfokú hatóság új eljárásra kötelezésével. A megelőző közigazgatási eljárás, álláspontja szerint jogszabályellenes jellegének bemutatását követően arra hivatkozott, hogy a jogerős ítélet sérti a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) bizonyításra vonatkozó 263. § (1), valamint a 276. § (1) bekezdését.
- [19] Hangsúlyozta, hogy egy folyamatban lévő büntetőeljárás iratainak felhasználása történt az adóigazgatási eljárásban. A tanúvallomásokat az eljárás során visszavonták, illetve módosították, amit a felperes hivatkozása ellenére az elsőfokú bíróság nem vett figyelembe. Az adóhatóság által irányadónak tekintett tények, körülmények nem felelnek meg az Air. 99. § (1) bekezdésében előírt kellően bizonyított jellegnek. A büntetőeljárás során tett gyanúsítottai vallomás nem minősülhet ilyen kellően bizonyított ténynek, tekintettel arra, hogy a büntetőeljárás során a gyanúsítottat igazmondási kötelezettség nem terheli, védekezését szabadon alakíthatja ki. Az is megállapítható, hogy egyetlen tanúvallomás sem tekinthető ilyen kellően bizonyított ténynek, amennyiben az a későbbiek során módosításra, visszavonásra kerül. A Be. 101. § (1) bekezdése valóban lehetővé teszi az ügyiratok megismerését az adóhatóság, illetőleg a bíróság számára a törvényben meghatározott feladatok ellátásához szükséges mértékben és időtartalomban, ez azonban nem egyenértékű azzal, hogy bizonyítási eszközként lehessen alkalmazni ezen iratokat egy közigazgatási eljárás során. Az adóhatóságnak csak arra van lehetősége a jogszabály alapján, hogy az iratok megvizsgálását követően levont következtetéseit rögzítse a jegyzőkönyvbe, illetőleg határozatában, arra azonban nincs, hogy magukat a jegyzőkönyveket tegye az eljárás tárgyává.
- [20] A közigazgatási perben tartott határnapot megelőzően fél évvel a Pécsi Törvényszék előtt folyamatban lévő büntetőeljárásban olyan releváns tanúvallomások keletkeztek, amelyet az elsőfokú bíróság elmulasztott figyelembe venni, amelynek következtében sérültek felperes alapvető eljárási jogai. Ezek közé tartozik P. A., Sz.V., G.-né H.H. és P. B. tanúvallomása. Ezek azt szemléltetik, hogy az eljárás során a tanúk több alkalommal megváltoztatták vallomásukat, amelyre való

tekintettel bizonyítékként történő felhasználásuk aggályos. Együttal a legutolsó vallomásaik egytől egyig azt tartalmazzák felperes vonatkozásában, hogy a revízió által tett megállapítások nem helytállóak. Ennek ellenére az elsőfokú bíróság csak az eljárást megelőző egy éven belül keletkezett iratokat tanulmányozta át, holott a jogi képviselő a tárgyalás során tett ilyen előadást. Az elsőfokú bíróságnak a szabad bizonyítás elve alapján meghozott ítélet indokolásában számot kellett volna adnia arról, hogy milyen okból mellőzte azt a bizonyítási cselekményt, amely alapján szükség lett volna a büntetőeljárás során későbbiekben keletkezett iratok teljes körű vizsgálatára is a tényállás teljes körű feltárása érdekében. Ez azonban elmaradt, és emiatt a jogerős ítélet az ügy érdemére kiható módon jogszabálysértő.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [22] A felperes felülvizsgálati kérelme nem alapos.
- [24] A Kúria már többször kifejtette, hogy a közigazgatási határozatok tényállási elemei a büntetőeljárásban hozott döntésektől függetlenül fennállnak vagy éppen alaptalanok. Más az egyes eljárások tárgya, más az alanya és alapvetően más a követendő szempontrendszer. Az alperesi határozat jogszerűsége nem a büntetőeljárás kimenetelétől, hanem kizárólag attól függ, hogy az alperes megtartotta-e az irányadó anyagi és eljárási szabályokat. Ez nem befolyásolja azt a bizonyításra tartozó kérdést, hogy a büntetőeljárás adatai, bizonyítékai felhasználhatók-e, illetőleg miként használhatók fel a megelőző eljárásban, majd a közigazgatási perben. (Pl. Kfv.I.35.510/2012/4., Kfv.I.35.538/2016/5., Kfv.I.35.576/2016/7., Kfv.I.35.146/2018/5., Kfv.I.35.416/2019/4., Kfv.I.35.090/2020/6., Kfv.I.35.210/2022/9. határozatok.)
- [25] Az adóhatóságnak az őt az Air. 99. § szabályai szerint terhelő tényállás tisztázási, és bizonyítási kötelezettség teljesítése során az Air. 58. §-ának megfelelően bizonyítási eljárást kell lefolytatni. Ennek keretében minden olyan bizonyíték felhasználható, amely a tényállás tisztázására alkalmas, és a bizonyítás módját az adóhatóság – ha törvény eltérően nem rendelkezik – szabadon választja meg. Az ellenőrzési eljárásban bizonyítéknak a büntetőeljárásból beszerzett adatok, információk tekintendők, és nem a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott jegyzőkönyvek. A jegyzőkönyvek mint a bizonyítékokat hordozó bizonyítási eszközök jelentek meg az adóigazgatási eljárásban. A felperes keresetét az elsőfokú bíróság ennek megfelelően értékelte, az adóhatóság által a nyomozati eljárás során beszerzett adatokat tekintette a tényállás feltáráshoz felhasznált bizonyítéknak. A Kúria itt utal arra, hogy – miként az elsőfokú bíróság is megállapította – alperes nem kizárólag a büntetőeljárásból nyert bizonyítékokra alapította határozatát, hanem ezt meghaladóan is széles körű bizonyítást folytatott le.
- [26] Annak vizsgálata során, hogy a büntetőeljárás adatai, bizonyítékai felhasználhatók-e, illetőleg miként használhatók fel a megelőző eljárásban, majd a közigazgatási perben, az elsőfokú bíróság helytállóan járt el. A büntetőeljárásból beszerzett bizonyítékok adóigazgatási eljárásban történő beszerzésével és felhasználásával összefüggésben jogszerűen különítette el a titkos információ gyűjtésből és a nem titkos, nyílt eljárásokból származó bizonyítékok adóhatóság általi bekérésére, megismerésére vonatkozó szabályokat. A tényeknek megfelelően rögzítette, hogy a perbeli esetben nem került sor titkos információ gyűjtésre, és hogy a büntető bíróságra irányadó Be. 100. § (4) és 101. § (1) bekezdése szerinti szabályokat megtartották. A megismerési szabályok érvényesülését felperes sem vitatta, azt pedig a Kúria már az előzőekben megállapította, hogy az adóhatóság a megismert adatokat, információkat felhasználhatta bizonyítékként.
- [27] Arra is kitért már az előzőekben a Kúria, hogy az alperesi határozat jogszerűsége nem a büntetőeljárás kimenetelétől, hanem az adóigazgatási eljárásban folytatott bizonyítási eljárás eredményességétől, a bizonyítékokon alapuló tényállás megalapozottságtól függ. Az is megállapítható, hogy az Air. szabályai a bizonyítás körében nem teszik lehetővé az eljárás felfüggesztését, továbbá a bizonyítás színterétől szolgáló ellenőrzési eljárásra szigorú határidőket tartalmaznak. Ennek következtében a büntetőeljárás eredményének bevétele, azaz az adóigazgatási eljárás felfüggesztése eljárás jogilag nem lehetséges, a bizonyítás szempontjából pedig szükségtelen.
- [28] Az Air. 124. § (3) bekezdése alapján a fellebbezésben és a fellebbezés alapján indult eljárásban – semmisségi okon kívül – nem lehet olyan új tény állítani, illetve olyan új bizonyítékra hivatkozni, amelyről a fellebbezésre jogosultnak az elsőfokú döntés meghozatala, ellenőrzés esetén az észrevétel benyújtására nyitva álló határidő letelte előtt tudomása volt, azonban a bizonyítékot az adóhatóság felhívása ellenére nem terjesztette elő, a tényre nem hivatkozott. A Kp. 78. § (4) bekezdése szerint a megelőző eljárás idején fennálló, de a megelőző eljárásban nem értékelt tényre, körülményre a felperes vagy az érdekelt akkor hivatkozhat, ha azt a megelőző eljárásban a közigazgatási szerv arra való hivatkozása ellenére nem vette figyelembe, azt önhibáján kívül nem ismerte, illetve arra önhibáján kívül nem hivatkozott.
- [29] A büntetőeljárásban keletkezett és az adóigazgatási eljárásban bizonyítékként felhasznált tanúvallomások a büntetőeljárás során módosulhatnak. Alperes felülvizsgálati ellenkérelemben helytállóan hivatkozott arra, hogy a megelőző eljárás lezárását követően ez a tartalom már nem lehet az adóigazgatási eljárás tárgya. Az Air. és a Kp. fellebbezésre jogosult tudomására, illetve önhibán kívüliségre vonatkozó szabályai következtében azonban nincs eljárásjogi akadály annak, hogy – az egyéb törvényi feltételek megtartása esetén – a felperes a közigazgatási per keretei között hivatkozzon a büntetőeljárás már értékelt tanúvallomásával szemben álló, szintén a büntetőeljárásban ismertté vált bizonyítékra.
- [30] A felperes azonban az elsőfokú bíróság előtt semmilyen módon nem hivatkozott a büntetőeljárás – álláspontja szerint – korábbiaknak ellentmondó tanúvallomásaira, ilyen előadást először a felülvizsgálati kérelemben tett. Az elsőfokú bíróság egy tárgyalást tartott. A 108.K.700.874/2022/13. számú tárgyalási jegyzőkönyv – az egyéb

figyelmeztetések mellett – tartalmazza az alperesi ellenkérelemben megjelölt Kp. 78. § (3) bekezdésére, a bizonyítási indítványok előterjesztésére vonatkozó tájékoztatást. A felperes azonban a büntetőeljárás tekintetében nem élt bizonyítási indítvánnyal. Az el nem hangzott indítvány el nem bírálásával az elsőfokú bíróság nem sérthetett jogszabályt.

- [31] A jogerős ítélet a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból nem tekinthető jogszabálysértőnek. Ezért a Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálati kérelemmel nem támadott részét nem érintette, támadott részében a Kp. 121. § (2) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

(Kúria Kfv.I.35.013/2023/8.)

198 Az Európai Parlament és a Tanács 261/2004/EK rendelet 7. cikk (1) bekezdésében meghatározott kártalanítási összeg fizetésére vonatkozó kötelezettség előírásáról a fogyasztóvédelmi hatóság jogosult rendelkezni [1997. évi CLV. törvény (Fgytv.) 47. § (1) bek. c) és i) pont, 45/A. § (2) bek.; 25/1999. (II. 12.) Korm. rendelet 27. § (3), (4) bek.; 261/2004/EK Parlament és Tanács rendelete (Rendelet) 7. cikk (1) bek. c) pont, 16. cikk].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az (...) foglalási számú külföldi utasok a felperesi légi fuvarozó 2019. szeptember 22-i járatának három órát meghaladó késésével kapcsolatban az alperesnél mint fogyasztóvédelmi hatóságnál bejelentéssel éltek annak érdekében, hogy kötelezze a felperest (a továbbiakban úgyis mint: légitársaság) – az Európai Parlament és a Tanács visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról, és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 261/2004/EK rendelete (a továbbiakban: Rendelet) 5. cikk (1) bekezdés c) pontja megsértésének orvoslása érdekében – a Rendelet 7. cikke szerinti kártalanítás megfizetésére.
- [2] Az alperes a bejelentés alapján fogyasztóvédelmi eljárást indított, melynek eredményeként megállapította, hogy a felperes megsértette a Rendelet 6. cikk (1) bekezdés c) pontjában és 7. cikk (1) bekezdés c) pontjában foglaltakat, mert a járat több mint négy órát késett, a légitársaság az utasoknak nem fizetett a késés miatt kártalanítást a hajtómű hibájára hivatkozással. Az Innovációs és Technológiai Minisztérium Légügyi Kockázattértékelési Hatóság Főosztálya nyilatkozata szerint a járat késését kiváltó ok nem volt rendkívüli körülményként értékelhető, ezért a légitársaság nem mentesülhetett a kártalanítás fizetési kötelezettsége alól. Mindezek alapján az alperes határozatában kötelezte a felperest egyrészt arra, hogy fizessen meg a fenti utasok részére fejenként 600 EUR kártalanítást, továbbá arra, hogy a jövőben minden olyan esetben fizesse meg az előírt kártalanítási összeget a panaszt tevő utasoknak, amikor az általa üzemeltetett járat törlését/késését, illetve a beszállás visszautasítását nem rendkívüli körülmény okozta.
- [3] A határozatában alkalmazott jogkövetkezményt a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény (a továbbiakban: Fgytv.) 47. § (1) bekezdés c) és i) pontjaira alapította figyelembe véve az Európai

Bíróság (a továbbiakban: EUB) C-402-07. és C-432/07. egyesített ügyekben hozott ítéletét. Hatáskörét a Rendelet 16. cikk (1) és (2) bekezdéseire, az Fgytv. 43/A. § (2) bekezdésére, 45/A. § (2) bekezdésére, a légi személyszállítás szabályairól szóló 25/1999. (II. 12.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm.r.) 27. § (3)–(4) bekezdéseire, továbbá a fogyasztóvédelmi hatóság kijelöléséről szóló 387/2016. (XII. 2.) Korm. rendelet 1. és 2. §-aira, illetve a 3. § (4b) bekezdésére alapozta.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

- [4] A felperes keresetlevelében elsődlegesen az alperes határozatának a megsemmisítését, másodlagosan az alperes határozatának hatályon kívül helyezését és az alperes új eljárásra kötelezését kérte. Állította, hogy a járat késését kiváltó ok rendkívüli körülményként értékelendő, mert a repülőgép motorjának javítását saját hatáskörben nem volt jogosult elvégezni. A gyártóval folytatott levelezésből kiderül, hogy az érintett repülőgép hibás motorja helyett az új motor szállítása az ezért felelős gyártónak felróható okból késett, a járat késését ezért nem tudta elkerülni.

Az elsőfokú ítélet

- [6] Az elsőfokú bíróság ítéletével az alperes határozatát megsemmisítette. Döntésében részletesen idézte a Rendelet 16. cikk (1), (2) bekezdéseiben, a Korm.r. 27. § (3) bekezdésében, az Fgytv. 43/A. § (2) bekezdésében, 45/A. § (2) bekezdésében, 47. § (1) bekezdés c) és i) pontjában foglalt rendelkezéseket. Ezekből arra a következtetésre jutott, hogy az alperes mint fogyasztóvédelmi hatóság általánosságban hatáskörrel rendelkezik a Rendelet megsértése miatti panaszokkal kapcsolatos eljárásra. Az eljárása során kezdeményezett előzetes döntéshozatali eljárásban hozott, a C-597/20. számú ítélet 24–25. bekezdéseit úgy értelmezte, hogy az EUB fenntartotta a C-145/15. és C-146/15. számú egyesített ügyekben hozott ítéletében foglaltakat, mely szerint a Rendelet 16. cikkét akként kell értelmezni, hogy a tagállamok által kijelölt szervek nem kötelesek végrehajtási intézkedéseket hozni a légifuvarozóval szemben a 7. cikk (1) bekezdésében előírt kártalanítás megfizetésére kötelezés érdekében. Az ítélet 26–27., 34–35. bekezdéseiből arra a következtetésre jutott, hogy a tagállamoknak kell megfelelő eljárási szabályokat elfogadniuk, hogy elkerülendők legyenek a párhuzamos kérelmezések. A C-597/20. számú ítéletben foglalt azon értelmezés alapján, hogy a Rendelet 16. cikkét akként kell értelmezni, hogy a tagállamoknak lehetőségük van arra, hogy feljogosítsák az e rendelet végrehajtásáért felelős nemzeti szervet arra, hogy az utasoknak ugyanezen Rendelet alapján járó, az említett Rendelet 7. cikke értelmében vett kártalanítás megfizetésére kötelezzék a légifuvarozót, ha e nemzeti szervhez egyéni utaspanasszal fordultak, feltéve hogy ezen utas és e légi fuvarozó számára rendelkezésre áll a bírósági jogorvoslat lehetősége, a bíróság a nemzeti jog alapján vizsgálta, hogy az alperes a Rendelet 16. cikke alapján kijelölt szervnek tekinthető-e, mert álláspontja szerint önmagában a Rendelet 16. cikkéből nem vezethető le az alperes hatásköre, így vizsgálta, hogy kijelölésre vonatkozó rendelkezés található-e az Fgytv.-ben vagy más jogszabályban. A bíróság megítélése szerint a Korm.r. 27. § (3)

bekezdése kizárólag a Rendelet 16. cikkében foglaltak szerint a nemzeti szerv kijelölését végezte el, külön további hatáskört nem telepített az alperesre. Az Fgytv. 43/A. § (2) bekezdése pedig csak a 2017/2394/EU rendelet végrehajtása körében hatalmazta fel a fogyasztóvédelmi hatóságot a Rendeletbe ütköző jogsértések miatti fellépésre, amely 2017/2394/EU rendelet csak az egyes tagállamok fogyasztóvédelmi hatóságainak egymással való együttműködését szabályozza, vagyis azt, hogy miként nyújtsanak bizonyítási vagy végrehajtási jogsegélyt egymás eljárásaiban. Összességében a bíróság a kártalanításra kötelezéssel kapcsolatban kifejezett felhatalmazó rendelkezést nem talált, és álláspontja szerint ilyenre az alperes sem hivatkozott.

- [7] A bíróság ezt követően vizsgálta az alperes által alkalmazott jogkövetkezmény alapjául felhívott az Fgytv. 47. § (1) bekezdés *c)* és *i)* pontjait. Az *i)* pont alapján az alperes fogyasztóvédelmi bírság kiszabására jogosult, amely a bíróság megállapítása szerint nyilvánvalóan nem feleltethető meg a kártalanítás megfizetésére való kötelezésnek. A *c)* pont alapján az alperes a vállalkozást a feltárt hibák, hiányosságok megszüntetésére kötelezheti. Az elsőfokú bíróság vizsgálta, hogy ebből a *c)* pontból levezethető-e az alperes hatásköre a kártalanítás megállapítására. Kiemelte, hogy a kártalanítás alapvetően egy polgári jogi igény, márpedig az Fgytv. nem tartalmaz kifejezett rendelkezést arra vonatkozóan, hogy a fogyasztóvédelmi hatóság eljárása során polgári jogi igényt dönthet el. Az Fgytv. 18–37/A. §-ain, 38. §-ain kívül a jogalkotó más eljárásokban nem hatalmazta fel a fogyasztóvédelmi hatóságot polgári jogi igény eldöntésére, az Fgytv. 47. § (1) bekezdés *c)* pontja mint egyfajta generálklauzula a jelen ügytípusban nem értelmezhető úgy, hogy az alperes hatáskörrel rendelkezne kártalanítás megítélésére. Az EUB ítéletéből az következik, hogy a jogalkotónak kell rendelkeznie a közigazgatási szerv és a polgári bíróság előtti igényérvényesítés összehangolásáról, elkerülendő az eljárások megkettőződését. Ilyen szabályozásra azonban nem került sor.
- [9] Mindezek alapján a bíróság azt állapította meg, hogy az alperes hatáskör hiányában járt el, határozata az Akr. 123. § (1) bekezdés *a)* pontja alapján semmis.

A felülvizsgálati kérelem és az ellenkérelem

- [10] A jogerős ítélet előterjesztett felülvizsgálati kérelmében az alperes annak hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását kérte.
- [11] Indokai szerint az EUB C-597/20. számú ítéletéből kétséget kizáróan megállapítható, hogy a Rendelet alapján hatáskörrel rendelkezett arra, hogy hatósági eljárás keretében kötelezze a felperest az utasoknak járó kártalanítás megfizetésére. A felperes mint légitársaság számára rendelkezésre állt a jogorvoslat lehetősége, hiszen a kötelezést tartalmazó döntést ellen bírósági felülvizsgálati kérelmet nyújthatott be, arról az elsőfokú bíróság érdemben döntött. Mindezt alátámasztja a Kúria Kfv.IV.37.979/2020/5. számú precedensképes döntésében [BH 2021.181.] hivatkozott álláspont is, melynek [41] bekezdése szerint a Rendelet 7. cikk (1) bekezdéséből

levezethető, hogy a kártalanítási összeg fizetésére vonatkozó kötelezettség egy fogyasztóvédelmi jogszabályban előírt imperatív norma, amely nem tekinthető azonosnak a légitársaságokból fakadó, polgári jogon alapuló kára megtérítésével. Az utóbbi kifejezetten a szerződés teljesítése körében okozott kárnak, így egy polgári jogi jellegű igénynek minősül, míg a fogyasztóvédelmi rendelkezés a fogyasztók magasabb szintű védelmet biztosító, a légitársaságot gondosabb, pontosabb eljárásra sarkalló objektív jogkövetkezmény. A fogyasztóvédelmi hatóság az utasok jogainak biztosítása érdekében szükséges intézkedés keretében jogosult a légitársaságot ezen kártalanítási összeg megfizetésére kötelezni, valamint fogyasztóvédelmi bírság kiszabásáról is rendelkezhet.

- [13] Az elsőfokú ítélet azon megállapításával kapcsolatban, hogy a kártalanítás alapvetően egy polgári jogi igény, leszögezte, hogy az elsőfokú bíróság nem vette figyelembe a C-597/20. számú ítélet 29–33. bekezdéseiben írtakat, mely szerint a Rendelet 7. cikkében foglaltak általános kártalanítást jelentenek, ahol nincs szükség az okozott kár mértékének egyedi értékelésére. Bár a Rendelet szövegváltozatai „kártalanítás/kártérítés” kifejezést használnak a 7. cikkben, de mégsem a klasszikus polgári jogi értelemben vett kártalanításról/kártérítésről van szó. A hivatkozott Rendelet 7. cikkében rögzített kártalanítás nem tekinthető polgári jogi igénynek, az egy általános kompenzáció.
- [14] Előadta, hogy az elsőfokú ítéletnek az a megállapítása, hogy az Fgytv. 47. § (1) bekezdés *c)* pontja mint egyfajta generálklauzula jelen ügytípusban nem értelmezhető akként, hogy az alperes hatáskörrel rendelkezne, tévedésen alapul. Három olyan ítéletre hivatkozott, amelyekkel bemutatta, hogy a fogyasztóvédelmi eljárásokban nem ritka, hogy polgári jogi jellegű szankciókat alkalmaz, így például szolgáltatót kötbér fizetésére, számlakorrekcióra, csereigény teljesítésére kötelező döntést hoz, mivel arra, mint fogyasztóvédelmi rendelkezések megtartásának ellenőrzésére – jogszabály által kijelölten – hatáskörrel rendelkezik. Nem kivételes tehát, ha a jogalkotó polgári jogi igények eldöntésére hatalmazza fel.
- [17] Sérelmezte, hogy az elsőfokú bíróságnak a kúriai ítéletekkel (Kfv.IV.37.979/2020/5., Kfv.II.37.401/2020/4.) kapcsolatban kifejtett álláspontja nincs megfelelően megindokolva, de egyúttal a leírtak ellentmondásosak is.
- [18] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályban tartását kérte.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [19] A felülvizsgálati kérelem alapos.
- [21] A Kúriának elsődlegesen azt a kérdést kellett vizsgálnia, hogy a Rendelet 16. cikke alapján az e rendelet végrehajtásáért felelős nemzeti szerv a magyar nemzeti jogban kijelölésre került-e, az alperes e kijelölt szerv és kötelezhette-e a légitársaságot az utasoknak ugyanezen Rendelet alapján járó, a 7. cikk szerinti kártalanítás megfizetésére, ha e nemzeti szervhez egyéni utaspanasszal fordultak.

- [22] Ahogy arra a Kúria a Kfv.IV.37.979/202065. számú ítéletének [21]–[22] bekezdéseiben rámutatott: A Rendelet (1) preambulumbekendése célkitűzéséket határozza meg a légiközlekedés terén az utasok magas szintű védelmét és az általános fogyasztóvédelmi követelmények érvényesülését. A (4) preambulumbekendés szerint a Rendelet célja a már meghatározott védelem szintjének emelése. A Rendelet (21) preambulumbekendése kifejezetten elérendő célként határozza meg, hogy a tagállamok állapítsák meg a Rendelet rendelkezéseinek megsértésére alkalmazandó szankciók szabályait, biztosítsák a szankciók alkalmazását, mely szankcióknak hatékonyaknak, arányosaknak és visszatartó erejűeknek kell lenniük. Biztosítaniuk kell továbbá, hogy a légifuvarozók betartsák a Rendeletet azzal, hogy biztosítani kell a légifuvarozók számára a bírósághoz való fordulás jogát [(22) preambulumbekendés].
- [23] A Rendelet – jelen ügyben releváns – 7. cikk (1) bekezdés *c)* pontja alapján e cikkre való hivatkozáskor az utasok 600 EUR összegű kártalanítást kapnak minden, az *a)* és *b)* pontba nem sorolható repülőútra. A távolság meghatározásánál azt az utolsó célállomást kell alapul venni, amelynél a beszállás visszautasítása vagy a járat törlése miatt az utas érkezése késik a menetrend szerinti időponthoz képest.
- [24] A Rendelet 16. cikk (1) bekezdése értelmében minden tagállam kijelöl egy szervet, amely e rendelet végrehajtásáért felel a területén levő repülőterekről induló légi járatok, valamint harmadik országból e repülőterekre induló járatok tekintetében. Adott esetben e szerv meghozza a szükséges intézkedéseket az utasok jogai tiszteletben tartásának biztosítása érdekében. A tagállamok tájékoztatják a Bizottságot arról, hogy e bekezdéssel összhangban melyik szervet jelölték ki. A (2) bekezdés szerint a 12. cikk sérelme nélkül minden utas az (1) bekezdés alapján kijelölt bármely szervnél vagy a tagállam által kijelölt bármely illetékes szervnél panaszt tehet e Rendeletnek a tagállam területén található repülőtéren történt állítólagos megsértésével vagy a tagállam területen található repülőterre harmadik országból induló járatokkal kapcsolatban.
- [25] Az EUB a C-597/20. számú ügyben hozott ítéletében kétségkívül utal arra (24. pont), hogy a Rendelet 16. cikk (2) bekezdésében említett panaszok inkább általában e Rendelet megfelelő végrehajtásához hozzájáruló jelzésnek tekintendők anélkül, hogy a kijelölt szerv köteles lenne e panaszok nyomán eljárni annak érdekében, hogy biztosítsa minden egyes utas jogát ahhoz, hogy kártalanításban részesüljön. A 25. pont rögzíti, hogy a Rendelet 16. cikk (1) bekezdésében előírt általános jellegű felügyelet gyakorlása során megállapított jogsértésekre reagálva elfogadott intézkedésekről van szó, nem pedig minden egyes konkrét esetben hozandó közigazgatási végrehajtási intézkedésekről. Az EUB azonban azt is hangsúlyozta [26. pontban], hogy mindazonáltal meg kell állapítani, hogy a 16. cikk szövege nem tiltja, hogy valamely tagállam ilyen végrehajtási hatáskört ruházzon az e rendelet végrehajtásáért felelős szervre. A 27. pont szerint a tagállamok annak érdekében, hogy orvosolják a légi utasok védelmének elégtelenségét, felhatalmazhatják arra az ilyen szerveket, hogy az egyéni panaszok nyomán intézkedéseket fogadjanak el.
- [26] Ezért helytállóan állapította meg az elsőfokú bíróság, hogy az EUB fenti ítéletének 26. és 27. bekezdései azt rögzítik, hogy a tagállamok mozgástérrel rendelkeznek arra vonatkozóan, hogy nemzeti szerveiknek milyen hatásköröket adnak a Rendelet végrehajtása körében és felhatalmazhatják a nemzeti szerveiket arra, hogy az egyéni panaszok alapján intézkedjenek.
- [27] A nemzeti jogszabályok közül az Fgytv. 43/A. § (2) bekezdése valóban a 2017/2394/EU rendelet végrehajtása körében hatalmazza fel a fogyasztóvédelmi hatóságot a Rendeletbe ütköző jogsértések miatti fellépésre és a 2017/2394/EU rendelet csak az egyes tagállamok fogyasztóvédelmi hatóságainak egymással való együttműködését szabályozza. Azonban az alperes hatáskörének hiányát a jogszabályok téves értelmezése alapján állapította meg az elsőfokú bíróság, mert a nemzeti szabályok az uniós joggal összhangban az alábbiak szerint biztosítják a hatáskört az alperesnek mint kijelölt nemzeti hatóságnak.
- [28] Az Fgytv. 45/A. § (2) bekezdése szerint a fogyasztóvédelmi hatóság ellenőrzi a külön jogszabályban fogyasztóvédelmi rendelkezések meghatározott rendelkezések betartását és – ha a fogyasztókkal szembeni tisztességtelen kereskedelmi gyakorlat tilalmáról szóló törvény eltérően nem rendelkezik – eljár azok megsértése esetén. A Korm.r. 27. § (3) bekezdése szerint a Rendelet 16. cikkének (2) bekezdése alapján kijelölt szerv a fogyasztóvédelmi hatóság. A (4) bekezdés szerint a fogyasztóvédelemről szóló törvényben meghatározott fogyasztóvédelmi bíróság kiszabása szempontjából a Rendelet rendelkezéseinek megsértése a fogyasztóvédelmi rendelkezések megsértésének minősül.
- [29] Nem osztotta ezért a Kúria az elsőfokú bíróságnak azt a megállapítását, hogy a Korm.r. 27. § (3) bekezdése kizárólag a Rendelet 16. cikkében foglaltak szerint a nemzeti szerv kijelölését végezte el, külön további hatáskört nem telepített az alperesre.
- [30] A Rendelet célja elérésének érdekében pedig a fogyasztóvédelmi hatóság nem csak azt köteles biztosítani, hogy a fogyasztóknak a Rendeletben foglalt jogai megfelelően érvényesüljenek, hanem ezzel kapcsolatban megfelelő visszatartó erővel bíró szankciót is köteles alkalmazni.
- [31] Azzal összefüggésben, hogy az Fgytv. 47. § (1) bekezdés *c)* és *i)* pontjaival indokolta az alperes az alkalmazott jogkövetkezményt és az jogszerűnek minősül-e a jelen tényállás mentén, az ügy érdemi elbírálására tartozó kérdés. A Kúria azonban megjegyzi, hogy az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés 288. cikk (2) bekezdése szerint a rendelet általános hatállyal bír, teljes egészében kötelező és közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban. Az Alaptörvény E) cikke az Európai Unió jogát a magyar jogrendszerbe beépíti (inkorporálja). Ebből adódóan nem csupán a szűkebb értelemben vett magyar jog, hanem az Európai Unió joga is biztosíthat hatáskört hatóságok részére, továbbá szabályozhat hatósági eljárásokat.
- [32] Tévesen foglalt állást az elsőfokú bíróság arról, hogy az Fgytv. nem tartalmaz kifejezett rendelkezést arra

- vonatkozóan, hogy a fogyasztóvédelmi hatóság eljárása során polgári jogi igényt eldönthet és arról is, hogy a kártalanítás alapvetően egy polgári jogi igény. A Kúria a Kfv.IV.37.979/2020/5. számú ítéletében már utalt rá, hogy – többek között – azért tartotta a Rendelet rendelkezéseit egyértelműnek, mivel azzal kapcsolatosan az EUB is már értelmezést adott a C-402/07. és C-432/07. számú egyesített ügyekben, amikor a kimondta a 45. pontban, hogy a kártalanítás iránti jogot biztosító rendelkezéseket tágan kell értelmezni. A késéssel érintett légi járatok utasait a törölt járatok utasaihoz hasonlóan lehet tekinteni a kártalanítás iránti jog szempontjából, így megilleti őket is a Rendelet 7. cikke szerinti kártalanítás, kivéve, ha a légifuvarozó bizonyítja a járat késését rendkívüli körülmény okozta (61. pont). Kifejtette, hogy a törölt járatok utasai, valamint a késéssel érintett járatok utasai hasonló, idővesztésben megnyilvánuló kárt szenvednek (54. pont). Azt is kifejtette (51., 65. pont), hogy a Rendelet a kár egységesített és azonnali orvoslására irányul, ezen azonnali érvényesülés azt kívánja tehát, hogy a Rendelet által meghatározott kártalanítási összeg a késés bekövetkezésekor nyomban esedékessé váljon. A Rendelet célja a beavatkozásokkal tehát az, hogy orvosolja – többek között – az érintett utasok által az idővesztés következtében elszenvedett kárt, aminek egyetlen módja az idővesztés visszafordíthatatlan jellegére tekintettel a kártalanítás (51. pont). Márpedig e tekintetben meg kell állapítani, hogy az említett kárt úgy a törölt járatok utasai mint a késéssel érintett járatok utasai, elszenvedik, ha a célállomásokra érkezésük előtt a légifuvarozó által eredetileg meghatározottnál hosszabb utazási idővel kell számolniuk (53. pont). Ezért a Rendelet – az EUB értelmezésének is megfelelő – nyilvánvaló értelme az, hogy a légifuvarozó az azon alapuló kártalanítási kötelezettsége a késés bekövetkezésekor külön bírósági és hatósági eljárások nélkül beáll. Ezt szolgálja a fogyasztók érdekeinek magas szintű érvényesülését és a rendelet céljainak az elérését is.
- [33] Függetlenül attól tehát, hogy a kártalanítás alapvetően egy polgári jogi kategória, az Európai Unió Bírósága fenti ítéletében egyértelműen kimondta, hogy a kártalanítást, vagyis a Rendelet szerinti ezen beavatkozást, az idővesztés következtében elszenvedett kár orvoslása érdekében biztosítják. Ezért a Kúria ismét hangsúlyozza a Kfv.IV.37.979/2020/5. számú ítéletében foglalt azon megállapítást ([28] bekezdés), miszerint a Rendelet 7. cikk (1) bekezdésében meghatározott kártalanítási összeg fizetésére vonatkozó kötelezettség egy fogyasztóvédelmi jogszabályban előírt imperatív norma, amely nem tekinthető azonosnak a légiutas késésből fakadó, polgári jogon alapuló kárának megtérítésével.
- [34] Az elsőfokú ítélet indokolásából nem derül ki, hogy a Kúria precedensképes ítélete (Kfv.IV.37.979/2020/5.) az EUB C-597/20. ítéletének fényében miért nem alkalmazható, a mellőzésre önmagában nem ad alapot az, hogy a precedens korábbi, mint az EUB C-597/20. számú ítélete. Az elsőfokú bíróság tévesen minősítette a Kúria Kfv.IV.37.979/2020/5. számú ítéletével ellentétesnek a Kfv.II.37.401/2020/4. számú ítéletet, ez utóbbi ügyben a Kúria ugyanis a hatáskör

kérdésében nem foglalt állást, ebben a körben érdemben nem döntött.

- [35] Mindezek alapján a Kúria a Kp. 121. § (1) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az ügyben eljárt elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította.
- [36] Az új eljárás során az elsőfokú bíróságnak – figyelemmel arra, hogy az alperes hatáskörrel rendelkezik a fentiekben kifejtettek értelmében a kártalanítás megfizetésére kötelezésre – érdemben kell elbírálnia a keresetben foglaltakat.

(Kúria Kfv.V.37.015/2023/11.)

199 Az elsőfokú bíróság a közigazgatási határozat alapjául szolgáló tényállás feltáratlansága és bizonyíthatatlansága esetén nem folytathat le elsőként olyan bizonyítást, amelyet a közigazgatási hatóság nem végzett el, és amely nélkül a hiányzó tényekről nem is döntött, mert az a hatósági hatáskör elvonását eredményezné [2017. évi I. törvény (Kp.) 2. § (1) bek., 121. § (1) bek. b) pont].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az I. rendű és a II. rendű felperesek kérelmére a Vas Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság határozatával a .../11 helyrajzi számú ingatlanon a Pöt-1 jelű, 1 db kút bekötésére és kútfej kiképzésre - ásványvíz palackozás céljára - vízjogi létesítési engedélyt, majd a határozatával 2025. február 28. napjáig terjedő hatállyal a létesítési engedély alapján kialakított 1 db termálvízkúthoz, vízbekötéshez vízjogi üzemeltetési engedélyt adott 1 kút (a továbbiakban: kút) elnevezéssel, 352,8 m³/év kitermelhető vízmennyiségre.
- [2] Az I. és a II. rendű felperesek mint a kút fenntartói, valamint a III. rendű felperes mint üzemeltető kérelmet terjesztettek elő az I. rendű alperesnél a kút vízének néven palackozási céllal természetes ásványvízkénti elismeréséért. Kérelmükhöz csatolták Vízkutató Vízkémia Kft.-nek (a továbbiakban: Vizsgáló Laboratórium) 2019. május 16-án kelt, az ásványvíz minősítő vizsgálat eredményéről készített szakvéleményét és a 42167 munkaszámú vizsgálati jegyzőkönyvet (a továbbiakban: vizsgálati jegyzőkönyv). E szakvélemény szerint: 1 jelű 2653 talmpléységu termálkút vize sok oldott ásványi anyagot tartalmazó, nátrium-hidrogén-karbonátos-kloridos jellegű, igen lágy, jodidos, fluoridos termálvíz, melynek jelentős a metakovasav tartalma.
- [3] A kérelem alapján az I. rendű alperesnél 2019. november 29-én indult eljárás.
- [4] Az I. rendű alperes végzésében az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 25. § (1) bekezdés b) pontja, 62. § alapján a II. rendű alperestől szakmai állásfoglalást kért – a Vizsgáló Laboratórium vizsgálati jegyzőkönyvének mellékelésével – az alábbi kérdésekre:
- a kút vize
- a kémiai összetétele (összes ásványi anyag, nátrium, klorid, fluorid, hidrogén karbonát, ammónium) alapján milyen célra használható (palackozás vagy ivókúra),
 - korlátozás nélküli kizárólagos ivóvízként fogyasztásra javasolt-e,

- fogyasztásának korlátozása esetén milyen fogyasztási előírások szükségesek.
- [5] A II. rendű alperes a 2020. január 9. napján kelt – a fővárosi és megyei kormányhivatal, valamint a járási (fővárosi kerületi) hivatal népegészségügyi feladatai ellátásáról, továbbá az egészségügyi államigazgatási szerv kijelöléséről szóló 385/2016.(XII.2.) Korm.rendelet (a továbbiakban: Korm.r.) 6/A. § (4) bekezdés *b*) pontja alapján kiadott - állásfoglalásában rögzítette, hogy adatbázisuk a kútra vonatkozóan adatokat nem tartalmaz, így véleménye a megkereséshez csatolt vizsgálati jegyzőkönyv értékelésén alapul, az irányadó jogszabályok (Az Európai Parlament és Tanács a természetes ásványvizek kinyeréséről és forgalmazásáról szóló 2009/54/EK irányelv (a továbbiakban EK irányelv), a természetes gyógytényezőkről szóló EüM r., a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r., az ivóvíz minőségi követelményeit és ellenőrzésének rendjét szabályozó 201/2001. (X. 25.) Korm.rendelet (a továbbiakban: Ivóvíz r.) figyelembevételével. A II. rendű alperes a víz tartalmi elemeit, azok értékeit az Ivóvíz r. alapján vizsgálta. Megállapította, hogy a kút vizének fluorid (1,5 mg/l), nátrium (200 mg/l) és klorid (250 mg/l) tartalma jelentősen meghaladja az Ivóvíz r. ivóvízre előírt határértékét. Jelentős az ammónium tartalma, ebből adódóan a nitrifikációs lehetőség miatt a víz palackozási célú felhasználása kockázatot jelent, közegészségügyi szempontból nem javasolt. A palackozott forgalmazás esetén nem biztosítható, hogy a fogyasztott mennyiség ne haladja meg a napi egy litert, mely korlátozás a víz magas fluorid tartalma és kis keménysége miatt indokolt. Felhasználását közegészségügyi szempontból kizárólag ivókúra keretében javasolta engedélyezni.
- [6] Az I. rendű alperes a határozatával (a továbbiakban: alaphatározat) a felperesek kérelmét, a kút vizének palackozási célú, természetes ásványvízkénti elismerését elutasította.
- [7] Indokolásában hivatkozott a Vizsgáló Laboratórium szakvéleményében a főbb ásványi anyag tartalomra vonatkozóan rögzített összetételi adatokra, és a II. alperes állásfoglalása alapján megállapította, hogy a kút vizének magas az összes ásványi anyag, fluorid, nátrium és ammónium tartalma, valamint alacsony a keménysége, amely közegészségügyi szempontból nem előnyös a víz rendszeres, hosszú távú, akár ivóvízként történő felhasználása esetén. Palackozása után élelmiszerként, emberi fogyasztásra történő felhasználásánál a fogyasztás mennyisége nem korlátozható, nem zárható ki a napi két liternél több víz rendszeres, hosszú távú, akár ivóvízkénti fogyasztása – akár gyermekek által is –, ami a víz ismert összetétele miatt egészségkárosodást okozhat. Ezen tulajdonságok miatt a kút vize nem felel meg a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes rendelet 2. § *a*) pont 3. pontjában előírtaknak, így a természetes ásványvíz megnevezés használata nem engedélyezhető.
- [9] Az I. rendű alperes alaphatározata jogorvoslati tájékoztatását saját hatáskörben határozattal (a továbbiakban: módosító határozat) módosította akként, hogy jogorvoslati lehetőségnek kereset előterjesztését jelölte meg.
- A kereset, az alperes védekezése, szakértői vélemény**
- [10] A felperesek keresetükben az I. rendű alperes alap- és módosító határozatának elsődlegesen a hatályon kívül helyezését, az I. rendű alperes új eljárásra, új határozat hozatalára kötelezését, másodlagosan a megváltoztatását, kérelmük teljesítését kérték.
- [11] Álláspontjuk szerint a fellebbezési jog kizártságára vonatkozó rendelkezés téves, az Akr. 46. § (1) bekezdés nem volt alkalmazható, utaltak a fővárosi és megyei kormányhivatalok működésének egyszerűsítése érdekében egyes törvények módosításáról szóló 2019. évi CX. törvény 101. § (1) bekezdésére, a Mód.r. 203. § (3) bekezdésére, mely szerint a folyamatban lévő fellebbezési eljárást le kellett volna folytatni.
- [12] Előadták, a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 37. § (1) bekezdés *f*) pontja szerinti, az I. rendű alperesi határozattal okozott jogsérelem az, hogy az alperesek téves jogszabályok alkalmazásával megfosztották őket attól, hogy egy vízjogi létesítési engedéllyel rendelkező ásványvíz termelő kútból nyert ásványvizet az irányadó jogszabályok szerint elismertessék, mellyel számukra kárt okoztak. A különféle vizek palackozásáról szóló Együttes rendelet 2. § *a*) pont 3. alpontja határozza meg a természetes ásványvíz fogalmát, a 3. § (4) bekezdés *a*) pontja az elismerés feltételeit, mely előírásoknak, továbbá az 5. §-ban, a 2. számú mellékletben foglaltaknak a víz mindenben megfelelt.
- [13] A peres eljárás folyamatában az elsőfokú bíróság végzésével - arra hivatkozással, hogy az I. rendű alperes döntését a II. rendű alperes szakhatósági állásfoglalására alapította – felperesek kérelmére a II. rendű alperest az Akr. 55. § (4) bekezdésére, a Kp. 19. § (4) bekezdésére, 25. § (2) bekezdésére hivatkozással perbe állította.
- [14] A II. rendű alperessel szemben előterjesztett kereset szerint a II. rendű alperes az I. rendű alperes megtévesztő megkeresésére téves szakhatósági állásfoglalást adott, mivel a kérelem ásványvíz palackozására vonatkozott, a szakhatósági állásfoglalás pedig ivóvízre. A víz minősítéséhez elsősorban hidrogeológusra, kémikusra, mikrobiológusra és jogászra van szükség, orvosra csak gyógyvíz esetén a gyógyhatás ellenőrzésére.
- [15] A II. rendű alperes állítása, miszerint a kút vize kizárólag ivókúra keretében használható, összetétele egészségkárosodást okozhat, vizsgálattal nincs alátámasztva, teljességgel megalapozatlan.
- [17] Az I. rendű alperes védiratában, perbeli nyilatkozatában az alaphatározatában foglalt indokok fenntartása mellett a kereset elutasítását kérte. Hangsúlyozta, hogy a kérelmet nem a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 1. számú mellékletében megjelölt maximálisan megengedett határértékek túllépése miatt utasította el, hanem - a II. rendű alperes állásfoglalásában foglaltak figyelembevételével - a kút vizének ismert ásványi anyag összetétele okán, mert közegészségügyi szempontból hátrányos tulajdonságokkal rendelkezik, egészségkárosító hatása lehet. A II. rendű alperes nem az Ivóvíz r. határértékeinek megfelelést vizsgálta, azt kiindulási, viszonyítási alapként használta. A kút vize a

- különbéle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 2. § a) pont 3. pontjának nem felel meg.
- [18] A II. rendű alperes védíratot nem terjesztett elő.
- [19] A perben az elsőfokú bíróság szakértőként kirendelte a Nemzeti Szakértői és Kutató Központ Orvosszakértői Intézetet.
- [20] A perben kirendelt orvosszakértő szakvéleményében rögzítette, hogy a közegészségügyi kockázatok értékelése meghaladja az orvosszakértői kompetencia kereteit, szakvéleményében kizárólag az egyéni egészségügyi kockázatokat értékelte.

Jogerős ítélet

- [21] Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította.
- [22] Indokolása szerint döntését az aggálytalan perbeli szakvéleményre alapította azzal, hogy az ügyet a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. alapján kell elbírálni. Rögzítette, hogy a perben kirendelt orvosszakértő a magas nátrium tartalom miatti egészségkárosító hatás lehetőségét a II. rendű alperes szakhatósági állásfoglalásával egyezően állapította meg, továbbá a Magyarországon forgalomban lévő ásványvizek nátrium tartalma a perbeli víz nátrium tartalmának töredéke, átlagosan 1/10-e. Az elsőfokú bíróság megállapította, a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. a magas nátrium tartalmú víz megjelölésére nem ad lehetőséget – utalt a 7. § (4)–(7) bekezdéseire –, a kút vize a magas nátrium tartalom egészségkárosító kockázata miatt nem felel meg e rendelet 2. § 3. pontjában szabályozott feltételnek, amelyek hiányában a víz élelmiszerként, palackozási célú forgalomba hozatalára nem kerülhet sor.

A felülvizsgálati kérelem, ellenkérelem

- [23] A felperesek felülvizsgálati kérelmükben a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, és elsődlegesen az I. rendű alperes határozatának megváltoztatását, a kút vizének palackozási céllal természetes ásványvízként történő elismerését, másodlagosan az I. rendű alperes határozatának a hatályon kívül helyezését, az I. rendű alperes új eljárásra, új határozat hozatalára kötelezését kérték.
- [24] Kérelmük jogi alapjaként a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 2. § a) pont 3. pontjára, 3. § (4) bekezdés a) pontjára, 7. §-ára, 1., 2., 5. számú mellékleteire, a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 279. §-ára, a 300. § (1) bekezdésére, az Ákr. 62. §-ára, az Ivóvíz r.-re hivatkoztak.
- [25] Kifogásolták, hogy a II. rendű alperes megkeresését és a szakhatósági állásfoglalást a közigazgatási eljárásban nem kapták meg, ügyféli jogaikat nem gyakorolhatták.
- [27] Az elsőfokú bíróság a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r.-et jelölte meg irányadó jogszabálynak, ennek ellenére figyelmen kívül hagyta, hogy az I. rendű alperes határozata a jelen ügyben nem alkalmazható Ivóvíz r.-en, téves megkeresésre adott, nem természetes ásványvízre vonatkozó állásfoglaláson alapul. A bíróságnak nem feladata a hatóság helyett a közigazgatási eljárás és a bizonyítás lefolytatása.
- [28] Sérelmezték, hogy az elsőfokú bíróság a perben kirendelt orvosszakértő részére az Ivóvíz r.-re alapítottan tett fel kérdéseket, majd a szakvélemény egyetlen pontját kiragadva, a szakvéleménnyel alá

nem támasztott szakkérdést a szakértő helyett döntötte el, megsértve a Pp. 300. § (1) bekezdésében foglaltakat. Iratellenes a jogerős ítélet [29] bekezdése, mivel a perbeli szakvélemény a víz eltúlzottan magas nátriumtartalmát nem állapította meg, csak a magas nátriumbevitel egészségügyi kockázatára utalt, és ez nem támasztja alá aggálytalanul, hogy a magas nátrium tartalom olyan egészségkárosító kockázatot jelent, amely miatt a víz nem felel meg a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 2. § a) pont 3. pontjában írt feltételeknek.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [30] A felülvizsgálati kérelem alapos.
- [34] A felperesek a vízjogi üzemeltetési engedéllyel rendelkező kút vizének palackozásához kérték a természetes ásványvíz elnevezés engedélyezését.
- [35] A Kúria a felülvizsgálati kérelem alapján és keretei között a jogerős ítéletben és az I. rendű alperesi határozatban több, az ügy érdemére kiható, a felülvizsgálati eljárásban nem orvosolható eljárási jogszabálysértést és nem pótolható hiányt állapított meg.
- [36] A Kúria vizsgálta a jogerős ítélet indokolását, annak egyes elemeit, közöttük a tényállását.
- [37] A Kp. 84. § (2) bekezdése folytán alkalmazandó Pp. 346. § (4) bekezdése akként rendelkezik, hogy az indokolás a bíróság által megállapított tényeket, a feleknek a per tárgyára vonatkozó kérelmét, illetve nyilatkozatát és azok alapjának rövid ismertetését, az érdemi rendelkezés tartalmára történő utalást, továbbá a jogi indokolást tartalmazza. Az elsőfokú bíróságnak meg kellett volna állapítania, hogy a keresettel támadott közigazgatási határozat tényállásának hiányossága (Ákr. 81. § (1) bekezdés), és a jogerős ítélet tényállása sem tartalmazza – a Pp. idézett 346. § (4) bekezdésében foglaltak ellenére – a felperesi kérelem előterjesztését megelőző eljárás folyamatát, hogy a kérelem milyen vízre, milyen létesítési, üzemeltetési engedélyre vonatkozott, továbbá a kérelmet elbíráló hatóság hatásköri szabályai sem ismertek. A kérelmet, a keresetet megalapozó tényállás hiánya az ügy érdemi elbírlására kiható eljárási jogszabálysértés.
- [38] A Kúria vizsgálta az elsőfokú bíróság és az I. rendű alperes szerint alkalmazandó jogszabályok körét is.
- [39] Az EK irányelv előírásaihoz igazodóan Magyarországon is jogszabályokban rendezett követelményeknek kell megfelelnie a víz minőségének ahhoz, hogy természetes ásványvíznek minősítsék. Egyik alapfeltétel, hogy megkülönböztethető legyen az ivóvíztől (a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 2. § a) pont 3. pont), melynek megfelelően a szabályozásukra vonatkozó jogszabályok is különbözőek: az ivóvízre az Ivóvíz r., a természetes ásványvízre a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. vonatkozik. Emellett a természetes gyógytényezőkről szóló EüM. r. hatálya – az 1. § (1) bekezdés c) pontja szerint – kiterjed a természetes ásványvizet kitermelőkre, azonban az 1. § (4) bekezdése kimondja, hogy az élelmiszerként emberi fogyasztásra kerülő palackozott természetes ásványvizekre külön jogszabály: a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. az alkalmazandó.
- [40] A különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 2. § a) pontja szerint *természetes ásványvíz*: természetes

- állapotban emberi fogyasztásra szánt, a 3. § szerint hivatalosan elismert víz.
- [41] A 3. § (1) bekezdése szerint Magyarországon természetes ásványvíz megnevezéssel csak hivatalosan elismert víz hozható forgalomba. A 3. § (4) bekezdése határozza meg az elismerés feltételeit:
- a víz – az e rendelet szerint esetlegesen engedélyezett kezelés után – kémiai és mikrobiológiai jellemzői alapján megfelel az 1. számú mellékletben és az 5. §-ban foglalt követelményeknek,
 - a víz jellemző tulajdonságait a 2. számú melléklet szerint megállapították és azok megfelelnek a 2. §-ban foglaltaknak.
- [42] A különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 1. számú melléklete tartalmazza a természetes ásványvizekben természetesen előforduló összetevők, valamint az azokra vonatkozó maximálisan megengedett határértékeket mg/l mértékegységben megadva. Az 5. § a víz kivételi hely szennyeződésmertességét, az ehhez szükséges feltételeket taglalja, a 2. számú melléklet rögzíti a természetes ásványvíz jellemző tulajdonságai megállapításának szempontjait és módszerét. A 2. számú melléklet 1. pont szerint a víznek azokat a tulajdonságait, amelyek kedvező hatást gyakorolnak az egészségre,
1. geológiai és hidrogeológiai, 2. fizikai, kémiai és fiziko-kémiai, 3. mikrobiológiai és 4. szükség esetén farmakológiai, fiziológiai és klinikai szempontok alapján,
 - a 3. melléklet II. részében felsorolt kritériumok szerint,
 - a hatáskörrel rendelkező hatóságok által jóváhagyott tudományos módszerekkel kell megállapítani.
- [45] A Kúria megállapította, a jogerős ítélete [13] bekezdésében az elsőfokú bíróság rögzítette, hogy a felperesek kérelme alapján indult eljárásban „kizárólag a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. előírásai alkalmazandók”. E megállapítása, és a kereset ellenére nem értékelte, illetve nem döntött arról, hogy a hatóság megfelelő jogszabály alapján hozta-e meg a határozatát, ugyanis az I. rendű alperes döntését a II. rendű alperes állásfoglalására alapította, amelyet a II. rendű alperes az Ivóvíz r. alkalmazásával készített el.
- [46] A közigazgatási iratok szerint a II. rendű alperesnek megküldött megkeresésében az I. rendű alperes nem határozta meg, milyen jogszabály alapján kéri a szakmai állásfoglalást, ez a feltett kérdésekből sem volt egyértelműen megállapítható. A II. rendű alperes állásfoglalásában felsorolta az irányadó jogszabályokat, köztük az Ivóvíz r.-et, a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r.-et, és a természetes gyógytényezőkről szóló EüM. rendeletet is, azonban ezek mikénti alkalmazhatóságával kapcsolatosan nem tett megállapítást. A II. rendű alperes a víz tartalmi elemeit, azok értékeit az Ivóvíz r. alapján vizsgálta, a vizsgálati jegyzőkönyv adatainak felhasználásával e rendeletben meghatározott határértékekhez hasonlította a kútvíz fluorid, nátrium, klorid, ammónium tartalmát, a keménységére vonatkozó mérési eredményeket.
- [47] Az I. rendű alperes határozatában ismertette a II. rendű alperes állásfoglalásában foglaltakat, a Vizsgáló Laboratórium szakvéleményének mérési adatait, idézte a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 2. § a) pontját, 3. § (1)–(4) bekezdéseit és a II. rendű alperes állásfoglalását, azonban nem tért ki arra, hogy a Vizsgáló Laboratórium szakvéleményében a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 2. § a) pontjára, 5. számú mellékletére alapított, azok fennállását alátámasztó megállapításaival szemben miért a II. rendű alperesnek az Ivóvíz r.-re alapított megállapításait vette figyelembe.
- [48] Az elsőfokú ítélet az alkalmazott jogszabályok megfelelősége körében ellentmondásos, nem állapítható meg aggálytalanul, hogy az elsőfokú bíróság ítélete, az I. rendű alperes határozata miatt és melyik jogszabályokon alapul.
- [50] Az Akr. 62. §-a a hatóság részére tényállás tisztázási kötelezettséget szabályoz, szükség esetén bizonyítási eljárás lefolytatásával. A közigazgatási eljárásban a bizonyítási eljárás része volt a II. rendű alperes állásfoglalásának beszerzése. A Korm.r. 6/A. § (4) bekezdés b) pontja szerint a II. rendű alperest vezető tisztii főorvos megkeresésre szakmai kérdésekben állást foglal, véleményt nyilvánít. A Korm.r. 1. § (4) bekezdés d) pontja alapján a kormányhivatalok és a járási hivatalok a szakmai feladatellátás során az országos tisztii főorvos által kiadott szakmai eljárásrendeknek, útmutatóknak és elvi állásfoglalásoknak megfelelően, valamint a kiadott iratminták alapján végzik az ellenőrzéseiket és szakmai tevékenységüket.
- [51] A Korm.r. hivatkozott rendelkezései ellenére a II. rendű alperes szerepe sem a közigazgatási eljárásban, sem a perben jogszabályokkal alátámasztottan nem tisztázott. Az elsőfokú bíróság – a felperesekkel egyezően – a II. rendű alperest szakhatóságnak, állásfoglalását szakhatósági állásfoglalásnak tekintette, emiatt hívta fel a felpereseket a 8. sorszámú végzésében az Akr. 55. § (4) bekezdésére, a Kp. 19. § (4) bekezdésére, 25. § (2) bekezdésére hivatkozással a II. rendű alperes perbe állítására, azonban a közigazgatási iratokból a II. rendű alperes szakhatósággkénti eljárása egyértelműen nem megállapítható.
- [52] A Kúria vizsgálta az elsőfokú bíróság részéről a perben folytatott szakértői bizonyításnak, majd a szakvélemény értékelésének a jogszerűségét is.
- [53] Rögzíti a Kúria, hogy a közigazgatási eljárásban a felperesek által becsatolt, a Vizsgáló Laboratórium szakvéleménye, illetőleg a vizsgálati jegyzőkönyv – a víz jellegét meghatározó kémiai összetevőket, kiemelve a nátrium, kálium, kalcium, magnézium, metakvasav, ammónium tartalmakat, illetőleg a víz keménységet, a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. szempontrendszerét követve – a víz palackozására vonatkozó pozitív megállapításokat tartalmaz, melyek helytállóságát az I. rendű alperes nem vizsgálta, a II. rendű alperes állásfoglalásával nem vetette össze, az ellentmondások feloldására szakértőt nem rendelt ki.
- [54] Mindezen hiányosságok ellenére az elsőfokú bíróság rendelt el szakértői bizonyítást, azonban a periratokból és az elsőfokú ítéletből nem állapítható meg, hogy az elismerési eljárás részeként a különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. mely feltételének bizonyítására volt a perben szükség. A Kp. 2. § (1) bekezdése szerint közigazgatási perben a bíróság feladata, hogy a közigazgatási

- tevékenységgel megvalósított jogsértéssel szemben – erre irányuló megalapozott kérelem esetén – hatékony jogvédelmet biztosítson a közigazgatási tevékenység jogszerűségét megítélje. Az elsőfokú bíróság a közigazgatási határozat alapjául szolgáló tényállás feltárlatlansága, hiányossága, a megállapítható tények ellentmondásossága esetén nem folytathat le elsőként olyan bizonyítást, nem tehet olyan megállapítást, amit a közigazgatási hatóság nem vizsgált, amelyről nem döntött, mivel az a hatósági hatáskör elvonását eredményezné. Nincs jogszabályi felhatalmazása hatóság által lefolytatandó bizonyítás foganatosítására.
- [56] A szakértő kirendelése esetén a szakvélemény a bíróság kirendelő végzése alapján készül. A perben kirendelt orvosszakértő szakvéleményében jelezte, melyek azok a kérdések, melyekben nem rendelkezik kompetenciával, így a közegészségügyi kockázat értékelése (szakvélemény 5. pont), a nitrítképződés lehetőségének megítélése (3. pont), a víz előnyös tulajdonságainak érdemi vizsgálata (7. pont) a szakmai kompetenciáját meghaladja. A víz ammónium tartalma tekintetében az Ivóvíz r.-hez viszonyította a határértéket (3. pont).
- [57] A kirendelő végzés 4. pontjában feltett kérdésre adott válaszában a perben kirendelt orvosszakértő a nátrium tartalom egészségkárosító hatását nem állapította meg, csupán az egészségkárosító hatás kockázatára utalt, rögzítve a túlzott nátrium bevitel lehetséges egészségügyi kockázatait, hogy a víz hosszú távú, rendszeres, napi 2 litert elérő fogyasztása esetén az egészségkárosító hatás kockázata kifejezetten gyermekek esetében megnövekedhet. Mindezek a szakvéleményben konkrét bizonyítással nem alátámasztottak, általánosságban, a lehetséges következmények taglaltak, ahogyan nem ismert annak a tudományos testületnek a vizsgálata sem, amely szerint a nátrium bevitel napi 1000–6000 mg között még elfogadható, ehhez képest a kútvíz nátrium tartalma 1000 mg/l. Az elsőfokú bíróság e kérdést tovább nem tisztázta, szakértői véleménnyel alá nem támasztottan szakkérdésben állást foglalt, megállapítva, hogy: „a túlzott nátriumbevitel súlyos egészségkárosító hatása nem vitatott tény” ([28] bekezdés), mely eljárása az ügy érdemi elbírálására kihatóan jogsértő.
- [58] Mindezek folytán a Kúria a jogerős ítéletet a Kp. 121. § (1) bekezdés *b*) pontja alapján megváltoztatta, I. rendű alperes határozatát megsemmisítette, a hatóságot új eljárás lefolytatására kötelezte.
- [59] A megismételt eljárásban az I. rendű alperesnek a természetes ásványvízkénti elismerést megelőző teljes eljárási folyamatot a tényállásban rögzítenie kell, ahogyan jogszabályra alapítottan azt is, hogy a kérelem elbírálása mely hatóság hatáskörébe tartozik, és a II. rendű alperes milyen minőségben vesz részt az eljárásban. A különféle vizek palackozásáról szóló Együttes r. 3. § (4) bekezdésében foglalt elismerési feltételek szerinti vizsgálat lefolytatását, a szükséges bizonyítékok beszerzését és értékelését követően tud az ügyben jogszerű döntést hozni.

(Kúria Kfv.VI.37.906/2022/4.)

200A közrendi és közbiztonsági veszély fennállásának megítéléséhez a családi és

személyi körülmények vizsgálata a családi élethez való jog tiszteletben tartására figyelemmel – az adott jogálláshoz kapcsolódó jogszabályi háttér által meghatározott módon – nem mellőzhető [2007. évi II. törvény (Harmtv.) 13. § (1) bek., 18. §, 42. § (1) bek., 43. §, 45. § (1) bek.; Tanács 2003/109/EK irányelv (Huzamos tartózkodási irányelv) 12. cikk].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A tunéziai állampolgárságú felperes 2012. augusztus 21. napján magyar állampolgár feleségére tekintettel tartózkodási kártya kiadása iránti kérelmet terjesztett elő, mely kérelmének a hatóság helyt adott és a felperes részére a 2017. augusztus 21. napjáig érvényes tartózkodási kártyát állította ki.
- [2] A felperes 2017. március 26-tól 2017. június 8. napjáig előzetes letartóztatásban volt, majd 2017. június 9-től 2019. június 6. napjáig, valamint 2019. június 6-tól 2021. december 5. napjáig szabadságvesztés-büntetését töltötte, majd 2021. december 5. napján szabadult.
- [3] A felperes 2021. december 13. napján családi együttélés biztosítása céljából tartózkodási engedély kiadása iránti kérelmet nyújtott be az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság Nyugat-dunántúli Regionális Igazgatóságán (a továbbiakban: elsőfokú hatóság), mely azt 106-7-25170/16/2021-10. számú határozatával elutasította, és a felperest az Európai Unió tagállamainak területéről Tunézia területére kiutasította. Határozatának indokolásában hivatkozott a Vas Megyei Rendőr-főkapitányság „szakhatósági állásfoglalására,” amelyben azt állapította meg, hogy a felperes tartózkodása az elutasítás alapjául szolgáló nyilvántartások adatai alapján veszélyezteteti Magyarország közbiztonságát, ezért szakhatósági hozzájárulását megtagadta. Az elsőfokú hatóság határozatát a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (a továbbiakban: Harmtv.) 13. § (1) bekezdés *h*) pontjára, 17. §-ára és a 18. § (1) bekezdésére alapította.
- [4] A felperes fellebbezése folytán eljáró alperes 2022. május 31. napján kelt 106-T-16238/6/2022. számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta, mellyel egyidejűleg a felperest az Európai Unió tagállamainak területéről Tunézia területére kiutasította. Határozatának indokolásában kifejtette, hogy az Országos Rendőr-főkapitányság arról tájékoztatta, hogy a felperes magyarországi tartózkodása veszélyezteteti Magyarország közrendjét, közbiztonságát. Megállapította, hogy a felperest a Szombathelyi Járásbíróság 2018. november 13-án jogerőre emelkedett 35.B.160/2018/17. számú döntésével a Btk. 310. § (1) bekezdés *a*) pontjába ütköző, és aszerint minősülő erőszakkal vagy fenyegetéssel akadályozva elkövetett hivatalos személy vagy külföldi hivatalos személy elleni erőszak büntette, a Btk. 371. § (1) bekezdésébe ütköző, és a (3) bekezdés *a*) pontja szerint minősülő nagyobb kárt okozó rongálás büntette, a Btk. 283. § (2) bekezdésébe ütköző, és aszerint minősülő kényszerintézkedés végrehajtása alóli kivonás céljából elkövetett fogolyszökés vétsége, a Btk. 178. § (6) bekezdésébe ütköző, és aszerint minősülő kábítószer fogyasztásával csekély mennyiségű kábítószer fogyasztás céljából megszerzésével, tartásával elkövetett kábítószer birtoklásának

- vétsége, a Btk. 339. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő garázdaság vétsége kétrendbeli, a Btk. 164. § (2) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő könnyű testi sértés vétsége miatt mint tettest 2 év 6 hó börtönben letöltendő szabadságvesztésre ítélte.
- [5] A bűncselekmények elkövetési idejét a bíróság 2017. március 26. napjában állapította meg. Az adatok szerint a felperes a büntetésből 2021. december 5-én szabadult. A felperest továbbá a Pesti Központi Kerületi Bíróság 2019. szeptember 30-án jogerőre emelkedett 150.BPK.VII.41254/2018/5. számú döntésével 2 rendbeli, a Btk. 227. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő, a sértett munkakörének ellátásával, közmegbízatásának teljesítésével vagy közérdekű tevékenységével összefüggésben elkövetett becsületsértés vétsége miatt mint tettest 6 hónap fogházban letöltendő szabadságvesztésre ítélte, amely végrehajtását 2 évre felfüggesztette. A bűncselekmény elkövetési idejét a bíróság 2017. január 3. napjában állapította meg. A felperest továbbá a Szombathelyi Járásbíróság 2017. május 23. napján jogerőre emelkedett 15.B.347/2016/22. számú döntésével a Btk. 164. § (2) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő könnyű testi sértés vétsége miatt 30 000 forint (30 nap, 1 000 Ft/nap) pénzbüntetésre ítélte. A bűncselekmény elkövetési idejét a bíróság 2016. március 12. napjában állapította meg. A felperest a Mosonmagyaróvári Járásbíróság 2014. április 3. napján jogerőre emelkedett B.98/2014/5. számú döntésével a Btk. 353. § (1) bekezdésébe ütköző és a (2) bekezdés *b*) pontja szerint minősülő, államhatár átlépéséhez több személynek segítséget nyújtva elkövetett embercsempészség büntette miatt, mint tettest 1 év börtönben letöltendő szabadságvesztésre ítélte, amely végrehajtását 2 évre felfüggesztette. A bűncselekmény elkövetési idejét a bíróság 2013. október 8. napjában állapította meg. A felperest a Fővárosi Törvényszék 2017. június 8. napján jogerőre emelkedett 21.Bf.6433/2017/7. számú döntésével a Btk. 176. § (1) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő kínálással, átadással, forgalomba hozatallal, kereskedelemmel elkövetett kábítószerkereskedelem büntette miatt mint tettest 3 év börtönben letöltendő szabadságvesztésre, és 3 év közügyektől eltiltásra, emellett 2.000 Ft vagyonekobzásra ítélte. A bűncselekmény elkövetési idejét a bíróság 2013. szeptember 16. napjában állapította meg.
- [6] Kifejtette, a felperes cselekményeivel súlyos mértékben sértette a közbiztonságot, felmerült a kábítószer fogyasztás, a szervezett bűnözéssel is kapcsolatba került, erőszakos, sértő magatartása hivatalos személyek ellen is irányult. Szabadulása óta a feltétel nélküli és teljes körű jogkövetésre vonatkozóan hosszabb távú pozitív irányú tapasztalat nem áll rendelkezésre. Kiemelte, figyelemmel kell lenni arra is, hogy a felperes cselekményei súlyát alulértékeli, tevékenysége jogsértő jellegének felmerülése, hatósági igazolása esetén a felelősségre vonása alóli mentesüléshez, illetve érdekei érvényesítéséhez erőszak alkalmazásától sem riad vissza, illetve viselkedése tiszteletlen formát ölthet. Ennek alapján az ORFK rögzítette, hogy a felperes jelen idejű, valódi, közvetlen és súlyos mértékű veszélyt jelent a társadalomra, azaz magyarországi tartózkodása veszélyezteti Magyarország közrendjét.
- [7] Az alperes döntésében megállapította, hogy magyar állampolgár házastársát jelölte meg. A családi kapcsolatot a 2012-ben házassági anyakönyvi kivonattal igazolta. Csatolta továbbá a házastársával közös két kiskorú magyar állampolgár gyermeke születési anyakönyvi kivonatát, a magyar állampolgár házastársa által tett eltartási nyilatkozatot, amelyben a felesége vállalta a felperes eltartását, a munkaszerződését, azonban az alperes megállapította, hogy a Harmtv. 19. §-a alapján a felperes a családi együttélés biztosítása célú tartózkodási engedély birtokában nem végezhet Magyarországon kereső tevékenységet, ezért megállapította, hogy családja eltartását és támogatását nem képes biztosítani. A fellebbezési eljárás során a felperes javára értékelte, hogy magyar állampolgár családtagokkal rendelkezik, azonban az eltartásukra és anyagi támogatásukra nem képes.
- [8] Az ORFK véleményében előadottakat mérlegelési jogkörben a felperes hátrányára értékelte, mert több alkalommal szándékosan megsértette Magyarország jogrendjét. A felperes 2017. március 26-tól 2017. június 8. napjáig előzetes letartóztatásban volt, 2017. június 9-től 2019. június 6. napjáig, valamint 2019. június 6-tól 2021. december 5. napjáig szabadságvesztését töltötte. Így az elmúlt több mint 5 évet büntetés-végrehajtási intézményben töltötte. Hivatkozott a Kúria Kfv.III.37.159/2017/8. számú ítéletére, amely szerint az ügy elbírálása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a rendőrhatalóság tájékoztatás vagy szakvélemény formájában hozza az információt az idegenrendészeti hatóság tudomására, annak tartalma bír relevanciával, az abban foglaltaktól pedig az idegenrendészeti hatóság nem tekinthet el. Hivatkozott a Kúria Kfv.II.37.027/2020/10. számú ítéletére, amelyben a Kúria rámutatott arra, hogy az állam szuverén joga eldönteni, hogy mely feltételek fennállása esetén biztosít a harmadik országbeli állampolgár részére tartózkodási jogosultságot. Elvitathatatlan joga egy államnak ugyanis a társadalom tagjai irányában fennálló védelmi kötelezettsége okán az is, hogy úgy rendelkezzen, aki Magyarország területén tartózkodási joggal rendelkezik, tartsa tiszteletben a jogrendet, ne veszélyeztesse magatartásával se a közrendet, se a közbiztonságot, különben elveszíti az itt tartózkodáshoz való jogát, illetve ilyen jogosultság részére nem biztosítható. Az alperes megállapította továbbá, hogy mivel a felperes nem minősül EGT állampolgárnak, esetében az EUMSZ 20. cikke szerinti származékos tartózkodási jog fennállásának megállapítására nincs lehetőség. Megjegyezte továbbá, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezményének (a továbbiakban: Egyezmény) 8. cikk (1)–(2) bekezdésekre történt hivatkozása alaptalan, mivel ez az alapjog nem korlátozhatatlan, az Egyezmény 8. cikk (2) bekezdése is lehetővé teszi a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való alapjog korlátozását. Az alperes határozatát a Harmtv. 18. § (1) bekezdés *a*) pontjára, illetve a 13. § (1) bekezdés *a*) pontjára alapította, a felperes idegenrendészeti kiutasítását a Harmtv. 42. § (1) bekezdése és a 43. § (2) bekezdés *b*) pontja alapján rendelte el.

A kereseti kérelem és a védirat

- [9] A felperes pontosított keresetében az alperes határozatának elsőfokú határozatra kiterjedő megsemmisítését, illetve az elsőfokú hatóság új eljárásra kötelezését kérte. Arra hivatkozott, jogsértő, hogy az idegenrendészeti hatóságok eljárásuk során kizárólag a felperes által elkövetett bűncselekményeket vizsgálták, a személyi, családi körülményeinek vizsgálatát pedig mellőzték. Az elkövetett bűncselekményekért a büntetését megkapta, jelentős időt töltött börtönben, melyből feltételeesen szabadult. Álláspontja szerint a büntetőügyekben eljáró bíróságoknak lehetősége lett volna Magyarországról kiutasítani, ilyen intézkedés azonban nem történt. Hivatkozott a Kúria Kfv.II.37.741/2021/6., valamint a Kúria Kfv.III.37.008/2022/5. számú ítéleteire, amelyek alapján megállapítható, hogy a hatóság a felperes személyi és családi körülményeinek vizsgálatát nem mellőzheti.
- [10] Az alperes védiratában a felperes keresetének elutasítását kérte.

A jogerős ítélet

- [11] Az eljáró bíróság jogerős ítéletével a felperes keresetét elutasította. A Harmtv. 13. § (1) bekezdés *h)* pontja alapján kiemelte, a harmadik országbeli állampolgár Magyarország területén akkor jogosult tartózkodni, ha az nem veszélyezteti Magyarország közrendjét, közbiztonságát. Az állam diszkrecionális joga eldönteni, hogy kinek ad tartózkodási engedélyt.
- [12] Rámutatott, az alperes azt nem vitatta, hogy a felperes rendezett családi körülményekkel rendelkezik, ugyanakkor megalapozottan járt el, amikor a rendőrség véleménye alapján a közbiztonságra veszélyesség körében kizárólag a bűncselekmények elkövetését értékelte, mert közrendvédelmi és közbiztonság-védelmi szempontból a felperes által elkövetett bűncselekmények bírnak jelentőséggel. Az ORFK másodfokú véleményében foglaltak alapján megállapította, a felperes által elkövetett bűncselekmények jellege a közrend, közbiztonság veszélyét aláátamasztja, és ezzel szemben csekély mértékben veendő figyelembe, hogy a felperes feltételes szabadon bocsátását követő egy évben nem követett el bűncselekményt.
- [13] Kiemelte, a Harmtv. 13. § (2) és (3) bekezdései meghatározzák, hogy az (1) bekezdés szerinti tartózkodási feltételek teljesítése alól mely kivételes esetekben lehet mentesülni, ugyanakkor a *h)* pont szerinti közrend, közbiztonság veszélye még ezekben a kivételes esetekben is vizsgálendő körülmény. A felperes által hivatkozott családi körülmények vizsgálata a megelőző eljárásban nem volt szükséges, és annak vizsgálata a perben sem volt indokolt, mert a Harmtv. által említett 13. § (2) és (3) bekezdése családi körülmények alapján méltányosságot a közrend, közbiztonság követelményének teljesülése alól nem ad.
- [14] Nem fogadta el a felperes kétszeres értékelés tilalmára történt hivatkozását, mert a hatóság a felperest nem az általa elkövetett bűncselekmények szankciójaként utasította ki, hanem azért, mert a tartózkodási feltételeket nem teljesíti. A hivatkozott kúriai döntéseket nem találta alkalmazhatónak, mert azok tényállása nem azonos a perbeli ügy

tényállásával. Ezekben az ügyekben a Kúria ugyanis azt vizsgálta, hogy a közlekedési szabályszegések lehetnek-e olyan súlyúak, amelyek önmagukban indokolják a közrend, közbiztonság veszélyének a megállapítását. Utalt a Kúria a Kfv.II.37.027/2020/10. számú ítéletére, mely esetben az elkövetett bűncselekmények jellegére és súlyára tekintettel a Kúria azt állapította meg, hogy a családi körülmények vizsgálata mellőzhető.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [15] A felperes felülvizsgálati kérelmében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és az eljáró bíróság új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását, másodlagosan a jogerős ítélet megváltoztatását, az alperesi határozat megsemmisítését, és az alperes új eljárás lefolytatására kötelezését kérte.
- [16] Azt állította, hogy az alperes és az eljáró bíróság döntése sérti az Alaptörvény E) cikk (2) és (3) bekezdéseit, Q) cikk (2) és (3) bekezdéseit, XVI. cikket, XXIV. cikk (1) bekezdését, és a 28. cikket. Hangsúlyozta, a magyar jogalkalmazó szervek Alaptörvényből fakadó kötelezettsége, hogy az Európai Unió adott jogi aktusait és normáit, illetve a nemzetközi jog elismert szabályait, valamint a nemzetközi jog más forrásait is alkalmazzák. Kiemelte, a tagállami jogalkalmazók kötelezettsége, hogy egy esetleges kollízió esetén az alapvető rendező elvként megfogalmazott elsőbbség doktrínának érvényt szerezzenek. Az is kifogásolta, hogy sem az alperes, sem a bíróság nem vizsgálta, nem értékelte és nem alkalmazta az Alaptörvény gyermekekre vonatkozó, szintén nemzetközi jogi kötelezettségként megerősített követelményét, továbbá eljárásuk nem felelt meg az Alaptörvény XXIV. cikkében foglalt tisztességes eljárás követelményeinek, mivel az alperes és az elsőfokú hatóság határozata hiányos és jogsértő indokolásával elzárta a felperest alapvető jogainak érvényesítési lehetőségétől. Mivel pedig az alperes nem egészítette ki az elsőfokú határozatot, szintén elzárta a felperest egy hatékony közigazgatási jogorvoslat lehetőségétől. A bíróság eljárása sértette az Alaptörvény 28. cikkében foglaltakat, miután a döntése nem volt összhangban az Alaptörvénnyel, valamint azzal, hogy teljesen figyelmen kívül hagyta a család és a kiskorú gyermek érdekeit. Ezáltal nem felelt meg a józanésznek és az erkölcsnek sem. Érvelése szerint elfogadhatatlan az a bíróság által indokolás nélkül elfogadott alperesi álláspont, hogy a felperes esetében a közrend, és a közbiztonság veszélyét a felperes által a múltban elkövetett cselekményekből lehet levezetni. Mindezen túl saját magának ellentmondva a bíróság kifejtette, hogy maga az alperes utalt arra, hogy lehetetlen annak vizsgálata, hogy a felperes a jövőben jogsértő vagy jogkövető magatartást fog tanúsítani. Kiemelte, ez az álláspont szembe megy az ártatlanság vélelmével, az *in dubio pro reo*, a *nullum crimen sine lege*, stb. nemzetközi jog és magyar jog idevágó alapelveivel. Utalt arra, hogy az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) konzekvens gyakorlata több konkrét ügyben kimondta, hogy a korábbi bűncselekmények alapján nem lehet vélelmezni, hogy az illető a jövőben is biztosan hasonlókat fog elkövetni (C-503/03., C-36/75).

- [17] Arra is hivatkozott, hogy az alperes és az elsőfokú hatóság eljárása sértette a Harmtv. 45. §-át, ugyanis nem vizsgálták az ott elírtak szerint a tartózkodási időtartamát, a családi körülményeket, a kiutasítás lehetséges következményeit a felperes családtagjaira nézve, a harmadik országbeli állampolgár kötődését Magyarországhoz, illetve a származási országához fűződő kapcsolatainak hiányát. Allította, a bíróság megsértette a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 2. §-ában meghatározott tisztességes eljárás követelményét azzal, hogy mellőzte a felperes személyes meghallgatását, illetve az ítéletében nem tért ki érdemben az ügyvel közvetlen kapcsolatban álló nemzetközi és uniós jogforrások és előírások vizsgálatára, és alkalmazására. Ez azért is különösen jelentős, mert az ügy kapcsán két kiskorú gyermek sorsa is közvetlenül érintett.
- [18] Hangsúlyozta, az alperes és a bíróság döntése nem felel meg a családi és magánélet tiszteletben tartásának kögens kötelezettségét deklaráló Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 23. cikkének, az Egyezmény 8. cikk (1) és (2) bekezdéseinek, az Alapvető Jogok Chartája 7. cikkének, az EJEB számos döntésének, melyeket felülvizsgálati kérelmében felsorolt. Utalt az Európai Parlament és Tanács 2004/38/EK irányelvére (továbbiakban: Unió polgárainak és családtagjainak tartózkodásáról szóló irányelv), amelynek 28. cikke alapján a kiutasítási határozat meghozatala előtt számos, az EJEB gyakorlatán alapuló szempontot kell mérlegelni, így többek között az érintett személy életkorát, egészségi állapotát, családi, társadalmi és kulturális integrációját, azt, hogy mennyi ideje tartózkodik a tagállamban, illetve a származási országgal fennálló kapcsolatainak mértékét, illetve annak hiányát. A Tanács 2003/86/EK irányelvének (továbbiakban Családegyesítési irányelv) 2. cikke értelmében a családgyesítési személy kiutasításának elrendelése során figyelembe kell venni az illető személy adott tagállamban való tartózkodásának időtartamát, és a származási országával való kulturális és társadalmi kapcsolatai fennállását. A Tanács 2003/109/EK irányelvének (továbbiakban: Huzamos tartózkodási irányelv) 12. cikke szerint a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkező személyek számára megerősített védelmet kell biztosítani a kiutasítással szemben. A közrend és közbiztonság uniós jogon alapuló értelmezése körében utalt arra, hogy az EUB számos alkalommal kimondta, hogy a közrendi kifogást megszorítóan kell értelmezni, annak tartalmát a tagállamok egyoldalúan nem határozhatják meg.
- [19] Hivatkozott a Gyermek jogairól szóló New Yorkban 1989. november 20-án kelt Egyezmény (továbbiakban Gyermekjogi Egyezmény) 2. és 3. cikkére, amelyek alapján mind az alperesnek, mind a bíróságnak legalább a mérlegelést, a szükségesség-arányossági tesztet, a tényállás mindenre kiterjedő tisztázását el kellett volna végeznie a döntés előtt, ez azonban elmaradt. Utalt e tekintetben a felülvizsgálati kérelemhez csatolt, a felperes gyermekeiről készített pedagógiai szakvéleményre.
- [20] Hivatkozott a Bizottság COM (2009) 313. számú közleményére, amelyet a Bizottság az Európai Parlament és a Tanács számára dolgozott ki az Unió polgárok és családtagjainak tartózkodásáról szóló irányelv jobb átültetése és alkalmazása céljából. Kifejtette, ez ugyan nem kötelező erejű uniós jogszabály, azonban egyértelműen az uniós joganyag releváns része. A Közlemény kimondja, hogy a személyek szabad mozgása és tartózkodása az unió egyik alapelve. Az e szabadságot garantáló rendelkezéseket kiterjesztően, az ettől való eltéréseket pedig megszorítóan kell értelmezni. A védendő társadalmi érdek körében egyértelműen el kell különíteni a közrend meghatározását a közbiztonságtól. E két fogalom nem keverhető össze, nem szinonimái egymásnak. Kifogásolta, hogy az alperes és a bíróság döntése semmiféle különbséget nem tesz e két fogalom között, holott a különbség a perbeli eset megítélése szempontjából releváns. Utalt arra, hogy a közösségi jog kizárja, hogy a tagállamok általános bűnmegelőzési okokból fogadjanak el korlátozó intézkedéseket. Nyomatékosan utalt arra, hogy a hatóságok a súlyos, közvetlen és jelen idejű veszély gyanúja esetén is kötelesek elvégezni a szükségesség-arányosság értékelését, ilyen esetben is gondosan és mindenre kiterjedően fel kell mérni az illető személyes és családi helyzetét. A huzamosan, öt évet meghaladóan a tagállamban tartózkodó személyt pedig a Közlemény szerint csak nyomós közbiztonsági (és nem a közrendi) okokból lehet kiutasítani. A felperes esetében pedig egyértelműen csak közrendi okok gyanúja merült fel.
- [21] Előadta, a két kiskorú gyermek kapcsolata édesapjukkal nagyon szoros, rendkívül erős és kölcsönös, a gyerekeknek nagy szükségük van édesapjukra, azon érdekük, hogy szeretetben, gondoskodásban, teljes családban nevelkedjenek szüleikkel együtt, olyan erős és mindenekfelett álló érdek, amely egyértelműen megelőzi az alperes által minden reális alap nélkül vélelmezett, legfeljebb a közrendet fenyegető veszélyt. Arra is hivatkozott, hogy a felperesnek származási országával kapcsolata, kötődése nincs.
- [22] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályban tartását kérte. Utalt arra, hogy a felperes keresetének nem képezték részét a felperes felülvizsgálati kérelmében tett hazai és nemzetközi jogszabályok és egyezmények, továbbá ítéletekre történt hivatkozások, így azok a felülvizsgálati eljárásban már nem vizsgálhatók. Utalt a Kúria Kfv.II.37.603/2021/5. számú ítéletére.
- [23] Rámutatott, az uniós polgárok és családtagjainak tartózkodásáról szóló irányelv 3. cikk (1) bekezdésének értelmében a saját állampolgárságuk szerinti tagállamban tartózkodó uniós polgárok családgyesítése vonatkozásában az adott tagállam nem köteles ezen irányelvben rögzített szabályozás alkalmazására, mivel az irányelv hatálya nem terjed ki a saját államban tartózkodó állampolgárainak családtagjaira, így többek között a magyar állampolgár harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjaira sem. Utalt ebben a körben arra is, hogy a magyar jogalkotó az egyes migrációs tárgyú és kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2018. évi CXXXIII. törvény által módosított Smtv.-ben 2019. január 1. napjától a vonatkozó irányelvi rendelkezés figyelembevétele mellett a korábbiaktól eltérően szabályozta e személyek magyarországi tartózkodását.

- [24] A Huzamos tartózkodásról szóló irányelv körében előadta, hogy az a Harmtv.-ben került részben átültetésre. Az irányelv a huzamos tartózkodási engedéllyel rendelkezők jogállásáról szól, melyet a magyar jogalkotó az ideiglenes letelepedési engedély és az EK letelepedési engedély létrehozásával ültetett át a magyar jogszabályok közé. A jelen per felperese azonban nem ezen engedélytípusok iránti kérelmet terjesztett elő, hanem tartózkodási engedély kiállítása iránti kérelmet, ezt pedig olyan jogszabályhelyek szabályozzák a Harmtv.-ben, melyek nem szolgálják az ezen irányelvnek való megfelelést. Az a tény, hogy a Harmtv. egyes szabályai a Huzamos tartózkodásról szóló irányelvnek való részleges megfelelést szolgálják, nem alapozhatja meg azt, hogy az irányelv rendelkezéseit a Harmtv. más szabályainak értelmezésekor figyelembe lehet és kell venni. E körben hivatkozott a Kúria Kfv.VI.37.416/2022/10. számú végzésére.
- [25] Álláspontja szerint téves az Európai Unió Alapjogi Chartájára történő hivatkozás is, ugyanis a felperes esetében a Charta hivatkozott cikkei nem relevánsak, mivel a Charta a felperes esetében nem alkalmazható az 51. cikk (1) bekezdésében rögzített alkalmazási körre tekintettel a felperes tartózkodási engedély kiállítása iránti kérelme ügyében a magyar idegenrendészeti hatóság ugyanis nem uniós jogot alkalmazott. Az Egyezmény 8. cikk (1) és (2) bekezdései körében előadta, hogy ezen alapjog nem korlátozható, a (2) bekezdés is lehetővé teszi a magán- és a családi élet tiszteletben tartásához való alapjog közbiztonság, nemzetbiztonság védelme céljából indokolt korlátozását.
- [26] Hangsúlyozta, a felperes kiutasítására a Harmtv. 42. § (1) bekezdése és a 43. § (2) bekezdés *b*) pontja alapján került sor, ezért a hatóság a Harmtv. 45. § (1) bekezdését nem is alkalmazta, mivel a felperes nem is rendelkezett családi együttélést biztosítása célú tartózkodási engedéllyel, csak kérelmezte azt, továbbá a felperes nem tartozik a Harmtv. 45. § (2) bekezdés *a*) és *b*) pontjában meghatározott személyi körbe sem. Hivatkozott a Kúria Kfv.II.37.027/2020/10. számú döntésére, illetve a Kfv.II.37.761/2021/9. számú ítéletére. A felperes személyes meghallgatása körében előadta, a felperes a 2022. október 6-án tartott tárgyaláson személyesen nyilatkozatot tett, az pedig nem igazolta, hogy a jegyzőkönyvben rögzítettek túl további nyilatkozatot is kívánt tenni. A Kp. hivatkozott rendelkezései alapján pedig a bíróság nem volt köteles a felperest személyesen meghallgatni.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [27] A felperes felülvizsgálati kérelme az alábbiak szerint alapos.
- [28] A Kúria a jogerős ítéletet a Kp. 115. § (2) bekezdése alapján alkalmazandó 108. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem keretei között, az abban megjelölt jogszabálysértések körében vizsgálta felül.
- [29] A felperes mind keresetében, mind felülvizsgálati kérelmében alapvetően azt sérelmezte, hogy az idegenrendészeti hatóságok (és a bíróság) döntéseik meghozatala előtt nem értékelték a családi, személyes körülményeit, kizárólag az általa elkövetett bűncselekményeket vették figyelembe. Azt állította ezzel szemben, hogy családi, személyes körülményeire tekintettel kell lenni.
- [30] A Kúria rámutat, az alperes határozatából az volt megállapítható, hogy döntésének meghozatala során (anélkül, hogy e körben bármilyen jogszabályi rendelkezésre hivatkozott volna) a rendőrség véleményét összevetette a felperes családi és személyes körülményeivel, és e mérlegelés alapján jutott arra a következtetésre, hogy a felperes kérelmét elutasítja, és őt az Európai Unió területéről kiutasítja. Ezzel szemben az eljáró bíróság ítéletében arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Harmtv. rendelkezései nem teszik lehetővé a kógens jogszabályi rendelkezéstől való eltérést, így a felperes családi, személyes körülményeit nem is kellett értékelni a döntések meghozatala során.
- [31] A kiutasítás körében a Harmtv. 45. § (1) bekezdése meghatározza, hogy a családi kapcsolatára tekintettel tartózkodási engedéllyel rendelkező harmadik országbeli állampolgár idegenrendészeti kiutasítását elrendelő határozat meghozatala előtt az idegenrendészeti hatóság mely szempontokat mérlegeli. Ezen szempontokat a felülvizsgálati ellenkérelem szerint az idegenrendészeti hatóságok azért nem mérlegelték, mert a felperes nem rendelkezik családi kapcsolatára tekintettel tartózkodási engedéllyel, csupán kérelmezte azt.
- [32] A Kúria ugyanakkor rámutat, hogy a felülvizsgálni kért alperesi határozat vizsgálta a felperes családi és személyes körülményeit, annak jogalapja azonban nem állapítható meg. Az alperes határozatából nem állapítható meg, hogy akkor, amikor a felperes a családi kapcsolatára tekintettel tartózkodási engedélyt kapott, azonban az lejárt, és erre tekintettel ismételt családi kapcsolatára tekintettel terjesztett elő tartózkodási engedély iránti kérelmet, akkor mi volt a jogalapja a családi és személyes körülmények figyelembevételének, amely tényszerűen megtörtént.
- [33] A Kúria hangsúlyozza, osztotta az alperes azon álláspontját, hogy a felperes felülvizsgálati kérelmében alaptalanul hivatkozott az Unió polgárok és családtagjainak tartózkodásáról szóló irányelvre, illetve ezzel összefüggésben a Bizottság Közleményére, valamint ezen irányelvvel kapcsolatban az Európai Unió Alapjogi Chartájára, amennyiben ezen irányelv hatálya nem terjed ki magyar állampolgárok családtagjaira. Ezért még hiányos határozati jogalap esetén is megállapítható volt, hogy ezek a szabályok nem vonatkoztathatók a felperesre. A Kúria rámutat arra, hogy a felperes a huzamos tartózkodási irányelv hatálya alá tartozik-e, nem volt érdemben vizsgálható kérdés, tekintettel arra, hogy a családi és személyes körülmények vizsgálatának jogalapja nem volt megállapítható a határozatból.
- [34] A jogalapi hiány megjelölésének a jelentősége abban van, hogy a személyes, családi körülmények értékelése a közrend és közbiztonságra veszélyesség értékelésekor különböző jogszabályi háttér alapján állhat fenn, attól függően, hogy a családi kapcsolatokra tekintettel kért tartózkodási engedély esetében szóba jöhet a családgyejesítési irányelv alkalmazása és az annak megfelelő Harmtv. rendelkezések (így akár a Harmtv. 45. §-a), amennyiben ennek hatálya a felperesre kiterjed. A határozatból nem állapítható meg azonban, hogy ennek alkalmazására került volna sor. Amennyiben

- nem vonatkozna a fenti uniós jog a felperesre semmilyen tekintetben valamely oknál fogva, akkor pedig az Európai Parlament és a Tanács 2008/115/EK irányelve (Visszatérési Irányelv) lehet irányadó, melynek (22) preambulumbekzdése és 5. cikke kifejezetten utal arra, hogy mind a felperes által hivatkozott Gyermekek jogi Egyezményt, mind a vonatkozó nemzetközi jogot, különösen az Egyezmény családi élet tiszteletben tartására vonatkozó jogát (8. cikk) érvényesíteni kell. E nemzetközi jognak az Alaptörvény Q) cikke alapján is érvényt kell szerezni, és a Harmtv. szabályainak azzal összhangban, és azt különösen a magyar jogba átültetett Egyezmény 8. cikkének figyelembe vételével kell értelmezni.
- [35] Bárhogy is legyen, még ha különböző jogszabályi környezet alapján is, de a családi és személyes körülményeket értékelésbe kell vonni a közrend és közbiztonsági veszély fennállásának értékelésekor. Ez alapján megállapítható, hogy az alperes helytállóan járt el, amikor a családi, személyes körülményeket értékelte, függetlenül attól, hogy mi volt annak a jogalapja, ez okból tehát nem volt jogsértő az alperes határozata.
- [36] Jogsértő volt azonban a felülvizsgálni kért ítélet, amely kifejezetten mellőzte a családi és személyes körülmények figyelembevételét. Még pedig az Alaptörvény Q) cikkének, és konkrétan az Egyezmény 8. cikkének sérelme vitán felül megállapítható volt. Azon kúriai ítéletek helyes értelmezése, amelyeket a bíróság hivatkozott az, hogy az adott tényállástól függően lehet, hogy a családi körülményeknek nincs érdemi jelentősége és nem jelentik akadályát a közrendi és közbiztonsági veszély megállapításának. Így a Kúria Kfv.II.37.027/2020/10. számú ítélete sem azt mondta ki, hogy a családi körülmények vizsgálata mellőzhető, hanem azt mondta ki, hogy lehet egyrészt olyan eset, amikor a magyar tételes jog eltér a nemzetközi jogtól, de különösen azt mondta ki, hogy az Egyezmény 8. cikke korlátozható alapjog [ítélet 25. pontja]. Az, hogy az Egyezmény 8. cikke nemzeti jog által korlátozható, például közrend és közbiztonság veszélyére tekintettel, senki által nem is vitatott jelen perben, és abból szükségszerűen következik, hogy az Egyezmény 8. cikkét, a családi élethez való jogot ennek értékelése során nem lehet figyelmen kívül hagyni, csak korlátozni. A korlátozás azonban sosem automatikus, hanem esetről-esetre, az egyedi körülmények értékelése alapján dönthető el, elsősorban arányossági szempontok vizsgálata alapján.
- [37] Nem vitásan vannak olyan kúriai döntések, amelyek szerint a felperes családi, személyes körülményeit nem kell vizsgálni, amennyiben kiutasítására azon okból kerül sor, hogy a tartózkodási feltételeket nem teljesíti, e döntések azonban az EJEB Egyezmény 8. cikkéhez kapcsolódó esetjogát nem értékelték, a nemzetközi jogi háttér és annak nemzeti joghoz való viszonya nem volt a felülvizsgálat tárgya. Szükséges ezen ítéletekkel kapcsolatban azt is megjegyezni, hogy a tartózkodási feltételek nem teljesülése esetén valóban irrelevánsak a megtagadás vagy visszavonás szempontjából a családi körülmények, ha egyébként a közrend és közbiztonság veszélyének fennállását – megfelelő mérlegelés mellett – már megállapították. A hivatkozott kúriai döntések továbbá részben eltérő tényálláson alapulnak, mert a Kfv.II.37.761/2021/9. számú ítélet esetében a felperes magyarországi tartózkodásának akadályát a nemzetbiztonsági kockázat volt, amely jelentősen különbözik a perbeli közrendi, közbiztonsági veszély esetétől, mert a nemzetbiztonsági kockázat esetén a határozat a jogszabályi környezet miatt nem tartalmaz indokolást, így a nemzetbiztonsági kockázat és a családi, személyes körülmények tekintetében elvégzett mérlegelés levezetése sem lehetséges a jelenleg hatályos jogszabályi környezetben. Jelen ítélet azt állítja, hogy a családi körülmények értékelésének a közrendi, közbiztonsági veszély fennállásának megállapítása körében kell értékelésre kerülniük, és ha a közrendi, közbiztonsági veszély fennáll, hiányzik a Harmtv. 13. § (1) bekezdés *h*) pontja szerinti feltétel, tehát a Harmtv. 18. § (1) bekezdés *a*) pontja szerinti kógens rendelkezés szerint kell eljárni.
- [38] A [36] pontban kifejtettekből következik, az uniós irányelvi érintettségétől teljesen függetlenül figyelemmel kell lenni az EJEB Egyezmény 8. cikkéhez fűződő esetjogára a közrendi, közbiztonság veszély értékelése körében, így különösen az Üner v. Hollandia (kérelem száma: 46410/99.) ítélet 57–59. pontjaiban kifejtett szempontokra, és a Boultif-kritériumokra (kérelem száma: 54273/00.), mert az Egyezmény alkalmazása független a felperes tartózkodásának uniós megítélésétől, vagyis attól, hogy a felperes bármely uniós irányelv hatálya alá tartozik-e.
- [39] A jogerős ítélet jogsértése ennek alapján abban áll, hogy a felperes tartózkodása jogszerűségének vizsgálata nélkül arra a jogsértő megállapításra jutott, hogy a felperes személyes és családi kapcsolatait nem kell vizsgálni, figyelembe venni és értékelni, és nem vizsgálta az alperes által határozatában elvégzett mérlegelés jogszerűségét.
- [40] Nem volt alapos az alperes felülvizsgálati ellenkérelmének azon hivatkozása, hogy a felperes nem hivatkozott keresetében a felülvizsgálati kérelemben előadott nemzetközi egyezményekre és uniós jogforrásokra, továbbá az Alaptörvény rendelkezéseire, mert a keresetben nem jogszabálysértést, csak jogsértést kell előadni [Kp. 37. § (1) bekezdés *f*) pontja], arra pedig a felperes keresetében is hivatkozott, hogy családi és személyes körülményeit nem értékelték az idegenrendészeti eljárás során.
- [41] A felperes aaptalanul hivatkozott mindemellett a Kp. 2. §-ában meghatározott tisztességes eljárás követelményének megsértésére a felperes peres eljárás során történt személyes meghallgatásának mellőzése körében, mert egyrészt a felperes nyilatkozott a tárgyaláson, vagyis személyes meghallgatására sor került, másrészt arra vonatkozó adat nem áll rendelkezésre, hogy a felperes további nyilatkozatot kívánt tenni, amitől a bíróság őt elzárta volna.
- [42] A fentiekben kifejtettek tekintettel a Kúria az eljárt bíróság ítéletét a Kp. 121. § (1) bekezdés *a*) pontja alapján hatályon kívül helyezte és a bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította. Az új eljárásban a bíróságnak tisztázni kell, hogy milyen jogalapon áll az alperes által határozatában elvégzett családi és személyi körülmények vizsgálata. Meg kell ítélnie, hogy a

jogalap pontos megjelölésének hiánya orvosolhatatlan eljárási szabályszegésnek tekintendő-e figyelemmel az eredeti kereseti vitatásokra is, és amennyiben az ügy eddig ismert tényeit is figyelembe véve a konkrét jogalap az ügy érdemében relevanciával nem bír, akkor a konkrét esetre vonatkozó jogszabályi háttér alapján kell a családi és személyi körülmények alperesi értékelésének jogszerűségét megítélnie. A konkrét jogalapnak akkor nincs jelentősége az ügy érdemére, ha az ügy tényei alapján bármely jogalap fennállása esetén az alperes értékelése jogszerűnek tekinthető.

(Kúria Kfv.II.37.832/2022/6.)

201A hatósági bizonyítvány kiadásának megtagadása esetén az építésügyi hatóság köteles azzal egyidejűleg építésrendészeti eljárást kezdeményezni.

Az Eljr. 56. § (2) bekezdésében meghatározott határidőn túl indított eljárás során hozott szankciót tartalmazó határozat sérti az ügyfél Alaptörvényben rögzített tisztességes hatósági eljáráshoz való jogát [1997. LXXVIII. törvény (Étv.) 48/A. § (5) bek., 33/A. § (4) bek., 33/A. § (6) bek., 34. § (1) bek. j) pont; Alaptörvény XXIV. cikk (1) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A felperes a debreceni /1 helyrajzi számú, ingatlanon egyszerű bejelentéssel felépült egy lakásos lakóépületre az építésfelügyeleti hatóságtól hatósági bizonyítvány kiállítását kérte.
- [2] Az alperes a felperes kérelme tárgyában 2020. december 15-én helyszíni szemlét tartott, amelyről jegyzőkönyvet készített, majd a 2020. december 18-án hozott HB/ETDR-19/5381-5/2020. számú határozatában építésfelügyeleti feladatkörében eljárva a hatósági bizonyítvány kiadását megtagadta.
- [3] A határozat indokolása szerint az alperes megvizsgálta a tervdokumentáció megfelelőségét, ennek eredményeként megállapította, hogy az a Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzatának helyi építési szabályzatáról és szabályozási tervéről szóló 8/2003. (V. 23.) Kr. rendeletében (a továbbiakban: DÉS) foglalt beépítési mód szerint az oldalkert minimális méretének nem felel meg, ugyanis az épület a jobboldali szomszédos ingatlan telekhatárától 3 méterre, míg a baloldali szomszédos ingatlan telekhatárától 3,19 méterre helyezkedik el, a DÉS által előírt oldaltávolság azonban mindkét irányban 3,75 méter. A határozattal szemben kereset nem került benyújtásra, így az a közléssel véglegessé vált.
- [4] Az alperes a felperessel mint építetővel szemben 2021. február 22-én a szabálytalan építési tevékenységhez kapcsolódóan hivatalból építésrendészeti eljárást indított. Az ennek eredményeként 2021. április 12-én hozott HB/ETDR-19/1515-2/2021. számú határozatában a felperest kötelezte a debreceni /1 helyrajzi számon fekvő ingatlanon lévő lakóépület szabályossá tételére oly módon, hogy annak északi homlokzata a szomszédos ingatlan telekhatárától 3,75 méterre, míg a déli homlokzata a szomszédos ingatlan telekhatárától szintén 3,75 méterre helyezkedjen el.
- [5] Az alperes határozatával szemben a felperes keresetet terjesztett elő, a Debreceni Törvényszék a

103.K.700.940/2021/12. számú ítéletében a keresetet elutasította.

- [6] A felperes felülvizsgálati kérelme folytán eljárta Kúria a Kfv.III.37.228/2022/7. számú végzésében az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasította. Az indokolásban megállapította, a hatósági bizonyítvány megtagadása körében feltárt építési szabálytalanságok nem kötik az építésfelügyeleti hatóságot, az építésrendészeti eljárásban önállóan állapítja meg a tényállást, a szabálytalan építési tevékenységet és vonja le annak jogkövetkezményeit. Következésképpen az ezen határozattal szembeni felülvizsgálati kérelemben a felperes vitathatja az építés szabályos vagy szabálytalan volta kapcsán tett megállapításokat. Az alperes is erre alapította a perrel támadott döntését, részletesen felsorakoztatva a szabálytalan építkezést megalapozó tényeket és jogszabályhelyeket.
- [7] A téves jogértelmezés következtében a törvényt nem merítette ki a kereseti kérelemben foglaltakat teljeskörűen, annak elbírálását jogszerűtlenül mellőzte.
- [8] A megismételt eljárásra a Kúria előírta, hogy az elsőfokú bíróságnak a keresetben foglaltakat teljeskörűen meg kell vizsgálnia és döntésének a kereseti érvelésre kiterjedő részletes indokát szükséges adnia.

A megismételt eljárás során hozott elsőfokú ítélet

- [9] A Debreceni Törvényszék a 103.K.701.312/2022/11. számú ítéletében a keresetet elutasította.
- [10] Az indokolás szerint a perbeli ingatlanára az Lk-412443 (TL) építési övezetben helyezkedik el, amelyre a sajátos övezeti előírások a perben irányadó DÉS 28/C. § (11) bekezdésétől eltérő rendelkezéseket nem határoznak meg az oldalkert minimális mérete körében.
- [11] Az elsőfokú bíróság az 58/B/1990. AB határozat (a továbbiakban: ABh.) jogértelmezése alapján vizsgálta, hogy a DÉS 28/C. § (11) bekezdésében meghatározott „felénél” meghatározás – mint úgynevezett hátravetett jelző – mindkét fogalomra, azaz az övezetre előírt maximális építménymagasságra, illetve az adott oldalkert felé néző tényleges homlokzatmagasságra is vonatkozik-e. Megállapította, hogy a jogalkotó szándéka az volt, hogy a „felénél” mint hátravetett jelző alkalmazásával e kitétel az övezetre előírt építménymagasságra és a homlokzatmagasságra is vonatkozzon az oldalkert távolságának meghatározásánál.
- [12] Az értelmezésnél nem látta alkalmazhatónak a nyelvtani értelmezést, mert az „illetve” szó jelentésének megállapítása csak contextusba ágyazva értelmezhető. A szöveg által lehetővé tett értelmezések közül azt kell alapul venni, amely nem oltja ki annak célját, nem semmisíti meg hatékonyságát.
- [13] Az építménymagasság és a homlokzatmagasság két eltérő fogalom, a DÉS 28/C. § (11) bekezdésében két egyenrangú kitételre feleltethető meg, ezért „és” kötőszó alkalmazása indokolt, azaz az „illetve” kötőszót „és” kötőszóként kell értelmezni.
- [14] Az építési hellyel és építési vonallal kapcsolatos előírásoknak a perbeli ingatlan nem felelt meg,

- ezért jogszerű volt az alperes kötelezése az oldalthatárok vonatkozásában a mindkét irányba történő 3,75 méteres elhelyezkedés előírásával.
- [15] Az elsőfokú bíróság a továbbiakban felhívta a lakóépület építésének egyszerű bejelentéséről szóló 155/2016. (VI. 13.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 6. § (1) bekezdését és ehhez kapcsolódóan a Kúria „Az építésügyi hatósági eljárások gyakorlata” tárgy körben felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményének X. fejezet 1. pont 1.1.1. alpontját. Eszerint a bejelentés alapján nem indul hatósági eljárás, ennek hiányában az építést megelőzően a hatóság közreműködése, részvétele részleges, azon túlmenően az építés folyamatában eshetőséges. Az építésügyi és építésfelügyeleti hatósági eljárásokról és ellenőrzésekről, valamint az építésügyi hatósági szolgáltatásról szóló 312/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Eljr.) 2. § (1) bekezdése alapján a bejelentés nem minősül közigazgatási hatósági eljárás megindítására irányuló kérelemnek, sem hivatalbóli eljárás megindítására okot adó körülménynek.
- [16] A törvényszék hangsúlyozta, a Korm. rendeletben előírtakon túlmenő jogszerűséget az alperes nem vizsgál, a bejelentés, tehát a tervek jogszabályoknak való megfelelése ekkor ellenőrzésének nem tárgya.
- [17] Az elsőfokú bíróság szerint az alperes helyesen mutatott rá arra, hogy jelen ügy előzménye nem egy hatósági ellenőrzés során észlelt szabálytalanság, hanem a felperes kérelmére indult hatósági bizonyítvány kiadására irányuló eljárás volt, amelynek keretében került sor a szabálytalanság megállapítására, így hatósági ellenőrzés megindítására nem került sor. Ezért a 60 napos jogvesztő határidő jelen eljárásra nem vonatkozik, az alperesnek az eljárását az építés befejezésétől számított tíz éven belül kellett megindítania, ez a határidő megtartásra került.
- [18] A fentiek mellett az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.) 48/A. § (5) bekezdése szerinti 60 napos határidő az eljárás lefolytatásának időtartamát meghatározó határidő, az nem az eljárás megindítására vonatkozik.
- A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem**
- [19] A jogerős ítélet ellen a felperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet annak oly módon történő megváltoztatása iránt, hogy a Kúria az alperes határozatát semmisítse meg és kötelezze az alperest új eljárás lefolytatására.
- [20] Álláspontja szerint az ítélet elsődlegesen azért jogszabálysértő mivel sérti a DÉS Z 28/C. § (11) bekezdésében foglaltakat és az ehhez kapcsolódó bírósági jogértelmezés ellentétes az Alaptörvény 28. cikkében írtakkal.
- [21] Téves az a törvényszéki jogértelmezés, hogy a DÉS Z 28/C. § (11) bekezdése körében az oldaltávolság meghatározásánál a „felénél” kitélt mind az övezetre előírt maximális építménymagasságra, mind a homlokzatmagasságra alkalmazni rendeli.
- [22] A felperes szerint a DÉS Z 28/C. § (11) bekezdése három egymástól elkülönült feltételt tartalmaz a minimális oldaltávolság meghatározásánál. Ennek megfelelően az oldaltávolság nem lehet kevesebb a maximális építménymagassággal épített épületnél a magasság felénél, illetve az adott oldalkert felé néző homlokzatmagasság felénél, végső esetben 3 méternél. A perrel érintett ingatlan a DÉS Z vonatkozó előírásainak megfelel amennyiben az építménymagasság fele vagy az adott oldalkert felé néző tényleges magasság fele kitételnek megfelel.
- [23] A megismételt eljárás során az alperes is elismerte a jogszabályi rendelkezés vagylagos megfogalmazását a HB/13-JP/00289-14/2022. számú határozatában. A szigorúbb feltétel érvényesülésének indokát csupán joggyakorlatára hivatkozással követeli meg a felperestől.
- [24] A felperes a fentiekben túl hangsúlyozta, az alperes megszegte az ügyvel kapcsolatos intézkedési kötelezettségét, továbbá a részére biztosított 60 napos intézkedési határidőt elmulasztotta. Ebben a körben felhívta a Korm. rendelet 6. § (1) bekezdését, valamint az Étv. 13. § (2) bekezdés *b)* pont *bf)* alpontját, a 48/A. § (1) bekezdés *a)* pontját és az 51. § (1) bekezdését.
- [25] Kiemelte, a lakóépület építésének egyszerű bejelentéséről az elsőfokú hatóság a készenléthez helyezett elektronikus építési naplóból értesült. A jogszabályellenes vagy szakszerűtlen építővel szemben a hatóságnak eljárási kötelezettsége lett volna, ezt támasztja alá az Étv. 5. § (2) bekezdése, 34. § (1) bekezdése, valamint 46. §-a. Amennyiben a hatóság ellenőrzési kötelezettségének eleget tett volna, úgy a Korm. rendelet 4. § (1) bekezdésére figyelemmel a szakszerűtlen kivitelezésre nem kerül sor.
- [26] A jogerős ítélet jogszabálysértően állapítja meg, hogy az alperes az Étv. 48/A. § (5) bekezdésében foglalt határidőn belül folytatta le a hatósági ellenőrzést. A megelőző eljárásban az alperes 2020. december 15-én helyszíni szemlét tartott, akkor tudomást szerzett a szabálytalanságról, ugyanakkor a szabálytalanságot megállapító határozatát – helyesen – 2021. április 12-én, vagyis 60 napon túl hozta meg.
- [27] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében az ítélet hatályában fenntartását indítványozta.
- [28] Kifejtette, az építéssel érintett ingatlan építési övezete szerint meghatározott, az övezetre előírt legnagyobb építménymagasság 7,5 méter. A felperesi épület jobboldali oldalkertje 3,2 méter, a baloldali 3 méter, amely nem teljesíti a DÉS Z 28/C. § (11) bekezdése szerinti felezési szabály alapján a legalább 3,75 méterben meghatározott oldaltávolsági előírást. A felperes a jogalkotói szándékkal ellentétesen értelmezi a DÉS Z 28/C. § (11) bekezdését.
- [29] Az egyszerű bejelentés jogintézménye nem közigazgatási eljárás, a benyújtott egyszerű bejelentés mellékletét a hatóság csak számszakilag ellenőrzi, szakszerűségi ellenőrzésre ekkor nem kerül sor.
- [30] Jelen ügy előzménye nem egy hatósági ellenőrzés során észlelt szabálytalanság, hanem a felperes kérelmére indult hatósági bizonyítvány kiadására irányuló eljárás, amelynek keretében került sor a szabálytalanság megállapítására, majd ezt követően az építés befejezésétől számított tíz éven belül az építésrendészeti eljárás megindítására.
- A Kúria döntése és jogai indokai**
- [32] A felülvizsgálati kérelem alapos.

- [33] A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 120. § (5) bekezdésére figyelemmel a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [34] A Kúria álláspontja szerint az elsőfokú bíróság a helyesen megállapított tényállásból az építésrendészeti eljárás megindításának jogszerűsége körében nem helytálló jogi következtetést vont le.
- [35] A Kúria elsődlegesen azt vizsgálta, hogy az alperes az építésrendészeti eljárást a törvényes határidőben indította-e meg, avagy nem.
- [36] Az Étv. jelen ügyben alkalmazandó 48/A. § (5) bekezdése értelmében az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóság jogszabályban meghatározott esetekben és módon 60 napon belül folytatja le a hatósági ellenőrzést. Szabálytalanság észlelése esetén hivatalból megindítja az eljárást, és megteszi az (1) és (4) bekezdésben meghatározott intézkedéseket. Az eljárás megindításának legkésőbb az építés befejezésétől – ha az nem állapítható meg, akkor az építmény használatbavételétől – számított tíz éven belül van helye.
- [37] Az Étv. 48/A. § (5) bekezdésének a perben alkalmazandó szövegét a 2018. évi CXXXIX. törvény 100. § (7) bekezdése 2019. január 2-i hatállyal állapította meg. A módosításhoz kapcsolódó – az Alaptörvény 28. cikkének megfelelően az értelmezésnél kötelezően figyelembe veendő – jogalkotói indokolás kimondja, az Étv. 48/A. § (5) bekezdésében szereplő szabályozás értelmezése – amely szerint a hatóság 60 napon belül lefolytatja a hatósági ellenőrzést, majd ezt követően megindítja a szükséges eljárást – nem egységes a hatóságok között, ezért a szöveg pontosítására van szükség, amely jobban kiemeli azt az eddig is fennálló jogalkotói szándékot, hogy a 60 nap a hatósági ellenőrzés lefolytatására áll nyitva, az eljárás megindítása ebbe nem tartozik bele.
- [38] A felülvizsgálati bíróság rámutat, az Étv. 48/A. § (5) bekezdésének 2019. január 2-től hatályos szövegének helyes értelmezése a jogalkotói indokolásból is következően az, hogy a 60 napos határidő a hatósági ellenőrzés lefolytatására vonatkozik, nem pedig a szabálytalanság észlelését követő eljárás hivatalból megindítására. Ugyanakkor az építésügyi és az építésfelügyeleti hatóság szabálytalanság észlelése esetén köteles hivatalból eljárást indítani, erre a jogalkotó a hatóságnak – főszabály szerint – az építés befejezésétől számított tíz évet biztosít.
- [39] Az egyszerű bejelentéshez kötött építési tevékenységre irányadó szabályokat az Étv. 33/A. §-a szabályozza. A 33/A. § (1) bekezdés a) pontja szerint egyszerű bejelentéssel történik a 300 négyzetméter összes hasznos alapterületet meg nem haladó új lakóépület építése. A 33/A. § (4) bekezdés a) pontja alapján az egyszerű bejelentéssel folytatott építési tevékenység esetén az építető az építési tevékenységet kormányrendeletben meghatározott módon bejelenti a kormányrendeletben kijelölt szervnek. A 33/A. § (6) bekezdése rögzíti, az egyszerű bejelentéssel folytatott építési tevékenységet a bejelentéstől számított tíz éven belül meg kell valósítani és a felépítés megtörténtét tanúsító hatósági bizonyítványt kell kérni a kormányrendeletben kijelölt szervtől.
- [40] Az Étv. 34. § (1) bekezdés j) pontja a hatósági bizonyítvány kiállítása iránti eljárást az építésügyi hatósági eljárások között jelöli meg.
- [41] A hatósági bizonyítvány kiállítására az Eljr. 56. §-a határoz meg rendelkezéseket. Az 56. § (2) bekezdése értelmében a tíz éven belül befejezett vagy használatba vett építmény esetén a hatósági bizonyítvány kiállítása iránti eljárás során az építésügyi hatóság a meglévő építmény jogszerűségét, valamint az országos építési követelményeknek és a helyi építési szabályzatnak való megfelelést vizsgálja. Amennyiben az építmény nem jogszerűen épült, vagy nem felel meg az országos építési követelményeknek vagy a helyi építési szabályzat előírásainak, az építésügyi hatóság a hatósági bizonyítvány kiadását megtagadja, és egyidejűleg építésrendészeti eljárást kezdeményez.
- [42] Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.
- [43] Az Alkotmánybíróság az 5/2017. (III. 10.) AB határozata (a továbbiakban: ABh.) indokolása [15] pontjában kifejtette, a hatósági eljárás méltányosságának, illetve tisztességességének alapvető feltétele, hogy a közigazgatási hatóságok a rájuk irányadó jogszabályi határidőket betartsák. Különösen erősen kell, hogy érvényesüljön ez a követelmény azokban az esetekben, amikor a közigazgatási hatóság az ügyféllel szemben szankciót állapít meg. A közigazgatási anyagi jogi szankciók jogszabályban történő meghatározása azt a célt szolgálja, hogy a közigazgatási eljárás ügyféli pozíciójában lévő azon jogalanyok, akikkel, illetve amelyekkel szemben a közigazgatási hatóság valamely, az adott ügyfél által elkövetett közigazgatási normasértés miatt hátrányos jogkövetkezményt állapít meg, ne álljanak hosszú, bizonytalan ideig – az anyagi jogi határidőkre vonatkozó, a létező jogszabályi rendelkezések ellenére – velük szemben alkalmazható szankció fenyegetésének félelme alatt.
- [44] A tisztességes hatósági eljáráshoz való joghoz tartozik annak biztosítása, hogy a közigazgatási hatóságok a rájuk vonatkozó határidőket betartsák és a bíróságok e határidő be nem tartását ne az ügyfél terhére, hanem a javára értékeljék. A jogalkotót illeti annak – jogpolitikai és praktikus szempontokat is figyelembe vevő – meghatározása, hogy egy adott közigazgatási határozat meghozatalára mennyi idő elegendő; ennek elbírálása nem alkotmányossági kérdés. Az viszont már alkotmányossági kérdés, hogy a jogalkalmazó szervek a jogalkotó által meghatározott kötelezettségeiket teljesítsék, és ne hozzanak meg olyan döntéseket, amelyekre a jogszabályok szövege szerint nincs lehetőségük. A tisztességes hatósági eljáráshoz való Alaptörvényből biztosított jogból az következik, hogy a közigazgatási hatóságok számára a jogalkotó által meghatározott határozathozatali és szankcióalkalmazási határidők elmulasztásának ódiúmat a mulasztó, jogszabályi kötelezettségüket határidőben nem teljesítő hatóságok, ne pedig az

- ügyfelek viseljék. Ezért ennek jövőbeni biztosítására az Alkotmánybíróság alkotmányos követelményt állapított meg. (ABh. indokolás [16] pontja)
- [45] A fentiekre tekintettel az a bírói értelmezés, mely ezzel szemben a szankcióalkalmazási határidő elmulasztásához – a tételes jogszabályi előírás szerinti határidő letelte után – nem fűzi azt a következményt, hogy az e határidőt túllépő hatóságok szankcióalkalmazási lehetősége elenyészik, vagyis amely szerint a rá vonatkozó anyagi jogi határidőt elmulasztó közigazgatási hatóság pusztán emiatt nem követ el az ügy érdemére kiható jogszabálysértést, az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésével ellentétes. (ABh. indokolás [17] pontja)
- [46] A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsa Jpe.I.60.019/2022/9. számú határozata [42] bekezdésében rögzítette, az ügyintézési határidők hatóság általi megtartásának kötelezettsége egyrészt abból fakad, hogy a jogalkalmazó szervek a jogalkotó által meghatározott előírást betartsák (kötelesek a jogalkotó által meghatározott határidőn belül döntést hozni), másrészt abból, hogy ha a fél köteles az eljárás határidőket pontos betartására – akár jogvesztés terhe mellett – akkor a féllel szemben álló hatóságtól is elvárható – akár a fegyveregyenlőség alapján is –, hogy a rá irányadó határidőn belül az eljárási cselekményeket foganatosítsa, illetve határidőn belül eldöntse az ügyet. Tehát a jogalkotó által meghatározott határozathozatali és szankcióalkalmazási határidő elmulasztásának hátrányát a mulasztó, jogszabályi kötelezettségüket határidőben nem teljesítő hatóságok, ne pedig az ügyfelek viseljék.
- [47] A Jogegységi Panasz Tanács – az ABh.-ra utalva – határozata [46] bekezdésében kimondta, hogy anyagi jogi határidő túllépése esetén a bírságszankciók kiszabásának lehetősége általában elenyészik. A közigazgatási hatóság számára a szankcióalkalmazás lehetőségének elenyészése nem jogvesztés, hanem egy lehetőség megszűnése.
- [48] A Kúria megítélése szerint az ABh.-ban az Alkotmánybíróság generális jelleggel fejtette ki, hogy a szankcióalkalmazási határidő elmulasztásának következményét a jogszabályi kötelezettségüket határidőben nem teljesítő hatóságok kell, hogy viseljék. Ez azt jelenti, a szankcióalkalmazás lehetőségének elenyészése nem csak akkor áll fenn, ha a hatóság határidőben nem hozza meg a határozatát, hanem abban az esetben is, amennyiben jogszabályban rögzített határidőben nem indítja meg a szankció kiszabását eredményező eljárását. Ugyanis ez az értelmezés felel meg az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes hatósági eljáráshoz való jog megfelelő érvényesülésének.
- [49] A fenti kúriai jogértelmezés megfelel az Alkotmánybíróság 25/2020. (XII. 2.) határozatában foglaltaknak is. Ebben a döntésében az Alkotmánybíróság – az ABh.-ban meghatározott elveket továbbfejlesztve – meghatározta a szankciók alkalmazására irányadó határidők túllépésének alkotmányos összetevőit. A döntés [23] pontja szerint a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog nem azonosítható a tisztességes bírósági eljáráshoz való joggal. Jogállami keretek között a „tisztességes” (fair, méltányos, kiegyensúlyozott) karakter minden közhatalom erejével felruházott eljárással szemben követelmény. Ezért a sajátosságok figyelembevételével, de a hatósági eljárásban is megjelenő módon és tartalommal kell megjelennie a fair eljárás alkotmányjogi követelményeinek, amelyeket az alapjogi jogalanyisággal rendelkező ügyfeleknek alanyi jogként, végső fokon alapjogként ki kell tudni kényszeríteni. E jogok érvényesíthetősége a hatóság működésének korlátja, jogszerű eljárásának pedig alaptörvényi mércéje. Ezen jogállami követelménynek a megnyilvánulása az, hogy az Alaptörvény XXIV. cikke önállóan, az ügyintézés alapjogként ismeri el a fair eljáráshoz való jogot.
- [50] A Kúria hangsúlyozza, az Eljr. 56. § (2) bekezdés második mondatának utolsó fordulata egyértelműen szankcióérvényesítési határidőt tartalmaz akkor, amikor előírja, hogy amennyiben az építésügyi hatóság a hatósági bizonyítvány kiadását megtagadja, úgy azzal egyidejűleg építésrendészeti eljárás kezdeményez. Ez a határidő anyagi joginak minősül és a fentiekből következően az Alkotmánybíróságnak a hivatkozott alkotmánybírósági határozatokban tett alapvetései a perbeli építésrendészeti hatósági eljárásra is vonatkoznak, azok nem hagyhatók figyelmen kívül.
- [51] Az alperes 2020. december 18-án hozta meg azt a határozatát, amelyben megtagadta a felperes kérelmét az egyszerű bejelentéssel felépült egylakásos lakóépületre vonatkozó hatósági bizonyítvány kiadására. Az alperes ugyanezen egyszerű bejelentéssel felépült egylakásos lakóépület szabályosságának vizsgálatára 2021. február 22-én – tehát több mint két hónappal a megtagadó határozat meghozatalát követően – döntött az építésrendészeti eljárás hivatalbóli megindításáról, majd hozott 2021. április 12-én szankciót előíró határozatot. A két eljárásban az ügyintézők személye is megegyezett.
- [52] A felülvizsgálati bíróság rámutat, az alperes megsértette az Eljr. 56. § (2) bekezdését, amikor nem a hatósági bizonyítvány kiadásának megtagadásával egyidejűleg, hanem a megtagadó határozat meghozatalát követően több mint két hónappal később indította meg az építésrendészeti eljárást. Egyértelmű, hogy az építésrendészeti eljárás két hónapos csúszással történő megindítása nem felel meg az egyidejűség követelményének.
- [53] Az alperes az Eljr. 56. § (2) bekezdésének megfelelő alkalmazása mellőzésével megsértette az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében szabályozott tisztességes hatósági eljárás elvét.
- [54] A felperes keresetében – egyebek mellett – sérelmezte, hogy az alperes az építésrendészeti eljárást az irányadó építésügyi jogszabályokban rögzített határidőn túl indította meg. Ezt az érvelését a felülvizsgálati kérelmében is fenntartotta.
- [55] A korábban írtaknak megfelelően az Étv. 48/A. § (5) bekezdésének 2019. január 2-től hatályos szövege – a módosítás jogalkotói indokolásának figyelembevételével – nem tartotta fenn azt a korábbi jogi helyzetet, hogy az ellenőrzés során feltárt szabálytalan tevékenységről való tudomásszerzéstől számított 90, majd 60 napos határidőn belül köteles az építésügyi hatóság az intézkedések megtételére irányuló eljárását megindítani.
- [56] Az Étv. 48/A. § (5) bekezdésének módosításával párhuzamosan a 13/2019. (II. 11.) Korm. rendelet 15. §-a 2019. február 12-i hatállyal állapította meg az

- Eljr. 56. §-ának új szövegét, amelynek (2) bekezdése már tartalmazza azt az előírást, hogy az építésügyi hatóság köteles a hatósági bizonyítvány kiadásának megtagadásával egyidejűleg építésrendészeti eljárást kezdeményezni.
- [57] Az Étv. 48/A § (5) bekezdésének és az Eljr. 56. §-ának fenti módosításából egyértelmű az a jogalkotói szándék, hogy egyfelől amennyiben hatósági ellenőrzés történik, úgy a szabálytalanság észlelését követően a hatóságnak az építés befejezésétől számított tíz éven belül áll fenn a lehetősége az intézkedések megtétele iránti eljárás megindítására. Másfelől hatósági bizonyítvány kiadásának megtagadása esetén – amely eljárás hatósági eljárás, de nem hatósági ellenőrzés – az építésügyi hatóság köteles egyidejűleg építésrendészeti eljárást kezdeményezni.
- [58] A módosítások illeszkednek ahhoz a jogalkotói szándékhoz, amely az építésügyi eljárásokat, hatósági eljárásokat egyszerűbbé és gyorsabbá kívánja tenni. Ennek az az egyik következménye, hogy az ügyfelek és a hatóságok jogai, valamint kötelezettségei megváltoztak, így egyebek mellett a jogalkotó bevezette az egyszerű bejelentéshez kötött építési tevékenység kategóriáját és ehhez kapcsolódóan az állami kontroll új rendszerét építette fel.
- [59] A kontroll a kérelemre indult egyszerű bejelentési eljárásban szűk körben érvényesül, az az Étv. 33/A. § (6) bekezdése alapján szintén kérelemre indult hatósági bizonyítvány kiadása iránti eljárás során valósul meg, amikor az építési hatóság az Eljr. 56. § (2) bekezdés első mondatából következően köteles vizsgálni a felépült építmény jogszerűségét, valamint az országos építési követelményeknek és helyi építési szabályzatnak való megfelelését. Ha valamely előírt fenti követelménynek az építmény nem felel meg, úgy a hatósági bizonyítvány kiadását a hatóságnak meg kell tagadnia és ezzel egyidejűleg építésrendészeti eljárást szükséges kezdeményeznie.
- [60] Az építésügyi hatóság a megváltozott feladatainak ebben a körben is eleget kell tennie. Ebbe beletartozik az is, hogy betartva az Eljr. 56. § (2) bekezdés második mondatában írtakat, a hatósági bizonyítvány kiadásával egyidejűleg köteles építésrendészeti eljárást kezdeményezni.
- [61] Összességében az alperes megsértette az Eljr. 56. § (2) bekezdésében írt eljárás kezdeményezési határidőt, ezzel megsértette a felperes tisztességes hatósági eljáráshoz való jogát, mert a felperesnek olyan eljárás eredményeként hozott határozatra alapítottan kellene építési munkákat végezni, amelynek megindítása – a hatóság határidő túllépése miatt – jogszerűtlen volt.
- [62] A Kúria a Kp. 2. § (1) bekezdésében meghatározott hatékony jogvédelmet jelen ítéletében biztosította a közigazgatási tevékenységgel megvalósított jogsértéssel szemben.
- [63] A DÉS Z 28/C. § (11) bekezdésének sérelmére vonatkozó felülvizsgálati kérelem elbírálása a fentiekre figyelemmel nem szükséges.
- [64] A Kúria a Kp. 121. § (1) bekezdés b) pontját alkalmazva a törvényszék ítéletét úgy változtatta meg, hogy az alperes határozatát – új eljárásra kötelezés nélkül – megsemmisítette.

(Kúria Kfv.III.37.074/2023/7.)

202A közigazgatási jogi felelősség körében elterjedt objektív felelősség jellemzője, hogy a szabályszegő magatartáshoz fűzi a jogkövetkezményt, függetlenül a szabályszegő vétkességétől vagy felróhatóságától. A közigazgatási jogszabályok megszegése önmagában a jogellenességre tekintettel jogkövetkezményt von maga után. Ebben az esetben a szubjektív elemeket a jogsértés megállapításához vizsgálni nem is kell, mivel a jog által védett közösségi érdekek – a perbeli esetben a fogyasztói társadalom védelmének – a jogalkotó olyan jelentőséget tulajdonít, hogy az a jogsértő vétkességétől vagy felróhatóságától függetlenül védendő [Alaptörvény 26. cikk (1) bek.; 6/2022. (I. 14.) Korm.rendelet 1. § (1) bek., 2. § (1)–(2) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] Az alperes 2022. április 4-én országos témavizsgálat keretében próbavásárlással egybekötött helyszíni ellenőrzést végzett a felperes kereskedelmi egységében (a továbbiakban: üzlet).
- [2] A felperes üzletében a helyszíni ellenőrzés alkalmával 8 féle, hatósági árral érintett termék – csirkemell filé előhűtött 500 gramm 899 Ft; étolaj 1 liter és 5 liter; étolaj 1 liter; étolaj 1 liter és 5 liter; kristálycukor és csirkemell filé előhűtött 1 499 Ft/kg – nem állt rendelkezésre az árukészletben és a felperes az ellenőrzést végző felügyelők felhívására a termékek 2021. évi adott napi (hétfő) átlagos rendelkezésre álló készlet mennyiségét nem tudta igazolni.
- [3] A felperes az árukészlet hiányát nem vitatta, azonban arra hivatkozott, hogy az 1 kg-os kristálycukor termék egyetlen magyarországi gyártótól érkezik és a szállító gyártási problémák miatt nem teljesítette a leadott megrendeléseket. A termékeket a szállítótól időben megrendelte, a szállító érdekkörébe eső okból keletkezett a teljesítési hiba. A csirkemell termékek tekintetében ugyanilyen szállítási probléma merült fel, a szállító nem hozta a felperes által megrendelt mennyiségeket. Valamennyi étolaj termék esetében köztudomású étolajhiányra hivatkozott, valamint azon szállítólevélre, amelyben korlátozott kiszállítási mennyiségről tájékoztatták.
- [4] Az időszakos készlethiányok az ellenőrzést követően megszűntek.
- [5] Az alperes 2022. május 4-én kelt SZ/71/00363-6/2022. számú határozatával a felperes terhére 600 000 forint fogyasztóvédelmi bírságot szabott ki az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény (a továbbiakban: Artörvény) veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról szóló 6/2022. (I. 14.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 2. § (1) bekezdésében foglalt rendelkezések megsértése okán. Hangsúlyozta, hogy a felperes nyilatkozataiban foglaltakat a döntés meghozatala során figyelembe vette, azonban a felelősség alóli mentesülés szempontjából elfogadni nem tudta. A felperes mint vállalkozás köteles gondoskodni a vonatkozó jogszabályi előírások maradéktalan betartásáról, amelyet az ellenőrzés alkalmával elmulasztott. A jogsértés megvalósulása szempontjából irreleváns, hogy az egyes termékekből miért nem rendelkezett készlettel. A Korm. rendeletben foglaltak betartásáért objektív felelősséggel tartozik.

A kereseti kérelem

- [6] A felperes keresetében az alperes határozatának megsemmisítését, illetve megváltoztatását kérte akként, hogy az eljárást a bíróság jogsértés hiányában szüntesse meg vagy a bíróságot kiszabó határozatot helyezze hatályon kívül és szükség esetén az alperest kötelezze új eljárásra. Kiemelte, hogy az alperes az Ártörvény 2. §-ában foglalt rendelkezéseket a szállító és a felperes vonatkozásában – az ügy érdemére kihatóan – nem vizsgálta. Érvelt azzal is, hogy az árszabályozás jogellenes és konkrét termékre nem is lett volna alkalmazható. A felperes nem kap semmilyen támogatást ezzel kapcsolatban és nem várható el a saját veszteség terhére történő értékesítés. Összességében vitatta objektív felelőssége fennállását, amelynek jogkövetkezménye üzletbezárás is lehet.

Az elsőfokú ítélet

- [7] A törvényszék ítéletével a felperes keresetét elutasította.
- [8] Döntését Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) 28. cikkére, a Korm. rendelet 1. és 2. §-ára, a 3. § (3) és (4) bekezdésére, a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény 47. § (1) bekezdésére, a közigazgatási szabályszegek szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvény (a továbbiakban: Szankció tv.) 9. § (3) bekezdés *d* pontjára és 10. § (1) bekezdésére alapította.
- [9] Az Alaptörvény 28. cikkéből levezetve kifejtette, a Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése olyan fogyasztóvédelmi intézkedés, amelynek kizárólagos célja, hogy a 2021. évi fogyasztói kereslet a hatósági áras termékekből 2022. évben is kielégítést nyerjen. A Korm. rendelet semmilyen kimentésre nem ad lehetőséget, az abban foglaltak betartásáért a felperes objektív felelősséggel tartozott.
- [10] Az alperes határozata meghozatala során figyelembe vette a jogsértés súlya tekintetében a jogsértéssel érintett fogyasztókat, az érdekeik sérelmének körét, azt, hogy a felperes nem tett meg mindent annak érdekében, hogy a kifogásolt termékek elérhetőek legyenek a fogyasztók számára. Értékelte azt is, hogy a jogsértés egy üzletben, az ellenőrzés helyszínén valósult meg, amely azonban annak alapesete, így enyhítő körülményként nem vehető figyelembe. Vizsgálta a jogsértő állapot időtartamát, valamint azt, hogy a felperes terhére ugyanezen jogellenes magatartás ismételt tanúsítása nem volt megállapítható. Tekintetbe vette az okozott hátrányt, a felperes eljárást segítő, együttműködő magatartását, gazdasági súlyát, nettó árbevételét és foglalkoztatottjainak számát. A bíróság összege megállapítása során figyelembe vette azt is, hogy a készlethiányhoz hozzájárult az, hogy a szállítók a megrendeléseket nem megfelelően teljesítették. Ugyanakkor értékelte, hogy a hatósági árak betartása mellett a megfelelő árumennyiségek biztosítása kiemelten fontos fogyasztói érdek.
- [11] Az árszabályozás jogellenessége körében kifejtette, hogy az alperesnek a hatályos jogszabályok szerint kellett eljárnia, értelmeznie a Korm. rendelet rendelkezéseit, a vonatkozó jogszabályok és az Alaptörvény előírásai szerint kellett meghoznia határozatát. Ugyan figyelemmel volt a szállítói magatartásra, azonban az objektív felelősség mellett

azt kizárólag a bíróság összezszerősége körében értékelhette. Az alperes a tényállást tisztázta és indokolási kötelezettségének teljeskörűen eleget tett.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [12] A felperes felülvizsgálati kérelmében a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 121. § (1) bekezdés *a*) és *b*) pontjára utalással kérte az elsőfokú bíróság ítéletének hatályon kívül helyezését, az eljárás új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára utasítását, illetve az ítélet megváltoztatását akként, hogy a közigazgatási cselekményt a bíróság semmisítse meg és szükség esetén kötelezze az alperest új eljárás lefolytatására.
- [13] Előadása szerint jogbizonytalanságot eredményez az, hogy az elsőfokú bíróságok az árszabályozás és a Korm. rendelet kapcsán eltérő tartalmú döntéseket hoznak.
- [14] Alapvetően sérelmezte objektív felelőssége megállapítását. Érvelése szerint ez a jogértelmezés nem feleltethető meg az Alaptörvénynek. A közjó és a józanész elve akkor tud érvényesülni, ha a készletért való felelősség az árszabályozással érintett termék beszállítójára/gyártójára terjed ki. Az erkölcsösségnek nem felel meg a lehetetlen teljesítés megkövetelése és az sem, ha a szállító nemteljesítését a felperes terhére értékeli az alperes.
- [15] Fogalmilag helytelen volt az eljárás megállapítása, hogy a szállító magatartása a készlethiányhoz hozzájárult. Nem hozzájárulásról van szó ugyanis, hanem annak egyedüli oka ez volt. A készlethiány valós indokára az alperes bizonyítást nem folytatott le, ennek ellenére az szerepelt döntésében, hogy a felperes nem tett meg mindent annak elkerülése érdekében. Az ezt alátámasztó bizonyíték és tény nélkül az alperes a tényállást nem tisztázta és indokolási kötelezettségének nem tehetett eleget.
- [16] Az alperes nem teljesítette az általa indítványozott bizonyítást, miközben a felperes szubjektív magatartására alapította határozatát. Így csak formálisan biztosította ügyféli jogai gyakorlását, amely sérti a tisztességes eljárással szembeni követelményeket. A jogszabály nem tartalmaz olyan rendelkezést, hogy készletartási felelőssége objektív lenne. Ahhoz, hogy ez így legyen, nem elegendő azt csupán vélelmezni, hanem konkrétan ki is kell mondani. A törvényszék azonban sem konkrét felelősségteljesítést, sem a kimentés hiányát tartalmazó inverz rendelkezést nem tudott megjelölni a Korm. rendeletben, hanem csupán megállapította, hogy a felelősség azért objektív, mert nincs benne kimentés. Ez a jogértelmezés minden alapvető jogi normával szembe megy, a jogszabályok értelmezésének nyelvtani és logikai módjával ellentétes.
- [17] Egyidejűleg az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) előzetes döntéshozatali eljárását is kezdeményezte az alábbi kérdésekben:
- [18] A kiskereskedelmi különadó alkalmazása a minimum tartandó készlet fogalmára összhangban van-e a diszkrimináció tilalmával? Megvalósít-e tiltott állami támogatást az, hogy a különadó szabályozása folytán a beszerzési ár alatti értékesítés miatti veszteségre lényegében csak a külföldi háterű adóalanyok kötelesek kiskereskedelmi különadót

- fizetni? Abban a kérdésben is szükségesnek látta az előzetes döntéshozatalt, hogy a Korm. rendelet jogszerűen írja-e elő a veszteséges értékesítést a felperesnek. Mennyiben van összhangban az uniós joggal az, hogy a felperesnek nincs lehetősége a veszteség elkerülésére és annak következménye a működés ellehetetlenítése lehet ismételt jogsértés esetén? Feltette kérdésként, hogy arányos-e egy ismételt jogsértés esetén a kereskedő működésének ideiglenes megtiltása, ha ismételt esetben is szállítói nemteljesítés miatt nincs készlet. Összhangban van-e a letelepedési és szolgáltatásnyújtási szabadsággal, a tiltott állami támogatásra vonatkozó szabályokkal és az uniós joggal a termék, készlet és hatósági ár tartási kötelezettség a szigorú jogkövetkezményekre is tekintettel? Tagállami kompetenciában van-e helye objektív felelősség előírásának az Európai Unió Alapjogi Chartájával (a továbbiakban: Charta) szemben? Az arányosság 52. cikkben foglalt követelményének megfelel-e a Korm. rendelet szankciós rendszere? Összhangban van-e a Korm. rendelet a Charta 54. cikkében szabályozott joggal való visszaélés tilalmával? A Szankció tv. 2. §-a szerint a felelősség felróhatóság alapú és a fogyasztóvédelmi tv. szankciós rendszere szintén a felróhatóságon alapul. Ehhez képest miként van összhangban az uniós joggal, a Chartában foglaltakkal az objektív felelősség?
- [19] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében az elsőfokú ítélet hatályában fenntartására tett indítványt.
- A Kúria döntése és jogai indokai**
- [21] A felperes felülvizsgálati kérelme – az alábbiak szerint – alaptalan.
- [22] A felülvizsgálati eljárás kereteit a Kp. 115. § (2) bekezdése folytán alkalmazandó Kp. 108. § (1) bekezdése értelmében a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem jelöli ki. A Kp. 120. § (5) bekezdésére figyelemmel a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [23] A Kúria szerint az elsőfokú bíróság a törvényesen megállapított tényállásból helyes jogi következtetést vont le.
- [24] A Korm. rendeletnek az eljárás lefolytatása során hatályos 1. § (1) bekezdése értelmében a piaci rendellenességek káros hatásainak megelőzése érdekében a 2022. február 1. és 2022. május 1. közötti időszakban az Ártörvény Melléklete I. pont A) alpontjában foglalt táblázatban foglaltakon túl hatósági áras termék az 1. melléklet szerinti termék.
- [25] A 2. § (1) bekezdése kimondja, hogy a kereskedő az 1. melléklet szerinti, 2021. október 15. napján forgalmazott termékek forgalmazására és naponta legalább a hét adott napjára vonatkozó, 2021. évi átlagos napi mennyiség árusítására köteles.
- [26] A 2. § (2) bekezdése szerint, ha a hatóság az 1. § és 2. § szerinti kötelezettségek megsértéséről ellenőrzése során tudomást szerez, a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény 38/B. §-ától és az Ártörvény 16. §-ától eltérően 50 000 forinttól 3 000 000 forintig terjedő bírságot szab ki, vagy ismételt jogsértés esetén döntésével elrendelheti, hogy a kereskedő tevékenységét ideiglenesen nem folytathatja, amelynek időtartama legalább egy nap, legfeljebb fél év lehet.
- [27] A felek között nem volt vitatott, hogy a helyszíni ellenőrzés időpontjában a felperes üzletében a jegyzőkönyvben foglalt 8 féle hatósági áras termék nem állt rendelkezésre, ezáltal azokat forgalmazni, árusítani nem tudta. A jogvita – és így a Kúria döntésének tárgya – abban állt, hogy a Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése szerinti kereskedői felelősség objektívnek tekintendő-e, illetve a kereskedő a szállító/gyártó magatartására hivatkozással mentesülhet-e a felelősség alól.
- [28] A Kúria szerint egyrészt a piaci rendellenességek káros hatásainak megelőzése, másrészt a fogyasztók fokozott védelme mint közérdek okán a vizsgált jogszabályi rendelkezések az objektív felelősségi formát állapítanak meg. A kereskedő – felróhatóságtól függetlenül – köteles a hatósági áras termékekből a Korm. rendeletben meghatározott árumennyiséget biztosítani.
- [29] A közigazgatási jogban felmerülő felelősségi forma alapvetően az objektív felelősség talaján áll, amely eltér mind a büntetőjogra jellemző bűnösségi, illetve vétkességi alapú, mind pedig a polgári jogra jellemző felróhatóságon alapuló felelősségi alakzatoktól. Az objektív alapú szankciók önálló közigazgatási szankcióknak minősülnek, amelyek olyan területeken jöttek létre, ahol nem a felelősségre vonás, hanem a jogsértés megszüntetése, az okozott kár közvetlen vagy közvetett reparációja dominál.
- [30] Az objektív felelősséget az Alkotmánybíróság a 60/2009. (V. 28.) AB határozatában a közúti közlekedési szabályszegésekért való felelősség körében részletesen vizsgálta, amelynek megállapításait későbbi határozataiban [például a 16/2018. (X. 8.) AB határozat] is fenntartotta. Az Alkotmánybíróság által kimunkált gyakorlat szerint a közigazgatási bírságok a közigazgatás-ellenes magatartások esetén alkalmazható olyan objektív szankcióknak minősülnek, melyeknek elsődleges funkciója a közigazgatási jog érvényre juttatása, illetve másodlagosan a prevenció. Közvetve szerepük a jog által védett közösségi érdek, abban a döntésben a közúti közlekedés rendjének fenntartása és védelme, illetve annak helyreállítása, függetlenül a jogsértő bűnösségtől, illetve vétkességtől. [60/2009. (V. 28.) AB határozat 2.3].
- [31] Az Alkotmánybíróság a 3072/2014. (III. 26.) AB végzésében megerősített 387/B/2007. AB határozatában azt is hangsúlyozta, hogy „[a] jogalkotót a felelősségi szabályok megalkotásakor – az Alkotmány keretei között – viszonylag szabad mérlegelési jog illeti meg. Önmagában az a tény, hogy a jogalkotó az általános felelősségi alakzat szerinti szankcionál-e, avagy az általános szabályoktól eltérő, speciális rendelkezések megalkotását tartja szükségesnek, és már a szabályok vétlen megszegése – azaz lényegében a vétkességtől független objektív felelősség fennállása – esetén is lehetősége van bírság kiszabására, a jogbiztonságot nem sérti, sőt erősíti”. Az Alkotmánybíróság döntéseiből levezethetően ez a jogbiztonság erősítése a jogkövető magatartás tanúsításában nyilvánul meg a bírság elkerülése érdekében.
- [32] Az Alkotmánybíróság 17/2019. (V. 30.) AB határozatában is áttekintette a közigazgatási

- szankciókra vonatkozó ismereteket és megállapította, hogy közös jellemzőjük, hogy törvényi szintű szabályozáson vagy felhatalmazáson alapulnak, ebben az értelemben ágazati jelleggel rendelkeznek. A szankció tételezett céljától függően megkülönböztetjük a reparatív (helyreállító) és a represszív (megtorló) szankciókat, jöhetnek egy szankció egyszerre akár több cél elérésére is szolgálhat. Előbbi rendeltetése a megsértett jogrend helyreállítása. Utóbbi a jövőbeli jogsértésektől való elrettentésre, a prevencióra törekszik. Objektív szankciók azok, amelyek vétkességre tekintet nélkül kiszabhatók. Ezzel szemben szubjektív az, amelyek a tudatállapottól függ, azaz megköveteli a szándékosságot vagy a gondatlanságot. Az Alkotmánybíróság ebben a döntésében megerősítette azt az elvi tételt, hogy a közigazgatási szankciók a legtöbb esetben objektív jellegűek, mint például a csatornabírság és a késedelmi pótlék, amely a közigazgatási hatósági eljárásokban megállapított pénzfizetési kötelezettségekre, többek között a versenyfelügyeleti bírságra épül rá úgy, hogy a határozatban kiszabott bírság megfizetésére nyitva álló határidőt követően kerül felszámításra [13/2015. (V. 14.) AB határozat]. Az ilyen típusú szankciók jellemzően arra hivatottak, hogy a közigazgatási jog normatartalma érvényre jusson.
- [33] Miként az az Alkotmánybíróság határozataiból is kitűnik, a közigazgatási jogi felelősség körében elterjedt objektív felelősség jellemzője, hogy a szabályszegő magatartáshoz fűzi a jogkövetkezményt, függetlenül a szabályszegő vétkességétől vagy felróhatóságától. Ez a szankció a jogkövető magatartásra a felelősségre vonás elkerülhetetlensége révén ösztönöz. A közigazgatási jogszabályok megszegése önmagában a jogellenességre tekintettel jogkövetkezményt von maga után. Ebben az esetben a jogsértés megállapításához a hatóságnak nem feladata egyéb tények, szubjektív elemek vizsgálata, mivel a jog által védett közösségi érdeknek – jelen esetben a fogyasztói társadalom védelmének – a jogalkotó olyan jelentőséget tulajdonít, hogy az a jogsértő vétkességétől vagy felróhatóságától függetlenül védendő. Objektív felelősség esetén tehát maga a jogellenes magatartás ténye megalapozza a jogsértés megállapítását, amelyhez, mint ahogyan jelen esetben is a jogszabály kötelezően kiszabandó jogkövetkezmény alkalmazását rendeli.
- [34] A közjog által szabályozott társadalmi viszonyok sokszínűsége okán vannak olyan közigazgatási jogi bírságok, amelyeknél a jogalkotó szabályozza a kimentés esetköreit, ez azonban nem dogmatikai követelmény. A 17/2019. (V. 30.) AB határozatban vizsgált adóügyi bírságoknak például az a kimentési standardja, hogy „az adózó, illetve intézkedő képviselője, alkalmazottja, tagja vagy megbízottja az adott helyzetben a tőle elvárható körütekintéssel járt-e el” [Art. 171. § (1) bekezdés, 172. § (21) bekezdés].
- [35] Az Alkotmánybíróság 38/2012. (XI. 14.) AB határozatában rámutatott, hogy a jogállami/jogbiztonsági kritériumok mellett a közigazgatási felelősséget és az ahhoz kapcsolódó represszív szankciót megállapító jogszabályi rendelkezések anyagi jogi garanciaként kell megjelölni a hatályuk alá tartozó személyi kört és egyértelművé kell tenni, hogy a szankció statuuálása objektív vagy szubjektív felelősségen alapul. Mindemellett a közigazgatás jog alá rendelt működésének az a közigazgatási bírság felel meg, amelynek egyértelműen kitűnik a mértéke. Végül a szabályozásból anyagi jogi garanciaként ki kell tűnnie a kimentést biztosító szabályoknak. Ezt a jogértelmezést támasztja alá az építésügyben, versenyügyben, környezetvédelmi ügyben, közbeszerzési vagy akár jövedéki ügyben kialakult joggyakorlat is.
- [36] A perbeli esetben a Korm. rendelet 2. § (1) bekezdése meghatározza azt a jogellenes magatartást, amely jogsértésként a jogellenes magatartást megvalósító felperes terhére esik. A Korm. rendelet 2. § (2) bekezdése pedig a jogsértés fennállása esetén kötelezővé teszi a bírság jogkövetkezmény alkalmazását. A bírság jogkövetkezmény alkalmazása a jogsértő magatartás megvalósítójával szemben kötelező, ugyanakkor a bírság mértékének megállapítására az eset összes körülménye figyelembevételével, ezáltal mérlegeléssel kerül sor. Ezen mérlegelés körében értékelte az alperes a felperes készlethiányának okát, e körben a szállítási/szállítói hibákat. Az alperes az Ákr. 62. §-ában foglalt tényállás feltárási kötelezettségének a szükséges mértékben eleget tett, e körben hangsúlyozva azt is, hogy a felperes keresetlevelében nem vitatta a bírság összecszerúségét, az alperes e körben tett mérlegelési tevékenységét. A felperes által felhozott indokok a bírság összege tekintetében értékelhetők.
- [37] A jogalkotó kimentési okot nem fogalmazott meg, a jogszabály azt nem biztosítja, azt pedig, hogy a jogalkalmazó kimentési okot alkosson, az Alaptörvény 28. cikke sem teszi lehetővé.
- [38] Az Alaptörvény 26. cikk (1) bekezdéséből levezetve a bírói döntésnek jogszabályokon kell alapulnia, a bírói függetlenség korlátja az, hogy a bíró nem dönthet önkényesen, nem változtathatja meg a jogszabály tartalmát. Pontosan akkor sérülne a felülvizsgálati kérelemben is felhívott jogbiztonság követelménye, ha a bírói döntés a hatályos jog értelmét a jog céljával, társadalmi rendeltetésével ellentétesen határozná meg. Az Alkotmánybíróság a 3130/2022. (IV. 1.) AB határozatában a jogbiztonság követelményével összefüggésben szövegezte le, hogy egy szabályozás felülírása, kitágítása a bíróságok részéről már nem jogértelmezési, hanem *contra legem* jogalkalmazási – tulajdonképpen jogalkotói – tevékenységet jelent, ami felveti a bíróságok törvényeknek való alávetettsége elvének a sérelmét. A jogértelmezés nem válhat a jogalkalmazó szerv önkényes, szubjektív döntésének eszközévé. Ellenkező esetben sérülne a jogbiztonság követelménye, a jogalkalmazó szervek döntéseire vonatkozó kiszámíthatósági és előreláthatósági elvárás [3026/2015. (II. 9.) AB határozat].
- [39] Azáltal, hogy az alperes a jogszabályi előírásokat betartva, a jogszabály rendelkezéseit helyesen értelmezve járt el, nem sérült a felperes tisztességes hatósági ügyintézéshez és bírósági eljáráshoz való joga, a jóhiszeműség alapelve és a törvény előtt egyenlő bánásmód követelménye.
- [40] Az időállapot jogszerűtlenségét a felperes a keresetlevelében nem vitatta, következésképpen azt a Kúria sem vizsgálhatta a felülvizsgálat során.

- [41] Ezt követően a Kúria a felperes előzetes döntéshozatali eljárásra irányuló indítványát vizsgálta.
- [42] Az EUB az Európai Unió működéséről szóló szerződés (a továbbiakban: EUMSZ) 267. cikke alapján előzetes döntéshozatali eljárásban egyrészről az uniós szerződéseket, ezen keresztül az ügyben felmerült jogkérdést érintő uniós jogi normát értelmezi, másrészről az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok, ezáltal a másodlagos uniós jogi aktusok érvényességét vizsgálja.
- [43] A Kúria szerint jelen jogvitában nincs olyan európai uniós jogforrás, amelynek értelmezésére az EUMSZ 267. cikke értelmében sor kerülhetne, jelen jogvitának nincs európai uniós jogi érintettsége.
- [44] A felperes indítványa – amely alapvetően a Korm. rendelet uniós jogi normákkal való összeütközését állítja – nem a közösségi intézmények jogi aktusainak érvényességére és értelmezésére irányul. A felperes indítványában felvetett kérdések többsége – így a veszteséges, beszerzési ár alatti értékesítési kötelezettség, a kiskereskedelmi különadó szabályozása, a tiltott állami támogatás kérdése, hatósági ár alkalmazása – nem a perrel érintett határozat jogszerűségét érintő kérdések. A perben az ismételt jogsértés esetén alkalmazandó jogkövetkezmény sem merült fel, így ezekkel a kérdésekkel összefüggésben előzetes döntéshozatali eljárás megindítására nem kerülhet sor.
- [45] Az adott jogvita európai uniós jogi érintettsége hiányában a felperes eredménytelenül hivatkozott a Charta 41., 47., 52. és 54. cikkében foglaltak EUB általi értelmezési szükségletére. Kétségtelen, hogy a Charta az Európai Unió elsődleges jogforrása, alkalmazási körét azonban annak 51. cikke jelöli ki, amely szerint a Charta rendelkezésének címzettje kizárólag akkor a tagállam, ha az Európai Unió jogát hajtja végre. Ha valamely jogi tényállás nem tartozik az uniós jog alkalmazási körébe, az EUB annak elbírálására nem rendelkezik hatáskörrel, a Charta rendelkezései pedig önmagukban nem alapozhatják meg a hatáskört [C-617/10. számon Áklagaren kontra Hans Åkerberg Fransson ügyben hozott végzés].
- [46] Mindazonáltal megjegyzi a Kúria, az EUB gyakorlata szerint az elélni kívánt célokhoz képest nem aránytalan az objektív felelősségi rendszer bevezetése, amennyiben ez a rendszer jellegénél fogva alkalmas arra, hogy az érintett személyeket valamely rendelet rendelkezéseinek tiszteletben tartására ösztönözze, és amennyiben az elélni kívánt célok olyan közérdeket képeznek, amely alkalmas arra, hogy igazolja ilyen rendszer bevezetését [C-210/10. számú Urbán Márton kontra a Vám- és Pénzügyőrség Észak-alföldi Regionális Parancsnoksága ügyében hozott ítélet és C-497/15. számú Euro-Team Kft. és Spirál-Gép Kft. kontra Budapest Rendőrfőkapitánya ügyben hozott döntés és az ott ismertetett gyakorlat].
- [47] Mindezek ismeretében a Kúria a felperes indítványát elutasította és figyelemmel arra, hogy az elsőfokú bíróság döntése a felülvizsgálati kérelemben megjelölt okokból nem jogszabálysértő, ezért az elsőfokú ítéletet a felülvizsgálati bíróság a Kp. 121. § (2) bekezdése alkalmazásával hatályában fenntartotta.

(Kúria Kfv.III.37.863/2022/7.)

203A hatóság döntésének egyértelműen tartalmaznia kell az eljáró hatóság, az ügyfelek és az ügy azonosításához szükséges minden adatot [2017. évi I. törvény (Kp.) 17. §, 20. §; 2016. évi CL. törvény (Ákr.) 81. §].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A 2020. július 2. napján kialakult heves szóváltás kapcsán a felperes ekkor még kiskorú unokája, (a továbbiakban: a Panaszos) telefonon rendőrségi bejelentést tett. A rendőrség a helyszíni intézkedés során megállapította, hogy a panaszossal szemben körözés volt érvényben, ezért őt előállította.
- [2] A felperes jogi képviselője mint a Panaszos gyámja – a felperes – által meghatalmazott jogi képviselő 2020. július 31. napján a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 92. § (1) bekezdése alapján a Rendőrkapitányság vezetőjénél panaszt terjesztett elő.
- [3] Az elsőfokú hatóság a panaszt 13040-105/7-10/2020. RP. számú, 2020. szeptember 3. napján kelt határozatával elutasította.
- [4] A Panaszos – jogi képviselője útján – a határozattal szemben 2020. szeptember 29. napján fellebbezést terjesztett elő. Az alperes nem mint másodfokú hatóság, hanem mint felügyeleti szerv a 13000-105/47/2020. RP. számú végzésével az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.) 121. § (2) bekezdése alapján az elsőfokú határozatot megsemmisítette és az elsőfokú hatóságot új eljárás lefolytatására utasította. Az elsőfokú hatóság erre figyelemmel a 13040-105/7-15/2020. RP. számú végzésével határozatát visszavonta. A megismételt eljárásban az elsőfokú hatóság a 13040-105/7-59/2020. RP. számú határozatával (a továbbiakban: az elsőfokú határozat) a panaszt mint alaptalant elutasította. Az elsőfokú határozattal szemben a Panaszos fellebbezést terjesztett elő.
- [5] Az alperes a felperes mint panaszos ügyében a 2021. április 22. napján kelt, 13000-105/17-2/2021. RP. számú határozatával az elsőfokú határozatot megváltoztatta, panasznak részben helyt adott.
- A kereseti kérelem és az alperes védekezése**
- [6] A felperes keresetében elsődlegesen az alperes határozatának megváltoztatását, másodlagosan annak megsemmisítését és az alperes új eljárásra kötelezését kérte, kifejtve, hogy a Panaszos előállítása és a vele szemben alkalmazott kényszerítő eszközök alkalmazása jogalap nélküli volt. Sérelmezte, hogy a rendőri eljárás folyamán a kiskorú Panaszosnak nem adtak számára érthető tájékoztatást, és az eljárás összességében nem felelt meg a Gyermekek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Gyt.) 3. cikk 1. pontjában meghatározottaknak és ezzel megsértették az Rtv. több rendelkezését is. Hivatkozott az Rtv. 33. § (2) bekezdésének 15. §-ának, 16. § (2) bekezdésének, 48. §-ának a 2. § (1) bekezdésének és a 24. § (1) bekezdésének a megsértésére.
- [7] A felperes – jogi képviselője – 2021. december 14. napján (6. számú irat) bejelentette, hogy a Panaszos

- a kereset előterjesztése óta nagykorú lett, emiatt önállóan is meghatalmazta a felperes jogi képviselőjét. A felperes – jogi képviselője – a 2021. december 15. napján tartott tárgyaláson (7. számú jegyzőkönyv) úgy nyilatkozott, hogy „a 6. sorszámú iratot azért terjesztettem elő, mert a kereset benyújtásakor a Panaszos még kiskorú volt, és ezért döntött úgy a felperes, hogy ő maga adja be saját jogán a keresetet. Időközben azonban a Panaszos nagykorú lett, és számomra ez egy eljárási bizonytalanság volt, nem voltam benne biztos, hogy most már őt kell-e megjelölni felperesként.”
- [8] Az alperes a védíratában előadta, hogy a közigazgatási tevékenység megvalósításakor a rendelkezésre álló tények alapján a hatóság megalapozott döntést hozott, és a keresetben állított valamennyi jogsértésre reagált.
- Az elsőfokú ítélet**
- [9] Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította. Erdemben vizsgálva a felperes által előadottakat, megállapította, hogy a felperes által hivatkozott jogsérelmek nem voltak megalapozottak, a határozat az általa előadottak miatt nem jogellenes.
- A felülvizsgálati kérelem**
- [10] A jogerős ítélettel szemben a felperes terjesztett első felülvizsgálati kérelmet, előadva, hogy az elsőfokú bíróság bizonyítékokra vonatkozó mérlegelése okszerűtlen volt, így helytelen jogi következtetést vont le, továbbá a mérlegelési szempontok nem ismerhetőek meg az ítéletből, csupán az abból levont következtetés. Az elsőfokú ítélet továbbá nem tartalmazott rendelkezést valamennyi, a keresettel érintett releváns tárgykörben.
- [11] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében a jogerős ítélet hatályában fenntartását kérte.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [12] A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.
- [13] A Kúria megállapította, hogy a megelőző eljárás alapja a Panaszossal szemben lefolytatott rendőri intézkedések jogszerűségének kérdése volt. Az iratok szerint a panaszt, a fellebbezést a jogi képviselő a Panaszos meghatalmazása alapján terjesztette elő, azzal, hogy a meghatalmazást ténylegesen a felperestől kapta, aki az elsőfokú eljárásban a Panaszos törvényes képviselőjeként (gyámjaként) és nem saját nevében járt el. Megjegyzi a Kúria, hogy a jogi képviselő a 2020. szeptember 3. napján kelt fellebbezését is kifejezetten a Panaszos jogi képviselőjeként (lásd fejrész és aláírás) és nem felperes jogi képviselőjeként terjesztette elő. Más fellebbezés az iratok között nem volt fellelhető.
- [14] Mindebből egyértelműen megállapítható, hogy a megelőző közigazgatási eljárásban a Panaszos volt az ügyfél, továbbá az eljárás az őt érintő rendőri intézkedés alapján indult és az ő jogainak közvetlen érintettségén alapult.
- [15] Az alperes a keresettel támadott másodfokú határozata fejrészében felet nem tüntetett fel, csupán rögzítette, hogy a döntés a Panaszossal szemben 2020. július 2-án lefolytatott rendőri intézkedés elleni panasz ügyében született. Az indokolása első bekezdésében foglaltak szerint a határozatát a felperes mint panaszos ügyében hozta.
- [16] Megállapítható továbbá, hogy a felperesnek és a Panaszosnak ugyanaz a jogi képviselője volt, az alperes a határozatában azonban csak a jogi képviselő által előterjesztett fellebbezésre utalt, azt azonban nem nevesítette, hogy a jogi képviselő a megváltoztatott elsőfokú határozathoz hasonlóan a Panaszos vagy a felperes mint panaszos képviselőként járt el. Az alperes keresettel támadott határozata azonban egyáltalán nem utal arra, hogy a Panaszos panaszja és fellebbezése alapján született volna.
- [17] Az Ákr. 81. § (1) bekezdése szerint a döntés tartalmazza az eljáró hatóság, az ügyfelek és az ügy azonosításához szükséges minden adatot. Ezzel szemben az alperes támadott határozatából nem állapítható meg egyértelműen, hogy az kinek az ügyében, kinek a fellebbezése alapján indult másodfokú eljárásban született. A kifejtettek szerint azt egyértelműen a rendelkezésre álló iratokból sem lehetett megállapítani, hogy az alperes által lefolytatott másodfokú eljárásban az alperes kit tekintett ügyfélnek, a jogi képviselő kinek a képviselőként járt el, a hatóság kinek, mely panasz alapján lefolytatott eljárásban hozta meg a döntését. Ezen hiányosságok okán az alperes határozata olyan lényeges hiányosságokban szenvedett, hogy azt érdemben a bírósági eljárásban vizsgálni nem lehetett.
- [18] A Kúria utal arra, hogy a jogalkotó a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 17. § b)–g) pontjaiban kimerítő felsorolást adott arról, hogy a közigazgatási perben ki (mely szerv) indíthat keresetet. Ezt egészíti a Kp. 17. § a) pontja, amely a perindítási jogot a közigazgatási tevékenységgel közvetlenül érintettek köréhez kapcsolta, ekként érvényesítve az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében meghatározott jogorvoslathoz való jogot.
- [19] A Kp. 48. § (1) bekezdés c) pontja szerint a bíróság a keresetlevelet visszautasítja, ha a pert nem a jogszabályban erre feljogosított személy indítja, a 88. § (1) bekezdés b) pontja kimondja továbbá, hogy a bíróság a keresetet elutasítja, ha a felperes jogának vagy jogos érdekének közvetlen sérelme nem állapítható meg. A Kp. 20. § (1) bekezdése szerint, akinek jogát vagy jogos érdekét a vitatott közigazgatási tevékenység közvetlenül érinti vagy a perben hozandó ítélet közvetlenül érintheti, a mások között folyamatban lévő perbe érdekeltként beléphet. A perbe érdekeltként beléphet az is, aki a megelőző eljárásban ügyfélként vett részt. A Kp. 20. § (4) bekezdése szerint a perbelépés lehetőségéről az ismert érdekeltet a bíróság értesíti. A (6) bekezdés alapján a bíróság kérelemre vagy hivatalból érdekeltként perbe állíthatja azt, akinek jogát vagy jogos érdekét a perben hozandó ítélet érinti, ha perben állása a jogvita rendezése érdekében a bíróság megítélése szerint szükséges.
- [20] A Kúria közzétett gyakorlata szerint továbbá lényeges eljárási szabálysértésnek minősül az ismert érdekelt, így különösen a megelőző eljárásban ügyfélként részt vevő személy érdekeltkénti perbelépés lehetőségéről való értesítésének hiánya (Kfv.II.37.553/2020/13., Kfv.VI.37.549/2022/8., Kfv.IV.37.231/2019/12.).
- [21] Az alperes határozata törvénysértő, mert az elsőfokú határozattal ellentétben ügyfélként (panaszosként) a

felperest és nem a Panaszost jelöli meg, ennek indokát nem adja. Az sem tisztázott, hogy az alperes kinek a fellebbezése alapján járt el. Az elsőfokú bíróság ítélete szintén törvényt sértő, a bíróság nem észlelte, hogy a felperes nem lehet a bírósági eljárásban felperes ügy, hogy a Panaszost még érdekeltként sem vonta perbe. Erre tekintettel a Kúria az elsőfokú bíróság ítéletét a Kp. 121. § (1) bekezdés b) pontja alapján úgy változtatta meg, hogy az alperes határozatát megsemmisítette, az alperest új eljárás lefolytatására kötelezte. A megismételt eljárásban az alperesnek tisztázni kell, hogy valójában ki fellebbezett, milyen adatok alapján, ki tekinthető a fellebbezési eljárásban ügyfélnek.

(Kúria Kfv.IV.37.053/2023/5.)

204 A jogi képviselő részére adott meghatalmazás nem terjed ki a fél valamennyi, még meg sem indult esetleges ügyére, ha abból egyértelműen más nem következik, akkor a meghatalmazás csak arra az ügyre vonatkozik, amelyikben azt benyújtották.

Sérti a tisztességes eljáráshoz való jogot, ha az ügyfelet nem értesíti a hatóság a vele szemben hivatalból indított eljárás megindításáról.

Az idegenrendészeti hatóságnak akkor is megalapozott döntést kell hoznia, ha 8 napon belül határoz az ügyben [2007. évi II. törvény (Harmtv.) 87. §, 87/K. § (1) bek.; 2017. évi I. törvény (Kp.) 2. § (1) bek.].

A felfülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A vietnámi állampolgárságú felperes részére – kérelmére – az elsőfokú hatóság munkavállalás célú tartózkodási engedélyt állított ki.
- [2] A felperes új munkáltatóra tekintettel 2021. szeptember 7. napján tartózkodási engedély meghosszabbítását kérte a Korlátolt Felelősségű Társaság munkavállalójaként.
- [3] Az elsőfokú hatóság a számú tartózkodási engedéllyel a felperes munkavállalás célú tartózkodási engedélyét 2023. 09. 30. napjáig meghosszabbította. Az engedély kiadására irányuló eljárásban a felperes által meghatalmazott jogi képviselő dr. B. P. volt.
- [4] A felperes által 2021. augusztus 31-én adott meghatalmazás a következő volt: „T.V.T. (születési helye: Vietnám, ideje: ..., útlevélszáma: ...) meghatalmazom a dr. B. P. egyéni ügyvédet (1086 Budapest, Lujza u. 1/b. I/11., C. kapu 53641027.), hogy az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság előtti eljárásban az illetékes hatóságok, bíróságok előtt, illetve harmadik személyekkel szemben az Ügyvédi Törvényben meghatározott jogkörrel képviseljen. Jelen meghatalmazás kiterjed az ügyvel kapcsolatos valamennyi ügyintézésre, egyeztetésre, eljárásra, rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásra, valamint az elkészült okmány átvételére. A meghatalmazott jogosult helyettes ügyvéd igénybevételére, melyről a meghatalmazót értesíteni köteles. Jelen meghatalmazás mindaddig hatályos, ameddig a meghatalmazó azt írásban vissza nem vonja.”
- [5] A munkáltató az Enter Hungary internetes felületen 2021. szeptember 7-én bejelentette, hogy a felperes a munkaviszonyát nem kezdte meg. Figyelemmel erre az elsőfokú szerv hivatalból hatósági eljárást indított és 2021. december 13-án kelt 106-1-131093/2/2021-

T. számú határozatával a 000917750 számú, 2023. szeptember 30-ig érvényes, munkavállalás célú tartózkodási engedélyt visszavonta. Határozatában utalt a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény (a továbbiakban: Harmtv.) 88/K. § (2) és (4) bekezdésére, valamint 13. § (1) bekezdés d) pontjára, és megállapította, hogy a felperes további magyarországi tartózkodási célját nem igazolta. A Harmtv. 88/K. § (4) bekezdés b) pontjára hivatkozással mellőzte a felperes idegenrendészeti hatóság előtt megjelenésre történő idézését, mivel az eljárás megindítása után 8 napon belül érdemben döntött. A határozatot dr. B.P. ügyvéd részére kézbesítették.

- [6] A felperes jogi képviselőjeként magát feltüntetve dr. B. P. ügyvéd által benyújtott fellebbezésében arra hivatkozott, hogy ügyfele „a mai napon” jelentkezett munkáltatójánál a Kft.-nél betegsége miatt nem jelent meg eddig, de amint felgyógyul, munkába kíván állni. Az ügyvéd bejelentése szerint a munkáltató e közlést elfogadta, és a továbbiakban foglalkoztatni kívánja a felperest azonos feltételek mellett.
- [7] Az alperes a 2022. február 16-án kelt 106-T-1799/2/2022. számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta. Kiemelte, hogy a felperes tartózkodási engedélye több hónappal az általa tett nyilatkozat időpontja (2021. december 21.) előtt került kiállításra. Mindezeket túl a felperes az általa hivatkozott betegségről hitelt érdemlő iratot nem csatolt, így megállapítható, hogy a 2021. augusztus 31-én engedélyezett tartózkodási engedély birtokában a munkát nem kezdte meg, a munkáltatóval a kapcsolatot a tartózkodási engedély visszavonása után vette fel.

A kereseti kérelem és a védírat

- [8] A felperes keresetében kérte az alperes határozatának hatályon kívül helyezését. Előadta, hogy 2021 óta folyamatosan dolgozott, amit többek között a keresethez csatolt beléptető kártya is igazol. Az alperes nem egyeztetett vele, nem hívta őt fel személyes nyilatkozat megtételére, így a hatóságok nem tettek eleget a Harmtv. 87. § (1) bekezdése alapján fennálló tényállás tisztázási kötelezettségüknek.
- [9] Állítása szerint 2022 márciusában értesült arról, hogy a munkáltató 2021-ben az alperes részére olyan bejelentést tett, hogy ő nem állt munkába (véltetően más vietnámi munkavállalóval keverték össze). Mindezek mellett vele nem egyeztetett tartalmú jogorvoslatot nyújtott be a fellebbezést jegyző ügyvéd, akinek nem volt olyan meghatalmazása, ami alapján az alperes előtt a tartózkodási engedély visszavonása ügyében eljárhatott volna.
- [10] Az alperes védíratában a kereset elutasítását indítványozta. Érvélese szerint érvényes meghatalmazással rendelkező jogi képviselő közreműködésével nyújtotta be a felperes fellebbezését, így nem helytálló, hogy ő annak tartalmáról nem tudott. Mindezek mellett a keresetben a korábbiól lényegesen eltérő körülményt adott elő a felperes, amely a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. tv. (a továbbiakban: Kp.) 85. § (2) bekezdése alapján

nem vehető figyelembe, ugyanez érvényes a felperes által csatolt beléptetőkártyára is.

A jogerős ítélet

- [11] Az elsőfokú fokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította.
- [12] Megállapította, hogy az ügyvédi tevékenységről szóló 2017. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Út.) 34. § (2) bekezdésében foglalt formai követelményeknek a vitatott meghatalmazás megfelel, abból az állapítható meg, hogy az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság előtti eljárásban mind az illetékes hatóságok, mind a bíróságok előtt eljárhat a meghatalmazott ügyvéd. A meghatalmazás kifejezetten tartalmazza, hogy az kiterjed az ügyvel kapcsolatos valamennyi ügyintézésre, eljárásra, rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásra, valamint az elkészült okmány átvételére.
- [13] Az ítélet indokolása szerint 2021. augusztus 31-én engedélyezték a felperes számára a tartózkodást, mely engedély birtokában a munkát nem kezdte meg, a munkáltatóval a kapcsolatot a fellebbezés tanúsága szerint a tartózkodási engedély visszavonása után vette fel. Az alperes ezért okszerűen állapította meg, hogy ez a Harmtv. 18. § (1) bekezdés *a*) pontjában szereplő, tartózkodási engedély visszavonását megalapozó ok, hiszen a Harmtv. 13. § (1) bekezdés *d*) pontja szerint nem igazolt a tartózkodási cél.
- [14] A keresetben hivatkozott indokokat a felperes nem ismerte a kétfokú hatósági eljárásban, így a bíróság a Kp. 85. § (2) bekezdésére figyelemmel a beléptető kártyára és a felperes megszakítás nélküli munkavégzésére vonatkozó állításokat értékelni nem tudta.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

- [15] A felperes felülvizsgálati kérelmében elsődlegesen az ítélet megváltoztatását és az alperes új eljárás lefolytatására kötelezését kérte. Másodlagosan kérte az ítélet hatályon kívül helyezését és az eljárt bíróság új eljárás lefolytatására utasítását.
- [16] Kifejtette, hogy valójában munkavégzését időben megkezdte, munkáltatója azonban a jogviszonya kezdetét igazoló dokumentumokat neki ismételt kérése ellenére időben nem adta át. Korábbi képviselője az ő tudta nélkül adta be a fellebbezést, és abban a betegsége hivatkozás nem valós, mert folyamatosan dolgozott.
- [17] Állította, hogy őt a tartózkodási engedély visszavonásával kapcsolatos eljárásról nem értesítették az eljárt hatóságok, továbbá, hogy semmilyen módon nem tettek eleget tényállás tisztázási kötelezettségüknek.
- [18] Az eljáró jogi képviselőt pedig az eljárásra jogosultságainak igazolására kellett volna felszólítani a Harmtv. 87/K. (1) bekezdés *b*) pontja és (2) bekezdése alapján. Nem tekinthető a tartózkodási engedély visszavonásával kapcsolatos önálló ügyben meghatalmazottnak a korábbi jogi képviselő. Hivatkozott ezen érve alátámasztására a Kúria Kpkf.39370/2022/2. számú határozatára. Az alperes eljárásával az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvényben (a továbbiakban: Ákr.) rögzített tényállás-felderítésre, tisztességes eljárásra vonatkozó kötelezettségeit és a határozata ügyféllel való közlésének kötelezettségét sem teljesítette, ezzel sérült az Ákr. 3., 5. és 6. §-a is.

- [19] Hangsúlyozta, hogy két külön ügyről van szó. A tartózkodási engedély megadására vonatkozó ügyben meghatalmazott képviselő nem volt jogosult eljárni az annak visszavonására irányuló eljárásban, és ettől az alperes nem tekinthetett volna el.
- [20] A felülvizsgálati kérelem szerint az elsőfokú bíróság sem tárta fel a tényállást. Ő valójában a munkáltatónál munkát végzett, csak rövid időre volt beteg, de ez a munkáltató mulasztása miatt nem volt igazolható.
- [21] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelmében az elsőfokú ítélet hatályában fenntartását kérte, annak helyes indokaira figyelemmel.

A Kúria döntése és jogi indokai

- [22] A felülvizsgálati kérelem megalapozott.
- [23] A Kúria a Kp. 115. § (2) bekezdése folytán alkalmazandó Kp. 108. § (1) bekezdésének, továbbá a Kp. 120. § (5) bekezdésének megfelelően a jogerős ítéletet a felülvizsgálati kérelem és az ellenkérelem keretei között, a rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján vizsgálta felül.
- [24] A Kp. 120. § (5) bekezdése alapján a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [25] A jelen ügy tárgya a hivatalból indult, a felperes tartózkodási engedélyét visszavonó, az alperes 106-T-1799/2/2022. számú, az elsőfokú határozatot helybenhagyó határozata.
- [26] A Harmtv. 87/K. § (1) bekezdése alapján az idegenrendészeti eljárásban az idegenrendészeti hatóság visszautasítja a képviselő eljárását, ha a képviselő [*b*] képviseleti jogosultságát az erre irányuló hiánypótlási felhívás ellenére sem igazolja, vagy a csatolt meghatalmazás az e törvényben szabályozott követelményeknek nem felel meg és azt az erre irányuló hiánypótlási felhívás ellenére sem igazolja. A (2) bekezdés szerint a képviselő visszautasítása esetén a hatóság felhívja az ügyfelet, hogy járjon el személyesen, vagy gondoskodjon a képviselet ellátására alkalmas képviselőről.
- [27] A közigazgatási iratok között elfekvő, 2021. augusztus 31-én kiállított meghatalmazás alapján megállapítható, hogy azt a felperes a tartózkodási engedélynek az új munkáltatóra tekintettel való meghosszabbítására irányuló ügyben adta. Az az ügy a 000917750 számú, 2023. szeptember 30-ig érvényes tartózkodási engedély megadásával lezárult. A jelen eljárás tárgyát képező, hónapokkal később hivatalból indult, tartózkodási engedély visszavonását célzó eljárásra a meghatalmazás nem terjed ki, így erre nézve a képviselet nem volt igazolt. A két ügyet nem lehet egyként kezelni. A meghatalmazás az „üggyel” kapcsolatos eljárásra terjed ki, szó sincs arról, hogy az valamennyi, a még meg sem indult ügyekre is vonatkozna. A képviseletre szóló meghatalmazás meglétét, szabályszerűségét, a kifejezetten erre az újabb ügyre vonatkozó fennállását az alperes nem vizsgálta, és annak ellenére fogadta el, hogy az a jelen megelőző közigazgatási eljárásra nem szől.
- [28] A Kúria szerint az elsőfokú bíróság sem megfelelően értékelte az eljárt jogi képviselő jogosultságát. A meghatalmazás általános jellegét alaptalanul vélte kiterjeszhetőnek a felperes más ügyére.

- Következtetése, miszerint amennyiben a meghatalmazáson jegyzett képviselő a fellebbezés benyújtására nem lett volna jogosult, úgy abban az esetben maga a jogorvoslati eljárás sem létezett, ugyancsak nem megalapozott annak tükrében, hogy a képviselői jogosultságot nem vizsgálták a Harmtv. 87/K. § (1) bekezdésébe ütközően.
- [29] A Kúria hangsúlyozza, hogy a jogi képviselő részére adott meghatalmazás nem terjed ki a fél valamennyi, még meg sem indult esetleges ügyére, ha abból egyértelműen más nem következik, akkor a meghatalmazás csak arra az ügyre vonatkozik, amelyekben azt benyújtották.
- [30] A Harmtv. 87. § (1) bekezdése szerint, ha a tényállás tisztázása azt szükségessé teszi, az idegenrendészeti hatóság az ügyfelet nyilatkozattételre hívhatja fel. A (3) bekezdés alapján az idegenrendészeti hatóság eljárása során figyelmezteti az ügyfelet jogaira, kötelességeire.
- [31] A Harmtv. 88/K. § (4) bekezdése szerint, ha az idegenrendészeti hatóság előtt jelen nem lévő ügyféllel szemben kerül sor hivatalból indított idegenrendészeti eljárás megindítására, az idegenrendészeti hatóság az ügyfelet az idegenrendészeti hatóság előtt való megjelenésre idézi, melyben megjelöli annak okát. A (4a) bekezdés akként rendelkezik, hogy a (4) bekezdés szerinti idézés akkor mellőzhető, ha [b]) az eljárás megindítása után a hatóság nyolc napon belül érdemben dönt, vagy az eljárást megszünteti.
- [32] Megállapítható azonban, hogy az ügyfél meghallgatása az eljáró hatóság számára ezen jogszabályi feltételek között is csak olyan keretek között mérlegelési kérdés, amennyiben annak alkalmazásával nem sérül az ügyfél alapvető joga.
- [33] A Kúria Kfv.VI.38.186/2021/10. számú döntésére hivatkozással kiemelő, hogy a tisztességes eljárás követelményének minden hatóság előtti ügy elbírálása során érvényesülnie kell. Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése deklarálja, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és észszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.
- [34] Arra vonatkozóan, hogy mikor minősül egy eljárás tisztességesnek, terjedelmes alkotmánybíróági joggyakorlat áll rendelkezésre. A 3311/2018. (X. 16.) AB határozat (a továbbiakban: AB határozat) [26] bekezdésében az Alkotmánybíróság leszögezte, hogy a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog magában foglalja mindenkinek a jogát arra, hogy az őt hátrányosan érintő egyedi intézkedések meghozatala előtt meghallgassák, az iratokat megismerje és az igazgatási szervek a döntéseiket indokolják.
- [35] Az AB határozat [33] bekezdése szerint az eljárás megindulásáról való értesítés garanciális jelentőségű az ügyféli részvételi jogok gyakorlása szempontjából, mivel az eljárás megindulásáról való értesítés minden ügyféli eljárási jognak alapvető feltétele, továbbá a bizonyítékok megismeréséhez való jog szintén a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog szerves részét képezi, mert az ügyfél a bizonyítékok megismerését követően tudja kialakítani a hivatalból indított, felelősséget megállapító hatósági eljárásokban a védekezését.
- Mindezekre tekintettel az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy az eljárás megindulásáról való értesítés joga, valamint a bizonyítékok megismerésének joga a nyilatkozattételhez és a védekezéshez való jogon keresztül a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog értelmezési tartományához szükségképpen hozzátartozik.
- [36] Az AB határozat [34] bekezdése szerint a tisztességes eljáráshoz való jog alapján az egyes eljárási garanciák olyan értéket jelentenek, amelyek megszegése vagy be nem tartása kihat az ügy érdemére, az ügy kimenetelétől függetlenül, tekintve, hogy a sérelem eléri az alaptörvény-ellenesség szintjét.
- [37] A Kp. 2. § (1) bekezdése értelmében a bíróság feladata, hogy eljárásával a közigazgatási tevékenységgel megvalósított jogsértéssel szemben – erre irányuló megalapozott kérelem esetén – hatékony jogvédelmet biztosítson. A Kúria szerint a hatékony jogvédelem biztosításának kötelezettsége magában foglalja a közigazgatási jogvitában eljáró bíróság fellépését a tisztességes hatósági eljáráshoz való alapjog megsértése esetén.
- [38] Mindezek alapján jelen ügyben sem a felperes értesítése az eljárás hivatalbóli megindításáról, sem a felperes meghallgatása nem lett volna mellőzhető a munkaviszony megkezdését, illetőleg körülményeit illetően.
- [39] A valósághű tényállás feltárása a megalapozott döntés feltétele. Jelen esetben az eljáró hatóságok feltétel nélkül elfogadták a munkáltató bejelentését, elmulasztottak ennek valóságtartalmáról – akár a felperes nyilatkozata útján is – meggyőződni. A Harmtv. 88/K. § (4a) bekezdése nem mentesíti a hatóságot a tényállás-tisztázási és bizonyítási kötelezettsége alól. Az elsőfokú bíróság ezért tévesen értékelte az alperes eljárását és a támadott határozatot jogszerűnek. Az idegenrendészeti hatóságnak akkor is megalapozott döntést kell hoznia, ha 8 napon belül határoz az ügyben.
- [40] Mindezek alapján a Kúria az elsőfokú bíróság ítéletét a Kp. 121. § (1) bekezdés b) pontja alkalmazásával úgy változtatta meg, hogy az alperes határozatát az elsőfokú határozatra is kiterjedően megsemmisítette, és az elsőfokú hatóságot új eljárás lefolytatására kötelezte. A megismételt eljárásban a jogi képviselet szabályszerűségét vizsgálni kell. A felperest értesíteni kell a megismételt eljárás megindításáról, és biztosítani kell számára az ügyféli jogok gyakorlását. A tényállás tisztázása – és szükség szerint a bizonyítási eljárás lefolytatása – nem mellőzhető. Ezt követően lehet az ügyben megalapozott döntést hozni.

(Kúria Kfv.VI.37.749/2022/6.)

205¹. Az ingatlanügyi hatóság regisztratív végrehajtói megkeresést csak az ingatlan-nyilvántartási bejegyezhetőség szempontjából vizsgálhatja, a megkeresés alapját képező tényállás, illetve a végrehajtó tevékenység jogszerűségének vizsgálatára nem jogosult.

II. Amennyiben a perben hozandó ítélet valamely személy jogát, jogos érdekét közvetlenül érinti, és a perben állása a jogvita rendezése érdekében szükséges, úgy a bíróság ezen személy perbeállítását nem

mellőzheti [2013. évi V. törvény (Ptk.) 5:167. §; 1997. évi CXLI. törvény (Inytv.) 6. § (1) bek., 26. § (8) bek., 42. § (1) bek.].

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

- [1] A Végrehajtói Iroda a 2019. március 5-én kelt 0748.V.0650/2017/140. számú megkeresés megküldésével a felperes tulajdonát képező 1/1 tulajdoni illetőségű ingatlan vonatkozásában a végrehajtást kérik a felperes elleni kölcsön címén indult végrehajtási ügyében készült 0748.V.0650/1017/128. számú ingatlan árverési jegyzőkönyv megküldésével kérte az árverési vevő tulajdonjogának bejegyzését, tekintettel arra, hogy az árverés jogerős.
- [2] Az elsőfokú ingatlanügyi hatóság a 2019. április 4. napján kelt 37020/2/2019.03.07 számú határozatával az ingatlan vonatkozásában törölte a felperes 1/1 arányú tulajdonjogát, egyidejűleg az árverési vevő 1/1 arányú tulajdonjogát árverési vétel címén bejegyezte; ezzel egyidejűleg törölte a III/6., 8. és 9. sorszámok alatti bejegyzett jelzálogjogot, végrehajtási jogot, valamint a feljegyzett árverés kitűzése tényét.
- [3] Az elsőfokú határozattal szemben a felperes fellebbezéssel élt, amelyben előadta, hogy a végrehajtó jogsértő cselekményei miatt végrehajtási kifogást és végrehajtás felfüggesztése iránti kérelmet terjesztett elő a Járásbíróságon; továbbá a Bíróságon kölcsönszerződés érvénytelensége iránti per van folyamatban, amelyet a végrehajtó figyelmen kívül hagyott és az ingatlanügyi hatóság e tényekről nem kapott tájékoztatást a végrehajtótól.
- [4] Az alperes a 2019. július 24. napján meghozott 30666/2019. számú határozatával az elsőfokú határozatot helybenhagyta. Határozatát a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 5:167. §-ára, az ingatlan-nyilvántartásról szóló 1997. évi CXLI. törvény (a továbbiakban: Inytv.) 6. § (1) bekezdésére, a 26. § (8) bekezdésére, 47. § (1), (2) és (4) bekezdéseire, a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Vht.) 144. § (2) bekezdésére, a 137. § (1) bekezdés *a)–d)* pontjaira, a 153. § (1) bekezdésére, a (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjaira, a (3) bekezdésére, a 222. §-ára, az Inytv. végrehajtásáról szóló 109/1999. (XII. 29.) FVM rendelet 30. § (3) bekezdésére alapította. Indokai szerint a végrehajtói megkeresés és az ingatlanárverési jegyzőkönyv tekintetében a feladat- és hatáskör korlátai közötti alaki felülvizsgálati jogkörében nem talált bejegyzési akadályt. Hangsúlyozta, hogy az ingatlanügyi hatóságnak nincs hatásköre a végrehajtható okirat alapjául szolgáló tényállást különösen a végrehajtói tevékenység jogszerűsége tekintetében vizsgálni. A végrehajtható okiraton alapuló megkeresés alapján – amennyiben az megfelel a vonatkozó jogszabályokban foglalt alaki és tartalmi követelményeknek – köteles a megkeresés alapján a tulajdonjog bejegyzése, valamint az ingatlanra bejegyzett jogok és feljegyzett tények törlése iránt intézkedni. Megjegyezte, hogy az Inytv. 47. §-ban foglalt feltételek fennállásának hiányában az ingatlan-nyilvántartási eljárás felfüggesztésére nem volt lehetőség, illetve annak alkalmazását a Vht. 222. §-a kizárja.

A kereseti kérelem

- [5] Az alperesi határozattal szemben a felperes keresetet terjesztett elő, amelyben annak megsemmisítését kérte.
- [6] Álláspontja szerint az alperesi határozat jogsértését egyrészt az alapozza meg, hogy az ingatlanárverési jegyzőkönyvből megállapíthatóan az árverési vevő az árverési vételárat már a jegyzőkönyv elkészültét megelőzően megfizette, holott a Vht. 152. (1) bekezdés *a)* pontjából és a (2) bekezdéséből, valamint a Vht. 149. (1) bekezdéséből következően az árverési vételár legkorábban csak az árverési jegyzőkönyvből derülhet ki. Álláspontja szerint az alperesnek az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Akrt.) 3 §-a, az 5. § (1) bekezdése, (de különösen a 2. § (1) bekezdése szerinti jogszerűség elvére figyelemmel észlelnie kellett volna az ingatlan árverés jogsértő voltát és meg kellett volna tagadnia az árverési vevő tulajdonjogának bejegyzését. Másrészt az ingatlanügyi hatóság az árverési vevő tulajdonjogát a Vht. 153. § (3) bekezdésében meghatározott feltétel – az árverési jegyzőkönyv jogerőre emelkedése – fennállásának hiányában sem jegyezhetette volna be. Előadta, hogy a végrehajtási kifogásának elbírálása folyamatban van a Törvényszék előtt 4.Pkf.51.113/2020. számú, amelynek alátámasztására csatolta a Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2020. június 18. napján kelt 4.Pkf.50.613/2020/5. számú végzését.
- [7] Az alperes a védiratában – a határozatában foglaltakat fenntartva – kereset elutasítását indítványozta.
- [8] Az elsőfokú bíróság a perbelépés lehetőségéről csak a végrehajtást kérőt értesítette.

Az elsőfokú ítélet

- [9] Az elsőfokú bíróság kiegészített ítéletével az alperesi határozatot az elsőfokú határozatra is kiterjedően megsemmisítette és az elsőfokú hatóságot új eljárásra kötelezte akként, hogy a megismételt eljárásban az elsőfokú hatóság a végrehajtói kérelem elutasítása mellett intézkedjen az eredeti ingatlan-nyilvántartási állapot helyreállításáról, nevezetesen az ingatlan tulajdoni lapjáról az árverési vevő 1/1 arányú tulajdonjogát árverési vétel jogcímen törölje, egyidejűleg a felperes 1/1 arányú tulajdonjogát jegyezze vissza. Intézkedjen továbbá a tulajdoni lap III/6. sorszám alatti törölt zálogjog, és a III/8. sorszám alatti törölt végrehajtási jog visszajegyzéséről.
- [10] Indokolásában a Ptk. 5:167. §-ára, az Inytv. 6. § (1) bekezdésére, a 26. § (8) bekezdésére, a 47. § (1), (2) és (4) bekezdéseire, a Vht. 137. § (1) bekezdés *a)–d)* pontjaira, a 149. § (1) bekezdésére, a 152. § (1) bekezdés *a)* és *b)* pontjaira, illetőleg a (2) és (3) bekezdéseire hivatkozott.
- [11] Rámutatott arra, hogy a Vht.-ből és az elektronikus árverési rendszer informatikai alkalmazásának működtetésére vonatkozó részletes szabályokról szóló 27/2008. (XII. 10.) IRM rendeletről következően az árverési vevő az árverési vételár összegéről az árverési jegyzőkönyv kibocsátását megelőzően nem szerezhet tudomást. Ugyanakkor a perbeli végrehajtói megkeresés alapját képező árverési jegyzőkönyv tanúsága szerint az árverési vevő a vételárat korábban már megfizette, mindez

- pedig egyértelműen igazolja azt, hogy az ingatlan árverés és az árverési jegyzőkönyv jogszabálysértő. A végrehajtói megkeresés és az annak alapját képező okiratok jogszabálysértő voltát – az Ákr. 2. § (1) bekezdésére, a (2) bekezdés *a)–c)* pontjaira, az 5. § (1) bekezdésére és a (2) bekezdés *a)* és *b)* pontjaiban foglaltakra is tekintettel – az eljáró ingatlanügyi hatóságnak észlelnie kellett volna.
- [12] Nem értett egyet azzal az alperesi állásponttal, hogy az ingatlanügyi hatóságnak nincs hatásköre a bejegyzés alapjául szolgáló irat jogszerűségi vizsgálatára, erre ugyanis lehetőséget biztosít az Inyvtv. 42. § (1) bekezdése, amely kimondja, ha az ingatlanügyi hatóság megítélése szerint a bejegyzés alapjául szolgáló hatósági határozatot nem a hatáskörében eljáró szerv hozta, vagy a határozat tartalma jogszabályba ütközik, erről az ingatlanügyi hatósági határozathozatal előtt az ügyészt értesíti.
- [13] Megállapította továbbá, hogy a tulajdonjog bejegyzésének akadályát képezte az árverési jegyzőkönyv jogerőre emelkedésének hiánya, hiszen annak elbírálása a Törvényszék előtt – 4.Pkf.51.113/2020. szám alatt – folyamatban van.
- [14] Az elsőfokú ítélet meghozatalát követően, 2021. október 13-án az árverési vevő perbelépés iránti kérelmet terjesztett elő.
- [15] Az elsőfokú bíróság a 2021. november 19. napján kelt végzésével az árverési vevőnek az alperesi pernyertesség érdekében történő perbelépését engedélyezte.
- [16] Az árverési vevő az alperesi érdekelti minőségében tett nyilatkozatában a kereset elutasítását kérte. Nyilatkozata mellékleteként csatolta a Járásbíróság a 1413-18.Vh.28/2019/81. számú végzését, amely a felperes 2019. január 7. napján kelt végrehajtási kifogását elutasította azon indokkal, hogy nincs jogszabályi tilalom abban a vonatkozásban, hogy az árverési vevő az árverési jegyzőkönyv aláírása előtt megfizesse az ingatlan teljes vételárát. Csatolta továbbá a Törvényszék mint másodfokú bíróság a 2021. október 28. napján kelt 4.Pkf.51.367/2021/4. számú végzését, amely a Járásbíróság a 1413-18.Vh.28/2019/81. számú végzését helybenhagyta.
- [17] Az elsőfokú bíróság – az ítélet kiegészítése tárgyában – tartott tárgyaláson kihirdetett 2022. június 25. napján jogerőre emelkedett végzésével az alperesi érdekeltet a perből kizárta, tekintettel arra, hogy a jogerősen befejezett perben a perbelépés már nem lett volna engedélyezhető.
- A felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelem**
- [18] Az alperes felülvizsgálati kérelmében az ítélet hatályon kívül helyezését és az alperesi határozat helybenhagyását kérte.
- [19] Allította, hogy az ítélet sérti az Inyvtv. 6. §-át, a 26. §-át, a 42. §-át, a Kp. 4. § (1) bekezdését, a 20. §-át, a 85. § (1) és (2) bekezdéseit, a 78. § (2) bekezdését, továbbá eltér a kúriai joggyakorlattól (Kfv.37.097/2018/6., Kfv.37.413/2017/18.).
- [20] Okfejtése szerint az ítélet jogsértő jellege abban nyilvánul meg, hogy az elsőfokú bíróság az alperesi határozat felülvizsgálatát valójában a bejegyzés alapjául szolgáló árverési jegyzőkönyv jogszerűségi felülvizsgálatával helyettesítette, amelyre azonban az elsőfokú bíróságnak a Kp. 2. § (4) bekezdéséből, a 4. §-ából, valamint a 85. § (2) bekezdéséből következően nem volt hatásköre.
- [21] Álláspontja szerint az elsőfokú bíróság az alperesi határozat jogszerűségét az Inyvtv. 6. §-a, 26. §-a, valamint a 42. §-a által szabályozott keretek között vizsgálhatta volna, amelybe az árverés jogszerűségének vizsgálata nem tartozik bele.
- [22] A Kp. 20. § (6) bekezdésének megsértését arra tekintettel állította, hogy az elsőfokú bíróság az árverési vevő hivatalbóli perbeállítására nélkül hozott döntést a perbeli érdekelt tulajdonjogát érintően.
- [23] Allította, hogy az elsőfokú bíróság az Inyvtv. 6. § sérelmét a Kp. 78. § (2) bekezdésének megsértésével állapította meg, ez a bírósági jogértelmezés fenntarthatatlan az ingatlan-nyilvántartáshoz fűződő jogbiztonság és közbizalom megőrzése érdekében.
- [24] Hangsúlyozta, hogy az ítélet indokolása önellentmondó, tekintettel arra, hogy az alperesi döntés Inyvtv. 42. §-ába ütköző jellegét állapította meg, amely alapján azonban a bejegyzés iránti megkeresést megtagadni nem lehetett volna, az alapján csak az eljárás függő volta lett volna megállapítható.
- [25] Rámutatott továbbá arra, hogy a felperes az elsőfokú határozat elleni fellebbezésében csupán előadta, hogy a végrehajtó jogsértő cselekményével szemben végrehajtási kifogással élt, azonban a végrehajtási kifogás sem az első-, sem a másodfokú ingatlan-nyilvántartási eljárás során nem került benyújtásra, valamint a kifogás alapján indult bírósági eljárásról, annak ügyszámáról az alperesnek hivatalos tudomása nem volt. A végrehajtási kifogások elbírálása tárgyában keletkezett bírósági döntések csupán a bírósági szakban lettek részére megküldve. Megjegyezte továbbá, hogy az ítélet indokolásában megjelölt másodfokon eljáró Törvényszék előtt folyamatban lévő ügy száma nem azonos a felperes által megjelölt végrehajtási ügyben született és az alperes részére megküldött bírósági döntés számával.
- [26] Hangsúlyozta, hogy a kifogás benyújtásáról szóló felperesi nyilatkozat önmagában nem elegendő eljárás joghatás kiváltására, az ingatlan-nyilvántartásban bizonyító erővel rendelkező okirattal bizonyítani is kell, hogy a kifogás benyújtása folytán megindult az eljárás. Ekkor kerül abba a helyzetbe az ingatlanügyi hatóság, hogy intézkedhet a megkereső hatóság felé az általa kiállított okiraton jelzett jogerőt igazoló záradékra vonatkozóan.
- [27] Mindezért az ítélet sérti a Kp. 85. § (2) bekezdését, mert olyan jogorvoslati tény alapján állapította meg a döntése jogsértő voltát, amely az alperes előtti közigazgatási eljárásokban nem volt ismert, azokat az alperessel szemben nem ismertette.
- [28] Rámutatott továbbá arra, hogy az egységes és következetes kúriai joggyakorlat (Kfv.37.097/2018/6., Kfv.37.413/2017/18.) szerint a földhivatal regisztratív hatóság, a bejegyzés alapjául szolgáló bírósági, hatósági határozatot – így az önálló bírósági végrehajtó megkeresését is – csak az ingatlan-nyilvántartási bejegyezhetőség szempontjából vizsgálhatja, azt felülbírálni nem jogosult. Ezzel szemben az elsőfokú ítélet a megkeresés és az annak alapjául szolgáló okirat felülbírlatának hiányát kérte számon az alperesen.
- [29] A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében az elsőfokú ítélet hatályában fenntartását kérte.

- [30] Álláspontja szerint az alperes jogellenesen, egy még nem jogerős és jogszabálysértő árverési jegyzőkönyv alapján jegyezte be az árverési vevő tulajdonjogát, ezért az elsőfokú ítélet jogszerűen rendelkezett annak megsemmisítéséről.
- [31] Nézete szerint - az alperesi okfejtéssel ellentétben – a perbeli ügyben alkalmazandó az Ákr. 2. §-a, valamint az Inyvtv. 42. §-a, nem vitatva, hogy az ingatlanügyi hatóság regisztratív szerv, ez azonban nem mentesíti őt az iratok alapos és szakszerű vizsgálata alól.
- A Kúria döntése és jogi indokai**
- [32] A felülvizsgálati kérelem alapos.
- [33] A Kp. 120. § (5) bekezdésére figyelemmel a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, a Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a jogerős határozat meghozatalakor rendelkezésre álló iratok és bizonyítékok alapján dönt.
- [34] A Kúria szerint az ügyben eljáró bíróság helytállóan állapította meg a tényállást, azonban olyan vizsgálat elmulasztását róta az ingatlanügyi hatóság terhére, amely nem tartozik annak a hatáskörébe; továbbá az ítélet jogkérdésben indokolatlanul eltért az ingatlan-nyilvántartási bejegyezhetőség kapcsán kialakított kúriai joggyakorlattól.
- [35] A Ptk. 5:167. §-a szerint az ingatlan-nyilvántartásba jog és jogilag jelentős tény bejegyzésére, feljegyzésére és adatok átvezetésére jogszabályban meghatározott okirat, továbbá bírósági vagy hatósági határozat alapján kerülhet sor.
- [36] Az Inyvtv. 6. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a jogok és jogilag jelentős tények bejegyzésére, illetőleg feljegyzésére irányuló ingatlan-nyilvántartási eljárás – ha a törvény másként nem rendelkezik – az ügyfél kérelmére vagy hatósági megkeresésre indul, és az ingatlan-nyilvántartásba csak az a jog, jogilag jelentős tény jegyezhető be, illetőleg kerülhet feljegyzésre, amelyet a kérelem vagy hatósági megkeresés megjelöl.
- [37] Az Inyvtv. 26. § (1) bekezdése szerint az ingatlanhoz kapcsolódó jog vagy tény keletkezését, módosulását, illetve megszűnését a miniszter e törvény felhatalmazása alapján kiadott rendeletében meghatározott nyomtatványon benyújtott kérelemre vagy megkeresés alapján kell az ingatlan-nyilvántartásba átvezetni. A (8) bekezdés kimondja, hogy az eljáró hatóság - ideértve a bíróságot, közjegyzőt, bírósági végrehajtót is - bejegyezhető jogra, feljegyezhető tényre, illetve az ingatlan-nyilvántartásba bejegyzett jogosult és az ingatlan adataiban bekövetkezett változásokra vonatkozó, végrehajtható határozata alapján megkeresi az ingatlanügyi hatóságot az átvezetés iránt.
- [38] A kiemelt jogszabályi rendelkezések értelmezése talaján kialakult több évtizedes következetes hatósági és bírósági joggyakorlatnak megfelelően rögzítette az alperes a határozatában, hogy az ingatlanügyi hatóság regisztratív hatóság, a bejegyzés alapjául szolgáló bírósági, hatósági határozatot - így a bírósági végrehajtó megkeresését is - kizárólag az ingatlan-nyilvántartási bejegyezhetőség szempontjából vizsgálhatja, azaz, hogy a megkeresés a kötelező alaki és tartalmi feltételeknek megfelel-e. Annak teljesülése esetén a bejegyzési kérelem megtagadására jogszabályi lehetőség nincs (Kfv.37.413/2017/18., Kfv.37.578/2016/7. Kfv.37.097/2018/6., Kfv.37.413/2017/18.).
- [39] E joggyakorlattól tért az elsőfokú bíróság, amikor a bírósági végrehajtói megkeresés alapját képező ingatlan árverés jogszerűségének vizsgálatát, majd az alapján a tulajdonjog bejegyzésének megtagadását kérte számon az ingatlanügyi hatóságon.
- [40] Az Inyvtv. 42. § (1) bekezdése alapján, ha az ingatlanügyi hatóság megítélése szerint a bejegyzés alapjául szolgáló hatósági határozatot nem a hatáskörében eljáró szerv hozta, vagy a határozat tartalma jogszabályba ütközik, erről az ingatlanügyi hatósági határozathozatal előtt az ügyészt értesíti.
- [41] A Kúria rámutat arra, hogy - az elsőfokú ítéletben kifejtettekkel szemben - az Inyvtv. 42. § (1) bekezdése alapján az ügyész értesítésére és ezzel egyidejűleg az eljárás függő hatályának megállapítására kerülhet sor, nem pedig a tulajdonbejegyzés megtagadására. Az ügyészi értesítés Inyvtv. 42. § (1) bekezdésében meghatározott feltételei nem álltak fenn, mert a megkeresés kibocsátása a végrehajtó hatáskörébe tartozott, a megkeresés tartalmának jogszabályba ütközése pedig az ingatlanügyi hatóságot terhelő a feladat- és hatáskör korlátai közötti alaki felülvizsgálati jogkörében nem merült fel.
- [42] Az Ákr. hivatkozott rendelkezései, így a jogszerűsége vonatkozó alapelve sem jogosítja fel az ingatlanügyi hatóságot a végrehajtói tevékenység jogszerűségének vizsgálatára, az ingatlanügyi hatóságot ugyanis a részére megküldött bírósági végrehajtói megkeresés alapján intézkedési kötelezettség terheli, a közokirat valóságtartalmának, jogszerűségének vizsgálata nem tartozik a hatáskörébe.
- [43] Helytállóan hivatkozott a Kp. 85. § (2) bekezdésének megsértésére az alperes a felülvizsgálati kérelmében, tekintettel arra, hogy az elsőfokú bíróság olyan tényre figyelemmel állapította meg az árverési jegyzőkönyv jogerőre emelkedésének hiányát, amelynek fennállása sem az első- sem a másodfokú ingatlan-nyilvántartási eljárásban nem volt igazolt. Az a tény, hogy a felperes a fellebbezésében nyilatkozott a végrehajtási kifogás benyújtásáról, önmagában nem elegendő a joghatás kiváltására. Az ingatlanügyi hatóság ugyanis az ingatlan-nyilvántartásban bizonyító erővel rendelkező okirat alapján intézkedhetett volna a bírósági végrehajtó felé az általa kiállított okiraton jelzett jogerőt igazoló záradékra vonatkozóan. Ennek hiányában jogszerűen fogadta el az alperes a megkeresés tartalmát.
- [44] Egységes a kúriai joggyakorlat abban, hogy amennyiben a perben hozandó ítélet valamely személy jogát, jogos érdekét közvetlenül érinti, és a perben állása a jogvita rendezése érdekében szükséges, úgy a bíróság e személy perbeállítását nem mellőzheti (Kfv.37.475/2021/6.). A perben hozott ítélet az árverési vevő tulajdonjogát érintette, tehát a Kp. 20. § (6) bekezdésében meghatározott feltételek fennálltak, így az elsőfokú bíróság a rendelkező rész szerinti döntését nem hozhatta volna meg az árverési vevő hivatalbóli perbeállítása nélkül, ezzel megsértette a Kp. 20. § (6) bekezdését.
- [45] A fentiekre tekintettel a Kúria a kiegészített elsőfokú ítéletet a Kp. 121. § (1) bekezdés a) pontja alapján hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására és új határozat hozatalára

utasította. Az új eljárás során az elsőfokú bíróságnak az árverési vevőt a perbelépés lehetőségéről értesítenie kell, majd a perben hozandó döntése függvényében kell azt megítélnie, hogy szükséges-e az ő hivatalbóli perbeállítás. A kereset megalapozottsága tárgyában a kúria fenti jogértelmezésének megfelelően kell állást foglalnia az elsőfokú bíróságnak.

(Kúria Kfv.VI.37.796/2022/8.)

206 A közös önkormányzati hivatal működési költségeihez való hozzájárulásra vonatkozó megállapodáson alapuló elszámolási vita kívül esik a más jogszabályba ütközés vizsgálatát végző normakontroll eljárás keretein [2011. évi CXCV. törvény 23. § (2) bekezdés (Áht.), 368/2011. (XII. 31.) Korm.rendelet I. Melléklet II.1.b) pont (Ávr.)].

Az indítvány alapjául szolgáló tényállás

- [1] Borzavár Községi Önkormányzat Képviselő-testülete (a továbbiakban: érintett önkormányzat) 2022. március 3. napján fogadta el az Önkormányzat 2022. évi költségvetéséről szóló 2/2022. (III. 8.) önkormányzati rendeletét (a továbbiakban: Ör.).
- [2] A Veszprém Vármegyei Kormányhivatal (a továbbiakban: indítványozó) 2022. december 21. napján VE/53/1006-1/2022. ügyiratszámom a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Möt.) 132. §-ában biztosított törvényességi felügyeleti jogkörében eljárva, az Möt. 134. § (1) bekezdése alapján az Ör.-rel kapcsolatban törvényességi felhívást bocsátott ki. Arra hivatkozott, hogy az Ör. 1 583 071 forintban, az államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Áht.) 23. § (2) bekezdését és az államháztartásról szóló törvény végrehajtásáról szóló 368/2011. (XII. 31.) Korm.rendelet (a továbbiakban: Ávr.) I. mellékletének II.1.b) pontját sértő módon, vagyis a szükségesnél alacsonyabb összegben határozza meg a közös önkormányzati hivatal működési kiadásához történő hozzájárulását.
- [3] Az érintett önkormányzat a 2023. január 19. napján tartott rendkívüli ülésén a felhívást megtárgyalta, és meghozta a 2/2023. (I. 19.) határozatát, melyben úgy foglalt állást, hogy a felhívásban foglaltakkal nem ért egyet.

Az indítvány és az érintett önkormányzat védírata

- [4] A fenti előzmények alapján az indítványozó az Möt. 136. § (2) bekezdésében biztosított jogkörével élve kezdeményezte a Kúria Önkormányzati Tanácsánál az Ör. 5. melléklet 18. sor más jogszabályba ütközésének megállapítását és megsemmisítését, továbbá kérte határidő tűzésével annak elrendelését, hogy az érintett önkormányzat a jogalkotási kötelezettségének tegyen eleget.
- [5] Álláspontja szerint az Ör. 5. mellékletének 18. sora ellentétes az Áht. 23. § (2) bekezdésével, valamint az Ávr. 1. mellékletének II.1.b) pontjával, mert a szükségesnél alacsonyabb összegben határozza meg a Zirci Közös Önkormányzati Hivatal (a továbbiakban: ZKÖH) működési kiadásához történő hozzájárulást, ezzel az Ör. rendelkezése sérti

Magyarország Alaptörvényének (a továbbiakban: Alaptörvény) 32. cikk (3) bekezdését.

- [6] Zirc Város Önkormányzat (a továbbiakban: Székhely Önkormányzat) képviselő-testületének 21/2022. (XI. 22.) önkormányzati rendeletével módosított 2022. évi költségvetéséről szóló 4/2022. (III. 2.) önkormányzati rendeletének (a továbbiakban: Ör.2.) 6. melléklete tartalmazza a ZKÖH eredeti bevételi és kiadási előirányzatait 257 806 625 Ft összegben, mely magában foglalja a fenntartói működési támogatásokon belül a szükséges települési hozzájárulásokat is, ezen belül Borzavár Községi Önkormányzat 2022. évi lakosságszám-arányos hozzájárulását 7 494 783 forint összegben. Az Ör. 5. melléklet 18. sora ugyanakkor a hozzájárulás összegét 1 583 071 forintban határozza meg.
- [7] Az indítvány más jogszabályba ütközést állító jogi indokolása szerint a közös önkormányzati hivatal esetében az irányító szerv az Ávr. 1. mellékletének II.1.b) pontja alapján a közös önkormányzati hivatal székhelye szerinti helyi önkormányzat képviselő-testülete. Ebből következik, hogy a ZKÖH irányító szerve a Székhely Önkormányzat képviselő-testülete. Az Áht. 23. § (2) bekezdés b) pontja szerint a helyi önkormányzat költségvetése tartalmazza a helyi önkormányzat által irányított költségvetési szervek költségvetési bevételi előirányzatait és költségvetési kiadási előirányzatait, ezért a ZKÖH bevételi és kiadási előirányzatait a Székhely Önkormányzat költségvetésének kell tartalmaznia. Egyebekben az érintett önkormányzat törvényességi felhívással egyet nem értő határozatával kapcsolatos „észrevételeit” fejtette ki.
- [8] Az érintett önkormányzat a védírataiban az indítvány elutasítását kérte. Hivatkozott az érintett települések közötti hatályos, 2012. november 30-án kelt „Megállapodás közös önkormányzati hivatal alakításáról és fenntartásáról” elnevezésű megállapodás 7. pontjára. Álláspontja szerint az abban rögzített feltételek nem csak a 2012. évi, hanem a mindenkori központi költségvetési törvényhez rendelik a hozzájárulás mértékét.

A Kúria Önkormányzati Tanácsa döntésének indokai

- [9] Az indítvány nem megalapozott.
- [10] A Kúria Önkormányzati Tanácsa az indítványt a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) 141. § (2) bekezdése alapján bírálta el. A Kp. 140. § (1) bekezdése alapján az indítványra a keresetlevél szabályait kell alkalmazni. A Kp. 37. § (1) bekezdés f) pontja szerint az indítványnak tartalmaznia kell a közigazgatási tevékenységgel okozott jogsérelmet, az annak alapjául szolgáló tények, illetve azok bizonyítékai előadásával. A Kúria Önkormányzati Tanácsa az önkormányzati rendeletek normakontroll vizsgálatát az indítvány korlátai között végzi el.
- [11] Az Ávr. 1. mellékletének II.1.b) pontja értelmében, a helyi önkormányzati költségvetési szerv tekintetében irányító szerv
 - b) a közös önkormányzati hivatal esetében a közös önkormányzati hivatal székhelye szerinti helyi önkormányzat képviselő-testülete, közgyűlése és a polgármester, főpolgármester, vármegyei közgyűlés elnöke.

- [12] Az Áht. 23. § (2) bekezdése szerint, a helyi önkormányzat költségvetése tartalmazza
- a) a helyi önkormányzat költségvetési bevételi előirányzatait és költségvetési kiadási előirányzatait
 - aa) működési bevételek és működési kiadások, felhalmozási bevételek és felhalmozási kiadások, kiemelt előirányzatok, és
 - ab) kötelező feladatok, önként vállalt feladatok és államigazgatási feladatok szerinti bontásban,
 - b) a helyi önkormányzat által irányított költségvetési szervek költségvetési bevételi előirányzatait és költségvetési kiadási előirányzatait
 - ba) kiemelt előirányzatok,
 - bb) kötelező feladatok, önként vállalt feladatok és államigazgatási feladatok szerinti bontásban,
 - c) a költségvetési egyenleg összegét működési bevételek és működési kiadások egyenlege és a felhalmozási bevételek és a felhalmozási kiadások egyenlege szerinti bontásban,
 - d) a költségvetési hiány belső finanszírozására szolgáló, a 6. § (7) bekezdés a) pont ab) és ac) alpontja szerinti finanszírozási bevételi előirányzatokat,
 - e) a d) ponton túli költségvetési hiány külső finanszírozására vagy a költségvetési többlet felhasználására szolgáló finanszírozási bevételi előirányzatokat és finanszírozási kiadási előirányzatokat,
 - f) a költségvetési év azon fejlesztési céljait, amelyek megvalósításához a Gst. 8. § (2) bekezdése szerinti adósságot keletkeztető ügylet megkötése válik vagy válhat szükségessé, az adósságot keletkeztető ügyletek várható együttes összegével együtt,
 - g) a Gst. 8. § (2) bekezdése szerinti adósságot keletkeztető ügyletekből és az önkormányzati garanciákból és önkormányzati kezességekből fennálló kötelezettségeit az adósságot keletkeztető ügyletek futamidejének végéig, illetve a garancia, kezesség érvényesíthetőségéig, és a Gst. 45. § (1) bekezdés a) pontjában kapott felhatalmazás alapján kiadott jogszabályban meghatározottak szerinti saját bevételeit, és
 - h) a költségvetés végrehajtásával kapcsolatos hatásköröket, így különösen a Mötv. 68. § (4) bekezdése szerinti értékhatárt, a finanszírozási bevételekkel és a finanszírozási kiadásokkal kapcsolatos hatásköröket, valamint a 34. § (2) bekezdése szerinti esetleges felhatalmazást.
- [13] Az Ör. 5. melléklet 18. sora szerint: „ZKÖH-hoz történő hozzájárulás 2022. évi eredeti előirányzata 1 583 071 Ft.”
- [14] Az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés f) pontja szerint a helyi önkormányzat a helyi közügyek intézése körében törvény keretei között meghatározza költségvetését, annak alapján önállóan gazdálkodik.
- [15] Az indítvány az Ör. fent megjelölt, hozzájárulás összegét meghatározó rendelkezése, kapcsán más jogszabályba ütközést egyrészt az Áht. 23. § (2) bekezdése tekintetében jelölt meg. E szakasz h) pontig tartó rendelkezésein belül a más jogszabályba ütközés állítását tovább nem szűkítette, az indítvány a teljes (2) bekezdésre hivatkozott.
- [16] Az Áht. 23. § (2) bekezdése ugyanakkor a helyi költségvetési rendelet kötelező tartalmi elemeit határozza meg, tehát azt, hogy milyen kiadási és bevételi előirányzatoknak kell szükségszerűen megjelennie a helyi rendeletben, de ezzel kapcsolatos „mennyiségi” elvárás nem fogalmaz meg, azaz a hozzájárulás összege szeriségének meghatározására, megosztására vonatkozó szabályozást nem tartalmaz. A Kúria Önkormányzati Tanácsa megállapította, hogy az Ör. az Áht. 23. § (2) bekezdése szerinti elemeket tartalmazza, így rendelkezik a közös önkormányzati hivatal működéséhez történő hozzájárulásról is.
- [17] Az indítványozó hivatkozott az Ávr. 1. mellékletének II.1.b) pontjára is, mely szerint a közös önkormányzati hivatal esetében az irányító szerv a közös önkormányzati hivatal székhelye szerinti helyi önkormányzat képviselő-testülete. E hatásköri rendelkezés szintén nem határoz meg az indítványban állított költségmegosztásra vonatkozó szabályt, az kizárólag az irányító szervet jelöli ki.
- [18] Az indítványban felhívott két szakasz együttes értelmezéséből sem vezethető az le, hogy a székhely önkormányzat által meghatározott hozzájárulás mértékét kell a közös önkormányzati hivatalban részes önkormányzatoknak áttemelnie a saját költségvetésükbe. Ez utóbbit az indítvány sem állította.
- [19] A fentiek alapján a Kúria Önkormányzati Tanácsa megállapította, hogy az Ör. vitatott rendelkezése a megjelölt jogszabályhelyekbe nem ütközik.
- [20] Az indítványozó az Ör. megjelölt pontjának megsemmisítésén túl kérte annak elrendelését, hogy az érintett önkormányzat a kifejtettek szerint tegyen eleget jogalkotási kötelezettségének. Bár a más jogszabályba ütközés megállapításának hiányában e kérelem is megalapozatlan, ugyanakkor a Kúria Önkormányzati Tanácsa rámutat, hogy a jogalkotási kötelezettség pótlására irányuló eljárás keretében csak a kötelező tartalmi elem meglétét vizsgálhatja, az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés f) pontja által az önkormányzatok számára biztosított költségvetési autonómiára tekintettel annak összege szeriségét nem írhatja elő. Ugyanis a közös hivatal működéséhez szükséges hozzájárulás alapja a részes önkormányzatok megállapodásától, ennek hiányában a Mötv. szabályaitól függ.
- [21] A Mötv. 85. § (3) bekezdésének a ZKÖH megalakulásakor hatályos állapot szerint Közös önkormányzati hivatal létrehozásáról vagy megszüntetéséről az érintett települési önkormányzatok képviselő-testületei az általános önkormányzati választások napját követő hatvan napon belül állapotnak meg. A Mötv. 85. § (11) bekezdése alapján a közös hivatal működési költségeit a közös hivatalhoz tartozó önkormányzatok – eltérő megállapodásuk hiányában – lakosságszámuk arányában biztosítják.
- [22] Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXXVII. törvény (a továbbiakban: Kbm.tv.) a Mötv. 85. § (3) bekezdését akként módosította, hogy az „állapotnak meg” szövegrész helyébe a „közigazgatási szerződésben állapodnak meg” szövegrész került.
- [23] Az nem vitás, hogy az érintett települések között 2012. november 30-án megkötött „Megállapodás közös önkormányzati hivatal alakításáról és fenntartásáról” (a továbbiakban: Megállapodás) hatályos, azt nem módosították. A Megállapodás 8. pontja tartalmazza, hogy amennyiben a központi

- költségvetés által juttatott támogatás a ZKÖH működési költségeit nem fedezi, úgy a fennmaradó összeget az érintett települések lakosságszámuk arányában biztosítják úgy, hogy a rájuk eső költség-hozzájárulást a ZKÖH számlájára utalják át 12 egyenlő részletben előre. A Megállapodás 6.3 pontja pedig azt is rögzíti, hogy a Zirci Közös Önkormányzati Hivatal költségvetését az érintett települések képviselő-testületei együttes ülésen fogadják el minden év január 31. napjáig.
- [24] Az Ör.2. 6. melléklete a közös önkormányzati hivatal 2022. évi bevételi és kiadási előirányzatait, köztük a működési célú bevételek összegét tartalmazza. Az Ör.2. 5–9. §-ai pedig Zirc Város Önkormányzata, a ZKÖH, a Békefi Antal Városi Könyvtár, a Művelődési Ház, a Stúdió KB, a Reguly Antal Múzeum, a Népi Kézműves Alkotóház és a Zirci Önkormányzati Szolgáltató Központ működési költségvetését – évi összes bevétel, kiadás, működési hiány/többlet, belső/külső finanszírozási bevétel/kiadás bontásban – rögzítik. Az érintett településekre vonatkozóan a 2022. január 31. napján tartott együttes ülés jegyzőkönyvéből annyi megállapítható, hogy Borzavár Községi Önkormányzat Képviselő-testületének 12/2022. (I. 31.) számú határozata szerint a működési hozzájárulás mértékét 1 583 071 forint összegben fogadták el, s ez az összeg szerepel az Ör. vitatott mellékletében is.
- [25] Az indítványozónak Zirc Város Önkormányzat polgármestere és jegyzője által címzett, 2022. augusztus 18. napján kelt „törvényességi felülvizsgálati intézkedés kezdeményezése” tárgyú iratban foglaltak szerint, a hatályos közös hivatali Megállapodás alapján az érintett önkormányzat által fizetendő működési hozzájárulás 2022. évi összege: 7 494 783 forint; Borzavár Községi Önkormányzat által ténylegesen fizetett 2022. évi működési hozzájárulás összege: 1 583 071 forint. A Kúria Önkormányzati Tanácsa ezzel kapcsolatban rögzíti, hogy a Megállapodás jogi természetének, továbbá annak az értékelése, hogy a hozzájárulás mértéke esetlegesen a Megállapodásba ütközik-e, kívül esik a más jogszabályba ütközés vizsgálatát végző normakontroll eljárás keretein.
- [26] A fent kifejtett indokok alapján a Kúria Önkormányzati Tanácsa a Kp. 142. § (2) bekezdése alapján az Ör. 5. melléklet 18. sor más jogszabályba ütközésének megállapítására és megsemmisítésére vonatkozó indítványt elutasította.

(Kúria Köf.5.006/2023/4.)

EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA HATÁROZATAI

I.

C-78/22. sz. ALD Automotive ügyben 2023. május 4-én hozott ítélet

1) **A kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló, 2011. február 16-i 2011/7/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikkével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdését**

a következőképpen kell értelmezni:

amennyiben egyazon szerződés időszakos fizetéseket ír elő, amelyek mindegyikét meghatározott határidőn belül kell teljesíteni, a fenti 6. cikk (1) bekezdésében előírt legalább 40 eurós átalányösszeg – a hitelező behajtási költségeinek megtérítése címén – minden egyes késedelmes fizetés után megfizetendő.

2) **A 2011/7 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését e cikk (3) bekezdésével és ezen irányelv 7. cikke (1) bekezdése második albekezdésének c) pontjával összefüggésben**

a következőképpen kell értelmezni:

azzal ellentétben, ha a nemzeti bíróság a nemzeti magánjog általános elvei alapján úgy dönt, hogy nem ítéli meg vagy csökkenti az előbbi rendelkezésben előírt átalányösszeget, ideértve azon eseteket is, amikor az egyazon szerződés teljesítése keretében bekövetkező fizetési késedelmek többek között csekély, vagy akár ezen átalányösszegnél alacsonyabb összegeket érintenek.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló, 2011. február 16-i 2011/7/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L. 48., 1. o.; helyesbítések: HL 2012. L. 233., 3. o.; HL 2015. L. 218., 82. o.) 6. cikke (1) bekezdésének értelmezésére irányul.

2 E kérelmet az ALD Automotive s.r. o. (a továbbiakban: ALD) és a GEDEM-STAV a.s. (a továbbiakban: Gedem) felszámolójaként eljáró DY között, az ALD által a Gedemmel kötött öt – egymást követő teljesítéseket előíró – szerződéssel kapcsolatos fizetési késedelmek következtében az ALD részéről felmerült behajtási költségek átalányösszegben történő megtérítése iránti kérelem tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Az alapeljárások

11 Az ALD és a Gedem, cseh jog szerint létrejött társaságok öt szerződést kötöttek ingó dolgok bérbeadása tárgyában (a továbbiakban: az alapügyben szóban forgó

szerződések). Az e szerződésekre alkalmazandó általános feltételek értelmében az ALD-nek külön számlákat kellett kibocsátania az e szerződések teljesítése során a Gedem részére nyújtott szolgáltatások ellenértékéért fizetendő összegekről. A Gedemnek ezen összegeket a számlákon feltüntetett esedékességkor kellett megfizetnie.

12 A Gedem azonban nem fizetett meg a rögzített határidőkön belül – a 2016. április 27. és 2016. szeptember 30. közötti időszak tekintetében – az alapügyben szóban forgó szerződések címén járó 25 összeget, amelyek összesen 206 799,13 CZK (hozzávetőleg 8750 euró) összegnek feleltek meg.

13 2017. április 12-i végzésével a Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (Pardubicében eljáró Hradec Králové-i regionális bíróság, Cseh Köztársaság) megállapította a Gedem fizetésektelenségét, elrendelte felszámolását, és DY-t jelölte ki e társaság felszámolójának.

14 Ezen eljárás keretében az ALD a követelés késedelmi kamatokkal növelt összegének megfizetését, valamint behajtási költségek címén a 351/2013. sz. rendelet 3. cikke alapján az alapügyben szóban forgó öt szerződés után fizetendő 25 összeg mindegyike után 1200 CZK átalányösszeg, azaz összesen 30 000 CZK (hozzávetőleg 1250 euró) összeg megfizetését kérte.

15 A DY által ezen átalányösszeg megfizetése ellen benyújtott ellentmondást követően az ALD keresetet indított a Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (Pardubicében eljáró Hradec Králové-i regionális bíróság) előtt annak megállapítása iránt, hogy az alapügyben szóban forgó öt szerződés alapján esedékes 25 összeg mindegyike tekintetében jogosult a felmerült behajtási költségek átalányösszegben történő megtérítésére.

16 2018. május 28-i ítéletével e bíróság részben helyt adott az ALD kérelmének, és az öt szerződés mindegyikéből eredő követelések behajtási költségei tekintetében 1200 CZK összegű átalány-kártérítését, azaz összesen 6000 CZK-t (hozzávetőleg 250 euró) ítélte meg, ezt meghaladó részében pedig a keresetet elutasította.

17 Az ALD fellebbezést nyújtott be ezen ítélettel szemben a kérdést előterjesztő bíróság, a Vrchní soud v Praze (prágai felsőbíróság, Cseh Köztársaság) előtt, amely a fenti ítéletet helybenhagyta. E bíróság úgy ítélte meg, hogy a jelen ügyben a behajtási költségekért fizetendő átalány-kártérítés az öt szerződés mindegyike tekintetében csak egyszer jár, az esedékességkor nem teljesített kifizetések számától függetlenül.

18 Az ALD ezen ítéletekkel szemben jogorvoslati kérelmet nyújtott be az Ústavní soudhoz (alkotmánybíróság, Cseh Köztársaság), amely 2020. november 24-i ítéletével hatályon kívül helyezte a Vrchní soud v Praze (prágai felsőbíróság) ítéletét, az ügyet visszautalta az utóbbi elé, és e jogorvoslati kérelmet ezt meghaladó részében elutasította. Az Ústavní soud (alkotmánybíróság) úgy ítélte meg, hogy a kérdést

előterjesztő bíróság – mivel nem vizsgálta meg annak szükségességét, hogy az EUMSZ 267. cikk alapján előzetes döntéshozatal céljából kérdést terjesszenek a Bíróság elé, noha az ALD hivatkozott arra, hogy a nemzeti szabályozást az uniós joggal összhangban kell értelmezni – megsértette e társaság tisztességes eljáráshoz való jogát, amelyet a cseh alkotmány biztosít.

19 Mivel az alapügyben szóban forgó szerződések egymást követő díjfizetésekről rendelkeznek, a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a 2011/7 irányelv céljának eléréséhez a hitelezőnek az egyazon szerződés teljesítése keretében bekövetkező minden egyes fizetési késedelem után meg kell-e kapnia az ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírt átalányösszeget, ideértve azt az esetet is, amikor a határidőig nem teljesített kifizetések csekély összegre vagy akár a fenti átalányösszegnél alacsonyabb összegekre vonatkoznak, vagy elegendő, ha e hitelező az e szerződés teljesítése során bekövetkező valamennyi fizetési késedelemért egyetlen átalányösszegben részesül. E bíróság arra is választ vár, hogy a nemzeti bíróság elutasíthatja-e az első értelmezésre alapított keresetet abban az esetben, ha e kérelem „jó erkölcsbe ütközik (a [89/2012. sz. törvény] 2. §-nak (3) bekezdése)”.

20 Körülmények között a Vrchní soud v Praze (prágai felsőbíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) Milyen feltételeknek kell teljesülniük ahhoz, hogy [a 2011/7 irányelv] 6. cikkének (1) bekezdésében említett, legalább 40 euró összegű átalányra vonatkozó követelés az ismétlődő vagy folyamatos teljesítésre irányuló szerződések esetében fennálljon?

2) A tagállamok bíróságai a magánjog általános elveinek alkalmazására hivatkozva megtagadhatják-e [a 2011/7] irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében említett követelés elismerését?

3) A második kérdésre adott igenlő válasz esetén milyen feltételeknek kell teljesülniük ahhoz, hogy a tagállamok bíróságai megtagadhasák [a 2011/7] irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében említett követelés összegének elismerését?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

21 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2011/7/EU irányelv 3. cikkével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy amennyiben egyazon szerződés időszakos fizetéseket ír elő, amelyek mindegyikét meghatározott határidőn belül kell teljesíteni, a fenti 6. cikk (1) bekezdésében előírt legalább 40 eurós átalányösszeg – a hitelező behajtási költségeinek megtérítése címén – minden egyes késedelmes fizetés után megfizetendő, vagy ezen átalányösszeg egyetlen szerződés teljesítése keretében csak egyszer fizetendő, a fenti határidőben nem teljesített fizetések számától függetlenül.

22 Először is, a 2011/7 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése előírja a tagállamok számára annak biztosítását, hogy amennyiben a 2. cikkének 1. pontja

értelmében vett kereskedelmi ügyletekben késedelmi kamat válik esedékessé, a hitelező jogosult az adóstól legalább 40 EUR összegű átalány megfizetését követelni. Ezenkívül e 6. cikk (2) bekezdése annak biztosítására kötelezi a tagállamokat, hogy ez a minimális átalányösszeg automatikusan, az adósnak küldött fizetési felszólítás hiányában is, a hitelező részéről felmerült behajtási költségeikért kártérítésként váljon esedékessé. Végül az említett 6. cikk (3) bekezdése elismeri a hitelező azon jogát, hogy a legalább 40 eurós átalányösszeget felül az adós késedelmes fizetése következtében felmerült és az átalányösszeget meghaladó összes behajtási költsége tekintetében megfelelő kártérítést követeljen.

23 A „késedelmes fizetés” fogalmát, amely alapját képezi a hitelező azon jogosultságának, hogy ne csak késedelmi kamatokot követeljen az adóstól a 2011/7 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján, hanem ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében egy legalább 40 eurós átalányösszeget is, az említett irányelv 2. cikkének 4. pontja úgy határozza meg mint a szerződéses vagy törvényes fizetési határidőn belül nem teljesített fizetést. Mivel ugyanezen irányelv az 1. cikke (2) bekezdésének megfelelően kiterjed „a kereskedelmi ügyletek ellenértékének kiegyenlítéséként teljesített valamennyi fizetésre”, a „késedelmes fizetés” e fogalma minden egyes egyedileg figyelembe vett kereskedelmi ügyletre alkalmazandó (2022. december 1-jei DOMUS-Software ítélet, C-370/21, EU:C:2022:947, 21. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

24 Másodsor, a 2011/7 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése úgy határozza meg a 40 eurós minimális átalányösszeg esedékességének feltételeit, hogy a vállalkozások közötti kereskedelmi ügyletek tekintetében ezen irányelv 3. cikkére hivatkozik. E cikk (1) bekezdése értelmében a tagállamok biztosítják, hogy e kereskedelmi ügyletekben azon hitelező, aki teljesítette a kötelezettségeit és nem kapta kézhez időben az esedékes összeget, fizetési felszólítás nélkül legyen jogosult a késedelmes fizetés utáni késedelmi kamatra, kivéve ha az adós nem felel a késedelemért (2022. december 1-jei DOMUS-Software ítélet, C-370/21, EU:C:2022:947, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

25 A fentiekből következik, hogy a 2011/7 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésében előírt, késedelmi kamatok követeléséhez való joghoz hasonlóan az ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdése szerinti minimális átalányösszeghez való jog, amely szintén a fenti irányelv 2. cikkének 4. pontja értelmében vett „késedelmes fizetés” miatt keletkezik, az egyedileg figyelembe vett „kereskedelmi ügyletekhez” kapcsolódik. E kamatok, akárcsak ezen átalányösszeg, automatikusan esedékessé válnak az ugyanezen irányelv 3. cikkének (3)–(5) bekezdésében előírt fizetési határidő lejártakor, feltéve hogy az e cikk (1) bekezdésében foglalt feltételek teljesülnek (2022. december 1-jei DOMUS-Software ítélet, C-370/21, EU:C:2022:947, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

26 A 2011/7 irányelv 6. cikkének (1) és (2) bekezdését tehát úgy kell értelmezni, hogy jár a 40 eurós minimális átalányösszeg a behajtási költségek megtérítése címén azon hitelező részére, aki a kereskedelmi ügylet ellenértékéért esedékességkor ki nem fizetett, számlával vagy azzal egyenértékű fizetési felszólítással tanúsított minden egyes kifizetés tekintetében teljesítette kötelezettségeit, ideértve azt az

esetet is, ha az egyazon szerződés keretében teljesített több időszakos kifizetés késedelmes, kivéve ha az adós nem felelős a késedelemért (2022. december 1-jei DOMUS-Software ítélet, C-370/21, EU:C:2022:947, 24–26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

27 Harmadszor, a 2011/7 irányelv 6. cikkének ezen értelmezését az irányelv célja is megerősíti. Ezen irányelv 1. cikkének a (3) preambulumbekzdésével összefüggésben értelmezett (1) bekezdéséből ugyanis az következik, hogy az irányelv célja nem csupán az, hogy visszaszorítsa a késedelmes fizetéseket annak elkerülésével, hogy azok ilyen helyzetben az alacsony vagy fel nem számított késedelmi kamatok miatt pénzügyi szempontból az adós számára vonzóak legyenek, hanem az is, hogy hatékony védelmet biztosítson a hitelező számára a késedelmes fizetéssel szemben, biztosítva számára az általa viselt behajtási költségek lehető legteljesebb mértékű megtérítését. E tekintetben az említett irányelv (19) preambulumbekzdése kimondja, hogy egyrészt a behajtási költségeknek az adminisztratív költségek megtérítését, valamint a felmerülő belső költségekért fizetendő kártérítést is fedezniük kell, másrészt pedig az általánösszeggel történő kártérítésnek a behajtáshoz kapcsolódó adminisztratív és belső költségek csökkentésére kell irányulnia (2022. december 1-jei DOMUS-Software ítélet, C-370/21, EU:C:2022:947, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

28 Az a tény tehát, hogy az adós egyazon szerződés teljesítése keretében az időszakos fizetések tekintetében több késedelmes fizetést halmoz fel, nem járhat azzal a hatással, hogy az egyes késedelmes fizetések esetén felmerülő behajtási költségek megtérítése címén fizetendő minimális általánösszeg egyetlen általánösszegre csökken. E csökkentés megfosztaná hatékony érvényesülésétől a 2011/7 irányelv 6. cikkét, amelynek célja – amint azt ezen ítélet előző pontja hangsúlyozza – nem csupán az e késedelmes fizetések visszaszorítása, hanem az is, hogy „a hitelező számára [a] felmerült behajtási költségekért” kártérítést nyújtson, mivel e költségek azon fizetések és azon összegek számával arányosan nőnek, amelyeket az adós nem fizet ki az esedékességkor. Az említett csökkentés továbbá azt jelentené, hogy az adós számára eltérést biztosítanak az említett irányelv 6. cikkének (1) bekezdésétől, ami mentesítené őt az azon kötelezettségéből eredő pénzügyi terhek egy része alól, hogy minden egyes határidőben nem teljesített fizetés után megfizesse a 40 eurós általánösszeget, anélkül hogy ezen eltérést az említett irányelv 7. cikke (1) bekezdése második albekezdésének c) pontja értelmében vett „objektív ok” igazolná (lásd ebben az értelemben: 2022. december 1-jei DOMUS-Software ítélet, C-370/21, EU:C:2022:947, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

29 Írásbeli észrevételeiben a cseh kormány mindazonáltal arra hivatkozik, hogy több általánösszegnek a hitelező általi halmozása abban az esetben, ha egyazon szerződésből eredő több időszakos kifizetés is késedelmes, ellentétes a 2011/7 irányelv 6. cikke (3) bekezdésének céljával, amely arra irányul, hogy méltányos kártérítést nyújtson az e hitelezőnél ténylegesen felmerült költségekért, és ezáltal visszatartson a késedelmes fizetéstől. E kormány szerint az ilyen halmozás ahhoz vezet, hogy a hitelezőnek az ugyanazon szerződésből eredő több követelés egyetlen adóstól való behajtása esetén felmerült teljes költség tekintetében olyan általánkártérítést nyújtanak, amely

megaladja a ténylegesen felmerült és a behajtáshoz kapcsolódó adminisztratív és belső költségeket. Márpedig az e rendelkezésben előírt, általánösszegben nyújtott kártérítés célja, hogy tükrözze a hitelezőnél ténylegesen felmerült költségeket, és az nem büntető jellegű.

30 E tekintetben a Bíróság már pontosította, hogy a 2011/7 irányelv 6. cikkének (3) bekezdésében előírt, „az adós késedelmes fizetése következtében felmerült és az általánösszeget meghaladó összes fennmaradó behajtási költsége miatt” „megfelelő” kártérítéshez való jog ugyanis bármely olyan behajtási költségre vonatkozik, amely meghaladja azon 40 euró minimális általánösszeget, amelyre a hitelező ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében értelmében automatikusan jogosult, amennyiben különösen az említett irányelv 3. cikkének megfelelően a kereskedelmi ügylet után késedelmi kamatot kell fizetni. Az ilyen kártérítés tehát nem fedezheti sem e költségeknek azt a részét, amelyet már a 40 eurós minimális általánösszeg fedez, sem pedig az ügy összes körülményére tekintettel túlzottnak tűnő költségeket (2022. október 20-i BFF Finance Iberia ítélet, C-585/20, EU:C:2022:806, 39. pont).

31 Ebből következik, hogy a 2011/7 irányelv 6. cikkének (3) bekezdésére nem lehet hivatkozni a hitelező azon jogának korlátozása céljából, hogy az ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírt általánösszeget megkapja. A jelen ítélet előző pontjában meghatározott keretek között azonban figyelembe lehet venni azt a tényt, hogy a kereskedelmi ügyletekért járó azon díjazások, amelyeket az adós az esedékességkor nem fizetett meg, egységes követelés tárgyát képeztek, annak értékelése céljából, hogy az adós késedelmes fizetése következtében felmerült egyéb behajtási költségek megtérítése észszerű-e (2022. október 20-i BFF Finance Iberia ítélet, C-585/20, EU:C:2022:806, 40. pont).

32 A fentiekre tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2011/7/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikkével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy amennyiben egyazon szerződés időszakos fizetéseket ír elő, amelyek mindegyikét meghatározott határidőn belül kell teljesíteni, a fenti 6. cikk (1) bekezdésében előírt legalább 40 eurós általánösszeg – a hitelező behajtási költségeinek megtérítése címén – minden egyes késedelmes fizetés után megfizetendő.

A második kérdésről

33 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2011/7 irányelv 6. cikkének (3) bekezdésével és 7. cikke (1) bekezdése második albekezdésének c) pontjával együttesen értelmezett 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha a nemzeti bíróság a nemzeti magánjog általános elvei alapján nem ítéli meg vagy csökkenti az utóbbi rendelkezésben előírt általánösszeget abban az esetben, ha az egyazon szerződés teljesítése keretében bekövetkező fizetési késedelmek többek között csekély, vagy akár az ezen általánösszeegnél alacsonyabb összegeket érintenek.

Az elfogadhatóságról

34 Az Európai Bizottság kétségeit fejezi ki a második kérdés elfogadhatóságát illetően, mivel az

abban felvetett probléma álláspontja szerint hipotetikus jellegű. Az alapügyben ugyanis a főkövetelés teljes összege jóval magasabb, mint a 351/2013 rendelet 3. cikke alapján kért átalánykártérítés teljes összege, amely cikk a 2011/7 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését ülteti át a nemzeti jogba.

35 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság és a nemzeti bíróságok között az EUMSZ 267. cikk alapján létrehozott együttműködés keretében az alapügyben eljáró és a meghozandó bírósági határozatért felelős nemzeti bíróság kizárólagos feladata, hogy az ügy sajátosságaira tekintettel megítélje mind az előzetes döntéshozatalra utaló határozat szükségességét az ügydöntő határozat meghozatalához, mind a Bíróság elé terjesztett kérdések relevanciáját. Következésképpen, ha a feltett kérdések az uniós jog értelmezésére vonatkoznak, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni (2022. december 8-i Google [Állítólagosan valótlan tartalomra mutató linkek törlése] ítélet, C-460/20, EU:C:2022:962, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

36 A Bíróság csak akkor utasíthatja el a nemzeti bíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelmet, ha az uniós jog kért értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az elé terjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson (2022. december 8-i Google [Állítólagosan valótlan tartalomra mutató linkek törlése] ítélet, C-460/20, EU:C:2022:962, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

37 Kétségtelen, hogy a jelen ügyben, amint azt a Bizottság megjegyzi, a főkövetelés teljes összege magasabb, mint a kért átalány-kártérítés teljes összege. Ebből azonban nem következik, hogy az előterjesztett kérdés hipotetikus jellegű. Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő, erre vonatkozó kifejezett utalás hiányában ugyanis nem zárható ki, hogy az alapügyben szóban forgó 25 kifizetés közül, amelyeket nem teljesítettek határidőn belül, egyesek csekély összegűek, sőt alacsonyabb összegűek az e rendelet 3. cikkében az ezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével összhangban meghatározott átalányösszegnél.

38 Következésképpen e kérdést érdemben meg kell vizsgálni.

Az ügy érdeméről

39 Először is emlékeztetni kell arra, hogy az uniós jog elsőbbségének elve megköveteli a nemzeti bíróságoktól különösen azt, hogy az uniós jog valamennyi rendelkezése érvényesülésének biztosítása érdekében a belső jogot a lehető legteljesebb mértékben az uniós jognak megfelelően értelmezzék (1990. november 13-i Marleasing ítélet, C-106/89, EU:C:1990:395, 8. pont; 2022. január 18-i Thelen Technopark Berlin ítélet, C-261/20, EU:C:2022:33, 26. pont).

40 Konkrétabban, a jelen esethez hasonlóan kizárólag magánszemélyek közötti jogvita esetén a valamely irányelv által meghatározott kötelezettségek nemzeti jogba való átültetése érdekében hozott rendelkezések alkalmazásakor azokat az irányelv szövegére és céljára tekintettel kell értelmeznie annak érdekében, hogy az irányelv céljával összhangban lévő

megoldáshoz jusson, bizonyos korlátoknak – így különösen a nemzeti jog contra legem értelmezése tilalmának – a sérelme nélkül (lásd ebben az értelemben: 2022. január 18-i Thelen Technopark Berlin ítélet, C-261/20, EU:C:2022:33, 27. és 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

41 A jelen ügyben, noha a kérdést előterjesztő bíróság hivatkozott a nemzeti magánjog általános elveire, köztük arra, amely tiltja valamely jogszabályi rendelkezés jó erkölcsbe ütköző értelmezését és alkalmazását, nem jelezte, hogy ezek az elvek akadályát képezik annak, hogy az alkalmazandó nemzeti jogi rendelkezéseket a 2011/7 irányelv 6. cikkének – az e cikk (3) bekezdésével és ezen irányelv 7. cikke (1) bekezdése második albekezdésének c) pontjával összefüggésben értelmezett – (1) bekezdésével összhangban értelmezze.

42 E körülmények között annak elismerése, hogy valamely nemzeti bíróság jogosult arra, hogy ne ítélje meg vagy csökkentse a 2011/7 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében említett átalányösszeget, arra adna lehetőséget, hogy eltérjen az e rendelkezés teljes érvényesülésének biztosítására vonatkozó, a Bíróság által a 2022. október 20-i BFF Finance Iberia ítéletben (C-585/20, EU:C:2022:806) és a 2022. december 1-jei DOMUS-Software ítéletben (C-370/21, EU:C:2022:947) értelmezett kötelezettségétől.

43 A fenti indokokra tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2011/7 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését e cikk (3) bekezdésével és ezen irányelv 7. cikke (1) bekezdése második albekezdésének c) pontjával összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha a nemzeti bíróság a nemzeti magánjog általános elvei alapján úgy dönt, hogy nem ítéli meg vagy csökkenti az előbbi rendelkezésben előírt átalányösszeget, ideértve azon eseteket is, amikor az egyazon szerződés teljesítése keretében bekövetkező fizetési késedelmek többek között csekély, vagy akár ezen átalányösszegnél alacsonyabb összegeket érintenek.

A harmadik kérdésről

44 A második kérdésre adott válasza tekintettel a harmadik kérdésre nem szükséges válaszolni.

II.

C-620/21. sz. MOMTRADE RUSE ügyben 2023. május 11-én hozott ítélet

1) A 2008. február 12-i 2008/8/EK irányelvvel módosított, a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló, 2006. november 28-i 2006/112/EK tanácsi irányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

egyrészt a szolgáltatásnyújtó gazdasági tevékenységének székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező természetes személyek részére nyújtott szociális szolgáltatások e rendelkezés alapján mentesülhetnek az adó alól, másrészt pedig e tekintetben nincs jelentősége annak, hogy az említett szolgáltatásnyújtó e másik tagállamban letelepedett társaságot vett igénybe az ügyfeleivel való kapcsolatfelvétel céljából.

2) A 2008/8 irányelvvel módosított, 2006/112 irányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

ha valamely társaság szociális szolgáltatásokat nyújt a gazdasági tevékenységének székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező természetes személyek részére, e szolgáltatások jellegét és e társaság jellemzőit annak meghatározása céljából, hogy az említett szolgáltatások „a szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő [...], az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert [intézmény szolgáltatásai]” fogalma alá tartoznak-e ezen rendelkezés értelmében, azon tagállamnak a – módosított 2006/112 irányelvet átültető – joga alapján kell vizsgálni, amelyben az említett társaság gazdasági tevékenységének székhelye található.

3) A 2008/8 irányelvvel módosított, 2006/112 irányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját

a következőképpen kell értelmezni:

az a tény, hogy a szociális szolgáltatásokat nyújtó társaságot az adóztatás helye szerinti tagállam valamely közjogi szervezete e tagállam jogszabályainak megfelelően szociális szolgáltatóként vette nyilvántartásba, csak akkor elegendő annak megállapításához, hogy e társaság „az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert intézmény” e rendelkezés értelmében vett fogalmába tartozik, ha e nyilvántartásba vétel feltétele, hogy az illetékes nemzeti hatóságok előzetesen ellenőrizték e társaság szociális jellegét az említett rendelkezés szempontjából.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a 2008. február 2-i 2008/8/EK irányelvvel (HL 2008. L 44., 1. o.) módosított, a közös hozzáadottértékadó-rendszerről szóló, 2006. november 28-i 2006/112/EK tanácsi irányelv (HL 2006. L 347., 1. o.; helyesbítések: HL 2007. L 335., 60. o.; HL 2010. L 189., 1. o.; a továbbiakban: héairányelv) 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a MOMTRADE RUSE OOD (a továbbiakban: Momtrade) és a Direktor na Direktsia „Obzhalvane i danachno-osiguritelna praktika” Varna pri Tsentralno upravlenie na Natsionalnata agentsia za prihodite (a nemzeti központi adóhatóság varnai „jogorvoslati és adó-, valamint társadalombiztosítási végrehajtási” igazgatóságának igazgatója, Bulgária) (a továbbiakban: Direktor) között a hozzáadottérték-adó (héta) megállapításáról szóló határozat tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Az alapeljárás

23 A Momtrade a Bolgár Köztársaság területén székhellyel rendelkező korlátolt felelősségű társaság. E társaság 2014. június 24. óta szerepel e tagállamban a héanyilvántartásban. Egyébiránt szociális szolgáltatóként nyilvántartásba vették a szociális ellátási hivatalnál, és nyilvántartásba vételi igazolásokkal rendelkezik időskorú személyek részére végzett egyéni

gondozásról, szociális gondozásról és házi segítségnyújtásról.

24 A Momtrade által nyújtott szolgáltatások címzettjei Németországban és Ausztriában lakóhellyel rendelkező idős személyek. Az e társaság és ügyfelei között kötött szerződéseknek megfelelően a nyújtott szolgáltatások egyéni gondozás biztosításából és házi segítségnyújtás rendelkezésre bocsátásából állnak. A szolgáltató különböző kötelezettségeit részletesen ismerteti az említett szerződésekhez csatolt kérdőív, amelyet egy Németországban vagy Ausztriában bejegyzett ügynökség állított ki, és amelynek feladata, hogy ügyfeleket találjon, és azokat az említett társasághoz irányítsa. E kötelezettségek közé tartozik az egészségügyi problémákkal küzdő idősök otthoni gondozása és ellátása.

25 A bolgár adóhatóságok által a 2014. június 24. és 2015. december 31. közötti időszakra vonatkozóan lefolytatott ellenőrzési eljárás keretében e hatóságok úgy vélték, hogy tekintettel arra, hogy a Momtrade által nyújtott szolgáltatásokat ténylegesen a Németországi Szövetségi Köztársaság és az Osztrák Köztársaság területén teljesítették, annak érdekében, hogy a ZDDS 40. cikkének 1. pontja szerinti héamentességre hivatkozhatson, e társaságnak bizonyítékokat kell szolgáltatnia, amelyek – a német és az osztrák jogszabályoknak megfelelően – igazolják az ezen időszakban e tagállamok területén nyújtott szolgáltatások szociális jellegét.

26 Azonban a bolgár adóhatóságok, miután megállapították, hogy a Momtrade nem nyújtott be ilyen bizonyítékokat, 2018. október 4-én adómegállapító határozatot hoztak e társasággal szemben, amely az említett időszak vonatkozásában héakövetelést állapított meg. E határozatot a Direktor helybenhagyta.

27 A Momtrade keresetet indított az Administrativen sad Ruse (ruszei közigazgatási bíróság, Bulgária) előtt az előző pontban említett adómegállapító határozat vitatása érdekében. E bíróság csökkentette az e határozatban megállapított követelés összegét, a fennmaradó részében pedig helybenhagyta az említett határozatot. Ebben az összefüggésben, miután megállapította, hogy a ZDDS 40. cikkének 1. pontja átültette a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját, az említett bíróság megerősítette, hogy nincs szociális jellege az e társaság által a Németországi Szövetségi Köztársaság és az Osztrák Köztársaság területén nyújtott szolgáltatásoknak, azzal az indokkal, hogy az említett társaság nem mutatott be az e tagállamok illetékes hatóságai által e jellegről kiállított hivatalos okiratokat.

28 Az Administrativen sad Ruse (ruszei közigazgatási bíróság) által hozott ítélettel szemben a Direktor, illetve a Momtrade két fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Varhoven administrativen sadhoz (legfelsőbb közigazgatási bíróság, Bulgária).

29 E bíróság rámutat arra, hogy ítélezési gyakorlata szerint a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját úgy kell értelmezni, hogy az nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy mentesítsék az adó alól a más tagállam állampolgárai részére a területükön kívül nyújtott szociális szolgáltatásokat. Ez az értelmezés a Bolgár Köztársaság alkotmánya 26. cikkének (2) bekezdésén alapul.

30 Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy egyrészt a héairányelv 132. cikke által követett

cél elérése érdekében közömbös, hogy a héamentességben részesíthető szolgáltatások nyújtói és igénybevevői egyetlen vagy két tagállam területén rendelkeznek lakóhellyel vagy telepednek le.

31 Másrészt, mivel a szolgáltatások igénybevevői természetes személyek, azaz nem adóalanyok, e szolgáltatások teljesítési helye az a hely, ahol a szolgáltatást nyújtó gazdasági tevékenységének székhelye található, a jelen esetben a Bolgár Köztársaság területe. Következésképpen, ha a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának a Varhoven administratíven sad (legfelsőbb közigazgatási bíróság) által elfogadott értelmezése helyes, a Bulgáriában letelepedett szociális szolgáltatók eltérő adójogi bánásmódban részesülnek aszerint, hogy a Bolgár Köztársaság területén vagy egy másik tagállam területén külföldi állampolgárok részére nyújtanak szolgáltatásokat, ami a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint még a héa területére vonatkozó teljes körű harmonizáció hiányában is elfogadhatatlannak tűnik.

32 E körülmények között a Varhoven administratíven sad (legfelsőbb közigazgatási bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) Lehetővé teszi-e a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának értelmezése a valamely tagállamban (a jelen esetben Bulgáriában) szociális szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatóként nyilvántartásba vett gazdasági társaság számára, hogy az említett rendelkezésre hivatkozzon annak érdekében, hogy az általa más tagállamok állampolgárságával rendelkező természetes személyek részére ez utóbbi államok területén nyújtott szociális szolgáltatások vonatkozásában adómentességben részesüljön? Jelentősséggel bír-e az e kérdésre adandó válasz szempontjából az a körülmény, hogy a szolgáltatások igénybevevőit a szolgáltatásnyújtás helye szerinti tagállamokban bejegyzett gazdasági társaságok közvetítették a szolgáltatóknak?

2) Az első kérdésre adandó igenlő válasz esetén milyen kritériumok és melyik jog – a bolgár és/vagy az osztrák és a német jog – alapján kell a hivatkozott uniós rendelkezés értelmezése és alkalmazása során értékelni, hogy az ellenőrzés alá vont társaság »szociális jellegűnek elismert intézménynek« minősül-e, és hogy bizonyítottan tekinthető-e, hogy »a szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő« szolgáltatásokról van szó?

3) Ezen értelmezés szerint elegendő-e a gazdasági társaságnak a nemzeti jogban meghatározott szociális szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatóként való nyilvántartásba vétele annak megállapításához, hogy a társaság az érintett tagállam által »szociális jellegűnek elismert intézménynek« minősül?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

40 Első kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy egyrészt a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a szolgáltatásnyújtó gazdasági tevékenységének székhelye szerinti tagállamtól eltérő

tagállamban lakóhellyel rendelkező természetes személyek részére nyújtott szociális szolgáltatások e rendelkezés alapján mentesülhetnek az adó alól, másrészt pedig, hogy befolyásolja-e az említett értelmezést az a tény, hogy az említett szolgáltatásnyújtó e másik tagállamban letelepedett társaságot vett igénybe az ügyfeleivel való kapcsolatfelvétel céljából.

41 A héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében a tagállamok mentesítik az adó alól a szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő szolgáltatások és termékértékesítések, beleértve a szociális otthonok, közintézmények vagy egyéb, az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert intézmények szolgáltatásait és termékértékesítéseit.

42 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezésekor nemcsak annak szövegét, hanem összefüggéseit, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek a részét képezi (2022. április 7-i I [Kórházi szolgáltatások héamentessége] ítélet, C-228/20, EU:C:2022:275, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43 E tekintetben először is a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának szövegéből kitűnik, hogy az e rendelkezésben említett adómentesség igénybe vétele két együttes feltételtől függ, nevezetesen egyrészt a nyújtott szolgáltatások jellegére vonatkozó feltételtől, amely szolgáltatásoknak a szociális gondozással és szociális biztonsággal kell szorosan összefüggeniük, másrészt pedig a szolgáltatásnyújtóra vonatkozó feltételtől, amelynek közintézménynek vagy egyéb, az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert intézménynek kell lennie.

44 A héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja tehát az érintett adómentesség megadását nem köti egyetlen olyan feltételhez sem, amely az e rendelkezésben említett szolgáltatások tényleges teljesítési helyére vonatkozik. E rendelkezés az ilyen mentességet nem rendeli alá azon feltételnek sem, hogy e szolgáltatások nyújtója és igénybevevője ugyanabban a tagállamban legyen letelepedve.

45 E körülmények között a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának szövegéből nem lehet arra következtetni, hogy az e rendelkezésben említett szolgáltatások, amennyiben azokat ténylegesen a szolgáltatást nyújtó gazdasági tevékenységének székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban teljesítik, ki vannak zárva az ott előírt adómentességből.

46 Másodsor, ami azt a szöveghelyzetet illeti, amelybe a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja illeszkedik, e rendelkezés ezen irányelv IX. címének az „Egyes közhasznú tevékenységek adómentessége” című 2. fejezetében szerepel, amely ezen irányelv 132–134. cikkét foglalja magában. E fejezet címéből kitűnik, hogy az ott említett ügyletek közhasznú jellege az a tényező, amelyet az uniós jogalkotó meghatározónak tekintett ezen ügyletek héa alóli mentesítése szempontjából. Márpedig az a tény, hogy az említett ügyleteket ténylegesen valamely tagállam, nem pedig egy másik tagállam területén végzik, nem befolyásolja ezt a jelleget.

47 Egyébiránt emlékeztetni kell arra, hogy egyrészt a héairányelv 133. cikkének első bekezdése lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy az ezen irányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség igénybevételét az ott említett egy vagy több feltétel

teljesítésétől tegyék függővé, amely feltételek az ezen adómentesség hatálya alá tartozó szolgáltatásokat nyújtó magánintézmények által követett célokra, az ezen intézmények vezetésére és az általuk alkalmazott árakra vonatkoznak.

48 Másrészt az említett irányelv 134. cikke kizárja a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség igénybevételéből az utóbbi rendelkezésben említett szolgáltatásokat, amennyiben azok nem elengedhetetlenek a szociális gondozással és szociális biztonsággal kapcsolatos ügyletek teljesítéséhez, vagy amennyiben azok alapvető célja, hogy olyan ügyletek révén biztosítsanak kiegészítő bevételt az intézmény számára, amelyek közvetlenül versenyeznek a héaalanly üzleti vállalkozások ügyleteivel.

49 Mivel a héairányelv 133. és 134. cikke nem ír elő korlátozásokat az érintett szolgáltatások tényleges teljesítési helye tekintetében, a tagállamok nem zárhatják ki a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség igénybevételéből az e rendelkezésben említett szolgáltatásokat, amennyiben azokat ténylegesen a szolgáltatásnyújtó letelepedési helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban teljesítik (lásd analógia útján: 2013. december 19-i *Bridport and West Dorset Golf Club* ítélet, C-495/12, EU:C:2013:861, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

50 Harmadszor, ami a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt mentesség által elérni kívánt célt illeti, e mentesség azzal, hogy a héa tekintetében kedvezőbb bánásmódot biztosít a szociális ágazatban megvalósított egyes közhasznú szolgáltatások nyújtásának, a költségek csökkentését, és azt célozza, hogy e szolgáltatások könnyebben hozzáférhetőek legyenek azon magánszemélyek számára, akik azokat igénybe vehetik (2020. október 8-i *Finanzamt D* ítélet, C-657/19, EU:C:2020:81, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

51 Márpedig a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának olyan értelmezése, amely az általa előírt adómentesség hatályát kizárólag a szolgáltató letelepedési helye szerinti tagállamban ténylegesen nyújtott szolgáltatásokra korlátozza, ellentétes lenne az előző pontban hivatkozott célkitűzéssel, mivel az e rendelkezésben foglalt két feltételnek megfelelő, a szolgáltatásnyújtó letelepedési helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban a segítségre vagy gondozásra szoruló személyeknek nyújtott szolgáltatások héakötelesek lennének, ami szükségszerűen azzal a hatással járna, hogy növelné az érintett szolgáltatások költségét, megnehezítve ezáltal e személyek számára az e szolgáltatásokhoz való hozzáférést.

52 Következésképpen a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának szó szerinti, rendszertani és teleologikus értelmezéséből az következik, hogy az e rendelkezésben előírt adómentesség minden olyan szolgáltatásnyújtásra alkalmazandó, amely megfelel az említett rendelkezésben kimondott és a jelen ítélet 43. pontjában felidézett két feltételnek, függetlenül attól, hogy az ilyen szolgáltatást ténylegesen abban a tagállamban teljesítik-e, ahol a szolgáltatást nyújtó letelepedett, vagy egy másik tagállamban.

53 Végül a fenti megfontolásokból az következik, hogy annak meghatározása szempontjából, hogy a szóban forgó szolgáltatások a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja alapján mentesülhetnek-e az adó alól, nem releváns az a tény, hogy valamely

szolgáltatásnyújtó, amely a szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő szolgáltatásokat nyújt, olyan természetes személyek részére, akik az ő letelepedése szerinti tagállamtól eltérő tagállamban rendelkeznek lakóhellyel, e másik tagállamban letelepedett közvetítőt vett igénybe az ügyfeleivel való kapcsolatfelvételhez.

54 Amint arra az Európai Bizottság rámutatott, ilyen esetben egyrészt a szolgáltató által a természetes személyek részére nyújtott szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő szolgáltatások, másrészt pedig az azon közvetítő által nyújtott szolgáltatások, amelyet az említett szolgáltató igénybe vesz, különálló és független ügyleteknek minősülnek, amelyeket ennél fogva külön-külön kell értékelni, és azokat eltérően kell adóztatni.

55 A fenti megfontolásokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját úgy kell értelmezni, hogy egyrészt a szolgáltatásnyújtó gazdasági tevékenységének székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező természetes személyek részére nyújtott szociális szolgáltatások e rendelkezés alapján mentesülhetnek az adó alól, másrészt pedig e tekintetben nincs jelentősége annak, hogy az említett szolgáltatásnyújtó e másik tagállamban letelepedett társaságot vett igénybe az ügyfeleivel való kapcsolatfelvétel céljából.

A második kérdésről

56 Második kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy ha valamely társaság szociális szolgáltatásokat nyújt a gazdasági tevékenységének székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező természetes személyek részére, e szolgáltatások jellegét és e társaság jellemzőit annak meghatározása céljából, hogy az említett szolgáltatások „a szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő [...]”, az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert [intézmény szolgáltatásai]” fogalma alá tartoznak-e ezen rendelkezés értelmében, azon tagállam joga alapján kell vizsgálni, amelyben az említett társaság gazdasági tevékenységének székhelye található, vagy azon tagállam joga alapján, amelyben a szóban forgó szolgáltatásokat ténylegesen teljesítik.

57 Emlékeztetni kell arra, hogy a héairányelv 132. cikkében foglalt adómentességek az uniós jog autonóm fogalmainak minősülnek, amelyek célja annak elkerülése, hogy a héarendszer alkalmazása tagállamonként eltérjen (2022. április 28-i *Happy Education* ítélet, C-612/20, EU:C:2022:314, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), és ugyanez vonatkozik az ezen adómentességek igénybevételéhez szükséges különös feltételekre, valamint az e feltételek leírására használt fogalmakra és kifejezésekre is (lásd ebben az értelemben: 2005. május 26-i *Kingscrest Associates és Montecello* ítélet, C-498/03, EU:C:2005:322, 23. és 27. pont; 2016. október 5-i *TMD* ítélet, C-412/15, EU:C:2016:738, 24. és 25. pont).

58 Ugyanis, amint azt a Bíróság már kimondta, jöllehet a héairányelv 131. cikkének bevezető mondata értelmében a tagállamok fektetik le a mentességek feltételeit annak érdekében, hogy biztosítsák a megfelelő

és egyértelmű alkalmazásukat, valamint hogy megakadályozzák az adókiadásokat, az adókiutalásokat és az esetleges visszaéléseket, e feltételek nem befolyásolhatják az előírt mentességek tartalmának meghatározását (2005. május 26-i Kingscrest Associates és Montecello ítélet, C-498/03, EU:C:2005:322, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

59 Ami először is a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt azon feltételt illeti, amely szerint a szolgáltatásnyújtásoknak szorosan össze kell függeniük a szociális gondozással és a szociális biztonsággal, emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint e feltételt ezen irányelv 134. cikkének a) pontjára figyelemmel kell értelmezni, amely mindenestre megköveteli, hogy az érintett termékértékesítések vagy szolgáltatásnyújtások elengedhetetlenek legyenek a szociális gondozással és szociális biztonsággal kapcsolatos ügyletek teljesítéséhez (2021. április 15-i Administration de l'Enregistrement, des Domaines et de la TVA ítélet, C-846/19, EU:C:2021:277, 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

60 Egyébiránt a Bíróság megállapította, hogy főszabály szerint a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggnek a fizikai vagy gazdasági függőségben lévő személyek részére ambuláns gondozó szolgálatok által nyújtott gondozási és háztartási segítségnyújtási szolgáltatások. Ugyanígy ilyen szolgáltatásnak kell tekinteni a mentális függőségi helyzetben lévő személyeknek nyújtott és a polgári jogi ügyletek keretében őket védő szolgáltatásokat is, amennyiben e személyek maguk nem tudnak azokról gondoskodni anélkül, hogy veszélyeztetnék saját pénzügyi vagy egyéb érdekeiket, mivel éppen ez a kockázat indokolta a cselekvőképtelenségük megállapítását (2021. április 15-i Administration de l'Enregistrement, des Domaines et de la TVA ítélet, C-846/19, EU:C:2021:277, 62. és 63. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

61 Következésképpen, amennyiben a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében szociális jellegűnek elismert intézménynek minősülő közjogi intézmény vagy magánjogi jogalany az előző pontban említettekhez hasonló szolgáltatásokat nyújt fizikai, gazdasági vagy mentális függőségben lévő személyek részére, az a tagállam, amelyben a héat meg kellene fizetni, e rendelkezés értelmében köteles e szolgáltatásokat mentesíteni a héa alól.

62 Így ilyen körülmények között e tagállam a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség igénybevételét nem teheti függővé attól a feltételtől, hogy a szóban forgó szolgáltatások egy másik tagállam nemzeti joga szerint legyenek szociális jellegűek, máskülönben veszélyeztetné az ott szereplő, „a szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő szolgáltatások” fogalma tekintetében alkalmazandó autonóm értelmezést, és így megsértené e rendelkezést.

63 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy az alapügyben szóban forgó szociális szolgáltatásokat egy Bulgáriában letelepedett társaság nyújtja Németországban és Ausztriában lakóhellyel rendelkező természetes személyek részére.

64 A héairányelv 45. cikke értelmében a nem adóalanyok részére nyújtott szolgáltatás teljesítési helye

az a hely, ahol a szolgáltatást nyújtó gazdasági tevékenységének székhelye van.

65 Így a héa alkalmazása szempontjából a szolgáltatásnyújtó gazdasági tevékenységének székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező természetes személy részére nyújtott szociális szolgáltatásokat úgy kell tekinteni, mint amelyeket a szolgáltatást nyújtó letelepedési helye szerinti tagállamban nyújtvák, és így e szolgáltatások ez utóbbi tagállamban héakötelesek.

66 Ebből következik, hogy a jelen ügyben az adóztatás helye szerinti tagállam a Bolgár Köztársaság.

67 Következésképpen, amint arra a főtanácsnok az indítványának 47. és 48. pontjában rámutatott, az alapügyben szóban forgó szociális szolgáltatások jellegének értékelését annak meghatározása céljából, hogy azok a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett, „szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő szolgáltatások[nak]” minősülnek-e, a héára vonatkozó bolgár jogszabályokra tekintettel kell elvégezni, mivel e jogszabályoknak helyesen kell átültetniük a héairányelvet, és ha ez nem így lenne, a szolgáltatásnyújtó, vagyis az alapeljárás felperese közvetlenül hivatkozhatna ezen irányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjára a kérdést előterjesztő bíróság előtt az e rendelkezéssel összeegyeztethetetlen nemzeti szabályozás megtámadása érdekében (2012. november 15-i Zimmermann ítélet, C-174/11, EU:C:2012:716, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

68 Ebben az összefüggésben, ha a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálatokból az következne, hogy az alapügyben szóban forgó szociális szolgáltatások – különösen a jelen ítélet 59. és 60. pontjában említett ítélkezési gyakorlatban szereplő értelmezési szempontokra tekintettel – a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett, „szociális gondozással vagy szociális biztonsággal szorosan összefüggő szolgáltatások[nak]” minősülnek, és hogy az alapeljárás felperese e rendelkezés értelmében „az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert intézmény[nek]” minősül, ez utóbbi megalapozottan hivatkozhat az említett rendelkezésben előírt adómentességre.

69 Ami másodsor a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában foglalt azon feltételt illeti, amely szerint ahhoz, hogy a szolgáltatások adómentesek legyenek, azokat közintézményeknek vagy egyéb, az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert intézményeknek kell nyújtaniuk, emlékeztetni kell arra, hogy e rendelkezés nem pontosítja a nem közintézménynek minősülő intézmények szociális jellege elismerésének sem a feltételeit, sem pedig a részletszabályait. Főszabály szerint tehát az egyes tagállamok nemzeti jogának kell meghatározni azokat a szabályokat, amelyek alapján az ilyen intézmények ilyen elismerésben részesülhetnek, mivel e tekintetben a tagállamok rendelkeznek mérlegelési jogkörrel (2021. április 15-i Administration de l'Enregistrement, des Domaines et de la TVA ítélet, C-846/19, EU:C:2021:277, 69. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

70 Ebben az összefüggésben a héairányelv 133. cikke felhatalmazza a tagállamokat arra, hogy a közintézménynek nem minősülő intézmények részére az ezen irányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség megadását az említett 133. cikkben felsorolt egy vagy több feltétel teljesítésétől tegyék

függővé. Ezeket a feltételeket, amelyek a héairányelvben fakultatív feltételként szerepelnek, a tagállamok kiegészítő feltételként írhatják elő az érintett mentesség megadásához (lásd a tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadottértékadó-rendszer: egységes

adóalap-megállapításról szóló, 1977. május 17-i 77/388/EGK hatodik tanácsi irányelv (HL 1977. L 145., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 23. o.) 13. cikke A. része (2) bekezdésének a) pontja tekintetében [jelenleg a héairányelv 133. cikke]: 2016. január 21-i Les Jardins de Jouvence ítélet, C-335/14, EU:C:2016:36, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

71 Így az a mérlegelési jogkör, amellyel a tagállamok valamely jogalanyok a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség szempontjából szociális jellegű intézményként való elismerését illetően rendelkeznek, nem jogosítja fel őket arra, hogy módosítsák ezen adómentesség tartalmát, például oly módon, hogy az e rendelkezés értelmében vett szociális jellegű intézménynek minősítenek egy olyan magánjogi jogalanyt, amely nem nyújt közhasznú szolgáltatásokat a szociális ágazatban, vagy amelynek működési formája vagy az általa teljesített szociális szolgáltatások nyújtásának feltételei nem egyeztethetők össze ezzel a jelleggel.

72 Ami azt a kérdést illeti, hogy melyik tagállam rendelkezik hatáskörrel arra, hogy a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt héamentesség céljából elismerje a közintézménynek nem minősülő intézménynek szociális jellegét, és különösen azon kérdést illetően, hogy amennyiben – mint a jelen ügyben is – a szóban forgó szociális szolgáltatásokat a szolgáltatásnyújtó gazdasági tevékenységének székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező természetes személyek részére nyújtják, az ilyen elismerés azon tagállam hatáskörébe tartozik-e, amelyben a szolgáltatásnyújtó letelepedett, vagy azon tagállam hatáskörébe, amelyben az említett szolgáltatásokat ténylegesen nyújtják, emlékeztetni kell arra, hogy mivel a héairányelv nem tartalmazza a 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában szereplő fogalmak meghatározását, e fogalmak jelentését és terjedelmét nemcsak az említett rendelkezés kifejezéseit, hanem szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe véve kell meghatározni, amelynek az részét képezi (2022. december 22-i EUROAPTIEKA ítélet, C-530/20, EU:C:2022:1014, 31. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

73 E tekintetben először is a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának szövege azt sugallja, hogy az „érintett tagállam által” kifejezést össze kell kapcsolni a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének bevezető részében szereplő „a tagállamok mentesítik az adó alól” kifejezéssel. Így az „érintett tagállam” hivatkozás alatt az uniós jogalkotó csak azt a tagállamot értette, amelynek adott esetben mentesítenie kell a héa alól az ezen irányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában említett ügyleteket.

74 Márpedig annak a tagállamnak, amelynek a héairányelv adóztatási joghatóságot biztosít arra vonatkozóan, hogy ezen ügyleteket héa alá vonja, vagyis az adóztatás helye szerinti tagállamnak, az előírt feltételek teljesülése esetén az említett ügyleteket mentesítenie kell ezen adó alól.

75 Másodsor, a héairányelvnek a 131. cikkével összefüggésben értelmezett 132. cikke (1) bekezdésének értelmezése megerősíti, hogy az „érintett tagállam által” kifejezés az adóztatás helye szerinti tagállamra vonatkozik.

76 A héairányelv 131. cikke ugyanis, amely meghatározza az ezen irányelv IX. címének 2–9. fejezetében említett – köztük az ezen irányelv 132. cikkében szereplő – adómentességekre alkalmazandó általános rendelkezéseket, úgy rendelkezik, hogy ezeket az adómentességeket „az említett adómentességek helyes és egyszerű alkalmazása, valamint az esetleges adócsalás, adókikerülés és visszaélés megelőzése céljából a tagállamok által meghatározott feltételekkel kell alkalmazni”.

77 Így az említett 131. cikkből kitűnik, hogy az említett mentességeket alkalmazni hivatott tagállam feladata, hogy a héairányelv tiszteletben tartása mellett meghatározza e mentességek alkalmazási feltételeit, amelyek között szerepelnek azok is, amelyek lehetővé teszik valamely magánjogi jogalany szociális jellegű intézményként való elismerését a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség szempontjából. Márpedig, amint az a jelen ítélet 74. pontjában megállapításra került, az ilyen mentességeket alkalmazni hivatott tagállam az adóztatás helye szerinti tagállam.

78 Ezenkívül, ha az uniós jogalkotónak az lett volna a szándéka, hogy a közintézménynek nem minősülő intézmények szociális jellegének a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség szempontjából történő elismerése az ezen adómentességet alkalmazni hivatott tagállamtól eltérő tagállam – így különösen a szolgáltatásnyújtás tényleges helye szerinti tagállam – hatáskörébe tartozzon, nem szorított volna az „érintett tagállam” említésére.

79 Harmadsor, ami a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja által követett célt illeti, amint arra a jelen ítélet 50. pontja emlékeztet, az e rendelkezésben előírt adómentesség – azzal, hogy a szociális ágazatban nyújtott egyes közhasznú szolgáltatásoknak a héa tekintetében kedvezőbb elbánást biztosít – arra irányul, hogy csökkentse az érintett szolgáltatások költségeit, és így azokat könnyebben hozzáférhetővé tegyék azon magánszemélyek számára, akik igénybe vehetik őket (2020. október 8-i Finanzamt D ítélet, C-657/19, EU:C:2020:811, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

80 Márpedig e célkitűzéssel összhangban állónak tűnik, hogy az a tagállam, amelynek le kell mondania a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában említett szolgáltatásokra alkalmazandó héa beszedéséről, lehetővé téve ezáltal, hogy az e szolgáltatásokban részesülni kívánó magánszemélyek által fizetendő ár alacsonyabb legyen, határozza meg a rendelkezésére álló mérlegelési jogkör korlátain belül, hogy melyek azok a magánjogi jogalanyok, amelyek esetében az általuk nyújtott szociális szolgáltatásokat – az említett jogalanyok szociális jellegére tekintettel – a héa területén ugyanolyan kedvező bánásmód illeti meg, mint amely az e tagállam közintézményei által nyújtott szolgáltatásokra alkalmazandó.

81 Ennélfogva a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának szó szerinti, rendszertani és teleologikus értelmezéséből az következik, hogy a nem közintézménynek minősülő intézmények szociális jellegének a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g)

pontjában előírt adómentesség szempontjából történő elismerése az adóztatás helye szerinti tagállam hatáskörébe tartozik.

82 Következésképpen olyan körülmények között, mint amelyekről az alapügyben szó van, amikor valamely társaság szociális szolgáltatásokat nyújt olyan természetes személyek részére, akik a gazdasági tevékenységének székhelyétől eltérő tagállamban rendelkeznek lakóhellyel, e társaság szociális jellegének a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség szempontjából való elismerése nem azon tagállam hatáskörébe tartozik, amelyben e szolgáltatásokat ténylegesen végzik, a jelen esetben a Németországi Szövetségi Köztársaság és az Osztrák Köztársaság, hanem azon tagállam hatáskörébe, amelyben a társaság letelepedett, amely a jelen esetben a Bolgár Köztársaság.

83 Ezt az értelmezést egyébiránt megerősíti a 2008/8 irányelv (3) és (5) preambulumbekkezdésében, valamint a héairányelv 45. cikkében tükröződő, a szolgáltatásnyújtás teljesítési helyének meghatározására vonatkozó rendelkezések alapjául szolgáló logika, amely szerint a nem adóalanyok részére nyújtott szolgáltatások adóztatásának azon a helyen kell történnie, ahol a szolgáltatást nyújtó letelepedett, függetlenül attól, hogy e szolgáltatásokat ténylegesen hol nyújtják.

84 Ebben az összefüggésben e logikával összhangban állónak tűnik, hogy a szolgáltatásnyújtó letelepedési helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező nem adóalany személy részére nyújtott szociális szolgáltatások héakötelezettségével kapcsolatos adóztatási joghatóságához hasonlóan e szolgáltatásnyújtó szociális jellegének a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentesség szempontjából való elismerésére vonatkozó hatáskört a származási ország elve alapján határozzák meg.

85 Végül emlékeztetni kell arra, hogy a héairányelv 132. cikkében szereplő adómentességek leírására használt kifejezések értelmezésének tiszteletben kell tartania a közös héarendszer lényegéből következő adósemlegesség elvének követelményeit, amely elvvel különösen ellentétes, hogy az azonos ügyleteket végző gazdasági szereplőket eltérően kezeljék a héa kivetése során (2008. október 16-i Canterbury Hockey Club és Canterbury Ladies Hockey Club ítélet, C-253/07, EU:C:2008:571, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

86 Márpedig a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának olyan értelmezése, amely szerint e szolgáltatásnyújtó szociális jellegének az e rendelkezésben előírt adómentesség szempontjából történő elismerése annak a tagállamnak a hatáskörébe tartozik, ahol a szolgáltatásokat ténylegesen nyújtják, ahhoz vezetne, hogy az e rendelkezés értelmében vett, a szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő, valamely tagállamban székhellyel rendelkező és e tagállam által ugyanezen rendelkezés értelmében szociális jellegű intézményként elismert társaság által az e tagállamban lakóhellyel rendelkező nem adóalany személy részére nyújtott szolgáltatások héamentesek lennének, miközben az ugyanezen társaság vagy más, szintén az említett tagállamban letelepedett és e tagállam által szociális jellegű intézményként elismert társaság által egy másik tagállamban – amely nem ismeri el e társaságok szociális jellegét – lakóhellyel rendelkező nem adóalany személy részére nyújtott ugyanezen szolgáltatások nem mentesülnének a héa alól. Hozzá kell

tenni, hogy ez az értelmezés akkor is érvényes, ha a héairányelv 45. cikkének megfelelően a két ügylettípust a héa szempontjából úgy kell tekinteni, mint amelyeket azon tagállamban teljesítettek, amelyben a szolgáltatásnyújtó letelepedett, és ennél fogva e tagállamban héakötelesek, és ha ezen ügyletek tartalma hasonló, és azokat ugyanaz a szolgáltató vagy két, hasonló jellemzőkkel rendelkező szolgáltató végzi.

87 Kétségtelen, hogy az uniós jog jelenlegi állapotában a héairányelv 132. cikke (1) bekezdése g) pontjának a jelen ítélet 81. pontjából következő értelmezése olyan helyzethez vezethet, amelyben a szolgáltatásnyújtó letelepedési helye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező nem adóalany személy részére nyújtott, szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő szolgáltatások esetében az olyan tagállamban letelepedett szolgáltató, amely rugalmas követelményeket ír elő a magánjogi jogalanyok szociális jellegének az e rendelkezésben előírt adómentesség céljából történő elismerésére vonatkozóan, héamentes szolgáltatásokat nyújthat olyan tagállamban, amely e tekintetben különösen szigorú követelményeket ír elő, holott az ezen utóbbi államban letelepedett szolgáltató nem részesülhet ilyen mentességben. Ezzel szemben, továbbra is a szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő szolgáltatások esetében, az olyan tagállamban letelepedett szolgáltató, amely az ilyen elismeréssel kapcsolatban különösen szigorú követelményeket támaszt, az e tekintetben rugalmasabb követelményeket előíró tagállamban nyújthat olyan szolgáltatásokat, amelyek nem héamentesek, holott az ezen utóbbi államban letelepedett szolgáltató adómentes szolgáltatásokat nyújthat.

88 Mindazonáltal a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában említett szolgáltatásokat nyújtó két magánjogi jogalany között valamely nem adóalany személy javára a héa tekintetében attól függően fennálló eltérő bánásmód, hogy ugyanabban a tagállamban vagy egy másik tagállamban telepedtek-e le, abból ered, hogy egyrészt a héairányelv 45. cikke alapján az ilyen szolgáltatások különböző tagállamokban héakötelesek az adózás helye szerinti tagállam jogszabályai által a héairányelv tiszteletben tartásával megállapított feltételek mellett, másrészt pedig különösen az említett szolgáltatásokat nyújtó magánjogi jogalany szociális jellegének az e rendelkezésben előírt adómentesség szempontjából történő elismerésére vonatkozó feltételt illetően az uniós jogalkotó mérlegelési mozgásteret biztosított a tagállamok számára, amely kizárja a gyakorlatok közötti egységességet. Amennyiben a hatályos uniós szabályozás e szempontja negatív hatással járhat, amint arra a főtanácsnok az indítványának 73. és 74. pontjában rámutatott, az uniós jogalkotó feladata, hogy e szabályozás esetleges módosításáról döntsön (lásd analógia útján: 2021. szeptember 9-i Ministère public [Területen kívüli szankciók] ítélet, C-906/19, EU:C:2021:715, 45. pont).

89 A fenti megfontolásokra tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját úgy kell értelmezni, hogy ha valamely társaság szociális szolgáltatásokat nyújt a gazdasági tevékenységének székhelye szerinti tagállamtól eltérő tagállamban lakóhellyel rendelkező természetes személyek részére, e szolgáltatások jellegét és e társaság jellemzőit annak meghatározása céljából,

hogy az említett szolgáltatások „a szociális gondozással és szociális biztonsággal szorosan összefüggő [...] az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert [intézmény szolgáltatásai]” fogalma alá tartoznak-e ezen rendelkezés értelmében, azon tagállamnak a – héairányelvet átültető – joga alapján kell vizsgálni, amelyben az említett társaság gazdasági tevékenységének székhelye található.

A harmadik kérdésről

90 Harmadik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy az a tény, hogy a szociális szolgáltatásokat nyújtó társaságot az adóztatás helye szerinti tagállam valamely közjogi szervezete e tagállam jogszabályainak megfelelően szociális szolgáltatóként vette nyilvántartásba, elegendő annak megállapításához, hogy e társaság az e rendelkezés értelmében vett, „az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert intézmény” fogalmába tartozik.

91 Amint a Bíróság ítélezési gyakorlatából következik, a közintézménynek nem minősülő intézmények szociális jellegének az elismerése során a nemzeti hatóságok feladata, hogy az uniós joggal összhangban és a nemzeti bíróságok ellenőrzése mellett több körülményt is figyelembe vegyenek. Ezek között szerepelhet különös – nemzeti vagy regionális, jogszabályi vagy közigazgatási jellegű, adójogi vagy szociális biztonsági – rendelkezések megléte, az érintett adóalany tevékenységeinek közérdekű jellege, az a tény, hogy az azonos tevékenységet végző más adóalanyok már hasonló elismerést élveznek, valamint az a körülmény, hogy a kérdéses szolgáltatások költségeit adott esetben nagyrészt betegbiztosítók vagy egyéb társadalombiztosítási szervezetek viselik, különösen amikor a magánjogi gazdasági szereplők szerződéses jogviszonyban állnak e szervezetekkel (2021. április 15-i Administration de l’Enregistrement, des Domaines et de la TVA ítélet, C-846/19, EU:C:2021:277, 70. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat).

92 Egyébiránt, amint az a jelen ítélet 67. pontjában megállapításra került, az adóalany a nemzeti bíróság előtt hivatkozhat a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában előírt adómentességre az e rendelkezéssel összeegyeztethetetlen nemzeti szabályozás megtámadása érdekében. Ebben az esetben a nemzeti bíróság feladata, hogy a releváns körülmények összességének figyelembevételével megállapítsa, hogy az adóalany az e rendelkezés értelmében vett szociális jellegűnek elismert intézménynek tekintendő-e (2012. november 15-i Zimmermann ítélet, C-174/11, EU:C:2012:716, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat).

93 Amikor tehát valamely adóalany vitatja a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett szociális jellegű intézményként való elismerést vagy annak hiányát, a nemzeti bíróságoknak kell megvizsgálniuk, hogy az illetékes hatóságok az uniós jog elveinek alkalmazása során tiszteletben tartották-e az e rendelkezés által biztosított mérlegelési jogkör kereteit az uniós jog alapelveinek, különösen – a hea területén az adómentesség elvében kifejeződő – egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartása mellett (2012. november 15-i Zimmermann ítélet, C-174/11, EU:C:2012:716, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat).

94 Ez utóbbi tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy – amint az a Bíróság ítélezési gyakorlatából kitűnik – a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontjában foglalt adómentesség végrehajtása keretében ugyanis az adósemlegesség tiszteletben tartása megköveteli többek között, hogy valamennyi, közintézménynek nem minősülő intézmény azonos bánásmódban részesüljön a hasonló szolgáltatások nyújtása tekintetében történő elismerés szempontjából (2012. november 15-i Zimmermann ítélet, C-174/11, EU:C:2012:716, 43. pont, valamint az ott hivatkozott ítélezési gyakorlat).

95 Ebből következik, hogy ezen adómentesség alkalmazása során, amelynek teljesítése az adóztatás helye szerinti tagállam feladata, ez utóbbi tagállam két olyan adóalany esetében, amelyek ugyanazokat a tevékenységeket végzik, és amelyek működési formája vagy az általuk teljesített szociális szolgáltatások nyújtásának feltételei hasonlóak, nem ismerheti el a szociális jellegét a két adóalany közül az egyik tekintetében, megtagadva ugyanakkor az ilyen elismerést a másik adóalanyval szemben, máskülönben megsérti az adósemlegesség elvét.

96 Ezen ítélezési gyakorlat fényében meg kell állapítani, hogy valamely társaságnak az adóztatás helye szerinti tagállam valamely közjogi szervezeténél e tagállam jogszabályainak megfelelően szociális szolgáltatóként való bejegyzése olyan kritérium lehet, amelyet figyelembe kell venni annak vizsgálata során, hogy e társaság a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontja értelmében vett, „az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert intézmény” fogalma alá tartozik-e, különösen, ha az így nyilvántartásba vett társaságokat az említett tagállam adóhatóságai rendszeresen vagy általában ilyen intézménynek tekintik. Az ilyen bejegyzés azonban csak akkor teszi lehetővé annak megállapítását, hogy az érintett társaság e fogalom alá tartozik, ha az megköveteli, hogy az illetékes nemzeti hatóságok a jelen ítélet 91–94. pontjában hivatkozott tényezőkre tekintettel előzetesen ellenőrizzék e társaság szociális jellegét e rendelkezés szempontjából.

97 A fenti megfontolásokra tekintettel a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a héairányelv 132. cikke (1) bekezdésének g) pontját úgy kell értelmezni, hogy az a tény, hogy a szociális szolgáltatásokat nyújtó társaságot az adóztatás helye szerinti tagállam valamely közjogi szervezete e tagállam jogszabályainak megfelelően szociális szolgáltatóként vette nyilvántartásba, csak akkor elegendő annak megállapításához, hogy e társaság „az érintett tagállam által szociális jellegűnek elismert intézmény” e rendelkezés értelmében vett fogalmába tartozik, ha e nyilvántartásba vétel feltétele, hogy az illetékes nemzeti hatóságok előzetesen ellenőrizzék e társaság szociális jellegét az említett rendelkezés szempontjából.

III.

C-156/22–C-158/22. sz. TAP Portugal (Décès du copilote) egyesített ügyben 2023. május 11-én hozott ítélet

A visszautasított beszállás és légi járatok törlése vagy hosszú késése [helyesen: jelentős késése] esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról és a 295/91/EGK

rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. február 11-i 261/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 5. cikkének (3) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

a hajózó személyzetnek az egyik, a járat üzemeltetéséhez nélkülözhetetlen tagja betegség vagy elhalálozás miatti olyan váratlan távolléte, amely röviddel e járat tervezett indulását megelőzően következett be, nem tartozik az e rendelkezés értelmében vett „rendkívüli körülmények” fogalmába.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a visszautasított beszállás és légijáratok törlése vagy hosszú késése [helyesen: jelentős késése] esetén az utasoknak nyújtandó kártalanítás és segítség közös szabályainak megállapításáról és a 295/91/EGK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. február 11-i 261/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2004. L 46., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 8. kötet, 10. o.; helyesbítés: HL 2019. L 119., 202. o.) 5. cikke (3) bekezdésének értelmezésére vonatkoznak.

2 E kérelmeket a TAP Portugal (a továbbiakban: TAP) és a flightright GmbH (C-156/22. sz. ügy), valamint a Myflyright GmbH (C-157/22. és C-158/22. sz. ügyek) között az utasok a 261/2004 rendelet szerinti, egy járatnak a másodpilóta váratlan halálát követő törlése miatti kártalanításhoz való joga tárgyában folyamatban lévő jogviták keretében terjesztették elő.

Az alapeljárások

6 A három egyesített ügy egy és ugyanazon járat törlésére vonatkozik, mivel az érintett utasok az e járat törléséből eredő jogait átruházták a flightright (C-156/22. sz. ügy), illetve a Myflyright (C-157/22. és C-158/22. sz. ügy) társaságokra, amelyek jogi segítséget nyújtanak a légi utasoknak.

7 2019. július 17-én a TAP-nak mint üzemeltető légi fuvarozónak a Stuttgartból (Németország) Lisszabonba (Portugália) tartó járatot kellett üzemeltetnie, amelynek indulását 6 óra 05 percre tervezték.

8 Ugyanezen a napon, 4 óra 15 perckor a másodpilótát, akinek az érintett járatot kellett volna teljesítenie, holtan találták stuttgarti szállodai szobájában. Ez a teljes hajózó személyzet számára súlyos sokkot jelentett, és repülésre való alkalmatlanságot jelentettek. Mivel nem állt rendelkezésre helyettesítő személyzet a TAP bázisán kívül, a 6 óra 05-kor induló járatot törölték. Ezt követően a helyettesítő hajózó személyzet 11 óra 25 perckor indult Lisszabonból Stuttgartba, ahova 15 óra 20 perckor érkezett meg. Az utasokat végül egy 16 óra 40-kor induló járat szállította el Lisszabonba.

9 A TAP arra hivatkozva tagadta meg, hogy kifizesse a flightright és a Myflyright számára a 260/2004 rendelet 7. cikkének (1) bekezdésében előírt kártalanítást, hogy a másodpilóta váratlan halála az e rendelet 5. cikkének (3) bekezdése értelmében vett rendkívüli körülménynek minősül.

10 A szóban forgó három ügyben az Amtsgericht Nürtingen (nürtingeni helyi bíróság, Németország) a TAP-ot e kártalanítás megfizetésére kötelezte azzal az indokkal, hogy a hajózó személyzet valamely tagjának

hirtelen súlyos megbetegedéséhez (a továbbiakban: váratlan megbetegedés vagy halál) hasonlóan egy hirtelen és előre nem látható haláleset nem minősül a szóban forgó üzemeltető légi fuvarozót érintő külső eseménynek, mivel az a légi fuvarozó tevékenységével járó kockázatok körébe tartozik.

11 A TAP fellebbezést nyújtott be a Landgericht Stuttgarthoz (stuttgarti regionális bíróság), a kérdést előterjesztő bírósághoz. Ez utóbbi bíróság kifejti, hogy kutatásai szerint a német ítélkezési gyakorlat egy része, amint a francia Cour de cassation is, egyetért az Amtsgericht Nürtingen (nürtingeni helyi bíróság) által követett megközelítéssel. Ezzel szemben egy holland bíróság nemrégiben úgy ítélte meg, hogy a hajózó személyzet valamely tagjának váratlan betegségét egy kívülről jövő és a légi fuvarozó által nem befolyásolható eseménnyel egyenértékűnek kell tekinteni.

12 A kérdést előterjesztő bíróság, mivel úgy ítéli meg, hogy a légi fuvarozónak főszabály szerint biztosítania kell személyzetének a repülésre való alkalmasságát és rendelkezésre állását, és ezért főszabály szerint bizonyos helyettesítő személyzettel is rendelkeznie kell, mindazonáltal megjegyzi, hogy a szóban forgó problémakör mind az európai ítélkezési gyakorlatban, mind pedig a szakirodalomban vitatott.

13 E körülmények között a Landgericht Stuttgart (stuttgarti regionális bíróság) úgy határozott, hogy felfüggeszti az eljárást, és az előtte folyamatban lévő három ügyben előzetes döntéshozatal céljából kérdést terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

„Úgy kell-e értelmezni a [261/2004 rendelet] 5. cikkének (3) bekezdését, hogy ezen előírás értelmében vett rendkívüli körülmény áll fenn abban az esetben, ha az üzemeltető légi fuvarozó bázisától eltérő repülőter azert töröl egy járatot, mert a hajózó személyzetnek az erre a járatra beosztott egyik olyan tagja (jelen esetben: a másodpilóta), aki az előírt rendszeres orvosi vizsgálaton korlátozás nélkül megfelelt, röviddel a járat indulása előtt és a légi fuvarozó számára előre nem látható módon hirtelen elhalálozik, vagy olyan súlyosan megbetegszik, hogy nem képes a repülést végrehajtani?”

14 A Bíróság elnöke 2022. április 4-i határozatával az eljárás írásbeli és a szóbeli szakaszának lefolytatása, valamint az ítélet meghozatala céljából egyesítette a C-156/22–C-158/22. sz. ügyeket.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

15 A kérdést előterjesztő bíróság az előtte folyamatban lévő három ügyben azonos módon megfogalmazott kérdésével lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e értelmezni a 261/2004 rendelet 5. cikkének (3) bekezdését, hogy a hajózó személyzetnek az egyik, a járat üzemeltetéséhez nélkülözhetetlen tagja betegség vagy elhalálozás miatti olyan váratlan távolléte, amely röviddel e járat tervezett indulását megelőzően következett be, az e rendelkezés értelmében vett „rendkívüli körülmények” fogalmába tartozik.

16 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 261/2004 rendelet 5. cikke (1) bekezdésének c) pontja értelmében egy járat törlése által érintett utasoknak joguk van az üzemeltető légifuvarozó általi kártalanításhoz, e rendelet 7. cikkének (1) bekezdésével összhangban, kivéve, ha őket erről a járat törlésről előzetesen

értésítették az említett rendelet 5. cikke (1) bekezdése c) pontjának i.–iii. alpontjában előírt határidőkön belül.

17 A 261/2004 rendelet 5. cikkének (3) bekezdése, e rendelet (14) és (15) preambulumbekkezdésével összefüggésben értelmezve mindazonáltal felmenti az üzemeltető légi fuvarozót e kártalanítási kötelezettség alól, ha bizonyítani tudja, hogy a járat törlését olyan „rendkívüli körülmények” okozták, amelyeket minden észszerű intézkedés ellenére sem lehetett volna elkerülni.

18 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a 261/2004 rendelet 5. cikkének (3) bekezdése értelmében vett „rendkívüli körülmények” fogalma olyan eseményeket jelöl, amelyek jellegüknél vagy eredetüknél fogva nem tartoznak az érintett légi fuvarozó rendes tevékenységi körébe, és annak tényleges befolyásán kívül esnek, és e két feltétel konjunktív, teljesülésüket pedig esetről esetre kell értékelni (2021. március 23-i Airhelp ítélet, C-28/20, EU:C:2320, 23. pont, 2022. július 7-i SATA International – Azores Airlines ítélet [Az üzemanyag–ellátórendszer hibája], C-308/21, EU:C:2022:533, 20. pont).

19 Mindemellett, tekintettel egyrészt e rendelet céljára, amely – amint azt (1) preambulumbekkezdése kimondja – az utasok magas szintű védelmének biztosítása, másrészt arra, hogy az említett rendelet 5. cikkének (3) bekezdése eltér a légi járatok törlése esetén az utasoknak nyújtandó kártalanításhoz való jog elvétől, a „rendkívüli körülmények” e rendelkezés értelmében vett fogalmát szigorúan kell értelmezni (2021. március 23-i Airhelp ítélet, C-28/20, EU:C:2320, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

20 Először is azt kell meghatározni, hogy a hajózó személyzet egyik, a járat üzemeltetéséhez nélkülözhetetlen tagjának betegség vagy elhalálozás miatti, a járat tervezett indulását röviddel megelőzően bekövetkezett váratlan távolléte jellegénél vagy eredeténél fogva olyan eseménynek minősülhet-e, amely nem tartozik az üzemeltető légi fuvarozó rendes tevékenységi körébe.

21 E tekintetben meg kell állapítani, hogy egy üzemeltető légi fuvarozó személyzetére vonatkozó intézkedések az említett légi fuvarozó tevékenységei rendes irányításának körébe tartoznak. E a helyzet egy ilyen fuvarozó személyzetének munkafeltételeire és díjazására vonatkozó intézkedések esetében (2021. március 23-i Airhelp ítélet, C-28/20, EU:C:2021:226, 29. pont), amelyek magukban foglalják a hajózó személyzet és a személyzet munkaidejének tervezésére vonatkozó intézkedéseket.

22 Következésképpen az üzemeltető légi fuvarozók tevékenységük végzése során rendszeresen szembesülhetnek a személyzetnek egy járat üzemeltetéséhez nélkülözhetetlen egyik vagy több tagja – akár röviddel a járat indulását megelőzően is fellépő – betegség vagy elhalálozás miatti váratlan távollétével. Egy ilyen távollét kezelése tehát szervesen kapcsolódik a hajózó személyzet és a személyzet munkaideje tervezésének kérdéséhez, így az ilyen váratlan esemény az üzemeltető légi fuvarozó rendes tevékenységi körébe tartozik.

23 Meg kell továbbá állapítani, hogy amennyiben – mint a jelen ügyben is – a távollét oka a személyzet egyik, a járat üzemeltetéséhez nélkülözhetetlen tagja nem sokkal a járat indulása előtt bekövetkezett váratlan elhalálozása, az ilyen helyzet – bármennyire tragikus és végzetes is – jogi szempontból nem különbözik attól a helyzettől, amelyben a légi járat nem üzemeltethető

amiatt, hogy a személyzet egyik ilyen tagja röviddel a járat indulása előtt váratlanul megbetegszik. Ennek megfelelően magának a hajózó személyzet egy vagy több tagjának betegség vagy elhalálozás miatti távolléte minősül e fuvarozó rendes tevékenységi körébe tartozó eseménynek, még akkor is, ha az váratlan, nem pedig e távollét pontos orvosi oka, így e fuvarozónak a hajózó személyzet és a személyi állomány munkaideje tervezése keretében számíthatnia kell az ilyen váratlan események bekövetkeztére.

24 Egyébiránt az a tény, hogy egy ilyen váratlan távollétre akkor kerül sor, amikor a hajózó személyzet érintett tagja teljes mértékben eleget tett az alkalmazandó szabályozásban előírt rendszeres orvosi vizsgálatoknak, nem kérdőjelezheti meg a jelen ítélet 22. pontjában szereplő következtetést. Ugyanis bármely személy, a rendszeres orvosi vizsgálatokat sikeresen teljesítő személyeket is beleértve, bármikor váratlan betegség vagy halál áldozatává válhat.

25 Mivel a jelen ítélet 18. pontjában említett két együttes feltétel közül az első nem teljesül, nem szükséges megvizsgálni a második feltétel teljesülését.

26 A fenti indokokra figyelemmel a mind a három alapeljárásban azonos módon előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 261/2004 rendelet 5. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a hajózó személyzetnek az egyik, a járat üzemeltetéséhez nélkülözhetetlen tagja betegség vagy elhalálozás miatti olyan váratlan távolléte, amely röviddel e járat tervezett indulását megelőzően következett be, nem tartozik az e rendelkezés értelmében vett „rendkívüli körülmények” fogalmába.

IV.

C-608/21. sz. Politseyski organ pri 02 RU SDVR ügyben 2023. május 25-én hozott ítélet

1) A büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló, 2012. május 22-i 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 6. cikkének (2) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, amely szerint a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy megvádolt személy őrizetbe vételének okaira, ideértve az azon büntetendő cselekményre vonatkozó tájékoztatás, amelynek elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják, az őrizetbe vételt elrendelő aktustól eltérő dokumentumokban is szerepelhet. Ezzel szemben e rendelkezéssel ellentétes az, ha ezt a tájékoztatást e személyekkel csak az őrizetbe vétel jogszerűségének vitatására irányuló esetleges bírósági jogorvoslat keretében közlik, nem pedig a szabadságelvonás időpontjában vagy röviddel ezt követően.

2) A 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

az megköveteli, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy megvádolt személynek az őrizetbe vétel okaira vonatkozó tájékoztatása tartalmazzon minden, a fogva tartás jogszerűségének eredményes

megtámadásához nélkülözhetetlen információt. A büntetőeljárás adott szakaszát is figyelembe véve, annak érdekében, hogy a folyamatban lévő nyomozás előrehaladása ne legyen akadályoztatva, e tájékoztatásnak tartalmaznia kell az illetékes hatóságok előtt ismert releváns tények leírását, amelyek között szerepel a tényállás ismert időpontja és helye, e személyeknek az állítólagos bűncselekmény elkövetésében való konkrét részvételének jellege, valamint az ideiglenesen megállapított jogi minősítés.

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló, 2012. május 22-i 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2012. L 142., 1. o.; helyesbítés: HL 2019. L 39., 28. o.) 6. cikke (2) bekezdésének és 8. cikke (1) bekezdésének értelmezésére irányul.

2 E kérelmet az XN őrizetbe vételét elrendelő határozat jogszerűségére vonatkozó eljárás keretében terjesztették elő.

Az alapeljárás

17 2020. szeptember 2-án RK, a fővárosi belügyi igazgatóság 2. sz. kerületi rendőrkapitányságának (Bulgária) rendőre határozatot hozott, amelyben bűncselekmény gyanúja alapján XN legfeljebb 24 órán át tartó őrizetbe vételéből álló közigazgatási kényszerintézkedés alkalmazását rendelte el.

18 Az RK rendőr aláírását tartalmazó ezen határozat a következőképpen indokolja XN őrizetbe vételét: „a belügyminisztériumról szóló törvény 72. cikke (1) bekezdésének 1. pontja” és „a közrend megzavarása”. XN az említett határozat aláírását megtagadta. A határozat hátoldalán feltüntették, hogy XN-t 2020. szeptember 3-án 11 óra 10 perckor szabadlábra helyezték, amit az aláírása is megerősít. Közvetlenül az őrizetbe vételét követően XN-t motozásnak vetették alá, amelyet jegyzőkönyvben rögzítettek, és átadtak részére egy nyilatkozatot, amelyet ki kellett töltenie, és amelyben tájékoztatták a belügyminisztériumról szóló törvény 72–74. cikke szerinti jogairól.

19 2020. szeptember 3-án XN a kérdést előterjesztő bíróság, a Sofiyski rayonon sad (szófia kerületi bíróság, Bulgária) előtt keresettel megtámadta az őrizetbe vételt elrendelő határozat jogszerűségét.

20 Az e keresetre vonatkozó ügy vizsgálata során benyújtották a rendőri szervek 2020. szeptember 2-i, 3-i és 4-i jelentéseit, amelyekben ismertetésre kerül, hogy XN 2020. szeptember 2-án 11 óra 20 perc körül Szófia város (Bulgária) területén a Narodno Sabranie (nemzetgyűlés, Bulgária) épülete előtt tartott tiltakozások résztvevőjeként megkísérelte áttörni a létrehozott rendőrsorfallal, hogy kézzel és lábbal ütötte a rendőrök pajzsát, és cinikus megjegyzéseket tett a rendőrökre, ami szükségessé tette az őrizetbe vételét.

21 Nem bizonyított, hogy a rendőrök 2020. szeptember 2-i és 3-i jelentéseit az őrizetbe vételétől tájékoztatásul XN rendelkezésére bocsátották volna.

22 2020. szeptember 2-i írásbeli nyilatkozatában XN előadta, hogy részt vett a tiltakozásokban, és a fokozódó feszültség miatt a tömeg a rendőrsorfallal irányába nyomta őt, mielőtt a belügyminisztérium szervei, akik jogellenesen fizikai erőszakot alkalmaztak vele szemben, őrizetbe vették volna. Tagadta, hogy megzavarta volna a nyugalmat.

23 2020. szeptember 8-án a szófia kerületi ügyészség ügyészenek utasítására a szófia 2. kerületi rendőrkapitányság egyik rendőri szerve jelentést készített csekély súlyú garázdaság XN-nel szemben történő megállapítása tárgyában, amelyet vizsgálat céljából a Sofiyski rayonon sad (szófia kerületi bíróság) elé terjesztett, és amelyben azt állították, hogy XN a jelen ítélet 20. pontjában említett cselekmények megvalósításával az 1963. december 28-i 904. sz. rendelet alapügyben alkalmazandó változata 1. cikkének (2) bekezdése szerinti szabálysértést követett el.

24 2020. szeptember 8-i határozatával a Sofiyski rayonon sad (szófia kerületi bíróság) XN-t nem találta bűnösnek, és felmentette, mivel az állítólagos szabálysértés nem volt bizonyítható. E bírósági határozat jogerős.

25 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy az alapügy keretében az XN őrizetbe vételét elrendelő határozat jogszerűségét kell vizsgálnia.

26 A kérdést előterjesztő bíróság pontosítja, hogy az olyan személyek őrizetbe vétele, akik esetében fennállnak a bűncselekmény elkövetésére utaló jelek, a közigazgatási szabálysértésekről és büntetésekről szóló törvény 22. cikke értelmében vett közigazgatási kényszerintézkedésnek minősül, amely egyedi közigazgatási aktus, és amelynek célja annak megakadályozása, hogy az érintett személy megszökjön vagy bűncselekményt kövessen el.

27 A nemzeti ítélkezési gyakorlat szerint az ilyen intézkedés meghozatalához nem szükséges olyan vitathatatlan bizonyítékok beszerzése, amelyek egyértelműen és kétséget kizáróan bizonyítják, hogy a szóban forgó személy a büntető törvénykönyv értelmében vett bűncselekményt követett el, mivel e bizonyítékokat nem közigazgatási eljárás, hanem büntetőeljárás keretében kell szolgáltatni. Elegendő, ha vannak olyan írásbeli vagy szóbeli „információk”, amelyek a bűncselekmény elkövetésére utalnak, és alátámasztják annak gyanúját, hogy a szóban forgó személy abban valószínűleg részt vett.

28 A kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a belügyminisztériumról szóló törvény 74. cikke (2) bekezdésének 2. pontja szerint az őrizetbe vétel ténybeli és jogi indokainak feltüntetése a rendőrhatalom határozatának alapvető követelménye. E tekintetben a Varhoven administrativen sad (legfelsőbb közigazgatási bíróság, Bulgária) mindazonáltal úgy értelmezi ezt a rendelkezést, hogy megengedhető, hogy ezeket az információkat ne az őrizetbe vételt elrendelő írásbeli határozat tartalmazza, hanem az azt megelőzően vagy azt követően kiállított egyéb kísérő dokumentumok, még akkor is, ha ezeket nem közlik az érintett személlyel a mozgásszabadság korlátozásának időpontjában.

29 Márpedig a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a Varhoven administrativen sad (legfelsőbb közigazgatási bíróság) ezen ítélkezési gyakorlata nem egyeztethető össze a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdésével és 8. cikkének (1) bekezdésével, sem pedig az EJE 5. cikke (1) bekezdésének az Emberi Jogok Európai Bírósága által értelmezett c) pontjával.

30 A kérdést előterjesztő bíróság szerint ugyanis figyelembe kell venni, hogy a 2012/13 irányelv 7. cikke szerint a „gyanúsított” jogállású személyeket megillető iratbetekintési jogot nem ültették át a bolgár jogba, ezért ez nem biztosított e személyek számára. Ilyen hozzáférés a Nakazatelnо protsesualen kodeks (büntetőeljárás)

törvénykönyv) értelmében csak a „vádoltak” számára biztosított.

31 Így az őrizetbe vétel ténybeli és jogi indokaira vonatkozó konkrét tájékoztatás hiányában, és tekintettel arra, hogy az ezen indokokat tartalmazó iratokba való betekintés joga nem biztosított, a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, őrizetbe vett személyt megfosztják attól a lehetőségtől, hogy megfelelő és hatékony módon megszervezze a védelemhez való jogát, és hogy a bíróság előtt megtámadja az őrizetbe vételét elrendelő aktus jogszerűségét.

32 A kérdést előterjesztő bíróság egyébiránt arra is választ vár, hogy az őrizetbe vett személy fogva tartásának alapjául szolgáló bűncselekményre vonatkozó, a 2012/13 irányelv 6. cikke értelmében e személynek nyújtandó tájékoztatást milyen terjedelemben és milyen részletességgel kell közölni.

33 E körülmények között a Sofiyski Rayonen sad (szófiaei kerületi bíróság, Bulgária) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából kérdéseket terjeszt a Bíróság elé.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

„1) Úgy kell-e értelmezni a [2012/13] irányelv 6. cikke (2) bekezdésével összefüggésben értelmezett 8. cikkének (1) bekezdését, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amelyet az érintett uniós tagállam állandó ítélkezési gyakorlata alapján kiigazítva alkalmaznak, és amely lehetővé teszi, hogy a gyanúsított személy őrizetbe vételének indokaira, többek között az azon bűncselekményre vonatkozó tájékoztatás, amelynek elkövetésével gyanúsítják, ne az őrizet elrendelő írásbeli határozatban, hanem olyan más (korábbi vagy későbbi) kísérő dokumentumokban szerepeljen, amelyeket nem adnak át haladéktalanul, és amelyekről az érintett személy utólag, az őrizet jogszerűségének esetleges bíróság előtti megtámadása során szerezhet tudomást?

2) Úgy kell-e értelmezni a [2012/13] irányelv 6. cikkének (2) bekezdését, hogy a védelemhez való jog hatékony gyakorlásának biztosítása érdekében az azon bűncselekményre vonatkozó tájékoztatásnak, amelynek elkövetésével az őrizetbe vett személyt gyanúsítják, tartalmaznia kell az elkövetés időpontjára, helyére, módjára, e személynek az elkövetésben való konkrét részvételére és az ebből következő büntetőjogi minősítésre vonatkozó információkat?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A 2012/13 irányelv alkalmazhatóságáról

34 A kérdést előterjesztő bíróság jelzi, hogy a bolgár jogban a belügyminisztériumról szóló törvény 72. cikke (1) bekezdésének 1. pontja alapján történő olyan fogva tartás, mint amelyről az alapügyben szó van, egyedi közigazgatási aktus jelleggel bíró közigazgatási kényszerintézkedésnek minősül. Ezenkívül, továbbra is e bíróság szerint, valamely személynek azon bűncselekményért való felelősségét, amely miatt őrizetbe vették, büntetőeljárás keretében külön vizsgálják. E tényezőkre tekintettel meg kell vizsgálni, hogy a 2012/13 irányelv alkalmazandó-e az alapügyben.

35 Amint azt az 1. cikke kimondja, a 2012/13 irányelv a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak a büntetőeljárás során az őket megillető jogokra és az

ellenük szóló vádra vonatkozó tájékoztatáshoz való jogával kapcsolatos szabályokat állapítja meg.

36 Továbbá, ezen irányelv 2. cikkének (1) bekezdése értelmében az irányelvet attól az időponttól kezdve kell alkalmazni, amikor valamely tagállam illetékes hatóságai az érintett személy tudomására hozzák azt, hogy bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják, az eljárás befejezéséig, ami annak a kérdésnek a végleges eldöntését jelenti, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e a bűncselekményt, ideértve – adott esetben – a büntetés kiszabását és az esetleges jogorvoslatról való döntést is.

37 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, hogy az alapügyben szóban forgó őrizetbe vételt elrendelő határozat ezen őrizetbe vétel ténybeli és jogi indokaként „a belügyminisztériumról szóló törvény 72. cikke (1) bekezdésének 1. pontját” és „a közrend megzavarását” említi. E rendelkezés azon személyek őrizetbe vételéről rendelkezik, akik tekintetében bizonyítékok állnak rendelkezésre arra vonatkozóan, hogy bűncselekményt követtek el. Továbbá a kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott információkból az következik, hogy az a bűncselekmény, amelynek elkövetésével XN-t gyanúsítják, a büntető törvénykönyv hatálya alá tartozik.

38 Egyébiránt a nemzeti rendőrhatalóságok által XN számára ténylegesen nyújtott tájékoztatástól függetlenül meg kell állapítani, hogy elfogásakor és őrizetbe vételekor XN szükségszerűen tudomást szerzett arról, hogy a rendőrhatalóságok bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják, így a 2012/13 irányelv 2. cikkének (1) bekezdésében előírt ezen alkalmazási feltétel teljesül.

39 E megfontolásokból következik, hogy ez az irányelv alkalmazandó az alapügyre.

Az első kérdésről

40 Első kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdését és 8. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, amely szerint a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy megvádolt személy őrizetbe vételének okaira, ideértve az azon büntetendő cselekményre vonatkozó tájékoztatást, amelynek elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják, az őrizetbe vételt elrendelő aktustól eltérő olyan dokumentumokban is szerepelhet, amelyeket csak az őrizetbe vétel jogszerűségének vitatására irányuló esetleges bírósági jogorvoslat keretében közölnek e személlyel.

41 Előjáróban meg kell jegyezni, hogy e kérdés tárgyára tekintettel a 2012/13 irányelv 8. cikkének (1) bekezdését nem szükséges értelmezni. Ez a rendelkezés ugyanis azt követeli meg, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak számára az ezen irányelv 3–6. cikkének megfelelően nyújtott tájékoztatást az érintett tagállam nemzeti jogában meghatározott jegyzőkönyvvezési eljárással feljegyezzék. Márpedig az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből nem tűnik ki, hogy ez a jegyzőkönyvvezési kötelezettség bármilyen jelentőséggel bírna az említett kérdés megválaszolása szempontjából.

42 A 2012/13 irányelv 6. cikke (2) bekezdésének értelmezéséhez nemcsak annak megfogalmazását, hanem a szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek a részét képezi (lásd: 2023. március 2-i Staatsanwaltschaft Graz

[Düsseldorfi adónyomozó-hatóság] ítélet, C-16/22, EU:C:2023:148, 25. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

43 Ami először is e 6. cikk (2) bekezdésének szövegét illeti, az úgy rendelkezik, hogy a tagállamok biztosítják, hogy az őrizetbe vett vagy fogva tartott gyanúsítottak vagy vádlottak tájékoztatást kapjanak az őrizetbe vételük vagy fogva tartásuk okairól, beleértve a bűncselekményt is, amelynek elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják őket. E rendelkezés tehát nem ad semmilyen iránymutatást arra vonatkozóan, hogy az őrizetbe vétel okait mely időpontban kell közölni.

44 Másodszor, a 2012/13 irányelv 6. cikke (2) bekezdésének szöveggörnyezetét illetően meg kell jegyezni, hogy ugyanezen cikk (1) bekezdésének első mondata előírja, hogy a tagállamoknak tájékoztatniuk kell a gyanúsítottakat vagy a vádlottakat a bűncselekményről, amelynek elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják őket. A második mondat pontosítja, hogy e tájékoztatást „haladéktalanul” meg kell adni, és olyan részletességgel, amely az eljárás tisztességességének megóvásához és a védelemhez való jog eredményes gyakorlásához szükséges.

45 E tekintetben ezen irányelv (28) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy e személyeket „haladéktalanul”, de legkésőbb az első hivatalos – rendőrség vagy más illetékes hatóság általi – kihallgatását megelőzően tájékoztatni kell a gyanúsítás vagy a vád tárgyát képező bűncselekményről.

46 Amint arra a főtanácsnok az indítványának 41. pontjában rámutatott, a 2012/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a bűncselekményre vonatkozó általános tájékoztatási kötelezettséget ír elő, amelyhez őrizetbe vétel vagy fogva tartás esetén hozzáadódik az ezen irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében előírt további tájékoztatási kötelezettség, az őrizetbe vétel vagy fogva tartás okaira vonatkozóan. E két rendelkezés közötti kapcsolat arra enged következtetni, hogy a 6. cikk (1) bekezdésében előírt azon időbeli követelmény, amely szerint a gyanúsítottat vagy a vádlottat „haladéktalanul” tájékoztatni kell arról a bűncselekményről, amelynek elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják, az ugyanezen 6. cikk (2) bekezdése szerinti őrizetbe vétel vagy fogva tartás esetében is alkalmazandó.

47 Harmadszor, ami a 2012/13 irányelv célkitűzéseit illeti, ezen irányelv 1. cikkének, valamint (14) és (27) preambulumbekzdésének együttes olvasatából az következik, hogy ezen irányelv célja a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy megvádolt személy tájékoztatására vonatkozó minimumkövetelmények megállapítása annak érdekében, hogy lehetővé tegye számukra a védelemre való felkészülést és az eljárás tisztességes jellegének megóvását (lásd ebben az értelemben: 2021. január 28-i Spetsializirana prokuratura [Jogokról szóló írásbeli tájékoztató] ítélet, C-649/19, EU:C:2021:75, 58. pont).

48 A gyanúsítottaknak vagy vádlottaknak a gyanúsítás vagy a vád tárgyát képező bűncselekményről való, a 2012/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírt haladéktalan tájékoztatása hozzájárul e cél biztosításához, mivel lehetővé teszi e személyek számára, hogy hatékonyan felkészüljenek a védelemre.

49 Amennyiben a gyanúsítottat vagy a vádlottat őrizetbe veszik vagy fogva tartják, az eljárás tisztességességének biztosítására és a védelemhez való jog eredményes gyakorlásának biztosítására irányuló célkitűzés megköveteli továbbá – amint az a 2012/13

irányelv (22) preambulumbekzdéséből kitűnik –, hogy e személyeknek lehetőségük legyen az őrizetbe vételük vagy tartásuk jogszerűségének eredményes megtámadására, a fogva tartás felülvizsgálatának kezdeményezésére vagy ideiglenes szabadlábra helyezésük kérelmezésére, amennyiben és amilyen mértékben az ilyen szabadlábra helyezéshez való jog létezik az érintett tagállamban. E célból haladéktalanul tájékoztatni kell őket az őrizetbe vétel vagy a fogva tartás okairól. A 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdése éppen ezért írja elő az ezen okokról való tájékoztatást, ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdése pedig azt, hogy az őrizetbe vett vagy fogva tartott személy vagy ügyvédje rendelkezésére kell bocsátani azokat az iratokat, amelyek nélkülözhetetlenek az említett célkitűzést vagy fogva tartás jogszerűségének eredményes megtámadásához.

50 Egyébiránt a 2012/13 irányelv nem szabályozza azokat a részletszabályokat, amelyek szerint a 6. cikkében említett tájékoztatást a gyanúsítottal vagy a vádlottal közölni kell. Mindazonáltal e részletszabályok nem sérthetik az e cikkben említett célkitűzést (lásd ebben az értelemben: 2021. november 23-i IS [Az előzetes döntéshozatalra utaló végzés törvénytörő jellege] ítélet, C-564/19, EU:C:2021:949, 128. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), különösen a jelen ítélet előző pontjában felidézett, a 6. cikk (2) bekezdésének alapjául szolgáló célkitűzést.

51 Ebből következik, hogy amennyiben biztosított a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdése által elérni kívánt cél, a gyanúsítottak vagy vádlottak őrizetbe vételének vagy fogva tartásának okaira, köztük a gyanúsítás vagy a vád tárgyát képező bűncselekményre vonatkozó tájékoztatás az őrizetbe vételt elrendelő határozattól eltérő más dokumentumban is közölhető.

52 Az a körülmény ugyanis, hogy e jogi aktus nem tartalmaz elegendő információt az őrizetbe vétel okaira vonatkozóan, önmagában nem képezi akadályát annak, hogy az őrizetbe vett vagy fogva tartott személyek hatékonyan vitathassák őrizetbe vételük vagy fogva tartásuk jogszerűségét, feltéve hogy az illetékes hatóságok által kiállított és e személyekkel közölt más dokumentumokban szereplő információk lehetővé teszik számukra, hogy megértsék az indokokat.

53 Ezenkívül a többek között a jelen ítélet 46. és 49. pontjában szereplő megfontolásokból már kitűnik, hogy a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében említett tájékoztatást az e rendelkezés által követett cél elérése érdekében haladéktalanul közölni kell az őrizetbe vett vagy fogva tartott személyekkel. Amint arra a főtanácsnok az indítványának 44. pontjában lényegében rámutatott, ebből az következik, hogy e személyeket a lehető leghamarabb – azaz a szabadságelvonás időpontjában vagy röviddel ezt követően – tájékoztatni kell az őrizetbe vételük vagy fogva tartásuk okairól.

54 Következésképpen az őrizetbe vételt elrendelő aktus vagy az őrizetbe vétel, illetve fogva tartás okaira vonatkozó szükséges információkat tartalmazó egyéb dokumentumokat a lehető leghamarabb az őrizetbe vett vagy fogva tartott személyek rendelkezésére kell bocsátani. E közlés pontos időpontja ugyanakkor a szabadságelvonás sajátos körülményei alapján határozható meg.

55 A 2012/13 irányelv 6. cikke (2) bekezdésének ilyen értelmezését megerősíti az Emberi Jogok Európai Bíróságának az EJEE 5. cikkére vonatkozó ítélkezési gyakorlata, amely cikkre a 2012/13 irányelv (14) preambulumbekzdése kifejezetten utal. Az EJEB

ugyanis már kimondta, hogy bárki, aki keresetet nyújthat be annak érdekében, hogy fogva tartásának jogszerűségéről haladéktalanul döntsenek, csak akkor élhet hatékonyan e jogával, ha haladéktalanul és megfelelő mértékben tájékoztatják a szabadságelvonásának okairól (EJEB, 2005. április 12., Chamaiev és társai kontra Grúzia és Oroszország, CE:ECHR:2005:0412JUD003637802, 413. §).

56 Ezenkívül ugyanezen bíróság úgy ítélte meg, hogy az EJEE 5. cikkének (2) bekezdése egy alapvető garanciát nyújt, amely szerint minden letartóztatott személyt tájékoztatni kell letartóztatása okairól. Az e cikk által kínált védelmi rendszer részeként a (2) bekezdése előírja, hogy az ilyen személyt az általa értett nyelven tájékoztatni kell a szabadságelvonás jogi és ténybeli okairól, hogy e cikk (4) bekezdése értelmében bíróság előtt megtámadhassa a szabadságelvonás törvényességét. E személynek „haladéktalanul” meg kell kapnia ezt a tájékoztatást, de előfordulhat, hogy az őt a szabadságától megfosztó tisztviselők nem adják meg azt azonnal teljes egészében. Annak meghatározásához, hogy elegendő tájékoztatást kapott-e, és kellő időben, az ügy sajátosságait kell figyelembe venni (EJEB, 2016. december 15., Khlaifia és társai kontra Olaszország, CE:ECHR:2016:1215JUD001648312, 115. §).

57 Az alapeljárás konkrét körülményeit illetően meg kell jegyezni, hogy a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében előírt, a gyanúsítottaknak és a vádlottaknak a fogva tartásuk okairól való tájékoztatására vonatkozó kötelezettség által követett cél, vagyis az, hogy lehetővé tegyék az érintett személy számára a szabadságelvonás jogszerűségének eredményes megtámadását, nem érhető el abban az esetben, ha az e fogva tartás okaira vonatkozó tájékoztatást csak azt követően adják meg, hogy e személy a fogva tartása jogszerűségének vitatása céljából jogorvoslati kérelmet nyújtott be. El kell ugyanis kerülni, hogy az említett személy kénytelen legyen vitatni az őrizetbe vételt elrendelő határozat jogszerűségét ahhoz, hogy megismerhesse annak indokait, mivel ilyen esetben nem tudná hatékonyan előkészíteni a keresetét, és nem tudná felmérni keresete sikerének esélyeit.

58 A fenti megfontolásokból következik, hogy az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás alkalmazása, amely szerint a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy megvádolt személy őrizetbe vételének okaira, ideértve az azon büntetendő cselekményre vonatkozó tájékoztatás, amelynek elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják, az őrizetbe vételt elrendelő aktustól eltérő dokumentumokban is szerepelhet. Ezzel szemben e rendelkezéssel ellentétes az, ha ezt a tájékoztatást e személyekkel csak az őrizetbe vétel jogszerűségének vitatására irányuló esetleges bírósági jogorvoslat keretében közlik, nem pedig a szabadságelvonás időpontjában vagy röviddel ezt követően.

A második kérdéstről

59 Második kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az megköveteli, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy megvádolt személynek az őrizetbe vétel okaira vonatkozó tájékoztatása tartalmazza

a bűncselekmény elkövetésének időpontjára, helyére és módjára, e személynek az elkövetésben való konkrét részvételére, valamint az ebből következő jogi minősítésre vonatkozó információkat.

60 A jelen ítélet 46. pontjában szereplő értékelés mintájára meg kell jegyezni, hogy a 2012/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében előírt azon minőségi kritérium, amely szerint a tájékoztatást „[kellő] részletességgel” kell megadni, az e 6. cikk (2) bekezdése értelmében vett őrizetbe vétel vagy fogva tartás esetében is alkalmazandó.

61 Ezen irányelv (28) preambulumbekkezdése e tekintetben pontosítja, hogy az eljárás tisztességességének megóvása és a védelemhez való jog eredményes gyakorlásának lehetővé tétele érdekében megfelelő részletességgel és az eljárás adott szakaszára figyelemmel közölni kell az azzal a bűncselekménnyel kapcsolatos tényállást, amelynek az elkövetésével az adott személyt gyanúsítják vagy vádolják, beleértve – amennyiben ismert – a bűncselekmény elkövetésének idejét és helyét, valamint a bűncselekmény várható jogi minősítését.

62 Így a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdése által követett cél biztosítása érdekében közölni kell vele minden ahhoz szükséges információt, hogy a fogva tartott személy hatékonyan megtámadhassa fogva tartásának jogszerűségét.

63 Közelebbről, egyrészt közölni kell vele a gyanúsítás vagy a vád tárgyát képező bűncselekménnyel kapcsolatos, az illetékes hatóságok előtt ismert releváns tények leírását. Amint arra a főtanácsnok az indítványának 58. pontjában rámutatott, e leírásnak az események ismert helye és ideje mellett tartalmaznia kell az érintett személy e bűncselekményben való részvételének jellegét.

64 Másrészt e tájékoztatásban fel kell tüntetni a gyanúsítás vagy a vád tárgyát képező bűncselekménynek az illetékes hatóságok által ideiglenesen megállapított jogi minősítését is, mivel e minősítés lehetővé teszi e személy vagy ügyvédje számára, hogy jobban megértse a fogva tartás okait, és adott esetben eredményesen megtámadhassa azok jogszerűségét a hatáskörrel rendelkező bíróság előtt.

65 Meg kell azonban jegyezni, hogy – amint az a 2012/13 irányelv (28) preambulumbekkezdéséből kitétnik – az előző két pontban említett tájékoztatás részletességét a büntetőeljárás adott szakaszához kell igazítani annak érdekében, hogy az ne akadályozza a folyamatban lévő nyomozás előrehaladását, ugyanakkor biztosítva, hogy az őrizetbe vett vagy fogva tartott személy elegendő tájékoztatást kapjon ahhoz, hogy megértse őrizetbe vételének vagy fogva tartásának okait, és adott esetben eredményesen megtámadhassa annak jogszerűségét.

66 Az Emberi Jogok Európai Bíróságának az EJEE 5. cikkére vonatkozó, a jelen ítélet 55. és 56. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlata megerősíti a 2012/13 irányelv 6. cikke (2) bekezdésének ekkénti értelmezését, mivel megköveteli, hogy az őrizetbe vétel vagy a fogva tartás indokait megfelelő mértékben közöljék (EJEB, 2005. április 12., Chamaiev és társai kontra Grúzia és Oroszország, CE:ECHR:2005:0412JUD003637802, 413. §), és hogy a tájékoztatás tartalmazza a szabadságelvonás jogi és ténybeli okait annak érdekében, hogy az érintett személy ezen 5. cikk (4) bekezdése alapján bíróság előtt megtámadhassa annak jogszerűségét (EJEB, 2016. december 15., Khlaifia és

társai kontra Olaszország,
CE:ECHR:2016:1215JUD001648312, 115. §).

67 Az Emberi Jogok Európai Bírósága ezenkívül úgy ítéli meg, hogy az EJEE 5. cikke (1) bekezdésének c) pontjával összefüggésben az őrizetbe vételt elrendelő határozat indokolása releváns tényezőnek minősül annak meghatározásakor, hogy valamely személy fogva tartása önkényesnek tekintendő-e, vagy sem. Így e rendelkezés első fordulata keretében, amely lehetővé teszi valamely személy törvényes fogva tartását bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja miatt, e bíróság az önkényességgel szembeni védelem ezen 5. cikk (1) bekezdésében kimondott elvével összeegyeztethetetlennek ítélte a hosszabb ideig tartó fogva tartást engedélyező bírósági határozatok indokolásának teljes hiányát. Ezzel szemben a bíróság kimondta, hogy a felperes előzetes letartóztatásba vétele nem tekinthető önkényesnek, ha az illetékes bíróság megjelölt bizonyos indokokat, amelyek igazolják az érintett személy fogva tartásának fenntartását, kivéve ha a megjelölt indokok rendkívül szükségesek, és nem hivatkoznak a vitatott fogva tartás alapjául szolgáló jogszabályi rendelkezésekre (EJEB, 2018. október 22., S., V. és A. kontra Dánia ítélet, CE:ECHR:2018:1022JUD003555312, 92. §, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

68 Ugyanakkor az EJEE 5. cikkének (2) bekezdése nem kötelezi az illetékes hatóságokat arra, hogy az érintett személyt a letartóztatásakor az ellene felhozott valamennyi vádpont teljes felsorolásával tájékoztassák (EJEB, 2011. április 19., Gasiņš kontra Lettország, CE:ECHR:2011:0419JUD006945801, 53. §).

69 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a belügyminisztériumról szóló törvény 74. cikke (2) bekezdésének 2–4. pontja értelmében az őrizetbe vételt elrendelő határozatnak többek között tartalmaznia kell az őrizetbe vétel ténybeli és jogi indokait, az őrizetbe vett személy azonosításához szükséges adatokat, valamint az őrizetbe vétel napját és időpontját.

70 Meg kell állapítani, hogy e körülmények a priori alkalmasak arra, hogy biztosítsák a fogva tartott személy megfelelő tájékoztatását, mivel lehetővé teszik számára a fogva tartása okainak megértését, és adott esetben a fogva tartás jogszerűségének eredményes megtámadását.

71 Ugyanakkor a nemzeti bíróság feladata annak vizsgálata, hogy az egyes konkrét esetekben adott tájékoztatás a jelen ítélet 63–65. pontjában kifejtetteknek megfelelően kellően teljes körű-e.

72 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott információkból kitűnik, hogy az XN őrizetbe vételét elrendelő határozat az őrizetbe vétel jogi és ténybeli indokait a következőképpen ismerteti: „a belügyminisztériumról szóló törvény 72. cikke (1) bekezdésének 1. pontja” és „a közrend megzavarása”. Márpedig ez a tájékoztatás önmagában nem tűnik elegendőnek a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdéséből eredő követelmények tiszteletben tartásához, mivel nem teszi lehetővé XN számára, hogy eredményesen megtámadhassa e határozat jogszerűségét.

73 A kérdést előterjesztő bíróság egyébiránt pontosítja, hogy a bolgár jog a 2012/13 irányelv 7. cikke szerinti iratbetekintést csak a „vádlott” jogállásával rendelkező személyek számára biztosítja. Így az az őrizetbe vett vagy fogva tartott személy, aki formálisan nem rendelkezik e jogállással, nem férhet hozzá a szóban

forgó ügygel kapcsolatos, az illetékes hatóságok birtokában lévő dokumentumokhoz.

74 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy ezen 7. cikk (1) bekezdése előírja, hogy az őrizetbe vett, illetve fogva tartott személy vagy ügyvédje rendelkezésére kell bocsátani az őrizetbe vétel vagy fogva tartás jogszerűségének eredményes megtámadásához nélkülözhetetlen dokumentumokat, kiegészítve ezáltal a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében előírt tájékoztatási kötelezettséget. Márpedig e 7. cikk (1) bekezdése valamennyi személyre vonatkozik, akit a büntetőeljárás bármely szakaszában őrizetbe vesznek, illetve fogva tartanak, függetlenül tehát a nemzeti jog szerint e személynek biztosított jogállástól.

75 Amennyiben az őrizetbe vételt elrendelő határozatban nem szerepel a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdésében megkövetelt, ezen őrizetbe vétel okaira vonatkozó megfelelő tájékoztatás, és amennyiben nem biztosított az ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében előírt, az őrizetbe vétel vagy fogva tartás jogszerűségének eredményes megtámadásához nélkülözhetetlen dokumentumokhoz való hozzáférés, az XN-hez hasonlóan bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt őrizetbe vett személy nem rendelkezik elegendő információval ahhoz, hogy eredményesen megtámadhassa őrizetbe vétele jogszerűségét.

76 A fenti megfontolásokból következik, hogy a 2012/13 irányelv 6. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az megköveteli, hogy a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított vagy megvádolt személynek az őrizetbe vétel okaira vonatkozó tájékoztatása tartalmazza minden, a fogva tartás jogszerűségének eredményes megtámadásához nélkülözhetetlen információt. A büntetőeljárás adott szakaszát is figyelembe véve annak érdekében, hogy a folyamatban lévő nyomozás előrehaladása ne legyen akadályoztatva, e tájékoztatásnak tartalmaznia kell az illetékes hatóságok előtt ismert releváns tények leírását, amelyek között szerepel a tényállás ismert időpontja és helye, e személyeknek az állítólagos bűncselekmény elkövetésében való konkrét részvételének jellege, valamint az ideiglenesen megállapított jogi minősítés.

FÓRUM

Előszó

2023 júliusában ünnepeljük a Pénzügyi Közigazgatási Bíróságot létesítő 1883. évi XLIII. törvénycikk szentesítésének és kihirdetésének 140. évfordulóját.

A különbíróság létrehozásával ez a törvény biztosított először szabályozott bírói jogvédelmet közigazgatási határozatokkal szemben, ezzel megteremtette a modern magyar közigazgatási bíráskodás alapjait.

A törvénycikk kiemelkedő jelentősége indokolja a megemlékezést. Ennek jegyében a Kúriai Döntések-Bírósági Határozatok folyóirat mostani számának Fórum rovata a pénzügyi közigazgatási bíráskodás történetéhez, valamint aktuális helyzetéhez kapcsolódó tanulmányokkal emlékezik az évfordulóról és a nagy elődökről.

Az ünnepi rovatban a jogászprofesszorok mellett azok a fiatal kutatók tisztelegnek írásaikkal a jeles évforduló előtt, akik a Kúrián, a Pénzügyi Közigazgatási Bíróság mai utódintézményében, a Közigazgatási Kollégium keretein belül fejtik ki tevékenységüket.

2023. július 1.

Dr. Patyi András
elnökhelyettes, a Szerkesztőbizottság elnöke

Dr. Balogh Zsolt
kúriai tanácselnök, főszerkesztő

Patyi András*
**A közigazgatási perrend az 1896-ban létrehozott
 Közigazgatási Bíróság időszakában**

I. Néhány alapkérdés

1. Számos írásban foglalkoztam¹ a közigazgatási bíráskodással az elmúlt években, ezen írások egyes részeinek alapul vételével összefoglalom a régi (a „történeti”) külön közigazgatási perrend néhány kérdését. E rövid áttekintéssel szeretnék tisztelni a 140 éves magyar közigazgatási bíráskodás emléke előtt, hiszen az az 1883. évi XLIII. törvénnyel létesített Pénzügyi Közigazgatási Bíróság működésének elindulásával kezdődött meg 1884-ben, igaz akkor még csak egyes pénzügyi jogviták tartoztak bírósági hatáskörbe. „A közigazgatási bíráskodás első hazai intézménye, a hazai jogvédelem terén áttörést jelentő pénzügyi közigazgatási bíróság volt.”² Teljesebbé vált a bíráskodás 1897-től, a Közigazgatási Bíróság tényleges felállításától. A „modern magyar közigazgatási bíráskodást létrehozó jogforrás, a magyar királyi közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. törvénycikk történeti alkotmányunk egyik vívmánya” – állapította meg az Alkotmánybíróság 2015-ben.³ A törvényt a továbbiakban 1896. évi tc.-ként említem.

Az 1896/97 után létezett közigazgatási bírósági rendszer előremutató elemeit, mint a *történeti alkotmány* egyik vívmányát kötelező értelmezési keretként kell figyelembe vennünk. Bemutatása és megismerése ezért *nemcsak a történelmi érdeklődés* kérdése, hanem az élő, létező alkotmányjog és közigazgatási jog alkalmazásának is egyik eszköze. A magyar közigazgatási bíráskodás „történeti rendje” vagy „történeti modellje” alatt szűk értelemben a magyar közigazgatási bíráskodás 1897 és 1949 közötti időszakát, azaz a (magyar királyi) Közigazgatási Bíróság fennállását, működését,

valamint az ezt szabályozó törvényi rendelkezések rendszerét értem, amelynek közvetlen, rendkívül szorosan idekapcsolódó előzményi időszaka volt a Pénzügyi Közigazgatási Bíróság működésének 13 éve, így a történeti korszak tágabb értelemben 1884-től datálható.

2. A Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság létrejöttét hosszú, mintegy két évtizedes és igen termékeny jogtudományos vita előzte meg, illetve kísérte működését is. A bíróság ötvenéves fennállása alatt terjedelmes joggyakorlatot alakított ki, létrejöttét és működését több mint száz tudományos igényű és megszámlálhatatlan publicisztikai munka kísérte. A magyar közigazgatási bíráskodás nehéz indulásának körülményeit, létrejöttének előzményeit, nemzetközi modellválasztási lehetőségeit és eseménytörténetét ma már sok forrásból ismerhetjük. A történeti előzmények és események részletei az említett összefoglaló művekben és az ott felhasznált munkákban megismerhetők.⁴

A közigazgatási bíróságok (bíráskodási rendszerek) „osztályozásánál” eredetileg kiemelkedő szerep jutott annak, hogy *milyen szervezet* látja el ezt az állami funkciót. Martonyi János annak idején még *négy osztályba* sorolta a közigazgatási bíráskodást végző szervek szempontjából az országokat: 1. A súllyal a rendes bíróságok által végzett közigazgatási bíráskodás rendszere (angolszász államok és az őket követők). 2. Az aktív közigazgatás szervezetétől nem vagy csak tökéletlenül elválasztott szervek ítélkezése a közigazgatás működésével kapcsolatos ügyek zömében (francia rendszer, néhány más államban is követik). 3. A közigazgatási jogvitás ügyek többségének a rendes bíróságoktól és az aktív közigazgatási szervektől egyaránt elválasztott közigazgatási bíróságok általi eldöntése (német–osztrák rendszer). És végül: 4. A fenti szervezeti megoldások különböző elemeit nagyjából egyforma arányban keverő vegyes rendszerek (Olaszország,

* A szerző elnökhelyettes, tanácselnök, Kúria; egyetemi tanár, Nemzeti Közszerzőkati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola vezetője. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, és nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ A tanulmány a szerző legutóbbi átfogó munkáján: PATYI András: *A magyar közigazgatási bíráskodás elmélete és története (Institutiones Administrationis VIII. kötet)*, Dialóg Campus, Budapest, 2019, illetve a szerző korábbi elemzésein, kutatásain alapul, és alábbi munkáinak felhasználásával készült: PATYI András: *Közigazgatási bíráskodásunk modelljei*, Logod Bt., Budapest, 2002; PATYI András: *Közigazgatás – Alkotmány – Bíráskodás*, Universitas-Győr Nonprofit Kft., Győr, 2011, 90–140.; PATYI András–VARGA Zs. András: *Általános közigazgatási jog*, Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2009; PATYI András–VARGA Zs. András: *Általános közigazgatási jog (az alaptörvény rendszerében)*, Dialóg Campus, Budapest–Pécs, 2012; PATYI András: *A közigazgatási bíráskodás alkotmányos háttérének eredete és jelentése*, In: Emlékkönyv Dr. Ruzsoly József egyetemi tanár 70. születésnapjára (szerk.: Balogh Elemér–Homoki-Nagy Mária), SZTE ÁJK, Szeged, 2010, 653–670.; PATYI András: *Megállapítások és tézisek a magyar közigazgatási bíráskodás körében*, In: Gályapadból laboratóriumot. Tanulmányok Finszter Géza

professzor tiszteletére (szerk.: Hack Péter–Király Eszter–Korinek László–Patyi András), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2015, 307–316.

² STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíróság archontológiája*, FORVM Acta Juridica et Politica, 2017/1, Szeged, 99–135., 99.

³ 17/2015. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás [87], megerősítette többek között: 14/2018. (IX. 27.) AB határozat, Indokolás [20].

⁴ STIPTA István: *A közigazgatási bíráskodás történeti modelljei*, Jogtörténeti Szemle, 2015/3, 40–45.; STIPTA István: *Egyértelmű modellkapcsolatok? A közigazgatási bíráskodás európai változataihoz*, Közjogi Szemle, 2016/4, 10–15., 6.; Német nyelven ad alapos áttekintést KÜPPER, Herbert: *Verwaltungsgerichtsbarkeit in Ungarn*, In: Handbuch Ius Publicum Europaeum, Band VIII Verwaltungsgerichtsbarkeit in Europa: Institutionen und Verfahren (Hrsg. von Bogdandy, Armin–Huber, Peter M.–Marcusson, Lena), C. F. Müller, Heidelberg, 2018, 729–738.; STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíróság tevékenysége (1884–1896)*, Dialóg Campus, Budapest, 2019. Az első törvényjavaslatra lásd STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíráskodás hazai előtörténete*, Acta Juridica et Politica, Tom. LII. Fasc. 9. Szeged, JATE ÁJK Tudományos Bizottsága, 1997. 20. oldalán jelzett műveket.

Spanyolország, Svájc).⁵ Önmagában a szervezeti besorolás még nem jellemez teljeskörűen egy közigazgatási jogszolgáltatási rendszert, de tény, hogy a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróságot az akkori legfelsőbb bírósággal, a Curiával azonos szintű, egyetlen fokú, független különbíróként szervezte meg az 1896. évi tc., a bírák ugyanúgy államfői kinevezéssel nyerték el tisztségüket és a bíróság felerészben közigazgatási, felerészben bírói képesítésű személyekből állt.

3. A közigazgatási ügyekben ítélező bíróság *hatásköre* (felülvizsgálati és döntési jogköre) értelemszerűen a közigazgatási perjog és bíraskodás kérdéskörének középpontjában helyezkedik el. A hatásköri szabályozásnak ugyanakkor *több részterülete* van.⁶ Az egyik, hogy a bíróság elé vihető, oda tartozó közigazgatási jogvitás ügyeket miként, egyenkénti, taxatív felsorolással vagy elvi (általános) definícióval határozzák-e meg. Az utóbbi megoldás gyakran magával hozza az általános hatáskör alól mégis kivett (bírók elé nem vihető, bíróság által felül nem vizsgálható) közigazgatási ügyek ún. negatív taxációval történő meghatározását. Ez a hatáskör-meghatározás *módja*. A *másik* terület a közigazgatási bírói hatáskör *terjedelme*. Ez a leginkább összetett kérdés. Ez magában foglalja annak meghatározását, hogy milyen *típusú* közigazgatási aktusok (cselekmények, határozatok, intézkedések) vihetők bíróság elé és milyenek nem, valamint, hogy ez a közigazgatási aktus vajon csak jogszabálysértésre (azaz az objektív, a tárgyi jog megsértésére) alapított *alanyi* jogsérelem esetén vagy a pusztán *érdeksérelem* esetén is bírósági felülvizsgálat alá vethető-e. Ez utóbbi kérdés úgy is feltehető, hogy mekkora a közigazgatási bíróságok által nyújtott *jogvédelem* köre. Idetartozó kérdés az is, hogy kiterjed-e a diszkrécionális mérlegelés alapján hozott döntésekre is, vagy nem.

A *harmadik* részkérdés, hogy a bíróság milyen döntési jogkörrel rendelkezik az *ítélkezés* terén, azaz mit tehet a felülvizsgálata alá vont közigazgatási aktussal, cselekménnyel, határozattal, jogviszonnyal. Megsemmisítheti-e csupán (*cassatio*), vagy maga hozhat a jogszabálysértés megállapítása esetén a közigazgatási szerv helyett érdemi döntést (*reformatio*). A bíróságot az ítélezés terén megillető jogkör szoros összefüggésben van a közigazgatási bíraskodás államrendszeren belüli helyével és annak magyarázatával, illetve a jogvédelem körével. A közigazgatási bíraskodás ugyanis a bíraskodást és a közigazgatást elválasztó határvonalon „mozog”. Egyrészt a

jogérvényesülésnek „az állam céljából folyó következménye”, másrészt a közigazgatási eljárás „kiegészítő része”, egyfajta folytatása.⁷ Így lényegében három nagy jogág területét is érinti, az alkotmányjogot, a közigazgatási jogot és a (polgári) perjogot. A hatáskör szempontjából az alkotmányjogot elsősorban a hatáskör-meghatározás *módja* érdekli, hiszen a bírósági szervezet egyik alapvető szabályáról van szó. A közigazgatási jogot és annak tudományát főként a bírósági eljárásba, a bírósági felülvizsgálat alá vonható *ügyek köre* érdekli. Míg a perjog számára a bírói *működés* területére eső kérdések, a bírói döntés tartalma és formája, meghozatalának módja a fontosak.

Az 1896. évi tc. a közigazgatási bíróság hatáskörének meghatározásánál a *pozitív taxációt* választotta. Ennél fontosabb azonban, hogy az 1. § szerint a bíróság végérvényesen döntött a felsorolt közigazgatási jogviták felett, vagyis döntése nem megsemmisítő (*cassatorius*) jellegű, hanem érdemi (*meritorius*), és a feltételek fennállása esetén megváltoztató (*reformatorius*) volt. *Cassatorius*, azaz pusztán megsemmisítő hatáskört biztosított a bíróságnak később az 1907. évi LX. tc., amely a hatáskör-megállapítás módja tekintetében is eltért az eredeti törvénytől, mert bevezette a törvényhatóságok számára az ún. garanciális panasz intézményét, amellyel törvényes hatásköreik védelmét kérhették a kormány vagy valamely közege aktusaival (intézkedésével, határozatával, rendeletével) szemben. A *garanciális panasz* általános hatásköri definícióval rögzítette a bíróság hatáskörét.⁸

II. A Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság eljárásának alapjellemzői

A közigazgatási bíróságok eljárási szabályai a szervezeti és főleg a hatásköri kérdéshez képest kevesebb alapvető fontosságú *elvi problémát* vetnek fel, vannak kiemelt jelentőségű eljárási kérdések, ugyanakkor többségük pusztán gyakorlati, mondhatnánk: technikai jellegű.⁹ Az eljárási kérdések vázlatos áttekintése során jónéhány megoldás ismerősnek tűnik majd a hatályos Kp. szabályaihoz képest.

1. Rendkívül fontos körülmény, hogy a rendes bíróságoktól elkülönülten megszervezett Közigazgatási Bíróság működéséhez *külön közigazgatási perrend* kapcsolódott. Ez alatt értelemszerűen azoknak a szabályoknak az összességét értették, amelyek a közigazgatási jogvitáknak a bíróság elé vitelét (peresítését, peressé

⁵ MARTONYI János: *Államigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata*, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1960, 58.

⁶ MARTONYI János: *A közigazgatási bíraskodás és legújabbkori fejlődése*, Egyetemi Nyomda, Budapest, 1932, 31–32.

⁷ EGYED István: *Az alsó fokú közigazgatási bíraskodás*, Székesfőváros Házinyomdája, Budapest, 1916, 26.

⁸ „[A] közigazgatási bíróság előtti eljárásnak van helye: a miniszternek (kormánynak) vagy a miniszter (kormány) bármely közegének a törvényhatóságra sérelmes rendelete, határozata és intézkedése ellen azon az alapon, hogy azzal a miniszter (kormány) vagy a miniszternek

(kormánynak) közege a törvényhatóságnak, a törvényhatóság szerveinek vagy közegeinek törvényes hatáskörét sérti, a törvényhatósággal szemben valamely hatósági jogot törvényellenesen gyakorol, törvényt vagy más törvényes szabályt sért.” 1907. évi LX. tc. 1. §. A törvény 2. §-a példalózó jelleggel felsorolt három tényállást, mint kiemelt kérdést, de az még nem tette a hatáskört taxatív meghatározottá. Ugyanez a garanciális panaszjog kiterjedt a székesfővárosra is. Vö. 1930. évi XVIII. tc. 98. §. Ugyancsak cassatorius hatáskört állapított meg a Magyar Tudományos Akadémia állami támogatásáról szóló 1923. évi I. tc. és az 1931. évi XXIII. tc. is.

⁹ MARTONYI [1932] *i.m.* 51., 52.

tételét), a közigazgatási per folyamatát, a bíróságnak és a perbeli személyeknek a cselekményeit, e cselekmények hatályát és jogkövetkezményeit megállapították.¹⁰ A közigazgatási per tárgya mindig *közigazgatási jogi vita* volt. Az, hogy ez a vita mindig a körül forgott, hogy a hatóság határozata vagy intézkedése sérelmet okozott-e az érintett jogalanyak és a beperelt fél mindig valamely közigazgatási hatóság volt, a polgári jogvitákra szabott polgári perrend egyes elemeinek elvetéséhez vezetett. Mai viszonyainkhoz képest rendkívül jelentős eltérés, hogy a közigazgatási bíróság létesítésekor és fennállása alatt végig hiányoztak az egységes közigazgatási hatósági eljárási szabályok. Mindez a közigazgatási per jog részletesebb szabályozását igényelte, így egy különleges, *vegyes perrend* alakult ki, amelyben a polgári és a büntető perrenddel egyaránt rokon, de sajátos, egyéni vonások is jelen voltak, a polgári perrend jellemzőinek túlsúlya mellett.¹¹

A közigazgatási per mindig a közérdek és alanyi jogok, jogos érdekek összeütközéséből, valamely ügyfél fellépése folytán jött létre. A perben rendszerint magánfél a hatósággal (illetőleg az államhatalommal) állt perbeli viszonyban. Ritkán, de előfordult, hogy a Közigazgatási Bírósághoz utalt magánjogi viszonyból felmerült ügyben való eljárás miatt két magánfél került egymással szembe a közigazgatási perben (pl. az ún. a házicseléd-ügyek). Perben állhatott természetesen két hatóság is egymással.

A közigazgatási per, mint minden per, jogvédelmi eszköz, hangsúlyozta Boér Elek, egyben bírói módszer valamely jogvita eldöntéséhez. Az elkülönült vagy sajátos jegyeket felvonultató perrend alapvető oka az volt és most is az, amit Boér így fogalmaz meg: „[M]aga az egész per és különösen a perbeli cselekvények csak akkor nyújthatnak lehetőséget a jogvita objektív eldöntésére, ha az alapul szolgáló jogok természetét, jellemző vonásait híven feltüntetik, beleviszik a perbe, és a bírót a jogigazság objektív felismerésének lehetőségéhez eljuttatják.”¹²

2. A bíróság *egyfokú eljárásban* járt el, eljárása hivatalból nem volt megindítható, mindig a sérelmet szenvedett fél kezdeményezésére indult. A törvényben szabályozott, a per megindítására szolgáló, igénybe vehető jogorvoslat elnevezése *nem kereset, hanem „panasz”* volt, két formája létezett: magánpanasz és hatósági panasz.¹³

A panasz benyújtásának alapját valamely közigazgatási hatóság határozata vagy intézkedése által megsértett jog képezte. Nem volt tehát

értelemszerűen elegendő, ha a jog önmagában „vítás” volt, a jogvitát a sérelem alapozhatta meg. *Magánpanasszal* (mai kifejezéssel: „közigazgatási keresettel”) az összes jogszerző felek élhettek, amennyiben a hatóság által okozott sérelemben érdekeltnek voltak. Ha több érdekelt közül csak az egyik élt panasszal, az általában nem hatott ki a többi érdekelt társára, hanem a közigazgatási véghatározat (az ügydöntő befejező határozat) ezekkel szemben jogerőre emelkedett. Kivételt képezett ez alól az, ha a kérdés valamennyi érdekeltre nézve csak egységesen volt eldönthető. Magánpanasz jog- és érdeksérelem orvoslására, illetve mind a magánérdek, mind a közérdek védelmére emelhető volt.¹⁴ Érdekessége volt a perrendnek az úgynevezett „*hatósági panasz*” intézménye, amely a magánpanasznál szűkebb körű volt, ugyanis csak az önkormányzati testületek határozatai ellen, és csupán a hatáskör és az állami *kincstári érdek megóvása* érdekében volt emelhető.

A közigazgatási bíraskodás különleges, összetett jellege miatt a *tárgyalási elven kívül a nyomozati elv* is komoly jelentőséget kapott. A perhez fűződő közérdekből kifolyólag a közigazgatási bíróság, mint a közigazgatási per „főszemélye” jogosult volt az általa érdekeltnek tekintett személyeket (olyanokat is, akik a pert megelőző közigazgatási eljárásban nem vettek részt) a közigazgatási *perbe bevonni*. A bíróság a per közjogi jellegéből következően a per anyagát hivatalból jogosult volt „nyomozni”, azaz maga intézkedhetett a *tényállás kiegészítése*, bizonyítékok beszerzése, a már megtörtént *bizonyítás kiegészítése* felől. Ennek érdekében nemcsak a tanúkat és a szakértőt, hanem a feleket is jogosult volt (rendbírság terhe alatt) személyes *megjelenésre kötelezni*. Nem volt tehát kötve e tekintetben a felek indítványaihoz, és a polgári perrendtől eltérően *nem a bizonyítási teher* elméletére épített, miszerint, aki kellőképpen nem tud, vagy nem akar bizonyítani, az az anyagi jog szerint fennálló jogától eszik. A *tényállás és a jogi helyzet tehát hivatalból volt tisztázandó*, azt az eljárás nem tette függővé a felek bizonyítási készségétől, illetve nem szolgáltatta ki bizonyítási eszközeik tökéletlenségének.¹⁵ Ezen túlmenően, a közigazgatási per nem egyszerűen a megelőző közigazgatási eljárás folytatása volt, hanem annak egyfajta *újrakezdése*, hiszen mind a panaszírat, mind a hatóság („alperes”) védekezése, mind az esetleges további bepanaszolt által készített védírat (az érdemi ellenkérelmet a mai per jog is így nevezi) teljesen új ténybeli alapokra volt fektethető.¹⁶ A bíróság eljárásának, a közigazgatási pernek a fent röviden

¹⁰ KMETY Károly: *A magyar közigazgatási jog kézikönyve*, Politzer, Budapest, 1907, 220.

¹¹ BOÉR Elek: *Magyar közigazgatási jog. Általános rész*, Stief Jenő és Társa, Kolozsvár, 1908, 136.; VÖRÖS Ernő–LENGYEL József: *A közigazgatási bírósági törvény magyarázata, a Közigazgatási Bíróság újabb anyagi jogi, hatásköri és eljárási joggyakorlata általános közigazgatási, adó és illetékügyekben*. 1–2. kötet. Budapest, szerzői kiadás, 1935, 1115. MARTONYI [1932]: *i.m.* 51.

¹² BOÉR Elek: *A közigazgatási bíraskodás (Tanulmányok a közigazgatási jog köréből)*, Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1907, In: *Államtudományi klasszikusok* (sorozatszerk.: Patyi András–Trócsányi László), Dialóg Campus,

Budapest, 2017, 219. A közigazgatási perrend menetének, szabályainak ismertetésére lásd a kötet 214–303. oldalait.

¹³ Az elnevezésen túl azonban nem volt lényeges eltérés a polgári perrend „keresete” és a közigazgatási „panasz” között, az valódi közigazgatási keresetként funkcionált. Az 1896. évi tc. tételes szabálya miatt azonban én is panasznak fogom titulálni. Vö. MARTONYI [1932] *i.m.* 52.

¹⁴ VÖRÖS–LENGYEL *i.m.* 1119.

¹⁵ ÉGYED *i.m.* 24.

¹⁶ 1896. évi tc. 91. §-a: „A panaszíratban az ügyre vonatkozó olyan ténykörülmenyt és bizonyítékot is fel lehet hozni, mely az előzetes közigazgatási eljárás során fenn nem forgott.” Ebből kitűnik, hogy

leírt jellemzőkkel bíró szabályozása ezért azt egyszerű felülvizsgálati vagy semmitő fórumból valódi *fellebbviteli* fórummá tette.¹⁷ Ezen a fellebbviteli jellegén csak erősített, hogy döntési jogköre (hatásköre) túlnyomórésztben megváltoztató (*revizionális*, azaz *reformatorius*) volt, és csak kisebb részben volt megsemmisítő (*cassatorius*).

3. A bíróság eljárása során az akkori büntető és polgári perrenddel egyező módon a bizonyítékokat *szabadon mérlegelhetette*, aminek ellensúlyozására szolgált ugyanakkor az *indokolási kötelezettség*, amely az idéző végzésen kívül minden határozatára kiterjedt, és természeténél fogva azt szolgálta, hogy a bíróságot az ítéletében megnyilvánuló meggyőződésére vezető okok a felek számára is felismerhetők legyenek, és követhető legyen az összes perbeli adat számbavétele.¹⁸ Az eljárás egyébként a felek kétoldalú meghallgatásának elvére épült. A jogaiban sértett fél által benyújtott panasziratot a határozatot hozó hatóságon kívül (amennyiben volt ilyen) közölni kellett a további bepanaszolt féllel, aki erre (a már említettek szerint) új tényeket is tartalmazó *védíratot* nyújthatott be. Ezt kölcsönösen további periratok (előterjesztések) követhették, amelyek száma nem volt korlátozott. A tárgyalás megkezdése után a panasz visszavonásának vagy egyezségkötésnek csak a bíróság engedélyével volt helye. Ez alapvetően ellentmondott a polgári per természetének, ahol a per urai a felek voltak, akik a per tárgyról rendelkezhettek (részben vagy egészben lemondhattak). A közjogi per tárgya a közigazgatási bíráskodás történeti modelljében nem függhetett csak a felperes rendelkezésétől.¹⁹

A bíróság eljárása bizonyos kivételektől eltekintve *nyilvános és írásbeli* volt. Az előterjesztések benyújtásának a tárgyalásig fennállt korlátlan joga azt hivatott ellensúlyozni, hogy a tárgyaláson a feleknek nem volt módjuk a panasziratban le nem írt (időközben „eszükbe jutott”) érveket, kifogásokat előszóban előadni. Szóbeli és közvetlen tárgyalás tartását a bíróság hivatalból, illetve a panaszosnak, a bepanaszolt félnek a kifejezett kérelmére rendelhette el,²⁰ amelyre a Közigazgatási Osztály ötvenéves működése során mindössze nyolcszor került sor, legutoljára 1912-ben. Más volt a helyzet a bíróság hatáskörébe később bekerült országgyűlési *képviselő-választások* feletti ítélkezéskor, amely a törvény különös szabálya folytán szóbeli és közvetlen eljárásra épült.²¹

ez a jog csak a panaszirat benyújtásakor illette meg a panaszost, később, a panasz-jogorvoslati határidőn túl benyújtott más iratában vagy a szóban előterjesztett panaszban nem tehetette ezt meg.

¹⁷ WLASSICS Gyula: *Reformjavaslat a közigazgatási bíráskodásról*, Jogállam, 1912/1–2, 37.

¹⁸ VÖRÖS–LENGYEL *i.m.* 1233.

¹⁹ EGYED *i.m.* 24.

²⁰ Lásd 1896. évi tc. 127. §.

²¹ PÁKEY Lajos: *A Közigazgatási Bíróság előtti eljárásról*, In: Magyar Közigazgatási Bíróság ötven éve (1897–1947) (szerk.: Csorba János), Magyar Közigazgatási Bíróság, Budapest, 1947, 55–56.

²² „Magánpanasz esetében az eljárás közigazgatási hatóság, ha a panaszt a közigazgatási hatóságok hatáskörébe tartozónak vélt, vagy az állami (kincstári) közérdekbe ütközőnek találja: köteles a felterjesztésben vagy átiratban (100. §) a bírósági

Sajátos magyar jellemzője volt a rendszernek a hatásköri kifogás intézménye.²²

III. A panasz benyújtása és annak visszautasítása

Az eljárást kezdő panaszirat benyújtásának *határidejét* az 1896. évi tc. eredeti szabályai és a közigazgatás rendezéséről szóló 1929. évi XXX. tc. szabályai egyaránt a sérelmes (tegyük hozzá: és a bíróság előtt megtámadható) határozatnak a kézbesítése vagy kihirdetése napját követő 15 napban határozták meg. Ez, a mai keresetindítási határidő mindössze felét kitevő mérték akkor megfelelt az általános jogorvoslati határidőknek.²³

1. Az eredeti szabályok szerint a panasziratot annál a *közigazgatási hatóságnál* kellett előterjeszteni, amelynek intézkedése vagy határozata ellen az irányult. Az 1896. évi tc. egyébként hatásköri szabályaiban általában meghatározta, hogy milyen hatóságnak, milyen tárgyban, mely fokon hozott határozata panaszolható be a bíróságnál.²⁴ De az eredeti szabályok megengedték, hogy a fél a keresetet (panaszt) magánál a *bíróságnál* nyújtsa be (1896. évi tc. 93. §-a). A késve benyújtott panaszt érdemi tárgyalás nélkül hozott, de indokolt határozattal vissza kellett utasítani, ez a visszautasítási jog megillette az eljárás közigazgatási hatóságát is, azaz az 1896. évi tc. eredeti rendelkezései is lehetőséget adtak magának a panaszolt (keresettel perbe hívott) közigazgatási hatóságnak arra, hogy maga döntsön a panasz elkészítése és így megengedettsége felől, azaz saját döntésén múlhatott adott esetben az, hogy ellene megindul-e a bírósági eljárás avagy nem. Mindez vonatkozott a vétlen mulasztásra is, tehát arra az esetre, amikor a fél azt hitte, hogy megfelelő helyen terjesztette elő kellő időben a panaszát. Mire azonban a megfelelő szervhez érkezett áttétel útján, a panasz benyújtására nyitva álló határidő elenyészett, a panasz elkészítéskor bizonyult. Ezen a visszás jogállapoton kívánt a bíróság javítani az 1900. évben kelt V. számú *döntvényével*, amelyben kimondta, hogy a kellő időben, de rossz helyre benyújtott (és így a bírósághoz érkező már elkészített) panasz csak akkor utasítható vissza érdemi tárgyalás nélkül, ha a benyújtás nem az ügyben valamelyik fokon eljárni hivatott valamelyik szervnél vagy bíróságnál történt.²⁵

2. Az 1929–30-as átfogó közigazgatási (és ezen belül eljárási) reform idején született szabályozás

hatáskör ellen kifogást emelni, illetőleg a fenforgó állami (kincstári) közérdeket megjelölni, s erről a középfoku közigazgatási hatóság az illető ministerhez egyidejűleg jelentést tenni. A minister a közigazgatási hatóságok hatáskörének és az állami (kincstári) közérdeknek védelmére tárgyalás előtt a bírósághoz írásbeli nyilatkozatot intézhet, illetőleg a szóbeli tárgyalásra megbízottat küldhet.” Lásd Tc. 101. §.

²³ MARTONYI [1932] *i.m.* 54.

²⁴ Uo. 56.

²⁵ PÁKEY *i.m.* 51.; MARTONYI János: *A közigazgatás reformja és a közigazgatási bíróságok*, In: Dolgozatok a közigazgatási reform köréből, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda, Budapest, 1940. Hasonló megoldásra jutott a Kúria: „Ha a felperes a keresetlevelet nem megfelelő helyen nyújtotta be, és a keresetindítási határidőben a

(melynek egy része belügyminiszteri rendeletben jelent meg) szerint a jogorvoslati kérelmeket (és így a panaszt is) az *első fokon eljáró* hatóságnál kellett előterjeszteni. A nem jó helyen (nem a megfelelő első fokú szervnél) előterjesztett jogorvoslati kérelmet ez a szerv az illetékes hatósághoz köteles volt továbbítani. Ennek a továbbításnak a késedelme – a mai szabályozáshoz hasonlóan – a *fél terhére* esett (a fél veszélyére történt a továbbítás). Ennél komolyabban érintette az ügyféli jogokat, hogy az elsőfokú *hatóság volt jogosult dönteni* nemcsak a határidőn túl előterjesztett panasz visszautasításáról, hanem egyáltalán a *jogorvoslat megengedtségéről*. A meg nem engedett jogorvoslatot *végzéssel* vissza kellett utasítania. A meg nem engedett jogorvoslatokat viszont rendelet sorolta fel. Ilyenek voltak: 1. amely nem az érdekelt féltől vagy a jogorvoslat igénybevételére nem jogosított hatóságtól ered; 2. amelynek igénybevételét valamely jogszabály kifejezetten tiltja; 3. amelyet nem véghatározat, hanem közbeeső határozat ellen kívánnak igénybe venni; 4. amelyet jogerős határozat ellen kívánnak igénybe venni, kivéve az újrafelvételi kérelmet.²⁶ Önmagában az a körülmény, hogy a bírósági eljárás megengedtsége, a kereset elkésztésége felől a közigazgatási szerv volt jogosult határozni, összeférhetetlen volt a bíróság szerepével, a közigazgatási jogvédelem elvével és eszméjével. Az, hogy a közigazgatás által alkotott jogforrás határozta meg a „meg nem engedtség” eseteit, az alkotmányosság minimális követelményeit még akkor sem elégítette ki, ha e jogukkal a közigazgatási hatóságok a bíróság hatáskörébe tartozó ügyekben csekély számban éltek.²⁷

Eredetileg a jogorvoslat meg nem engedtsége tárgyában hozott közigazgatási végzést a korábbi szabályok szerint még a bíróság elé lehetett vinni, *felfolyamodás* útján. Az 1929-ben megalkotott szabályok már ezt sem engedték meg (a felfolyamodás tárgyában is a közigazgatási hatóság döntött). Ha az igazolási kérelem intézésének hasonló szabályozását ehhez még ideillesztjük, akkor nyilvánvaló volt, hogy a panaszirat (a „kereset”) érdemi vizsgálat alá vételének kérdésében nem a bíróság döntött 1930-tól, azt törvényi és rendeleti szabályok korlátozták. Ugyanezek a szabályok lehetővé tették, hogy azok a hatóságok, amelyeknek sérelmesnek tartott végleges határozatai ellen a félnek panaszjoga volt, megakadályozzák azt, hogy a panaszirat a bíróság elé kerüljön.²⁸

IV. Az ítélet joghatása

1. A bíróság tehát főszabályként az ügy érdemi és végérvényes elbírálására (kivételes esetben a panaszolt aktus megsemmisítésére) rendelkező hatáskörrel. Döntése azonban *csak az adott ügyben kötelezte* az eljáró hatóságot. Szigorúan vett *inter partes* hatása miatt a közigazgatási szerv által a

későbbiekben lefolytatott ügyekre nem terjedt ki a hatálya. Az *ítélet nem* a közigazgatási szervet, mint olyat *marasztalta*, hanem csak arra kötelezte, hogy az adott ügyben hozott határozatát „elejtse”.²⁹ A korabeli perrend ugyanakkor nem rendelkezett kifejezetten a Bíróságnak a fél kérelméhez kötöttségéről (*nec eat ultra petitum*), abban a bíróság joggyakorlata sem volt egységes, eltérő típusú ügyekben eltérően foglalt állást.³⁰

2. Mivel a bíróság egyetlen fokon ítélezett, határozata ellen nem volt helye rendes jogorvoslatnak. Rendkívüli jogorvoslatként ismerte az 1896. évi tc. az *újrafelvételi* panaszt, amely jogkérdésekre egyáltalán nem terjedt ki. Benyújtását csak olyan, a kérdés érdemében döntő jelentőséggel bíró *új bizonyíték* alapozhatta meg, amelyet a fél az eljárásban önhibáján kívül nem nyújtott be. Ezt a panaszt a bíróságnál lehetett benyújtani, kötelező ügyvédi képviselő mellett, a határozat közlése után legfeljebb egy évvel és csak egyszer. A bíróság ilyenkor az újrafelvételi panasz ügyében (az újrafelvétel tárgyában) döntött először előkérdésként, és ha azt elfogadta, az ügyet újra tárgyalta. Ha nem, az újrafelvételt megtagadta. Az újrafelvétel fontos feltétele volt tehát a bizonyíték önhibán kívüli okból való fel nem használása, nem volt tehát elegendő az, hogy a tényállást az alaphatározat meghozatala előtt nem jól állapították meg (amire általános eljárási szabályok hiányában elég komoly esély volt). Szintén e jogorvoslat szűk körű érvényesüléséhez vezetett az, hogy a hatóság ilyen panaszt nem nyújthatott be. Nem terjeszthetett elő ilyen panaszt a pernyertes fél vagy aki az alapeljárásban nem volt peres fél, még akkor sem, ha az ügyben érdekelt volt is.³¹ Az újrafelvétel rendkívüli jogorvoslati jellegét erősítette az is, hogy benyújtása a meghozott alaphatározat végrehajtását nem gátolta. Sikeres elbírálása esetén azonban az alaphatározat megváltoztatását eredményezhette, feloldotta tehát annak jogerejét, azaz egyfajta „önfelülvizsgálat” jellege is volt.

3. Önálló alkotmánybíróság hiányában fontos kérdés, hogy mennyiben gyakorolt a végrehajtó hatalom *rendeletei* felett ellenőrzést a bíróság, hiszen ilyen típusú, rendeleti normák alkotmányossága vagy alkotmányos megengedtsége feletti hatáskör alkotmánybírósági jellegű kölcsönözhető a Közigazgatási Bíróságnak. A hatáskörnek a garanciális panasz bevezetésekor történt kibővítése nemcsak vegyes jellegűvé tette a hatásköri palettát, hanem kifejezetten oda utalta a végrehajtó hatalom rendeletei feletti bíraskodást, de *nem absztrakt normakontroll*, hanem konkrét, egyedi felülvizsgálat formájában. Ez azonban csak ebben a speciális, a helyi önkormányzatokat érintő hatáskörében érvényesült, és csak az önkormányzati jogok védelme érdekében, az önkormányzatot érintő, kormányzati szintű rendelet tekintetében. Általános hatáskörében a bíróság a minisztertanácsi vagy miniszteri rendeletet nem vizsgálhatta felül

keresetlélvél a vitatott cselekményt megvalósító közigazgatási szervhez, többfokú közigazgatási eljárásban hozott cselekmény esetén az elsőfokon eljáró közigazgatási szervhez nem érkezett meg, a keresetlevelet – elkésztés okán – a Kp. 48. § (1) bekezdés i) pontja alapján kell visszautasítani. (A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.003/2022/9. jogegységi hatályú határozata)

²⁶ 41/1930. B. M. eln. rend. 33. §. In: VÖRÖS–LENGYEL *i.m.* 1140.

²⁷ PÁKEY *i.m.* 51–52.

²⁸ Uo. 53.

²⁹ MARTONYI [1932] *i.m.* 61.

³⁰ VÖRÖS–LENGYEL *i.m.* 1230.

³¹ Uo. 1238.

általános érvénnyel. Mindössze arra volt joga, hogy az ügy eldöntése során *előkérdésként* megvizsgálja az alapul fekvő rendelet törvényességét. Tehát korlátozott és indirekt volt ez a fajta felülvizsgálati joga, amely egyébként a bírói hatalom gyakorlásáról szóló 1869. évi IV. tc. 19. §-án alapult. Eszerint: „A bíró a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek s a törvényerejű szokás szerint tartozik eljárni és ítélni. A rendesen kihirdetett törvények érvényét kétségbe nem veheti, de a rendeletek törvényessége felett egyes jogesetekben a bíró ítélt.”

A bíróság mindig is meglévő *alkotmányvédelmi* jellege, funkciója a második világháború utáni években kapott jelentős hangsúlyt. Olyannyira, hogy a háború utáni első (egyben fennállásának utolsó) elnöke, Csorba János elnöki székfoglalójának a címét is ez adta.³² A közigazgatási bíráskodás intézményének alkotmányos szerepe *mindig kötődött* az alkotmánybiztosítékok, vagyis az olyan garanciális intézkedések és szabályok kérdéséhez, amelyek a történelmi alkotmány fennmaradását biztosítják, illetve megszegését, törvénytelen megváltoztatását megakadályozzák.³³ A közigazgatási bíráskodás alkotmánybiztosítéki szerepe először a két háború közötti időszakban kapott hangsúlyt. A kor vezető közjogásza, Tomcsányi szerint ez az intézmény „döntő szereppel bír korunk alkotmányos államában. A közigazgatási bíráskodás napjaink jogállamának egyik legerősebb bástyája, sőt talán éppen a legnagyobb hatású alkotmánybiztosíték is.”³⁴ A közigazgatási bíróság azonban a modern értelemben soha *nem működött alkotmánybírásként*. Elsődleges feladata ugyanis nem a jogrendszer legalitásának fenntartására, a jogrendszer saját magára vonatkozó normái tényleges érvényesülésének biztosítására irányult. A közigazgatási bíróság *normák érvényességének* kifejezett elbírálására kizárólag a törvényhatóságok önkormányzati jogaival összefüggésben kapott felhatalmazást, és azt is csak kormány- és miniszteri rendeletekre. Ez a hatásköre azonban célját és eredményét tekintve *nem normakontroll* volt, hanem az adott, a garanciális panaszt benyújtó konkrét helyi önkormányzat (törvényhatóság) önkormányzati jogait védelmezte a kormány (és szervei) azokat sértő aktusai ellen, az aktusok formájától függetlenül (határozat, intézkedés, rendelet).

4. A bíróság közjogi, alkotmányvédő szerepét egyrészt „klasszikus” közigazgatási bírósági hatásköre teremtette meg. Önmagában alkotmányos szintű jelentősége volt a közigazgatásban a bírói jogvédelemnek. Maga az *intézményesen biztosított bírói jogvédelem* a közigazgatásnak a jog alá rendelésében, a joguralom megteremtésében még

töredékes hatáskörével együtt is alapvető szerepet játszott. Miként azt Boér Elek megfogalmazta: „A közigazgatási bíráskodás lehetővé teszi a jog uralmának a közigazgatás egész vonalán való biztosítását [...] ezért képezi a közigazgatás törvényességének legfőbb és alkotmányos államban nem nélkülözhető intézményes garanciáját.”³⁵

Martonyi János szavaival: „Korunk alkotmányos állama [...] a bírói jogvédelmet az állami szervek cselekményeivel szemben is elismerte. Az ezen princípium előtti meghódolás adja a jogállam fogalmának lényegét.”³⁶

Ennek jelentőségét a *mai alkotmányos* jogállami alapértelmezések mutatják jól. A magyar Alkotmánybíróság által a jogállam-fogalomból levezetett és a kezdetektől fogva következetesen alkalmazott értelmezés lényege szerint közigazgatási szervek tevékenységével kapcsolatosan a jogállamiság elvéből fakad a közigazgatás törvény alá rendeltségének követelménye, vagyis az, hogy a társadalmi viszonyokba közhatalom birtokában beavatkozó közigazgatási szervek a jog által meghatározott szervezeti keretek között, a jog által szabályozott eljárási rendben, az anyagi jog által megállapított keretek között hozzák meg döntéseiket. Az Alkotmánybíróság igen sokszor nyomatékosan tette, hogy a *közigazgatás törvény alá rendeltségét jogállami követelménynek* tekinti, amelyet a közigazgatási határozatok törvényességi ellenőrzése folytán a bíróságoknak kell biztosítaniuk.³⁷

³² CSORBA János: *A közigazgatási bíróság, mint alkotmányvédő bíróság*. Elnöki székfoglaló (Elmondta 1945. június hó 18. napján a Közigazgatási Bíróságnak a Képviselőház üléséremében tartott teljes ülésén.), Officina Nyomda, Budapest, 1945.

³³ STIPTA István: *A történelmi alkotmány és a közigazgatási bíráskodás*, FORVM Acta Juridica et Politica, 2018/1, 305–330., 314.

³⁴ TOMCSÁNYI Móric: *Magyarország közjoga*, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, Budapest, 1932, 529.

³⁵ BOÉR [1907] *i.m.* 79.

³⁶ MARTONYI [1932] *i.m.* 10.

³⁷ Az Alkotmány időszakában kiadott határozatok közül kiemelendő az „eredeti”, a tételt először megfogalmazó 56/1991. (XI. 8.) AB határozat, ABH 1991, 454., 456.; a legfontosabb megerősítő döntések közül az 1999. (IV. 21.) AB határozat, ABK 1999, április 107., 109. és a 2/2000. (II. 25.) AB határozat, ABH 2000, 25, 28. Az Alaptörvény hatálybalépése utáni lényegesebb döntésekre lásd: 24/2015. (VII. 7.) AB határozat, Indokolás [19], [20]; 30/2017. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [85], 38/2012. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [72], 14/2018. (IX. 27.) AB határozat, [23]–[24].

Stipta István*
A pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló
1883. évi XLIII. tc.

A pénzügyi törvénykezést létesítő első magyar törvény a dualizmusra jellemző organikus jogfelfogás és törvényalkotási gyakorlat terméke volt, amely egy új jogintézményt a régi szabályrendbe ágyazva hozott létre, és nem tulajdonított kitérített szerepet az alkotmány alapját képező államjogi értékrendnek sem. A fontos törvényt a Tisza Kálmán által meghonosított junktim-kényszer jegyében alkották, meghozatalát más (hasonló tárgyú) törvények egyidejű életbeléptetésétől tették függővé. Ez a törvényalkotási módszer is hozzájárult a halogató jogalkotáshoz, mert hivatkozási alapot teremtett a szabályozást igénylő kérdések következő törvényhozási ciklus elé vitelére. Ennek következményeit tapasztalhatjuk a hazai pénzügyi közigazgatási bíráskodásra vonatkozó jogalkotásban és jogalkalmazásban, hiszen e szabályozási tárgyat is tartalmilag elválaszthatatlan kapcsolatban állónak tekintették a közadók kezeléséről szóló, a pénzügyi közigazgatást szabályozó törvényekkel, és a szétszórt perrendtartási normákkal.¹

1. A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság jellege

A törvény 1. §-a legális definícióval határozta meg az új ítélkező fórum jellegét. „*A Budapesten felállítandó pénzügyi közigazgatási bíróság utolsó fokon és véglegesen ítél azon felebbezések felett, melyek a közigazgatási hatóságok által egyenes adó- és illetékügyekben hozott, és a fennálló törvények értelmében ezen bíróságnak ítélete alá bocsátható határozatok ellen beadatnak.*”

A „*pénzügyi közigazgatási bíróság*” jelzős szerkezet utalt a testület különbírói jellegére, ezzel is egyértelművé téve, hogy e jogvédelmi fórum szakbírói, és csupán a pénzügyi természetű jogvitákban kínál jogvédelmet. A fogalomalkotó első szakasz szövegéből következett, hogy az új jogvédelmi fórum a magyar igazságszolgáltatási rendszer keretében foglalt helyet, tehát szervezetileg a szűkebb kormányzati és közigazgatási hierarchián kívül létesült. Az „*ítél*” és a „*felebbezés*” terminus szintén jelezte a klasszikus bírói ítélkezés igényét. A törvény 11. §-a is a testület klasszikus bírói jellegét konstituálta, rögzítve, hogy a „*pénzügyi közigazgatási bíróság bírói hatalmát Ő Felsége a király nevében*” gyakorolja. Ezt az erősebb közjogi státust erősítette a 15. § is, amely szerint a pénzügyi közigazgatási bíróság (ügy, mint a rendes bírói fórumok) illetékességét hivatalból

maga állapítja meg. A törvény véglegesnek tekintette az egyfokozatú bírói felülvizsgálatot, hiszen a szöveg nem tartalmazott átmenetre, ideiglenes jellegre, tehát az általános közigazgatási bíróság megalakításának szükségességére utaló megfogalmazást.

A definiáló 1. § elvi éllel rögzítette, hogy a bíróság reformatórius jogkörű, tehát az új jogorvoslati fórum a fellebbezéssel megtámadott határozatot érdemben is módosíthatta. A szöveg szerint a bíróság az elé vitt ügyekben „*véglegesen ítél*”, tehát a döntései (noha bírói szinten első fokon születtek) jogerősek és végrehajthatók voltak. A törvény e rendelkezését a korabeli szakmai körök többsége is támogatta, hiszen a döntési jog a jogvitás ügyek állandó, gyors és garanciális szempontból is érdemi elbírálását biztosíthatta. Az „*ítél*” kifejezés a hagyományos judikatúra terminusaként szintén tükrözte azt a törvényhozói szándékot, hogy a jogvédelem bírói rendszerű, tehát a közigazgatási jogviták elbírálása a hagyományos értelemben vett igazságszolgáltatás rendszerében történik.

A bevezető rendelkezés világossá tette, hogy a bíróság kompetenciája az ún. nyilvánjogok védelmére, vagy megsértett rendjének helyrehozatalára terjed ki. A magánjog megsértése miatti eljárás – abban az esetben is, ha a jogsértés a hatóság részéről történt –, változatlanul a rendes bíróságok elé tartozott.² A törvény arra is utalt, hogy a bíróság a „*közigazgatási hatóságok*” döntéseinek kontrollját látja el, bizva abban, hogy a gyakorlat értelmezni tudja az adott kifejezést. A korabeli szakmai szóhasználat nem volt még teljesen egyértelmű a hasonló tartalmú kifejezések pontos tartalmát tekintve. A törvényszöveg tartalmának feltárása, továbbá a szervezeti illetékesség kérdésében való állásfoglalás az új bíróságra hárult.³ A törvény nem határozta meg a közigazgatási bíráskodás fogalmát és tartalmi elemeit. Az 1. § lényegében egy eljárásjogi alaptételből, a közigazgatási határozatok (törvény által meghatározott körben történő) perelhetőségéből indult ki. A normaszöveg nem utalt az új jogintézmény céljára, alkotmányos jellegére, nem adott elvi iránymutatást, a gyakorlat számára használható támpontot a célzott jogvédelem materiális tartalmáról. Ez a szabályozási mód eltért a kontinentális gyakorlattól, és az angol normaszervezési megoldást követte. A törvényalkotás technikáját tekintve a jogalkotók a dualizmus-kori jogképzési rutint követték, tehát a meglévő, a rokon tárgyú szabályozást vették alapul és ennek kibővítésére törekedtek. Ebből következik, hogy e törvény tartalma is csupán a meghozatalakor hatályos normák rendszerében értelmezhető, a megalkotását irányító törvényhozói akarat is csak az akkor hatályos pénzügyi tárgyú törvényekkel

* A szerző az MTA doktora, professor emeritus, Károli Gáspár Református Egyetem. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza és az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ Vö. STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíróság létrejötte és tevékenysége (1884–1896)*, MTA doktori értekezés, Budapest, 2018, 69–96. Uő: *A pénzügyi közigazgatási bíróság tevékenysége (1884–1896)*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 11–41. A jelen tanulmány a két közlemény vonatkozó részeinek összegzése.

² A bíróság ezt az elvet számos elvi határozatában rögzítette. Vö. *A M. Kir. Pénzügyi Közigazgatási Bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai 1887. évről* (összeáll.: Soóváry Ferencz), M. Kir. Pénzügyministerium, Budapest, 1888, 35.

³ *A M. Kir. Pénzügyi Közigazgatási Bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai 1884. évről* (összeáll.: Vöröss Sándor), M. Kir. Pénzügyministerium, Budapest, 1885, 14–15.

egybevetve követhető nyomon. A gyakorlati alkalmazást is nehezítette, hogy a 31 §-ból álló norma kilenc további törvényre hivatkozott, utaló szabályai érintették a korabeli magyar jogélet minden fontos területét, megnehezítve ezzel a gyakorlati végrehajtást és a judikatúra utólagos történeti-dogmatikai értékelését egyaránt.

2.A bíróság szervezete és a bírák jogállása

Az önálló pénzügyi közigazgatási bíróság megszervezésének és hatékonyságának kulcskérdése a megalkotott testület összetétele volt. A magyar szabályozás unikális jellege főként annak kettős (hivatásos bírákból és speciális pénzügyi szakemberekből képződő) személyi összetételében rejlett. Ez a megoldás nem volt teljesen ismeretlen a polgári kori magyar ítélkezésben, hiszen a négy évvel korábban megalakított, a kereskedelmi és váltóügyi viták eldöntésére létrehozott ítélő bíróságok hasonló összetételben működtek. Az 1871. évi XXXI. tc. 9. §-a szerint a budapesti kereskedelmi- és váltótörvényszék elnökből, hat rendes bíróból és tíz, a pesti kereskedelmi és iparkamara által választandó kereskedői ülnökből állt.

A törvény végleges szövege [2. § (5) bekezdés] szerint „Az alkalmazandó ítélőbírák létszámát a szükség mérvéhez képest egyelőre a minisztertanács állapítja meg, a pénzügyminiszter pedig a bírói létszámnak törvényhozási megállapítása iránt a jelen törvény hatályba léptétől számított két év elteltével fog előterjesztést tenni.” A bírák létszámának megállapítása összefüggött a várható ügyszámokkal. Ebben a tekintetben az előterjesztő is nehéz helyzetben volt, hiszen legfeljebb azokból az adatokból indulhatott ki, amelyek minisztériumában a korábban miniszteri hatáskörben véglegesen eldöntött ügyek számára rendelkezésére álltak. Az átmeneti két évre azért is szükség volt, mert azt a hatást sem lehetett felmérni, amely az adózókat a független fórum megalakulása után a kérelmek beadására ösztönözte. A bírák létszámát 1886-tól kilencre emelték, 1888-tól további három táblabírói javadalmazású ítélőbíró alkalmaztak.

A törvény 3. §-ának első mondata szerint „Az elnököt és ítélőbírákat a pénzügyminiszter előterjesztésére és ellenjegyzése mellett Ő Felsége a király nevezi ki.” Az igazságügyi bizottság – hivatkozva arra, hogy a pénzügyi közigazgatási bíróság igazságügyi feladatokat lát el – javasolta, hogy a bíróság elnökét és bíráit a pénzügyminiszter „az igazságügyminiszterrel egyetértő” előterjesztésére nevezzék ki. A felvetés jogi értelemben, és elvi szempontból indokolt volt, hiszen az ítélő bírák ebben a sajátos ügyszakban is

igazságszolgáltatási feladatot láttak el. A módosítást az állandó pénzügyi bizottság nem támogatta, arra hivatkozva, a „kinevezések megállapítása” a minisztertanácsban történik, és itt álláspontját bármelyik miniszter érvényesítheti. A testület hivatkozott a felelősség elvére is, kívánatosnak tartva, hogy a törvényhozás előtt egyedül a végrehajtó miniszter legyen felelős.⁴

A bírák kinevezésére vonatkozó együttes miniszteri előterjesztésnek komoly közjogi akadály is volt. A horvát-magyar kiegyezés szerint a magyar pénzügyminiszter közös volt, az igazságügyet azonban horvát autonóm ügynek, önálló belső önkormányzattal rendelkező végrehajtási ágazatnak tekintették. Amikor a közel kétfélmillió horvát lakos nevében Vuchetich István egy horvát bírót kért,⁵ a pénzügyminiszter azt válaszolta, hogy (az előterjesztést tárgyaló) minisztertanácsban bármelyik miniszter érvényesítheti álláspontját. A miniszteri felelősség elve ráadásul megköveteli, hogy törvényhozás előtt egyedül a végrehajtó miniszter legyen felelős. Az országgyűlés döntése nyomán a személyi javaslatokat az államháztartási érdekeket képviselő pénzügyminiszter terjesztette az uralkodó elé.⁶

A törvény szerint az ítélő bírák felét a „bírói hivatal viselésére képesített” egyének közül kellett kinevezni. A törvény az 1869. évi IV. tc. 6. és 7. §-ára hivatkozott. Eszerint – ebbe a személyi körbe tartozó – közigazgatási bíró olyan magyar állampolgár lehetett, aki a 26. évét betöltötte, feddhetetlen jellemű, nem állt csőd vagy gondnokság alatt, magyarul beszélt, továbbá meghatározott elméleti és gyakorlati képzettséggel rendelkezett. A jogi szaktudás terén további elvárás volt a köz- és váltóüggyvédi vizsga és három éves joggyakorlat. A kötelező joggyakorlatot egy évig valamelyik bíróságnál, további két évig valamely bíróságnál vagy ügyvéd mellett kellett teljesíteni. A testület másik fele „az elnökre nézve a fentebbi pontban meghatározott második minősítésnek megfelelni egyének sorából hozandók javaslatba, illetőleg nevezendők ki”. Erre a személyi körre nem volt számottevő kvalifikációs előírás, hiszen a szakirodalom vagy a gyakorlat terén kiemelkedő személyek is szóba jöhettek.

A törvény 4. §-a szerint a pénzügyi közigazgatási bíróság elnökére és bírói tagjaira kiterjedtek a bírói hatalomról szóló törvény szolgálati pragmatikára vonatkozó rendelkezései, azzal a módosítással, hogy az igazságügyi miniszternek adott hatáskör a pénzügyi közigazgatási bíróság esetében a pénzügyminisztert illette. Eszerint az alakuló közigazgatási bíróság bírása sem lehetett országgyűlési képviselő, gyakorló ügyvéd, vagy ügynök, nem viselhetett más, akár állami (polgári,

⁴ Az 1883: XLIII. tc. a pénzügyi közigazgatási bíróságról (jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátta: Moder Tibor), Budapest, 1883, 6. (Kommentár a 3. §-hoz); PATYI András: *Hatáskör és eljárás a magyar közigazgatási bíráskodás történelmi modelljében*, Magyar Közigazgatás, 2001/11, 655.

⁵ Az 1881. évi szeptember 24-re hirdetett Országgyűlés Nyomtatványai I. Képviselőházi Napló. 1883. XII. kötet [Képviselőházi vita], Budapest, 1883, 345.

⁶ MNL OL K255. 1881-1-172. számú irat; *Törvényjavaslat a pénzügyi közigazgatási bíróságról*. Az 1878. évi október 17-re hirdetett Országgyűlés Nyomtatványai. Képviselőház. Irományok, XXI. kötet, 907. sz. iromány. Pesti Könyvnyomda, Budapest, 1881. január 31. 300–305. *Törvényjavaslat a pénzügyi közigazgatási bíróságról*. Az 1881. évi szeptember 24-re hirdetett Országgyűlés Nyomtatványai. Képviselőház. Irományok, VI. kötet, 152. sz. iromány, Pesti Könyvnyomda, Budapest, 1882. február 7. [Második javaslat 1882], 224–225.; Ellenőr, 1882/69.

katonai és fizetési egyházi), törvényhatósági vagy községi valóságos vagy tiszteletbeli hivatalt vagy szolgálatot. A bíró nem lehet tanár vagy tanító, nem folytathatott kereskedést vagy ipari tevékenységet, és egyéb olyan foglalkozást, amely a bírói hivatal függetlenségével nem fért össze, vagy amely őt hivatalos kötelességei teljesítésében gátolhatta. A közigazgatási bíró sem lehetett politikai folyóirat tulajdonosa, kiadója vagy szerkesztője.

3. A törvény hatásköri rendelkezései

Az új bírói testület tárgyi mozgásterét (ma már más értelmet hordozó kifejezéssel: „illetékességét”) jelentős részben „a fennálló törvények” határozták meg. Ezek közé tartozott mindenekelőtt a községek kezeléséről szóló 1883. évi XLIV. tc., amely az állami bevételek meghatározásának, kivetésének és behajtásának első hazai kódexszerű összefoglalása volt. A pénzügyi tárgyú közigazgatási döntések elleni panaszokat viszont alapvetően a törvény által felsorolt körben lehetett beadni. A hatáskör-megállapító döntés törvényhozói óvatosságot tükrözött, hiszen így minden közigazgatási bírósági hatáskörbővítés országgyűlési döntést igényelt, és nem volt lehetőség alacsonyabb szintű szabályozással, vagy felső szintű bírósági döntéssel a felülvizsgálható közigazgatási döntések szaporítására, a hatáskör kiterjesztő értelmezésére. A második miniszteri javaslat⁷ ebben is szűkítő megoldást kínált, amikor kizárólag a „jelen törvényt” jelölte meg hatáskör-megállapító jogi normának. A kormánypártiak által is elvetett javaslat szakmailag téves volt, hiszen korábbi törvények már számos pénzügyi közigazgatási bírósági hatáskört állapítottak meg.

Az ügyek tárgyi körét tekintve a bíróság „egyenes adó- és illetékügyben” hozhatott döntéseket. A törvény szövege félreérthető volt, hiszen a jogvédelem nem terjedt ki minden illetékügyre. Az biztos, hogy a bíróság csak a közigazgatási szervek határozatait vizsgálhatta felül és azok mulasztása esetén sem járhatott el. A törvény szövegében lévő „határozat” kifejezés is pontatlannak bizonyult, hiszen a közigazgatásban (abban az időben is) csak testületek hozhattak határozatot, az egyedi szervek (változatos elnevezésű) egyedi döntéseket adhattak ki. Az is a testület klasszikus igazságszolgáltatási jellegére utalt, hogy a törvény a bíróság elé vivő aktust „felebbezés”-nek nevezte, nem pedig a korabeli közigazgatásban használt egyéb jogorvoslati formát (panaszt, semmisségi kérelmet, felfolyamodást, stb.) említett. A törvény nem határozta meg a fellebbezést beadó kérvényező jogi pozícióját. Az ítélkezési gyakorlat ebből arra következtetett, hogy jogorvoslattal a természetes és jogi személyek egyaránt élhetnek.⁸ Elvi szempontból fontos volt, hogy a bíróság jog és ténykérdésben egyaránt döntött, a fellebbezés lehetősége mindkét területre kiterjedt. Ez döntő jelentőségű volt az eljárás jellegének meghatározásakor, továbbá a közigazgatási szervek elleni jogérvényesítés szóbeli vagy írásbeli jellegéről szóló országgyűlési vita, majd döntés során.

Az elfogadott törvény nem elvi alapon és az ügycsoportok tárgyi felosztása szerint rendelkezett a bíróság hatásköréről. A törvényhozó sorra vette azon szerveket, melyeknek pénzügyigazgatási hatáskörük volt. A bíróság hatásköre az érintett szervtípusok egyes döntéseire terjedt ki. Az előterjesztő miniszter elgondolása az volt, hogy a községek kezeléséről szóló törvényjavaslatban és az illetékekről szóló 1881. évi XXXIV. tc.-ben található hatásköröket a bíróság hatásköréről szóló részben részben csupán összefoglalva, utaló szabállyal kell meghatározni. Ezért volt szükség arra, hogy a törvény hatáskört megállapító 1. § utolsó (5.) pontjában generálisan kiterjesszék a hatáskört más törvényekben rögzített vitás pénzügyi ügyekre is. A közigazgatási bíróság hatáskörét érintő miniszteri előterjesztést az országgyűlési tanácskozás során módosítani is kellett, mert a községek kezeléséről szóló törvényt korábban – az előterjesztéshez képest – jelentős módosításokkal fogadták el.

A községek kezeléséről szóló 1883. évi XLIV. tc. 8. §-a szoros összefüggésben volt a közigazgatási bírósági hatáskörrel. A törvény felsorolta, hogy mely ügyek fellebbezhetők a pénzügyminiszterhez, és melyek tartoztak a közigazgatási bírósághoz. Eszerint a pénzügyi közigazgatási bírósághoz vihetők azon közigazgatási határozatok, amelyek a tételesen meghatározott adónemek kivetésének mértékéről, az adómentességekről, az adótartozások összegének helyesbítéséről, leírásáról, visszafizetéséről valamint az adóelengedésekről döntöttek. Ennek megfelelően a pénzügyi kormányzat vezetője elvesztette végső döntési jogát az adóbehajtás körüli eljárás, az adózók elleni pénzbírság alkalmazása, a pénzbírságok beszedése révén az adókötelezetteknek okozott károk ügyében is. Az adótárgy összeírása, az adók és illetékek könyvelése, nyilvántartása, beszedése, biztosítása és behajtása alkalmával magánfeleknek jogtalanul okozott költségek vagy károk körüli jogviták eldöntésére szintén a közigazgatási bíróság kapott hatáskört. Az új bíróság döntött végül olyan vitatott kártérítési kötelezettségekről, amelyek a községi (városi) és az adófelügyelő alá rendelt állami alkalmazottakat, valamint az adófelügyelőket sújtották. A pénzügyminiszter döntött ezután is azon határozatok elleni panaszokról, melyeket az adófizetési halasztások, a községi (városi) tisztviselők elleni pénzbírságok, a községek (városok) elleni kártérítések, és az adótartozások behajthatatlanság miatti leírása tárgyában hoztak.

A pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvény 1. §-a a testület hatáskörét nem a fellebbezést elbíráló fórum, hanem a megtámadott határozatot hozó szervtípus szerint állapította meg. Az érintett hatóságok a közigazgatási bizottságok, az egyenes adó felszámolási bizottságok, és a királyi pénzügyigazgatóságok voltak. A bírói jogvédelem kiterjedt a törvényhatósági közigazgatási bizottságok olyan egyenes adó és hadmentességi díj mértékének megállapítására vonatkozó határozataira is, melyeket e testületek másodfokon hoztak. Meg lehetett fellebbezni „a fennálló törvények értelmében járó adómentességek” tárgyában hozott határozatokat. Ide tartozott az adó hibás kiszámítása,

⁷ Második javaslat 1882 i.m. 219.

⁸ A M. Kir. Pénzügyi Közigazgatási Bíróság döntvényei és elvi jelentőségű határozatai 1887.

évről (összeáll.: Soóváry Ferencz), M. Kir. Pénzügyminisztérium, Budapest, 1888, 224–225.

az adótárgy hiánya, megszűnése vagy ugyanazon adótárgy többszörös megadóztatása, valamint elévülés esetében az adótartozás helyesbítése vagy leírása tárgykörében hozott felülvizsgálati jog. Teleszky István javaslatára az illetéktelenül felvett adótartozások visszafizetéséről szóló döntés is ebbe a körbe került, így összhang alakult ki a közzadók kezeléséről szóló törvény vonatkozó rendelkezése és a közigazgatási bíróság hatásköre között. Az adótartozás törlésének telekkönyvi regisztrációjával összefüggő, az állampolgári jogvédelmet kibővítő hatásköri javaslatot a főrendiház fogalmazta meg.⁹ A pénzügyi közigazgatási bíróság hozhatott jogerős döntést az elemi csapások által okozott károk miatt az adókezelési törvény értelmében járó adóelengedések, és az adózókat terhelő pénzbírságok ügyeiben is. Gyakori kifogás érte a közigazgatási hatóságok zálogolási és árverési gyakorlatát, ezért bíróság előtt lehetett jogorvoslatot kérni a közzadók és illetékek behajtásával megbízott törvényhatósági, községi (városi), vagy állami szervek ilyen tárgyú döntései ellen is. Szemléleti áttérésnek tekinthető, hogy az adóalanyok „*az állami törvényhatósági vagy községi (városi) közegek ellen az adókötelezettek és az adótárgyak összeírása, az adók és illetékek könyvelése, nyilvántartása, beszedése, biztosítása és behajtása alkalmával jogtalanul okozott költségek vagy károk megtérítése fejében a károsított feleket illető pénzbírságok iránt*” bírósághoz fordulhattak. Bíróság előtt lehetett támadni a közigazgatási bizottságok olyan másodfokú döntéseit is, melyeket azok a községi (városi) és állami tisztviselők ellen a közzadók kezeléséről szóló törvény értelmében megállapított kártérítési kötelezettség megállapításáról hoztak.

A bíróság illetékügyi hatásköre is széles volt. A testület dönthetett a királyi pénzügyigazgatóságok azon határozatairól, amelyek az illetékkiszabási hivatalok által megszabott illetékek és bírságok jogosságáról és helyességének megállapításáról születtek. A kormánypárti Teleszky István javaslata nyomán e hatáskör kiegészült az „*elévült közvetett adók és illetékek leírása, és mértéktelenül felvett közvetett adók és illetékek visszafizetése*” iránti kérelmekkel. A gyakorlat igazolta, hogy nagy szükség volt az ügyfelek állammal szembeni perjogi védelmére, az eljárási határozatok, végzések megtámadhatóságának biztosítására is. Ezért a törvényhatósági közigazgatási bizottságok, azok elnöke, továbbá a királyi adófelügyelők és a királyi pénzügyigazgatóságok olyan döntései, „*melyek által a pénzügyi közigazgatási bírósághoz intézett fellebbezések visszautasítottak, vagy az igazolási kérelemnek hely nem adatott*” bíróság előtti felülvizsgálat tárgyai lehettek. A részletes vitában előterjesztett módosító indítvány nyomán a törvény lehetőséget adott (a bíróság hatáskörébe tartozó ügyek kapcsán beadott) igazolási kérelmek bírósági elbírálására.¹⁰

A törvény generális felhatalmazó rendelkezése szerint a bíróság hatásköre kiterjedt továbbá „*a felek és a pénzügyi igazgatás közt az egyenes adó- és*

illetékügyekre vonatkozólag fennforgó mindazon vitás kérdések eldöntésére, melyeket a törvény ezen bírósághoz utasít”. A rendelkezés nem csupán az érvényben lévő, hanem a jövőbeli szabályozást is tekintetbe vette. A törvény hatásköri szabályai szoros összefüggésben voltak a közzadók kezeléséről szóló 1883. évi XLIV. törvénycikkkel, hiszen csak ezzel egybevetve válhatott egyértelművé, hogy adó és illetékügyben milyen konkrét esetekben volt helye bírósági felülvizsgálatnak. A közzadók kezeléséről szóló törvény 8. §-a szabja meg, hogy milyen esetekben lehetett a közigazgatási bizottság első és másodfokú határozatai ellen fellebbezni.

A törvény 24. §-a szerint, ha a fellebbezés olyan ügyre vonatkozott, amelyben a felterjesztő közigazgatási hatóság szerint a pénzügyi közigazgatási bíróságnak nincs hatásköre, a hatóság az „*illetékesség kérdését a felterjesztésben indokolva felvetni köteles*”. Ha valamely, a bíróság elé fellebbezett ügyben a kincstár képviselője a bíróság illetősége ellen emelt kifogást, ebben a kérdésben a bíróság az ügy érdemétől elkülönítve döntött. Ha a bíróság nem tartotta magát illetékesnek, döntéséről a feleket értesítette. Abban az esetben viszont, ha a bíróság a benyújtott fellebbezés ellenére magát döntésre jogosultnak nyilvánította, a határozatról a pénzügyminisztert is értesítenie kellett. Ha a pénzügyminiszter az ügyet nem tartotta a bíróság hatásköréhez tartozónak, a bíróság határozatának kézbesítését követő nyolc nap alatt köteles volt a bíróság elnökét arról értesíteni, hogy az összeütközési ügyet a minisztertanács elé terjeszti. A bíróságnak az ügy érdemében való döntéssel meg kellett várnia a minisztertanács határozatát (25. §).

Ha a magánfél úgy vélte, hogy a kincstár képviselője által a pénzügyminiszterhez fellebbezett ügy a pénzügyi közigazgatási bíróság hatáskörébe tartozik, a fellebbezésre adott észrevételekben kifogást emelhetett a pénzügyminiszter illetősége ellen. A pénzügyminiszter saját döntési jogosultságát megállapító határozatát a magánfélnek is kézbesíteni kellett. Ebben az esetben a jogkereső polgár (a kézbesítés napját követő nyolc napon belül) panaszt tehetett a pénzügyminiszternél. Ameddig a hatáskör kérdésében a minisztertanács nem foglalt állást, az ügyet érdemben nem lehetett eldönteni.

A 25. §-ban foglalt eljárás nem terjedt ki olyan esetekre, amikor a hatásköri vita a pénzügyi bíróság és más közigazgatási hatóságok között, vagy a pénzügyi bíróság és magánjogi bíróság között alakult ki. A törvény nem szabályozta a negatív hatásköri összeütközéseket sem. A közigazgatási bíróság és a közigazgatási hatóságok vagy a rendes bíróságok között felmerült „illetékességi” összeütközések eldöntésével szintén a minisztertanácsot bízták meg. Ilyen esetben az ügyiratokat a pénzügyminiszterhez kellett felterjeszteni.

A törvény rendelkezéseiből kitűnik, hogy a tisztán adminisztratív jellegűnek minősített ügyek (adófizetési halasztások, a községi közegek bírságolása, a behajthatatlanság körülményeinek

⁹ Az 1881-ik év szeptember 24-re kihirdetett országgyűlés Nyomtatványai. Főrendi Ház. Napló. I. kötet (szerk.: Maszák Hugó), Pesti Könyvnyomda, Budapest, 1883. Kivonat a főrendiház 1883. évi május 23-án tartott 77-ik ülésének jegyzőkönyvéből.

257. Vö. Az 1881. évi szeptember 24-ére hirdetett Országgyűlés Nyomtatványai. Képviselőház. Irományok, XV. kötet, 622. sz. Budapest, 1881.

¹⁰ Képviselőházi vita 1883. i.m. 338. A módosítás az 1881. évi XXXIV. tc. tartalmából is következett.

megállapítása) változatlanul az állami végrehajtás érdekkörében maradtak, ezekben legfelsőbb fórumként továbbra is a pénzügyminiszter döntött. Az 1883-ban létrehozott magyar pénzügyi közigazgatási bíróság hatásköre nem terjedt ki a közvetett adókra, és speciális volt abban a tekintetben is, hogy csupán a törvényhatóságok közigazgatási bizottságai, az egyenesadó-felszólalási bizottságok és a királyi pénzügyigazgatóságok döntéseinek felülvizsgálatára kapott lehetőséget. A bíróságnak még nem volt norma-felülvizsgáló jogosultsága, és nem volt lehetősége a pénzügyminisztériumi normák megváltoztatására, a központi közigazgatás rendeleteinek célszerűségi szempontú ellenőrzésére sem.¹¹

4. Az ítékezés eljárási rendje

A közigazgatási bíráskodás bevezetése felvetette a bírósági eljárás szabályozásának igényét is. Az eljárás rendszerének és részletszabályainak meghatározásakor alapvető jogelvi kérdés volt, hogy a testület döntéshozatali rendje hogyan tudja kiegyenlíteni azt az előnyt, amelyet az állami pénzügyi szervek a pénzügyi szolgáltatások meghatározásakor, és azok végrehajtásakor a polgárokkal szemben rendelkeztek. Ezzel egyidejűleg gondoskodni kellett arról, hogy az eljárás gyorsan lezáruljon, és ne adjon lehetőséget a közkötelezettségek teljesítésének halogatására vagy a tudatos adókerülésre. A törvényhozásnak ilyen szempontokat mérlegelnie kellett döntenie arról, hogy a bírósági karakterű jogvédelmi szerv a nagyobb jogi garanciát nyújtó szóbeli, vagy a gyorsabb, és a közérdeket hatékonyabban érvényesítő írásbeli eljárási rendben működjön. A korabeli kormánypárti többség ebben a kérdésben az állam érdekeit tartotta fontosabbnak, ezért nem fogadta el a szóbeliség elvét, és elutasította a kompromisszumos megoldásként számos más országban bevált fakultatív szóbeliség koncepcióját is.¹²

A törvény alapvető eljárásjogi fogalmakat hagyott tisztázatlanul. A jogorvoslat minden formáját fellebbezésnek nevezte, tehát nem különböztette meg az érdemi jogvédelmi igényt az alaki (eljárási) kifogást tartalmazó jogorvoslati kérelemtől. A

panasz kifejezés jogi tartalma sem derült ki magából a törvényből.¹³ A normaszöveg azt sem tette világossá, hogy a fellebbezés kiterjed-e az érdeksérelmekre, vagy csak a jogsérelmekre vonatkozhat. A jogalkotó nem határolta körül az ügyben érdekelteket, nem adott általános iránymutatást arra, hogy adott esetben kik rendelkeznek aktorátussal, a bíróság előtti keresetjogi joggal. Nem különítette el a magán- és a hatósági panaszt, így a törvény szövegéből az sem olvasható ki, hogy a közigazgatási hatóságok panaszjoga milyen ügykörökre vonatkozott. Éppen a pénzügyi közigazgatási bíróság működésének tapasztalatai nyomán született meg később az 1896. évi XXVI. tc. 84. §-ában foglalt azon rendelkezés, amely a panaszjogot a hatóságok jogkörének védelme és az állami (kincstári) közérdek megóvása érdekében is biztosította.¹⁴ A szabályozás további hiányossága volt, hogy nem rögzítette az érdekelt harmadik személyek eljárási jogait, és nem rendelkezett a bíróság ezzel kapcsolatos teendőiről sem.

A törvény 6. §-a szerint a pénzügyi közigazgatási bírósághoz intézett fellebbezéseket a panasz tárgyát képező határozat kézbesítésétől számított 30 napon belül kellett benyújtani. E határidőt az eredetileg tervezett 15-ről 30 napra, a pénzügyi bizottság javaslatára módosították.¹⁵ A határidő-kiterjesztés a gyakorlatban lassította a közigazgatási jogvédelmet, ezért a panaszirat beadását az általános közigazgatási bíróságról szóló törvény, majd az 1929. évi XXX. tc. a sérelmes határozat kézbesítését (kihirdetését) követő 15 napon belül tette lehetővé. A közigazgatási bizottság határozata elleni pénzügyi tárgyú jogorvoslati kérelmet a bizottság elnökéhez, a felszólamlási bizottság döntésével szemben a királyi adófelügyelőhöz, a királyi pénzügyigazgatóság határozatainak megváltoztatása érdekében a területileg illetékes pénzügyigazgatósághoz kellett beadni. A törvény nyitva hagyta azt a kérdést, hogy az ügyféli kérelmet a közigazgatási bírósághoz közvetlenül be lehet-e adni.

Ha a fellebbezésre rendelkezésre álló határidő utolsó napja vasárnapra vagy a Gergely naptár szerinti valamely más közönséges ünnepre esett, a jogorvoslati kérelmet még a következő munkanapon (korabeli kifejezéssel: köznapon) be lehetett adni. A posta útján beérkezett fellebbezések benyújtásának

¹¹ A bíróság hatásköréről PILISY Lajos: *A Pénzügyi Közigazgatási Bíróság 1884–1896*, In: *A Magyar Közigazgatási Bíróság 50 éve (1897–1949)*, Magyar Közigazgatási Bíróság, Budapest, 1947, 13–18.; KÖMÖCSY József: *A pénzügyi közigazgatási bíráskodásról és az 1883. évi XLIII. törvénycikkről*, Jogtudományi Közlöny, 1884/17; DELL'ADAMI Rezső: *Indokolás a pénzügyi bírósági törvényjavaslatához*, Jogtudományi Közlöny, 1881/7; GRUBER Lajos: *A közigazgatási bíráskodás kérdése 1877–1879. II.* Magyar Themis, 1880/11. A bíróság működését követő szakirodalmi értékelések egyike külön hangsúlyozta, hogy a testület „nem egyszer élt a bíróság törvényadta hatalmával, amikor adott esetekben az egyes kormányrendeletek törvényszerűsége és kötelező volta iránt is nyilatkozott - tagadólag.” PILISY i.m. 21.

¹² Vö. STIPTA István: *Adalékok a magyar pénzügyi közigazgatási bíráskodás történetéhez*, In: Konferencia a bírói hatalomról és az

állampolgárságról (szerk.: Homoki-Nagy Mária), Szegedi Egyetemi Kiadó, Szeged, 2011, 168–182.

¹³ A pénzügyi közigazgatási bíróság 1884 és 1896 között elfogadott 73 döntvényében és – nyomtatásban megjelent – 2192 határozatában 16 alkalommal fordult elő a „panasz”, 415 esetben a „fellebbezés” kifejezés. A „panasz” szó nem önálló jogi tartalommal, hanem szinonimaként szerepelt a pénzügyi közigazgatási bíróság szóhasználatában.

¹⁴ PÁKEY Lajos: *A közigazgatási bíróság előtti eljárásról*, In: *A Magyar Közigazgatási Bíróság 50 éve i.m.* 50.; VÖRÖS Ernő-LENGYEL József: *A közigazgatási bírósági törvény magyarázata. A m. kir. Közigazgatási Bíróság anyagi jogi, hatásköri és eljárási joggyakorlata általános közigazgatási, adó- és illetékügyekben. II. kötet.* Szerzői kiadás, Budapest, 1935, 1131–1132.

¹⁵ MODER i.m. 10.; NAGY Péter: *A hazai bíróság-történet szakirodalmá, Jogtörténeti Szemle, 2017/1–2, 148.*

időpontjaként a postára adás napját tekintették. Ez igen méltányos rendelkezés volt, amely eltért a polgári perrendtartás szabályától, „amennyiben itt a postára a nyílt határidőben feladott, de később az iktatóba érkezett perorvoslatok elkésztetnek jeleztek.”¹⁶ A közigazgatási hatóságok a törvényes határidőben beadott fellebbezéseket a pénzügyi közigazgatási bírósághoz terjesztették fel, a késve beadott fellebbezéseket végzéssel vissza kellett utasítaniuk. Ez a rendelkezés is méltányos volt, különösen, ha az 1929. évi XXX. tc. 54. § (1) bekezdésével vetjük össze, amely szerint az elsőfokú hatóság „a meg nem engedett” jogorvoslati beadványt is visszautasíthatta. A közigazgatási szervek a jogorvoslati kérelmeket (az 1883. évi szabályozás szerint) a közigazgatási bíróság hatáskörének hiánya miatt sem utasíthatták el. A törvény (pénzügyi és az igazságügyi bizottság együttes javaslatára elfogadott) 7. §-a a megfelelő időben beadott fellebbezést visszautasító hatósági végzés ellen a döntés kézbesítésétől számított 15 nap alatt fellebbezést tett lehetővé. Az 1896. évi XXVI. tc. 98. §-a ezt a jogorvoslatot felfolyamodásnak nevezte, megkülönböztetve az ügy érdemét érintő panasztól.¹⁷

Az 1883. évi XLIII. tc. előremutató módon szabályozta az igazolási kérelem lehetőségét is. Eszerint ha a fél, vagy törvényes képviselője az ügy érdemére vonatkozó fellebbezést tőle nem függő, és általa el nem hárítható akadály miatt nem tudta a törvényes határidőn belül beadni, kimenthette magát. Az ügyben a pénzügyi közigazgatási bíróság döntött. Ha a jogvédő testület az igazolási kérelemnek helyt adott, vagy az elutasító végzés megváltoztatásával a fellebbezést kellő időben beadottnak minősítette, az érdemben fellebbezett ügyet azonnal felülvizsgálat alá vehette. A rendelkezés változatlan formában került át az általános közigazgatási bíróságról szóló 1896. évi XXVI. tc.-be.

A közigazgatási bírósági eljárást megindító fellebbezésnek konkrétan kellett lennie, a jogvédelmet kérőnek egyértelműen meg kellett jelölnie a sérelmezett határozatot, és annak kifogásolt pontjait. Jelentős könnyítést jelentett viszont, hogy olyan tényeket, amelyek a fellebbezési ügyre vonatkozó, vagy azzal összefüggésben levő hivatalos iratokból megállapíthatók voltak, a magánfélnek nem kellett bizonyítania, ezeket az iratokat nem kellett csatolni, elegendő volt csupán hivatkozni rájuk. A fellebbezésben a sérelmező új tényekre is hivatkozhatott. Ez a rendelkezés elvi szempontból is fontos volt, hiszen az új bizonyítékok, vagy az alaphatározat hozatala óta ismertté vált körülmények alapján a közigazgatási bíróság előtti eljárás új alapokon is indulhatott (8. §). Ezek a rendelkezések fontos eszközei voltak a materiális igazság perbeli kiderítésének.¹⁸

A törvény szerint a pénzügyi közigazgatási bíróság a hozzá felterjesztett ügyeket nyilvános ülésben tárgyalta, döntéseit a fennálló törvények és szabályrendeletek értelmében az elnök, vagy

helyettese elnöklete alatt háromtagú tanácsban hozta. A tanácsban résztvevő bírák közül legalább egynek bírói képesítéssel kellett rendelkeznie. Fontos garanciális rendelkezés volt, hogy az ügyek előadói csak ítélő bírák lehettek (12. §).

A közigazgatási bíróság döntéshozatali rendjében alkalmazni kellett az 1868. évi LIV. tc. egyes rendelkezéseit. Eszerint a perek anyagainak ismertetése (előadása) nyilvános volt. A felek és a közönség tájékoztatása érdekében a felvett ügyek jegyzékét legalább három nappal az előadás előtt a bíróságon ki kellett függeszteni. A felek értesítésére vagy meghívására nem volt szükség. A pénzügyi közigazgatási bíróság eljárása során is alkalmazni kellett a kizárás magánjogi perekben érvényesülő szabályait. Ennek megfelelően a bíró a felek kérelmére, vagy hivatalból elrendelhetette a közönség kizárását, ha azt a „közérkölciség érdekében” szükségesnek látta, vagy ha a perben olyan adatok merültek fel, amelyek nyilvánosságra hozatala bármely fél jó hírét vagy érdekét veszélyeztethette. A nyilvánosság kizárásának elrendelése vagy megtagadása ügyében hozott végzés ellen nem lehetett jogorvoslattal élni.

A polgári eljárás korabeli szabályaival egyezően felek és képviselőik két-két meghívott kíséretében a per tárgyalásán, illetőleg előadásán akkor is megjelenhettek, ha a bíróság a hallgatóságot hivatalból, vagy a felek indítványára kizárta. A tárgyalás rendjére is a civiljogi eljárás szabályai vonatkoztak. Eszerint a feleknek, képviselőiknek, és a hallgatóságnak a közbeszólásoktól, az észrevételektől, a tetszés- vagy nem-tetszésnyilvánításoktól tartózkodniuk kellett. A renitenseket – eredménytelen rendreutasításuk után – a tárgyalási vagy ülésteremből ki lehetett utasítani. A tanácskozás, az ítélethozatal és annak hitelesítése zárt, az ítélet és az indokolás kihirdetése a lehetőség szerint ugyanazon ülésben, „de minden esetre” nyilvánosan történt (1868. évi LIV. tc. 104–106. §). A törvény bizonyítási rendszerét szintén számos bírálat érte. Már az ítélezés első éveiben felmerült, hogy a bizonyítást a kontradiktórius elvnek megfelelően kellene átalakítani. Ennek feltételeként a fellebbezésben és a semmisségi panaszban pontosan meg kellene jelölni a hatósági intézkedés sérelmes részeit. Ezekre vonatkozó bizonyítékokat a határozathozatal előtt a kincstári jogképviselőnek át kellene adni. Neki kötelessége lenne megfelelő határidő alatt a felek kifogásaira és bizonyítékaira észrevételt tenni. Erre a fél válasz adhatna, újabb bizonyítékokat terjeszthetne elő, amire ismét a kincstári képviselő tehetne észrevételt és szolgáltatna bizonyítékot. A bizonyítási eljárás a mindkét félnek engedett kétszeri iratváltással megnyugtatóan lezárható lenne.

Felmerült az az igény is, hogy a bizonyítást vezető hatóság – ha a tényállás felderítését nem tartja elégségesnek –, újabb iratváltást rendelhessen el. A közigazgatási bíróságnak azonban mindig az így befejezett bizonyítási eljárás alapján kellene ítéleznie, előtte már újabb bizonyítékok nem

¹⁶ RÓTH Nándor: *Magyarország rendes közigazgatási bíróságairól*, Schvarcz Sándor, Zenta, 1886, 30.

¹⁷ A pénzügyi közigazgatási bíróság (törvényi alap nélkül) alkalmazta a felfolyamodás megnevezést. Az elvi tartalmú döntéseiben ötven alkalommal

hasznalta a kifejezést, tartalmilag megkülönböztetve egymástól az érdemi ügyben beadott fellebbezést és az eljárási kifogásokat tartalmazó felfolyamodást.

¹⁸ MODER *i.m.* 11. (A 8. §-hoz fűzött indokolás); DELL'ADAMI *i.m.* 57–58.

hozhatók fel. Szükségesnek ítélték, hogy az eljárásban a központi kincstári képviselő ne csupán észrevételeket tehesen, hanem az üléseken tanácskozási joggal vehessen részt.¹⁹

Fontos elvi kérdést érintett a törvény 14. §-a is. Eszerint a „törvények és azok alapján kiadott rendeletek érvényességének megbírálása” terén az 1869. évi IV. tc. 19. §-a az irányadó, de az 1879. évi XL. tc. 10. §-ában körvonalazott, megszorító értelemben. A bírói hatalomról szóló 1869. évi IV. tc. idézett rendelkezése szerint a bíró „a törvények, a törvény alapján keletkezett s kihirdetett rendeletek s a törvényerejű szokás szerint tartozik eljárni és ítélni. A rendesen kihirdetett törvények érvényét kétségbe nem veheti, de a rendelet törvényessége felett egyes jogesetekben a bíró ítélt.” A kihágásokról szóló 1879. évi XL. tc. említett 10. §-a szerint a „miniszeri rendeletnek vagy a szabályrendeletnek egyes esetekre való alkalmazásánál joga van a bíróságnak azok törvényessége fölött is határozni, de nem szabad azok szükségességét vagy célszerűségét (1869. évi IV. tc. 19. §) bírálathoz alá venni.” Az 1879. évi törvény szerint a bíróság nem vizsgálhatta, hogy a törvényhatósági, vagy városi szabályrendelet megalkotásánál a testületet szabályszerűen hívták-e össze, és azt sem, hogy a határozathozatal szabályos volt-e.²⁰ Ebben a szabályban az a határozott elvi álláspont tükröződött, hogy a közigazgatási normák szükségessége és célszerűsége nem képezhetette közigazgatási bíróság előtti jogvita tárgyát.

A pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvény 16. §-a ezzel szemben lehetővé tette a közigazgatási határozat hozatala során, továbbá a határozathozatal megelőző eljárásban elkövetett eljárási hibák orvoslását. Ezzel kapcsolatos ügyféli kifogásokat önállóan, vagy az érdemi ügy fellebbezése keretében lehetett előterjeszteni. Alaki sérelmek esetén a pénzügyi közigazgatási bíróság a fellebbezett határozatot, illetve a megelőző eljárás eredményét megsemmisíthette, és újabb határozathozatalt (esetleg újabb eljárást) rendelhetett el. Ha a közigazgatási hatóság a törvényes hatáskörét túllépte, vagy olyan lényeges eljárási szabályt hagyott figyelmen kívül, amely miatt az ügy eldöntése lehetetlenné vált, a pénzügyi közigazgatási bíróság a hozott határozatot és az azt megelőző eljárást akkor is megsemmisíthette, ha az alaki sérelmeket a beadott fellebbezésben nem kifogásolták. Meg kellett semmisíteni a fellebbezett határozatot, illetve az azt megelőző eljárást akkor is, ha a döntést nem az arra jogosult hatóság hozta. Ilyen esetben a pénzügyi közigazgatási bíróság az ügyiratokat a hatáskörrel rendelkező közigazgatási hatósághoz tette át.

A törvény elvi szempontból szintén fontos 16. § (5) bekezdése szerint, ha a tényállás „nincs kellőleg kiderítve: a pénzügyi közigazgatási bíróság a tárgyalás kiegészítését rendeli el”. A rendelkezést részletező 17. § szerint ilyenkor a bíróság a kiegészítésre szolgáló hivatalos adatok

felterjesztésére utasíthatta a hatóságot. A bíróság jogosult volt a fellebbező felet is nyilatkozat-adásra vagy újabb adatok szolgáltatására kötelezni. Ilyen esetekben a bíróság 30-tól 60 napig terjedő határidőt tűzött ki. A tárgyalási anyag kiegészítését a bíróság nem nyilvános ülésben is elrendelhetette. Az ítéelő testület a fellebbezett ügy eldöntéséhez szükséges irat beszerzéséről dönthetett, a hivatalos iratok áttételére az illető hatóságokat közvetlenül utasíthatta, a feleket nem csupán adatok, hanem nyilatkozatok beadására is kötelezhette. E rendelkezés széles hatáskört biztosított a pénzügyi közigazgatási bíróságnak a jogilag releváns tényállás megállapítására.

A törvény időbeli hatályát szabályozó 29. § szerint a közigazgatási hatóságok határozatait csak akkor lehetett a pénzügyi közigazgatási bíróságon megtámadni, ha azokat a törvény életbeléptetése után hozták. Az életbeléptetés előtt hozott határozatok elleni fellebbezésekről továbbra is a pénzügyminiszter döntött. A törvény tárgyi hatálya nem terjedt ki közadókra elkövetett kihágásokra; ezekben a kérdésekben változatlanul a bírói hatósággal felruházott királyi törvényszékek ítéleztek. Ennek megfelelően az egyenes adókra, a jövedékekre, a fogyasztási adókra, továbbá az illetékekre vonatkozó törvények megsértése esetén kiszabott bírságok jogszerűségéről a rendes bíróságok döntöttek (30. §).

A törvény 1884. január 1-jén lépett hatályba, végrehajtásával a pénzügyminisztert bízták meg. A végrehajtás a 81.085. számú, 1883. december 25-én keltezett rövid pénzügyminiszeri körrendelettel történt.²¹ A rendelet felhívta a törvényhatóságok közigazgatási bizottságait, a királyi pénzügyigazgatóságokat és a királyi adófelügyelőket, hogy az 1883. december 31-ig hozott határozatok elleni fellebbezéseket a pénzügyminisztériumhoz, az 1884. január 1. utániakat a pénzügyi közigazgatási bírósághoz terjesszék fel.

A pénzügyi közigazgatási bíróság létrehozatala során esély kínálkozott egy korszerű, az úgyszak sajátosságainak megfelelő eljárási rend bevezetésére. Ez a rendszer kiküszöbölhette volna az előadó bíró esetleges szubjektivitását, a referendárius (előadói) rendszer elkerülhetetlen kockázatát. Erre az egyfokozatú bíráskodás esetén nagy szükség lett volna, hiszen a vitássá tett közigazgatási ügyekben az írásos bizonyítékokkal jól felszerelt állami apparátus és a többnyire eszköz nélküli polgár állt szemben egymással. Elvi szempontból ez a megoldás jobban megfelelt volna a jogvédelem szempontjainak.

A korabeli magyar törvényhozás az eljárásjog terén sem törekedett átfogó szabályozásra, így a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló törvény sem tartalmazott egybefüggő és részletező eljárási normákat. A bíróság működési szabályzatában viszont érvényesíteni lehetett az ügy-előkészítés, a

¹⁹ MARKOVICH Győző: *Pénzügyi jogszolgáltatásunk*, Magyar Közigazgatás, 1888/23, 4. A gyakorlati tapasztalatokat felvonultató vitához: ABSZOLON Ferencz: *A pénzügyi jogszolgáltatás kérdéséhez* [Hozzászólás Markovich Győző: *Pénzügyi jogszolgáltatásunk* című cikkéhez], Magyar Közigazgatás, 1888/32, 1–4.

²⁰ Az 1881. évi szeptember 24-re hirdetett Országgyűlés Nyomtatványai. I. Képviselőházi Napló XII. kötet. Budapest, 1883. 375–376.

²¹ A m. kir. pénzügyminiszternek 81,085. számú körrendelete, a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló 1883. évi XLIII. t.-cz. életbeléptetése tárgyában, *Magyarországi Rendeletek Tára 1883*, Pesti Könyvnyomda Rt., Budapest, 1883, 1768.

tárgyalásvezetés és a bírói döntéshozatali eljárás előre mutató gyakorlati tapasztalatait. A törvény feltűnő hiányossága volt, hogy nem rendelkezett a perújrafelvétel lehetőségéről. Később számos, erre irányuló kérelem érkezett a testülethez, amely több döntésében is úgy foglalt állást, hogy a pénzügyi közigazgatási bírósági eljárásban nincs helye újrafelvételnek.

A hazai közigazgatási bíráskodás kezdeti időszakában gyakori kritika érte a végrehajtási eljárást is. A szakmai körök kívánatosnak tartották, hogy ez is „*határozottabb eljárási formák közé szoríttassék, s ezáltal gyorsabbá és biztosabbá tétessék, mert a most fennálló formák között gyakran megtörténik, hogy a végrehajtás 10–20 éven át is elhúzódik*”,²²

Az 1883-ban létesített bíróság eljárását a korabeli törvényhozás az állami érdekekre tekintettel szabályozta, ezért elutasította a teljesebb jogi garanciát biztosító szóbeliség elvét. A bíróság ennek ellenére fontos szerepet töltött be hazai közjog-történetünkben, mert elfogadtatta az állammal szembeni egyéni jogvédelem szükségességének, és megvalósíthatóságának gondolatát. Ezen túl szervezeti előzménye volt az 1896-ban létrehozott, az ügyféli jogokat szélesebb körben biztosító, a jogvédelmi szempontokat az eljárásjogban is határozottabban érvényesítő általános hatáskörű közigazgatási bíróságnak.

*

Az ügyforgalmi adatok igazolják, hogy a pénzügyi közigazgatási bíróság hatékonyan szolgálta a jogállamiság ügyét. Összetételénél fogva magas szakmai színvonalon látta el feladatait, döntései megalapozták a hazai pénzügyi jogot. A testület megőrizte függetlenségét, döntéseinek túlnyomó többsége a felek jogos érdekeit szolgálta. A pénzügyi közigazgatási bíróság tizenhárom éves tevékenysége igazolta a szervezetenként elkülönült, paritásos összetételű, reformatórius hatáskörű közigazgatási szakbíróság létjogosultságát. Wekerle Sándor 1897. január 1-jén a következőket mondta: a törvényhozás 1883-ban „[...] a jogvédelemre egy újabb formát állított fel ezen bíróságunkban, hogy egy szabad állam méltóságának megfelelően, a pártatlan és egyenlő elbánás újabb módozatait adja meg, különbség nélkül, minden jogkeresőnek”.²³

²² MARKOVICH *i.m.* 4.

²³ PILISY *i.m.* 24.

Bordás Péter*
**Az adóigazgatási alapelvek szerepe a hatósági
 eljárásban és a pénzügyi bírászkodásban**

Absztrakt

A kiegyezést követő évben lépett életbe az első magyar adórendszer, az 1868-ban elfogadott adótörvények révén, melyek közül kiemelhető az 1868. évi XXI. tc., mely a közadók kivetése, befizetése, biztosítása, behajtása és pénzügyi törvényszékek felállítása tárgyában született. A pénzügyi közigazgatási bírászkodás tartalma és eljárása nagyban átalakult a polgári kori 1883. évi XLIII. tc. elfogadása és hatálybalépése óta, amely mérőföldkőnek tekinthető a jogérvényesítés szempontjából. Korunk adóigazgatási eljárása a rendszerváltás utáni adóreform keretében külön jogszabályban kapott helyet, az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvényben, amelyet a 2003. évi XCII. törvény váltott fel, bár a korábbiak számos részét megtartotta. A 2018. január 1-jétől új adóigazgatási szabályrendszer lépett hatályba. Bármelyik változatról is legyen szó az adóigazgatási eljárás szabályozásának, mindegyikben közös, hogy egyes alapelvek nevesítésre kerültek az eljárás egészére alkalmazandóan. Ezek az alapelvek részben a kötelezettségek teljesítését segítik elő, részben az adózó számára jelentenek garanciákat. Az adóigazgatási eljárás változásának rövid áttekintése mellett így jelen tanulmány az adóigazgatási alapelvek változására fókuszál, kiemelve néhány újabb kúriai döntést a pénzügyi közigazgatási bírászkodás köréből.

**New Tax Administration Procedure - changing
 fundamental principles?**

Abstract

From 1 of January 2018 the Act on Rules of Taxation will be re-created in two new laws, replacing the previous Act XCII of 2003 on the Rules of Taxation. The new Act on the Rules of Taxation (Act CL of 2017) and the completely new Act on the Tax Administration Procedure (Act CLI of 2017) bring changes to taxation in several respects. The tax administration law will include general procedural rules, while the Act on Rules of Taxation will contain the specific detailed rules. Moreover the rules of execution will also be included in a separate act in the future. A number of tax administration rules that have so far been defined at the level of acts will be moved from acts to decrees representing a lower-level of regulation. Instead of a uniform code-like regulation, from 2018 multiple acts will specify the rights and obligations taxpayers and tax

authorities have in specific tax matters. The basic aim of the renewal of the rules of tax administration is for the tax authority to provide a client-focused service and to help taxpayers in the fulfilment of their tax obligations. In each versions it is common point that there are certain principles which should be applied throughout the whole tax administration procedure. Beyond examining the change in the tax administration procedure, this study also aims to analyse the change of the fundamental principles.

**I. Pénzügyi bírászkodás, jogérvényesítés és
 adóigazgatás**

A pénzügyi közigazgatási bírászkodás tartalma és eljárása nagyban átalakult a polgári kori 1883. évi XLIII. tc. elfogadása és hatálybalépése óta, amely mérőföldkőnek tekinthető a jogérvényesítés szempontjából.¹ A kiegyezést követő évben lépett életbe az első magyar adórendszer, az 1868-ban elfogadott adótörvények révén. Eljárásjogi szempontból kiemelhető az 1868. évi XXI. tc., mely a közadók kivetése, befizetése, biztosítása, behajtása és pénzügyi törvényszékek felállítása tárgyában született. Az anyagi és eljárásjogi szabályokat is tartalmazó jogszabály nem nevesített alapelveket a közreműködő igazgatási szervek számára, s az adófizető jogorvoslati lehetősége is igen szerény volt. Az 1883-ban felállított pénzügyi közigazgatási bíróság lényegében fellebbezési fórumként járt el az közigazgatási szervek (adóhatóság) által hozott panaszos határozatokkal szemben.² A törvénycikk 8. §-a szerint a fellebbezésben új tények, körülmények is felhozhatók voltak, melyek az alapeljárás során nem voltak ismertek, vagy amelyet a fél nem terjesztett be. A fellebbezéshez csatolni kellett minden rendelkezésre álló iratot, ugyanakkor az ügygel kapcsolatos hivatalos iratokban meglévő tényekre elegendő volt hivatkozni. A bíróság által hozott határozattal, a döntés kimondása után az ügyet véglegesen lezárták tekintették.³ Az elmúlt 140 évben mind az adóigazgatási eljárás, mind az adózók számára rendelkezésre álló jogorvoslati mechanizmusok jelentősen változtak. A mai adóigazgatási rendszer alapjai a rendszerváltás idejére nyúlnak vissza, az akkor zajló adóreform keretében külön jogszabályban kapott helyet az adóigazgatás szabályozása, nevezetesen az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvényben. A jogszabály az adózás rendjének, az eljárás törvényessége és eredményessége érdekében az adózók és az adóhatóságok jogainak és kötelezettségeinek egységes szabályozását jelölte meg céljaként. Az adóigazgatás területén jelentkező változások, illetve a gyakorlati tapasztalatok fényében a 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: régi Art.) felváltotta a korábbi, bár annak számos részét megtartotta. Az adójog területén tapasztalható gyors fejlődés szinte óhatatlanul is előidézi az

* A szerző főtanácsadó, Kúria Közigazgatási Kollégium; adjunktus, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ 1883. évi XLIII. tc. a pénzügyi közigazgatási bírásgról.

² Uo. 6. §; STIPTA István: *A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság jellege és hatásköre (Az 1883.*

évi XLIII. tc. tartalma és jelentősége) Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica. Tomus XXIX/1., Miskolci University Press, 2011, 89–116.

³ STIPTA István: *A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság eljárási rendje (1884–1896)*, Miskolci Jogi Szemle, 2011/Különszám, 168–182.

eljárási szabályok pontosítását, kiegészítését, s így a 2003-as adózás rendjéről szóló törvényt is számos módosítás érte, míg 2017-ben ismételtén újraszabályozásra nem került. A 2018. január 1-jétől hatályba lépő új szabályrendszer novuma, hogy nem egy, hanem három törvény és egy kormányrendelet tartalmazza az adó- és vámigazgatási eljárás szabályait, valamint a korábbi általános közigazgatási eljárás szabályanyaga elvesztette szubszidiárius jellegét.

Bármelyik változatról is legyen szó az adóigazgatási eljárás szabályozásának, mindegyikben közös – az 1886-os szabályozáshoz képest eltérően –, hogy egyes alapelvek nevesítésre kerültek az eljárás egészére alkalmazandóan. Az adóigazgatási eljárás változásának áttekintése mellett jelen tanulmány a hatályos adóeljárési törvényeinek alapelveinek bemutatására fókuszál, egyes esetekben kiemelve a Kúria Közigazgatási Kollégiuma által hozott legfontosabb, jogfejlesztő döntéseit is.⁴

Az elmúlt évtizedben a kormány gazdaságpolitikájának megfelelően átalakult az adórendszer egyes elemeinek súlya, adómértékek nőttek, csökkentek, új adónemek kerültek bevezetésre. Egy jó adórendszer nem csak az adónemek helyes megválasztásából áll, hanem az adóigazgatás megfelelő és hatékony működésének biztosításából, melyet a gazdaság, az adózók nem tehernek élnek meg, miközben képes az adókötelezettségekkel kapcsolatos visszaélések kiküszöbölésére.⁵ Ez azért is fontos, mert a központi költségvetés bevételeinek legnagyobb része az adókból tevődik össze, melynek csaknem 96%-át a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) szedi be. 2014 óta a korábbi adózás rendjéről szóló törvény (rég Art.), többszöri módosítása már a szolgáltató jelleg erősítését és egy új szemlélet bevezetését készítette elő.⁶ Aztán 2018. január 1-jétől átalakult az adóeljárési szabályozások rendszere, s a korábbi kódex jellegét elvesztette a szabályozás, mivel négy új, 2017. év végén elfogadott törvény és egy kormányrendelet tartalmazza a hatályos szabályokat. Az adójog folyamatos alkalmazkodási kényszere mellett a változás mögött az az ok is meghúzódott, hogy a 2018. január 1-jén hatályba lépett az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.), melynek 8. §-a határozza meg azokat a kivett eljárásokat, amelyekre

az Ákr. hatálya nem terjed ki. Ilyen kivett eljárás az adó- és vámigazgatási eljárás.

Adóigazgatási ügyekben a jogi szabályozás széttagolttá vált, mivel bizonyos esetekben egymás mellett az adóigazgatási rendtartásról szóló 2017. évi CLI. törvény (továbbiakban: Air.), az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény (a továbbiakban: Art.) és az adóhatóság által foganatosítandó végrehajtási eljárásokról szóló 2017. évi CLIII. törvény (a továbbiakban: Avt.) rendelkezéseit is alkalmazni kell. E differenciálódás egyik oka, hogy az Ákr. már nem mögöttes jogszabály adóeljárásokban, ellentétben a korábbi szabályozással, amikor is a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) így volt alkalmazandó. Tehát ezt pótolva az Air. tartalmazza az adóigazgatásra vonatkozó speciális (közigazgatási) eljárási szabályokat. Míg egyúttal a régi Art. végrehajtásra vonatkozó szabályai önálló jogszabályban, az Avt.-ben kaptak helyet. Az új szabályrendszer megalkotásának célja a jogalkotó szerint annak tükrözése is volt, hogy az állam az adóhatóságon keresztül ügyfélközpontú szolgáltatást nyújt, segíti az adózókat adókötelezettségeik teljesítésében, persze mindezt oly módon teszi, hogy a költségvetés bevételei ne sérüljenek, minden kötelezett a jogszabályoknak megfelelően vegye ki részét a közteherviselésből. Így a fenti törvények adónemektől független, közös szabályok mentén határozzák meg az adózási eljárás rendjét. További célként említhető még meg a bürokrácia csökkentése, a szankcionálás helyett a motiváció előtérbe helyezése.⁷ A rendszer átláthatóságát némiképp az töri meg, hogy az Air. és az Art. alkalmazása során a részletszabályokat a kapcsolódó kormányrendelet tartalmazza, így szükséges annak párhuzamos használata is.

II. Alapelvek az adóigazgatási eljárásban

Az adózás alapelveinek csoportosítására többféle lehetőség kínálkozik⁸ az adójogi szakirodalomban, mely közül két nagyobb csoportot szokás kiemelni, így a társadalompolitikai és a jogi elveket.⁹ Utóbbi esetében pedig beszélhetünk alkotmányos, anyagi jogi és eljárásjogi alapelvekről.¹⁰ A társadalompolitikai alapelvek esetében a szakirodalom által meghatározott, az adózás

⁴ A tanulmány alapjául szolgáló kutatás az „Államelvű fordulat a piac gazdasági szabályozásában” című, 134499. számú projekt keretében a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból, a K_20 „OTKA” Kutatási témapályázat program által biztosított támogatással valósult meg.

⁵ TÖRÖK László: *„reland before and after the Crisis. Authoritative but Hazardous Structural Reforms in Financial Crisis Management.* Public Finance Quarterly, State Audit Office of Hungary, 2018/2, 254–274.

⁶ SZILOVICS Csaba: *Adózási jogok és kötelezettségek szabályozásának elméleti és gyakorlati problémái,* JURA, 2018/2, 217–240.

⁷ SZABÓ Ildikó: *Az adózás rendjének újraszabályozása,* Nemzetgazdasági Minisztérium Budapest, 2017. október 25. <https://alkalmazaskozpont.asp.lgov.hu/sites/asp/file>

s/2018-01/az_adozas_rendjenek_ujraszabalyozasa. eloado_dr_szabo_ildiko_phd.pptx (2023. július 10-i letöltés).

⁸ Adam Smith például négy elvet rögzít az adók kapcsán, nevezetesen hogy az adó legyen önkényt kizáró, privilégiumoktól mentes, kényelmesen teljesíthető, olcsón beszédhető. Ezek közül az utolsó kettő tekinthető az adózás eljárásjogi alapelveinek is. SMITH, Adam: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations,* W. Strahan and T. Cadell, London, 1776.

⁹ HÖGYE Mihály: *Az adózás alapelvei,* In: *Közösségi pénzügyek. Elmélet és gyakorlat a közép-európai átmenetben,* (szerk.: Juraj Nemeč–Glen Wright), Aula, Budapest, 2000, 160–186.; SIMON István: *Pénzügyi jog II.* Osiris Kiadó, Budapest, 2012, 10–12.

¹⁰ HÖGYE *i.m.* 160–161.

társadalomra, gazdaságra és az államra gyakorolt hatásait alakítani tudó elvekről beszélhetünk, ilyen elv például a hatékonyság (többletteher minimalizálása, adminisztrációs és adófizetői költségek optimalizálása) vagy a méltányosság (fizetőképesség elve, haszonelv) elve. Ezek érvényesülése az adott kormányzati politikától függ, hogy épp melyik elvet helyezi előtérbe, minek tulajdonít fontosabb szerepet, például az adók mértékének meghatározásakor.

A jogi elveket alapvetően az adott ország jogrendszere határozza meg. Így különösen az, hogy az alkotmánya milyen rendelkezéseket tartalmaz adózásra, közteljesítésre s ez által az alacsonyabb szintű adójogi normák ezeket hogyan bontják ki.¹¹ Így azt láthatjuk, hogy a jogi elvek nagyobb változatosságot mutatnak, államonként eltérőek. Az anyagi jogi elvek között olyanokat találunk, mint a pénzügyi szükségletek fedezésének elve, adósemlegesség, adótorzítás, vagy a káros adóverseny korlátozásának elve. Az alkotmányjogi elvek közül pedig az általános, egyenlő és arányos adóztatás, közteljesítés elveit szokás kiemelni.¹² Anyagi és eljárásjogi elvekkel más jogterületeken is találkozhatunk, így az alkotmányjog, a büntetőjog, a polgári jog, vagy épp közigazgatási jog területén, s nincs ez másképp a pénzügyi jog területén sem. Az adózás eljárási alapelveinek egy része az adózókat (a tisztességes eljáráshoz való jogból fakadóan), vagy az eljárás egyéb résztvevőit megillető jogokat és kötelezettségeket fejezik ki, illetve az adóhatóság hatáskör gyakorlásával kapcsolatos kötelezettségeinek általános jogelveit testesítik meg.¹³ Az alapelvek az egyedi eljárási szabályok alkalmazása során segítik az adott normák értelmezését, ugyanakkor normatív rendelkezésként közvetlenül jogalkalmazási döntés alapját képezhetik.¹⁴

Az adóigazgatási eljárásra vonatkozó alapelveket most az Air. és az Art. is tartalmaz, melyet részletesebb elemzés alá vonunk. A rendszer bonyolultságát mutatja, hogy utóbbi évtizedben ráadásul egyes anyagi jogi adótörvényekben is megjelennek adóeljáráshoz kapcsolódó elvi jellegű szabályok.¹⁵ Az elkövetkezőkben, kifejezetten az Air. és az Art. alapelveit tárgyalom részletesebben.

II.1 Az Art. alapelvei és azok tartalma

Az új Art. I. fejezetét a jogalkotó az alapelveknek szentelte. Alapelvek alatt azokat a normatív tartalommal bíró, túlnyomórészt az adóhatóságra, azonban az adózókra és az eljárás egyéb résztvevőire is egyes esetekben vonatkozó követelményeket határozza meg, amelyeket az eljárás során valamennyi adóügyben alkalmazni kell.¹⁶ E körben öt alapelv kerül kibontásra, így:

- a rendeltetésszerű joggyakorlás követelménye,
- a szerződés tartalom szerinti minősítésének követelménye,

- az ügylet gazdasági eredmény szerinti minősítésének és a kapcsolt vállalkozások közötti szerződések minősítésének követelménye,
- a nemzetközi szerződéssel érintett jövedelem magyarországi adóztatása,
- becslés alkalmazásának lehetősége nem rendeltetésszerű joggyakorlás esetén.

A *rendeltetésszerű joggyakorlás elve* az adójogi normák társadalmi rendeltetésétől való adójogi eltérést tiltja, a korábbi adótörvény megfogalmazása mellé beemelésre került az önkormányzati rendelet is. Rendeltetésszerű joggyakorlásnak minősül adójogi szempontból, amikor a szerződés vagy más jogügylet létrehozásának célja nem a piacon elérhető gazdasági előny, hanem kizárólag vagy túlnyomóan a kölcsönös vagy egyoldalú adómegettarítás és közvetve az államháztartás valamely alrendszerének okozott kár. A törvény az alapelv megértéséhez meghatározza a nem rendeltetésszerű, azaz az alapelvi rendelkezésbe ütköző joggyakorlás tipikus adójogi motivációját is.

A *szerződés tartalom szerinti minősítésének követelménye* vagy más néven valódisági klauzula, megfogalmazása annyiban változott, hogy az adóhatóság eljárásában a szerződést, ügyletet és más hasonló cselekményt valódi tartalma szerint „minősíti”, a korábbi „kell minősíteni” megfogalmazás helyett. Az alapelv azt is jelenti, hogy a magánjogi jogviszonyokban a felek a szerződéses kapcsolataikat saját elhatározásuknak megfelelően szabadon alakíthatják.¹⁷

Az *ügylet gazdasági eredmény szerinti minősítésének alapelve* változatlan maradt, azokban az esetekben szolgál alapul, amikor a jogügylet valós tartalma eltér a jogügylet külső formájától. Az adóztatás során mindig a valódi gazdasági eseményt szükséges alapul venni. Az adókötelezettséget nem befolyásolja az, hogy a magatartás (cselekmény, mulasztás) törvényi rendelkezésbe ütközik, vagy sérti a jó erkölcsöt, azaz az adóhatóság a szerződések érvénytelenségét nem vizsgálja. A kapcsolt vállalkozásokra vonatkozó előírás szerint, ügyleteiket adózási szempontból a szokásos piaci ár alapulvételével kell minősíteni.¹⁸

A *nemzetközi szerződéssel érintett jövedelem magyarországi adóztatása* alapelvi szabállyá vált, mely szerint a jövedelem Magyarországon adóztatható abban az esetben, ha a jogviszonyt, illetve az abból származó jövedelmet nemzetközi szerződés szabályozza, azonban a tényállást vagy a szerződés rendelkezéseit a részes államok eltérően értelmezik, s ez az adóztatás kettős elmaradását eredményezné. Változás az új Art. alapján, hogy nemzetközi szerződés rendelkezése alapján állampolgárság szerint megkülönböztetést lehet tenni, míg korábban eltérő rendelkezés hiányában tiltotta mindezt.¹⁹

A *becslés alkalmazásának lehetőségét*, mint alapelvet a korábbiakkal azonos módon nevesíti a

¹¹ Az alkotmányos alapelvekhez lásd KLICSU László: *Közteljesítés az új Alkotmányban*, Pázmány Law Working Papers, 2011/3, 1–8.

¹² HÖGYE *i.m.* 162–165.

¹³ SIMON *i.m.* 10.

¹⁴ Lásd például 22/2017. (IX. 11.) AB határozat, a Kúria Kfv.V.35.094/2014/7, Kfv.I.35.795/2012/9. számú döntések.

¹⁵ SIMON *i.m.* 10.

¹⁶ HALÁSZ Zsolt–SZABÓ Ildikó–VARGA Erzsébet: *Adótan és adóeljárás*, Wolters Kluwer, Budapest, 2021.

¹⁷ Art. 2. §, régi Art. 1. § (7) bekezdés.

¹⁸ Art. 3. §, régi Art. 1. § (7)–(9) bekezdés.

¹⁹ Art. 4. §., régi Art. 1. § (4) bekezdés.

jogszabály, mely szerint az adóhatóság az adót az összes körülményre, különösen a rendeltetésszerű joggyakorlás esetén irányadó adófizetési kötelezettségre figyelemmel állapítja meg, s ha az adó alapja így nem állapítható meg, akkor kerül sor a becslésre.²⁰

Ezek alapján azt láthatjuk, hogy a gyakorlatban tapasztalt félreértések elkerülése végett apróbb fogalmazásbeli változtatásokat, kiegészítéseket hozott az új Art. A felszólító mód kijelentő módra történő cserélésével pedig véleményem szerint az adózóbarát szemlélet kifejezésére láthatunk példát.

II.2. Az Air. alapelvei és tartalmuk

Az Air. első fejezetén belül nyolc olyan, az Art.-hez hasonlóan normatív tartalommal bíró, mind az adóhatóságra, mind az adózókra és az eljárás egyéb résztvevőire is vonatkozó követelményt határoz meg, amelyek a törvény alkalmazása során mindvégig, az eljárás minden fázisában és minden szereplő által követendőek. Az alapelvek egy része a korábbi Art.-ből került át, míg egy másik részük a közigazgatási eljárásból ismert alapelv. Ezen alapelvek

összegyűjtését az indokolja, hogy az adóigazgatási eljárás önálló eljárásjogi joganyaggá vált. Az Air. öt olyan korábbi alapelvet rögzít, mely valamilyen formában a régi Art.-ban megtalálható volt, így:

- törvényesség (legalitás) elve,
- a megkülönböztetés és „részhajlás” tilalma,
- méltányos eljárás elve,
- tájékoztatási kötelezettség, az adózói jogok gyakorlásának előmozdítása,
- a jóhiszemű eljárás követelménye, az együttműködési kötelezettség elve.

Ezekon kívül pedig tartalmaz három „részből” új alapelvet, melyek a következők:

- szakszerű és hatékony eljárás elve,
- közérthetőség elve,
- egyedi elbírálás elve.

Az elvek tartalmát az alábbi 1. számú táblázat foglalja össze, mely tartalmazza a jelenlegi alapelveket, s azt, hogy korábban az Art. vagy a Ket. tartalmazta azokat. Félkövér betűstílussal szedve láthatók a hatályos szabályozásban a változással érintett részek. Így ezen alapelvek külön nem kerülnek részletezésre, csupán néhány érdekes szabályozási megoldás kerül kiemelésre.

1. táblázat

Az Air. alapelveinek összevetése a korábbi Art. és Ket. alapelveivel

Alapelv	Hatályos szabályozás az Air. alapján	Korábbi szabályozás a régi Art. és a Ket. alapján
Törvényesség elve	Az adózó, az eljárás egyéb résztvevője és az adóhatóság e törvénynek és más jogszabályoknak megfelelően gyakorolhatja jogait és teljesíti kötelezettségeit.	Régi Art.: Az adózó és az adóhatóság e törvénynek és más törvényeknek megfelelően gyakorolhatja jogait és teljesíti kötelezettségeit. Ha a törvény az adóhatóságot mérlegelésre jogosítja fel, azt csak a felhatalmazás céljának megfelelően, a törvényes keretek között gyakorolhatja.
Szakszerű és hatékony eljárás elve	Az adóhatóság a szakszerűség, a hatékonyság és a költségtakarékosság érdekében úgy szervezi meg a tevékenységét, hogy – a tényállás tisztázására vonatkozó követelmények sérelme nélkül – az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen, és az adózónak, az eljárás egyéb résztvevőjének és az adóhatóságnak a legkevesebb költséget okozza.	A régi Art. nem, de a Ket. tartalmazta, hogy: A közigazgatási hatóság a költségtakarékosság és a hatékonyság érdekében úgy szervezi meg a tevékenységét, hogy az az ügyfélnek és a hatóságnak a legkevesebb költséget okozza, és az eljárás a lehető leggyorsabban lezárható legyen [Ket. 1. § (2) bekezdés].

²⁰ T/17994. számú törvényjavaslat indokolása. Art. 5. §, régi Art. 2.§ (2) bekezdés.

<p>A megkülönböztetés és „részhajlás” tilalma</p>	<p>Az adóhatóság minden ügyben jóhiszeműen, megkülönböztetés nélkül, a jogszabályoknak megfelelően köteles eljárni és intézkedni. Ha az adóhatóság nem magyar állampolgár, a magyar nyelvet nem ismerő természetes személy adózó ügyében magyarországi tartózkodásának időtartama alatt hivatalból indít azonnali eljárási cselekménnyel járó eljárást, az adóhatóság gondoskodik arról, hogy az adózót ne érje joghátrány a magyar nyelv ismeretének hiánya miatt.</p>	<p>Régi Art.: Az adóhatóság minden ügyben megkülönböztetés nélkül, a törvényeknek megfelelően köteles eljárni és intézkedni. Ket.: Az ügyfeleket a hatósági eljárásban megilleti a törvény előtti egyenlőség, ügyeiket indokolatlan megkülönböztetés és részhajlás nélkül kell elintézni [Ket. 2. § (1) bekezdés].</p>
<p>Egyedi elbírálás elve</p>	<p>Az adóhatóság az eljárás során az érintett ügyre vonatkozó tényeket veszi figyelembe, minden bizonyítékot súlyának megfelelően értékeli, döntését valósághű tényállásra alapozza.</p>	<p>A régi Art. nem, de a Ket. tartalmazta, hogy: A közigazgatási hatóság az eljárás során az érintett ügyre vonatkozó tényeket veszi figyelembe, minden bizonyítékot súlyának megfelelően értékeli, döntését valósághű tényállásra alapozza [Ket. 2. § (3) bekezdés].</p>
<p>Méltányos eljárás elve</p>	<p>Az adóhatóság köteles méltányosan eljárni, és ha a törvényben meghatározott feltételek fennállnak, az adótartozást mérsékli, illetve fizetési könnyítést engedélyez.</p>	<p>Régi Art.: Az adóhatóság köteles méltányosan eljárni, és ha a törvényekben, illetve e törvényben meghatározott feltételek fennállnak, az adótartozást mérsékli, illetve fizetési könnyítést engedélyez.</p>
<p>Tájékoztatási kötelezettség, az adózási jogok gyakorlásának előmozdítása</p>	<p>Az adóhatóság az adózónak a jogszabályok megtartásához szükséges tájékoztatást megadja, az adóbevallás, az adóbefizetés rendjét vele megismerteti, az adózót jogainak érvényesítésére figyelmezteti.</p>	<p>Az adóhatóság az adózónak a törvények megtartásához szükséges tájékoztatást megadja, az adóbevallás, az adóbefizetés rendjét vele megismerteti, az adózót jogainak érvényesítésére figyelmezteti.</p>
<p>Közérthetőség elve</p>	<p>Az adóigazgatási eljárásban az adózókkal való kapcsolattartás nyelvezetének egyszerűnek és közérthetőnek kell lennie.</p>	<p>Nem szerepelt ilyen alapelv sem a régi Art.-ben, sem a Ket.-ben.</p>
<p>A jóhiszemű eljárás követelménye, az együttműködési kötelezettség elve</p>	<p>Az adózó és az eljárás egyéb résztvevője köteles a jogait jóhiszeműen gyakorolni és elősegíteni az adóhatóság feladatainak végrehajtását. Az adózó és az eljárás egyéb résztvevője jóhiszeműségét az eljárásban vélelmezni kell. A rosszhiszeműség bizonyítása az adóhatóságot terheli.</p>	<p>Régi Art.: Az adózó köteles a jogait jóhiszeműen gyakorolni és elősegíteni az adóhatóság feladatainak végrehajtását. Ket.: Az ügyfél jóhiszeműségét az eljárásban vélelmezni kell, a rosszhiszeműség bizonyítása a hatóságot terheli.</p>

Forrás: a szerző saját szerkesztése²¹

²¹ Lásd ehhez Lakatos Zsuzsanna: *Az új ART. és AIR. alapelveinek bemutatása – 3. rész*, 2017. december 21. <https://ado.hu/ado/az-uj-art-es-air-alapelveinek-bemutatasa-3-resz/> (2023. július 10-i letöltés).2

Az Air. alapelvei esetében is azt láthatjuk, hogy alapvetően megfogalmazásbeli módosítások, egyértelműsítések kerültek átvezetésre, mint például a törvény helyett a jogszabály kifejezés, mely tágítja az alapelv alkalmazási körét. Illetve részben a korábbi Ket.-es alapelvek adóigazgatási átszabására került sor, így az adóhatóságra és az adózóra átirva. A fenti elvek közül a közérthetőség elve speciális annyiban, hogy azt az új Ákr. nem tartalmazza kifejezetten, tehát az általános közigazgatási eljáráshoz képest az adóigazgatási eljárás sajátosságának tekinthető. Talán ez nem is véletlen, mert több felmérés is azt mutatta, hogy az adóügyekben hozott döntések értelmezése okozza legnagyobb fejtörést a hétköznapi adózó számára, ennek kiküszöbölése pedig illeszkedik a szolgáltató szemlélethez. Ennek az alapelvnek kiemelt szerepe van abban – ahogyan Tállai András fogalmazott a törvénytervezet vitájakor –, hogy az adózók olyan tájékoztatást kapjanak, amely ténylegesen elősegíti adókötelezettségeik teljesítését. Így a közérthetőség alapelve következtében nem elegendő, hogy az adóhatóság a hatályos jogszabályi kötelezettségeket ismerteti az adózóval, hanem azt közérthetően kell megtennie, azaz nem adószakértők számára is értelmezhető nyelvezet alkalmazására kell törekedni.²²

Az egyedi elbírálás elve tartalmilag megtalálható volt a korábban a Ket.-ben,²³ bár az Ákr.-hez hasonlóan nem kapcsolódott hozzá elnevezés. Az egyedi elbírálás elnevezés némiképp szerencsétlen, többféle jelentése lehet. A jogi normából következtetve arra utal, hogy minden ügyet egyedi jellemzőinek, tényállásának megfelelően bírálnak el, azaz figyelembe vesznek valamennyi sajátosságot. Semmiképp sem jelentheti azt, hogy azonos tényállás mellett születnének eggyediesített, s így eltérő tartalmú döntések.

A megkülönböztetés tilalmának alapelve egyfelől annyiban módosult, hogy tartozik hozzá egy új, a Ket.-ből átvett rendelkezés, mely a külföldiek nyelvhasználati jogához kapcsolódik, de nem az alapelvek között szerepel. Ennek értelmében a Magyarországon tartózkodó, magyar nyelvet nem beszélő személyt az adóügyében hivatalból indított eljárásában nem érheti joghátrány, azaz biztosítják számára a tolmácsolást, fordítást. A kérelemre induló eljárások esetében anyanyelvén vagy valamely közvetítő nyelven megfogalmazott kérelmének elbírálása a költségek viselése mellett biztosított számára.²⁴ Érdekes jogalkotói megoldás továbbá, hogy a megkülönböztetés mellé idézőjelbe bekerült a részrehajlás tilalma is, mely oka tisztázatlan, a jogi norma csak a megkülönböztetés tilalmát bontja ki igazából. A törvényjavaslat indokolásából csupán annyit derül ki, hogy az egyenlő elbánás alapelve, mellyel nem ellentétes a méltányosság gyakorlása, ha annak alkalmazására a törvény felhatalmazza az adóhatóságot.²⁵ Az idézőjeles megoldás pedig önmagában is szokatlan, érdemesebb lett volna azt elhagyni, s az egyenlő elbánás alapelve alatt szerepeltetni mindkettőt.

III. Az alapelvekhez kapcsolódó értelmezési szempontok a kúriai gyakorlatban

Az alapelvek áttekintése után, szeretnék kiemelni néhány olyan kúriai döntést, amely az elmúlt közel 6 évben a fentebb említett alapelvek valamelyikének értelmezéséhez, alkalmazásához kapcsolódott. Mindenekelőtt kiemelném, hogy a 2018 és 2023 közötti, a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatok elenyésző számában hivatkoznak az Air. vagy az Art. konkrét alapelvére, legtöbb esetben a tisztességes eljárás követelménye az, amely hivatkozási alapként jelenik meg egy adójogi tárgyú felülvizsgálati ügyben.

A *tisztességes eljárás elvével* összefüggésben, egy adóellenőrzéssel kapcsolatos Kfv.I.35.121/2020/19. számú döntésében a Kúria akként foglalt állást, hogy az új eljárás megkezdésével kapcsolatos ellenőrzési határidő túllépése önmagában a tisztességes hatósági eljáráshoz való jogsérelmet nem jelenti. A közigazgatási bíróság az eljárási szabályokkeretei között köteles vizsgálni azt, hogy a határidőt követő időszakban bekövetkezett-e olyan változás az adózót érintő jogi és ténybeli körülményekben, amelyek miatt sérelmesebb számára az adójogi szankció határidőt követő megállapítása, mint a határidőn belüli lett volna. Így különösen azt szükséges vizsgálni, hogy lehetetlenné vált-e, vagy jelentősen elnehezült-e az adózó számára a nyilatkozattételhez és a védekezéshez való jog gyakorlása az adóhatóság működési körében bekövetkező okokra visszavezethető módon.

A Kfv.V.35.385/2019/9. számú döntésében pedig, amely egy feltételes adómegállapítással kapcsolatos jogvitában született, rögzítette a bíróság, hogy az adó feltételes megállapítása iránti eljárásban az ügyintézési határidő meghosszabbítására is csak indokolt végzéssel kerülhet sor. A tisztességes eljárás követelményének teljesülése pedig mindig az ügy konkrét tényállása alapján ítéhető meg.

Az *együtműködési kötelezettség elvének* érvényesülése is fontos az adóigazgatási eljárásban, ugyanakkor az az adott adókötelezettség kapcsán nyer valós tartalmat. A Kfv.I.35.533/2019/7. számú döntésében a Kúria rögzítette, hogy az adóigazgatási eljárásra vonatkozó együtműködési kötelezettséget többek között az Air. 98. §-a szabályozza, melynek értelmében az adózónak az ellenőrzési eljárás során az adózásával összefüggő adatait, iratait felhívásra az adóhatóság rendelkezésére kell bocsátania, azok megismerhetőségét a hatóság számára biztosítania kell. Az Air. 124. § (3) bekezdése kimondja, hogy a fellebbezésben és a fellebbezés alapján indult eljárásban – semmisségi okon kívül – nem lehet olyan új tényt állítani, illetve olyan új bizonyítékra hivatkozni, amelyről a fellebbezésre jogosultnak az elsőfokú döntés meghozatala, ellenőrzés esetén az észrevétel benyújtására nyitva álló határidő letelte előtt tudomása volt, azonban a bizonyítékot az adóhatóság felhívása ellenére nem terjesztette elő, a tényre nem hivatkozott. Ezen rendelkezés alapján – a Kúria döntése szerint – a felperesnek már az elsőfokú adóhatósági eljárásban az adóhatóság

²² Tállai András felszólalása a törvénytervezet általános vitájakor, 2017. www.parlament.hu/naplo40/253/n253_0032.htm (2023. április 22-i letöltés).

²³ Patyi András–Varga Zs. András: *A közigazgatási eljárásjog alapjai és alapelvei*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 27–43.

²⁴ Air. 31. § (1)–(2) bekezdés.

²⁵ T/17995. számú törvényjavaslat indokolása.

rendelkezésére kellett volna bocsátania az adólevonási jog alapjául szolgáló számlákat, valamint az azt alátámasztó egyéb dokumentumokat, köztük az áfa-analitikáját. Amennyiben erre önhibáján kívül eső okból nem volt képes, erre először a peres eljárás során abban az esetben hivatkozhatott volna, ha az akadály ekkor hárult el. A *tájékoztatási kötelezettség elvével* összefüggésben a Kúria eljáró tanácsa a Kfv.I.35.192/2021/4. számú határozatában úgy foglalt állást, hogy az adóhatóság az ellenőrzések, és az azt követő hatósági eljárás során is köteles a közösségi jogba ütközően beszedett adó és kamatai visszatérítése iránti kérelme trágyában az adózó jogainak érvényesítéséhez szükséges tájékoztatást megadni, adózói jogai érvényesítését elősegíteni, kérelméről dönteni.

A *rendeltetészerű joggyakorlás elvével* összefüggésben a Kfv.I.35.167/2021/5. számú döntés emelhető ki, mely szerint a rendeltetésellenes joggyakorlás, a felperes aktív magatartása bizonyításának hiányában az adólevonási jog megtagadásához elengedhetetlen a „tudta vagy tudhatta volna” feltételek fennállásának igazolása. A rendeltetésellenes joggyakorlás megállapítására akkor van lehetőség, ha a gazdasági esemény formálisan, valós gazdasági tartalom nélkül valósul meg, az ügyletek elsődleges célja olyan adóelőny megszerzése, amely ellentétes az érintett adónemre vonatkozó szabályozás céljaival, rendeltetésével, és az adóhatóság mindezeket objektív körülmények feltárásával bizonyítja.

E mellett kiemelhető a Kfv.I.35.273/2022/8. számú határozat is, melyben a Kúria úgy ítélte meg, hogy az elsőfokú bíróság a jogerős ítéletében tévesen hivatkozott a Kúria korábbi Kfv.I.35.066/2021/6. számú ítéletére a rendeltetészerű joggyakorlással összefüggésben. Ugyanis ez az ítélet az új Art. 2. § (1) bekezdés szerinti valódisági klauzula alkalmazásáról szól, amely tartalmában a régi Art. 1. § (7) bekezdése szerinti követelménnyel azonos, és nem a régi Art. 2. § (1) bekezdésével. Ez utóbbi szabály az új Art. 1. §-ában jelenik meg amikor kimondja, hogy az adójogviszonyokban a jogokat rendeltetészerűen kell gyakorolni. A Kúria szerint az adótörvények, önkormányzati rendeletek alkalmazásában nem minősül rendeltetészerű joggyakorlásnak az olyan szerződés vagy más jogügylet, amelynek célja az adótörvényben, önkormányzati rendeletben foglalt rendelkezések megkerülése. A Kúria a Kfv.I.35.066/2021/6. számú ítéletében is azt tekintette irányadónak a valódisági klauzula kapcsán, hogy az adóhatóságnak a feltárt adatok alapján kell minősítenie az ügyleteket. A Kúria kiemelte, hogy ez a minősítés csak valamennyi adat együttes értékelésével valósulhat meg.

Végezetül a Kúria Kfv.I.35.583/2019/6. számú döntését szeretném kiemelni, melyben a *megkülönböztetés és a részrehajlás tilalma elvének* értelmezése került elő, mellyel összefüggésben a bíróság rögzítette, hogy nem minősül ezen elv sérelmének az, ha az adózó igényét egyedileg érvényesíti, az adóhatóság az általa alkalmazott, utóbb hibásnak minősülő késedelmi kamatszámítási módszerét nem legalizálhatja azzal az indokkal,

hogy minden adózó esetében tévesen határozta meg a késedelmi kamat mértékét.

Záró gondolatok

Az adóeljárás szabályrendszere kétség kívül átalakult, több jogszabály egymás mellett történő alkalmazását várja el a jogalkotó az adózóktól és az adóhatóságoktól. Ez némiképp az adózóbarát szemlélettel ellentétes – ha arra gondolunk például, hogy a korábbi egy helyett most három jogszabály között kell keresni az irányadó szabályokat, s ráadásul azok külön-külön alapelveket is nevesítenek. Ugyanakkor a szabályozás tartalma néhány főbb ponttól eltekintve a korábbi logikát és megfogalmazást követi. Az alapelvek esetében azt láthatjuk, hogy a régi Art. és Ket. alapelvei kerültek átvételre és megosztásra az Air. és az Art. elején. A módosítások leginkább az egyértelműséget szolgálják, valamint az adóigazgatási eljárás önálló eljárásjogi joganyaggá válását. A néhány kiemelt új alapelv specialitás tartalmát a joggyakorlat és a bírósági döntések töltik fel tartalommal – melyet a Kúria bemutatott esetei is alátámasztanak. Az új-régi alapelvek megjelenése alapvetően az adózó jogérvényesítési lehetőségét tágítja, olyan esetekben amikor a jogsérelem nem vezethető le valamely konkrét anyagi vagy eljárásjogi szabályból. Az adóhatóság szolgáltató jellegének megjelenése pedig az adóügyek napi ügyintézésében fejeződik ki, mindenesetre fontos rögzíteni, hogy az alapelvek nem az elnéző, mindent megengedő hatósági jelleget megteremtését szolgálja, mint inkább az adókötelezettségeit megfelelően teljesítő, teljesíteni kívánó adózók eljárásainak megkönnyítését, a jogérvényesítés elősegítését.

Felhasznált irodalom

- [1] HALÁSZ Zsolt–SZABÓ Ildikó–VARGA Erzsébet: *Adótan és adóeljárás*, Wolters Kluwer, Budapest, 2021.
- [2] HÖGYE Mihály: *Az adózás alapelvei*, In: *Közösségi pénzügyek. Elmélet és gyakorlat a közép-európai átmenetben* (szerk. Juraj Nemeč–Glen Wright), Aula, Budapest, 2000, 160–171.
- [3] KLICSU László: *Köztelherviselés az új Alkotmányban*, Pázmány Law Working Papers, 2011/3, 1–8.
- [4] LAKATOS Zsuzsanna: *Az új ART. és AIR. alapelveinek bemutatása – 3. rész*, 2017. december 21. <https://ado.hu/ado/az-uj-art-es-air-alapelveinek-bemutatasa-3-resz/>.
- [5] PATYI András–VARGA ZS. András: *A közigazgatási eljárásjog alapjai és alapelvei*, Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2019, 27–43.
- [6] PATYI András: *Hatáskör és eljárás a magyar közigazgatási bíráskodás történeti modelljében*. *Magyar Közigazgatás*, 2001/11, 654–655.
- [7] SIMON István: *Pénzügyi jog II*. Osiris Kiadó, Budapest, 2012

- [8] SMITH, Adam: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*, W. Strahan and T. Cadell, London, 1776.
- [9] STIPTA István: *A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság eljárási rendje (1884–1896)*, Miskolci Jogi Szemle, 2011/Különszám, 168–182.
- [10] STIPTA István: *A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság jellege és hatásköre. (Az 1883. évi XLIII. tc. tartalma és jelentősége)*, Publicationes Universitatis Miskolciensis Sectio Juridica et Politica. Tomus XXIX/1. (szerk.: Sály Pál) Miskolc University Press, 2011, 89–116.
- [11] SZABÓ Ildikó: *Az adózás rendjének újrászabályozása*, Nemzetgazdasági Minisztérium, Budapest, 2017. október 25. https://alkalmazaskozpont.asp.gov.hu/sites/as/p/files/2018-01/az_adozas_rendjenek_ujraszabalyozasa._eloado_dr._szabo_ildiko_phd.pptx.
- [12] SZILOVICS Csaba: *Adózási jogok és kötelezettségek szabályozásának elméleti és gyakorlati problémái*, JURA, 2018/2, 217–240.
- [13] TÁLLAI András felszólalása a törvénytervezet általános vitájakor, 2017. www.parlament.hu/naplo40/253/n253_0032.htm.
- [14] TÖRÖK László: *Ireland before and after the Crisis. Authoritative but Hazardous Structural Reforms in Financial Crisis Management*, Public Finance Quarterly, State Audit Office of Hungary, 2018/2, 254–274.
- [15] 1994. évi LIII. törvény a bírósági végrehajtásról.
- [16] 2004. évi CXL. törvény a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól.
- [17] 2017. évi CLI. törvény az adóigazgatási rendtartásról.
- [18] 2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről.
- [19] 2017. évi CLIII. törvény az adóhatóság által fogantatható végrehajtási eljárásokról.
- [20] 2017. évi CLII. törvény az uniós vámjog végrehajtásáról.
- [21] 465/2017. (XII. 28.) Korm. rendelet az adóigazgatási eljárás részletszabályairól.
- [22] T/17994. számú törvényjavaslat indokolása.
- [23] T/17995. számú törvényjavaslat indokolása.

Lovas Dóra*
**Áfa kamat, kamatos kamat és monetáris
 értékvesztés, mint a pénzügyi rendezettség
 előírásának utólagos kompenzáció¹**

Absztrakt

Az Európai Unióhoz való csatlakozásunkat követően meg kell felelnünk az európai uniós normáknak. Az EU irányelvekkel törekszik harmonizálni egyes területeket, így az áfa meghatározott aspektusait is. Magyarországnak 2006-tól implementálnia kellett a 2006/112 hía-irányelvet, azonban az Európai Unió Bírósága elé került kötelezettségzegési eljárás bebizonyította, hogy ezt nem teljes mértékben sikerült megvalósítani. A döntés eredményeképpen hazánkban azon adóalanyok, akik 2011 előtt pénzügyi rendezettség hiánya miatt nem tudták levonni, illetve visszaigényelni általános forgalmi adójukat, bizonyos feltételek teljesülése esetén – a legújabb Európai Unió Bírósági döntés alapján – kamaton, esetleg kamatos kamaton kívül monetáris értékvesztés kompenzálására is jogosultak. Azonban az EUB által hozott határozat több elemét tekintve értelmezésre szorul, hiszen annak teljesítése során figyelembe kell venni a hazai sajátosságokat és a jogalkotó eredeti szándékát meghatározó körülményeket. A tanulmány arra vállalkozik, hogy meghatározza a kamat, kamatos kamat és a monetáris értékvesztés fogalmait.

**Interests related to VAT, as ex-post
 compensations for the requirement of financial
 orderliness**

Abstract

After joining the European Union, we must comply with European Union standards. The EU strives to harmonize certain areas with directives, including specific aspects of VAT. Hungary had to implement the 2006/112 VAT directive from 2006, however, the breach of duty procedure brought before the Court of Justice of the European Union proved that this was not fully implemented. As a result of the decision, those taxpayers in Hungary who were unable to deduct or reclaim their VAT due to a lack of financial order prior to 2011 are entitled, if certain conditions are met – based on the latest European Union Court decision – to compensation for monetary loss in addition to interest, possibly

compound interest. However, the decision made by the CJEU needs to be interpreted in terms of several elements, since in its implementation, the national characteristics and the circumstances determining the legislator's original intention must be taken into account. The study undertakes to define the concepts of interest, compound interest and monetary impairment.

Bevezetés

Az általános forgalmi adó (továbbiakban: áfa) hazánk adóbevételeinek legnagyobb részét képezi, éppen ezért jelentősége a központi költségvetés szempontjából sem elhanyagolható. Ezen adónemet számos oldalról megközelíthetjük, jelen tanulmány egy lassan második évtizede húzódó kérdést helyez elemzése középpontjába. Azok az adóalanyok, akik 2011 előtt pénzügyi rendezettség hiánya² miatt nem tudták levonni, illetve visszaigényelni az általános forgalmi adójukat, bizonyos feltételek teljesülése esetén – a legújabb Európai Unió Bírósága (továbbiakban: EUB vagy Bíróság) által hozott döntés alapján – monetáris értékvesztés kompenzálására is jogosultak. Azonban az EUB által hozott határozat több elemét tekintve értelmezésre szorul, hiszen annak teljesítése során figyelembe kell venni a hazai sajátosságokat és a jogalkotó eredeti szándékát meghatározó körülményeket. Nem célom a döntés minden elemének elemzése, csupán azt szeretném megvilágítani, hogy mit jelenthetnek ezen összefüggésrendszerben a kamat, kamatos kamat és a monetáris értékvesztés fogalmait. Mindezt az EUB, a Kúria és kisebb mértékben az Alkotmánybíróság (továbbiakban: AB) vonatkozó döntéseinek rendszerezésével és vizsgálatával valósítom meg.³

I. Az Európai Unió Bíróságának releváns döntései

A hozzáadottérték-adó szabályozása, mind európai, mind pedig tagállami szinten megszámlálhatatlan jogalkalmazási és jogértelmezési kérdést vet fel. A hiányos tagállami jogszabályokat a bíróságok döntései pótolják és egészítik ki annak érdekében, hogy a nagyszámú tagállami és uniós érdekek összehangolására megfelelően sor kerüljön.⁴ 2011-ben elmarasztalta Magyarországot az Európai Unió Bírósága, a Bizottság által – a 2006/112 hía-irányelv 183. cikkének nem megfelelő implementálása miatt – 2007-ben indított kötelezettségzegési eljárás eredményeképpen.⁵

* A szerző PhD, tudományos segédmunkatárs, DE Közzolgálati Kutatócsoport; egyetemi adjunktus, Debreceni Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jog és Közmenedzsment Tanszék; főtanácsadó, Kúria. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ A tanulmány alapjául szolgáló kutatás az „Államelvű fordulat a piac gazdasági szabályozásában” című, 134499. számú projekt keretében a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból, K_20 „OTKA” Kutatási témapályázat program által biztosított támogatással valósult meg. Kutatásvezető: Horváth M. Tamás.

² Az áfa levonási jog gyakorlásának feltétele volt, hogy az e joggal élő fizesse meg a beszerzett termék

vagy igénybe vett szolgáltatás áfával növelt ellenértékét.

³ A téma egy hosszabb és kiterjedtebb elemzését lásd LOVAS Dóra: *A császár új ruhája - Hogyan szabható az EU által adott köpeny a „pénzügyi rendezettség” követelményétől szabadult ÁFA-ra?* Európai Jog, 2022/5, 42–50.

⁴ DARÁK Péter: *A hozzáadottérték-adó (áfa) gyakorlata az európai adójog (az EUB esetjoga), valamint a nemzeti adójog (a magyar közigazgatási bírósági gyakorlat) kölcsönhatásában*, Európai Tükör, 2019/3, 51–58.

⁵ C-274/10. sz. Bizottság kontra Magyar Köztársaság-ügy [ECLI: EU: C:2011:530].

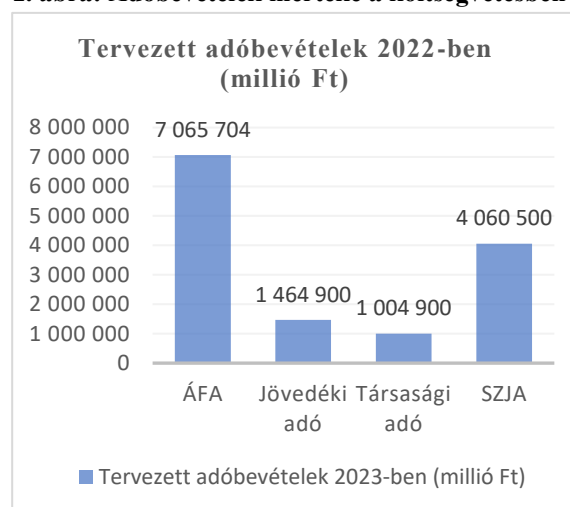
Hazánk uniós joggal ellentétes jogi szabályozást és gyakorlatot alakított ki, amikor ellenérték megfizetésére vonatkozó feltételt határozott meg az áfa levonhatóságára, illetve a fennmaradó különbözet visszatérítésére.⁶ Magyarország esetében a szabályozás különbséget tett egyes adóalanyok között, hiszen hazánkban az adómegállapítási időszak egy hónap, negyed- vagy egy teljes év lehet, így egyes adóalanyok a „meg nem fizettséghez” kapcsolódó különbözet többszöri átvitele miatt nem kaphatták meg észszerű határidőn belül annak visszatérítését⁷, amely tehát pénzügyi kockázatot is okozott számukra.⁸ Az uniós ítélet következtében a magyar jogalkotó EU konform módon módosította a szabályozást, megalkotva az uniós joggal ellentétesen hatályban lévő nemzeti gyakorlat miatt hátrányt szenvedők adóvisszaigénylésének különös szabályait.⁹ A szabályok EU konform értelmezése azonban problémába ütközött, ezért az EUB előzetes döntéshozatali eljárás keretében két újabb nagyobb volumenű ítéletet hozott. Az első esetben 2014-ben a Delphi-ügyben¹⁰ született határozat, amely ex tunc hatállyal vonatkozik a hÉa-irányelv 183. cikkére. A tagállami hatóság feltett kérdéseire a Bíróság indokolt végzéssel válaszolt,¹¹ tekintve, hogy azok egyértelműen levezethetők a korábbi ítélkezési gyakorlatából.¹² A döntés szerint „megfelelő” késedelmi kamatot kell fizetni azok számára, akik az uniós jogba ütköző magyar szabályozás és jogalkalmazás miatt az áfát nem tudták visszaigényelni. Ennek meghatározását (számítási módját, mértékét) azonban a tagállam feladatává teszi, oly módon, hogy csupán a kereteket adja meg, így tekintettel kell lenni a hasonló nemzeti kérelmek feltételeire és a választott nemzeti megoldás az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását nem teheti rendkívül nehézé vagy lehetetlenné.¹³ Tehát a kamat mértéke kapcsán a Delphi-ügyben a Bíróság csupán annyit állapított meg, hogy annak „megfelelőnek” kell lennie, de nem nyújtott részletes iránymutatást a jogalkotó és jogalkalmazó szerveknek. Így merülhetett fel évekkel később a „megfelelő” összeg értelmezésének dilemmája, amelyre az EUB a Sole Mizo és Dalmandi egyesített ügyben válaszolt. A Bíróság szerint tekintettel kell lenni az adott tagállam aktuális helyzetére, s ennek

meghatározása során figyelemmel kell lenni e helyzetet szabályozó uniós jog hiányára, a kár meghatározásának nehézségeire és az adott állam gazdasági változóira.¹⁴

II. Az áfa mint költségvetési bevétel

Az áfa közvetett adó (tehát az adóalany és az adó megfizetője elkülönül), amely tagállamokon belüli szabályainak összehangolására az Európai Unió irányelvekkel törekszik. 2023-ban a legmagasabb általános áfakulccsal rendelkező uniós ország Magyarország (27 százalék), majd hazánkat Horvátország, Dánia és Svédország (mindegyik 25 százalék) követi. A legalacsonyabb mértéket Luxemburg (16 százalék), Málta (18 százalék), továbbá Ciprus, Németország és Románia (19 százalék) alkalmazza.

1. ábra: Adóbevételek mértéke a költségvetésben

Forrás: Saját szerkesztés¹⁵

Ahogy az ábrából látszik, az áfa-bevétel 2023-ban is a legnagyobb a négy legtöbb bevételt biztosító adónem közül. Eppen ezért nem elhanyagolható az a tény, hogy a pénzügyi rendezettség követelménye

⁶ Uo. 53. pont.

⁷ Az áfaalany minden adómegállapítási időszakának végén az adott időszakban az általa beszerzett termékeket, igénybe vett szolgáltatásokat terhelő előzetesen felszámított levonásba helyezhető adóról bevallást nyújt be. Ha a bevallás egyenlege negatív és úgy dönt, hogy a bevallásában mutatkozó negatív elszámolandó adót visszakéri, akkor az áfabevallásban ezt az összeget visszaigényli. Ha nem állnak fenn az adó-visszaigénylés feltételei, akkor a göngyöltés szabályainak alkalmazásával ezt a negatívumot, mint a soron következő adómegállapítási időszakban keletkezett fizetendő adót csökkentő tételt veszi figyelembe.

⁸ C-274/10. sz. Bizottság kontra Magyar Köztársaság [ECLI: EU: C:2011:530] 55.pont.

⁹ Az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény jogharmonizációs módosításáról és az adóvisszaigénylés különös eljárási szabályairól szóló 2011. évi CXIII. törvény.

¹⁰ C-654/13. sz. Delphi Hungary Autóalkatrész Gyártó Kft. és Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-

duántúli Regionális Adó Főigazgatósága (NAV)-ügy [ECLI: EU: C:2014:2127]; C-13. sz. és C-126/18. sz. Sole Mizo Zrt. kontra Nemzeti Adó- és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatósága, valamint Dalmandi Mezőgazdasági Zrt. kontra Nemzeti Adó- és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatósága egyesített ügyek [ECLI: EU: C:2019:708].

¹¹ Főszabály szerint az EUB köteles az uniós jog értelmezésére vonatkozó kérdésre válaszolni, lásd például a C-576/07. sz., Woningstichting-ügy [EBHT 2009., I-9021. o.] 49–52. pontok.

¹² C-654/13.sz. Delphi Hungary Autóalkatrész Gyártó Kft. és Nemzeti Adó- és Vámhivatal Nyugat-duántúli Regionális Adó Főigazgatósága (NAV)-ügy [ECLI: EU: C:2014:2127] 26. pont.

¹³ C-654/13. sz. ügy 39. pont.

¹⁴ Gerard Hogan főtanácsnok indítványa a C13/18. és C126/18. sz. egyesített ügyekben (Az ismertetés napja: 2019. szeptember 11.) 45–48.pont.

¹⁵ 613/2022. (XII. 29.) Korm. rendelet Magyarország 2023. évi központi költségvetésének a vesztélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól.

nem írható elő a levonhatóság feltételeként, másrészt, hogy az EUB ítéleteit ex tunc hatállyal hozta meg, azaz azt a jogszabály meghozatalára visszamenőlegesen, nem pedig az EUB döntésektől kell alkalmazni. Azonban a levonhatóság utólagos engedélyezése mellett, a Bíróság visszamenőleges hatállyal a kamat és monetáris értékvesztés (egyes esetekben kamatos kamat) megfizetését is a tagállamok kötelezettségévé tette. A Bíróság döntésében abból az elgondolásból indult ki, hogy azon vállalkozások, akik az áfát nem tudták észszerű időn belül levonni/visszaigényelni, szükség szerint hitelintézetekhez fordultak. Véleményem szerint azonban figyelmen kívül maradt az a tény, hogy e társaságok szerződéses partnerei nem részesültek ellentételezésben, így egyrészt az érintetteknek veszteségről nem beszélhetünk, másrészt nem volt olyan összeg, amely kompenzálta volna az állami költségvetés számára a levonásba helyezni kívánt adót. Ahogy fentebb utaltunk rá, az áfa az államháztartás legnagyobb adóbevétele, így annak hiánya nem elhanyagolható a kiegyensúlyozott költségvetés szempontjából.

III. A kamat kérdése

A kamat fizetésének kötelezettsége az uniós jog megsértése miatt fennálló tagállami felelősség elvéből is adódik (lásd Francovich ítélet 40. pont).¹⁶

III.1. A kamat természete

Az Alkotmánybíróság késedelmi pótléokra vonatkozó 2019. évi határozata¹⁷ felhívja a figyelmet a pénzügyi egyensúly állam-adózó viszonyában való fontosságára. A késedelmi kamat, illetve pótlék szerepe az, hogy olyan helyzetbe hozza az adott szereplőt (államot vagy adózót), mintha az esedékesség időpontjában megtörtént volna a vitatott esemény. A határozat szerint az adózó által fizetendő késedelmi pótlék (analógia útján az állam által fizetendő késedelmi kamat) a piaci kölcsönkamattal színvonalához igazodik, oly módon, hogy az alapkamatra épülve árazza be az adós (analógia útján az állam) nemteljesítési kockázatát, illetve a pénzhasználatának értékét. Tehát, az adózó késedelme esetén megfelelő a jegybanki alapkamathoz igazodó késedelmi pótlékfizetési kötelezettség.¹⁸ Az alábbi esetekben – eltérő jogalappal, de – késedelmi

kamatokról van szó. A késedelem után fizetendő összeg objektív (vétkességre tekintet nélküli) jogkövetkezmény, mivel nem függ a mulasztás felróhatóságától. Így az egyéntől, és a közösségtől általában elvárható magatartás vizsgálata lényegtelen.¹⁹ Alkalmazása egyrészt szankcionál, másrészt kompenzációként szolgál a jogosult számára. A fizetésének kötelezettsége addig áll fenn, ameddig a pénzfizetésre sor nem kerül, vagyis a teljesítési határidő elmulasztásához kötődik és nem a végrehajthatósághoz.²⁰

A hivatkozott EUB ügyek a „késedelmi kamat” elnevezést használják, de – ahogy nyomatékosítják – nem az EUB által kimunkált gyakorlatnak megfelelő értelmezéssel teszik ezt. Ennek oka, hogy az elnevezés tagállamonként változhat, így annak céljára kell összpontosítani, és a tagállamok feladata az eljárási autonómiájuk keretében meghatározni azokat a feltételeket – és nem összeget –, amelyek alapján – egyenértékűség és hatékony jogorvoslat elvének megfelelően – ez az ellentételezés jár.²¹

III.2. A kamat

A Delphi-ügy eredményeképpen kialakult gyakorlatot és következtetéseket a Kúria 2016-ban elvi döntésében foglalta össze.²² Eszerint a kamat szempontjából két időszakot különíthetünk el: a jegybanki alapkamattal azonos mértékű összeg funkcionált arra a periódusra, amikor uniós jogba ütköző magyar szabályozás volt hatályban és amiatt nem lehetett visszaigényelni az áfát,²³ míg a jegybanki alapkamat kétszerese járt akkor, ha az adóhatóság – ügyintézési határidőt követően – elmulasztotta az előzőekben meghatározott kamat kiutalását.²⁴ Az első esetben az egyszeres jegybanki alapkamat alkalmazásának oka az egyenértékűség elvének biztosítása volt, azaz, hogy a tagállami rendelkezések szerint ilyen összeg járt akkor is, ha azért érte hátrány az adóalanyt, mert Alaptörvénybe, vagy felsőbb jogszabályba ütközik valamely nemzeti rendelkezés.²⁵

Az AB egyébként 2021-ben megállapította,²⁶ hogy az eltérő – attól függően, hogy a késedelem belső vagy uniós jogi jogszabálysértésből ered – kamatmérték alkalmazása nem alkotmányellenes, hiszen alkotmányosan igazolható az

kötelezett áfára jutó kamat megítélése (mérték, elévülés)” című (EBH 2017.K18. sz.) elvi határozat (a továbbiakban: a Kúria 18/2017. sz. elvi határozata) alapját képezte.

²³ 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről (régí Art.) 124/D. § (3) bekezdés. Ehelyett ma 2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről (új Art.) 274/G. § (6) bekezdés.

²⁴ Régi Art. 37. § (6) bekezdés.

²⁵ Az új Art. 2020-ban módosított rendelkezése alapján: 197. § [Áfa-visszatérítési igény érvényesítése az Alkotmánybíróság, illetve az Európai Unió Bírósága döntése alapján] (3) bekezdés „(...) az adó megfizetésének napjától - az önellenőrzés benyújtásának napjáig a jegybanki alapkamat két százalékponttal növelt mértékével azonos mértékű kamatot fizet.(...)”.

²⁶ 3040/2021. (II. 19.) AB határozat.

¹⁶ C-6/90. és C-9/90. sz. Andrea Francovich és az Olasz Köztársaság, valamint Danila Bonifaci és társai és az Olasz Köztársaság egyesített ügy [ECLI: EU: C:2010:567]. Feltételek: az irányelv által előírt eredmény a magánszemélyeket jogokkal ruházta fel, e jogok tartalmát az irányelv rendelkezései alapján meg lehessen határozni, okozati összefüggés legyen a kötelezettség állam általi megsértése és a jogsérelmet szenvedett személyek kára között.

¹⁷ 17/2019. (V. 30.) AB határozat.

¹⁸ Uo. 95–108. pontok.

¹⁹ KECSKÉS László: *Polgári jogi tanulmányok*, Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1995, 214.

²⁰ 13/2015. (V. 14.) AB határozat (79).

²¹ Gerard Hogan főtanácsnok indítványa a C13/18. és C126/18. sz. egyesített ügyekben 53. pont

²² Kúria a 2016. november 24-i Kfv.I.35.472/2016/5. sz. határozatában hozott döntést, amely később „A megfizetettségi feltétel miatt göngyölitésre

adóvisszatérítésre jogosult adóalanyok különböző helyzete.²⁷ A Kúria ugyanezen az állásponton van.²⁸ Az áfa kamat a kúriai ítéletek szerint az (a régen a jegybanki alapkammattal megegyező) az összeg, amelyet az állam azért fizet az adózónak, mert a bevallásaiban szerepeltetett pénzügyileg nem rendezett gazdasági eseményekhez tartozó áfát a közösségi jogba ütköző nemzeti szabályozás miatt nem tudta visszaigényelni. A Kúria elvi döntése alapján érvényesítésének feltétele a bevallás megléte.²⁹ A Sole Mizo-Dalmandi döntés hatására az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL törvénybe (továbbiakban: új Art.) került 274/G. § (2) bekezdése szerint ez a jegybanki alapkamat két százalékponttal (MNB kamat+2%) növelt mértékére változott. Megjegyzendő még (amely a kúriai gyakorlat alapján alátámasztható), hogy az áfa és a hozzá kapcsolódó kamat adóhatóság általi visszatérítése (2011. október 20-ig) kérelemhez kötött volt,³⁰ amely megvalósulhatott erre irányuló igényt tartalmazó (havi, negyedéves vagy éves) bevallásban, önellenőrzés útján is.³¹

III.3. A kamatos kamat

A kétszeres jegybanki alapkamatra az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (továbbiakban: régi Art.) 37. § (3) bekezdése és az új Art. 65 § (1) bekezdése is a költségvetési támogatásra vonatkozó szabályait rendelte alkalmazni, amelyet akkor volt köteles fizetni a hatóság, ha az adóalany kérelmet nyújtott be, és azt 30, illetve 45 napon belül nem teljesítette.³² Tehát míg az áfa kamat (egyszeres majd módosítás eredményeképpen MNB+2% jegybanki alapkamat) jogi alapja a magyar állam, addig a kamatos kamat (kétszeres jegybanki alapkamaté) jogi alapja az adóhatóság mulasztása, amely utóbbi abban nyilvánul meg, hogy a hatóság nem utalta ki az adózó részére a visszatartott áfán felül járó egyszeres kamatösszeget. Nem az adóhatóság oldalán mutatkozó hiányosság azonban az, ha az adózó nem terjesztett elő rendkívüli visszaigénylési kérelmet az áfa kiutalása iránt, hanem a rá vonatkozó szabályok szerint, a későbbi bevallásában fizetendő adót csökkentő tételként elszámolta, vagy visszaigényelte.

Az adóhatóság – ügyintézési határidőt érintő – mulasztása esetén járó késedelmi kamatról a NAV hivatalból határoz.³³ A Sole Mizo és Dalmandi-ügyben az EUB azt is megállapította, hogy – a tényleges érvényesülés elve alapján – az a tagállami

gyakorlat megfelelő, amely az ilyen beadvány tekintetében a késedelmi kamatot az adóhatóság számára nyitva álló 30 vagy 45 napos ügyintézési határidő lejártától, nem pedig az ezen túlfizetés keletkezésének időpontjától kezdődően alkalmazza.³⁴

III. 4. Monetáris értékvesztés

Az EUB a Sole Mizo és Dalmandi egyesített ügyben hozott döntésében a kamat mértéke kapcsán előírja, hogy az legalább olyan legyen, amelyet a hitelintézetnek nem minősülő adóalanyoknak azonos összegű hitel felvétele esetén kell fizetniük, de annak konkrét meghatározását a tagállamra hagyja.³⁵ Ezen utóbbinak az az oka, hogy amikor az EUB az uniós jogot értelmezi, a közösségi joggal való összhang konkrét megvalósítását a specifikus körülményeket ismerő tagállamokra hagyja. Az EUB fentebb idézett határozatában azt is megállapítja, hogy uniós joggal ellentétes az a kamat, amely nem veszi figyelembe az idő múlása által okozott, az érintett összeg értékét befolyásoló monetáris értékvesztést.³⁶

A döntés eredményeképpen tehát a kamat mértékének hasonlónak kell lennie a hitelintézeti kölcsönhöz. A jogalkotó a fentebb említett Sole Mizo és Dalmandi döntést követően módosította az új Art. 274/G. § (2) bekezdését, amely szerint a pénzügyi veszteséget szenvedő adóalanyok a jegybanki alapkamat egyszeres értéke helyett annak két százalékponttal növelt mértékére jogosultak. A kúriai joggyakorlat – álláspontom szerint a jogszabály szövegének megfelelően – az MNB+2% kamatkülönbözettel azonosítja a monetáris értékvesztést.

Összefoglalás

Hazánk az áfacsalások elkerülése érdekében 2011 előtt nem tette lehetővé a pénzügyi rendezettség hiányában az áfa levonását, illetve visszaigénylését, azonban tekintettel arra, hogy Magyarország 2004 óta az Európai Unió tagja, meg kell felelnie az Unió által elvárt követelményeknek is. 2011-ben az EUB kötelezettségzegési eljárás eredményeképpen megállapította, hogy a hivatkozott adóeljárás szabály nem összeegyeztethető a hía-irányelvvel. Az ítélet, illetve azt követően a két előzetes döntéshozatali eljárás keretében hozott döntés olyan helyzetet eredményezett, amely a mai napig számos jogalkalmazási dilemmát felvet.³⁷

²⁷ Az alkotmányjogi panasz az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény („Art.”) 196–197. §-ai alaptörvény-ellenességének vizsgálatára irányult (a régi Art. 124/C. § és 124/D. §-a).

²⁸ Kfv.I.35.472/216/5. (EBH 2017.K.18) 26–27. pont.

²⁹ Kfv.I.35.472/216/5. (EBH 2017.K.18) 31. pont.

³⁰ Kfv.I.35.253/2021/5. 30. pont; Kfv.I.35.117/2021/6. 27. pont; Kfv.I.35.118/2021/6. 28. pont.

³¹ Kfv.I.35.472/216/5. 25. pont.

³² Kfv.I.35.472/216/5. (EBH 2017.K.18); Kfv.I.35.253/2021/5. 30. pont; Kfv.I.35.118/2021/6. 28. pont.

³³ Az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény, 65. §.

³⁴ C13/18. és C126/18. sz. egyesített ügyekben 68.pont.

³⁵ C-13. sz. és C-126/18. sz. Sole-Mizo Zrt. kontra Nemzeti Adó- és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatósága, valamint Dalmandi Mezőgazdasági Zrt. kontra Nemzeti Adó- és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatósága egyesített ügyek [ECLI: EU:C:2019:708] 49. pont.

³⁶ C-13/18. és C-126/18. sz. egyesített ügyek 1. pont.

³⁷ Lásd például C-257/86. sz. Bizottság kontra Olaszország-ügy [EU:C:1988:324] 12.pont, valamint C-183/14. sz. Radu Florin Salomie és Nicolae Vasile Oltean kontra Directia Generala a Finantelor Publice Cluj-ügy 34. pont.

Tanulmányomban az áfa kamat, kamatos kamat és monetáris értékvesztés fogalmait jártam körbe. Megállapítottam, hogy az áfa kamat – új Art. módosítás (Módtv5.)³⁸ alapján meghatározott MNB alapkamat+2% mértéke – tartalmazza az EUB által elvárt monetáris értékvesztést is, hiszen az EUB nem várja el, hogy az egyes kamatokra külön összegek legyenek meghatározva. A kétszeres jegybanki alapkamatnak megfelelő késedelmi kamat az adóhatóság mulasztása esetén jár, amely utóbbi abban nyilvánul meg, hogy a hatóság nem utalta ki az adózó részére a visszatartott áfán felül járó egyszeres kamatösszeget.

Felhasznált irodalom

- [1] DARÁK Péter: *A hozzáadottérték-adó (áfa) gyakorlata az európai adójog (az EUB esetjoga), valamint a nemzeti adójog (a magyar közigazgatási bírósági gyakorlat) kölcsönhatásában*, Európai Tükör, 2019/3, 51–58.
- [2] KECSKÉS László: *Polgári jogi tanulmányok*, Janus Pannonius Tudományegyetem, Pécs, 1995.
- [3] LOVAS Dóra: *A császár új ruhája - Hogyan szabható az EU által adott köpeny a „pénzügyi rendezettség” követelményétől szabadult AFA-ra?* Európai Jog, 2022/5, 42–50.

Jogszabályok

- [1] Az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény jogharmonizációs módosításáról és az adóvisszaigénylés különös eljárási szabályairól szóló 2011. évi CXXXIII. törvény.
- [2] 2003. évi XCII. törvény az adózás rendjéről
- [3] 2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről.
- [4] 613/2022. (XII. 29.) Korm. rendelet Magyarország 2023. évi központi költségvetésének a veszélyhelyzettel összefüggő eltérő szabályairól.

Bírósági döntések

- [1] C-274/10. sz. Bizottság kontra Magyar Köztársaság-ügy [ECLI: EU: C:2011:530].
- [2] C-654/13. sz. Delphi Hungary Autóalkatrész Gyártó Kft. és Nemzeti Adó-és Vámhivatal Nyugat-dunántúli Regionális Adó Főigazgatósága (NAV)-ügy [ECLI: EU: C:2014:2127].
- [3] C-13. sz. és C-126/18. sz. Sole-Mizo Zrt. kontra Nemzeti Adó-és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatósága, valamint Dalmandi Mezőgazdasági Zrt. kontra Nemzeti Adó-és Vámhivatal Fellebbviteli Igazgatósága egyesített ügyek [ECLI: EU: C:2019:708].
- [4] C-576/07. sz., Woningstichting-ügy [EBHT 2009., I-9021. o.].
- [5] Gerard Hogan főtanácsnok indítványa a C13/18. és C126/18. sz. egyesített ügyekben (Az ismertetés napja: 2019. szeptember 11.) 45–48.pont.

- [5] C-6/90. és C-9/90. sz. Andrea Francovich és az Olasz Köztársaság, valamint Danila Bonifaci és társai és az Olasz Köztársaság egyesített ügy [ECLI: EU: C:2010:567].
- [6] C-257/86 sz. Bizottság kontra Olaszország-ügy [EU:C:1988:324].
- [7] 17/2019. (V. 30.) AB határozat.
- [8] 13/2015. (V. 14.) AB határozat.
- [9] 3040/2021. (II. 19.) AB határozat.
- [10] Kfv.I.35.472/216/5. (EBH2017.K.18)
- [11] Kfv.I.35.253/2021/5.
- [12] Kfv.I.35.117/2021/6.
- [13] Kfv.I.35.118/2021/6.
- [14] Kfv.I.35.472/216/5.
- [15] Kfv.I.35.253/2021/5.

³⁸ Magyarország 2021. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2020. évi LXXVI. törvény.

Liktor Zoltán Attila*

Az idén 140 éves pénzügyi közigazgatási bíróság történelmi előzményei

„A közjogok birói védelme ámbár az állam létét, gazdagságát, dicsőségét, jólétét közvetlenül nem érinti, megoldása gyökerét tekintve, egyenlő mélységben keresendő oly kérdésekkel, mint a melyek az absolut államnak alkotmányossá, a feudális társadalmi szerkezetnek iparivá való átalakulása, szóval az emberi fejlődés legfőbb problémái körül forognak, azzal a különbséggel, hogy míg az utóbbiak az állam külső életére is óriási hatásúak, addig a közjogok birói védelme első sorban belső lelkiismereti kérdése az államnak.”
(Concha Győző, 1877)

Absztrakt

Idén ünnepeljük a pénzügyi közigazgatási bíraskodás felállításának 140. évfordulóját. Jelen tanulmány a történelmi előzményeket vizsgálja, és egy rövid áttekintést kíván adni az adózással kapcsolatos alkotmányos garanciák tekintetében, a középkortól a polgári átalakulásig. A rendi korszakban a király nem vehetett ki önjogán adót, csak az országgyűlés hozzájárulásával, a királyi jövedelmei valójában a Szent Korona javai és jövedelmei voltak. A nemesi vármegyék és a szabad királyi városok megerősödésével azok a közösségek maguk szedhették adót. A polgári korszakban a hatalmi ágak elválasztása után szükségessé vált a pénzügyi közigazgatási bíraskodás felállítása.

The historical antecedents of the Tax Court in Hungary

* A szerző PhD főtanácsadó, Kúria (Werböczy István Országbíró Kutatóintézet); megbízott oktató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Jogtörténeti Tanszék. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ STIPTA István: *A közigazgatási bíraskodás előzményei Magyarországon*, Jogtudományi Közlöny, 1997/3, 117–125.; MÁTHÉ Gábor: *Polgári kori közigazgatásunk történeti jellemzői*, Polgári Szemle, 2022/4–6, 178–188.

² PAPP László: *A rendes bírósági szervezet változásai Magyarországon 1849–1861 között*, Acta Universitatis Szegediensis: forum: acta juridica et politica, 2014/1, 157–168, RÁTH György: *Az országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában*, Landerer és Heckenast, Pest, 1861.

³ KOZÁRI Mónika: *Tisza Kálmán*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2019, 182–186.

⁴ CONCHA Győző: *A közigazgatási bíraskodás az alkotmányosság és az egyéni joghoz való viszonyában*, Budapest, 1877.

⁵ STIPTA István: *A magyar bírósági rendszer története*, Multiplex Media – Debrecen University

Abstract

This year we celebrate the 140th anniversary of the Act XLIII of 1883, the foundation of the Tax Court of Hungary. This article tries to give a short panorama of the historical antecedents of the Tax Court in Hungary. In the Middle Ages the monarch had no right to imposition of taxes without the consent of the Diet, the income of the monarch in reality was the income of the Holy Crown. With the strengthening of the noble counties and the free royal cities, for their public necessities, these communities started to collect taxes in their own right from the end of the 15th century. After the separation of the legislative, executive and judicial branches in the modern period, came the necessity of the foundation of the Tax Court.

Bevezetés

Száznegyven esztendővel ezelőtt fogadta el a magyar Országgyűlés a pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló 1883. évi XLIII. törvénycikket. A jogszabály beleillett abba a modernizációs folyamatba, amely a reformkor végével (váltótörvények) kezdődött, és az 1848/49-es forradalom és szabadságharc kijelölte fejlődési irányt vitte tovább.¹

A neoabszolutista önkényuralmi időszakot (1849–1861/67) éppen a törvényes igazságszolgáltatás és a törvényes magyar jogrend helyreállítása² (Ideiglenes Törvénykezési Szabályok, 1861) kezdte ki, amit csak az 1867-es (újabb) Habsburg-magyar kiegyezés tett teljessé. A jogállam helyreállítása után megindulhatott a modern államszervezet – és abban a bírósági szervezet – kiépítése is, amit Tisza Kálmán másfél évtizedes miniszterelnöksége (1875–1890) fémjelezett leginkább.³ Erre az időszakra esett a modern pénzügyi közigazgatási bíraskodás kiépítése is, a korabeli jogtudósi⁴ és jogalkotói vitával,⁵ a közvetlen előzményekkel,⁶ magának a bíróságnak a létrejöttével, a bírák rekrutálásával,⁷ az alkotmányos jogvédelem és közigazgatás kapcsolatával,⁸ sőt a témában megjelent

Press, Debrecen, 1997, STIPTA István: *A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság eljárási rendje (1884–1896)*, Miskolci Jogi Szemle, 2011/Különszám, 168–182, STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíróság tevékenysége (1884–1896)*, Dialóg Campus, Budapest, 2019, PATYI András: *A magyar közigazgatási bíraskodás elmélete és története*, Dialóg Campus, Budapest, 2019.

⁶ STIPTA István: *A magyar jövedéki büntetőbíráskodás fórumrendszere 1867 és 1883 között*, Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 74, 2012, 439–456.

⁷ STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíróság bíráinak rekrutációja (1884–1896)*, Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 80, 2017, 279–290.

⁸ PATYI András: *A közigazgatási bíraskodás alkotmányos hátterének eredete és jelentése*, Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 73, 2010, 653–669, STIPTA István: *A magyar történelmi alkotmány és a hazai közigazgatási jogvédelem*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2020.

szakirodalom bibliográfiájával is foglalkozott a jogtörténetírás.⁹ A bíróság 1884 és 1896 között működött önállóan, a közigazgatási felsőbíróság felállításával¹⁰ (1896) a volt pénzügyi közigazgatási bíróság beolvadt az új fórumba.

I. A pénzügyi közigazgatási bíróság hatásköre

A törvény szerint a bíróság hatásköre a törvényhatósági közigazgatási bizottságoknak mindazon határozataira kiterjed, amelyek:

- a) az ezen bizottságok másodfokú eldöntése alá tartozó egyenes adónemek és a hadmentességi díj mérvének megállapítása iránt;
- b) a fennálló törvények értelmében járó adómentességek iránt;
- c) az adó hibás kiszámítása, az adótárgy hiánya, megszűnése vagy az ugyanazon adótárgy többszörös megadóztatása, valamint elévülése esetében az adótartozás helyesbitése vagy leírása, az adótartozás törlesztésének telekönnyvi bekebelezése, nemkülönben az illetéktelenül felvett adótartozások visszafizetése iránt;
- d) az elemi csapások által okozott károk rendkívüli eseteiben a fennálló adókezelési törvény értelmében járó adóelengedések iránt;
- e) a közadók kezeléséről szóló törvény értelmében az adózókat terhelő pénzbírságok iránt;
- f) a közadók és illetékek behajtásával megbízott törvényhatósági, községi (városi), vagy állami közegeknek a zálogolás és árverés körül követett eljárásra vonatkozó panaszok iránt;
- g) az állami törvényhatósági vagy községi (városi) közegek ellen az adókötelezettek és az adótárgyak összeírása, az adók és illetékek könyvelése, nyilvántartása, beszedése, biztosítása és behajtása alkalmával jogtalanul okozott költségek vagy károk megtérítése fejében a károsított feleket illető pénzbírságok iránt;
- h) a községi (városi) és állami közegek ellen a közadók kezeléséről szóló törvény értelmében megállapított kártérítési kötelezettség iránt hozottak.¹¹

A középkori és a kora újkori adóval kapcsolatos ügyanyagok és vármegyei, városi státútumok ugyancsak igyekeztek alkotmányos biztosítékokat

állítani, amely persze nem a modern pénzügyi közigazgatási bírászkodás mércéje szerint alakult.

II. A közigazgatás és a bírászkodás személyi átfedése a polgári korszak előtt

A jog(történet)tudomány a polgári (jog)állam(iság)¹² kapcsán vizsgálja a közigazgatási (pénzügyi) bírászkodást, hiszen a közigazgatás és a bírászkodás személyi elválasztása csak a 19. század második felében, utolsó harmadában történik meg.¹³ Korábban úgy a központi kormányzati struktúra¹⁴ (Magyar Királyi Helytartótanács) mint a vármegyék,¹⁵ szabad királyi városok,¹⁶ (földesúri mező) városok¹⁷ és falvak esetében a bírói és a végrehajtó hatalmat személyükben ugyanazok gyakorolták.¹⁸ A végrehajtó, törvényhozó és a bírói hatalom személyileg korábban nem különült el egymástól, a rendi jog az összeférhetlenség kérdését sokkal inkább az eljárásjogi összeférhetlenség kérdéseinél vette figyelembe, nem pedig a hatalmi ágak modern, 19. századi elválasztásának elve mentén. Voltak olyan közjogi állások, amelyek a törvénytől fogva szükségszerűen (és nem csak esetleges jelleggel) személyi átfedést biztosítottak a hatalmi ágak között; a nádor egyszerre volt az országgyűlés felsőtáblájának¹⁹ elnöke, ugyanakkor a Királyi Helytartótanács²⁰ és a Királyi Curia²¹ elnöke is. Az országbíró a Királyi Helytartótanács²² és a Királyi Curia²³ másodelnöke, a személynök pedig a Királyi Curia királyi táblájának elnöksége mellett viselte az országgyűlés alsótáblájának elnökségét.²⁴ A főispán a vármegye közigazgatásának vezetője, törvényszékének elnöke, tagja az országgyűlés felsőtáblájának.²⁵ Az alispánok, szolgabírák hasonlóan gyakoroltak végrehajtó és bírói hatalmat, esetlegesen törvényhozóit is, ha követként képviselték a vármegyét az országgyűlésen.²⁶

III. Az adó törvényessége a magyar jogi hagyományokban

Magyarországon a Szent Korona-tan értelmében a király mind a fiskális mind pedig a monetáris jogokat csak az országgal együtt gyakorolhatta, a királynak

⁹ NAGY Péter: *A közigazgatási bírászkodás irodalma 1945 után*, Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás, 2018/3, 188–215.; NAGY Péter: *A közigazgatási bírászkodás annotált bibliográfiája*, Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet, Budapest, 2020.

¹⁰ 1896. évi XXVI. tc. XV. cím.

¹¹ 1883. évi XLIII. tc. 1. §.

¹² VARGA Zs. András: *Eszményből bálvány? – A joguralom dogmatikája*, Századvég Kiadó, Budapest, 2015, VARGA Csaba: *Jogállamiság – viták közegében*, Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022.

¹³ 1869. évi IV. tc.

¹⁴ 1723:97., 101., 102. tc.; EMBER Győző: *A M. Kir. Helytartótanács ügyintézésének története 1724–1848*, M. Kir. Országos Levéltár, Budapest, 1940.

¹⁵ EREKY István: *Tanulmányok a vármegyei önkormányzat köréből*, Grill, Budapest, 1908.

¹⁶ ANTAL Tamás: *A szabad királyi városokról szóló javaslatok az utolsó rendi országgyűlésen és az*

1848: XXIII. tc. keletkezése, Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 75, 2013, 21–40.

¹⁷ Lásd például LÖFFLER Erzsébet: *Eger város jogi helyzete a török kiűzésétől 1854-ig*, Agria XVIII, Eger, 1981, 85–97.

¹⁸ BÓNIS György: *A bírósági szervezet megújítása III. Károly korában (Systematica Commissio)*, Sárkány Nyomda, Budapest, 1935; 1836. évi IX. tc. 1. §.

¹⁹ FAZEKAS István–GEBEI Sándor–PÁLOSFALVI Tamás: *Rendi országgyűlések a Magyar Királyságban a 18. század elejétől*, Országgház Könyvkiadó, Budapest, 2021, 189.

²⁰ 1723:97. tc.

²¹ 1723:24. tc.

²² 1723:97. tc. 5. §.

²³ 1723:24. tc. 4. §.

²⁴ FAZEKAS–GEBEI–PÁLOSFALVI *i.m.* 194.

²⁵ 1687:10. tc. 5. §.

²⁶ 1608: (k. u.) 1. tc.

nem volt adókiivetési joga, a király jövedelmei²⁷ a Szent Korona jövedelmei (*bona vei peculia Sacrae Regni Coronae*) voltak,²⁸ a kamara hasznán felül rendkívüli adó kiivetéséhez az országgyűlés hozzájárulása kellett, a nélkül nem követelhetett adót.²⁹ Az adókiivetéssel, adószedéssel, adómegállapítással, adómentességgel kapcsolatos rendi törvények meglehetősen sokat foglalkoztak, különösen az oszmán hódoltság időszakában, amikor a pusztítás, a portyák, a fennhatóság változása a kettős adóztatás és a mentesség kérdését folyamatosan napirenden tartotta. A 17. század második felétől a 18–19. század fordulójáig gyakorlatban volt, hogy nem pénzben, hanem természetben vagy katonaaállításban szavazták meg az adót.³⁰

A Habsburgok a 16. század során országaikban – így Magyarországon³¹ is – átszervezték a pénzügyigazgatást, amelyet a legújabb történetírás a *fiscal-military state* modellként ír le.³² Az új kormányzati szervek Mohács után Pozsonyban, az ország új fővárosában³³ telepednek le, 16. század második felében a hatékonyabb igazgatás és működés érdekében a pozsonyi kamara mellett felállítják a szepesi kamarát is.³⁴ Az I. Ferdinánd által 1528-ban felállított Magyar Kamara egészen 1848-ig működött, amelynek helyébe 1848-ban a Pénzügyminisztérium lépett.³⁵ A 18. században az abszolutista törekvések jegyében az uralkodók országgyűlést megkerülve is vetettek ki adót, amely törvénytelenességgel szemben az országgyűlés határozottan fellépett;

„Hasonlóképpen arról is teljesen biztosítani méltóztatott Ő szent felsége az ország és a hozzá kapcsolt részek karait és rendeit, hogy bármely néven nevezendő, akár pénzben, akár terményekben vagy ujonczokban álló hadi segedelmek se a karokra és rendekre, se a nem-nemesekre, a király szabad tetszése szerint nem fognak kirovatni, sőt szabad ajánlat örve alatt, vagy bármely más czimen,

országgyűlésen kívül nem fognak szorgalmaztatni, épségben maradván az 1715:VIII. törvénycikknek az 1741:XXII. törvénycikkben bővebben magyarázott rendelkezése. Az állandó katonaság tartására szánt adó mennyisége pedig mindenkor egyik országgyűléstől a másikig folyó időre fog megállapíttatni; az idézett 1715:VIII. törvénycikk tartalmát egyebekben érintetlenül hagyván, sőt ezennel megerősítettnek jelentvén ki”.³⁶

A középkori törvényeinkben már számos rendelkezést találunk a mentességek tárgyában, de az adószedők eljárásával kapcsolatban is, így többek között azt, hogy az adószedő (*dicator*) csak a törvényben megállapított adót szedheti be.³⁷ Aki többet szedett be, mint amire a törvényi felhatalmazás szólt, a különbözet kétszeresével büntette a törvény, ahogyan azt is, aki annak érdekében játszott össze valakivel, hogy kevesebb adót szedjen be, mint amit törvény szerint meg kellene fizetni.³⁸ A visszaélésekkel szemben az országgyűlések próbálták fellépni, a kamara tisztviselői maguk nem lehettek adószedők,³⁹ sőt többek között a családi, vagy szolgai viszonyban állókat a kamara hivatalnokai adószedőként nem küldhették ki.⁴⁰ Mohács előtt az adószedők a királyi tanácsban voltak kötelesek számot adni tevékenységükről,⁴¹ Mohács után, a kamarának, mint dikasztériális kormányzati szervnek a felállítását követően ez úgy módosult, hogy az országgyűlésen kötelesek a király előtt számot adni.⁴² A 17. század elején az országgyűlés a számadások lefolytatására már külön számvevőket rendelt.⁴³ Az adószedők eljárásuk, és a beszédet adó mennyiségét illetően az adószedők nyugtatványt kaptak a vármegyékben, amivel a számadáskor bizonyítani tudták eljárásuk törvényességét,⁴⁴ ezt a kamaránál be is tudták mutatni.⁴⁵ Ugyancsak ezt szolgálta az adószedők eskütételi kötelezettsége, amit a király és az országgyűlés előtt voltak kötelezve megejteni.⁴⁶ Az

²⁷ THALLÓCZY Lajos: *A kamara haszna*, Weiszmann testvérek, Budapest, 1879; HÓMAN Bálint: *A magyar királyság pénzügyei és gazdaságpolitikája Károly Róbert korában*, Budavári Tudományos Társaság, Budapest, 1921.

²⁸ TIMON Ákos: *A Szent Korona elmélete és a koronázás*, Stephaneum, Budapest, 1920, 11.

²⁹ Lásd 1222:23. cikkely, 1342:1. tc., 1351:4. tc., 1405:7. tc., 1439:7. tc., 1439:10. tc. 1458:12. tc., 1464:22. tc., 1481:5. tc., 1492:99. tc., 1495:41. tc., 1523:35. tc., 1526:34. tc., 1536:19. tc., 1550:48. tc., 1552:46. tc., 1596:48. tc., 1622:77. tc., 1659:72. tc., 1723:68. tc., 1741:32. tc.

³⁰ SZIJÁRTÓ M. István: *A magyar rendek adómegajánlási joga és a 18. századi adómegajánlási rend kialakulása*, Történelmi Szemle, 2004/3–4, 241–295.

³¹ EMBER Győző: *A újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig*, Magyar Országos Levéltár kiadványai, III. Hatóság- és hivataltörténet 1, Budapest, 1946.

³² KORPÁS Zoltán: *A fiskális-katonai állam és a Katolikus Monarchia a 16–17. században*, Századok, 2018/5, 981–1012.; KENYERES István–PÁLFFY Géza: *A Habsburg Monarchia és a Magyar Királyság had- és pénzügyigazgatásának fejlődése a 16–17. században*, Századok, 2018/5, 1033–1076.; KENYERES István: *A fiskális-katonai állam kezdetei*

Európában a 16. század első felében, Századok, 2021/4, 761–782.

³³ PÁLFFY Géza: *A Magyar Királyság új fővárosa: Pozsony a XVI. században*, Fons, 2013/1, 3–76.

³⁴ ACSÁDY Ignác: *A pozsonyi és szepesi kamarák 1565–1604*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1894; SZÜCS Jenő: *A szepesi kamarai levéltár 1567–1813*, Magyar Országos Levéltár kiadványai, I. Levéltári leltárak 7, Budapest, 1990; KENYERES István: *A Magyar és a Szepesi Kamara bevételei és kiadásai a XVII. században*, Fons, 2017/3, 3–67.

³⁵ 1848. évi III. tc.

³⁶ 1791:19. tc.

³⁷ 1351:5. tc.

³⁸ 1523:6. tc.

³⁹ EMBER [1946] *i.m.* 156.

⁴⁰ 1566:6. tc.

⁴¹ 1519:41. tc.

⁴² 1542: (pozsonyi) 17. tc.

⁴³ 1604:4. tc.

⁴⁴ 1542: (besztercebányai) 31. tc.

⁴⁵ Lásd Sopron vármegye 1635. évi statútumát; *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye*, V. kötet első fele (szerk.: Kolosvári Sándor–Óvári Kelemen), MTA, Budapest, 1902, 115.

⁴⁶ 1547:10. tc.

adószedőket a törvény büntetéssel sújtotta, ha a beszedett adót visszatartották vagy elrabolták.⁴⁷ A vármegyék megerősödésével a 16. század derekán alakul ki az, hogy a király tetszése szerint kinevezett/küldött becsületes és tisztességes adószedő mellé egy ugyancsak tisztességes és becsületes választott vármegyei nemest állítanak. Ez a gyakorlat a későbbiekben is megmarad,⁴⁸ mindkettlen a vármegye közgyűlése előtt esküt voltak kötelesek tenni.⁴⁹ Fizetésüket is törvényben határozták meg; úgy a királyi adószedőket,⁵⁰ mint a vármegyei közreműködőket, amely utóbbit a vármegyei nemesek és nem a jobbágyok fizették.⁵¹ A vármegyék saját hatáskörben szedett, saját szükségleteire fordított adók esetén az adószedőket ugyancsak számadási kötelezettség terhelte,⁵² amelyet a vármegyék saját hatáskörben részletesen szabályozhattak.⁵³ A szabad királyi városok esetében a városi bírák, illetve a választott városi adószedők⁵⁴ szedték be, szükség esetén működtek közre a királyi adószedők a királyi kamarából.⁵⁵ A 17. században a törvény a királyi adószedők kinevezési jogát annyiban szorította meg, hogy egy-egy vármegyébe az ott helyben birtokos nemest nevezhet/küldhet ki, aki azonban továbbra is csak a vármegyei szolgabíró társaságában végezhet tevékenységét.⁵⁶ Az adóösszeírásánál és az adókiivetésnél az alispán⁵⁷ és a szolgabírák⁵⁸ tevékenyen részt vettek, az adót ténylegesen nem is az adószedő szedte be a helyszínen, hanem a falusi bírák gyűjtötték össze, akiknek az adóalapra való esküjével a királyi adószedő köteles volt megelégedni.⁵⁹ A pusztán hagyott, vagy elpusztult ingatlan esetében – amely a 16–17. században gyakori jelenség volt a határmenti portyák és főként a háborúk során – a törvény adófizetés alól mentességet, jövedelemcsökkenés esetén pedig adó leszállítást biztosított,⁶⁰ a leégett, de újjá épített ház három évig adómentességet kapott.⁶¹ A mentesség fennállása vagy megszűnése⁶² tárgyában az adószedők a falusi bírákat megeskethették, ha nem elégedtek meg az esküvel, akkor helyszíni szemlét tarthattak.⁶³ A helyszíni szemléről pecsétes igazolást állítottak ki két példányban, egyik a királynál (kamara) másik a vármegyénél maradt biztosítéki jelleggel.⁶⁴ Azoknak a büntetését, akik a földesúr tudtával az adóelkerülés végett hagyták pusztán a jobbágytelket, a törvény földesurat rendelte elmarasztalni a fizetendő adó összegének kétszeresében.⁶⁵ A nemesség adómentességéről több alkalommal is lemondott az országgyűlésen a 16–17. század során.⁶⁶

Az adóval kapcsolatos vitás kérdésekben a kora újkorban a Magyar Kamara döntött, nem volt külön bíróság, amely az adókkal vagy az adószedők eljárásával kapcsolatos panaszokat elbírált volna.⁶⁷ Sőt még az 1848/49-es események nem tették lehetővé a bírósági rendszer átfogó rendezését,⁶⁸ az adóval kapcsolatos 1849. évi törvény is akként fogalmaz, hogy „az adó kivetését és behajtását illető panaszok felett első bíróságként az illető hatóság, a végzés fellebbezése esetében a pénzügy ministerium határozand”.⁶⁹

Záró gondolatok

Az 1867-es kiegyezést követően nyílt lehetőség a közigazgatási rendszer (köztük a törvényhatóságok) és a bírósági rendszer átfogó rendezésére is, a középkori és a kora újkori adókiivetés, az adószedéssel kapcsolatos panaszok elbírálására nem volt külön bíróság, az csak a közigazgatás és a bíraskodás személyi elválasztása után, a polgári állam kiépítése után valósult meg.

Felhasznált irodalom

Források

- [1] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1836–1868)* (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1896.
- [2] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1000–1526)* (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1899.
- [3] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1526–1608)* (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1899.
- [4] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1608–1657)* (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1900.
- [5] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1657–1740)* (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1900.
- [6] *Corpus Juris Hungarici – Magyar Törvénytár (1740–1835)* (szerk.: Márkus Dezső), Franklin, Budapest, 1901.
- [7] *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye*, V. kötet, első rész (szerk.: Kolosvári Sándor–Ovári Kelemen), Budapest, 1902.
- [8] *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye*, V. kötet, második rész (szerk.:

⁴⁷ 1557:4. tc.

⁴⁸ 1630:5. tc., 1635:1. tc.

⁴⁹ 1546:9. tc.

⁵⁰ 1547:10. tc. 7. §.

⁵¹ 1550:31., 32. tc., 1563:6. tc.

⁵² 1554:20. tc.

⁵³ Lásd Zala vármegye 1556. évi és 1558. évi statútumát, *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye V/1 i.m. 9., 12.*

⁵⁴ Lásd Kőszeg város statútumát (1671), *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye* (szerk.: Kolosvári–Ovári), V. kötet második fele, MTA, Budapest, 1904, 278.

⁵⁵ 1542: (besztercebányai) 31. tc. 1. §.

⁵⁶ 1618:42. tc.

⁵⁷ Lásd Moson vármegye 1712. évi statútumát; *A magyar törvényhatóságok jogszabályainak gyűjteménye V/1 i.m. 288.*

⁵⁸ Lásd Vas vármegye 1696. évi statútumát, uo. 235.

⁵⁹ 1528:7. tc. 2. §., 1547:10. tc. 6. §.

⁶⁰ 1500:38. tc., 1578:25. tc.

⁶¹ 1547:10. tc.

⁶² 1595:8. tc.

⁶³ 1552:4. tc. 4–6. §.

⁶⁴ 1554:17. §.

⁶⁵ 1563:4. tc. 2. §.

⁶⁶ 1647:25. tc.

⁶⁷ EMBER [1946] i.m. 149.

⁶⁸ Lásd az 1849. évi ideiglenes bírósági szerkezet és perrendtartás szabályait.

⁶⁹ 1849. évi VII. tc. 11. §.

Kolosvári Sándor–Óvári Kelemen), Budapest, 1904.

Monográfiák, tanulmányok

- [1] ACSÁDY Ignác: *A pozsonyi és szepesi kamarák 1565–1604*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1894.
- [2] ANTAL Tamás: *A szabad királyi városokról szóló javaslatok az utolsó rendi országgyűlésen és az 1848: XXIII. tc. keletkezése*, Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 75, 2013, 21–40.
- [3] BÓNIS György: *A bírósági szervezet megújítása III. Károly korában (Systematica Comissio)*, Sárkány Nyomda, Budapest, 1935.
- [4] CONCHA Győző: *A közigazgatási bíráskodás az alkotmányosság és az egyéni joghoz való viszonyában*, Athenaeum, Budapest, 1877.
- [5] EMBER Győző: *A M. Kir. Helytartótanács ügyintézésének története 1724–1848*, M. Kir. Országos Levéltár, Budapest, 1940.
- [6] EMBER Győző: *Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig*, Magyar Országos Levéltár kiadványai, III. Hatóság- és hivataltörténet 1, Budapest, 1946.
- [7] EREKY István: *Tanulmányok a vármegyei önkormányzat köréből*, Grill, Budapest, 1908.
- [8] KENYERES István–PÁLFFY Géza: *A Habsburg Monarchia és a Magyar Királyság had- és pénzügyigazgatásának fejlődése a 16–17. században*, Századok, 2018/5, 1033–1076.
- [9] FAZEKAS István–GEBEI Sándor–PÁLOSFALVI Tamás: *Rendi országgyűlések a Magyar Királyságban a 18. század elejéig*, Országgház Könyvkiadó, Budapest, 2021.
- [10] KENYERES István: *A fiskális-katonai állam kezdetei Európában a 16. század első felében*, Századok, 2021/4, 761–782.
- [11] KENYERES István: *A Magyar és a Szepesi Kamara bevételei és kiadásai a XVII. században*, Fons, 2017/3, 3–67.
- [12] KORPÁS Zoltán: *A fiskális-katonai állam és a Katolikus Monarchia a 16–17. században*, Századok, 2018/5, 981–1012.
- [13] KOZÁRI Mónika: *Tisza Kálmán*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2019.
- [14] LÖFFLER Erzsébet: *Eger város jogi helyzete a török kiűzésétől 1854-ig*, Agria XVIII, Eger, 1981, 85–97.
- [15] MÁTHÉ Gábor: *Polgári kori közigazgatásunk történeti jellemzői*, Polgári Szemle, 2022/4–6, 178–188.
- [16] NAGY Péter: *A közigazgatási bíráskodás annotált bibliográfiája*, Nemzeti Közszerzői Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet, Budapest, 2020.
- [17] NAGY Péter: *A közigazgatási bíráskodás irodalma 1945 után*, Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás, 2018/3, 188–215.
- [18] PÁLFFY Géza: *A Magyar Királyság új fővárosa: Pozsony a XVI. században*, Fons, 2013/1, 3–76.
- [19] PAPP László: *A rendes bírósági szervezet változásai Magyarországon 1849–1861 között*, Acta Universitatis Szegediensis: forum: acta juridica et politica, 4, 2014/1, 157–168.
- [20] PATYI András: *A közigazgatási bíráskodás alkotmányos hátterének eredete és jelentése*, Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 73, 2010, 653–669.
- [21] PATYI András: *A magyar közigazgatási bíráskodás elmélete és története*, Dialóg Campus, Budapest, 2019.
- [22] RÁTH György: *Az országbírói értekezlet a törvénykezés tárgyában*, Landerer és Heckenast, Pest, 1861.
- [23] STIPTA István: *A közigazgatási bíráskodás előzményei Magyarországon*, Jogtudományi Közlöny, 1997/3, 117–125.
- [24] Stipta István: *A magyar bírósági rendszer TÖRTÉNETE*, Multiplex Media – Debrecen University Press, Debrecen, 1997.
- [25] STIPTA István: *A magyar jövedéki büntetőbíráskodás fórumrendszere 1867 és 1883 között*, Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 74, 2012, 439–456.
- [26] STIPTA István: *A magyar pénzügyi közigazgatási bíróság eljárási rendje (1884–1896)*, Miskolci Jogi Szemle, 2011/Különszám, 168–182.
- [27] STIPTA István: *A magyar történelmi alkotmány és a hazai közjogközigazgatási jogvédelem*, Gondolat Kiadó, Budapest, 2020.
- [28] STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíróság bíráinak rekrutációja (1884–1896)*, Acta Universitatis Szegediensis: acta juridica et politica, 80, 2017, 279–290.
- [29] STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíróság tevékenysége (1884–1896)*, Dialóg Campus, Budapest, 2019.
- [30] SZIJÁRTÓ M. István: *A magyar rendek adómegajánlási joga és a 18. századi adómegajánlási rend kialakulása*, Történelmi Szemle, 2004/3–4, 241–295.
- [31] SZÜCS Jenő: *A szepesi kamarai levéltár 1567–1813*, Magyar Országos Levéltár kiadványai, I. Levéltári Iéltárak 7, Budapest, 1990.
- [32] THALLÓCZY Lajos: *A kamara haszna*, Weismann testvérek, Budapest, 1879.
- [33] TIMON Ákos: *A Szent Korona elmélete és a koronázás*, Stephaneum, Budapest, 1920.
- [34] VARGA Csaba: *Jogállamiság – viták közegében*, Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 2022.
- [35] VARGA Zs. András: *Eszményből bálvány? – A joguralom dogmatikája*, Századvég Kiadó, Budapest, 2015.

Orosz Dzszenifer*
**Az alkotmányjogi értelemben vett tulajdonhoz
 való jog és a konfiskáló adók**

Absztrakt

Az alkotmányjogi értelemben vett tulajdonhoz való jog tartalmát az Alkotmánybíróság gyakorlatából ismerjük. Az adók megállapításával kapcsolatban a központi és helyi jogalkotó nagymértékű szabadságot élvez, éppen ezért jellemzően kevés az olyan szabályozás, amely felvethetne alkotmányossági aggályokat, különösen a tulajdonhoz való jog vagy az arányos köztelherviselés sérelmét. Az adók mértéke azonban lehet konfiskáló jellegű, elkobzó hatású és mint ilyen az Alaptörvénnyel ellentétes. A tanulmány ezért áttekinti a tulajdonhoz való joggal és az arányos köztelherviseléssel kapcsolatos, az adó mértékére vonatkozatható alkotmányos követelményeket. Ezzel összefüggésben bemutatja az Alkotmánybíróság konfiskáló helyi adók tárgyában hozott határozatait továbbá azt, hogyan alkalmazza ezeket a Kúria Önkormányzati Tanácsa normakontroll eljárásában.

**The constitutional right to property and
 confiscatory taxes**

Abstract

The Constitutional Court has developed the meaning of the right to property in the constitutional sense. The central and local legislator enjoys a large degree of freedom in setting taxes, which is why there are typically few regulations that could raise constitutional concerns, in particular the proportionality of taxation. However, tax rates may be confiscatory in nature and as such could contravene one or two articles of the constitution. The paper therefore reviews the constitutional requirements relating to the right to property and proportionality of tax rates. In this context, it will present the decisions of the Constitutional Court on confiscatory local taxes and how the Curia has applied them in its own procedure.

**I. Az alkotmányjogi értelemben vett tulajdonhoz
 való jog és a köztelherviselés kapcsolata**

**I.1. Az alkotmányjogi értelemben vett tulajdonhoz
 való jog**

Az Alaptörvény a Szabadság és Felelősség című fejezetben felsorolt egyes alapvető jogok közt rendelkezik a tulajdonhoz való jogról. A XIII. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár. A XIII. cikk (2) bekezdése

értelmében tulajdont kisajátítani csak kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet. Az Alaptörvény annyiban változtatott az Alkotmány 13. cikkének szövegén, hogy kifejezi a tulajdon társadalmi kötöttségét és társadalmi felelősséget társít hozzá. A XIII. cikk mellett az Alaptörvény más rendelkezései is foglalkoznak a tulajdonhoz való jog egy-egy aspektusával. Az Alaptörvény 32. cikkének (6) bekezdése kimondja, hogy a helyi önkormányzatok tulajdona köztulajdon, amely feladataik ellátását szolgálja. A 38. cikk (1) bekezdése értelmében pedig az állam és a helyi önkormányzatok tulajdona nemzeti vagyon, mely nemzeti vagyon kezelésének és védelmének célja a közérdek szolgálata. Az Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy teherbíró képességének, illetve a gazdaságban való részvételének megfelelően mindenki hozzájárul a közös szükségletek fedezéséhez.¹

Az Alkotmánybíróság a tulajdonhoz való jog tartalmát a 64/1993. (XII. 22.) AB határozatban bontotta ki. A testület kimondta, hogy az „alkotmányi tulajdonvédelem köre és módja nem szükségképpen követi a polgári jogi fogalmakat. A szükséges és arányos korlátozásnak, illetve a tulajdonjog lényeges tartalmának ugyanis nincs polgári jogi megfelelője. Az Alkotmány szerinti tulajdonvédelem köre tehát nem azonosítható az absztrakt polgári jogi tulajdon védelmével; azaz sem a birtoklás, használat, rendelkezés részjogosítványával, sem pedig negatív és abszolút jogként való meghatározásával. [...] Az alapjogként védett tulajdon tartalmát a mindenkori (alkotmányos) közjogi és magánjogi korlátokkal együtt kell érteni. Az alkotmányos tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét; függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. A másik oldalról nézve: ugyanezen szempontoktól függően az adott fajta közhatalmi beavatkozás alkotmányos lehetősége a tulajdonjogba más és más.”²

Az Alkotmánybíróság fenti határozata a tulajdon tartalmával és a védelem terjedelmével kapcsolatban tartalmaz fontos megállapításokat. Egyrészt az alkotmányjogi tulajdon tárgya nem kizárólag a polgári jogi tulajdont jelenti (pl. dolgok, értékpapír), hanem ide tartoznak a tulajdonjog részjogosítványai (pl. birtoklás, használat, rendelkezés) mellett a vagyoni értékkel bíró jogok is. Annak bemutatása, hogy a fizikai dolgokon túl pontosan milyen jogosultságokat véd az Alaptörvény XIII. cikke túlmutat a jelen tanulmány keretein. Elegendő azt hangsúlyozni, hogy a tulajdon tartalmát – legyen az dolog vagy jog – a mindenkori (alkotmányos) közjogi és magánjogi korlátokkal együtt kell érteni. E korlátok közé tartozik a közterhekhez való hozzájárulási kötelezettség, amely alkotmányos

* A szerző LL.M., kúriai főtanácsadó. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ KECSŐ Gábor: *A tulajdonhoz és az örökléshez való jog*, In: Alapjogi kommentár az alkotmánybírósági gyakorlat alapján (szerk.: Csink Lóránt), Novissima, 2021, 160. Alaptörvény 32. cikk (6) bekezdés,

38. cikk (1) bekezdés. KECSŐ Gábor: *A köztelherviselési kötelezettség*, Uo. 373–374.

² 64/1993. (XII. 22.) AB, ABH 1993, 373, 380. Az Alkotmánybíróság ezt a határozatát 2012 után megerősítette. Lásd pl. 26/2013. (X. 4.) AB határozat, Indokolás [161], 20/2014. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [154].

alapot teremt az adók bevezetésére és működtetésére.³

A tulajdonvédelem terjedelme mindig konkrét, függ a tulajdon alanyától, tárgyától és funkciójától, illetve a korlátozás módjától is. Az Alaptörvény XIII. cikkének szövege két olyan korlátot is nevesít, amelyet figyelembe kell venni a közhatalmi beavatkozás alkotmányossági vizsgálatánál. Egyrészt a tulajdonelvonással kapcsolatos rendelkezés előírja, hogy tulajdont kisajátítani kivételesen és közérdekből, törvényben meghatározott esetekben és módon, teljes, feltétlen és azonnali kártalanítás mellett lehet. A 64/1993. (XII. 22.) AB határozat kimondta, hogy amíg a tulajdon teljes elvonására továbbra is a kisajátítás garanciális szabálya az irányadó, addig a tulajdonhoz való jog egyéb korlátozását az egyszerű közérdek is indokolhatja feltéve, hogy a beavatkozás arányos.⁴ Ugyanez a határozat utalt arra is, hogy a tulajdonhoz való jogra vonatkozó alkotmányossági mérce elszakadt az általános alapjogi tesztől. Ennek okát abban látta a testület, hogy az Alkotmány lehetővé tette a korlátozást az egyszerű közérdekre hivatkozással,⁵ továbbá a tulajdon korlátozása annak szociális kötöttségei miatt széles körben lehetséges volt.⁶

A szociális kötöttség tételét az Alaptörvény alkotmányos szabály szintjére emelte, a XIII. cikk (1) bekezdése rögzíti ugyanis, hogy a tulajdon társadalmi felelősséggel jár.

A tulajdonnal együtt járó társadalmi felelősség⁷ és a közteherviselés elvéből együttesen következik, hogy a tulajdonhoz való jog nem zárja ki az adóztatást. Sőt, az adófizetési kötelezettség jellemzően nem vet fel alkotmányossági kérdéseket.⁸

I.2. A közteherviselési kötelezettség

Az Alaptörvény XXX. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy teherbíró képességének, illetve gazdaságban való részvételének megfelelően mindenki hozzájárul a közös szükségletek fedezéséhez. Az Alkotmánybíróság a közteherviselési kötelezettség tartalmával kapcsolatban több fontos megállapítást tett. Utalt arra, hogy az Alaptörvény XXX. cikkének (1) bekezdése – ellentétben az Alkotmánnyal⁹ – már nem hivatkozik a jövedelmi és vagyoni viszonyokra. Ezeket a fogalmakat a teherbíró képesség, illetve a gazdaságban való részvétel kifejezései váltották fel. Az Alkotmánybíróság szerint a közteherviselés új szabálya eltávolodni látszik a jövedelmi, vagyoni viszonyoknak való megfeleléstől, ugyanakkor fennmarad az arányosság követelményének való megfelelés.¹⁰ Az egyén és a gazdálkodó szervezet teherbíró képessége különböző megítélés alá esik, hiszen gazdálkodó szervezet esetében a gazdasági teherbírási egy minimumszintjének a fennállása vélelmezhető.¹¹ Az Alkotmánybíróság kimondta azt is, hogy „az általános, egyenlő és arányos közteherviselési kötelezettség folytán senki nem köteles arra, hogy több adót fizessen annál, mint amennyi a törvényből következik, de mindenki köteles arra, hogy annyi adót megfizessen, amennyi a törvényből következik”. E kötelezettség a közteher alanya és az állam közti „konkrét közjogi jogviszonyokban érvényesül, amelynek lényeges sajátosságait a jogalkotó és jogalkalmazó köteles figyelembe venni”.¹² Például súlyosan aránytalan lehet az adóztatás, ha a túlzó arány nem egyetlen adóévben, hanem annál hosszabb időszakon keresztül is fennáll. Nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy az adótárgy milyen célokat szolgál. Így például, az alacsonyabb arány is lehet

³ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [38].

⁴ 64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1993, 373, 381.

⁵ 64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1993, 373, 380.

BALOGH Zsolt: *Alapjogok korlátozása az új alkotmányban*, Pázmány Law Working Papers, 2011/19, 10. <https://plwp.eu/docs/wp/2012/2011-19.pdf> (2023. április 24-i letöltés).

⁶ 64/1993. (XII. 22.) AB határozat, ABH 1993, 373, 381.

⁷ Az Alkotmánybíróságnak különös figyelemmel kell lenni arra, hogy a tulajdonhoz való jog társadalmi kötelezettséggel jár. 3125/2015. (VII. 9.) AB határozat, Indokolás [26] és [28]; 20/2014. (VII. 3.) AB határozat, Indokolás [155]. Például, a földtulajdon szociális kötöttségeit testesítik meg a sajátos természeti és vagyoni jellemzői: véges jószág jellege, nélkülözhetetlensége, megújuló képessége, különleges kockázatérzékenysége és alacsony nyereséghezama. 3255/2018. (VII. 17.) AB határozat, Indokolás [22].

⁸ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [38].

⁹ Az Alkotmány 70/I. § (1) bekezdése szerint: minden természetes személy, jogi személy és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet köteles

jövedelmi és vagyoni viszonyainak megfelelően a közterhekhez hozzájárulni.

¹⁰ A korábbi alkotmánybírói gyakorlat értelmében az Alkotmány 70/I. §-a egyedül az általános követelményt támasztotta, hogy annak meg kell felelnie az állampolgárok jövedelmi és vagyoni viszonyainak. Ebből a követelményből nem származik a jogalkotónak kötelezettsége arra, hogy hogy minden egyes adó megállapítása során az adó mértékét, az adó tárgyaként megállapított jövedelem vagy vagyon nagyságától, illetőleg értékétől függően, differenciáltan, azzal arányosan kell szabályoznia. Nem tekinthető alkotmányellenesnek az a szabályozás, amely valamely adó mértékét tételiesen meghatározott összegben állapítja meg. Az arányos közteherviselés elve azt juttatta kifejezésre, hogy az adó megfelelt az adóalany jövedelmi és vagyoni viszonyainak, az adó és az adófizetési kötelezettség alá vont jövedelem, illetve vagyon között közvetlen kapcsolat állt fenn, és az adó arányos volt az adóalany teherviselő képességével. 55/2008. (IV. 24.) AB határozat

¹¹ 3149/2013. (VII. 24.) AB határozat, Indokolás [64]; 3090/2019. (V. 7.) AB határozat, Indokolás [36].

¹² 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [27].

konfiskáló, amennyiben az adóalany lakhatását szolgáló ingatlanról van szó, míg a magasabb arány sem feltétlenül az, ha beruházási célból vásárolt lakást tekintjük az adó tárgyának.¹³

Közelebbről vizsgálva, az arányos közteherviselés elve kifejezi az elkobzó jellegű terhek tilalmát is. Az adóterhek meghatározásakor a jogalkotó széles mozgástérrel bír, amely addig tart míg az adóterh nem nyilvánvalóan aránytalan, indokolatlan, eltúlzó mértékű.¹⁴ A vagyoni típusú helyi adók vonatkozásában az Alkotmánybíróság utalt arra, hogy az önkormányzatok a helyi szükségletek, körülmények ismeretének birtokában nagyfokú önállósággal alakítják ki adópolitikájukat és ennek megfelelően akár differenciált adórendszert hozhatnak létre.¹⁵ Az adóterh aránytalan, elkobzó jellege jellemzően nem egy konkrét összeghez köthető,¹⁶ hanem attól függ, hogy a kivetett adó – típusától, illetve mértékétől függően – ellehetleníti-e anyagilag az adózót.¹⁷ Adót tehát önmagában a mértéke miatt általában nem lehet aránytalanak minősíteni. Ennek megítélése az alkalmazási környezet, a jogviszony jellege és egyéb adójogi szempontok vizsgálata alapján lehetséges.¹⁸ A fentiekből következik, hogy a tulajdonnal együtt járó, a közteherviselési kötelezettségben megjelenő közjogi korlát akkor válik alkotmányjogi értelemben aggályossá, ha a fizetési kötelezettség egyértelműen túlerterjeszkedik az arányos mértéken. „Ebben az esetben a tulajdont a jogalkotó közjogi eszközökkel olyan súlyos mértékben terheli meg, hogy gazdasági hatását tekintve tulajdonképpen elkobozza azt. Az

ilyen adó célt téveszt.” Ekkor az Alkotmánybíróság egyszerre állapíthatja meg az Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdésének és XIII. cikk (1) bekezdésének a sérelmét.¹⁹

Az Alkotmánybíróság ezen érvelése hasonló ahhoz, amit az Emberi Jogok Európai Bírósága a tulajdonhoz való jogot korlátozó közterhek²⁰ vizsgálatával kapcsolatban kialakított. Eszerint a javak békés élvezetét korlátozó intézkedésnek törvényen kell alapulnia, vagyis az alkalmazása nem lehet önkényes, továbbá a korlátozásnak az elérni kívánt céllal észszerű arányossági viszonyban kell állnia.²¹ Az államokat megilleti a széles mérlegelési mozgástér a megvalósítandó közérdekű cél és a részletszabályok kialakítása körében, éppen ezért kizárólag az adó mértéke nem lehet döntő jelentőségű az adó elkobzó jellegének megítélésében.²²

II. Konfiskáló helyi vagyonadók az Alkotmánybíróság gyakorlatában

Az Alkotmánybíróság több határozatában foglalkozott azzal, hogy milyen típusú és mértékű adó lehetetlenítheti el anyagilag az adózót, korlátozva ezzel a jogalkotó széles mérlegelési szabadságát, amelyet az adók kivetése tekintetében élvez. Az Alkotmánybíróság aktuális gyakorlata jellemzően a helyi vagyonadókat szabályozó önkormányzati rendeletek Alaptörvénnyel való összhangjával foglalkozik, melynek indoka a hatásköri korlát bevezetésében keresendő.²³ Az

¹³ KECSŐ Gábor–TOMBOR Csaba: *A helyi adó szabályozása és joggyakorlata Magyarországon külföldi kitekintéssel – különös figyelemmel a helyi iparüzési adóra és a helyi vagyonadók arányosságára*, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2018, 45. <http://hdl.handle.net/20.500.12944/15662> (2023. április 24-i letöltés).

¹⁴ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [29]. Eszerint a jogalkotó szabadon mérlegeli, hogy mely tevékenységet, mely tárgyakat von adókötelezettség alá, s azokra milyen mértékű adót állapít meg, illetve mely körben, milyen mértékű kedvezményt nyújt. Alkotmányellenessé abban az esetben válhat az adó mértéke, ha az diszkriminatív, vagy pedig olyan nagyságot ér el, hogy a nyilvánvalóan eltúlzott mérték aránytalaná és indokolatlanná válik.

¹⁵ 55/2008. (IV. 24.) AB határozat; ABH 2008, 525, 531.

¹⁶ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [32].

¹⁷ Uo. Indokolás [30]; 3047/2016. (III. 22.) AB határozat, Indokolás [38].

¹⁸ 184/2010. (X. 28.) AB határozat, ABH 2011, 900, 916. 1558/B/1991. AB határozat, ABH 1992, 506, 507.; 360/B/1996. AB határozat, ABH 1998, 629, 638.

¹⁹ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [39]. A régi Alkotmány 70/I. §-a szintén rendelkezett a közteherviselési kötelezettségről. Ez a szabály a tulajdonhoz való jog szabályához képest speciális volt, vagyis ha megállapítást nyert, hogy az adott

korlátozás a közteherviselés szabálya alá tartozott, akkor a tulajdonvédelemből fakadó alkotmányos garanciák nem voltak alkalmazhatók. Ilyen értelemben mondta ki a 17/1999. (VI. 11.) AB határozat, hogy „ha az, illeték vagy más közbefizetésre vonatkozó szabály megfelel az Alkotmány 70/I. § (1) bekezdésében foglalt alkotmányos követelménynek, akkor az Alkotmány 13. §-át [tulajdonhoz való jog] sem érinti.” SALÁT Orsolya–SONNEVEND Pál: *A tulajdonhoz való jog*, In: Az Alkotmány kommentárja (szerk.: Jakab András), Századvég, Budapest, 2009, 473.

²⁰ Emberi Jogok Európai Egyezménye (kihirdette: 1993. évi XXXI. törvény) Első Kiegészítő Jegyzőkönyv, 1. cikk.

²¹ *N.K.M. v. Hungary*, Judgement of 11 April 2013, no. 66529/11, §§ 60–61.

²² Uo. § 67.

²³ Az Alaptörvény 37. cikk (4) bekezdése szerint: mindaddig, amíg az államadósság a teljes hazai össztermék felét meghaladja, az Alkotmánybíróság a 24. cikk (2) bekezdés b)–e) pontjában foglalt hatáskörében a központi költségvetésről, a központi költségvetés végrehajtásáról, a központi adónemekről, az illetékekről és járulékokról, a vámokról, valamint a helyi adók központi feltételeiről szóló törvények Alaptörvénnyel való összhangját kizárólag az élethez és az emberi méltósághoz való joggal, a személyes adatok védelméhez való joggal, a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságához való joggal vagy a magyar

Alaptörvény 37. cikkének (4) bekezdésében foglalt hatásköri korláttal kapcsolatban a 8/2021. (III. 2.) AB határozat még úgy fogalmazott, hogy „a helyi adózással kapcsolatos szabályok a hatásköri korlát alkalmazása során sajátos értelmezési tartományba tartoznak”.²⁴ A 20/2021. (V. 27.) AB határozat már kimondta, hogy az Alaptörvény 37. cikkének (4) bekezdésében felsorolt taxatív törvényi lista – amellyel kapcsolatban a hatásköri korlát érvényesül – nem tartalmazza a helyi adókról szóló önkormányzati rendeleteket, ezért ezek alkotmányossági vizsgálata érdemben lefolytatható.²⁵

Az Alkotmánybíróság az alábbi három határozatban foglalkozott a helyi vagyonadók konfiskáló jellegével az Alaptörvény alapján és értelmezte a tulajdonhoz való jogból, valamint arányos közteherviselési kötelezettségből eredő alkotmányos követelményeket.

Az Alkotmánybíróság a 20/2021. (V. 27.) AB határozatában megállapította, hogy Újszentiván Község Önkormányzat Képviselő-testületének a helyi adókról szóló 17/2015. (XI. 30.) önkormányzati rendelet (a továbbiakban: Ör.) 6. § (2) bekezdésének az „a II. körzetben: 240,- Ft/m²” szövegrésze ellentétes az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésével, valamint XXX. cikk (1) bekezdésével, ezért azt megsemmisítette. Az Ör. 2019. január 1-jétől hatályos rendelkezései szerint a község belterületén (I. körzet) 30 Ft/m²-ről 120 Ft/m²-re emelkedett a telekadó mértéke. A község külterületén (II. körzet) a változás aránya ugyanekkora volt: 60 Ft/m²-ről 240 Ft/m²-re nőtt az adómérték. Az ügy alapjául szolgáló tényállás szerint a felperes tulajdonában álló telkek Újszentiván külterületén helyezkedtek el. A telekadó 2019. évi összege az ingatlanszakértő által 2019. január 1-jétől becsült értékéhez képest, az egyes adótárgyak vonatkozásában 228,5%, 78,24%, 78,18% és 78,12% volt.

A bírói indítvány szerint a telekadó mértékének meghatározásánál nem csak a törvényi rendelkezésekre kell figyelemmel lenni, hanem az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdésében, XIII. cikk (1) bekezdésében és XXX. cikk (1) bekezdésében foglaltakra is. Hivatkozott az Alkotmánybíróság gyakorlatára, továbbá arra, hogy az Emberi Jogok Európai Egyezménye 1. Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikke alapján a javak békés élvezetét korlátozó közhatalmi intézkedésnek „megfelelő

egyensúlyban” kell állnia az elérni kívánt céllal. Az indítványozó bíróság szerint a telekadó konfiskáló jellegű, ezért az túlzott egyéni terhet jelent a felperes oldalán. A telekadó mértéke tehát nem tekinthető az elérni kíván céllal észszerűen arányosnak.²⁶

A sérelmezett Ör. területalapú telekadó bevezetéséről rendelkezett.²⁷ A területalapú adóztatás arányossági vizsgálata akkor vált különösen jelentős kérdéssé, amikor a jogalkotó lehetővé tette a külterületi telkek adóztatását is. Ezekre a belterületi telkekhez képest inkább jellemző, hogy a méretük ellenére keveset érnek. Következésképpen elképzelhető, hogy a négyzetméterhez igazodó adómérték akkor is kiemelkedően magas, ha annak meghatározására az irányadó törvényi rendelkezések alapján került sor.²⁸ Ebből azonban nem következik, hogy a helyi jogalkotónak ne kellene megfelelni az Alaptörvényből fakadó garanciáknak pusztán azért, mert a törvény lehetőséget ad a területalapú adóztatás bevezetésére is. A magyar jogrendszer alapja az Alaptörvény, amin nem kerekedhet felül az adóztatás Ör.-ben alkalmazott technikája.²⁹

Az Alkotmánybíróság érvelése szerint a területalapú adóztatás – mint a helyi önkormányzat által választható módszer – önmagában nem ellentétes az Alaptörvény XXX. cikkével. Az Alaptörvény sérelme akkor merül fel, amikor a választott módszer alkalmazása az „adó funkcióján túlmutatva belátható időn belül a tulajdon elvonásával egyenértékű fizetési kötelezettséghez vezet a telek értékétől elrugaszkodva”.³⁰ Ilyen szélsőséges esetben a területalapú adóztatás ellenére sem lehet eltekinteni attól, hogy a külterületi telkek milyen értéket képviselnek.³¹

Az arányosság vizsgálata során az adó mértéke mellett figyelembe kell venni az adóztatás tágabb jogszabályi környezetét, az adójogi jogviszony jellemzőit és egyéb szempontokat mint például az adótárgy rendeltetését. A tágabb jogi környezettel kapcsolatban az Alkotmánybíróság hivatkozott a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény 5:30. § (2) bekezdésére miszerint az ingatlan tulajdonjogával felhagyni nem lehet. Az adójogi jogviszony sajátosságával összefüggésben pedig kiemelte, hogy a vagyonadó statikus: azt a jogi állapotot adóztatja, amelyben egy adóalany a megfelelő jogcím alapján vagyonelemmel rendelkezik az adóév egyik napján. Az adóalany a vagyonadót jellemzően a jövedelméből fizeti ki.

állampolgársághoz kapcsolódó jogokkal összefüggésben vizsgálhatja felül, és ezek sérelme miatt semmisítheti meg. Az Alkotmánybíróság az e tárgykörbe tartozó törvényeket is korlátozás nélkül jogosult megsemmisíteni, ha a törvény megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények nem teljesültek.

A hatásköri korlát értelmezésével kapcsolatban lásd KECSŐ Gábor: *A pénzügyi tárgyú törvények alkotmányossági felülvizsgálatának korlátai*, Jogtudományi Közlöny, 2020/10, 472–479., KECSŐ: *A közteherviselési kötelezettség...*, i.m. 369–371.

²⁴ 8/2021. (III.2.) AB határozat, Indokolás [73].

²⁵ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [23].

²⁶ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [13].

²⁷ A helyi adókról szóló önkormányzati rendeletek tételes jogi szabályaival és elméleti alapjaival, valamint a területalapú és értékalapú adóztatás közti különbséggel kapcsolatban lásd RÓZSÁS Eszter: *A helyi adókról szóló önkormányzati rendeletek felülvizsgálata a Kúria gyakorlatában*, Kúriai Döntések-Bírósági Határozatok, 2023/4. 734–735. https://web.kuria-birosag.hu/sites/default/files/kuriai_dontesek/bh_aprilis_0416.pdf (2023. április 24-i letöltés).

²⁸ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [43].

²⁹ Uo. Indokolás [46].

³⁰ Uo. Indokolás [48].

³¹ Uo. Indokolás [47].

Ellentétben más adótípusokkal (pl. forgalmi adó) nem kapcsolódik hozzá pénzmozgás, nem keletkezik olyan jövedelem, amelyből az adóalany kifizethetné vagy a kifizető levonhatná az adó összegét, nincsen olyan az értékesítésért kapott ellenérték sem, amelyből az adó teljesíthető volna. Tehát az adó rendeltetésével ellentétes lenne az a helyzet, ha az adóalany az adó teljesítése érdekében értékesíteni kellene a vagyonadó tárgyát vagy más módon kellene megválnia a tulajdonjogától. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a telkek és az építmények adómértéke érzékenyebb a túladóztatásra, így ezekben az esetekben a 20%, 30% vagy 40%-os adóterhelés már alkotmányossági vizsgálatot vonhat maga után, míg ugyanez a jövedelemadóról és a forgalmi adókról nem mondható el.³²

Emlékeztet az Alkotmánybíróság arra, hogy gyakorlata kezdeti időszakában súlyosan aránytalannak minősült az a vagyonadó, ami az általános elévülési ciklusra vetítve meghaladta a vagyontárgy értékének 20%-át.³³ Az Alkotmánybíróság aktuális álláspontja az, hogy a 20%-os értéktől való eltávolodás nem eredményezi feltétlenül az alaptörvény-ellenesség megállapítását, de „különös figyelemmel kell lefolytatni minden olyan normakontrolleljárást, amelyben az adómérték alkalmas arra, hogy az elévülési idő alatt a telek értékével egyező vagy azt meghaladó összeget vonjon el”.³⁴

A konkrét ügyben az Alkotmánybíróság megállapította, hogy a telekadó összege 2019-ben három ingatlan esetében a telek értékének 78%-a volt, míg egy esetben a 228%-ot is meghaladta, ezzel az adómérték konfiskáló jellege nyilvánvalóan fennállt.³⁵ Ilyenkor az adó tárgyaként szolgáló vagyon nem tud megfelelni eredeti funkciójának sem: nem az egyén cselekvési szabadságát erősíti, hanem korlátozza azt.³⁶

Az Alkotmánybíróság a fenti Ör.-rel összefüggő alkotmányossági kérdéseket a 3233/2021. (VI. 4.) AB határozatában ismét vizsgálta azzal, hogy az Ör. 6. § (2) bekezdése szerinti adómértékről a 20/2021. (V. 27.) AB határozatában már megállapította, hogy az egyértelműen konfiskáló volt.³⁷ Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben eljáró törvényszék szerint azért nem volt elkobzó jellegű az adó mértéke, mert a telekadó arányosságának vizsgálatakor a telekadó összegét az ingatlan forgalmi értékéhez kell igazítani. Ez két részből áll: egyrészt a telkek az ingatlanügyi szakértő által megállapított forgalmi értéke, másrészt a telken elhelyezett napelemek értéke. Arra hivatkozott, hogy a telekadó csupán 4%-a a telek forgalmi értékének, önmagában a földterület értékének pedig a 42%-a. Az adó ilyen mértéke nem tekinthető konfiskáló jellegűnek, így nem ütközik az Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdésébe, az Alaptörvény XIII. cikkének (1) bekezdésébe és az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése alapján alkalmazandó EJEE Első Kiegészítő Jegyzőkönyv 1. cikkébe sem.³⁸

A fentiek alapján az Alkotmánybíróságnak abban kellett állást foglalnia, hogy az arányossági vizsgálat körében az adó mértékét mihez kell viszonyítani és ennek alapján azt kellett eldöntenie, hogy a konkrét telkek viszonylatában vajon elkobzóknak minősül-e az éves telekadó összege.

Az Alkotmánybíróság először megállapította, hogy az arányossági vizsgálat során a telekadó mértékét a telek értékéhez kell mérni függetlenül attól, hogy a telken található-e építmény és ha igen, az mennyit ér.³⁹ A helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény (a továbbiakban: Htv.) szerint a telekadó tárgya a telkek minősülő földterület, míg az építményadó a lakást és nem lakás céljára szolgáló épületet, épületrészt terheli. A helyi önkormányzat dönthet úgy, hogy a két ingatlanadót egyidejűleg működteti. Ebben az esetben a két adó egymáshoz való viszonyát a Htv. meghatározza és ezt kell figyelembe venni az arányossági vizsgálat során is. A Htv. 19. §-ának a) pontja értelmében a telkek az a részét, amelyen az épület, épületrész fekszik kizárólag építményadó terhelteti. Más szóval: a telkek ez a része mentes a telekadó alól. Ebből pedig az is következik, hogy a telekadó arányossági vizsgálatán nem változtat az, hogy a telken építményt – a konkrét ügyben napelemparkot – helyeztek el. Ahogyan ugyanazt a földterületet nem terhelheti telekadó és építményadó egyszerre, úgy a telekadó arányossági vizsgálatán sem változtat, hogy a telken épületet (napelemparkot) emeltek és az mennyit ér. Következésképpen az adótárgy értékét úgy kell figyelembe venni, mintha nem állna rajta napelempark.

Az Alkotmánybíróságnak ezt követően abban kellett döntenie, hogy a telek forgalmi értékének 42%-át kitevő adóteher súlyosan aránytalannak minősül-e.⁴⁰ Hivatkozott a korábbi határozatában tett elvi megállapításra, miszerint „a telkek és az építmények adómértéke érzékenyebb a túladóztatásra, így ezekben az esetekben a 20%, 30% vagy 40%-os adóterhelés már alkotmányossági vizsgálatot vonhat maga után”.⁴¹ A konkrét ügyben a fizetési kötelezettség mértéke a telek forgalmi értékének kétszeresét is meghaladta az általános adóügyi elévülési ciklus alatt. Ez pedig azzal a következménnyel jár, hogy az adó alanyának közel két és fél évente a telek forgalmi értékével azonos összeget kell befizetnie a helyi költségvetésbe. Ez az adóteher konfiskáló jellegűnek minősül, amely így ellentétes az Alaptörvény XXX. cikk (1) bekezdésével, valamint a XIII. cikk (1) bekezdésével.

Az Alkotmánybíróság ezt követően a 27/2022. (XI. 3.) AB határozatban állapította meg, hogy Tata Város Önkormányzat Képviselő-testületének a telekadóról szóló 14/2014. (VI. 2.) önkormányzati rendelete 2. §-a ellentétes az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdésével, valamint a XXX. cikk (1) bekezdésével, ezért azt megsemmisítette.

A konkrét ügyben a sérelmezett telekadó mértéke 110 Ft/nm, amely nem lépte túl a Htv.-ben lefektetett

³² Uo. Indokolás [51].

³³ Uo. Indokolás [53]; 1558/B/1991 AB határozat; ABH 1992, 506, 507.

³⁴ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [53].

³⁵ Uo. Indokolás [54].

³⁶ Uo. Indokolás [54].

³⁷ 3233/2021. (VI. 4.) AB határozat, Indokolás [34].

³⁸ Uo. Indokolás [10].

³⁹ Uo. Indokolás [37].

⁴⁰ Uo. Indokolás [38].

⁴¹ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [51].

kereteket. Ennek megfelelően az adóterhelés aránya 2015. adóévben 71,21%, 2016-ban 58,33% volt.⁴² Az Alkotmánybíróság megkeresésére Tata Város Polgármestere kifejtette, hogy az adómérték 2012. január 1-jén lépett a 150 Ft/nm-es adómérték helyébe és a Htv. 6. § c) pontja szerinti érték felső határának kb. egyharmadát éri el. Véleménye szerint az önkormányzat azzal biztosította az arányosságot, hogy a törvényi mentességeken felül további mentességeket vezetett be azzal, hogy e mentességek a vállalkozási célt szolgáló telkekre nem vonatkoztak. Azzal, hogy az adóalany a külterületi ingatlant kivonta a művelés alól, számolnia kellett ennek adójogi következményeivel. A városban erre általában akkor kerül sor, ha vállalkozási célra kívánják fordítani az ingatlant.⁴³

Az Alkotmánybíróság hivatkozott a 20/2021. (V. 27.) AB és a 3233/2021. (VI. 4.) AB határozatokra. Emlékeztetett arra, hogy ezekben egy 78%-os, egy 228%-os, valamint egy 42%-os telekadó-terhelés minősített aránytalannak. Ezek nyilvánvalóan túlzó adóterhelésnek minősültek, amelyek kivül létezhetnek határeseti értékek is, például egy 20–30–40%-os telekadó-terhelés esetében, amely szintén alkotmányossági vizsgálatot vonhat maga után.⁴⁴

Az Alkotmánybíróság az indítványozó által sérelmezett 71%-os és 58%-os adó mértékével kapcsolatban megállapította, hogy az kevesebb, mint kettő év alatt felemésztí a telek szakértő által megállapított értékét. Mivel a kivetett adó mértéke nem kizárólagos szempont az arányosságról való döntésben, a testület megvizsgálta az önkormányzat által előadott indokokat is. Kimondta, hogy az adómérték alkotmányjogi minősítését nem befolyásolja, hogy bizonyos esetekre az önkormányzat mentességi tényállásokat alkotott. Sőt, annak sincs döntő jelentősége, hogy az adómérték a Htv.-ben szabályozott kereteken belül hol helyezkedik el. Továbbá, az sem legitimálja az elvonás szintjét, hogy az adómértékre irányadó szabály már hosszú ideje hatályban van.⁴⁵ Az Alkotmánybíróság értékelte az önkormányzat azon érvelését is, hogy annak, aki vállalkozási tevékenységet kíván folytatni számolnia kell az adójogi következményekkel. Álláspontja szerint az Alaptörvény XXX. cikkének (1) bekezdése a vállalkozási tevékenységekre is vonatkozik, így a vállalkozási célt szolgáló telkek adóztatása sem vállalhat súlyosan aránytalanná, ennek az adóterhelésnek is igazodnia kell a teherbíró képességhez és a gazdaságban való részvételhez.⁴⁶ A

fentiek alapján az Alkotmánybíróság végül arra a következtetésre jutott, hogy az adóterhelés egyértelműen túlterjeszkedett az arányos közteherviselésből fakadó telekadó-fizetési kötelezettségen, illetve az önkormányzat által előadott szempontok az alkotmányossági szempontú mérlegelésben nem voltak értékelhetők. A vitatott rendelet 2. §-a tehát megsértette a tulajdonhoz való jogot és az arányos közteherviselési kötelezettségét is.⁴⁷

A fentiek alapján a helyi vagyonadó konfiskáló jellegével kapcsolatos alkotmánybírósági megállapítások a következőképp foglalhatók össze. Az Alkotmánybíróság a tulajdont mint a cselekvési autonómia hagyományos anyagi alapját részesíti alapjogi védelemben.⁴⁸ A cselekvési szabadságot nyilvánvalóan korlátozó adómérték e szabadság anyagi alapját elvonja és a kisajátítással egyenértékű helyzetet eredményez. A konfiskáló adómérték megállapítható akkor, ha annak megfizetése az általános elévülési időn belül eléri vagy meghaladja a telek (építmény) értékét. A telek forgalmi értékének 78%-át vagy 228%-át kitevő adóterheléssel kapcsolatban egyértelmű, hogy rövid időn belül felemésztí az ingatlan forgalmi értékét. Ehhez képest a 20% vagy 30%-os adóterhelés konfiskáló jellegének megállapítása kevésbé egyértelmű, önmagában az adó mértékéből nem lehet következtetni arra, hogy az adóterhelés aránytalan volna. Sőt, azzal, hogy az adó mértéke megfelel a Htv. szabályainak, még nem kerülhető el teljes bizonyossággal az alkotmányossági vizsgálat.

III. Konfiskáló helyi adók a Kúria Önkormányzati Tanácsának gyakorlatában

A helyi adórendeletekkel kapcsolatos normakontroll eljárások két fórumhoz tartoznak. Az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközéséről és megsemmisítéséről a Kúria Önkormányzati Tanácsa dönt a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény XXV. fejezete szerint szabályozott eljárásrendben. Az Önkormányzati Tanács nem közvetlenül az Alaptörvénnyel ütközteti a helyi adórendeleteket, de vizsgálata kiterjed az alaptörvényi összefüggések értékelésére is. Ehhez képest az Alkotmánybíróság a helyi rendeletben foglalt adómértéket közvetlenül – más jogszabály közbeékelődése nélkül – veti össze az Alaptörvénnyel.⁴⁹ Vannak olyan indítványok, amelyek egyszerre tartalmazznak a helyi norma más

⁴² 27/2022. (XI. 3.) AB határozat, Indokolás [37].

⁴³ Uo. Indokolás [34].

⁴⁴ Uo. Indokolás [37].

⁴⁵ Uo. Indokolás [38].

⁴⁶ Uo. Indokolás [39].

⁴⁷ Az Alkotmánybíróság a 3370/2022. (VII. 25.) AB végzésében visszautasította a Mágocs Város Képviselő-testületének a telekadóról szóló 10/2011. (VI. 30.) önkormányzati rendeletének 4. és 6. §-a, valamint a Kúria Kfv.I.35.251/2021/2. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt. Az adómérték-szabály és az Alaptörvény XIII. cikk (1) bekezdés és XXX. cikk (1) bekezdés összefüggéseivel kapcsolatban kimondta, hogy a

konfiskáló helyi adóztatás alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést már nem vet fel. Az ügy érdemét befolyásoló alaptörvény-ellenesség kételyét pedig azért nem veti fel a sérelmezett rendeletben szabályozott adómérték, mert az Alkotmánybíróság előtt lévő iratokból a telek értéke nem volt megállapítható, az az arányosság vizsgálatát pedig nem lehet feltételezésekre alapítani. 3370/2022. (VII. 25.) AB végzés, Indokolás [23].

⁴⁸ 64/1993. (XII. 22.) AB határozat; ABH 1993, 373, 380.

⁴⁹ 20/2021. (V. 27.) AB határozat, Indokolás [19]. A norma-kontroll hatáskörök átrendeződéséről és a Kúria ebben betöltött szerepéről lásd BALOGH Zsolt:

jogszabályba és Alaptörvénybe ütközésről szóló állításokat. Ilyenkor az Önkormányzati Tanács az Alaptörvény-ellenességet állító indítványi elemet visszautasítja, míg a törvénysértést állító részt – ha az egyéb feltételek is fennállnak – megvizsgálja.⁵⁰ A Htv. 1. § (1) bekezdése értelmében a települési önkormányzatok a helyi adókat helyi rendelettel vezethetik be, három feltételnek kell megfelelnie a helyi vagyonadó mértékének. Eszerint a helyi adó mértékének igazodnia kell a helyi sajátosságokhoz, az önkormányzat gazdálkodási követelményeihez és az adóalanyok teherviselő képességéhez.⁵¹ Az önkormányzat választása szerint a telekadó alapja lehet a telek m²-ben számított területe vagy a telek korrigált forgalmi értéke, míg az építményadó alapja az építmény m²-ben számított hasznos alapterülete vagy az építmény korrigált forgalmi értéke. Az adó mértékének megítélése önmagában nem az ingatlan forgalmi értéke és az adó éves mértéke összevetése alapján történik, hanem figyelemmel kell lenni a Htv.-ben foglalt egyéb feltételekre és az arányosság követelményére is. Az arányossági kritérium kizárólag az Alaptörvényből vezethető le, ilyen korlátot a Htv. kifejezetten nem tartalmaz.⁵²

III.1. Konfiskáló helyi adók az Önkormányzati Tanács gyakorlatában 2016. december 31. előtt

Az adómérték konfiskáló jellegét az Önkormányzati Tanács 2016. december 31-ig a Htv. 6. § c) pontja alapján állapította meg. Eszerint az önkormányzat adómegállapítási joga arra terjed ki, hogy az adó mértékét a helyi sajátosságokhoz, az önkormányzat gazdálkodási követelményeihez és az adóalanyok teherviselő képességéhez igazodóan megállapítsa. E rendelkezés érvényre jutása érdekében a Kúria Önkormányzati Tanácsa igazodik ahhoz, hogy az adómérték a telek forgalmi értékéhez képest nem legyen túlzott.⁵³

A Kúria Önkormányzati Tanácsa a Köf.5001/2013. számú határozatában kimondta, hogy az „adókötelezettség tartalma, mértéke a vagyontömeg értékéhez igazodik, ami egyúttal az adóalany teherviselő képességét is jelenti. E megállapítás normatív alapját elsődlegesen az Alaptörvény XXX.

A közigazgatási bíráskodás normakontroll-funkciója, Acta Humana, 2019/1.

⁵⁰ Lásd részletesen: PATYI András: *A helyi önkormányzatok rendeletei feletti bírói kontroll néhány kérdése*; Ünnepi kötet a 65 éves Imre Miklós tiszteletére, Ludovika Egyetemi Könyvkiadó, Budapest, 2020; PATYI András: *A közigazgatási bíráskodás alkotmányos hátterének eredete és jelentése*, Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica 2010, 661.; DARÁK Péter–PATYI András: *A normakontroll hatáskörök megosztása az Alkotmánybíróság és a közigazgatási bíróság között*, Alkotmánybírósági Szemle, 2010/2. A közigazgatási normakontrollról általában lásd ÁRVA Zsuzsanna: *Közigazgatási normakontroll*, In: Internetes Jogtudományi Enciklopédia (szerk.: Jakab András–Könczöl Miklós–Menyhárd Attila–Sulyok Gábor), 2018 <https://ijoten.hu/szocikk/kozigazgatasi-normakontroll>.

cikk (1) bekezdése adja, e követelményt az önkormányzati jogalkotó esetében ugyanakkor a Htv. 6. § c) pontja közvetíti”.⁵⁴ Az Önkormányzati Tanács utalt arra is, hogy a helyi sajátosságok között értékelendő a telek hasznosítása, funkciója, belterületi, külterületi besorolása, egyéb fizikai adottsága (pl. a telek hasznosíthatóságát kedvezőtlenül, avagy kedvezően befolyásoló helyi körülmények). Egy további határozat azt is megállapította, hogy az adómérték meghatározásának differenciáltsága és arányossága szorosan összefüggő kérdések. A különböző adómértékek észszerű indok nélküli bevezetése ezért azt eredményezheti, hogy az adókötelezettség aránytalanná válik.⁵⁵

Az adómérték vizsgálata kapcsán a Köf.5047/2015/3. számú határozat úgy fogalmazott, hogy a telekadó konfiskáló jellegének eldöntése körében tekintettel kell lenni a több évet átfogó adóztatási gyakorlatra, a tulajdon értékének változására és az egyéb körülményekre is.⁵⁶ Ugyanakkor, ha a vagyoni típusú adó egy év alatt felemészt az ingatlan forgalmi értékét, az ellentétes a közteherviselés elvével, ezért a több évet átfogó adóztatási gyakorlat vizsgálatára nincs szükség.⁵⁷

A Köf.5001/2013. számú határozatban a Kúria megállapította, hogy „az adótárgy értékének 70%-át kitevő telekadómérték számottevően eloldódott az adóztatott vagyontömeg értékétől”. A Köf.5024/2016/5. határozatban úgy fogalmazott, hogy a 64%-os évenkénti adóteher súlyos aránytalanságot eredményez. A sérelmezett rendelet rendelkezései ezért ellentétesek voltak a Htv. 6. § c) pontjában foglaltakkal és az arányosság követelményével is.⁵⁸ Egy későbbi határozat ugyancsak megállapította, hogy „az az adómérték, amely évente a vagyon értékének közel 60–70%-át teszi ki, súlyosan aránytalannak minősül, mivel belátható időn belül felemészt az adótárgyat”.⁵⁹

Más esetekben a Kúria elutasította azokat az indítványokat, amelyek az adómérték jogsértését

⁵¹ BALOGH-BÉKESI Nóra: *A telekadó törvényessége egykor és most*, Pázmány Law Working Papers, 2017/11, 2. https://plwp.eu/files/2017-11_Balogh-Bekesi.pdf (2023. július 10-i letöltés).

⁵² Uo. Az önkormányzat adómegállapítási jogát korlátozó rendelkezésekhez lásd Htv. 7. §.

⁵³ Köf.5024/2016/5.

⁵⁴ Köf.5001/2013.

⁵⁵ Köf.5020/2015/6. határozat. A konkrét ügyben a megkülönböztetés egyetlen indoka az volt, hogy a településen eltérő térmértékű telkek vannak. Ugyanakkor a Kúria a térmérték eltéréséből nem tudott az adótárgyak közötti olyan értékbeli különbségekre következtetni, amely az 50 000 nm-t el nem érő és az azt meghaladó telkek nm-e között a húszszoros adóterhet alátámasztotta volna.

⁵⁶ Köf.5047/2015/3. határozat.

⁵⁷ Köf.5042/2016/5. határozat.

⁵⁸ Uo.

⁵⁹ Köf.5041/2019/4. határozat.

állították arra hivatkozással, hogy a fizetendő adó eloldódott az adótárgy értékétől.⁶⁰

A Köf.5036/2015. számú határozatban a Kúria Önkormányzati Tanácsa arra az álláspontra jutott, hogy bár a minden telekre kiterjedő, nm-ben megállapított, tételes adó miatt az önkormányzatokat fokozottan terheli a mérlegelés kötelezettség, ennek azonban az érintett önkormányzat eleget tett. A konkrét ügyben az önkormányzat figyelembe vette a telekadó funkcióját (aktív bányászati tevékenység), a mentességi okokat, továbbá a Htv. 22. §-a szerinti adómaximumot. A Kúria szerint annak nincsen jelentősége, hogy az adózó további 17 telekkel rendelkezik, így a telekadó fizetési kötelezettsége összességében megközelíti az évi 20 millió forintot. Az adómérték ugyanis nem válik törvénytörővé azért, mert az adózónál több, egyenként nagyobb kiterjedésű telke után magasabb évi adókötelezettsége keletkezik.⁶¹

A Köf.5007/2015/5. számú határozat alapjául szolgáló bírói indítvány utalt arra, hogy az érintett ingatlan vonatkozásában az adó éves összege a forgalmi érték 20,4%-át tette ki, ezért az adómérték elkobzó jellegű. Az önkormányzat állásfoglalásában arra hivatkozott, hogy a sérelmezett adómérték el sem érte a Htv. különös szabálya szerinti évi 1100 forint/m² adómértéket, sem pedig a valorizált adómaximum mértékét.⁶² A Kúria Önkormányzati Tanácsa érdemben nem foglalkozhatott az adó mértékének konfiskáló jellegével. Arra hivatkozással utasította el az indítványt, hogy az megfelelő bizonyíték, megalapozott adat nélkül tartalmazta, hogy az építményadó meghaladta a perbeli ingatlan értékének 20%-át.

A fentiek alapján, általánosságban kijelenthető, hogy az ingatlan értékének 60–70%-át kitevő adómérték alá nem ment a Kúria a konfiskáló jelleg megállapítása során, illetve döntését nem kizárólag az adótárgy forgalmi értéke és az adó éves összege alapján hozza meg, hanem az ügy további körülményeit is vizsgálja.⁶³ Ugyanakkor a gyakorlat értelmében nyilvánvalóan konfiskálónak minősül az az adómérték, amely megegyezik vagy meghaladja az ingatlan forgalmi értékét.⁶⁴

III.2. Konfiskáló helyi adók az Önkormányzati Tanács gyakorlatában 2016. december 31. után

A jogalkotó a Htv. 6. § c) pontját 2017. január 1-jétől hatályon kívül helyezte. Ehelyett a Htv. 7. § g) pontjában foglalt új szabályt a következőképp állapította meg: az önkormányzat adómegállapítási jogát korlátozza az, hogy az *adóalap fajtáját, az adó mértékét, a rendeleti adómentességet és adókedvezményt* úgy állapíthatja meg, hogy azok összességükben egyaránt megfeleljenek a helyi sajátosságoknak, az önkormányzat gazdálkodási

követelményeinek és az *adóalanyok széles körét érintően az adóalanyok teherviselő képességének.*

A jogalkotó azzal indokolta a módosítást, hogy a Kúria Önkormányzati Tanácsa több döntésében arra a következtetésre jutott, hogy az önkormányzatnak az adómérték meghatározása során vizsgálnia kell az adótárgy forgalmi értékét, mert az adóalanyok teherviselő képessége az adótárgy értékében jelenik meg. A jogalkotó szerint mindez oda vezethet, hogy a hasznos alapterület szerint működtetendő építményadó és a terület szerint működtetett telekadó valójában értékalapú adóvá válik. Ugyanakkor nem célszerű az értékalapú adóztatás általánossá tétele, az alapterület szerinti vagy korrigált forgalmi érték szerinti adóztatás közötti döntési jogát az önkormányzat hatáskörében kell hagyni. Mindez nem azt jelenti, hogy az önkormányzatok a jövőben ne vehetnék figyelembe az adóalanyok teherviselő képességét. Ennek színtere azonban nem kizárólag az adómérték szabály lehet. A jogalkotói indokolás úgy fogalmaz, hogy a teherviselőképeség nem az adótárgyhoz, hanem az adóalanyhoz, illetve az adóalany helyzetéhez tapadó fogalom, *melyet leginkább kifejező módon az adóelőnyök rendszerén keresztül lehet érvényesíteni.*⁶⁵

Egyes szerzők kritikával fogadták a jogszabály-módosítást. A Kúria Önkormányzati Tanácsa korábban sem kizárólag az adó mértékét vette figyelembe az adórendelet törvényességének vizsgálata során, hanem értékelte az önkormányzatok gazdálkodási követelményeit és a helyi sajátosságokat is. Ezen túlmenően, a Htv. korábbi 6. § c) pontja szerinti szabály lehetővé tette, hogy az adóalany fellépjen a teherviselő képességét meghaladó adóztatás ellen. Az új szabály azonban nem önmagában az egyes adóalanyok teherviselő képességére fókuszál, hanem az adóalanyok széles körét érintő vizsgálatát várná el.⁶⁶

Kérdésként merülhet fel, hogy milyen feltételek mentén minősülhet elkobzó jellegűnek az adó mértéke a Htv. 7. § g) pontja szerinti új szabály alapján, figyelemmel az Alkotmánybíróság fenti határozataiban megfogalmazott követelményekre is. A Köf.5012/2019/3. számú ügyben, az indítványozó arra hivatkozott, hogy a 100 Ft/m² összegű adómérték alapján kivetett adó, az ingatlan 2016-ban megállapított forgalmi értékének 75%-át teszi ki, amely a Kúria gyakorlata szerint konfiskáló jellegű adómértéknek minősül, így a Htv. 7. § g) pontjába ütközik. A határozat felidézte a Kúria korábbi gyakorlatát, miszerint súlyosan aránytalannak minősül az adómérték, ha belátható időn belül felemészti az adótárgyat.⁶⁷ A konkrét ügyben a (nem jogerősen/véglegesen) megállapított adómérték belátható időn belül – kevesebb mint 2 év alatt – emésztene fel az adótárgy forgalmi értékét, ezért a

⁶⁰ BALOGH-BÉKESI *i.m.* 3.

⁶¹ Köf.5021/2015/7. határozat.

⁶² A Htv. 6. § c) pontja a tételes adóösszegben meghatározott adónemek esetén lehetővé teszi, hogy a törvényben rögzített felső mértéktől az önkormányzat az infláció követésével eltérjen.

⁶³ KECSŐ-TOMBOR *i.m.* 41.

⁶⁴ BALOGH-BÉKESI *i.m.* 3. Köf.4042/2016. határozat, Köf.5024/2016/5. határozat.

⁶⁵ KECSŐ-TOMBOR *i.m.* 42.

⁶⁶ BALOGH-BÉKESI *i.m.* 6. A diszkriminatív adóztatás megítéléséről a jogszabály-módosítás után lásd RÓZSÁS *i.m.* 736.

⁶⁷ Köf.5045/2013/6. határozat, Köf.5081/2012/4. határozat.

Kúria az önkormányzati rendelet vitatott rendelkezését megsemmisítette.

A *Köf.5030/2021.* számú ügyben az indítványozó az önkormányzati rendelet Htv. 7. § g) pontjába ütközésére hivatkozott. Állította, hogy az érintett telek forgalmi értékéhez képest az elvonás 35,5%-os, vagyis a telek értékét három év alatt felemésztí. Az Önkormányzati Tanács hivatkozott arra, hogy az adómérték konfiskáló jellegének megállapítása során az ingatlan forgalmi értékének alapvető jelentősége, hiszen az adó mértéke ehhez képest minősülhet elkobzó jellegűnek.⁶⁸ Hivatkozott a *3233/2021. (VI. 4.) AB határozatra*, miszerint konfiskáló jellegű a fizetési kötelezettség mértéke, ha olyan szintet ér el, hogy az adótárgy forgalmi értékének kétszeresét is meghaladja a fizetendő adó összege az általános adóügyi elévülési ciklus alatt. A Kúria megállapította, hogy egyrészt az adó mértéke nem érte el a Htv. szerinti adómaximumot és a 2020. adóévre megállapított valorizált mértéket. Emellett a telekadó az érintett ingatlanok forgalmi értékének kétszeresét az általános elévülési idő alatt sem érné el, így az nem minősült szélsőségesen magasnak.

A *Köf.5031/2021.* számú határozatban a Kúria Önkormányzati Tanácsa úgy fogalmazott, hogy a *telekadó* mértékét szükséges az ingatlan értékéhez is viszonyítani. A korábbi döntéseit felidézve kimondta, hogy súlyosan aránytalan az az adómérték, ami évente a vagyon értékének 60–70%-át teszi ki. Ezt a gyakorlatot a Htv. 7. § g) pontjának hatálya alatt is követendőnek tartja. Hivatkozott az Alkotmánybíróság *20/2021. (V. 27.) AB határozatára* és a *3233/2021. (VI. 4.) AB határozatára*, amely a konfiskáló adómérték meghatározásának *további mércéjét* állapította meg. Ennek értelmében tehát konfiskáló lehet az a helyi adó, amely az általános öt éves elévülési időn belül az adótárgy kétszeres értékét eléri. A konkrét ügyben a 2019. adóévben a 200%-os, a 2020. adóévben a 149%-os elvonás, a teleknek az év első napján becsült forgalmi értékhez viszonyítva rendkívül túlzónak minősültek. A Kúria Önkormányzati Tanácsa vizsgálta az értékmegállapítás helyességét és megfelelőnek találta a perben benyújtott szakvéleményt, ami tekintettel volt az ingatlan természeti elhelyezkedésére, övezeti besorolására és hasznosítási lehetőségeire is.

Az önkormányzat az eljárásban azzal érvelt, hogy az új Htv. 7. § g) pontja szerinti teherviselő képesség az adóalanyhoz, az adóalany helyzetéhez és nem az adótárgyhoz tapadó fogalom. A Kúria hivatkozott a Htv. 7. § a) pontjára, miszerint az adóalanyt egy meghatározott adótárgy esetében csak egyféle, az önkormányzat döntése szerinti helyi adó fizetése terhelheti. Utalt az Alkotmánybíróság *20/2021. (V. 27.) AB határozatára*, amely megerősíti, hogy „*a vagyonnal arányos közteherviselés értelmezése szempontjából a telekadó éves összege a telek értékéhez viszonyítandó, mégpedig a területalapú adóztatás esetében is a szélsőséges esetekben*”. Ebből pedig az következik, hogy ellentétben az önkormányzat érvelésével a Htv. 7. § g) pontja szerinti teherviselő képességet nem általában az adóalany gazdálkodási, jövedelmi helyzetével, hanem csakis az adótárggyal összefüggésben

értékelhető kapacitáshoz kapcsolhatóan lehet figyelembe venni.

A *Köf.5044/2021/4.* számú határozat alapjául szolgáló indítványban a bíróság arra hivatkozott, hogy az ügyben alkalmazandó önkormányzati rendelet a Htv. 7. § g) pontjába ütköző módon állapította meg a *telekadó* mértékét. A Kúria Önkormányzati Tanácsa megerősítette, hogy az adómérték konfiskáló jellegének vizsgálatakor az ingatlan forgalmi értékének alapvető jelentősége van, hiszen az adó mértéke ehhez képest minősülhet elkobzó, az ingatlan értékét felemésztő jellegűnek. A következetes gyakorlat értelmében konfiskáló jellegű, ezért súlyosan aránytalan az az adómérték, amely az adótárgy értékének 60–70%-át teszi ki. Az Alkotmánybíróság az arányossági vizsgálat új elemét állította, amikor kimondta, hogy az indítványozó telekadó fizetési kötelezettsége olyan mértékű (42%), hogy „*a telek forgalmi értékének a kétszeresét is meghaladja a fizetendő adó összege az általános adóügyi elévülési ciklus alatt*”. A Kúria Önkormányzati Tanácsa arra jutott, hogy a telek igazságügyi szakértő által megállapított forgalmi értékének 68,52 %-át kitevő adó az adótárgy értékét már a második évben felemésztí, ezért annak mértéke konfiskáló jellegűnek minősül. A *Köf.5028/2022/5.* számú határozatban a Kúria Önkormányzati Tanácsa hasonlóan foglalt állást amikor – összhangban az Alkotmánybíróság *20/2021. (V. 27.)* és a *3233/2021. (VI. 4.) AB* döntéseivel – kimondta, hogy a fizetendő építményadó konfiskáló hatású, ha a felperesnek az általános elévülési időn belül az adótárgy forgalmi értékének a többszörösét kell kifizetnie.⁶⁹

Összegzés

A tanulmány áttekintette az Alkotmánybíróság és a Kúria Önkormányzati Tanácsának konfiskáló adók körében kialakított gyakorlatát. Ez alapján látható, hogy önmagában az adó mértéke nem üggyöntő. A nyilvánvalóan magas értékek mellett, amelyek belátható időn belül felemésztik az adótárgyat, léteznek alacsonyabb, határeseti értékek is, amelyek már az ügy egyéb körülményeinek vizsgálatát teszik szükségessé. A Htv. 2017. január 1-jétől új rendelkezést tartalmaz, mely mögött az a jogalkotói elgondolás áll, hogy az építményadó és telekadó valójában értékalapú adóvá vált a Kúria Önkormányzati Tanácsának értelmezésében, ennek általánossá tétele azonban nem célszerű. A jogalkotói felismerés abból eredt, hogy a teherviselő képesség az adótárgyhoz tapadó fogalom, nem pedig az adóalanyhoz és az adóalany helyzetéhez. A szakirodalom és joggyakorlat is azt mutatja, hogy a jogszabály-módosítást megelőzően a Kúria Önkormányzati Tanácsa által kialakított gyakorlat nem kizárólag az adó mértékére alapította a konfiskáló jellegről való döntését, igaz a területalapú helyi adókkal kapcsolatban is figyelembe vette az adótárgy forgalmi értékét. Ez azonban nem formálta a helyi vagyonadókat értékalapú adókká. Az adó mértékének ugyanis attól függetlenül kell arányosnak lennie, hogy az önkormányzat a telek (építmény) mérete vagy értéke alapján adóztat. A

⁶⁸ Köf.5034/2018/4. határozat.

⁶⁹ Köf.5028/2022/5. határozat.

jogszabály-módosítást követő alkotmánybíróági és kúriai gyakorlat továbbra is figyelemmel van arra, hogy az igazságügyi szakértő által megállapított forgalmi értékhez képest mekkora adóterheléssel jár a rendeleti szabályozás, még a területalapú adóztatás esetében is. Mindezek alapján megállapítható, hogy a Kúria Önkormányzati Tanácsa fenntartotta a Htv. 6. § c) pontja alapján, a konfiskáló adók körében kialakított gyakorlatát a Htv. 7. § g) pontja alapján vizsgált adókötelezettségek tekintetében is. Az Alkotmánybíróság egy újabb szempontot vezetett be az elkobzó jelleg megítélésével kapcsolatban a 20/2021. (V. 27.) AB határozatában, amelyet a Kúria Önkormányzati Tanácsa figyelembe vesz. A jövőben kérdés lehet, hogy akár a jogszabály-módosítás, akár az alkotmánybíróági döntések hatására lesz-e olyan, 64%-nál alacsonyabb adóterhelés, amely a konfiskáló jelleg megállapítását vonhatná maga után.

Felhasznált irodalom

- [1] ÁRVA Zsuzsanna: *Közigazgatási normakontroll*, In: Internetes Jogtudományi Enciklopédia, (szerk.: Jakab András–Könczöl Miklós–Ményhárd Attila–Sulyok Gábor), 2018, <http://ijoten.hu/szocikk/kozigazgatasi-normakontroll>.
- [2] BALOGH Zsolt: *Alapjogok korlátozása az új alkotmányban*, Pázmány Law Working Papers, 2011/19, <https://plwp.eu/docs/wp/2012/2011-19.pdf>.
- [3] BALOGH Zsolt: *A közigazgatási bíraskodás normakontroll-funkciója*, Acta Humana, 2019/1.
- [4] BALOGH-BÉKESI Nóra: *A telekadó törvényessége egykor és most*, Pázmány Law Working Papers, 2017/11, https://plwp.eu/files/2017-11_Balogh-Bekesi.pdf.
- [5] DARÁK Péter–PATYI András: *A normakontroll hatáskörök megosztása az Alkotmánybíróság és a közigazgatási bíróság között*, Alkotmánybíróági Szemle, 2010/2.
- [6] KECSŐ Gábor: *A közteherviselési kötelezettség*, In: Alapjogi kommentár az alkotmánybíróági gyakorlat alapján (szerk.: Csink Lóránt), Novissima, Budapest 2021.
- [7] KECSŐ Gábor: *A tulajdonhoz és az örökléshez való jog*, In: Alapjogi kommentár az alkotmánybíróági gyakorlat alapján (szerk.: Csink Lóránt), Novissima, Budapest, 2021.
- [8] KECSŐ Gábor–TOMBOR Csaba: *A helyi adó szabályozása és joggyakorlata Magyarországon külföldi kitekintéssel – különös figyelemmel a helyi iparüzési adóra és a helyi vagyonadók arányosságára*, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2018. <http://hdl.handle.net/20.500.12944/15662>.
- [9] KECSŐ Gábor: *A pénzügyi tárgyú törvények alkotmányossági felülvizsgálatának korlátai*, Jogtudományi Közlöny, 2020/10.
- [10] PATYI András: *A helyi önkormányzatok rendeletei feletti bírói kontroll néhány kérdése*, Ünnepi kötet a 65 éves Imre Miklós tiszteletére, Ludovika Egyetemi Könyvkiadó, Budapest, 2020.
- [11] PATYI András: *A közigazgatási bíraskodás alkotmányos hátterének eredete és jelentése*, Acta Universitatis Szegediensis: Acta juridica et politica, 2010.
- [12] RÓZSÁS Eszter: *A helyi adókról szóló önkormányzati rendeletek felülvizsgálata a Kúria gyakorlatában*, Kúriai Döntések-Bíróági Határozatok, 2023/4. https://web.kuria-birosag.hu/sites/default/files/kuriai_dontesek/bh_aprilis_0416.pdf.
- [13] SALÁT Orsolya–SONNEVEND Pál: *A tulajdonhoz való jog*, In: Az Alkotmány kommentárja (szerk.: Jakab András), Századvég, Budapest, 2009.

Rózsás Eszter*
Az önkormányzati rendeletek „útja” a
törvényességi felhívástól a normakontroll
eljárásig

Absztrakt

Az elmúlt évtized jelentős közjogi jogszabályváltozásai az önkormányzatok jogállására, az önkormányzati működés feletti törvényességi ellenőrzésre/felügyeletre, illetve – ezzel összefüggésében – a normakontroll eljárásra is hatással voltak. Változott egyrészt a törvényességi ellenőrzés elnevezése és ezzel együtt a tartalma, 2012. óta törvényességi felügyeletről szól a szabályozás. A törvényességi felügyeleti jogkör gyakorlója a Kormány területi államigazgatási szerveként 2011-ben létrehozott megyei és fővárosi kormányhivatal. Lényeges változást jelentett az is, hogy míg korábban az önkormányzati rendeletekhez kapcsolódó normakontrollt az Alkotmánybíróság gyakorolta, 2012. áprilisa óta az önkormányzati rendeletek más jogszabályba ütközésének vizsgálata a Kúria hatáskörébe tartozik, 2018-tól a Közigazgatási Perrendtartás szabályai alapján folyik az eljárás.

A tanulmány célja annak bemutatása, hogy a megváltozott jogszabályi környezetben az önkormányzati rendeletek törvényességét mely szervek, milyen eszközökkel hivatottak biztosítani.

The way of local government regulations from the call for legality to the norm control procedure

Abstract

The significant legislative changes in public law over the past decade have also had an impact on the legal status of local government operations and - in this context - on the procedure for the control of norms. On the one hand, the name of the legality control has changed, and with its content: since 2012 the regulation has been about legality supervision. The county and metropolitan government office, established in 2011 as a territorial state administration body of the Government, exercises the power of supervision of legality. Another significant change was that while previously the Constitutional Court was responsible for the review of local government regulations, since April 2012 the Curia has been responsible for the review of the conflict of local government regulations with other legislation, and from 2018 the procedure is based on the rules of the Code of Administrative Procedure. The study aims to show which bodies are responsible for ensuring the legality of municipal regulations in the changed legal environment, and by what means.

Bevezetés

Az önkormányzati működés feletti állami felügyelet, illetve – az ehhez kapcsolódó – normakontroll a magyar közjogban a rendszerváltás óta létező (jog)intézmények. Az Alaptörvény és a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény¹ (a továbbiakban: Möt.) évtizeddel ezelőtti (2012), majd a Közigazgatási perrendtartásról szóló törvény² (a továbbiakban: Kp.) hatálybalépése (2018) lényeges változásokat hozott e vonatkozásban (is). Az Alaptörvény és az Möt. nem törvényességi ellenőrzésről, hanem törvényességi felügyeletről beszél. A megváltozott fogalmak mögött megváltozott tartalom húzódik meg. A felügyelet valóban felügyelet, de bírói garanciákkal. Jelentős változás, hogy az önkormányzati rendeletek törvényességi vizsgálata immár nem az Alkotmánybíróság, hanem a bíróság hatáskörébe tartozik. Ézáltal az egyedi ügyek eldöntése mellett normakontroll feladatokat is kapott a bírói szervezet.³ A Kp. önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésére, illetve az önkormányzati jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapítására vonatkozó szabályai (normakontroll) „belesimulnak” a közigazgatási perek általános rendjébe.⁴

A tanulmány célja a címben jelzett jogintézmények főként tételes szabályainak bemutatása, a Kúria Önkormányzati Tanácsa határozatainak tükrében.

I. Az önkormányzati rendeletekről

A helyi közügyek intézésének, a közhatalom gyakorlásának, illetve az önkormányzatok működésének egyik (legfontosabb) eszköze a helyi jogalkotás, melynek kereteit az Alaptörvény teremti meg. A rendeletek előkészítésének és megalkotásának részleteit a jogalkotásról szóló törvény⁵ (a továbbiakban: Jat.), az Möt. illetve maga az önkormányzat szabályozza. A helyi jogalkotás termékei egyrészt az önkormányzati rendeletek, másrészt a – közjogi szervezetszabályozó eszközök körébe tartozó – normatív határozatok, valamint normatív utasítások (melyet a polgármester, a főpolgármester és a megyei közgyűlés elnöke adhat ki). Az önkormányzatok rendeletalkotási jogkörét az Alaptörvény 32. cikk (1) bekezdés a) pontja nevesíti, elsőként említve azt a feladatok és hatáskörök között. Ugyancsak az Alaptörvény rögzíti a jogalapot, amely alapján a helyi önkormányzat törvény felhatalmazása nyomán egyrészt végrehajtási rendeletet alkothat, másrészt magasabb szintű jogszabály által nem szabályozott társadalmi

* A szerző PhD habil. egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar; főtanácsadó, Kúria. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény.

² A közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény.

³ BALOGH Zsolt: *Önkormányzati jogvédelem*, Fundamentum, 2012/2, 16.

⁴ BALOGH Zsolt: *A közigazgatási bíróságról normakontroll-funkciója*, Acta Humana, 2019/1, 35.

⁵ A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény.

viszonyt szabályozhat eredeti jogalkotó hatáskörben.⁶

A rendeletalkotási jogosultságnak negatív és pozitív határa is van. Az előbbi az Alkotmánybíróság értelmezése alapján azt jelenti, hogy a helyi önkormányzatnak felhatalmazás alapján kötelezettsége a rendelet megalkotása és a rendeletalkotási joga nem terjedhet addig, hogy a rendelet megalkotását elmulasztja. A törvényen alapuló jogalkotási kötelezettség elmulasztása esetén az Alaptörvény, az Mőtv. és a Kp. szabályai alapján lehetőség van a rendelet – a kormányhivatal vezetője általi – „pótlására.”⁷

A rendeletalkotás pozitív határa a helyi önkormányzat autonómiájának a központi államigazgatási szervekkel szembeni védelmét jelenti, azaz azt, hogy e szervek (által kibocsátott normatív illetve egyedi aktusok) nem sérthetik a helyi önkormányzatok szabályozási autonómiáját.⁸

Az önkormányzati rendeletalkotási tárgykörök nem határozhatók meg taxatív módon, ám az Mőtv. nevesít néhány olyan szabályozási tárgykört, amelyet a helyi önkormányzatnak rendeleti formában kell szabályozni. Ezek a tárgykörök részben az önkormányzat szervezetéhez és működéséhez kapcsolódnak, ekörben említendő mindenekelőtt a szervezeti és működési szabályzat, az önkormányzati hatósági jogkörök megállapítása és a települési képviselők javadalmazásával összefüggő szabályozás. Az Mőtv.-ben nevesített önkormányzati rendeletek másik része az önkormányzati pénzügyi gazdálkodáshoz kapcsolódik: a költségvetésről, a zárszámadásról, a helyi adókról és a törzsvagyron korlátozottan forgalomképes tárgyairól való rendelkezés. Rendeletben történő szabályozást ír elő az Mőtv. a települést, illetve a helyi lakosokat érintő lényeges kérdések vonatkozásában is, e körbe tartoznak például a közösségi együttélés szabályainak a meghatározása és megszegésük szankcionálása, helyi népszavazáshoz kapcsolódó kérdések, valamint a helyi kitüntetések és elismerő címek adományozása.

Az Alaptörvény 32. cikk (3) bekezdése rögzíti, hogy önkormányzati rendelet más jogszabállyal nem lehet ellentétes.

II. A törvényességi felügyelet

A helyi önkormányzatok törvényes működésének követelménye, illetve az állampolgárok jogainak védelme, valamint az önkormányzatok önállóságának tiszteletben tartása olyan jogállami igények, amelyeket egymással egyensúlyba kell hozni, ennek (legáltalánosabb) eszköze a helyi önkormányzatok feletti állami (törvényességi)

felügyelet. A törvényességi felügyelet alkotmányos szükségszerűsége kézenfekvő, lényegesen hatékonyabb eszközöket foglal magában, mint a korábban – az Mőtv. hatálya lépését megelőzően – működő törvényességi ellenőrzés.⁹ Az önkormányzatok működése felett törvényességi felügyeleti jogkört gyakorló fővárosi és vármegyei kormányhivatalok számára az Alaptörvény az önkormányzati rendeletek, az Mőtv., az önkormányzati szervezet és működés, illetve a feladatellátási kötelezettség törvényességének vizsgálatára ad felhatalmazást.

Az Alaptörvény rögzíti az önkormányzatnak a rendelet megalkotását követő azon kötelezettségét, mely szerint a helyi önkormányzat a rendeletet a kihirdetését követően haladéktalanul megküldi a fővárosi és vármegyei kormányhivatalnak. Amennyiben a kormányhivatal az önkormányzati rendeletet vagy annak valamely rendelkezését jogszabálysértőnek találja, kezdeményezheti a bíróságnál az önkormányzati rendelet felülvizsgálatát. Az alaptörvényi szabályozás arra is lehetőséget ad, hogy a fővárosi és vármegyei kormányhivatal a helyi önkormányzat törvényen alapuló rendeletalkotási vagy határozathozatali kötelezettsége elmulasztásának megállapítását kezdeményezze a bíróságnál. Ha a helyi önkormányzat a rendeletalkotási vagy határozathozatali kötelezettségének a bíróság által a mulasztást megállapító döntésben meghatározott időpontig nem tesz eleget, a bíróság a kormányhivatal kezdeményezésére elrendeli, hogy a mulasztás orvoslásához szükséges önkormányzati rendeletet vagy önkormányzati határozatot a helyi önkormányzat nevében a kormányhivatal vezetője alkossa meg.

A további törvényességi felügyeleti eszközöket, illetve azok (alkalmazásának) terjedelmét az Mőtv. tartalmazza. Ezek köréből ehelyütt csak a téma szempontjából releváns törvényességi felhívásra vonatkozó rendelkezések kerülnek kifejtésre. A kormányhivatal a törvényességi felügyeleti eszközök közül elsőként a törvényességi felhívást alkalmazza.¹⁰ Bár a törvényességi felügyeleti eljárás első (ún. vizsgálati) szakasza akár bejelentésre is indulhat, az önkormányzati rendeletek vizsgálatára jellemzően a kormányhivatal hivatali hatáskörében tudomására jutott adatok (vélelmezett jogsértés) miatt kerül sor. A törvényességi felügyeleti eljárás rendje értelemben, amennyiben a kormányhivatal jogszabálysértést észlel, a törvényességi felügyelet körében legalább harminc napos határidő tűzésével felhívja az érintett önkormányzatot annak megszüntetésére. A törvényességi felhívásnak tartalmaznia kell az elkövetett jogszabálysértés megjelölését, a megsértett jogszabályhely konkrét

⁶ ÁRVA Zsuzsanna: „Közigazgatási jog” In: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (szerk.: Jakab András–Fekete Balázs), *Közigazgatási jog rovat* (rovatszerkesztő: Balázs István) <http://real.mtak.hu/90791/1/kozigazgatasi-jogalkotas.pdf> [1/kozigazgatasi-jogalkotas.pdf](http://real.mtak.hu/90791/1/kozigazgatasi-jogalkotas.pdf).

⁷ Részletesen lásd később.

⁸ Vö. 77/1995. (XII. 21.) AB határozat.

⁹ FÁBIÁN Adrián: *Kommentár az önkormányzati törvényhez*, Complex Kiadó, Budapest, 2013, 335.

¹⁰ E rendelkezés alól két kivétel van: törvényességi felhívás kibocsátása nélkül kezdeményezheti a kormányhivatal az Állami Számvevőszéknél a helyi önkormányzat gazdálkodását érintő vizsgálat lefolytatását, illetve nem szükséges a törvényességi felhívás (ismételt) kibocsátása akkor sem, ha az önkormányzattal szemben ugyanazon jogszabály megsértése miatt ismételt felügyeleti bírságot szab ki.

megjelölését, az indokolást, amely miatt a jogszabálysértést megállapíthatónak találja és a jogszabálysértés megszüntetésére biztosított határidőt. E határidőt úgy kell megállapítani, hogy a jogellenes állapot mielőbb megszüntetésre kerüljön, ugyanakkor a törvényességi felhívásban foglaltak megvizsgálására megfelelő idő álljon rendelkezésre. Amennyiben a kormányhivatal által megállapított határidő alatt a jogszabálysértés nem szüntethető meg, az az érintett indokolt kérelmére további 30 nappal meghosszabbítható.¹¹

A törvényességi felhívásban foglaltakat az érintett önkormányzat köteles megvizsgálni és a megadott határidőn belül az annak alapján tett intézkedéséről vagy egyet nem értéséről a kormányhivatalt írásban tájékoztatni. A vonatkozó szabályozás értelmében a törvényességi felhívás eredménytelensége esetén a kormányhivatal a törvényességi felügyeleti eljárás egyéb eszközeinek alkalmazásáról mérlegelési jogkörben dönt. A törvényességi felügyeleti eljárás második (konzultációs) szakaszának jelentősége, hogy az az érintett önkormányzat Alaptörvényben szabályozott jogalkotói jogkörének tiszteletben tartását célozza. Az önkormányzati autonómiába tartozó kérdés ugyanis, hogy az érintett önkormányzat – megfontolva az állított jogsértést – azt jogalkotói jogkörében eljárva maga orvosolja, avagy meggyőzze a kormányhivatalt a szabályozása törvényességéről.¹² Az Möt. 132. §-ában intézményesített felügyeleti eljáráshoz társított jogkövetkezmények alkalmazására és ezek között az önkormányzati jogalkotás szempontjából leginkább korlátozó jellegű kúriai normakontroll eljárásra csak abban az esetben kerülhet sor, ha az érintett önkormányzat nem tudott vagy nem kívánt élni jogalkotói jogának védelmével.¹³ Azaz amennyiben az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközését az önkormányzat nem szünteti meg, illetve törvényen alapuló jogalkotási kötelezettségének nem tesz eleget, a kormányhivatal – az Alaptörvényben meghatározottak szerint – kezdeményezheti a bíróságnál az önkormányzati rendelet felülvizsgálatát, illetve az önkormányzat törvényen alapuló rendeletalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapítását.

III. A normakontroll eljárás tételesjogi szabályai és gyakorlata

a) A jogszabályok – így az önkormányzati rendeletek – utólagos vizsgálata, pontosabban az erre vonatkozó jogi szabályozás Magyarországon a 1989–1990 évekhez kapcsolódik: a jogállami kereteket kiépítő 1989. évi Alkotmány hozta létre az Alkotmánybíróságot, melynek az alkotmányvédelem szempontjából legfontosabb hatásköre az utólagos normakontroll volt.¹⁴ A

hatályos szabályozás szerint, az Alaptörvény hatályba lépése óta az önkormányzati rendeletek normakontrollja a Kúria Önkormányzati Tanácsának feladata. Ezzel megdőlt az a magyarországi paradigma, mely szerint a jogszabályok – jogállamiság szempontjából – történő felülvizsgálata az Alkotmánybírósághoz tartozik, az egyedi közigazgatási határozatok ilyen szempontú felülvizsgálatát pedig a rendes bíróság végzi.¹⁵

E hatáskörváltás (egyik) következménye, hogy elválik egymástól a helyi rendeletek alkotmányossági és a törvényességi vizsgálata, előbbi esetben ugyanis továbbra is az Alkotmánybíróság rendelkezik hatáskörrel. Az önkormányzati rendelet vonatkozásban alkotmányossági és törvényességi aggályokat is felvető indítványt az Alkotmánybíróság nem fogadhatja be, mert a más (Alaptörvényen kívüli) jogszabályba ütközés elbírálására nincs hatásköre. Ilyen esetben az indítványt át kell tenni a Kúriára. A Kúria ugyan alapvetően alkotmányossági kérdéseket nem vizsgál, de alaptörvény-ellenességre és törvénytisértésre is hivatkozó indítványok elbírálására a Kúria Önkormányzati Tanácsának van hatásköre, az Alaptörvény, az Alkotmánybíróságról szóló törvény¹⁶ és az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján is. Az Önkormányzati Tanács azonban hangsúlyozta, hogy: „a Kúria a normakontroll eljárásban a helyi norma más jogszabályba ütközésének megállapítására irányuló indítványt az alaptörvényi összefüggéseket is értékelve vizsgálja. Ugyanakkor a helyi norma más jogszabály közébejötté nélküli, közvetlenül Alaptörvénybe ütközését állító indítványt (indítványrészt) a Kúriának nincs hatásköre vizsgálni”,¹⁷ így az indítványnak azt részét, amely az önkormányzati rendelet vagy rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítására irányul, hatáskör hiányában elutasítja.

Az önkormányzati rendeletek más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló, valamint a helyi önkormányzati jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatti eljárások tételes szabályait a Kp. tartalmazza azzal, hogy ezekben az eljárásokban a törvény rendelkezéseit a XXV. fejezetben foglalt eltérésekkel, a normakontroll sajátosságaira figyelemmel kell alkalmazni.¹⁸ A normakontroll jelleg indokolja az eljárás két altípusára közösen alkalmazott szabályokat és a sajátos (a normakontroll-eljárásokban az Alkotmánybíróság által használatos) terminológiát, ezen túlmenően viszont az eljárás menete és a bíróság lehetséges rendelkezései eltérőek aszerint, hogy egy megalkotott rendelet jogszabályba ütköző voltának vagy éppen a jogalkotás jogsértő elmulasztásának következményeit kell orvosolni.¹⁹

¹¹ Vö. a helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletének részletes szabályairól szóló 119/2012. (VI. 26.) Korm. rendelet 7–9. §.

¹² *Az önkormányzati jogalkotással kapcsolatos szabályozási és gyakorlati problémák* (szerk.: Tilk Péter), PTE ÁJK, Pécs, 2018, 41.

¹³ Köf.5043/2013/2.

¹⁴ PATYI András: *A helyi rendeletek törvényességi felülvizsgálatának egyes kérdései*, Jog-Állam-Politika, 2020/Különszám, 165–175.

¹⁵ Uo.

¹⁶ Az alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény.

¹⁷ Köf.5041/2019/4.

¹⁸ A Kp. hatályba lépését megelőzően a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) tartalmazta a normakontroll eljárásra vonatkozó rendelkezéseket.

¹⁹ BARSÍ-FODOR Bea: *A különös közigazgatási perek és az egyéb bírósági eljárások*, In: A közigazgatási jogérvényesítés és jogvédelem alapvető fogalmi (szerk.: Boros Anita), NKE ÁNTK, Budapest, 118.

b) Az Önkormányzati Tanács a kormányhivatal önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének vizsgálatára irányuló – eredménytelen törvényességi felhívást követő – indítványa alapján jár el, ahhoz kötve van. Az indítványon túlmenően csak az önkormányzati rendelet vitatott rendelkezésével szoros összefüggésben álló rendelkezések más jogszabályba ütközését vizsgálhatja.²⁰ (Normakontroll-eljárás indítványozására jogosult a bíróság is, ha az előtte folyamatban levő eljárásban önkormányzati rendelet olyan rendelkezését kell alkalmaznia, amely más jogszabályba ütközik.)²¹ A kormányhivatal kezdeményezése esetén a Kúria absztrakt, bírói kezdeményezés esetén konkrét normakontrollt gyakorol. Az indítványnak tartalmaznia kell a vizsgálni kért önkormányzati rendeletet, annak jogszabálysértő rendelkezését, azt a jogszabályi rendelkezést, amelyet a rendelet sért, valamint annak okát, hogy az indítványozó miért tartja jogsértőnek [Kp. 143. § (2) bekezdés].

Az Önkormányzati Tanács a döntését az indítvány beérkezésétől számított kilencven napon belül hozza meg, e törvényi határidő indokolt esetben egyszer meghosszabbítható harminc nappal.

Az Önkormányzati Tanács megállapította (igazodva az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlatához), hogy a „normakontroll során az önkormányzati rendeletek célszerűségi vizsgálatát nem végezheti el. Felhatalmazása arra terjed ki arra, hogy az önkormányzati rendeletek jogszerűségét, más jogszabályokkal való ellentétét vizsgálja, és az ellentét megállapítása esetén az önkormányzati rendeletet megsemmisítse. A normakontroll során az Önkormányzati Tanács nem függetlenedhet teljes mértékben az előtte lévő ügy alapjául szolgáló tényállástól.”²² A Kúria Önkormányzati Tanácsának „nincs alaptörvényi vagy törvényi felhatalmazása az önkormányzati rendeleti szabályozás célszerűségének vizsgálatára, nincs lehetősége arra, hogy a szabályozás ésszerűségét, hatékonyságát mérlegelve vonja le a megsemmisítés jogkövetkezményét. Ilyen lehetősége azért nincs, mert ezzel átvinné az önkormányzati rendeletek megalkotására felhatalmazott helyi önkormányzatok feladatát és felelősségét.”²³

Az Önkormányzati Tanács eljárásában a normakontroll sajátosságaira figyelemmel alkalmazza a Kp. általános szabályait, így a keresetlevél visszautasítására, az eljárás megszüntetésére, illetve az anyagi jogerőhatásra vonatkozó szabályokat is. Az Önkormányzati Tanács az indítványt visszautasítja, ha az nem

jogosulttól származik²⁴, vagy ugyanazon a jogalapon már jogerős határozatot hozott. Amennyiben az indítványozó az indítványát nem tartja fenn, az Önkormányzati Tanács a – felperes keresetétől való elállás szabályai alapján²⁵ – az eljárást megszünteti.²⁶

Az indítványban – az azonnali jogvédelemre vonatkozó szabályok szerint – ideiglenes alkalmazási tilalom elrendelését is lehet kérni, de a Kúriának lehetősége van azt hivatalból elrendelni.²⁷ Ha a Kúria nem állapítja meg az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközését, az ítéletre vonatkozó rendelkezések megfelelő alkalmazásával, az indítványt elutasítja.

Ha a Kúria azt állapítja meg, hogy az önkormányzati rendelet vagy annak valamely rendelkezése más jogszabályba ütközik, akkor

- az önkormányzati rendeletet vagy annak rendelkezését megsemmisíti,
- az eljárás megindítását követően hatályon kívül helyezett önkormányzati rendelet vagy rendelkezése más jogszabályba ütközését állapítja meg vagy,
- kimondja, hogy a kihirdetett, de még hatályba nem lépett önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése nem lép hatályba. [Kp. 146. § (1) bekezdés]

Főszabály szerint a megsemmisített önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése a bíróság határozatának a hivatalos lapban való közzétételét követő napon hatályát veszti és e naptól nem alkalmazható, a kihirdetett, de hatályba nem lépett önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése pedig nem lép hatályba. Ettől eltérően állapítható meg a hatályvesztés időpontja, ha azt a jogbiztonság vagy az önkormányzati rendelet hatálya alá tartozó jogalanyok alapvető jogainak védelme indokolja. Megjegyzendő, hogy absztrakt, azaz kormányhivatali kezdeményezésre indult normakontroll eljárásban csak hatályos önkormányzati rendeletet vizsgálhat a Kúria.²⁸ Kivételt jelent ez alól az, amikor a vizsgálat tárgya kizárólag a rendeletalkotási szabályok megsértése.²⁹ Bírói kezdeményezés esetén hatályon kívül helyezett rendelet vizsgálatára is lehetőség van.

c) A normakontroll eljárás körébe tartozik a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának vizsgálata is. E vonatkozásban a jogi szabályozás „kétféle” eljárást tartalmaz: az első szakaszban a kormányhivatal kezdeményezi a Kúriánál az önkormányzat jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapítását. Az erre irányuló

²⁰ Köf.5004/2020., Köf.5033/2019.

²¹ Normakontroll-eljárás indítványozására jogosult az alapvető jogok biztosa is, ha vizsgálat során észleli, hogy az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásságot (ütközést) az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközése okozza.

²² Köf.5007/2013/4.

²³ Köf.5056/2013/3.

²⁴ Pl. Köf.5005/2020/2.

²⁵ Kp. 81. § (1) bekezdés c) pont.

²⁶ Pl. Köf.5037/2020/7.

²⁷ Pl. Köf.5002/2023/4.

²⁸ A Köf.5065/2012/10. számú határozatában a Kúria kimondta, hogy az önkormányzati jogalkotó hatályát veszett jogszabályt nem módosíthat. A Köf.5013/2012/7. számú határozat pedig rögzítette, hogy a normakontroll-eljárásban nem a módosító, hanem a hatályos módosított, azaz az új rendelkezést magában foglaló (inkorporáló) jogszabály törvényességét vizsgálja.

²⁹ Az Önkormányzati Tanács az önkormányzati rendeletet a megalkotáskor (és nem az elbíráláskor) hatályos magasabb jogszabályhoz méri, ha a rendeletalkotási szabályok megsértése az ügy tárgya. (Köf.5027/2015.)

indítványnak az általános követelményeken túl tartalmaznia kell

- annak a törvényi rendelkezésnek a megjelölését, amely alapján a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettsége fennáll,
- annak az okát, hogy az indítványozó miért tartja a jogalkotási kötelezettség elmulasztását megállapíthatónak,
- a jogalkotási kötelezettség elmulasztásával összefüggő, a mulasztás elbírálásához szükséges önkormányzati rendeletet (Kp. 148. §).

Ha a Kúria megállapítja, hogy a helyi önkormányzat a törvényen alapuló jogalkotási kötelezettségét elmulasztotta, határidő tűzésével elrendeli, hogy a helyi önkormányzat a jogalkotási kötelezettségének tegyen eleget. A Kúria határozata a törvényességi felügyeleti szervre és a helyi önkormányzatra kötelező. A „kétlépcsős” eljárás második szakaszára (csak) akkor kerül sor, ha a jogalkotási kötelezettség teljesítésére tűzött határidő eredménytelenül eltelt. Ezt követően a Kúria a kormányhivatal újabb indítványa alapján azt állapítja meg, hogy a helyi önkormányzat jogalkotási kötelezettségének nem tett eleget, egyúttal felhatalmazza a kormányhivatal vezetőjét, hogy az önkormányzati rendeletet a helyi önkormányzat nevében alkossa meg. A felhatalmazó határozat hivatalos lapban való közzétételét követően a helyi önkormányzat a jogalkotási kötelezettség elmulasztását nem orvosolhatja.

A kormányhivatal vezetője a rendeletet a helyi önkormányzat nevében, az önkormányzati rendeletre irányadó szabályok szerint alkotja meg, a rendeletet a Magyar Közlönyben kell kihirdetni. [Mötv. 138. (1) bekezdés] A kihirdetett rendeletet a kormányhivatal megküldi a helyi önkormányzatnak, a jegyző gondoskodik a kihirdetett rendeletnek a helyben szokásos módon történő közzétételéről. Az így megalkotott rendelet helyi önkormányzati rendeletnek minősül, ám annak módosítására és hatályon kívül helyezésére a helyi önkormányzat kizárólag a következő önkormányzati választást követően jogosult, ez idő alatt a módosításra csak a kormányhivatal vezetőjének van lehetősége.

A Kúria normakontroll eljárás során hozott döntései mindenkire kötelezőek és ellenük nincs helye további jogorvoslatnak. Az eljárásban a feleket költségmentesség illeti meg, költségeiket maguk viselik.

IV. Az elmúlt tíz év tapasztalata – számokban

Az Önkormányzati Tanács ügyforgalmára vonatkozó adatok közül a következők emelendők ki. Működésének első évében (2012) a 40 (még az Alkotmánybíróságon indult) folyamatban lévő ügy mellett 46 ügy érkezett. 2013-ban volt a legmagasabb az érkező ügyek száma (76 ügy). A 2014 és 2019 közötti időszakban az ügyforgalom csökkenő tendenciát mutatott (évi 70–40 ügy), az indítványok nagyobb hányada volt bírói kezdeményezés.

2020-ban a beérkezett 37 ügyből kilenc indult kormányhivatali kezdeményezésre, ebből nyolc ügyben érdemi döntést hoztak: öt esetben a Kúria megállapította az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközését, három esetben pedig az önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettségének elmulasztását.

2021-ben az előző évhez képest jelentősen megnőtt az ügyérkezés. Az 57 ügyből 34 indult kormányhivatali indítványra, melyekből 23 ügy fejeződött be érdemben. Ezzel összefüggésben említést érdemel, hogy a 34 absztrakt normakontroll eljárásból 20 egymáshoz meglehetősen hasonló ügy volt.³⁰

2022-ben 28 ügy érkezett az Önkormányzati Tanácshoz, melyből 17 absztrakt normakontroll volt. A kormányhivatali indítványra indult ügyekben 11 esetben hoztak érdemi döntést: nyolc esetben állapította meg a Kúria az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközését, három esetben elutasította az indítványt.

Érdemes lehet adott időszakban egy vármegyei kormányhivatal által kezdeményezett törvényességi felhívások számát is megvizsgálni, illetve ezzel összefüggésben azt, hogy azok közül mennyi végződött „eredménytelenül”, azaz került a Kúria Önkormányzati Tanácsához. A Baranya Vármegyei Kormányhivatal a 2018–2022. években önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközése miatt 272 esetben tett törvényességi felhívást (évenkénti lebontásban: 2018. évben 12, 2019. évben 3, 2020. évben 4, 2021. évben 237, 2022. évben 16 alkalommal).

Ugyanebben az időszakban önkormányzati jogalkotási kötelezettség elmulasztása okán megtett törvényességi felhívások számára 171 (évenkénti lebontásban: 2018. évben, 2019. évben 121, 2020. évben 1, 2021. évben 19, 2022. évben 29 alkalom). Valamennyi törvényességi felhívás „eredményes” volt, a vizsgált Kormányhivatal ugyanis az elmúlt öt évben – a jelzett okokból – nem kezdeményezett a Kúria Önkormányzati Tanácsánál normakontrollt.

Záró gondolatok

A fentiek alapján megállapítható, hogy az elmúlt egy évtizedben, azaz a vonatkozó szabályok lényeges megváltozása/módosulása óta a Kúria Önkormányzati Tanácsa által elbírált ügyek száma stagnált, illetve csökkent, ugyanez mondható el – a 2021-es év kivételével³¹ – az absztrakt normakontroll eljárásról. Ennek oka részben a jól működő törvényességi felügyelet, illetve az önkormányzatok és a kormányhivatal közötti együttműködés, amely az eredményes törvényességi felhívások alapja. Másfelől azonban minden bizonnyal hatással van az önkormányzati jogalkotás (rendeletalkotás) jogszerűségére – közvetlenül és a kormányhivatal törvényességi felügyeleti jogkörének gyakorlásán keresztül is – a Kúria Önkormányzati Tanácsának kialakult, mára a helyi

³⁰ Ezeknek az indítványoknak a tárgya (különböző Pest Megyei településeken) a helyi közutak használatára helyi rendeletben előírt fizetési kötelezettség volt. Az Önkormányzati Tanácsnak

abban a kérdésben kellett döntenie, hogy jogosultak-e a helyi önkormányzatok a tulajdonukban álló helyi közutak használatát behajtási engedélyhez kötni.

³¹ Ennek okát lásd a 30. sz. lábjegyzetben.

rendeletek széles körét érintő következetes, kiszámítható joggyakorlata.

Felhasznált irodalom

- [1] *A közigazgatási jogérvényesítés és jogvédelem alapvető fogalmai* (szerk.: Boros Anita), NKE ÁNTK, Budapest, 2018.
- [2] *Az önkormányzati jogalkotással kapcsolatos szabályozási és gyakorlati problémák* (szerk.: Tilk Péter), PTE AJK, Pécs, 2018. 41. <https://ajk.pte.hu/sites/ajk.pte.hu/files/2021-02/az-onkormanyzati-jogalkotással-kapcsolatos-szabalyozasi-es-gyakorlati-problemak.pdf>.
- [3] ÁRVA Zsuzsanna: „Közigazgatási jog” In: *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (szerk.: Jakab András–Fekete Balázs), Közigazgatási jog rovat (rovatszerkesztő: Balázs István) <http://real.mtak.hu/90791/1/kozigazgatasi-jogalkotas.pdf>
- [4] BALOGH Zsolt: *A közigazgatási bíráskodás normakontroll-funkciója*, Acta Humana, 2019/1, 23–29.
- [5] BALOGH Zsolt: *Önkormányzati jogvédelem*, Fundamentum, 2012/2, 15–18.
- [6] FÁBIÁN Adrián: *Kommentár az önkormányzati törvényhez*, Complex Kiadó, Budapest, 2013.
- [7] GYERGYÁK Ferenc: *A helyi önkormányzatok tevékenységének törvényességi felügyelete*, Dialog Campus, Budapest, 2018.
- [8] PATYI András: *A helyi rendeletek törvényességi felülvizsgálatának egyes kérdései*, Jog-Allam-Politika, 2020/Különszám, 165–175. https://dfk-online.sze.hu/images/JÁP/2020/Különszám/JA_P_2020_KOLONSZAM_patyi-andras.pdf.
- [9] PÁL Emese: *A helyi önkormányzatok törvényességi felügyeletének alapkérdései*, PTE Kiadó, Pécs, 2021.
- [10] TILK Péter: *A Kúria Önkormányzati Tanácsa helyi jogalkotással kapcsolatos elvárásai*, Kodifikátor Alapítvány, Pécs, 2014.

Szívós Alexander Roland*
Szemelvények a pénzügyi ítélkezés legújabb
kérdéseiből

Absztrakt

A jogállam egyik fundamentumát képező, már több mint 30 éve működő önálló közigazgatási bíraskodás jelentős részét teszik ki a pénzügyi perek. Magyarország legfőbb bírósági szerveként a Kúria a hazai jogalkalmazás egységét biztosító határozataiban – többek között – a pénzügyi ítélkezés legfontosabb kérdéseiben is iránymutatást ad az alsóbb fokú bíróságok számára. Ennek köszönhetően számos ügy kerül a legfelsőbb bírósági fórum elé az állami támogatásokkal kapcsolatos perekben át, az adó, illeték- és vámügyekben, továbbá a 2017-ben életbe lépett Air. és Art. értelmezési nehézségein keresztül, egészen a Magyar Nemzeti Bank közigazgatási tevékenységével kapcsolatos központi pénzügyi kérdésekig. E rövid tanulmány célja az említett témakörök közül a személyi jövedelemadó, társasági adó és a hozzáadottérték-adó, azaz általános forgalmi adó keretében hozott kúriai döntések bemutatására korlátozódik. A szerző az elmúlt egy-másfél éves időszakban hozott határozatok közül emeli ki az általa legmeghatározóbbnak titulált eseteket a teljesség igénye nélkül.

Fragments from the recent issues of financial litigation

Abstract

Independent administrative litigation has been a cornerstone of the rule of law in Hungary for more than 30 years and financial litigation is an elemental part of the judiciary. The Curia, as the highest judicial body of the country provides guidance to lower courts on the most important issues of – among others – financial adjudication with its decisions, which are ensuring the unity of Hungarian jurisprudence. As a result, a great number of cases are brought before the highest court, ranging from state aid issues, tax, duty and customs cases, difficulties in interpreting the newly introduced tax procedure law acts, which entered into force in 2017, furthermore upcoming issues related to the administrative activities of the Hungarian National Bank. Among the abovementioned topics, the aim of this study is to present the decisions of the Curia restricted to the personal income tax, corporate tax and value added tax cases. Regarding this, the author

highlights the most influential outcomes from the last one-one and half year judicial practice.

Bevezető gondolatok

A közigazgatási bíraskodás, azon belül a pénzügyi ítélkezés a jogállam fundamentumát képezi. A hatalommegosztás szempontjából vizsgálva a bíróság ellenőrzi a végrehajító hatalom működését, ebből adódóan a közigazgatási bíróságok döntései rendkívül jelentősek, mert e bíróságoknak ellenőrző szerepük van. Egyedi döntéseket hoznak, de ezek hatása túlmutat az egyedi ügyön. Ez a fajta specializáció pedig önálló szervezeti rendszert igényelhet.¹ A magyar közigazgatási bíraskodás a 19. század utolsó negyedében jött létre, két lépcsőben. Első lépcsőfoka a Pénzügyi Közigazgatási Bíróság 1883-ban történt létrehozása, illetve a Pénzügyi Bíróság működésének tényleges kezdete 1884. február 27. napján. A második, egyben befejező fokozat a Magyar Királyi Közigazgatási Bíróság felállítása volt.² A felállított pénzügyi ítélkező fórum jellegét a jogalkotó akként határozta meg, hogy „A Budapesten felállítandó pénzügyi közigazgatási bíróság utolsó fokon és véglegesen ítél azon felebbezések felett, melyek a közigazgatási hatóságok által egyenes adó- és illetékügyekben hozott, és a fennálló törvények értelmében ezen bíróságnak ítélete alá bocsátható határozatok ellen beadatnak.”³ Az azóta eltelt 140 év sok változást hozott a pénzügyi ítélkezés szervezetében, feladat- és hatáskörében, így napjainkban már nem csak az egyes adó- és illetékügyekkel kapcsolatos vitákban kell az adott fórumoknak állást foglalnia. Jelen tanulmány a pénzügyi ítélkezés csúcán álló Kúria legfrissebb gyakorlatába ad bepillantást az olvasó számára.

Az 1990-es évek végén bekövetkezett gazdasági-társadalmi fordulatoknak köszönhetően az 1987–88. évi adóreformmal⁴ kerültek bevezetésre – a régióban elsőként – Magyarországon a nyugati mintára kialakított személyi jövedelemadó, a társasági adó és az általános forgalmi adó.⁵ Utóbbi adó nem az Európai Unió egységes piacának kialakításában is fontos szerepet játszott, hiszen a tagállami hozzáadottérték-adó szabályok harmonizálása az egységesülés motorjává vált.⁶ Magyarország központi költségvetésének fontos jövedelem forrását képezik az említett adónemekből származó összegek. Az áfabevételek a 2022-es törvényi előirányzat szerint 5 487 milliárd forintot tesznek ki, meghaladva ezzel az összes adóbevételel 30%-át. A társasági adóból az idei évben várhatóan 589 milliárd forint, személyi jövedelemadóból pedig 2 867 milliárd forint bevétel folyhat be a központi

* A szerző főtanácsadó, Kúria; PhD-hallgató Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jogi és Gazdasági Jogi Tanszék. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, az nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

¹ HORVÁTH Eszter: *Interjú: Dr. Hajnal Péter – Önálló közigazgatási bíraskodás*, Jogi Fórum, 2018, www.jogiforum.hu/interju/2018/12/18/dr-hajnal-peter-onallo-kozigazgatasi-biraskodas/ (2023. április 30-i letöltés).

² Erről lásd részletesebben PATYI András: *Útközben. Alapkérdések a szervezetileg önálló közigazgatási*

bíraskodás megszervezése kapcsán, Acta Humana, 2019/1, 77–106.; STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíróság tevékenysége (1884–1896)*, Dialóg Campus, Budapest, 2019.

³ STIPTA *i.m.* 12.

⁴ GERGELY István: *Tízéves az adóreform*, Közgazdasági Szemle, 1998/4, 331.

⁵ LENTNER Csaba: *A magyar állampénzügyek fejlődéstörténete a dualizmus korától napjainkig*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2019, 278.

⁶ SZILOVICS Csaba: *Pénzügyi Jog*, Inter-Szféra Kft. Pécs, 2020, 235.

alrendszerbe.⁷ Az említett közbevételekre, pontosabban azok hatékony beszedésére még nagyobb figyelem hárul, köszönhetően a Covid-pandémia és a háborús konfliktus miatti beszerzési-ellátási láncok akadozása, a növekvő energiaválság és infláció következtében eszkalálódó gazdasági krízishelyzetnek. A központi költségvetések elemi érdeke, hogy a legfontosabb adónemekből megfelelő mértékű bevételeik származzon a költségvetési kiadások folyamatos szinten tartásának biztosítása miatt.

E három adónak nemcsak a költségvetési bevételeknél van nagy súlya, hanem a pénzügyi ítélezés során is számos kérdésben kell a jogalkalmazóknak állást foglalnia, hiszen az adóalanyok érdeke nem mindig egyezik az adóhatóságéval. Az adóhatóság részéről a megfelelő mennyiségű közbevételek biztosítása, az adóalanyok oldaláról pedig a minél minőségibb életszínvonal, a megélhetés, valamint a sikeres vállalkozás a motivációs tényező. Ebből adódóan számtalanszor fordul elő, hogy ellentétes értelmezést kapnak a személyi jövedelemadó, társasági adó és általános forgalmi adó törvények. Az ezekből eredő vitás kérdésekről sok esetben a legfelsőbb bírósági fórum, a Kúria dönt. A szerző célja jelen tanulmánnyal, hogy az elmúlt egy-másfél év pénzügyi ítélezéséből több mozaikot kiragadván mutassa be az olvasónak az említett adótörvények gyakorlatban való alkalmazásának egyes kérdéseit, a teljesség igénye nélkül.

II. Általános forgalmi adóval kapcsolatos ügyekben hozott döntések

Az elmúlt időszakban a Kúria fontos döntést hozott a kiegészítő szolgáltatások kérdéskörében, a büfékocsi előtti helyben fogyasztás adójogi megítéléséről. A Kfv.I.35.181/2022. számú ügy tényállása szerint a felperes adózó büfékocsikban működő grillcsirke sütőt üzemeltetett, amelyben grillhúsokat, savanyúságokat, szószókat, továbbá kész üdítő italokat értékesített. A vásárló döntésétől függően az árusítás elvitelre, illetve helyben fogyasztásra történt, a kiszolgálás önkiszolgáló jellegű volt, a vásárló az ételt álló és ülő faraklap garnitúrán tudta elfogyasztani, amihez eldobható műanyag evőeszközöket, műanyag tálcát, műanyag és papír tányérokat biztosítottak. Az étel elfogyasztása után a vásárló az ételmaradékot a műanyag edényeket, a papirtálcát – a műanyag tálcá kivételével –, a büfékocsi melletti szemetesvödörbe dobhatta. A felperes 2020. január 1–2021. március 31-i időszakban 5%-os kulcs alá tartozó fizetendő általános forgalmi adót vallott. Az adóhatóság ellenőrzést folytatott le, melynek során arra a következtetésre jutott, hogy a felperes helyben fogyasztásra történő értékesítése kapcsán nem a szolgáltatási elemek a meghatározóak, hanem a termékértékesítés, ezért a kedvezményes 5%-os áfakulcs alkalmazásának feltételei nem álltak fenn.

A felülvizsgálati eljárásban hozott ítéletében a Kúria kimondta, hogy a törvény értelmében nem attól minősül szolgáltatásnak az ügylet, hogy az ételt, italt helyben elkészítik, hanem az teszi szolgáltatássá, ha az elkészített étel, ital értékesítését az azonnali fogyasztást lehetővé tevő megfelelő kiegészítő szolgáltatások kísérik, amely szolgáltatás-elemek dominálnak az ügyletben.⁸ A hozzáadottérték-adó irányelv és annak egységes alkalmazásának biztosítására kiadott 282/2011/EU rendelet alkalmazásakor a bíróságnak mindig esetről esetre, a konkrét ügy körülményeinek értékelésével, a bizonyítékok mérlegelésével kell állást foglalnia arról, hogy dominálnak-e a szolgáltatásnyújtás elemei az adott esetben.⁹ Leszögezhető, hogy a fogyasztó akarata, nyilatkozata – amennyiben a szolgáltatásnyújtás feltételei adottak – a döntő abban, hogy helyben kíván-e fogyasztani vagy a megvásárolt ételt elviszi.¹⁰ Az is leszűrhető, hogy annak megítélése, hogy az értékesítéséhez kapcsolódó szolgáltatások „megfelelő kiegészítő szolgáltatásoknak” minősülnek-e, a fogyasztónak kínált szolgáltatások szintjétől függenek.¹¹

Nagy súlyú ügy volt az elmúlt időszakban az általános forgalmi adó visszatérítésének kérdése az összetett ügyletekkel kapcsolatban. A Kfv.I.35.172/2022 számú ügyben a felperes utazásszervezési tevékenységet folytató, Norvégiában letelepedett adóalany volt, aki kérelmében a 2018. január 1. és 2018. december 31. közötti időszakra vonatkozó belföldön beszerzett termékeket és igénybe vett szolgáltatásokat terhelő, előzetesen felszámított általános forgalmi adó visszatérítését kérte az általános forgalmi adóról szóló 2007. CXXVII. törvény (a továbbiakban: Afa tv.) 249. § (5) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján kiadott, a belföldön nem letelepedett adóalanyokat a Magyar Köztársaságban megillető általános forgalmi adó visszatérítési jogának, valamint a belföldön letelepedett adóalanyokat az Európai Közösség más tagállamában megillető hozzáadott értékadó visszatérítési jogának érvényesítésével kapcsolatos egyes rendelkezésekről szóló 32/2009. (XII. 21.) PM rendelet (a továbbiakban: PM rendelet) 4. §-a szerinti írásos kérelemmel. A vonatkozó számlák a felperes norvég letelepedettségű üzleti partnerei számára igénybe vett kereskedelmi szálláshely, vendéglátóipari és terembérleti szolgáltatásokat tartalmazták. A kereskedelmi szálláshely szolgáltatás, a terembérleti, illetve vendéglátóipari szolgáltatás pedig a jogszabály értelmében belföldi teljesítési helyűek.¹² A felperes utazásközvetítőként nyújtott szolgáltatást, az ezen szolgáltatások tovább értékesítéséről kiállított norvég számlák nem tartalmaznak hozzáadott érték típusú adót.

Az összetett ügyletekkel összefüggésben a Kúria évekkorábbi döntéseiben az alábbi gyakorlatban

⁷ Magyar Nemzeti Bank: *Költségvetési jelentés*, Budapest, 2022, 15. www.mnb.hu/letoltes/koltsegvetes-i-jelentes-feleves-jelentes-2022.pdf (2023. július 10-i letöltés).

⁸ Kfv.I.35.181/2022/8. [30].

⁹ Uo. [33].

¹⁰ VERESS Júlia: *A kiegészítő szolgáltatások dilemmája az áfában*, 2022. <https://ado.hu/ado/kiegeszito-szolgaltatasok-dilemmaja-az-afaban/> (2023. július 10-i letöltés).

¹¹ Kfv.I.35.181/2022/8. [34].

¹² Afa tv. 39. §, 45. § (1) bekezdés.

érvényesülő alapelveket fektette le.¹³ A fő- és járulékos szolgáltatás meghatározásához az eset összes körülményét vizsgálni kell. Az általánosan elfogadott és leggyakrabban alkalmazott módszer a főszolgáltatás és a járulékos szolgáltatások meghatározása, illetve a domináns szolgáltatás kiválasztása. A vizsgálati szempontokat három fázisban kell alkalmazni. Először az ügylet lényegi jellemzőit kell meghatározni, második lépésként azt kell eldönteni, hogy tekinthető-e ezek mindegyike fő értékesítésnek, vagy vannak közöttük olyanok, amelyek a fő értékesítést csupán kiegészítik. Azok minősülnek kiegészítő jellegűnek, amelyek az átlag megrendelő számára nem önmagukban jelentik a megrendelés célját, hanem csak a főszolgáltatást segítik elő. Ha ezek nem állnak alá-fölrendeltségi viszonyban egymással, akkor a harmadik fázisban a közöttük létrejött kapcsolat szorosságát kell vizsgálat tárgyává tenni.¹⁴

A Kúria újabb ítéletében ismételtelen leszögezte, hogy a teljesítési hely kérdéskörének kiemelt jelentősége van a forgalmi adóztatás során. Az általános forgalmi adó ügyletek vizsgálata során a legelső szempont minden esetben az, hogy vajon az adott ügyletnek hol van a teljesítési helye. Ahhoz azonban, hogy ezt meg lehessen határozni, különös gonddal kell vizsgálni, hogy milyen ügyletről van szó. A komplex szolgáltatások megítélése különös jelentőséggel bír, mivel az ügylet megítélése kihatással lehet az adóztatandó ügyletnek a teljesítési helyére.¹⁵ A szolgáltatásnyújtás teljesítési helyének megállapításakor jelentősége van, hogy az adózó milyen szolgáltatásnyújtást végzett, ezért annak tartalmi elemzése elengedhetetlen.¹⁶

A hozzáadottérték-adó szabályozás egyik legsarkalatosabb pontja az adólevonási jog, azaz az előzetesen felszámítható adó visszaigénylése, ami a gyakorlatban a legtöbb értelmezést igénylő kérdéskör. Az uniós szabályozás által bevezetett közös hozzáadott érték adó rendszer egyik alapelvét képezi, hogy az adóalanyok a fizetendő hozzáadott érték adóból levonják az általuk beszerzett árukat és igénybe vett szolgáltatásokat terhelő előzetesen felszámított áfát.¹⁷ Ennek a folyamatnak a gyakorlatát mind az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban EUB), mind a Kúria döntései az évek

során részletekbe menően kialakították. Fontos alapkőnek számít az Áfa tv. 120. § a) pontja értelmezéséről szóló 5/2016. (IX. 26.) KMK vélemény (a továbbiakban: KMK vélemény), amelyben a Kúria három esetkört különített el az adózói tudattartam kérdéskörének vizsgálatát illetően.¹⁸ Ennek köszönhetően az Áfa tv. 120. § a) pontjával összefüggésben a bizonyítási teher már nem az adózóra, hanem az adóhatóságra hárul. Az objektív körülmények fennállásának bizonyítása, hogy az adózó az adólevonási jogra csalárd módon vagy visszaélészerűen hivatkozott, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal feladata. A kialakult és megszilárdult ítélkezési gyakorlat ellenére a felperesi adózók minden újabb EUB döntés nyomán megkísérlik elérni a korábbi gyakorlat újragondolását, hivatkozva az Európai Unió Bírósága által a Vikingo¹⁹ és Crewprint²⁰ precedens ügyekben lefektetett elvekre. A Kúria azonban nem változtatott az ítélkezési gyakorlatán, ahogy ez a Kfv.V.35.058/2022/5., Kfv.I.35.132/2022/10., Kfv.V.35.058/2022/5., Kfv.I.35.151/2022/7. számú határozatokból egyértelműen kiderül. A szerző megjegyzi, hogy egyre erősödnek azok a hangok, amelyek szerint a KMK vélemény már nem teljesen kompatibilis az EUB gyakorlatával. A KMK véleménnyel összefüggésben hibának számít a peres felektől, de a bíróságoktól is, hogy a KMK véleményt szinte jogszabályként használják, annak ellenére, hogy a véleménynek nincs a jogegységi határozathoz hasonlítható kötőereje, csak az arra hivatkozó kúriai döntés nyomán lesz korlátozott precedens értéke.

III. Társasági adózással összefüggésben hozott kúriai döntések

A globalizált világ gazdaságnak köszönhetően a társasági adóügyek sok esetben érintenek külföldi tényállási elemet, aminek következtében a hazai adójog alkalmazásán túl a nemzetközi adójogi szabályok értelmezése is szükségessé válik a jogalkalmazók számára.²¹ A globalizáció nyomán az egyes országok közötti adóverseny szintén fokozódik, amely az adócsalás, adóoptimalizálás vagy adótervezés²² kérdéskörét előtérbe helyezi,

¹³ KÁVÁSSY Tamás: *Összetett ügyletek az Európai Unió Bíróságának esetjogában*, Jogászvilág, 2016, <https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/osszetett-ugyletek-az-europai-unio-birosaganak-esetjogaban/> (2023. július 10-i letöltés).

¹⁴ Kfv.I.35.559/2013/7.

¹⁵ Kfv.I.35.172/2022/7. [28].

¹⁶ Uo. [34].

¹⁷ Erről lásd bővebben DARÁK Péter: *VAT in Practice, as Forged by the Interaction between EU and National Legislation*, In: *International and European Taxation* (szerk.: Kecő Gábor), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2021, 247–255.; DARÁK Péter: *A hozzáadottérték-adó (áfa) gyakorlata az európai adójog (az EUB esetjoga), valamint a nemzeti adójog (a magyar közigazgatási bírósági gyakorlat) kölcsönhatásában*, Európai Tükör, 2019/3, 52–58.

¹⁸ Az elsöben „ha a számlában szereplő gazdasági esemény nem történt meg, akkor nem kell vizsgálni, hogy a számlabefogadó tudott-e, illetve tudnia kellett volna-e az adókijátszásról, adócsalásról.” A

másodikban „ha a gazdasági esemény megvalósult, de nem a számlában szereplő felek között, akkor – a tényállás függvényében – vizsgálni lehet, hogy a számlabefogadó tudott-e, illetve tudnia kellett volna-e az adókijátszásról, adócsalásról.” A harmadikban „ha a gazdasági esemény a számlában szereplő felek között megvalósult, de a számlakibocsátó (vagy az általa befogadott számla kibocsátója) csalárd magatartást valósított meg, az adóigazgatási eljárásban vizsgálni kell, hogy a számlabefogadó tudott-e, illetve tudnia kellett volna-e az adókijátszásról, adócsalásról.”

¹⁹ Az Európai Unió Bíróságának végzése a C-610/19. sz. ügyben.

²⁰ Uo.

²¹ Lásd például *International and European Taxation i.m.*

²² ERDŐS Éva: *Az adóverseny, az adóelkerülés és az adófüggetlenség összefüggéseiről*, Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXIV, Miskolc, 2016, 125.

ezáltal komoly elhatárolási problémák merülhetnek fel egyes társasági adóügyek tényállásainak vizsgálata során.

A Kfv.I.35.040/2022. számú ügyben a magyar jog és a külföldi jog értelmezésének kérdései merültek fel, továbbá a hazai gazdasági életben nem alkalmazott „*interim dividend*”, vagyis „*évközi osztalék fogalom*” is kihívás elé állította a bíróságokat. A tényállás szerint a felperes Magyarországon működő társaság, amely egyedüli részvényese volt a luxemburgi jog alatt bejegyzett leányvállalatának. A leányvállalat igazgatósága *interim dividend* kifizetéséről határozott a felperes részére. Ezt követően a felperes a leányvállalat összes részvényét eladta a könyvszerinti értéknél alacsonyabb vételáron és árfolyamvesztéget számolt el. A felperes értékelése szerint a leányvállalat vagyona az *interim dividend* összegével csökkent, ezért ezt az összeget társasági adó adóalap csökkentő tételként vette figyelembe. Az elsőfokú adóhatóság ellenőrzésében arra jutott, hogy az *interim dividend* osztalékelőlegnek minősül. A felperes nem számolhatott volna el árfolyamvesztés címen ráfordítást. A felperes árfolyamnyereséget ért el.

A Kúria elvi döntésében rögzítette, hogy a belföldi adóalany által a külföldi leányvállalattól kapott juttatás belföldi jogi természetének meghatározásakor a szerződők közötti gazdasági esemény valós tartalmát a leányvállalat államára irányadó jogból kiindulva kell vizsgálni, és az így nyert adatokat kellett ütköztetni a felperesre irányadó belföldi joggal. A visszafizetési kötelezettséggel adott évközi kifizetés nem minősíthető osztaléknak, azt csak osztalékelőlegként lehet szerepeltetni a könyvekben. Osztalékelőleg kifizetésekor nem kerülhet sor a kifizető társaság tőkéjének csökkentésére, a fogadó kapcsolt vállalkozásnál pedig árfolyamvesztés elszámolására.²³

A szerző által bemutatandó második eset szintén osztalékfizetéssel kapcsolatos anomáliákkal került a Kúria eljáró felülvizsgálati tanácsa elé. A Kfv.I.35.066/2021. számú ügyben a felperes taggyűlésén osztalék kifizetéséről döntött, amit a bevallásban osztalék előlegként tüntetett fel. Az elsőfokú adóhatóság bevallások utólagos ellenőrzését folytatta le a 2018. évre társasági adó és egészségügyi hozzájárulás adónemekben. Egészségügyi hozzájárulás adónemben adóhiánynak minősülő adókülönbözetet állapított meg. Az osztalékelőleg kérdésében az elsőfokú adóhatóság megállapította, hogy a kifizetés időpontjában a felperes már nem volt az A. Kft. tagja, így a kapott pénzösszeg valódi tartalma szerint nem osztalék, illetve osztalékelőleg, hanem pénzeszköz végleges átadása, amit egyéb bevételek között kell kimutatni. A felperes által saját tagjai javára történt kifizetések esetén az adóhatóság a felperes „közbenső mérleg”-ét nem fogadta el számviteli okmányoknak, mert ezen időpontig a felperes még nem zárta le beszámolóval a 2017. üzleti évet, azt csak 2018. február 28-án fogadta el a taggyűlés. A kifizetések valódi tartalmuk szerint a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvényben (a továbbiakban: Szja tv.) meghatározott egyéb jövedelemnek minősülnek, amelyek személyi jellegű ráfordításnak tekintendők.

Az alperes a határozatával helybenhagyta az elsőfokú döntést. Indokolása szerint az A. Kft.-nél is hiányoztak az osztalékelőleg fizetését lehetővé tevő közbenső mérleg készítésének feltételei.

A Kúria ítéletében leszögezte, hogy az osztalékelőleg fizetésének a közbenső mérlegre vonatkozó időbeli korlátokon túl vagyoni feltételei is vannak. A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 39. § (4) bekezdése alapján ugyanis osztalékelőlegként – a más jogszabályban előírt egyéb feltételek mellett – csak akkor fizethető ki a 21. § szerinti közbenső mérlegben kimutatott adózott eredménnyel kiegészített eredménytartalék, ha a lekötött tartalékkal, továbbá a pozitív értékelési tartalékkal csökkentett – a közbenső mérlegben kimutatott – saját tőke összege az osztalékelőleg megállapított összegének figyelembevételével sem csökken a jegyzett tőke összege alá. A felperes 2017. évi vagyoni helyzete ennek a feltételnek nem felelt meg, így ebből a szempontból is helytelenül minősítette a kifizetéseket a „2017. évi adózott eredmény terhére kifizetett osztalékelőleg”-nek. Az elsőfokú bíróság ebben a kérdésben is helytállóan foglalt állást.²⁴ Elvi éllel rögzítette továbbá, hogy a záró mérleg fordulónapja és a mérlegkészítés időpontja közötti osztalékelőleg kifizetésének akadálya a közbenső mérleg következő üzleti évre vonatkozó mérlegfordulónapja.²⁵

IV. Személyi jövedelemadó ügyek

A költségvetési csalással érintett Kfv.I.35.141/2021. számú ügy tényállása szerint a felperesnél az elsőfokú adóhatóság 2013–2017. évekre vonatkozóan személyi jövedelemadó és egészségügyi hozzájárulás adónemekre kiterjedően adóellenőrzést végzett. Az eljárás megindítására a NAV Bűnügyi Igazgatósága igazgatójának tájékoztatása alapján került sor, amely rögzítette, hogy különösen jelentős vagyoni hátrányt okozó bünszervezetben és üzletszerűen elkövetett költségvetési csalás büntette és más bűncselekmény megalapozott gyanúja miatt a felperes házastársa és társai ellen eljárás van folyamatban, amely eljárásban gyanúsítottként a felperes nem volt érintett. A hozzátartozók vizsgálata körében felmerült, hogy a felperesnél kimutatott vagyongyarapodás nincs arányban a bevallott jövedelmével, amely miatt vagyonosodási vizsgálat lefolytatását kezdeményezték. Az adóhatóság vizsgálta a felperes vagyongyarapodását, megélhetési kiadásait, amely körben becslési módszer alkalmazásával felállította a vagyon mérlegét és megállapította, hogy a felperes kiadásaira az igazolt bevételei fedezetet nem nyújtottak. A felperes az átutalások jogcímét, az átutalás adómentességét igazoló, vagy az utaló személyének beazonosítására alkalmas okiratot nem csatolt, ezért az adóhatóság az összeget az Szja tv. 4. § (1) bekezdése és 28. § (1) bekezdése alapján egyéb jövedelemként adóztatta oly módon, hogy az Szja tv. 29. §-a alapján a felperes összevont adóalapját a fenti összeg 78%-kal megnövelte. A feltárt egyéb jövedelem után az egészségügyi hozzájárulásról szóló 1998. évi LXVI. törvény (a továbbiakban: Eho.

²³ Kfv.I.35.040/2022 [1]–[3].

²⁴ Kfv.I.35.066/2021/6. [36].

²⁵ Uo. [40].

tv.) 3. § (1) bekezdésében foglaltakra tekintettel Eho. fizetési kötelezettséget is megállapított.²⁶ A Kúria álláspontja szerint, ha igazolható a bűncselekmény gyanúsítottja és a vagyongyarapodási vizsgálat alanya között egy okszerű kapcsolat fennállása, akkor nincs akadálya a vagyongyarapodási vizsgálat lefolytatásának. Ennek ellenőrzésére pedig kizárólag a becslési eljárás lefolytatása ad lehetőséget, amikor a források és kiadások egyenlegbe állítása révén az eltitkolt jövedelem láthatóvá és egyben adóztathatóvá válik. A bíróság elvi jelentőséggel kifejtette, hogy a bevétel jövedelem minősítésének elkerülése érdekében az adózót már a megelőző, közigazgatási eljárásban bizonyítási kötelezettség terheli, újabb a közigazgatási eljárásban be nem mutatott és hivatkozott bizonyíték a Kp. 78. § (4) bekezdésének tiltó szabályára figyelemmel nem terjeszthető elő. A becslési eljárás nem kizárólag a gyanúsítottal, hanem annak hozzátartozójával szemben is folytatható. A hozzátartozói minőség tényéből az okszerűség sérelme nélkül joggal vetődik fel az a következtetés, hogy a bűncselekményből esetlegesen származó vagyoni előny a felperesnél lelhető fel.²⁷

A Kfv.I.35.225/2021. számú ügyben a rendeltetésszerű joggyakorlás – amelyben már korábban kikristályosodott az ítélezési gyakorlat – kérdésköre mellett a nemzetközi tényállási elem felmerülése is nehezítette a jogalkalmazók eljárását. A Kft. tulajdonos felperes egyben egy ciprusi székhelyű társaság igazgatótanácsi tagja. A társaságok megbízási díj fizetése mellett tanácsadói szerződést kötöttek, amely alapján a ciprusi cég a szolgáltatási díjon felül a bónusz díjra is igényt tarthatott, amennyiben a megbízó eléri a pénzügyi évre tervezett kereskedelmi, működési bevételt. A megbízó továbbá kötelezettséget vállalt arra, hogy megtéríti a tanácsadó részére az utazási és az utazás során felmerült egyéb költségeket. A tanácsadó cég nevében eljáró felelős személyként a felperes került megnevezésre. A Kft. költségei között elszámolta az Ltd. által kiállított számlák szerinti költséget, a számlákon „konzultációs díjak” megnevezés szerepelt. Az elsőfokú adóhatóság adóellenőrzése során megkereste a ciprusi adóhatóságot a felperes által bevallott, a kettős adóztatást kizáró nemzetközi egyezmény szerint belföldön az adó alól mentesített jövedelmekkel kapcsolatosan. A ciprusi adóhatóság tájékoztatása szerint jövedelem adóbevallása nem volt. Az elsőfokú adóhatóság a határozatával a felperes terhére teljes egészében adóhiánynak minősülő adókülönbötetet állapított meg. A Kúria döntésének elvi magjaként rögzítette, hogy a nemzetközi elemet tartalmazó jogügylet vizsgálata során az adóhatóság jogosult és egyben köteles alkalmazni az az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény alapvető rendelkezéseit, ugyanis nincs olyan jogszabályi rendelkezés, mely az adójogi viszonyokat átható általános alapvető rendelkezések alkalmazását korlátozná. Így az adóhatóság – többek között – a nemzetközi elemet tartalmazó jogügyletek esetében is élhet a jogügylet valódi gazdasági tartalom szerinti minősítésének lehetőségével.²⁸

Záró gondolatok

Összegezve a leírtakat, a tanulmány során a szerző igyekezett az olvasó számára bepillantást nyújtani a Kúria elmúlt egy éves pénzügyi ítélezés terén végzett tevékenységének egy szeletébe. A bemutatott ügyek kiválasztásának szempontjai közé a nemzetközi tényállási elemek felmerülése, a kialakult hazai és uniós joggyakorlat újbóli átgondolása, továbbá a sok éve a közérdeklésre okot adó sajátosságok sorolhatók.

Megállapítható, hogy a három nagy adónem – a személyi jövedelemadó, a társasági adó és az általános forgalmi adó – tekintetében továbbra is jelentős számú jogértelmezési kérdés merül fel, annak ellenére, hogy a bevezetésük óta már jó néhány év eltelt. A gyakorlat folyamatosan új és új eseteket, megválaszolandó kérdéseket produkál, amelyeket az adóhatóság, továbbá a bírósági fórumok időről időre igyekeznek értelmezni.

Megfigyelhető, hogy a globalizált gazdaságnak köszönhetően egyre több olyan üggyel találkozunk, amikor határon átnyúló elemek is a tényállás részét képezik. Ennek megfelelően többször merül fel a külföldi jog alkalmazásának kérdésköre. A szerző szerint a nemzetközi adójog előtérbe kerülésének folyamata a közeljövőben csak erősödni fog. Éppen ezért rendkívül fontos, hogy az országok közötti információcsere és tudásmegosztás olajozottan működjön.

A tanulmány írója érdekesnek találta, hogy több a hazai és külföldi, esetünkben elsősorban uniós bírói ítélezési gyakorlat során már lefektetett alapelv újrágondolása válhat szükségessé, amiből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a társadalmi, gazdasági viszonyok állandó változásának köszönhetően a joggyakorlatnak is időről időre szükséges megújulnia, természetesen a már kialakított fundamentumok tiszteletben tartásával.

Felhasznált irodalom

- [1] *A kiegészítő szolgáltatások dilemmája az áfában*, 2022. <https://ado.hu/ado/kiegeszito-szolgaltatasok-dilemmaja-az-afaban/>.
- [2] DARÁK Péter: *A hozzáadottérték-adó (áfa) gyakorlata az európai adójog (az EUB esetjoga), valamint a nemzeti adójog (a magyar közigazgatási bírósági gyakorlat) kölcsönhatásában*, Európai Tükör, 2019/3, 52–58.
- [3] DARÁK Péter: *VAT in Practice, as Forged by the Interaction between EU and National Legislation*, In: *International and European Taxation* (szerk.: Kecő Gábor), ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2021, 247–255.
- [4] ERDŐS Éva: *Az adóverseny, az adóelkerülés és az adófüggetlenség összefüggéseiről*, Publicationes Universitatis Miskolcensis Sectio Juridica et Politica, Tomus XXXIV, Miskolc, 2016, 125–136.
- [5] GERGELY István: *Tízéves az adóreform*, Közgazdasági Szemle, 1998/4, 333–351.
- [6] HORVÁTH Eszter: *Interjú: Dr. Hajnal Péter – Önálló közigazgatási bíráskodás*, Jogi Fórum, 2018,

²⁶ Kfv.I.35.141/2021/7. [4].

²⁷ Uo. [48], [51], [52].

²⁸ Kfv.I.35.225/2021/7. [52].

- www.jogiforum.hu/interju/2018/12/18/dr-hajnal-peter-onallo-kozigazgatasi-biraskodas/.
- [7] *International and European Taxation*, (szerk.: Kecső Gábor) ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2021.
- [8] LENTNER Csaba: *A magyar állampénzügyek fejlődéstörténete a dualizmus korától napjainkig*, L'Harmattan Kiadó, Budapest, 2019.
- [9] PATYI András: *Útközben Alapkérdések a szervezetenként önálló közigazgatási bírászkodás megszervezése kapcsán*, Acta Humana, 2019/1, 77–106.
- [10] STIPTA István: *A pénzügyi közigazgatási bíróság tevékenysége (1884–1896)*, Dialóg Campus, Budapest, 2019.
- [11] SZILOVICS Csaba: *Pénzügyi Jog*, Inter-Szféra Kft. Pécs, 2020.
- [12] Magyar Nemzeti Bank: *Költségvetési jelentés*, Budapest, 2022, www.mnb.hu/letoltes/koltsegvetesi-jelentes-feleves-jelentes-2022.pdf.
- [13] *Összetett ügyletek az Európai Unió Bíróságának esetjogában*, Jogászvilág, 2016, <https://jogaszvilag.hu/vilagjogasz/osszetett-ugyletek-az-europai-unio-birosaganak-esetjogaban/>.
- [14] Az Európai Unió Tanácsának 2006. november 28-i 2006/112/EK irányelve a közös hozzáadottérték-adó-rendszeréről.
- [15] 282/2011/EU rendelet.
- [16] 2017. évi CL. törvény az adózás rendjéről.
- [17] 32/2009. (XII. 21.) PM rendelet.
- [18] 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról.
- [19] 2000. évi C. törvény a számvitelről.
- [20] 1998. évi LXVI. törvény az egészségügyi hozzájárulásról.
- [21] 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról.
- [22] 1995. évi CXVII. törvény a személyi jövedelemadóról.
- [23] Az Európai Unió Bíróságának végzése a C-610/19. sz. ügyben.
- [24] 5/2016. (IX.26.) KMK vélemény.
- [25] Kfv.V.35.058/2022/5.
- [26] Kfv.I.35.132/2022/10.
- [27] Kfv.V.35.058/2022/5.
- [28] Kfv.I.35.151/2022/7.
- [29] Kfv.I.35.181/2022/8.
- [30] Kfv.I.35.172/2022/7.
- [31] Kfv.I.35.066/2021/6.
- [32] Kfv.I.35.040/2022.
- [33] Kfv.I.35.225/2021/7.

KÚRIAI DÖNTÉSEK
Bírósági Határozatok
A Kúria lapja

A szerkesztőbizottság elnöke:
Dr. Patyi András, elnökhelyettes

Főszerkesztő:
Dr. Balogh Zsolt, kúriai tanácselnök

A szerkesztőbizottság tagjai:
Böszörményiné dr. Kovács Katalin, elnökhelyettes
Dr. Csák Zsolt, kollégiumvezető
Dr. Gimesi Ágnes Zsuzsanna, kúriai bíró
Dr. Somogyi Gábor, kúriai tanácselnök
Dr. Molnár Ferencné, kúriai tanácselnök
Dr. Orosz Árpád, kollégiumvezető
Dr. Dzsula Marianna, kúriai bíró
Dr. Stark Marianna, kúriai tanácselnök
Dr. Simonné dr. Gombos Katalin, kúriai tanácselnök
Dr. Kalas Tibor, kollégiumvezető
Dr. Hajnal Péter, kúriai tanácselnök
Dr. Kiss Árpád Lajos, kúriai bíró
Dr. Fekete Ildikó Katalin, kúriai tanácselnök

Jogi szaknyelvi lektor:
Bódiné dr. habil. Beliznai Kinga tanszékvezető egyetemi docens

A kiadó, szerkesztőség címe:
Kúria
1055 Budapest, Markó utca 16.
Kiadja:
Kúria – Werbőczy István Országbíró Kutatóintézet

A kiadásért felel: a Kúria Werbőczy István Országbíró Kutatóintézetének igazgatója

Megjelenik havonként.

ISSN 2786-3964 (Online)
